

**Leo Trotskij:
Kampen mot nazismen i Tyskland**

Innehållsförteckning

Tidningar och tidskrifter.....	1
Förord.....	2
Inledning av Ernest Mandel.....	2
Kort kronologi.....	25
Del 1: Trotskij slår larm.....	29
Inledning.....	29
Kapitel 1. Vändningen i Kommunistiska internationalen och situationen i Tyskland (26 september 1930).....	34
Kapitel 2. Thälmann och ”Folkrevolutionen” (14 april 1931).....	48
Kapitel 3. Arbetarkontroll över produktionen (20 augusti 1931).....	49
Kapitel 4. Fabriksråd och arbetarkontroll över produktionen (12 september 1931).....	54
Del 2: Enhetsfronten förklarad.....	56
Inledning.....	56
Kapitel 5. Mot nationalkommunismen! (Lärdomar från den ”röda folkomröstningen”) (25 augusti 1931).....	58
Kapitel 6. Tyskland, nyckeln till den internationella situationen. (26 november 1931).....	73
Kapitel 7. För en arbetarnas enhetsfront mot fascismen (8 december 1931).....	84
Kapitel 8. Vad hämnäst? Det tyska proletariats ödesfrågor (27 januari 1932).....	91
Del 3: Bonapartismens karaktär.....	167
Inledning.....	167
Kapitel 9. Intervju med Montag Morgen.....	169
Kapitel 10. Den tyska gåtan (augusti 1932).....	170
Kapitel 11. Den enda vägen (14 september 1932).....	175
Kapitel 12. Den tyska bonapartismen (30 oktober 1932).....	211
Del 4: Beslutet tas.....	215
Inledning.....	215
Kapitel 13. Före beslutet (5 februari 1933).....	217
Kapitel 14. Enhetsfront för försvar: Ett brev till en socialdemokratisk arbetare (23 februari 1933).....	224
Del 5: Genomgång av lärdomarna.....	236
Inledning.....	236
Kapitel 15. Det tyska proletariats tragedi: de tyska arbetarna kommer att resa sig igen – stalinismen aldrig! (14 mars 1933).....	238
Kapitel 16. Tyskland och Sovjetunionen (17 mars 1933).....	245
Kapitel 17. Hitler och Röda armén (21 mars 1933).....	247
Kapitel 18. Den tyska katastrofen: ledarskapets ansvar (28 maj 1933).....	249
Kapitel 19. Vad är nationalsocialismen? (2 november 1933).....	254
Kapitel 20. Hur länge kan Hitler sitta kvar? (22 juni 1933).....	260
Del 6. För en ny International.....	266
Kapitel 21. Det är nödvändigt att bygga kommunistpartier och en international på nytt (15 juli 1933).....	267
Kapitel 22. Det är omöjligt att stanna i samma ”International” som Stalin, Manuilskij, Lozovskij & company. (Ett samtal.) (20 juli 1933).....	272
Del 7. Senare slutsatser.....	277
Kapitel 23. Bonapartism och fascism (15 juli 1934).....	278
Kapitel 24. Bonapartism, fascism och krig (20 augusti 1940).....	283

Tidningar och tidskrifter

Die Aktion: Oberoende ”revolutionärt kommunistisk” vänstertidning som gavs ut en gång i veckan. Tidningen redaktör Franz Pfemfert, brevväxlade med Trotskij.

Arbeiterpolitik: Organ för KPO (”brandleriter”).

Arbeitertribüne: Organ för KPO som gavs ut i Stuttgart.

Berliner Tageblatt: Demokratisk tidning som gavs ut i Berlin av Mosse-förlaget.

Oppositionsbuletinen: Ryskspråkigt organ för Vänsteroppositionen, som gavs ut i Berlin fram till Hitlers maktövertagande, därefter i Frankrike och sedan USA.

Cahiers du Bolchevisme: Organ för det franska kommunistpartiets centralkommitté.

Deutsche Allgemeine Zeitung: Tysk högertidning.

Fanfare: Tysk kommunistpartitidning.

Das Freie Wort: SPD:s teoretiska tidskrift.

L'Humanité: Franska kommunistpartiets dagstidning.

Izvestija: Dagstidning som gavs ut av Högsta Sovjet i Moskva.

Der Klassenkampf: Regional tysk kommunistisk tidning. Även SAP:s teoretiska tidskrift.

Die Kommunistische Internationale: Tysk kommunistpartitidning.

Montag Morgen: Radikal demokratisk veckotidning från Berlin.

New Masses: Amerikansk litterär tidskrift under inflytande från kommunistpartiet.

The New Republic: Liberal amerikansk veckotidning.

Partisan Review: Amerikansk litterär vänstertidskrift.

Die Permanente Revolution: Tyska vänsteroppositionens fjortondagarstidning.

Pravda: Dagstidning som gavs ut av Sovjetiska kommunistpartiets centralkommitté.

Der Rote Aufbau: Månadstidning i Berlin som gavs ut av Münzenberg, och drev kommunistpartiets linje.

Die Rote Fahne: Tyska kommunistpartiets dagstidning.

Der Rote Kämpfer: Organ för en ultravänstergrupp med samma namn.

Rude Pravo: Tjeckiska kommunistpartiets dagstidning.

Sozialistische Arbeiter Zeitung: SAP:s dagstidning.

Vorwärts: SPD:s dagstidning.

Die Weltbühne: Tysk vänstertidning som gavs ut veckovis.

Wiener Arbeiter Zeitung: Organ för det österrikiska socialdemokratiska partiet.

Förord

Detta är en samling av Trotskijs texter om kampen mot fascismen i Tyskland, som tidigare funnits på engelska i *The Struggle Against Fascism in Germany* (Pathfinder Press).

Första dokumentet är en längre introduktion som Ernest Mandel skrev för den engelska utgåvan. Mandel undersöker Trotskijs analys av fascismen och jämför den med andra samtida och senare fascism-teorier.

Kronologin som följer efter E. Mandels inledning är skriven av Lars Lundström för boken *Kampen mot Hitler* (som innehöll den viktiga skrift som här kallas *Vad härnäst? Det tyska proletariats ödesfrågor*).

Red (MF)

Inledning av Ernest Mandel

Kapitel 1

Fascismens historia är på samma gång historien om en teoretisk analys av fascismen. Att ett nytt samhällsfenomen uppträder samtidigt som man försöker förstå det är tydligare i fallet fascismen än någonsin tidigare i den moderna historien.

Det är uppenbart varför det sker samtidigt. Plötsligt hade det uppstått ett nytt fenomen som bryskt verkade bryta en långvarig historisk trend av ”framsteg”. Den chock som drabbade observatörer var än större eftersom det tillsammans med denna historiska omsvängning ägde rum ett ännu mer direkt och brutalt fysiskt våld mot enskilda individer. För tusentals och senare miljontals människor sammanföll plötsligt historiens och den enskildes öde. Det var inte bara samhällsklasser som besegrades och politiska partier som dukade under. Själva existensen, att fysiskt överleva, blev ett problem för breda grupper av människor.

Så det är förståeligt att de som drabbades omedelbart försökte förstå sin situation. Samtidigt som de första lågorna slog upp från Folkets Hus som brändes ner av de fascistiska gängen i Italien ställdes oundvikligen frågan, ”Vad är fascismen?”. Under fyrtio år – fram till perioden omedelbart efter Andra världskriget – fascinerade denna fråga både arbetarrörelsens ledande teoretiker och den borgerliga intelligentsian. Även om de historiska händelserna, liksom det ”oöverblickbara förgångna”¹, inte har varit lika akuta på senare år, så är teorin om fascismen fortfarande ett lockande tema för den politiska vetenskapen och sociologin.²

När man tänker på hur mycket de så kallade historiska vetenskaperna är samhälleligt betingade, så borde man inte bli förvånad över att försöken att tolka den nutida europeiska historiens största tragedi ofta består mycket mer av partipolitisk ideologi än av vetenskap. Det är själva den historiska och nutida verklighetens odiskutabla fakta som ska behandlas vetenskapligt. Varje generation av sociala och politiska vetenskapsmän ärver dessutom de flesta begreppsmässiga verktyg som används för att organisera och omorganisera detta

-
- 1 Det ”oöverblickbara förgångna” hänger samman med det faktum att samma samhällsförhållanden som möjliggjorde det fascistiska maktövertagandet fortfarande existerar i Västtyskland. Det går inte att komma till roten med det fascistiska barbariet utan att blottlägga detta orsakssammanhang. I så måtto som det västtyska kapitalets valde utgör ett klassvälde, så kan man knappast förvänta sig att universitets- eller högskoleutbildningarna kommer att präglas av ett avslöjande av dessa rötter. Eftersom det förgångna inte kan (eller inte kommer att) få en genomgripande förklaring, så kan det inte ”överblickas”.
  - 2 Se de senaste verken på detta område, som Ernst Noltes bok på mer än 500 sidor, *Theorien über den Faschismus*, Köln-Berlin: Kiepenheuer och Witsch, 1967; Wolfgang Abendroth (redaktör), *Faschismus und Kapitalismus*, Frankfurt: Europäische Verlagsanstalt, 1967, en sammanställning av texter av August Thalheimer, Otto Bauer, Herbert Marcuse, Arthur Rosenberg och Angelo Tasca om fascismens natur; Walter Z Laqueur och George L Mosse (redaktörer), *International Fascism, 1920-1945*, New York: Harper & Row, 1966, en samling uppsatser om fascismen.

material. Verktygen förnyas bara delvis och kan också betraktas såsom givna. Men verktygen och materialet bestämmer på intet vis på förhand hur dessa analytiska verktyg används på materialet eller vilka resultat det leder till. Objektivt sett kan till exempel Robert Michels' uppfattning om det byråkratiska partiet eller Mannheims uppfattning om en fritt svävande intelligentsia leda i ett oräkneligt antal riktningar. Men en vetenskaplig analys rör sig i allmänhet inte i alla dessa möjliga riktningar samtidigt, utan bara åt ett eller några få håll. Den dominerande inriktningen stöder dessutom i allmänhet speciella politiska uppfattningar som ska stärka vissa samhällsklassers självförtroende och samtidigt göra dem betydligt mindre politiskt och moraliskt känsliga för angrepp från klassfienden. Under dessa omständigheter går det näppeligen att tvivla på att den förhärskande tolkningen av en viss historisk händelse har en specifik funktion i de aktuella samhällskonflikterna.¹

Följaktligen blir den parallella utvecklingen av fascismen och teorin om fascismen med nödvändighet något oregelbunden. Fascismen kunde utvecklas framgångsrikt bara tack vare att man inte på ett korrekt sätt insåg dess natur, och därför att dess motståndare saknade en vetenskaplig teori om fascismen. Den förhärskande teorin var felaktig eller ofullständig.

Vi måste tala om oregelbundenhet därför att vi inte anser att den italienska, tyska och spanska fascismens tillfälliga seger berodde på ödets blinda krafter och inte kunde påverkas av människor eller sociala klasser. Snarare berodde segern på de ekonomiska, politiska och ideologiska förhållandena mellan senkapitalismens samhällsklasser. Och dessa förhållanden är förståeliga, exakt mätbara och möjliga att bemästra. Eftersom fascismens tillfälliga seger inte var oundviklig och förutbestämd så skulle en teori som överensstämde med den och belyste den ha gjort kampen mot fascismen betydligt enklare.

Historien om fascismens framväxt är således samtidigt historien om att den förhärskande teorin om fascismen var otillräcklig. Men det betyder inte att denna otillräckliga teori var den enda. Utanför de organiserade politiska massorganisationerna och deras ideologer fanns intellektuella analytiker som arbetade med en intensitet som idag bara kan väcka förvåning och beundran. Dessa teoretiker förstod det nya fenomenet. De insåg tidigt vilken stor fara det utgjorde. De varnade sina samtida och visade hur det hotande monstret kunde besegras. De gjorde allt de kunde på det teoretiska området.

Men teorin kan inte göra historia ensam. För att leda till några resultat måste den omfattas av massorna. Byråkratierna som behärskade arbetarklassens massorganisationer hindrade massorna från att upptäcka en tillräcklig teori om fascismen och den effektiva strategi och taktik som krävdes för att kämpa mot den. Det pris byråkraterna tvingades betala var ett historiskt nederlag och i många fall fysisk utplåning. Det pris mänskligheten betalade var ojämförligt mycket högre. Till och med de 60 miljonerna döda i Andra världskriget var bara en del av detta pris, ty de objektiva konsekvenserna av fascismens seger kvarstår än idag på många områden – särskilt i Tyskland.²

Men i historien händer ingenting förgäves. Inga historiska landvinningar kan kvarstå utan positiva effekter i det långa loppet. Även om den vetenskapliga teorin om fascismen inte fick ett tillräckligt stort massinflytande för att stoppa de fascistiska gängens segermarsch på 30-talet och början av 40-talet, så är den giltig än idag. Lärdomarna från den kan belysa och

1 Det vore exempelvis intressant att jämföra "totalitarismteorins" ökande och minskande popularitet i väst med kalla krigets upp- och nedgångar. Kanske skulle man bli överraskad av hur klart sambandet är, inte bara på lång sikt utan även i snävt konjunkturella termer (som till exempel från byggandet av Berlinmuren till Kubakrisen 1962, då vi såg en tillfällig intensifiering av det kalla kriget). De motsatta "konvergensteorierna" skulle kunna utsättas för en liknande analys.

2 I detta bokslut måste man bland annat ta hänsyn till vilken effekt Hitlers maktövertagande fick på Stalins väjde i Sovjetunionen och den sovjetiska statens mest extrema byråkratiska förvrängningar, vilka långsiktiga effekter samarbetet mellan fascismen och stalinismen fick på den västtyska arbetarrörelsen, på vilka villkor bygget av socialismen tvingades inledas i Östeuropa efter Andra världskriget, och så vidare.

förklara nya samhällsfenomen som uppstod under efterkrigsperioden, och den kan förbereda oss för nya strider och hjälpa oss att undvika nya nederlag.

Det var således ingen slump att när en kreativ marxism återuppstod i Västtyskland – ett pånyttfödande som framförallt stimulerades av den massiva studentradikaliseringen – så återuppväckte det intresset för en teori om fascismen. Det var därför passande att den första delen av Trotskijs **Samlade verk** som gavs ut i Tyska förbundsrepubliken ägnades åt hans arbeten om fascismen. Ty av det lilla antal teoretiker som på ett riktigt sätt förstod fascismens väsen och funktion, var Trotskij otvivelaktigt den främste.

Kapitel 2

Trotskijs teori om fascismen utgår från den marxistiska samhällsanalytiska metoden. På ett ytterst slående sätt visar den hur överlägsen denna metod och dess tillämpning är jämfört med alla borgerliga historiska och sociala tolkningar. Denna överlägsenhet visar sig framförallt i att den marxistiska metoden har en ”total” karaktär, med två sidor: för det första försöker den visa att alla olika sociala aktiviteter hänger samman och är strukturellt samordnade. Och för det andra försöker den att i detta ständigt föränderliga komplex av förhållanden hitta de avgörande elementen, med andra ord att särskilja de förändringar som kan inlemmas i den befintliga strukturen från de förändringar som bara kan genomföras med hjälp av en våldsam explosion i den existerande samhällsstrukturen.

Det är slående hur svagt de flesta borgerliga forskare behandlar frågan om ”politiken eller ekonomin har företräde”, en fråga som har en viktig roll i diskussionen om teorin om fascismen.¹ På ett envist och pedantiskt sätt försöker de tolka Hitler-regimens ena eller andra handling, och frågar sig ”Var den till storkapitalets fördel? Var det mot kapitalisternas uttryckliga önskan?” De ställer sig inte den mer grundläggande frågan – om denna regim gick mot det kapitalistiska produktionsättets inneboende utvecklingslagar eller om den förverkligade dem.

Den amerikanska storbourgeoisins talföra majoritet vrålade ”jävla mördare” om Roosevelts New Deal. Till och med Trumans Fair Deal gav upphov till ett väldigt ramaskri om ”smygsocialism”. Men ingen objektiv iakttagare av de senaste 35 årens amerikanska ekonomiska och sociala utveckling kan idag förneka att kapitalackumuleringen ökade snarare än minskade under denna period. Det går inte att förneka att de stora amerikanska bolagen har blivit ojämförligt mycket rikare och mäktigare än vad de var på 20-talet. Och de andra samhällsklasserna – i synnerhet industriarbetarklassen – är idag mindre beredda att i omedelbara politiska och samhälleliga termer äventyra dessa bolags makt än vad de var under och omedelbart efter den Stora depressionen. Den oundvikliga slutsatsen är att Roosevelt och Truman med framgång befäste den amerikanska borgarklassens klassvälde. Att inför dessa fakta kalla Roosevelt och Truman för ”antikapitalistiska statsmän” är ingen korrekt beskrivning av summan av deras handlingar. Dessutom visar det på en oförmåga att bedöma partier och regeringar efter vad de *gör* istället för efter vad de eller andra *säger* om dem.

En liknande metod måste användas för att bedöma fascismen. Det är ointressant om Krupp eller Thyssen såg på den ena eller andra aspekten av Hitlers styre med entusiasm, förbehåll eller fientlighet. Det viktiga är att avgöra om Hitlers diktatur tenderade att upprätthålla eller förstöra, befästa eller undergräva, det privata ägandet av produktionsmedlen och arbetarnas underordning under kapitalets makt och tvånget att sälja sin arbetskraft. I denna mening anser vi att det historiska bokslutet är uppenbart. Vi återkommer till denna punkt senare.

¹ Se till exempel debatten mellan Tim Mason och Eberhard Czichon i *Das Argument*, nr 41 och 47, december 1966 och juli 1968. Tyvärr gjorde mekanistiska marxister liknande misstag. Vi kommer senare att återvända till detta i detalj.

En lika dålig metod är att sätta upp en skarp gräns mellan olika perioder i Hitlers styre och ställa en ”delvis fascism”, som skulle kännetecknas av att storkapitalet fortfarande utövade en betydande direkt makt, mot en ”fullständig fascism”.¹ En sådan metod förutsätter inte bara att den politiska ledningen är helt självstyrande, utan också och framförallt att krigsekonomin är självstyrande och inte hänger ihop med samhällsklassernas intressen. Men när det kommer till kritan kan de ingrepp som Hitlers regering gjorde i storföretagens ekonomiska makt hänföras till krigsekonominns inre logik.²

Ingen har någonsin kunnat visa att de politiska ledande skikten kan ha ett sådant fullständigt ”självstyre”, och det kommer aldrig att gå att visa. Kriget och krigsekonomin föll inte från himlen, och inte heller uppstod de ur den fascistiska ideologin. De härstammade ur specifika ekonomiska motsättningar, och ur de imperialistiska motsättningar och expansionistiska tendenser som gynnade intressena hos det tyska borgerliga samhällets dominerande monopolkapitalistiska grupper. Dessutom ägde ju Första världskriget rum innan Hitler kom till makten, och USA har rustat under hela efterkrisperioden.³ Den tyska krigsekonomin hade sina rötter djupt ner i tiden före Hitler.⁴ Alltså går det inte att säga att krigsekonomin och dess järnlagar på något sätt stod i motsättning till den tyska monopolkapitalismen. Tvärtom måste man se dem som en produkt av just denna monopolkapitalism. Och även om krigsekonomin mot slutet antog former som var ytterst irrationella ur kapitalistklassens synvinkel i sin helhet, liksom de enskilda kapitalisternas synvinkel, så var dessa irrationella tendenser inte begränsade till nazistregimen. De uttryckte bara på ett mycket skarpt sätt den irrationalitet som finns inneboende i själva det kapitalistiska produktionssättet – en extrem kombination av anarki å ena sidan och planering å den andra, av objektiv socialisering och privat tillägnande – och ett absurt förtingligande av alla samhällsförhållanden. Dessutom innehåller de en mycket verklig rationell kärna.⁵

Precis som det inte går att förstå fascismens väsen genom att isolera en speciell del – den politiska ledningens självstyre eller ”politikens företrädare” – så visar sig den borgerliga ideologins svagheter i att den inte lyckas inlemma fascismens historiska särdrag i en total samhällsuppfattning. I sina försök att förstå fascismens yttre lägger Ernst Nolte stor vikt vid ett begrepp som först utvecklades av Ernst Bloch. Han talar om historiens ”osamtidighet”, det vill säga att det finns kvar gamla historiska former i det samtida samhället. (Samma uppfattning utvecklades, åtminstone i en första form, av Labriola och Trotskij före, eller

-
- 1 Se Arthur Schweitzer, *Big Business in the Third Reich*, Bloomington: Indiana University Press, 1964. Tim Mason använder samma begrepp. Det har kraftfullt tillbakavisats av bland andra Eberhard Czichon, Dietrich Eichholz och Kurt Gossweiler. I *Hitler's Social Revolution*, London: Weidenfeld & Nicolson, 1966, ger David Schoenbaum ett typexempel på ett borgerligt försök att tolka den nazistiska staten som en rent politiskt maktstruktur som helt och hållet underordnade ekonomin, ”som var helt maktlös”.
  - 2 Se i detta sammanhang, Franz Neumann, *Behemoth – The Structure and Practice of National Socialism, 1933-1944*, New York: Farrar, Straus & Giroux, Inc, 1963.
  - 3 Sista kapitlet i Rosa Luxemburgs *The Accumulation of Capital*, New York: Monthly Review Press, 1964, är en klassisk första studie av militarismens ekonomiska rötter under imperialismens epok. Mer aktuella analyser, i synnerhet av den tyska och amerikanska imperialismen, finns bland annat i Fred J Cook, ”Juggernaut, The Warfare State”, *The Nation*, 20 oktober 1961; Paul Baran och Paul Sweezy, *Monopolkapitalet*, Stockholm: Zenit: Rabén & Sjögren, 1970, kapitel 7; George F W Hallgarten, *Hitler, Reichswehr und Industrie*, Frankfurt: Europäische Verlagsanstalt, 1955; och Harry Magdoff, *Imperialismens politiska ekonomi: en studie av Förenta staterna i imperialismens epok*, Lund: Zenit ; Staffanstorp: Cavefors, 1971.
  - 4 Se bland annat, Wolfgang Birkenfeld, *Geschichte der deutschen Wehr- und Rüstungswirtschaft*, Boppard a/R: H. Boldt, 1966, i synnerhet den promemoria som dikterades av general Thomas.
  - 5 Vi har använt begreppet ”hopkrympt reproduktion” för att beskriva den ökande icke-ackumulation (förstörande av kapital) som krigsekonomin medför när den har passerat en viss punkt. Se Ernest Mandel, *Marxist Economic Theory*, New York: Monthly Review Press, 1968, kap 10. Exemplet Storbritannien och framförallt Japan visar att detta fenomen ingalunda är begränsat till de fascistiska staterna. Den ”rationella” kärnan i denna irrationalitet är det faktum att imperialistiska krig – precis som alla andra krig – utkämpas i syfte att segra, och inom vissa gränser är det berättigat att hoppas på att kapitalförlusterna mer än väl kan gottgöras på bekostnad av de besegrade motståndarna.

oberoende av, Bloch.¹⁾ Det är sant att historiska rester av förkapitalistiska, gilles- och halvfeodala ideologier spelar en viktig roll i fascismens ideologi och för den deklasserade småbourgeoisin som utgör den fascistiska massrörelsens sociala bas. Men Nolte gör sig uppenbarligen skyldig till ett misstag när han skriver:

Om den [fascismen] är ett uttryck för ”ålderdomliga, militaristiska tendenser” så härrör den ur något unikt och absolut i den mänskliga naturen. Den utvecklas inte ur det kapitalistiska systemet, även om den just då bara kunde uppstå på det kapitalistiska systemets grund, närmare bestämt vid de tillfällen då systemet är i fara.²

Det enda som följer av den första meningen är plattityden att om den mänskliga naturen inte hade några ”aggressiva tendenser” då skulle det aldrig ske några aggressiva handlingar: utan aggressivi-tet inga aggressioner. Eller som redan den odödlige Molière uttryckte det: ”Opium söver ner människor på grund av sina sömngivande egenskaper.” Nolte verkar inte inse att han därmed inte alls har bevisat den andra meningen. Han skulle då behöva visa att dessa ”ålderdomliga, militaristiska tendenser” även ”på den gamla goda tiden” skulle kunna ha givit upphov till fascistiska eller fascistliknande regeringsformer. Men på den tiden ledde dessa ”tendenser” till erövringskrig av slavägare, herdefolkens *razzior* mot odlare, eller korståg. Och de har lika lite med en fascistisk regim att göra som en romersk stad eller medeltida by har att göra med en modern fabrik. Följaktligen är inte det speciella med fascismens att den uttrycker ”en aggressivitet som finns rotad i den mänskliga naturen” – ty den uttrycks lika mycket i ett oräkneligt antal olika historiska rörelser – utan att den ger denna aggressivitet en aldrig tidigare skådad social, politisk och militär form. Alltså är fascismen en produkt av den imperialistiska monopolkapitalismen. Alla andra försök att tolka fascismen i psykologiska termer lider av samma grundläggande svaghet.

Försöket att förstå fascismen som en produkt av speciella särdrag hos vissa folk eller raser – eller en speciell historia – är knappast mer metodologiskt giltigt. Det är att gå från individuell psykologi till nationell psykologi utan att egentligen förklara något mer än att det finns faktorer som i övergripande mening tillåter något sådant som fascismen att överhuvudtaget uppträda. Varken Italiens historiska efterblivenhet eller Tysklans preussiska militärtradition, och definitivt inte ”behovet av disciplin” eller ”rädslan för frihet”, kan förklara fascismens snabba uppkomst och fall under perioden 1920-1945. Sådana argument är dessutom ofta klart motsägelsefulla: medan Italien var ett industriellt relativt utvecklat land var Tyskland det industriellt högst utvecklade landet i Europa. Om ”benägenheten till disciplin” var ett grundläggande drag i den ”tyska nationalkaraktern” (som kan spåras tillbaka till det sena avskaffandet av trädedom i Preussen) vad ska man då säga om Italien, ett av de mest ”odisciplinerade” länderna i Europa och helt utan någon militär tradition? Som sekundära faktorer och orsaker har dessa aspekter utan tvekan spelat en roll för att ge fascismen speciella nationella drag, som motsvarar monopolkapitalismens och småbourgeoisins historiska särdrag i varje specifikt land. Men först måste man inse att fascismen är ett universellt fenomen som inte känner några geografiska gränser och som slog rot i *alla* imperialistiska länder – och imorgon återigen kan slå rot. Att försöka förklara den utifrån det ena eller andra nationella särdraget är helt otillräckligt.³

När protokollen och materialet från Nürnberggrättegångarna publicerades blev det populärt att göra detaljerade undersökningar av speciella intressegrupper, och analysera storkapitalets

1 Nolte, *op cit*, s 38, 54, etc; Leo Trotskij, ”Vad är nationalsocialismen?”, i denna bok.

2 Nolte, *op cit*, s 21.

3 Sådana försök finns i René Remond, *La Droite en France de 1815 à nos jours*, Paris: Aubier, 1963, och Jean-Plumène och Raymond Lasierra, *Les Fascismes français 1923-1963*, Paris: Éditions du Seuil, 1963, som anser detta om Frankrike. I Laqueur och Mosse (red), *op cit*, försvarar Eugen Weber en liknande tes, s 105, 123, etc. Så tidigt som 1938, visade å andra sidan Daniel Guérin (i *Fascism and Big Business*, New York: Pioneer Publishers, 1939) att den tyska och italienska fascismen hade gemensamma grundläggande drag, trots sina nationella särdrag.

olika stridande sektorer som speciella ”bärare” av fascismen. Detta material har till stora delar bekräftat saker och ting som tidigare var kända intuitivt eller som gick att inse med hjälp av teoretiska härledningar: att den tunga industrin var mer intresserade av Hitlers maktövertagande och upprustning än den lätta industrin; att ”ariseringen” av judiskt kapital inte spelade någon avgörande roll i den tyska ekonomin;¹ att företaget I G Farben kunde spela en speciellt aggressiv och inflytelserik roll i en rad av Hitlerregimens ekonomiska och finansiella beslut, och så vidare.²

Men man behöver egentligen inte gräva igenom ett berg av dokument för att inse, att den speciella situation som rådde i den tyska kapitalismen 1934, innebar att tillverkare av kanoner, stridsvagnar och bomber skulle tjäna mer på upprustningen än tillverkare av underkläder, leksaker och fickknivar. Nolte begår ett typiskt misstag när han hävdar:

... men när han [Otto Bauer] urskiljer olika delar av kapitalistklassen, med intressen som på avgörande sätt [?] står i motsättning till varandra (t ex konsumtionsvaruindustrin som var beroende av export, eller den pacifistiska rentierklassen kontra den tunga industrin, som är intresserade av vinster från upprustning), så blir den traditionella och bagatellartade distinktionen mellan härskande klass och styrande kast oanvändbar. Som en konsekvens av det blir allt tal om fascismen som verkställande organ ”för kapitalismen som sådan” grundlöst. Den teoretiskt konstruerade ekonomiska enheten löses upp i de historiska elementens mångfald. Och den enda återstående relevanta frågan handlar om vilka förutsättningar som måste sammanfalla under denna mångfald, och i vilken utsträckning den just därför kan förlora sin dominerande ställning som i vissa avseenden har varit uppenbar i alla europeiska stater under 150 år, men som aldrig har varit obegränsad.³

Hela argumentet grundar sig på orden ”avgörande sätt”. Och det går bara att klargöra genom att analysera det kapitalistiska produktionssättets grundläggande drag.

Det är inte ”avgörande” för detta produktionssätt eller dess härskande klass varken hur utrikespolitiken ser ut eller om den härskande klassen kan tala eller skriva fritt om politiska frågor och anförtro regeringsmakten till representanter som de själva utser direkt. Under vissa borgerliga epoker har detta existerat, och under andra inte – eller åtminstone inte i samma utsträckning. Det *avgörande* är privategendomen och möjligheten att ackumulera kapital och realisera mervärde.

Här talar statistiken sitt tydliga språk. Den totala vinsten för industrin och handeln ökade från 6,6 miljarder mark 1933 till 15 miljarder 1938. Men medan försäljningen för Bremens ullfabrik stagnerade och AEG:s (Allgemeine Elektrizität Gesellschaft – Allmänna Elektricitetsbolaget) försäljning bara steg med 55%, så fördubblades Siemens försäljning. Krupp och Mannesmanns rörtillverkning tredubblade sin försäljning, Philipp Holzmann AB sexdubblade sin och Tyska Vapen- och ammunitionsverken tiodubblade sin.⁴ Dessa siffror visar att kapitalistklassens hade gemensamma ekonomiska intressen – de är absolut ingen begreppskonstruktion – men att det inom ramen för dessa gemensamma intressen samtidigt fanns och uttrycktes speciella intressen. Och det var inte under Hitlerrepoken som den kapitalistiska privategendomen började utvecklas och växa genom att beröva många små (och ibland stora) egendomsinnehavare äganderätten. Det har varit ett genomgående drag under hela detta produktionssätts historia.

1 De små förändringarna av egendomsförhållandena i Tredje riket efter maktövertagandet och det gradvisa införandet av antisemitiska åtgärder är tillräckliga bevis för att ”de judiska storföretagarna” var en legend. Samma sak gäller USA idag. Se bl a Ferdinand Lundberg, *De rika och de superrika: en studie i pengars makt*, Göteborg: Alpha, 1972.

2 De tidigaste marxistiska teorierna om detta var Otto Bauer, *Zwischen zwei Weltkriegen?*, Bratislava: Eugen Prager Verlag, 1936, s 136 ff, och Guerin, *op cit*, s 27-53. Guerins verk kom ut på franska första gången 1938.

3 Nolte, *op cit*, s 54.

4 Charles Bettelheim, *L'Économie allemande sous le nazisme*, Paris: Rivière, 1946, s 212 f.

Det är uppenbart att det finns en metodologisk svaghet hos alla dessa borgerliga teoretikers sätt att närma sig frågan om fascismen. Eftersom de inte inser vad samhällsstrukturer och produktionssätt är, så kan inte de borgerliga ideologerna se att den fascistiska verklighetens motsägelsefulla delar är en dialektisk enhet. Och de är oförmögna att identifiera vilka faktorer som avgör hur dessa delar både inlemmas och sedan vittrar sönder – växer fram och sedan förfaller – som en sammanhängande helhet.

Marxismens överlägsna metodologi grundas i att den på ett framgångsrikt sätt lyckas förena de motsägelsefulla analytiska element som återspeglar en motsägelsefull social verklighet. Men marxismen är ingen garanti för att man lyckas med sin analys. Det finns det tyvärr alltför många exempel på, och denna bok behandlar en del av dem. Men Trotskijs bidrag till teorin om fascismen visar på ett lysande sätt att marxismen verkligen gör det möjligt med en sådan analys.

Kapitel 3

Trotskijs teori om fascismen är en enhet som består av sex delar. Varje del i denna enhet har en viss autonomi, och genom sina inre motsättningar genomgår de en viss utveckling. Men det går bara att förstå denna enhet som en dynamisk helhet, där dessa delar tack vare sitt inneboende samband kan förklara den fascistiska diktaturens uppgång, seger och fall.

1. Fascismens uppkomst uttrycker en mycket allvarlig social kris för senkapitalismen, en strukturell kris som (exempelvis under åren 1929-33) kan sammanfalla med en överproduktionskris men som går långt utöver sådana konjunkturella svängningar. I grund och botten är det en kris för hur mervärdet produceras och realiseras. Under de givna konkurrensförhållandena på världsmarknaden (det vill säga en viss nivå på reallöner, arbetsproduktivitet och tillgång till råvaror och marknader) är det inte längre möjligt att fortsätta med en ”naturlig” kapitalackumulation. Det fascistiska maktövertagandets historiska funktion är att plötsligt och våldsamt förändra villkoren för hur mervärdet produceras och realiseras till förmån för monopolkapitalismens viktigaste grupper.

2. Under imperialismens epok har arbetarrörelsen genomgått en lång historisk utveckling, och det för borgarklassen mest fördelaktiga styret, det vill säga det minst kostsamma styret, är den borgerliga parlamentariska demokratin. Denna styrelseform har två stora fördelar. Samhällsmotsättningarna kan periodvis minskas med hjälp av sociala reformer. Och en viktig del av borgarklassen kan direkt delta i utövandet av den politiska makten – genom de borgerliga partierna, tidningar, universitet, arbetsgivarorganisationer, lokala och regionala regeringar, statsapparaten, det centrala banksystemet, och så vidare.

Men denna *form* för det borgerliga styret – som ingalunda är den enda¹ – förutsätter att det finns en ytterst instabil jämvikt mellan de ekonomiska och samhälleliga krafterna. När den objektiva utvecklingen rubbar denna jämvikt har storbourgeoisin nästan inga andra alternativ än att försöka förverkliga sina historiska intressen genom att centralisera statens verkställande makt, till och med till priset av att avsäga sig det direkta utövandet av den politiska makten. Historiskt sett är fascismen både ett förverkligande och en negation av monopolkapitalismens tendens att på ett totalitärt sätt ”organisera” hela samhällslivet i sina intressen – en tendens som först uppmärksammades av Rudolf Hilferding.² Fascismen förverkligar denna tendens

1 De borgerliga ideologernas märkliga minnesförlust i fråga om det borgerliga samhällets senaste historia är alltid lika förvånande. Under de tvåhundra åren som har gått sedan den första industriella revolutionen har statsformerna i Västeuropa skiftat mellan aristokratisk monarki, allmänt kejsardöme, konservativ-liberal parlamentarism (där kanske 10% – och ibland mindre än 5% – av befolkningen hade rösträtt) och öppen diktatur, beroende på vilket lands politiska historia som studeras. Frånsett en kort period under den stora franska revolutionen, har en på allmän rösträtt grundad parlamentariska demokrati nästan överallt varit resultatet inte av den liberala borgarklassens utan arbetarrörelsens kamp.

2 ”Ekonomisk makt innebär på samma gång politisk makt. Makt över ekonomin skänker också verktyg till statsmakt. Ju större koncentrationen är inom den ekonomiska sfären, ju mer obegränsad är statens makt.

genom att fylla denna historiska funktion. Och den är en negation av denna tendens eftersom fascismen, i motsats till vad Hilferding förväntade sig, bara kunde fylla denna funktion genom att i hög grad ta över borgarklassens politiska makt.¹

3. Det moderna industrisamhällets villkor och den oerhörda skillnaden mellan lönarbetarnas och storkapitalisternas antal gör det praktiskt omöjligt att få till stånd en så våldsam centralisering av makten bara med hjälp av tekniska medel. Det går inte heller att med hjälp av sådana medel radera ut den moderna arbetarrörelsens erövringar, inklusive de ”frön till proletär demokrati inom ramen för den borgerliga demokratin” som Trotskij helt riktigt kallade arbetarrörelsens massorganisationer.

Varken en militärdiktatur eller en ren polisstat – för att inte tala om en absolut monarki – har kapacitet för att under särskilt lång tid mala sönder och demoralisera en miljonhövdad medveten samhällsklass, och förhindra att det uppstår en elementära klasskamp som marknadslagarnas spel orsakar. För att kunna uppnå det behöver storbourgeoisin en rörelse som kan sätta massor i rörelse, som med hjälp av systematisk massterror och gatustrider kan bryta ner och demoralisera proletariatets mest medvetna delar, och som när den gripit makten fullständigt kan krossa de proletära massorganisationerna och på så sätt inte bara mala sönder de medvetna elementen utan också demoralisera dem och få dem att resignera.

Med lämpliga metoder som anpassas till masspsykologins behov kan en sådan massrörelse bevaka de klassmedvetna lönarbetarna med hjälp av en enorm apparat av kvartersvakter, gatuövervakare och fabriksceller (*Nationalsozialistische Betriebsorganisation*). Den kan också ideologiskt påverka en del av de mindre medvetna arbetarna, speciellt manschettarbetarna, och delvis få dem att delta i ett fungerande klassarbete.

4. En sådan massrörelse kan bara uppstå ur småbourgeoisin, kapitalismens tredje samhällsklass, mellan proletariatet och borgarklassen. När denna småbourgeoisin blir så hårt drabbad av inflation, konkurser för småföretag och massarbetslöshet för universitetsutbildade, tekniker och höglönlade anställda, att den blir förtvivlad, kommer det att uppstå en typisk småborgerlig rörelse bestående av ideologiska minnen och psykologiskt agg. Den kommer att kombinera en extrem nationalism och en åtminstone verbal antikapitalistisk demagogi² med ett ytterst intensivt hat mot den organiserade arbetarrörelsen (”Mot marxismen”, ”Mot kommunismen”). När denna rörelse börjar angripa arbetarna, deras organisationer och aktioner fysiskt, då har en fascistisk rörelse fötts. Efter en period av självständig utveckling för att erövra ett massinflytande, behöver denna rörelse ett finansiellt och politiskt stöd från viktiga delar av monopolkapitalet för att kunna genomföra maktövertagandet.

5. Om den fascistiska diktaturen ska kunna fullfölja sin historiska roll måste arbetarrörelsen slås till marken och drivas tillbaka innan fascisterna tar över makten. Men det kan bara ske om vågskålen redan före maktövertagandet definitivt har vägt över till fördel för de fascistiska gängen och till nackdel för arbetarklassen.³ Den fascistiska rörelsens uppkomst är en

---

Denna strikta integrering av statsmaktens alla verktyg framträder som statsmaktens allra högsta utveckling, staten som det obestridliga verktyget för att upprätthålla den ekonomiska makten... I sin mest fulländade form är finanskapitalet det högsta stadiet av ekonomisk och politisk makt i händerna på kapitalets fåmannavälde. Det fullbordar kapitalmagnaternas diktatur.” Rudolf Hilferding, *Das Finanzkapital* (1909), Wien: Verlag der Wiener Volksbuchhandlung, 1923, s 476 f.

- 1 Strax innan sin tragiska död fick detta Hilferding att dra den bedrägliga slutsatsen att Nazityskland inte längre var ett kapitalistiskt samhälle, utan att makten låg i händerna på den totalitära byråkratin. Denna villfarelse var samtida med Burnhams tes om ”direktörernas tidsålder”.
- 2 Icke desto mindre är det alltid frågan om en *speciell* sorts demagogi som bara angriper *vissa* delar av kapitalismen (”ränteslaveriet”, varuhus, etc). Privategendomen som sådan, eller företagens makt i fabriken, ifrågasätts aldrig.
- 3 Men om arbetarna behåller sin förmåga och vilja att kämpa, kan det fascistiska maktövertagandet bli förspelet till ett mäktigt revolutionärt uppsving. I Spanien besvarades den fascistiska militärkuppen 1936 med ett revolutionärt uppror inom arbetarklassen. På några dagar hade det tillfogat fascisterna ett förkrossande militärt nederlag i alla större städer och industriområden, och de tvingades dra sig tillbaka till landets

institutionalisering av ett inbördeskrig, där *båda* sidor objektivt sett har möjlighet att segra. (Det är för övrigt därför storbourgeoisin bara under mycket speciella, ”abnorma” omständigheter är för och finansierar sådana experiment. Denna allt-eller-ingen-politik är till en början definitivt riskabel.)

Om fascisterna lyckas förlama, demoralisera och krossa de organiserade arbetarna så har de säkrat segern. Men om arbetarrörelsen framgångsrikt slår tillbaka och själv tar initiativet, då kan den på ett avgörande sätt besegra inte bara fascismen utan också kapitalismen som skapar den.

Det finns både tekniskt politiska såväl som samhällspolitiska skäl till det. I början organiserar de fascistiska gängen bara småbourgeoisins mest beslutsamma och desperata delar (de delar som ”blivit galna”). De småborgerliga massorna, liksom lönarbetarnas omedvetna och oorganiserade delar – i synnerhet unga arbetare och manschettarbetare – kommer normalt att vackla fram och tillbaka mellan de två lägren. De kommer att ansluta sig till den sida som är djärvast och mest beslutsam. De vill satsa på den vinnande hästen.

I historisk mening är fascismens seger ett tecken på arbetarrörelsens oförmåga att lösa senkapitalismens strukturella kris i sitt eget intresse och för sina egna mål. En sådan kris ger till en början alltid arbetarrörelsen chansen att segra. Bara om den inte utnyttjar denna chans därför att den har blivit missledd, splittrad och demoraliserad, kan kampen leda till att fascismen segrar.

6. Om fascismen lyckas fungera ”som en murbräcka” och krossa arbetarrörelsen, så har den ur monopolkapitalismens synvinkel gjort sin plikt. Massrörelsen byråkratiseras och inlemmas till stor del i den borgerliga statsapparaten. För att kunna göra det måste den göra sig av med de mest extrema formerna av simpel, småborgerlig demagogi som finns i ”rörelsens mål”, och rensa ut dem ur den officiella ideologin.¹

Denna utveckling står på intet sätt i motsättning till att den starkt centraliserade statsapparaten fortsätter att bli alltmer oberoende. Ty när arbetarrörelsen har försvunnit och villkoren för att producera och realisera mervärdet på den inhemska marknaden på ett avgörande sätt har förändrats till storbourgeoisins fördel, då kommer ansträngningarna med nödvändighet att inriktas på att genomföra motsvarande förändring på världsmarknaden. Fascismens allt-eller-ingen politik förs över från den samhällspolitiska till den finansiella sfären. Den främjar en permanent inflation och till sist finns inget annat alternativ än militära äventyr i utlandet. Men hela denna utveckling medför en försämring snarare än förbättring av småbourgeoisins ekonomiska situationen (en följd av krigsekonomin) och politiska ställning – med undantag för den del som kan underhållas med hjälp av sinekurer från den alltmer självständiga statsapparaten. Istället för att ”befrias från ockrarnas snaror” koncentreras kapitalet allt snabbare och medelklassernas proletarisering påskyndas. Och detta faktum visar att den fascistiska diktaturens klasskaraktär inte motsvarar den fascistiska massrörelsens klasskaraktär. Diktaturen representerar monopolkapitalets historiska intressen, inte småbourgeoisins. När denna tendens blir dominerande kommer med nödvändighet fascismens medvetna och aktiva massbas att krympa. Den fascistiska diktaturen har en benägenhet att undergräva och upplösa sin egen massbas. De fascistiska gängen blir ett bihang till polisen. Under sin nedgångsfas omvandlas fascismen tillbaka till en särskild sorts bonapartism.²

---

underutvecklade jordbruksområden. Att fascisterna efter ett tre år långt mödosamt inbördeskrig till sist lyckades erövra makten berodde både på internationella faktorer och den ödesdigra roll som spelades av vänsterns ledare i partierna och staten. Detta ledarskap hindrade arbetarklassen från att genomföra ett snabbt fullbordande av den socialistiska revolution som så framgångsrikt hade inletts i juli 1936. I synnerhet misslyckades ledningen att undergräva Francos sista maktbas bland de gensträviga bönderna och nordafrikanska legoknektarna genom att vägra att genomföra en radikal jordreform och förkunna Marockos självständighet.

1 Se även bl a Guerin, *op cit*, s 141-68.

2 Skillnaden mellan bonapartism och fascism kommer att diskuteras nedan.

Detta är de grundläggande elementen i Trotskijs teori om fascismen. Den baseras å ena sidan på en analys av de speciella förhållanden under vilka klasskampen utvecklas i de högutvecklade länderna under senkapitalismens strukturella kris (Trotskij själv talade om ”det kapitalistiska förfallets epok”). Å den andra härrör den ur något som särskiljde Trotskijs marxism, nämligen att ställa de objektiva och subjektiva faktorerna i relation till varandra under den praktiska utvecklingen av klasskampen och den teoretiska tolkningen av den.

Kapitel 4

Hur står sig denna trotskistiska teori om fascismen mot andra strömningar inom arbetarrörelsen? Vilka speciella drag framträder om vi jämför Trotskijs teori och andra försök att använda den marxistiska metoden för att analysera frågan om fascismen?

Det mest slående hos de socialdemokratiska skribenterna är att deras analys är så pragmatisk och ursäktande: teorin måste underbygga deras ärkeopportunistiska praktik och förklara misslyckandet med att ”det var våra motståndares fel”. Vid denna tid hade socialdemokraterna ännu inte klippt navelsträngen till Kautskys objektivistiska, fatalistiska och vulgära marxism. Näst efter ”våra motståndares fel” beror saker och ting till syvende och sist alltid på de ”objektiva förhållandena”: ”styrkeförhållandena” tillät helt enkelt inte några bättre resultat. Denna skola insåg aldrig att de egna handlingarna kan förändra dessa styrkeförhållanden – i synnerhet att den egna passiviteten förändrar styrkeförhållandena till klassfiendens fördel.

Den grundläggande tankegången i dessa teorier är den smaklösa tesen att det var ”bolsjevikernas” radikala agitation som gav fascisterna möjlighet eller åtminstone en ursäkt att mobilisera befolkningens skrämde och konservativa skikt: fascismen är storbourgeoisins bestraffning av proletarietet för kommunisternas agitation. ”Om ni inte vill skrämma småbourgeoisin och irritera storkapitalisterna, så måste ni hålla er lugna.” Denna den ”gylle medelvägens”¹ liberala visdom inser inte att den förtvivlade småbourgeoisin drivs i armarna på fascisterna just därför att senkapitalismens allt värre strukturella kris har gjort denna ”återhållsamma”, vanliga borgerligt parlamentariska politik bankrutt. För att förhindra det måste man presentera en annan lösning, en som kan segra, och som uppstår ur den dagliga militanta verksamheten. Om inte denna alternativa lösning läggs fram och den ruinerade och deklasserade småbourgeoisin bara kan välja mellan en kraftlös parlamentarism och en fascism på marsch i full fart framåt så kommer den alltid att välja fascismen. Och arbetarrörelsens ”återhållsamma” självbegränsning och självframkallade rädsla ökar massornas känsla av att det är den fascistiska hästen som kommer att vinna.

Den socialdemokratiska teorin om fascismen har sin speciella svaghet i tesen om att man ”till varje pris måste hålla fast vid legaliteten”. Denna tes härrörde ur den felaktiga tron att lönarbetarnas organisationer skulle begränsa sig till lagliga aktioner just när fascisterna lämnade legalitetens sfär. En uppfattning som denna förbisåg det faktum att legaliteten och staten inte är abstrakta begrepp, utan uttrycker konkreta samhällsintressen och klasser. ”Legaliteten” och ”staten” var ju just de domare och arméöverstar och majorer som med tusentals trådar var knutna till sina ”kamrater” i *Stahlhelm* och SS. De hatade och bekämpade den organiserade arbetarrörelsen lika mycket som de fascistiska gängen, även om de var lite mer ”civiliserade”. Att använda dem som försvar mot fascistbanden var samma sak som att möta dessa band utan något försvar.

1 Redan i *Kommunistiska manifestet* drev Marx och Engels med det liberala argumentet att kommunisterna gynnade den konservativa reaktionen. Under revolutionen 1848 upprepades i all oändlighet argumentet att om de elaka ”socialisterna” inte hade existerat så skulle de liberala konstitutionella regimerna ha kunnat konsolidera sig överallt. Men socialisterna skrämde borgarklassen och drev tillbaka den i armarna på reaktionerna. Efter den stora franska revolutionen hade de konservativa i sin tur använt liknande argument mot liberalerna: om det inte hade varit för Konventets överdrifter och den ”vänsterradikala” konstitutionen från år III, så skulle aldrig monarkin ha återupprättats. Ingenting är nytt under solen.

En viktig del av den socialdemokratiska teorin om fascismen är att ”den ekonomiska krisen” och ”massarbetslösheten” uppfattas som självständiga begrepp: utan den ekonomiska krisen skulle den fascistiska faran försvinna. Detta tänkande förbiser det faktum att den strukturella krisen är viktigare än den konjunkturella krisen. Även om den konjunkturella krisen lindras, så ändras inte situationen på något grundläggande sätt så länge den strukturella krisen inte är löst. Det fick de belgiska socialdemokraterna som till exempel Spaak och De Man lära sig på det hårda sättet. Alla deras ansträngningar inriktades på att minska arbetslösheten – till och med till priset att ge upp viktiga styrkepositioner, och än viktigare arbetarnas kampförmåga. Men trots alla sina ansträngningar fick de se den fascistiska vågen växa istället för att dra sig tillbaka.

Dessa grundläggande delar i den socialdemokratiska teorin om fascismen finns redan i de italienska socialdemokraternas tidigaste arbeten om den katastrof som bröt ut ovanför deras huvuden. Således skrev Giovanni Zibordi så tidigt som 1922:

... extremisternas överdrifter är ansvariga för denna atmosfär, precis som den socialistiska och arbetarrörelsen i sin helhet är ansvariga för det faktum att dessa överdrifter har drivit de småborgerliga och intellektuella skikt i armarna på fascisterna, trots att de inte har någon egentlig ekonomisk orsak att vara rädd för eller hata socialismen.¹

Flera år senare upprepade Turati:

Som en följd av de infantila och fantastiska filo-bolsjevikiska överdrifterna var de härskande klasserna vid vissa tidpunkter verkligen och ytterst intensivt rädda för att förlora sina privilegier... Vi är därför berättigade att dra slutsatsen att utan detta uppträdande, så skulle det fascistiskt-plutokratiska samarbetet inte ha blivit möjligt.²

Och det är beklagligt att en person som Angelo Tasca, som en gång var kommunist och marxist, i en bok han skrev innan Andra världskriget kan dra slutsatsen att man inte kunde kämpa mot både fascismen och statsapparaten, och att det därför var nödvändigt att gå i allians med den senare mot den förra.³

De tyska socialdemokraterna erbjöd bara en förenklad och förflackad omstuvning av dessa teorier. Deras främste teoretiker på 20-talet, den belgiske antimarxisten Hendrik De Man, försökte sondera den fascistiska småbourgeoisins psykologi. Till och med efter den tyska katastrofen drog han slutsatsen att man inte fick ”oroa” småbourgeoisin. Följaktligen löste han upp den mäktiga våg av entusiasm och kampvilja för en generalstrejk som fanns bland arbetarna 1935. På så sätt skapade han förutsättningar för en enorm tillväxt av den fascistiska rörelsen. Bara Léon Blum var klok nog att efter Hitlers maktövertagande deklarerera, att nazisternas seger var straffet för att de tyska socialdemokraterna hade kvävt den proletära revolution som hade påbörjats efter det tyska kejsardömet sammanbrott. Därmed hade de släppt lös och stärkt de element – från armén till *Frikåreerna* – som skulle driva ut dem på ett så vanhedrande sätt.⁴ Men när samme Léon Blum flera år senare ställdes inför en stor

1 Giovanni Zibordi, ”Der Faschismus als antisozialistische Koalition”, i Nolte, *op cit*, s 79-87.

2 Filippo Turati, ”Faschismus, Sozialismus und Demokratie”, i Nolte, *op cit*, s 143-55.

3 Angelo Tasca, *Nascita e avvento des Fascismo*, Firenze: La Nuova Italia, 1950.

4 Se bl a Hendrik De Man, *Socialism and nationalfascism*, Stockholm: Informationsbyråns för fredsfrågor förl., 1931; Severings memoarer, *Mein Lebensweg (bd II)*, Köln: Greven Verlag, 1950; Otto Bauers memoarer, *Von Weimar zu Hitler*, New York: Europa Verlag, 1940, etc.

Otto Braun ursäktade sin bedrövliga kapitulation vid Papens kupp 20 juli 1932 med argumentet att den ekonomiska krisen och miljonerna arbetslösa gjorde det omöjligt med en generalstrejk av samma typ som det framgångsrika svaret på Kapps kupp 12 år tidigare. Han glömmer att den tyska ekonomin även vid tiden för Kapps kupp befann sig i en djup kris. Tvärtemot vad Otto Bauer hävdar var arbetsgivarorganisationerna och de reaktionära politikerna intressant nog allvarligt rädda för en generalstrejk. Och IG Metalls (Metallarbetarnas fackförening) officiella historia slår uttryckligen fast: ”Arbetarklassen väntade förgäves på en signal att agera” 20 juli 1932. *Funfundsielzig Jahre Industriegewerkschaft*, Frankfurt: Europäische Verlagsanstalt, 1966, s 279. Allra mest orimligt är Brauns argument att ett arbetaruppror bara kunde leda till nederlag, eftersom det skulle ställas mot *Reichswehr*. Som om en passiv kapitulation inte innebar ett ännu

masstrejk upprepade han bara Eberts och Scheidemanns eftergiftspolitik. Och det ledde till Tredje republikens sammanbrott och den senila Vichy-bonapartismens maktövertagande.

Den post-leninistiska Kommunistiska internationals teori om fascismen klarade inte prövningarna bättre än socialdemokraternas teori. Förvisso fanns det en början till en djupare förståelse av den hotande fara som hängde över den internationella arbetarrörelsen. Clara Zetkin, Radek, Ignazio Silone och ibland till och med Zinovjev hade element till en marxistisk teori. Men inom kort dominerades Kominterns teoretiska arbete av det ryska kommunistpartiets fraktionsstrider. Målet var inte längre att komma fram till en vetenskaplig förståelse av de objektiva processerna, utan att se till att det var en fraktion som stödde Stalin och framförallt lydde honom som fick ledningen över det tyska kommunistpartiet (KPD). Alla den marxistiska analysens och revolutionära klasskampens krav i Tyskland underordnades detta mål.

Resultatet är välkänt: teorin om att fascismen var ett direkt uttryck för ”monopolkapitalets mest aggressiva delar”, en teori som fullständigt missar den fascistiska rörelsens självständiga masskaraktär. Från denna uppfattning följde teorin om fascismen som socialdemokratins ”tvilling” i monopolkapitalets tjänst, och teorin om Weimar-republikens ”gradvisa fascistisering”. Denna analys fördunklade att det fascistiska maktövertagandet skulle bli en katastrof och den höll tillbaka arbetarnas kamp mot den överhängande faran. Hela denna skapelse kröns av teorin om ”socialfascismen”, som i sin mest extrema form ledde till tesen att socialdemokratien först måste besegras innan det gick att besegra fascismen.¹ Slutligen kom det typiskt socialdemokratiska och defaitistiska tillägget: ”Det kommer inte att ta lång tid innan Hitler kommer att störta sig själv i fördärvet genom sin vanskötsel” – bland annat hans oförmåga att lösa den ekonomiska krisen – och ”efter Hitler kommer det att bli det vår tur”. I praktiken innebar det att Hitlers maktövertagande accepterades som något oundvikligt och att man på ett fruktansvärt sätt underskattade vilka konsekvenser maktövertagandet skulle få för arbetarrörelsen (att den skulle komma att krossas). Hela analysen kunde inte annat än förlama och förvirra motståndet mot nazisternas marsch mot makten.

Det tog 25 års dåligt samvete innan den ”officiella” kommunistiska rörelsen på allvar kunde föra en kritisk diskussion om Stalins felaktiga teori om fascismen. Den praktiska brytningen med teorin ägde givetvis rum mycket snart – när det var försent. Vändningen till folkfrontspolitiken 1935 innebar en fullkomlig revidering av teorin om ”socialfascismen”. Efter det katastrofala vänstermissstaget hoppade man över i ett motsvarande högerfel.² Men eftersom Stalins skrifter och uttalanden var heliga ända fram till 1956, så kunde en försiktig revidering av teorin om socialfascismen inledas först efter den så kallade avstaliniseringen.³ Det italienska kommunistpartiets ledare Togliatti sa öppet vad de flesta kommunistiska kadrer tänkte i det tysta. Och i den officiella *Den tyska arbetarrörelsens historia*, som publicerades i Östtyskland, gjorde man en försiktig men djupgående kritik av KPD:s teori och praktik under

---

mycket mer förödande nederlag!

- 1 Se den omfattande dokumentationen i Theo Pirker, *Komintern und Faschismus 1920-1940*, München: Deutsche Verlagsanstalt, 1965. Men de allra tydligaste bevisen är att studera Kominterns och KPD:s officiella press under åren mellan 1930-33.
- 2 Teorin om ”socialfascismen” isolerar godtyckligt den socialdemokratiska ledningens objektiva roll (som otvivelaktigt är en faktor för att stabilisera det borgerliga samhällets status quo) från dess massbas och specifika form. Teorin om Folkfronten, å andra sidan, isolerar lika godtyckligt massornas antifascistiska vilja och tryck på den socialdemokratiska ledningen att försvara sig mot fascismens hot från det samhälleliga sammanhanget och senkapitalismens strukturella kris. I det första fallet förlamas massorna därför att de splittras upp, i det andra fallet hålls de tillbaka av hänsyn till den ”liberala” borgerliga partnern i Folkfronten. Pendeln svänger från en vänsteropportunistisk till en högeropportunistisk avvikelse utan att någonsin genomgå en korrekt ståndpunkt, nämligen *arbetarnas* aktionsenhet (med en klart antikapitalistisk objektiv dynamik).
- 3 Till och med i slutet av 50-talet gjordes desperata försök att rättfärdiga KPD:s politik 1930-33. Se bl a pamfletten ”Les Origines du fascisme”, som utgavs i serien *Recherches internationales à la lumière du marxisme*, Paris: Éditions La Nouvelle Critique, nr I, 1957.

åren 1930-33, dock utan att undvika nya misstag när det gällde att avgöra fascismens väsen och funktion.¹

Teorierna om ”en gradvis fascistisering” och ”socialfascism” missbedömer inte bara den politiska konjunkturen och begår taktiska misstag i kampen mot fascismens marsch framåt. Den missar också fascismens avgörande drag, som Trotskij helt korrekt insåg och historien så tragiskt bekräftade.

Fascismen är inte bara ett nytt skede i den process där den borgerliga statens verkställande makt blir starkare och mer självständig. Den är inte bara ”monopolkapitalets öppna diktatur”. Den är en *speciell* sorts ”stark verkställande makt” och ”öppen diktatur”. Den kännetecknas av att den krossar *alla* arbetarorganisationer – även de mest måttfulla och förvisso de socialdemokratiska. Den försöker på ett våldsamt sätt förhindra *varje* form av organiserat självförsvar från arbetarnas sida, genom att fullkomligt mala sönder dem. Det är alltså i grunden felaktigt att hävda att fascismen och socialdemokratien är allierade eftersom socialdemokratien bereder vägen för fascismen, och att man därför inte kan ena sig med den förra mot den senare.

Tvärtom är raka motsatsen fallet. Socialdemokratins klassamarbete förberedde visserligen fascismens maktövertagande genom att undergräva arbetarnas klasskamp och identifiera sig med den bankrutta parlamentariska demokratin. Men fascisternas maktövertagande innebar även socialdemokratins fall. Och allteftersom katastrofen närmade sig och kastade sin skugga i ett stort antal blodiga händelser blev de socialdemokratiska massorna, och inte så få av deras ledare, alltmer medvetna om detta. Denna medvetenhet uttrycker den socialdemokratiska politikens motsättningar. Och med en korrekt enhetsfrontspolitik kan den utgöra startpunkten för en verklig aktionsenhet och en verklig, plötslig förändring av de sociala och politiska styrkeförhållandena. Det kan i sin tur leda till att inte bara fascismen besegras utan också till att kapitalismen och den socialdemokratiska klassamarbets- och klassförsoningspolitiken besegras.

Samma oförmåga att inse fascismens speciella karaktär finns i ett antal teoretiska arbeten av författare som stod mellan marxismen och den vulgära reformismen. Max Horkheimer exempelvis, ser fascismen som ”det monopolkapitalistiska samhällets mest moderna form”. Paul Sering (Richard Löwenthal) uttryckte en liknande uppfattning med sin tes att nationalsocialismen är en ”planerad imperialism”.² Båda dessa uppfattningar utgår från Hilferdings tes om att maktens politiska centralisering i den borgerliga staten överensstämmer med ”den högsta formen av kapitalets koncentration” som han kallade finanskapitalet. Oavsett hur briljant och historiskt riktig den förutsägelse som Hilferding skisserade 1907 än må vara – trots en del överförenklingar – så blev den allvarligt ofullständig under åren kring Hitlers maktövertagande. Det går inte att förstå fascismen utan att urskilja två avgörande delar i analysen: det faktum att den borgerliga statens högsta form av centralisering bara kan uppnås genom att borgarklassen abdikerar politiskt³, och det faktum att det inte rör sig om ”det

1 *Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung*, Berlin: Dietz-Verlag, 1966, bd IV, s 168, 171, 206, 288, 303-30, 312, etc. Denna historieskrivning i efterhand erkänner på praktiskt taget varje punkt att Trotskij hade rätt – utan att nämna hans namn en enda gång!

2 Nolte, *op cit*, s 55, 66, etc. Harold Laski, *Vår tids revolution*, Stockholm: Tiden, 1945.

3 Det skulle vara intressant att analysera de djupa orsakerna till varför detta är nödvändigt. Vi tror inte att det bara beror på behovet att med hjälp av massterror mala sönder arbetarklassen – som en ”normal” förtryckarapparat inte klarar av att genomföra – utan också på karaktären hos det produktionsätt som grundas på privat ägande av produktionsmedlen. Ty ett sådant produktionsätt innehåller alltid ett element av konkurrens. De olika företagens direkta representanter kan bara driva klassens gemensamma intressen (eller mer exakt intressena hos klassens viktigaste skikt) med hjälp av förhandlingar och ömsesidiga uppgörelser om motstridiga specialintressen. Om det gemensamma intresset ska uttryckas på ett omedelbart och centraliserat sätt, det vill säga utan långa diskussioner och besvärliga förhandlingar, då måste de institutioner som företräder de gemensamma intressena särskiljas från det samtidiga försvaret av specialintressen. Med andra ord måste de personliga banden mellan storföretagarna och den politiska ledningen elimineras. Det är

monopolkapitalistiska samhällets mest moderna form”, utan tvärtom en ytterst allvarlig *kris* för detta samhälle.¹

I sin bok *Fascismen – dess ursprung och utveckling*, försöker Ignazio Silone inte utan framgång framställa fascismen som ett resultat av en djup strukturell kris för det italienska borgerliga samhället och den italienska arbetarrörelsens samtidiga oförmåga att lösa krisen med hjälp av en socialistisk omvandling.² Han inser helt riktigt skillnaden mellan fascismen och en ”klassisk” militärdiktatur eller bonapartism.³ Men hans definition av arbetarrörelsens ”politiska omogenhet” stannar upp just när problemet börjar. Vad var det för faktor som gjorde att denna arbetarrörelse inte trädde fram som företrädare för nationens alla förtryckta? Vad var det som gjorde att den inte kunde erövra eller neutralisera breda skikt inom småbourgeoisin, och ställa kampen om att erövra makten på dagordningen? Det är ingen slump att begreppet ”social revolution” knappast finns i Silones bok. Och det är ingen slump, att han inte inser att man för att kunna genomföra de uppgifter som han själv beskriver, behöver en *strategisk plan*, som bara kan utarbetas och genomföras av ett revolutionärt parti som har byggts upp i detta syfte. Trots att hans kritik av de italienska reformisterna och maximalisterna, och de omogna ultravänsteristiska och fatalistiska tendenserna i det unga italienska kommunistpartiet, var helt korrekt, så leder den inte fram till någon alternativ lösning. Den ger intryck av att ”politisk mognad” och politisk ledarskapsförmåga antingen är en biologisk slump (”i Ryssland fanns Lenin”) eller någon sorts mystiskt öde. Det är förståeligt att Silone inte kunde ha denna typiskt övergående ståndpunkt särskilt länge. Han återvände snabbt till reformismen.

Jämte Trotskij gjordes de två viktigaste bidragen till en marxistisk teori om fascismen under 20- och 30-talen av August Thalheimer och Otto Bauer.⁴ August Thalheimers analys ligger närmast Trotskijs. Men Thalheimer höll sig alltför hårt till Marx' analys av 1800-talets bonapartism och överbetonade den ”gradvisa fascistiseringen”. Därmed underskattade han den *kvalitativa* skillnaden mellan bonapartism och fascism (den förra: en ökad självständighet för statsapparaten och ett ”traditionellt” förtryck av den revolutionära rörelsen; den senare: en ökad självständighet för statsapparaten och ett krossande av *alla* arbetarorganisationer och försök att fullständigt mala sönder arbetarna med hjälp av en småborgerlig rörelse). Dessutom begränsar Thalheimer frågan om fascismen till de samhällspolitiska styrkeförhållandena (arbetarklassen är ännu inte förmögen att utöva den politiska makten och storbourgeoisin är inte längre förmögen att göra det), och belyser inte sambanden mellan hur dessa styrkeförhållanden utvecklas och senkapitalismens strukturella kris.⁵

Trotskijs teori om fascismen förenar dessa motsägelsefulla element i en dialektisk enhet. Å ena sidan visar den vilka drivkrafter som gjorde det *möjligt* för arbetarna att (under förhållanden av en strukturell kris för kapitalismen) erövra och utöva den politiska makten. Han undviker att blanda samman den franska arbetarklassens objektiva historiska omognad mellan 1848 och 1850 och den tyska arbetarklassens enbart subjektiva omognad mellan 1918 och 1933, en omognad som stod i direkt motsättning till de objektiva möjligheterna.

Å andra sidan koncentrerar sig Trotskijs teori om fascismen på den funktion som statsapparaten ”ökande självständighet” har under fascismen. Nämligen att eliminera allt organiserat klassmotstånd från proletariats sida, och på så sätt radikalt förändra villkoren för

---

detta som leder till det borgerliga samhällets tendens att, både i sin impulsiva ungdom och demoraliserade ålderdom, i tider av kris abdikera politiskt.

1 Robert A Brady gör samma misstag i sin bok *The Spirit and Structure of German Fascism*, New York: Viking Press Inc, 1937.

2 Ignazio Silone, *Der Faschismus – Seine Entstehung und seine Entwicklung*, Zürich: Europa Verlag, 1934, s 32 ff, 46 ff, 52 f, etc.

3 *Ibid*, s 276 ff.

4 August Thalheimer, ”Über den Faschismus”, i Abendroth (red), *op cit*, s 19-38; Bauer, *op cit*, s 113-41.

5 Denna aspekt betonades också av Rüdiger Griepenburg och K H Tjaden i ”Faschismus und Bonapartismus”, *Das Argument*, nr 41, december 1966, s 461-72.

att producera och realisera mervärde till storbourgeoisins fördel. Därmed löser den tillfälligt den strukturella krisen – fram till nästa explosion.

Otto Bauers teori ser fascismen som en förening av tre element: krigets deklassering av delar av småbourgeoisin; den ekonomiska krisens utarmning av andra delar, vilket leder till en brytning med den borgerliga demokratin; och storföretagarnas intresse av att öka utsagningsgraden av arbetarna, vilket med nödvändighet kräver att de knäcker arbetarklassens och arbetarorganisationernas motstånd.¹ Han insåg helt riktigt

att fascismen inte segrade när borgarklassen hotades av den proletära revolutionen. Den segrade när proletariatet långt dessförinnan försvagades och pressades på defensiven, när den revolutionära flodvågen redan hade ebbat ut. Kapitalistklassen och de stora jordägarna överlämnade inte statsmakten till de fascistiska grupperna för att skydda sig mot en hotande proletär revolution, utan för att pressa ner lönerna, förstöra arbetarklassens sociala erövringar och krossa fackföreningarna och arbetarklassens politiska maktpositioner. Inte för att undertrycka den revolutionära socialismen, utan för att sopa undan den reformistiska socialismens erövringar.²

Denna analys är överlägsen de vulgära reformisternas upprepande av fascisternas eget påstående att fascismen bara var ett svar på den ”bolsjevikiska faran”. Men den lider ändå av en ödesdiger underskattning av den djupa *strukturella kris* som skakade kapitalismen i Italien från 1918 till 1927 och i Tyskland från 1929 till 1933. Krisen stärkte inte samhällsordningen utan försvagade den, och den minskade inte utan ökade de objektiva möjligheterna för en strategi vars mål var att arbetarklassen skulle gripa makten.

Precis som Thalheimer såg Bauer fascismens seger som ett logiskt resultat av en kontrarevolution som gradvis hade vuxit sedan nederlagen för de proletära revolutionsförsöken under åren 1918 till 1923. Han insåg inte att de femton åren mellan 1919-33 kännetecknades av upp- och nedgångar för revolutionens möjligheter och inte alls bara en stadig nedgång. Det mekaniska åtskiljandet av ”defensiven” och ”offensiven” hade bara till syfte att dölja deras samband.

Denna otillräckliga analys ledde i sin tur till allvarliga taktiska misstag. Eftersom han trodde att man befann sig i en ”defensiv fas” så trodde den ”revolutionära socialisten” Otto Bauer att det bara gick att vänta i färdigställning tills den kyrkligt-fascistiska reaktionen angrep arbetarorganisationerna. Då – men först då – kunde de försvara sig med alla tillgängliga medel, inklusive vapen. Detta synsätt ledde fram till *Schutzbunds* (Försvarsförbundets) hjältemodiga kamp i Wien i februari 1934. Det höjde sig definitivt över SPD:s (det tyska socialdemokratiska partiets) och KPD:s kapitulation utan strid inför nazistregimen, men ledde ändå lika säkert till nederlag. Endast om arbetarrörelsen till fullo inser den strukturella krisens djup och öppet förklarar att den tänker lösa krisen med sina egna metoder, och därmed slår fast att kampen om makten är ett omedelbart mål, kan den vinna mellanskikten och de vacklande delarna av befolkningen som inte längre vill ha *status quo*, inklusive att bara ”försvara” arbetarorganisationerna.

Historikern Arthur Rosenberg avslutade sitt verk om Weimar-republiken år 1930 med ett sådant perspektiv. Han skrev: ”Den borgerliga republiken i Tyskland 1930 föll därför att dess öde låg i händerna på bourgeoisin, och därför att arbetarklassen inte längre var stark nog att rädda republiken.”³ Rosenbergs fatalistiska historieskrivning inser inte att det återstod nästan tre år. Och om dess ledarskap inte hade misslyckats, så kunde arbetarklassen under dessa år ha räddat inte den borgerliga demokratin men väl de demokratiska element som var värda att rädda – genom att rädda dem från den borgerliga demokratin till socialismen.

1 Bauer, *op cit*, s 113 f.

2 *Ibid*, s 126.

3 Arthur Rosenberg, *Geschichte der Weimarer Republik*, Frankfurt: Europäische Verlagsanstalt, 1961, s 211.

Kapitel 5

Vi har jämfört Trotskij teori om fascismen med andra försök att förklara det fascistiska fenomenet, och har insett att den är klart överlägsen. Det beror delvis på att den lyckas inlemma ett stort antal olika aspekter i en enda dialektisk enhet. Idag har vi tillgång till en betydande mängd empiriskt material som Trotskij och de andra marxistiska skribenterna från perioden kring nazisternas maktövertagande inte kände till. Vad har dessa data att säga om vissa avgörande diskussionspunkter i hans teori?

Det tydligaste vittnesbördet rör den fascistiska diktaturens ekonomiska och allmänt politiska funktion. Genom att förstöra den organiserade arbetarrörelsen lyckades Hitler frysa lönerna på ett sätt som var varken mer eller mindre än ett mirakel för arbetarna. Timlönerna låstes på samma nivå som under den ekonomiska krisen. Att massarbetslösheten försvann ledde alltså inte till någon betydande ökning av lönenivåerna. Att betala samma lön utan att det existerade fem miljoner arbetslösa – under hela sin historia hade kapitalet aldrig lyckats med något sådant. För yrkesutbildade arbetare sjönk medeltimlönen från 95,5 pfennig 1928 till 70,5 pfennig 1933, och ökade sedan till 78,3 pfennig 1936, 79,0 pfennig 1940 och 80,8 pfennig i oktober 1942.¹ Detta var genomsnittslönen i 17 industribranscher. Andra källor anger något högre siffror för genomsnittslönen för yrkesutbildade arbetare inom det tyska Rikets ekonomi i sin helhet. Enligt dessa siffror sjönk lönerna mellan januari 1933 och 1937 från 79,2 pfennig till 78,5 pfennig, och ökade sedan sakta till 79,2 pfennig 1939, 80 pfennig i december 1941 och 81 pfennig i oktober 1943.² Men även dessa siffror bekräftar att lönenivån låg kvar långt under nivån före krisen – en i sanning ”magnifik” bedrift från nazistregimens sida, med tanke på den svåra arbetskraftsbristen. För att sammanfatta: Neumann konstaterade att fördelningen av den tyska nationalinkomsten mellan 1932 och 1938 kraftigt förändrades till kapitalets fördel. Kapitalets andel (ränteavkastning, industri- och handelsvinster, icke utdelade industrivinster) ökade från 17,4% av nationalinkomsten 1932 (och 21% 1929) till 25,2% 1937 och 26,6% 1938.³ Inför dessa data borde det verkligen vara onödigt att behöva diskutera den fascistiska statens klasskaraktär.

Vi har nu också tillgång till ett omfattande faktamaterial om hur fascismen påverkade kapitalets ackumulation och koncentration. Det bekräftar helt och fullt den marxistiska tesen. De tyska bolagens samlade kapital steg från 18,75 miljarder *Reichsmark* (RM) 1938 (20,6 miljarder RM 1933) till mer än 29 miljarder RM i slutet av 1942. Men under samma period minskade antalet bolag från 5518 till 5504, och 1938 hade de ändå redan minskat till nästan hälften (från 10.437 1931 och 9.148 1933). De största bolagens – de med ett kapital på mer än 20 miljoner RM – andel av detta sammanlagda kapital ökade från 52,4% 1933 till 53,6% 1933 och 63,9% 1942.⁴

1 Bettelheim, *op cit*, s 210.

2 Jürgen Kuczynsky, *Die Geschichte der Lage der Arbeiter in Deutschland, Bd II: 1933 bis 1946*, Berlin: Verlag Die freie Gewerkschaft, 1947, s 125, 199, 154.

3 Neumann, *op cit*, s 435. Under dessa omständigheter låter det som ett hån när Tim Mason som bevis för den påstådda ”politikens företrädare” som ska ha existerat efter 1936 använder det faktum att Hitlerregeringen under två år – mellan hösten 1936 och sommaren 1938 – ”misslyckades” med att få stopp på arbetarnas frihet att byta jobb och slå fast en maximilön. ”Den politiska ledningen vägrade tillämpa endera åtgärden eftersom så radikala mått och steg mot arbetarklassens materiella intressen vore oförenliga med den politiska uppgiften att skola in arbetarna i nationalsocialismen.” Mason, ”Das Primat der Politik”, *Das Argument*, nr 41, december 1966, s 485.

Den som vill bevisa för mycket visar att han har fel. Tim Mason inser uppenbarligen inte att det avgörande inte är det faktum att dessa åtgärder sköts upp under två år. Istället är det viktiga att en regim som åtminstone demagogiskt har förbundit sig till ”det nationella samfundet” överhuvudtaget beslutade sig för att genomföra en så öppen delvis förslavning av sin egen arbetarklass som det innebar att avskaffa rätten att flytta, och att den tillät enorma ”superprofiter från upprustningarna” tillfalla storföretagarna. Visar inte detta att den ”politiska ledningens” intressen var tvungna att träda tillbaka för monopolkapitalets intressen, och att det således inte fanns någon ”politikens företrädare” utan snarare ”monopolkapitalets företrädare”?

4 Neumann, *op cit*, s 613; Bettelheim, *op cit*, s 63.

Staten gynnade kapitalkoncentrationen på alla möjliga sätt. Tvångskarteller, sammanslagning under ledning av ”Förvarsekonomens ledning”, ”nationella förbundsorganisationer” (*Reichsvereinigungen*) och ”regionala ekonomikamrar” (*Gauwirtschaftskammern*) ledde till en uttalad sammansmältning mellan monopolkapitalet och den fascistiska staten. Nationella Järn- och Stålförbundet (*Reichsvereinigung Eisen und Stahl*) administrerades av industrimannen Dr Hermann Röchling från Saar; Nationella Förbundet för Syntetisa fibrer stod under ledning av Dr H Vits från Förenade Rayongruppen. Samma sak gäller de ”nationella grupperna” (*Reichsgruppen*) och ”huvudkommittéerna” (*Hauptausschüsse*). 8 av dessa 15 kommittéer leddes av representanter som kom direkt från storföretagen (Mannesmann, August Thyssen Huette [August Thyssens Järnbruk], Deutsche Waffen- und Munitionsfabriken [Tyska vapen- och ammunitionsfabrikerna], Henschel-Flugzeugwerke [Henschel Flygplansfabriker], Auto-Union, Siemens, Weiss och Freytag, Hommelwerke).¹

Denna odiskutabla utveckling motsade inte bara nazisternas demagogiska program utan också deras ”speciella politiska intresse” – att behålla en bred bas bland de småborgerliga mellanskikten och småföretagarna. Och det är oförståeligt hur Tim Mason kan komma fram till slutsatsen att de industriella maktblocken ”föll samman” efter 1936, att industrins makt i fråga om den ekonomiska politiken ”splittrades”, att ”bara varje företags mest primitiva[!] kortsiktiga intressen var kvar”, och att ”det kapitalistiska ekonomiska systemets gemensamma intressen mellan 1936 och 1939 bit för bit löstes upp i en enda samling företagsegoistiska delar”.²

Mason är av den naiva formalistiska uppfattningen att ”det kapitalistiska ekonomiska systemets gemensamma intressen” i första hand företräds genom arbetsgivarföreningarna. Men det är allmänt accepterat att under monopolkapitalismen och i synnerhet under senkapitalismen, så försöker dessa föreningar i verkligheten oftast bara förlika massan av små och mellanstora fabrikanter intressen med storföretagens, eller på ett eller annat sätt försvara de förra mot de senare. Monopolkapitalismen innebär *alltid* att systemet alltmer identifierar sig med några få storföretags företagsegoism till förfång för de små och mellanstora företagen, och inte att systemet ”löses upp” i ”en enda samling företagsegoistiska delar”. Och det var just detta som ägde rum i det fascistiska Tyskland i en omfattning som aldrig skådats varken förr eller senare.

Priserna och profitmarginalerna inom ammunitionsindustrin, och förhållandet mellan ekonomins privata och statliga sektorer, är ett utmärkt tecken på de faktiska styrkeförhållanden som existerade mellan monopolkapitalisterna och parti- och statsbyråkratin. Den grundläggande tendensen var *inte* nationalisering utan privatiseringar³, inte att den ”politiska ledningen” fick företräde, utan att man gav företräde åt storföretagens superprofiter.⁴

1 Neumann, *op cit*, s 601 f, 591 f.

2 Mason, *loc cit*, s 482 f, 487 f, 484.

3 Angående privatiseringar, se bl a Bettelheim, *op cit*, s 112; Neumann, *op cit*, s 297 f. Om Gelsenkirchen-affären, dess centrala betydelse för att få över större kretsar inom den tunga industrin till Hitlers sida, och privatiseringen av Vereinigte Stahlwerke 1936, se Hallgarten, *op cit*, s 108-13; Kurt Gossweiler, ”Die Vereinigten Stahlwerke und die Grossbanken”, *Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte*, 1965, del IV, Berlin: Akademie Verlag, 2 11-53.

4 I detta sammanhang vill vi återvända till det fråga som Tim Mason ställer när han hävdar att det avgörande är ”formeringen av en politisk vilja” och att ”den nationalsocialistiska statsledningens inrikes- och utrikespolitik [blev] alltmer oberoende av de ekonomiskt härskande klassernas beslut”. Det avgörande ordet är ”beslut”. I själva verket står inget av detta i motsättning till den marxistiska tolkningen av staten och samhället, men däremot till ett mekaniskt förenklande av den. Marxismen vill göra gällande att det inte finns någon absolut identitet mellan överbyggnaden och basen. Som ett resultat av arbetsdelningen har båda nivåerna sin egen inre logik, och därmed ger klasshållena ett *visst mått* av självständighet till inte bara religionen och filosofin utan även till staten och armén. Det viktiga är inte om en grupp av bankirer eller storindustriägare direkt ”dikterade” regeringschefens eller militärledningens beslut, utan om dessa beslut motsvarade

Mitt under kriget, när man skulle ha förväntat sig att anhängarna till ett ”totalt krig” skulle vara fullkomligt skoningslösa mot alla privata intressen, ägde det rum två händelser som rörde Flick-företagen. De belyser med fullkomlig klarhet de rådande produktionsförhållandena. 4 maj 1940 förhandlade ett av dessa företag fram ett kontrakt med statliga tjänstemän om tillverkning av granater till bazookas. Regeringstjänstemännen hade räknat ut att 24 RM per granat skulle ge Flick en skäligen vinst. Men företaget krävde 39,25 RM per granat. Till slut enades man om 37 RM, en extra vinst på 13 RM per granat, det vill säga mer än 35%, eller mer än en miljon i extra profit för de granater som tillverkades fram till slutet av 1943. Oaktat den nazistiska diktaturen är det trots allt inte så stor skillnad mellan Första och Andra världskriget. I båda fallen trodde soldaterna att de dog för Fäderneslandet. I själva verket dog de för extra profiter åt industriledarna.

Det andra exemplet är ännu ”vackrare”. Armén hade upprättat några egna fabriker – med hjälp av kapital från offentliga medel så klart. Dessa fabriker hyrdes oftast ut till privata företag mot att staten fick 30-35% av vinsten. 1942 krävde Flick-företagen att få ta över Maschinenfabrik Donauwörth GmbH (AB Donauwörth Maskinverkstad). 31 mars uppgick värdet på Donauwörths tillgångar till 9,8 miljoner RM. Flick fick fabriken – som var utrustad med de allra nyaste maskinerna – till det bokförda värdet. Klaus Drobisch beräknar att vinsten i detta fall var mer än 8 miljoner RM.¹

Om man avlägsnar det politiska skalet visar sig det verkliga klassväldets kärna. Om den nazistiska staten systematiskt hade nationaliserat alla vapenfabriker, om den skoningslöst hade minskat profitmarginalerna till 5-6%, om den exempelvis hade krävt att åtminstone hälften av direktörerna i de fabriker som producerade till krigsansträngningarna direkt skulle

---

storfinansens och storföretagarnas klassintressen och huruvida de bara är begripliga utifrån den inneboende logiken att försvara det existerande produktions sättet.

Tim Mason förbiser det faktum att militarismen och kriget till stor del redan hade uppnått detta oberoende under monopolkapitalismen långt innan nazistpartiet föddes. I själva verket uppstod hela begreppet ”politikens företrädare” ur de förhållanden som omgav Första världskriget. ”Det finns”, skriver Tim Mason, ”vissa tecken på att angreppet på Polen 1939 och Frankrike 1940 inte var någon oföränderlig sida av den härskande klassens samlade uppfattning.” (”Primat des Industrie? Eine Erwiderung”, *Das Argument*, nr 47, juli 1968, s 206.) Kan man inte med åtminstone lika mycket kraft i efterhand hävda samma sak om Churchills äventyr i Dardanelerna under Första världskriget, om Verdun och andra slag som innebar oerhörda materiella förluster, och i själva verket om Första världskrigets utbrott?

Hade det inte varit i storkapitalets ”intressen” att komma till en överenskommelse i konflikten mellan Serbien och Bosnien angående exporten av grisar och mellan Tyskland och Storbritannien om inträngandet i Mellanöstern, istället för att lida enorma förluster under kriget och framkalla en socialistisk revolution? Var det inte diplomaterna, den kejsarliga klicken, och framförallt medlemmarna i Generalstaberna som tog beslutet om Sarajevo och invasionen av Belgien snarare än arbetsgivarorganisationerna eller Deutsche Banks styrelse? Men var trots allt inte militarismen, de imperialistiska konflikterna, den militaristiskt-nationalistiska ideologin, kapprustningen, den tyska bristen på råvaror, etc det oundvikliga resultatet av en speciell ekonomisk och social struktur, och var det därmed inte de senare som var den yttersta orsaken till kriget? Var det inte Deutsche Banks expansionistiska strävanden som låg bakom allting? Och var inte krigets mål nära knutna till kapprustningens grundläggande orsaker? Det är i denna mening man ska förstå den marxistiska tesen om det nazistiska systemets monopolkapitalistiska och imperialistiska karaktär, och inte i någon inskränkt, mekanisk mening enligt vilken storbänkarna antas ha haft mer inflytande över den direkta krigsföringen än arméhögkvarteret – som givetvis inte heller var fallet under Första världskriget.

Dietrich Eichholz och Kurt Gossweiler citerar i detta sammanhang ett betecknande uttalande av Carl Krauch, direktör och medlem i IG Farbens verkställande styrelse. 28 april 1939 sa Krauch: ”Idag, precis som 1914, verkar den tyska politiska och ekonomiska situationen – ett fort som belägrats av världen – kräva ett snabbt beslut om krig som utdelar ett tillintetgörande slag redan under inledningen av fientligheterna.” (*Das Argument*, nr 47, juli 1968, s 226.) Det var den rådande sinnesstämningen inom monopolkapitalets avgörande kretsar. Att den så småningom visade sig vara lika ”irrationell” som sinnesstämningen hos kejsar Wilhelms storbourgeois (och motsvarande mentalitet i flera andra imperialistiska stater) visar bara att imperialistiska krig i allmänhet och monopolkapitalismen själv till det yttersta intensifierar den ”rationella irrationalitet” som finns inneboende i det borgerliga samhället.

1 Klaus Drobisch, ”Flick-Konzern und faschistischer Staat 1933-1939”, i *Monopole und Staat in Deutschland 1917-1945*, Berlin: Akademie Verlag, 1966, s 169 f.

representera staten och de väpnade styrkorna – krav som härstammar ur behovet av en mer effektiv krigföring – då vore det berättigat att åtminstone delvis ifrågasätta denna stats klasskaraktär. Men data visar otvetydigt det absolut motsatta: alla intressen underordnades brutalt storföretagens behov. Och det skoningslösa underordnandet av alla gruppkrav under en ”total” krigföring som fördes i dessa företags intressen upphörde så fort det berörde A och O: storföretagens kapitalackumulation.

Empiriska data talar också sitt tydliga språk när det gäller de speciella stadier som ledde från genombrottet för Hitlers rörelse i riksdagsvalen 1930 till maktövertagande 30 januari 1933. Vi känner till hur en till en början relativ begränsad krets bland storföretagarna började ge massiva ekonomiska bidrag till nazisterna. Vi känner till tvivlen och de olika åsikter som existerade bland storkapitalisterna och de stora jordägarna om vilken inställning de skulle ha till Hitler och hans nazistiska parti (NSDAP). Vi känner till hur dessa tvivel ökade av – bland annat – diktatorskandidatens allt-eller-inget-spel, men vi känner också till hur de minskade i och med arbetarrörelsens passivitet och förvirring. Vi känner till hur storföretagarna började identifiera sitt program – som hade formulerats 1931 och vars mål var en diktatur, massiva lönesänkningar och att Versaillesfördraget till varje pris skulle rivas upp¹ – med Hitlers maktövertagande, efter att den blivande ledaren hade skjutit sin pöbelaktiga vänsterflygel åt sidan och givit industriledarna nödvändiga garantier angående att försvara privategendomen och tillämpa ”ledarskapsprincipen” i fabriker. Det gjorde han till exempel i sitt tal inför Industriklubben 27 januari 1932. Vi känner till hur detta närmande mellan storföretagarna och NSDAP genomgick kriser – bland annat avstickaren med NSDAP:s valnederlag i november 1932 och den allvarliga penningknipa som följde. Slutligen känner vi till hur mötet med baron von Schroeder i Köln 4 januari 1933 (efter skandalen med bidragen till de stora godsägarna i östra Preussen) beseglade Weimar-republikens öde.² En genomgång av Trotskijs analys under åren 1930-33 visar att den information som finns tillgänglig idag i alla avseenden bekräftar hans detaljerade bedömning av dessa dramatiska händelser.

Det återstår en sista och inte oviktig fråga. Vad hade arbetarklassen för möjligheter att med förenade aktioner stoppa nazismens frammarsch? Och vad fanns det för potential i sådana förenade aktioner? Trots att data om dessa frågor givetvis är mer fragmentariska än data om de ekonomiska förhållandena eller inställningen hos en liten grupp industriledare, så finns det en imponerande mängd vittnesmål som visar att det både bland de socialdemokratiska och kommunistiska arbetarna fanns en stark önskan om gemensamma aktioner mot Hitler. Lösryckta minnen återfinns i ett antal memoarer: *Reichsbanner* [SPD:s försvarsorganisation] skickade bud till ”ledningen” – detta ord kanske aldrig tidigare har använts på ett mer förtingligt och alienerat sätt – och krävde kamp. De fick det idiotiska svaret att man inte fick spilla arbetarnas blod (som om Hitlers seger precis som Trotskij förutspådde inte skulle innebära att arbetarnas blod rann i floder). Ända till sista timmen blev det allt vanligare med lokala initiativ till en gemensam kamplinje mellan socialdemokrater och kommunister. Samtidigt vacklade ledningen ända från Hitlers maktövertagande fram till Riksdagsbranden, och från denna provokation fram till Fullmaktslagen (riksdagens abdikation till Hitlers regering). Den uppvisade inte ens den minsta strategiska plan för att skydda och försvara arbetarrörelsen.³ Trots att dessa texter har skrivits som en sorts självberättigande låter de spöklika och fyllda av dåligt samvete, som en bitter anklagelse mot dåtidens ledning för SPD, KPD och ADGB (*Allgemeiner Deutscher Gewerkschaftsbund* – Allmänna tyska

1 Det finns många källor till detta. En imponerande presentation erbjuder Hallgarten, *op cit*, s 104 ff.

2 Även här är källorna många. Se bl a H S Hegner, *Rikskansliet: [tredje rikets början och slut]*, Stockholm: Geber, 1961, och Alan Bullock, *Hitler – En studie i tyranni*, Prisma, 2004. William L Shirer presenterar ett sammandrag av de viktigaste vittnesmålen, särskilt Meissners, och en viktig bibliografi i *Det tredje rikets uppgång och fall: det nazistiska Tysklands historia*, Stockholm: MånPocket, 1989.

3 Av den omfattande litteraturen av memoarer ska vi bara nämna Heine Brandt, *Ein Traum der nicht entführbar war*, München: Paul List Verlag, s 83 ff.

fackföreningsfederationen). Aldrig tidigare i den moderna historien har så många betalat så dyrt för så fås misstag.

Kapitel 6

Men Trotskijs teori om fascismen är inte bara en skoningslös anklagelseakt från det för-gångna. Den skådar framåt mot nutiden och framtiden, och är en varning för nya teoretiska misstag och en varning för nya faror.

Fascismens speciella karaktär går bara att förstå inom ramen för den imperialistiska monopolkapitalismen. Det är absurt att kalla varenda diktatur i den halvkoloniala världen för ”fascistisk” bara för att den svär trohet till en ledare eller låter sina anhängare bära uniform. I ett land där den viktigaste delen av kapitalet ligger i utländska händer och nationens öde avgörs av den utländska imperialismen, är det meningslöst att kalla det en fascistisk rörelse när den nationella borgarklassen i sitt eget intresse försöker befria sig från denna dominans. En sådan rörelse kan ha vissa ytliga drag som liknar fascismen: extrem nationalism, ledarkult, ibland till och med antisemitism. Liksom fascismen kan den ha sin massbas i den deklasserade och utarmade småbourgeoisin. Men den avgörande skillnaden mellan en sådan rörelse och fascismen blir uppenbar om man analyserar rörelsens inställning till det moderna samhällets två främsta klasser: storföretagarna och arbetarklassen.

Fascismen befäster de förras välde och ger dem största möjliga ekonomiska profit, och mal sönder den senare och krossar dess organisationer. Till skillnad från detta riktar den nationella borgarklassens nationalistiska rörelser i de halvkoloniala länderna, som man ofta felaktigt talar nedsättande om som ”fascistiska”, vanligtvis en del hårda slag mot storföretagen, i synnerhet mot det utländska kapitalet, och skapar samtidigt nya organisatoriska möjligheter för arbetarna. Det bästa exemplet på detta är den peronistiska rörelsen i Argentina. Långt från att splittra arbetarklassen gav den istället fabriksarbetarna en första möjlighet att organisera sig i fackföreningar, som än idag har ett betydande inflytande i landet.

Det är sant att den så kallade nationella borgarklassens möjligheter att manövrera mellan den utländska imperialismen och den inhemska massrörelsen är samhälleligt och historiskt begränsade. Den kommer ständigt att vackla fram och tillbaka mellan dessa två viktiga roller. Till sist kommer dess klassintressen att få den att gå i allians med imperialismen. Med hjälp av massrörelsens tryck kommer den att försöka avtvinga imperialismen en större del av det totala mervärdet. Men samtidigt skulle ett alltför kraftfullt uppsving av massrörelsen hota dess ställning som klasshärskare. En sådan vändning mot massorna kan givetvis ta formen av ett blodigt, fascistliknande förtryck, som exempelvis generalerna i Indonesien efter oktober 1965. Men man måste ändå klart inse att det finns en grundläggande skillnad mellan dessa två processer – fascismen i de imperialistiska moderländerna och den allra värsta militärdiktatur i den tredje världens halvkoloniala länder – och inte blanda ihop begreppen.

Det är också viktigt att undvika att blanda samman den nuvarande tendensen mot en ”stark stat” med tendenser till en ”krypande” eller till och med ”öppen fascistisering”. Som vi gång på gång har understrukt utgår fascismen från den desperata och utarmade småbourgeoisin. Efter en tjugoårig ”uppåtående lång våg” [förordet är skrivet 1969 – öa] finns det knappast en så desperat småbourgeoisin i något imperialistiskt land i väst. I värsta fall drabbas vissa marginella skikt bland bönderna och medelklasserna i städerna av en tendens till utarmning. Men dessa skikt har inte någon avgörande tyngd inom befolkningen i stort, och hittills har de relativt lätt kunnat hitta nya jobb inom handelssektorn, servicesektorn och industrin. Det är raka motsatta till den process som ägde rum under åren 1918-33. Vid den tiden utarmades mellanskikten utan att proletariseras, idag proletariseras de utan att utarmas.

När det finns en till övervägande del välmående och konservativ småbourgeoisin har nyfascismen ingen objektiv möjlighet att erövra en omfattande massbas. Förmögna

egendomsägare utkämpar inte gatustrider med revolutionära arbetare eller radikala studenter. De föredrar att ringa efter polisen och ge dem bättre vapen för att ”ta hand om oroligheterna”. Det är just skillnaden mellan fascismen och den auktoritära ”starka staten”. Fascismen organiserar desperata småborgerliga element och utnyttjar dem för att terrorisera hela industriområden och stora städer. Den ”starka staten” kan förvisso använda våld och förtryck och rikta hårda slag mot arbetarrörelsen och radikala grupper, men den kan inte utrota arbetarorganisationerna och mala sönder arbetarklassen. Denna skillnad är uppenbar redan vid en ytlig jämförelse mellan utvecklingen i Tyskland efter 1933 och den i Frankrike efter att den ”starka staten” upprättades 1958. Samma slutsats gäller en jämförelse mellan den fascistiska diktaturen i Spanien mellan 1939 och 1945 och dagens dekadenta ”starka stat” [1969 satt Franco fortfarande vid makten – öa]. Trots det hårda förtryck som till och från genomförs av polisen och militärapparaten är den helt oförmögen att undertrycka den växande massrörelsen.

För att det ska uppstå en ny, omedelbar fara för fascism i de imperialistiska staterna i väst måste den ekonomiska situationen förändras på ett avgörande sätt. Det är inte uteslutet, ja det är till och med sannolikt, att det kommer att ske en sådan förändring i framtiden. Men dessförinnan är det bättre att inte fascineras av en icke existerande fara för fascism och tala mindre om nyfascismen. Istället bör vi lägga ner mer energi på att systematiskt bekämpa borgarklassens mycket konkreta och verkliga benägenhet att inrätta en ”stark stat”, det vill säga de systematiska begränsningarna av lönarbetarnas demokratiska rättigheter (med hjälp av undantagslagar, anti-strejklagar, böter och fängelsestraff för vilda strejker, inskränkningar av demonstrationsrättigheterna, statlig och kapitalistisk manipulering av massmedia, återinförandet av förebyggande häktningar, etc). Det finns en kärna av sanning i teorin om ”krypande fascism”, nämligen faran för att man passivt och opolitiskt accepterar sådana angrepp på de grundläggande demokratiska rättigheterna och därmed ger härskarna smak för hårdare angrepp. Om arbetarrörelsen låter sig ledas runt i näsan utan att göra motstånd och steg för steg godtar att deras makt tas ifrån dem, då kan någon skicklig äventyrare vid första bästa skarpa förändring av den ekonomiska situationen inspireras att verkligen försöka krossa den. Om inte motståndet förbereds under flera års envisa dagliga strider, så kommer det inte att på ett mirakulöst sätt falla från himlen i sista minuten.

Just därför att dagens främsta uppgift inte är att kämpa mot en praktiskt taget kraflös nyfascism utan att bekämpa en verkligt hotande ”stark stat”, så är det oerhört viktigt att undvika alla förvirrade teorier. Om man förkunnar att de första sammandrabbningarna är inledningen på de avgörande striderna och ger intryck av att fascismen (vare sig ”krypande” eller ”öppen”) är lika med det ganska ineffektiva CRS i Paris eller polisbusarna i Västberlin, så gör man massornas mindre medvetna om den verkligt *fruktansvärda* fara som en fascism beväpnad med dagens mycket mer avancerade teknologi skulle utgöra. Det vore samma ödesdigra misstag som KPD:s ledare gjorde mellan 1930-33, när de hävdade att Brüning, Papen, Schleicher och Hugenberg förkroppsligade fascismen. Det fick arbetarna att dra slutsatsen att monstret inte alls var så farligt som det påstods vara.

Det finns frön till en möjlig nyfascism i den sjukdom som medvetet har framkallats i en del imperialistiska länder (främlingsfientlighet och rasistiska uppfattningar mot svarta, färgade, immigrantarbetare, araber, etc), i den allt större likgiltigheten till politiska mord i länder som USA¹, i den irrationell oviljan mot den ”ovänliga utveckling” som har en tendens att uppträda allt oftare på världsscenen, och i det lika irrationella hatet mot radikala, dissident minoriteter (Vid flera tillfällen har man ropat ”De borda gasa ihjäl er allihop” till SDS' demonstranter i Västtyskland och Västberlin. ”Ni hör hemma i ett koncentrationsläger” är en typisk förbannelse som förkämpar för ”lag och ordning” har slungat mot radikala demonstranter både i Västtyskland och USA).

1 Listan över politiska ledare som har mördats under de senaste åren i USA är olycksbådande lik Weimar-perioden. Exempelvis Malcolm X, Martin Luther King, John F Kennedy, Robert Kennedy, och många Svarta panter-ledare.

Det är en tragisk form av blindhet när en annars intelligent och liberal universitetslärare som professor Habermas låter sig ryckas med i en sådan utsträckning att han kallar de radikala studenterna ”vänsterfascister”. I själva verket kommer troligen dessa studenter att vara de första *offren* för en framtida fascistisk terror. Lika lite som på 20- och 30-talet ska man idag leta efter fascismens grogrund bland dissidenter och minoriteter. Den ska sökas bland kalkborgare som muttrar ”Respekt, heder, lojalitet!”

Om den världskapitalistiska ekonomin drabbas av en chock – inte nödvändigtvis i form av en världsekonomisk kris av samma omfattning som krisen 1929-33, som med tanke på dagens budgetar och inflation är osannolik – är det absolut inte uteslutet att de frön som finns i hela Västeuropa plötsligt skulle kunna blomma ut i en ny fascistisk epidemi. Men det finns mycket som pekar på att denna fara är mycket större i USA än i Europa. Europas storbourgeoisi har redan bränt sina fingrar ordentligt med det fascistiska experimentet. Som ett resultat av det har den på vissa ställen på kontinenten förlorat allt den hade, i andra delar lyckades de rädda sitt klassvälde först i sista minuten. De är dessutom ännu mindre benägna att upprepa detta äventyr, eftersom erfarenheterna också lämnade djupa spår hos folkmassorna. Ett plötsligt uppkommande hot om en ny fascism skulle säkerligen ge upphov till en mycket stark reaktion.

I detta sammanhang är utvecklingen bland Västeuropas studenter ett gott tecken. Sedan början av seklet har studentgrupperna varit en intellektuell grogrund åt fascismen. De första medlemmarna i de fascistiska gängen rekryterades där. De stod till tjänst med organiserade strejkbrytare på 20-talet, inte bara i Tyskland utan också i Storbritannien under generalstrejken 1926. Långt innan Hitler flyttade in i kanslersbostaden hade han erövrat universiteten. Och när Folkfronten hade vunnit i valet i Frankrike 1936, så härskade de halvfascistiska *Camelots du Roi* fortfarande i Quartier Latin.

Idag har denna bild ändrats radikalt. I samtliga västeuropeiska länder är huvudtrenden bland studenterna en vänstervåg, till extremvänstern snarare än till extremhögern. Idag rekryterar man strejkvakter bland studenterna och inte strejkbrytare. Och de strömmar inte till fabriker för att hjälpa arbetsgivarna att ”upprätta lag och ordning”, utan för att uppmuntra arbetarna att ifrågasätta den senkapitalistiska ”ordningen” på ett mycket mer radikalt sätt än vad arbetarnas traditionella massorganisationer gör. Det är inte sannolikt att denna trend kommer att förändras på något radikalt sätt under de kommande åren. Efter Första världskriget var fascismen framförallt ett uppror bland de unga, men idag finns det inte många tecken på att ungdomar någonstans i Västeuropa i något större antal skulle kunna lockas av högerextremismen.

Nästa våg i Europa kommer att vara till vänstern och extremvänstern: det syns bland ungdomarna, och ungdomen ligger alltid flera år före massrörelsen. Händelserna i Frankrike i maj 1968 var bara ett förspel. Fascismens enda chans till framgång är att denna våg leder till nederlag, och den yngre generationens besvikelse sammanfaller med en depression i ekonomin.

Även i USA kan utvecklingen mycket väl genomgå samma dialektiska rytm som vi har upplevt överallt annars sedan 1918. När det senkapitalistiska samhället skakas, så svänger pendeln alltid först åt vänster. Först när arbetarrörelsen har misslyckats får högern sin chans. Men eftersom USA:s storbourgeoisi hittills knappt någonsin har behövt drabbas av de risker som den löper är den mindre erfaren och mer grov än den västeuropeiska. Den har därför mindre väl utvecklade instinkter för de naturliga gränserna för en allt-eller-inget politik. De ickepolitiska traditionerna hos breda sektorer av den amerikanska befolkningen utgör en reservoar för en högerextremistisk konservatism som – i händelse av en vändning av den ekonomiska situationen och om den radikala sidan missar chansen att omvandla landet i socialistisk riktning – kan ge en fascistisk äventyrare större chans att lyckas än i Europa. Det ökande våldet, den explosiva rasfrågan, och hänsynslösheten inom vissa imperialistiska

kretsar gör konturerna av en fascistliknande strömning betydligt klarare på den amerikanska sidan av Atlanten.¹

Vi behöver inte uppehålla oss vid vilken oerhörd fara en sådan fascism skulle innebära inte bara för den mänskliga kulturens fortsatta existens utan själva den mänskliga rasens fysiska existens. Vi kan föreställa oss vad som skulle ha hänt om Hitler i slutet av 1944 hade haft tillgång till USA:s nuvarande atomvapen. Extremhögerans anhängare i John Birch Society och Minutemen har redan sagt ”Hellre död än röd”. Det vore ödesdigert för hela mänskligheten om USA:s storfinans skulle överlämna den politiska makten till våldsamt irrationella personer för att försvara ”sitt” monopolkapitalistiska samhälle efter att det har avskaffats i resten av världen. I slutet av 20-talet och början av 30-talet varnade revolutionära marxister för att kampen mot fascismen och för en socialistisk lösning av krisen i Europa var en kamp mot barbariet i vår del av världen. Under de kommande årtiondena kan kampen för ett socialistiskt USA bli en kamp på liv och död för hela mänskligheten.

Av denna orsak har Trotskijs skarpa analyser och varningsrop en omedelbar tillämplighet. Ty så länge monopolkapitalismen existerar kan samma fara uppstå i en ännu mer fruktansvärd form och med ett ännu mer omänskligt barbari.

I början sa vi att läsaren av denna bok kommer att naglas fast av Trotskijs analytiska bedrift. Men en studie av dessa skrifter framkallar till och med mer ilska och förakt än beundran. Vad lätt det skulle ha varit att lyssna på Trotskijs råd och undvika katastrofen. Det borde vara den stora moraliska lärdomen för oss: att upptäcka det onda i tid för att kunna bekämpa det på ett framgångsrikt sätt. De tyska erfarenheterna behöver inte upprepas. Och de kommer inte att upprepas.

30 januari 1969

(Översättning, mars -07: Göran Källqvist)

---

1 Vi bör komma ihåg att i den polarisering som har påbörjats under senare år har högeraktivismen varit på nedgång. Även i USA har den politiskt aktiva delen av ungdomen till överväldigande del rört sig åt vänster. Precis som i Västeuropa sker inte sammandrabbningarna mellan höger- och vänsteraktivister, utan mellan vänsteraktivister och polisen. De amerikanska mellanskiktens relativa välstånd och motsvarande konservatism är inte utan samband med detta faktum.

Kort kronologi

av Lars Lundström

- 1918** Den tyska revolutionen krossas, delvis därför att Liebknechts och Luxemburgs Spartakusförbund ännu ej utvecklats till revolutionärt parti. Socialdemokratin krossar i samarbete med kapitalisterna revolutionen bl.a. med hjälp av kontrarevolutionära gäng som senare blev nazistpartiets första kader.
- 1919** Monarkin ersätts av Weimarrepubliken vars författning tillerkänner arbetarna vissa rättigheter men inte ifrågasätter kapitalisternas och militaristernas makt.
- Den första regeringen leds av socialdemokrater i koalition med två kapitalistiska partier (den s.k. Weimarkoalitionen). Vid riksdagsvalen röstar 45 % på partier som uppger sig vara marxistiska.
- Versaillesavtalet i juni har till syfte att underordna den tyska ekonomin till förmån för övriga imperialistmakter och samtidigt hejda det revolutionära uppsvinget i Tyskland. Det får förödande konsekvenser för den tyska ekonomin.
- 1921** Sovjetledarna anpassar sig till en försening av den tyska revolution man räknat med och hoppats på. Den nya ekonomiska politiken (NEP) utformas.
- Komintern utmejslar enhetsfronttaktiken bl.a. för att stärka kommunismens krafter där de är svagare än socialdemokraterna.
- 1923** Frankrike ockuperar Ruhrområdet p.g.a. att den tyska regeringen inte följt bestämmelserna om krigsskadestånd i Versaillesavtalet. Den åtföljande krisen i Tyskland ger en okontrollerad inflation som drabbar stora delar av medelklassen och ger omfattande strejker i Ruhr och andra industricentra. Regeringen förlorar auktoritet. Nazisterna och andra extremhögergrupper växer snabbt. I november 1923 gör nazisterna, inspirerade av Mussolini i Italien, ett kuppöversök, *Ölkällarkuppen*, som dock blir ett fiasko (för detta döms Hitler till 5 års fängelse, men frigges redan efter 9 månader).
- Kommunistpartiet vinner ökad tilltro bland arbetarna som den kraft som genom revolutionära metoder kan lösa krisen. Men kommunistpartiet vacklar fram och tillbaks, vägleda av Stalin, och försitter chansen.
- Trotskij tar på Lenins inrådan upp kampen mot byråkratin och Stalin.
- 1925** Den monarkistiska generalen Hindenburg blir president. Han får 14,7 millioner röster. Socialdemokraterna stöder en katolsk centerpartist som får 13,8 millioner. Kommunistpartiets kandidat Thälmann får 1,9 millioner.
- Socialdemokratin är det största enskilda partiet och går ofta i regeringsställning. 1920 – 32 innehar man nästan ständigt regeringen i delstaten Preussen (med Berlin) som har 2/3 av landets befolkning.
- 1927** Trotskij utesluts ur ryska kommunistpartiet, deporteras 1928 till Sibirien och sänds 1929 till Turkiet.
- 1928** Socialdemokratin i regeringsställning efter riksdagsval. Kommunisterna får 1/3 och nazisterna mindre än 1/10 av socialdemokraternas röster.

Socialdemokratin går än längre åt höger och bildar den s.k. ”stora koalitionen” med Folkpartiet. Socialdemokraten Möller blir kansler. Den stora koalitionen håller sig vid makten i 21 månader.

Komintern proklamerar en ultravänsterpolitik under den s.k. ”tredje perioden”. Socialdemokrati är det samma som socialfascism. Alltså inget samarbete. Med smärre undantag fortsätter man denna politik till efter Hitlers maktövertagande. Om Millers koalitionsregering säger Thälmann: ”fascismens herravälde har redan upprättats i Tyskland”.

1929 Den internationella depression som börjar i slutet av detta år markerar också slutet för Weimarrepubliken. Arbetslösheten ökar från 3 millioner 1930 till över 4 millioner 1931. Radikalisering i samhället. Medlemsantalet i kommunistpartiet ökar trots en sådan självmordspolitik som det innebär att splittra fackföreningarna, vilket isolerade partiet från socialdemokraternas bas.

1930 Mot slutet av året har de socialdemokratiskt ledda fackföreningarna nära 5 millioner medlemmar. Kommunistpartiets har färre än 150.000 medlemmar.

Nazisterna börjar åter växa och utvidgar sina stormtrupper SA (Sturm Abteilung) till ca 100.000. Storkapitalets intresse för och ekonomiska stöd till nazismen ökar.

I mars avgår Millers regering. Hindenburg utser centerpartisten Brüning att bilda en mer högerorienterad regering. Men eftersom Brüning inte får stöd i riksdagen beslutar han sig för att regera enligt de undantagslagar som finns förberedda i Weimarförfattningen. När Brünings ekonomiska förslag röstas ner av riksdagen upplöses den av Hindenburg och nyval utlyses till september.

Jämfört med 1928 går socialdemokraternas röster ned från 9,2 millioner till 8,6 millioner. Kommunistpartiet ökar från 3,3 till 4,6 och nationalsocialisterna som blir näst största parti från 0,8 till 6,4 millioner. Kommunistpartiet kallar valet en seger för kommunisterna och ”början till slutet” för Hitler.

Skrämnda av resultatet beslutar socialdemokraterna att ”tolerera” Brünings regering som ”det mindre onda”. Brüning kan alltså sitta kvar som kansler trots att han endast har minoritetsstöd i riksdagen och är högst impopulär.

Nazisterna fortsätter att växa, får mer stöd av storkapitalet och blir djärvare i sina terroristattacker mot arbetarklassen.

1931 Nazisterna koncentrerar sig på delstaten Preussen för att ta över dess regering och välutrustade poliskår. Man utnyttjar en paragraf i Weimar-författningen för att få till stånd en folkomröstning i syfte att störta den socialdemokratiska koalitionsregeringen.

Först vänder sig kommunistpartiet mot folkomröstningen men avviker sedan från ”social-fascistlinjen” och ställer socialdemokratin inför ett ultimatum: ”Gå i enhetsfront med oss, annars går vi i enhetsfront med nazisterna.” När socialdemokraterna vägrade svängde kommunistpartiet till förmån för en folkomröstning som de bara gav ett nytt namn ”den röda folkomröstningen”. Såväl nazister som kommunister bedrev alltså kampanjer mot den socialdemokratiska delstatsregeringen. Antalet röstande blev dock för litet,

9,8 mot nödvändiga 13 millioner (halva valmanskåren).

I september uteslöts de socialdemokratiska ledarna Seydewitz och Rosenfeld som bl.a. opponerat mot ”tolererandet” av Brüning. Ett nytt parti bildades, SAP (socialistiska

arbetarpartiet), av vänstersocialdemokrater, medlemmar av ungdomsförbundet, en del pacifister samt Brandlers opposition från kommunistpartiet.

I valet i juli 1932 erhåller SAP 0,2 % av rösterna. Fem månader senare bara 0,1 %.

Socialdemokratin bildar ”Järnfronten för motstånd mot fascismen” som får ett entusiastiskt stöd bland massorna som verkligen vill bekämpa fascismen och i vissa fall t.o.m. beväpnar sig. Men ledarna för socialdemokratin tänkte sig inte ta någon verklig kamp mot fascismen. För dem var Järnfronten enbart en säkerhet och ett stöd för deras klassarbetspolitik.

1932 Den ekonomiska krisen förvärras, över 5 miljoner arbetslösa.

Presidentval i mars med tre huvudkandidater: Hindenburg, Hitler och Thälmann. Dessutom nationalisten Düsterberg.

Socialdemokratin stöder Hindenburg och gör Järnfronten till en enorm kampanjapparat för denne konservativa militarist.

Resultat:	Hindenburg	49,6 %
	Hitler	30,1 %
	Thälmann	13,2 %
	Düsterberg	6,8 %

Eftersom ingen fick absolut majoritet hölls nyval i april då Düsterberg drog sig ur och nationalisterna stödde Hitler.

Resultat:	Hindenburg	53,0 %
	Hitler	36,8 %
	Thälmann	10,2 %

Socialdemokratin hyllade detta som en stor seger mot fascismen och lyckades glömma att nazisterna på 17 månader hade fördubblat sitt röstantal.

Brüning som gärna ville spela ut nazisterna och arbetarklassen mot varandra ville dock inte att Hitler skulle bli alltför stark och får Hindenburg att olagligförklara de nazistiska privatarméerna SA och SS.

Brüning tvingas avgå i slutet av maj och Hindenburg utser Franz von Papen till kansler med uppgift att bilda en regering ”över partierna”. Den 4 juni upplöser han riksdagen och utlyser nyval till 31 juli.

Den 15 juni tillåts åter SA som omedelbart utlöser en omfattande terror. Hundratals döda i gatustrider. Papen förbjuder alla demonstrationer före valet den 31 juli. Den 17 juli marscherar nazisterna under poliseskort genom Altona, en arbetarförstad till Hamburg, en provokation som resulterar i 19 döda och 285 sårade.

Papen tar detta som en förevändning för att avsätta den preussiska regeringen och förklara sig som rikskommissarie för Preussen.

Vad gör nu socialdemokraterna som svurit att försvara republiken mot varje kupp försök från höger eller vänster? Arbetarmassorna väntar spämt. Socialdemokraterna förklarar att man tänker anmäla von Papen för domstol!

Kommunistpartiet utlyser generalstrejk men får inget gehör. Alla minns den ”röda folkomröstningen” mot samma preussiska regering, Valresultatet den 31 juli:

Nazister	37,4 %
Socialdemokrater	21,6 %

Kommunister	14,6 %
Center	12,5 %

Valresultaten den 6 november:

Nazister	33,1 %
Socialdemokrater	20,4 %
Kommunister	16,9 %
Center	11,9 %

Nazisterna förlorade 2 miljoner röster. Har nu färre röster än socialdemokrater och kommunister tillsammans. Detta var Weimarrepublikens sista fria val. Nazisterna var aldrig i närheten av en egen majoritet. Men storkapitalet hade nu beslutat sig. De vill till varje pris ha en stark regering.

17 november avgick Papen. Hindenburg utsåg Schleicher till kansler. Han försökte bilda en ny regering ”över partierna” men klarade sig bara i 57 dagar.

1933 Den 30 januari utser Hindenburg Hitler till kansler för en koalitionsregering med Papen som vicekansler. Hitler får Hindenburg att på nytt upplösa riksdagen och utlysa nyval till 5 mars.

Den 27 februari sätter nazisterna eld på riksdagshuset och skyller på kommunisterna. Hindenburg upphäver yttrande-, press- och församlingsfrihet. Tusentals kommunistiska och socialdemokratiska ledare fängslas. Kommunistpartiets möten förbjuds. Nazisterna tar över den preussiska polisen och översvämmar den med stormtrupper. Socialdemokratins möten bryts upp. Även centerpartiets möten utsätts för terror.

Endast nazister och nationalister tillåts propagera inför valet den 5 mars.

Nazister	43,9 %
Socialdemokrater	18,3 %
Kommunister	12,3 %
Center	11,7 %

Inte ens nu får Hitler majoritet.

Den 23 mars ger riksdagen Hitler diktatoriska fullmakter. Kommunistpartiets ledare satt i fängelse eller hade flytt. Socialdemokraterna röstade emot. Man erbjöd sig stöda Hitlers utrikespolitik och hans reorganisering av fackföreningarna enligt ”italienskt mönster”. De uppmanade arbetarna att marschera med Hitler 1 maj – en dag innan nazisterna tog över hela fackföreningsrörelsen och sände dess ledare till koncentrationsläger.

Komintern svamlade ännu om hur snabbt den proletära revolutionen skulle följa på Hitlers seger – samtidigt som kommunistpartiet slogs sönder och samman.

Mellan 1933 och 1938 ökade företagens vinster från 6,6 miljarder till 15 miljarder mark. Lönerna sjönk under nivån före krisen. Kapitalet koncentrerades, ökade sin totala mängd och relativa andel av nationalprodukten.

L.L.

Del 1: Trotskij slår larm

Inledning

Första världskriget ledde till en framgångsrik revolution i Ryssland 1917 och en misslyckad revolution i Tyskland ett år senare. Händelserna i Tyskland 1930-33 och Trotskij's skrifter om dem blir lättare att förstå om man känner till konsekvenserna av och sambanden mellan dessa två revolutioner.

Den ryska revolutionen lyckades delvis därför att det existerade ett parti som var beredd att leda den – bolsjevikpartiet (som senare bytte namn till kommunistpartiet) under ledning av Lenin och Trotskij. Den tyska revolutionen 1918 krossades delvis på grund av att den bröt ut medan Spartakistförbundet under ledning av Karl Liebknecht och Rosa Luxemburg fortfarande höll på att skapa ett revolutionärt parti.

Den ryska revolutionen störtade kapitalismen och skapade en arbetarstat. På bolsjevikernas initiativ bildades en ny, kommunistisk (Tredje) international (ofta förkortad till *Komintern*), i syfte att samordna den revolutionära kampen mot kapitalismen i hela världen och bekämpa den socialistiska (Andra) internationalen, vars majoritet hade förrått socialismen genom att stöda sina respektive länders kapitalister under kriget.

Den tyska revolutionen besegrades tack vare att det Socialdemokratiska partiet (SPD), Andra internationalens tyska sektion, slöt en överenskommelse med kapitalisterna och *Reichswehr* (armén) och värvade Frikårerna och andra terroristgång för att krossa revolutionen i blod. Det framtida nationalsocialistiska partiet, nazisterna, uppstod ur dessa kontrarevolutionära gäng, som sanktionerades av SPD:s ledare.

1919 lämnade den tyska monarkin plats åt Weimar-republiken. Republikens konstitution tillerkände arbetarna ett antal eftergifter på demokratins och välfärdens områden, men minskade inte i grunden kapitalisternas och militaristernas makt. Innan kriget hade SPD varit ett oppositionsparti. Efter kriget blev det regeringsparti så fort det fick möjlighet. Den första Weimar-regeringen leddes av SPD (med Philipp Scheidemann som kansler) i koalition med två kapitalistiska partier, det katolska Centerpartiet och det tyska Demokratiska partiet (denna regering kallades Weimar-koalitionen).

Bolsjevikerna väntade sig inte att deras arbetarstat skulle överleva (än mindre bygga ”socialismen i ett land”) utan att revolutionen utsträcktes till andra delar av Europa, speciellt till det industriellt utvecklade Tyskland. I riksdagsvalen 1919 hade 45% av de röstande i detta land stött partier som kallade sig marxister. Men trots att det fanns revolutionära möjligheter under den första efterkrigsperioden fram till 1921, så lyckades kapitalismen hindra eller besegra revolutionen. Sovjetrepubliken förblev isolerad, ekonomin ruinerades, arbetarklassen utmattades, och den revolutionära förtruppen decimerades av sju års inbördeskrig och imperialistisk invasion.

1921 var det uppenbart att revolutionens utbredning skulle bli uppskjuten på obestämd framtid. För att återuppliva ekonomin och få ett helt nödvändigt andrum gjorde sovjetledarna reträtter och eftergifter i form av den Nya ekonomiska politiken. Samtidigt utarbetade Kommunistiska internationalen enhetsfrontsstrategin (som diskuteras mycket i denna bok) som ett sätt att stärka de kommunistiska styrkorna i de länder där de var svagare än socialdemokraterna, såsom exempelvis i Tyskland.

Under de sista åren av Lenins liv började en konservativ del av bolsjevikpartiet samla sig kring partiets och statens byråkratiska apparat. En av Lenins sista politiska handlingar innan han dog i januari 1924 var att utfärda en varning mot denna byråkrati, en vädjan till Trotskij att enas med honom i kampen mot att den skulle befästa sig, och en uppmaning till partiet att

avsätta Stalin från posten som generalsekreterare. På hösten 1923, när Lenin hade blivit helt arbetsoförmögen, inledde Trotskij en kamp mot byråkratin. Vänsteroppositionen (bolsjevikleninisterna) som samlades runt honom krävde att partidemokratien som hade undergrävts under inbördeskriget skulle återupprättas, och att man skulle anta en plan för att samordna Sovjetunionens industri och jordbruk.

Inledningen av denna historiska kamp fick inte bara sin näring av inhemska frågor. En annan utlösande faktor var en rad händelser i Tyskland 1923, som fick djupgående återverkningar i det sovjetiska ledarskapet.

Det skedde en kris i Tyskland som skakade det kapitalistiska systemet i grunden och skapade en revolutionär situation som kunde ha fört det kommunistiska partiet (KPD) till makten. Eftersom den tyska regeringen 1922 inte hade betalat de krigsskadestånd som hade slagits fast i Versaillesfördraget, så skickade den franska regeringen i januari 1923 trupper för att ockupera Ruhr. Den efterföljande krisen gav upphov till en galopperande inflation som raderade ut stora delar av medelklassen och orsakade förtvivlan, massiva strejker i Ruhrområdet och industriella centra, politisk raseri, bristande förtroende för regeringen, en snabb tillväxt av nazisterna och andra högerextremistiska strömningar, och ett allt större stöd bland arbetarna för kommunistpartiet som en kraft som skulle kunna lösa krisen med revolutionära medel.

Men KPD:s ledning, som vägledades av Stalin och hans allierade inom den sovjetiska byråkratin, rörde till det, vacklade och missade möjligheten. Krisen i Tyskland gick över. Med amerikansk hjälp lyckades den tyska regeringen 1924 stabilisera ekonomin och sin politiska auktoritet. Vid riksdagsvalen i maj 1924 hade röstetalet på de partier som kallade sig marxistiska minskat till 33%. På ett enda år minskade nazisternas styrka ännu mer drastiskt.

Den stalinistiska byråkratin lyckades besegra Vänsteroppositionen i Sovjetunionen. Trotskij utslöts ur det sovjetiska kommunistpartiet 1927, förvisades till Sibirien 1928, och landsförvisades till Turkiet 1929, där han bosatte på ön Prinkipo. Senare rensade Stalin ut andra motståndare inom den sovjetiska ledningen, inklusive högeroppositionen under ledning av Bucharin, och 1930 var Kommunistiska internationalen i sin helhet och alla dess anslutna partier helt igenom byråkratiserade. Därefter – och det skulle få ett avgörande inflytande över de framtida händelserna i Tyskland – var KPD:s ledare, som utsågs och avsattes i Moskva, bara Kremls tjänare och språkrör, och oförmögna att föra någon annan politik än den som dikterades av Stalin.

Mellan 1925 och 1929 var Weimar-republiken som stabilast, både ekonomiskt och politiskt. Trots att SPD var det enskilt största partiet i riksdagen, så vann den monarkistiska generalen Hindenburg presidentvalet med stöd från de nationalistiska, Weimar-fientliga högerextremistiska krafterna. I ett avgörande val mot Wilhelm Marx, från det katolska Centerpartiet med stöd från SPD och de liberala kapitalistiska partierna, och Ernst Thälmann från KPD fick Hindenburg egen majoritet.

Hindenburg	14.655.000 röster.
Marx	13.751.000
Thälmann	1.931.000

SPD var inte bara det största partiet i riksdagen – det var också majoritetsparti bland de tyska arbetarna, och hade ett dominerande inflytande i den mäktiga fackföreningsrörelsen och *Reichsbanner*, en massförsvarsorganisation som svor på att upprätthålla republiken mot alla olagliga försök att störta den. SPD hade eller delade makten i federalregeringen under mer än en tredjedel av Weimar-republikens 14-åriga historia, och ”accepterade” under andra perioder regeringskabinett som den formellt var i opposition till (det vill säga vägrade ställa förtroendeomröstningar mot dem). Den ledde regeringen i Preussen nästan utan uppehåll

mellan 1920 och 1932, det vill säga i en stat med två tredjedelar av landets befolkning, inklusive Berlin, och kontrollerade därmed dess stora, vältränade och välbeväpnade polisstyrka. Varje parti som tänkte sig att leda en social revolution i Tyskland måste uppenbarligen utarbeta en riktig strategi gentemot SPD och dess stora proletära anhängarskara.

Efter att i fyra år ha stått utanför regeringen, återvände SPD 1928 till makten i den federala regeringen efter nya riksdagsval, där KPD fick lite drygt en tredjedel av SPD:s röstetal, och nazisterna knappt en tiondel. Denna gång gick SPD ännu längre åt höger och enade sig till och med Folkets parti (DVP), för att bilda något som kallades den Stora koalitionen. Socialdemokraten Hermann Müller blev kansler och den Stora koalitionen satt vid makten under 22 månader.

1928 skedde ytterligare en ödesdiger händelse för Tyskland. Detta år offentliggjorde Kommunistiska internationalen, som nu fullständigt dominerades av Stalin, den ultravänsteristiska teorin om den ”tredje perioden” och ”socialfascismen”, en politik som Komintern med vissa mindre avbrott skulle följa ända tills efter att Hitler hade gripit makten. Efter en ”första period” av kapitalistisk kris och revolutionärt uppsving (1917-24), och den ”andra periodens” kapitalistiska stabilisering (1925-28), förkunnade man nu officiellt att den hade följts av den ”tredje perioden”, där det bara stod kriser och proletära revolutioner på dagordningen. Den ”andra periodens” politik av okritiskt frieri till socialdemokraterna (som den engelsk-ryska kommittén 1925-27) ersattes nu av en politik där socialdemokraterna inte ansågs tillhöra arbetarrörelsen, och man vägrade alla gemensamma aktioner med dem på grundval av att de var ”socialfascister”, eller helt enkelt en del av fascismen. I Tyskland innebar det en vägran göra några allvarligt menade närmanden till SPD om en enhetsfront för att gemensamt bekämpa fascismen. Müllers koalitionsregering har ju, förklarade Thälmann i februari 1930, ”redan upprättat fascismens styre i Tyskland.”

Den världsomfattande ekonomiska depression som inleddes i slutet av 1929 innebar domen för Weimar-republiken. Arbetslösheten steg snabbt till tre miljoner 1930 och över fyra miljoner 1931. Storbankskrisen gick omkull, småföretag raderades ut, utländska lån sas upp: ekonomin gick från dåligt till sämre. Den politiska jämvikten rubbades totalt när den politiska radikaliseringspolitiken spreds till samhällets alla hörn. KPD:s medlemsantal ökade, trots en sådan självmordstaktik som att splittra fackföreningarna, vilket isolerade partiet från SPD:s medlemmar. I slutet av 1930 hade den SPD-ledda ADGB (*Allgemeiner Deutscher Gewerkschaftsbund*, Allmänna tyska fackföreningsförbundet) nästan fem miljoner medlemmar, medan den KPD-ledda RGO (*Revolutionäre Gewerkschafts-Opposition*, Revolutionära fackliga oppositionen) hade färre än 150.000

Även fascisterna började växa igen, vilket väckte storkapitalisternas intresse och ledde till ekonomiskt stöd. Stormtrupperna (*Sturm Abteilung*, eller SA) som användes för att terrorisera sina motståndare, började växa i antal. I slutet av 1930 uppgick SA till 100.000 stormtrupper.

Den Stora koalitionen kunde inte enas om några ekonomiska åtgärder för att bemöta den allt djupare depressionen, och Müllers regering avgick i mars 1930. Det var den sista Weimar-regering som hade en parlamentarisk majoritet. President Hindenburg utsåg Heinrich Brüning från Centerpartiet till kansler, och beordrade honom att bilda en mer högerinriktad regering. Men Brüning lyckades inte få stöd från riksdagsmajoriteten. Han beslutade därför att styra med hjälp av ”undantagslagar”, enligt Weimar-konstitutionens 48:e paragraf – som socialdemokraterna hade hjälpt till att genomdriva, utan att vänta sig att den så småningom skulle användas mot dem själva. I juli röstades Brünings undantagslagar gällande budgeten ner av bland andra SPD, KPD och nazisterna. Hindenburg upplöste då riksdagen och utropade nya val till 14 september 1930. Tabellen nedan visar resultaten för de tio partier som fick mer än en miljon röster i valet, med procentuell andel av totala antalet röster, tillsammans med motsvarande siffror i de tre föregående riksdagsvalen.

	<i>September 1930</i>		<i>Maj 1928</i>	
<i>Parti</i>	<i>Röstantal</i>	<i>Procent</i>	<i>Röstantal</i>	<i>Procent</i>
SPD	8.577.700	24,5	9.153.000	29,8
KPD	4.592.100	13,1	3.264.800	10,6
Centerpartiet	4.127.000	11,8	3.712.200	12,1
Bayerska folk-	1.059.000	3,0	945.600	3,0
Demokratiska	1.322.400	3,8	1.505.700	4,9
Folkets parti	1.578.200	4,5	2.679.700	8,7
Ekonomiska	1.362.400	3,9	1.397.100	4,5
Nationalistiska	2.458.300	7,0	4.381.600	14,2
Landvolk	1.108.700	3,0	581.800	1,8
Nazisterna	6.409.600	18,3	810.100	2,6
Övriga	2.619.600	7,5	2.321.700	7,5
Totalt	35.216.000		30.753.300	

	<i>December 1924</i>		<i>Maj 1924</i>	
<i>Parti</i>	<i>Röstantal</i>	<i>Procent</i>	<i>Röstantal</i>	<i>Procent</i>
SPD	7.881.000	26,0	6.008.900	20,5
KPD	2.709.100	9,0	3.693.300	12,6
Centerpartiet	4.118.900	13,6	3.914.400	13,4
Bayerska folk-	1.134.000	3,7	946.700	3,2
Demokratiska	1.918.800	6,3	1.655.100	5,7
Folkets parti	3.049.100	10,1	2.694.400	9,2
Ekonomiska	1.005.400	3,3	693.600	2,4
Nationalistiska	6.205.600	20,5	5.696.500	19,5
Nazisterna	907.300	3,0	1.918.300	6,5
Övriga	1.359.700	4,4	2.060.600	6,9
Totalt	30.290.100		29.281.800	

(Källa: Koppel S Pinson, *Modern Germany: Its History and Civilization*, New York: The MacMillan Co, 1954.)

SPD:s röster hade minskat med 6% från 1928, och KPD:s röster hade ökat avsevärt (med 40%). Deras sammanlagda procentuella andel av rösterna minskade från 40,4 % 1928 till 37,6% 1930. Men den mest iögonenfallande förändringen var den enorma ökningen av antalet nazistiska röster (en ökning med 700%), som tog partiet från nionde plats till landets näst största parti. KPD kallade valet en seger för kommunisterna och "början på slutet" för nazisterna. Komintern instämde i denna bedömning. Denna bok börjar med Trotskijs meningsskiljaktigheter med detta och hans motförslag.

Det är viktigt att komma ihåg, att även om Trotskij och Vänsteroppositionen var uteslutna så fortsatte de att betrakta sig som en del av Kommunistiska internationalen och anslutna till den. Ända tills dess Hitler kom till makten försökte de reformera Komintern och KPD – det

vill säga få dem att återvända till den leninistiska synen på revolutionär internationalism och inre demokrati. Under denna period var de starka motståndare till att bilda nya partier eller ny international, eftersom de ansåg att även om Komintern hade fruktansvärt fel, så hade den ännu inte visat sig vara bankrutt på det sätt som Andra internationalen visade i början av Första världskriget. Det är nödvändigt att tänka på detta under bokens första halva, eftersom det avgjorde vad Trotskij skrev, *och till vilka han riktade sig*. Eftersom han menade att KPD vid denna tidpunkt var det enda parti i Tyskland som kunde stoppa fascismen och leda en revolution, så riktade han sig främst till de kommunister som var kvar i KPD och Komintern, och det var dem han försökte väcka mot en politik som han ansåg skulle leda till en katastrof. Han skrev även för en annan publik, men även där var hans främsta syfte att utöva tryck mot och påverka Komintern och KPD:s politik.

Vändningen i Kommunistiska internationalen och situationen i Tyskland publicerades i *Oppositionsbulletinen*, nr 17-18, november-december 1930, och gavs ut på engelska i oktober 1930.

”Thälmann och 'Folkrevolutionen’”, var ett brev till en kamrat i Spanien, där monarkin just hade fallit och en republik var på väg att bildas. Det publicerades för första gången i *The Militant*, 11 juli 1931.

”Arbetarkontroll över produktionen” var ett brev som Trotskij skrev till en grupp tyska vänsteroppositionella, och som trycktes i *Oppositionsbulletinen*, nr 24, september 1931. Översatt till engelska i *The Militant*, 17 och 24 oktober 1931.

Uppföljaren till detta brev, ”Gegen der Widersacher der Losung der Produktion” (”Mot motståndarna till parollen om [arbetarkontroll över] produktionen”) översattes till *The Militant*, 21 november 1931, och publicerades där under titeln ”Arbetarråd och arbetarkontroll över produktionen”.

Kapitel 1. Vändningen i Kommunistiska internationalen och situationen i Tyskland (26 september 1930)

1. Orsakerna till den senaste vändningen

Under den nuvarande tidsepoken är det oundvikligt med taktiska svängar, även betydande sådana. De nödvändiggörs av de plötsliga förändringarna i den objektiva situationen (brist på stabila internationella relationer; skarpa och oregelbundna konjunktursvängningar; tydliga återspeglningar av de ekonomiska svängningarna i politiken; massornas känsla av hjälplöshet tar sig uttryck i impulsiva aktioner, etc, etc). Idag är en noggrann analys av förändringarna i den objektiva situationen en mycket viktigare men samtidigt oändligt svårare uppgift än före kriget, då kapitalismen befann sig i en ”organisk” utvecklingsfas. Partiledningen befinner sig nu i samma situation som en chaufför som kör bil över ett berg, på en slingrande väg med skarpa kurvor. En enda felaktig sväng, eller fel hastighet, innebär en mycket stor fara, kanske till och med katastrof, för passagerarna och bilen.

Kommunistiska internationalens¹ ledning har under de senaste åren givit exempel på mycket plötsliga svängningar. Den senaste har vi sett under de senaste månaderna. Vad har orsakat de svängningar som Kommunistiska internationalen har gjort sedan Lenins död? Förändringar i den objektiva situationen? Nej. Det kan vi säga med bestämdhet: sedan 1923 har inte Komintern gjort en enda svängning i tid, på grund av en korrekt bedömning av förändringar i de objektiva förhållandena. Tvärtom: varenda svängning var resultatet av att motsättningarna mellan Kominterns linje och den objektiva situationen blev så stora att de inte gick att klara av. Även denna gång bevittnar vi samma sak.

EKKI:s nionde plenarmöte, den sjätte kongressen och i synnerhet det tionde plenarmötet² antog en inriktning som utgick från en plötslig och direkt revolutionär uppgång (den ”tredje perioden”). Men vid den tidpunkten var en sådan helt utesluten, på grund av den objektiva situation som existerade efter de stora nederlagen i Storbritannien och Kina, försvagningen av kommunistpartierna världen över, och i synnerhet de förhållanden av uppgång för handel och industri som rådde i en rad av de viktigaste kapitalistiska länderna. Den taktiska vändning som Kommunistiska internationalen inledde i februari 1928 stod därför i direkt motsättning till den sväng som den historiska utvecklingen tog. Ur denna motsättning uppstod tendenser till äventyrspolitik, partiernas ännu större isolering från massorna, försvagning av organisationerna, etc. Först när dessa fenomen antog en klart hotfull karaktär gjorde Kominterns ledning en ny svängning i februari 1930, bakåt och till höger om den ”tredje periodens” taktik.

---

1 Kommunistiska internationalen (också kallad Komintern eller Tredje internationalen) organiserades under Lenins ledning som revolutionär efterföljare till Andra internationalen. På Lenins tid hölls världskongresser en gång per år – den första 1919, den andra 1920, den tredje 1921 och den fjärde 1922 – trots inbördeskrig och Sovjetunionens osäkra situation. Trotskij betraktade teserna från Kominterns första fyra kongresser som vänsteroppositionens och senare Fjärde internationalens programmatiska hörnsten. Kominterns femte kongress hölls 1924, när Stalins apparat redan hade skaffat sig kontrollen. Den sjätte kongressen ägde inte rum förrän 1928, och den sjunde först 1935. Trotskij kallade den sjunde kongressen för Kominterns ”likvidationskongress” (se *Writings of Leon Trotsky 1935-36*) och det blev faktiskt den sista kongressen innan Stalin 1943 förkunnade att Komintern var upplöst, som en gest mot sina allierade.

2 Exekutivkommittén i Kommunistiska internationalen (**EKKI**) höll sitt **nionde plenarmöte** (möte med alla medlemmar, efter latinets *plenus*, full) i februari 1928. Kominterns **sjätte kongress** hölls i juli samma år. EKKI:s **tionde plenarmöte** ägde rum ett år senare, i juli 1929.

Det är ödets ironi, så obarmhärtig mot *tjvostismen*¹, att Kominterns nya taktiska svängning sammanföll i tiden med den nya förändringen av de objektiva förhållandena. En internationell kris av aldrig tidigare skådad häftighet öppnade definitivt framtidsutsikter för massradikalisering och sociala omvälvningar. Just under dessa omständigheter kunde och borde man ha gjort en vänstersväng, det vill säga djärvt ökat farten i det revolutionära uppsvingets kurva. Om Kominterns ledning under de tre senaste åren, som den borde ha gjort, hade utnyttjat perioden av ekonomisk återhämtning och revolutionär nedgång till att stärka partiets ställning i massorganisationerna, framförallt fackföreningarna, så skulle en sådan sväng ha varit helt riktig och nödvändig. Under sådana omständigheter kunde och skulle föraren 1930 ha växlat upp från tvåan till trean, eller åtminstone ha förberett det i en nära framtid. I själva verket skedde det rakt motsatta. För att inte köra ut över stupet tvingades föraren dra ner på den alltför tidigt ökade hastigheten, och gå ner på tvåan och minska farten. När? I en situation då den riktiga strategiska linjen vore att kräva högre fart.

Det är i denna skriande motsättning mellan taktiska nödvändigheter och strategiska perspektiv, som kommunistpartierna i flera länder befinner sig på grund av logiken i sitt ledarskaps misstag.

Motsättningen syns allra tydligast och den är allra farligast i Tyskland idag, där de senaste valen avslöjade ytterst speciella styrkeförhållanden, som inte bara beror på de två perioderna av stabilisering efter kriget, utan också på de tre perioderna av misstag från Komintern.

2. Kommunistpartiets parlamentariska seger i ljuset av de revolutionära uppgifterna

Kominterns officiella press beskriver resultaten från de tyska valen som en enorm seger för kommunismen, en seger som ställer parollen om en tysk sovjetrepublik på dagordningen. De byråkratiska optimisterna vill inte fundera över vilka styrkeförhållanden valsiffrorna avslöjar. De tittar på det antal röster som kommunisterna har fått utan att koppla dem till de revolutionära uppgifter som situationen skapar, och de hinder den sätter upp.

Kommunistpartiet fick omkring 4,6 miljoner röster, jämfört med 3,3 miljoner 1928. I ”normala” parlamentariska situationer är en ökning med 1,3 miljoner röster avsevärd, även om vi tar hänsyn till den betydande ökningen av antalet röstande. Men partiets framgångar bleknar totalt jämte fascismens uppgång från 800.000 till 6,4 miljoner röster. Inte mindre viktigt för att bedöma valet är det faktum att socialdemokratin trots stora förluster har kvar sina centrala kadrer och fortfarande fick betydligt fler röster än kommunistpartiet.

Men om vi skulle fråga oss vilken kombination av internationella och inhemska omständigheter som kunde få arbetarklassen att snabbare ansluta sig till kommunismen, så kan vi inte hitta ett bättre exempel på mer gynnsamma omständigheter för en sådan vändning än situationen i dagens Tyskland: Youngs fälla², den ekonomiska krisen, makthavarnas rådvillhet, parlamentarismens kris, och det faktum att socialdemokratin blivit oerhört avslöjad när den suttit vid makten. Betraktad utifrån dessa konkreta historiska förhållanden är det tyska kommunistpartiets specifika vikt i landets sociala liv relativt liten, och det trots att det erövrat 1,3 miljoner nya röster.

1 Bokstavligt ”svanspolitik”, det vill säga teorin eller praktiken att följa efter händelserna – engelske redaktörens anmärkning.

2 **Youngs fälla**: Tysklands betalning av krigsskadestånden [efter Första världskriget – öa] övervakades av en kommission som bildades efter Versaillesfördraget. Först handlade den i enlighet med Dawesplanen (efter den amerikanske bankiren och politikern Charles G Dawes) och senare i enlighet med Young-planen, som skisserades av den amerikanske advokaten Owen D Young. Young administrerade båda planerna, som precis som Versaillesfördraget hade de motsägelsefulla målen att underordna den tyska ekonomin och kväva det revolutionära uppsvinget efter kriget.

Kommunismens svaga ställning hänger oupplösligt samman med Kominterns politik och regim, och framstår ännu klarare om vi jämför dess nuvarande samhällsliga förankring med de konkreta och ouppskjutbara uppgifter som de nuvarande historiska villkoren ställer det inför.

Det är sant att kommunistpartiet själv inte hade väntat sig en sådan framgång. Men det visar bara att kommunistpartiets ledning under inverkan av alla misstag och nederlag har vant sig av med stora mål och perspektiv. Om det igår underskattade sina egna möjligheter, så underskattar det idag ännu en gång svårigheterna. På så sätt multipliceras en fara med en annan.

Och samtidigt är ett verkligt revolutionärt partis främsta kännetecken att det kan se verkligheten i vitögat.

3. Storbourgeoisins vacklan

Varje gång historien gör en sväng, vid varje samhällskris, måste vi om och om igen undersöka hur de ömsesidiga förhållandena är mellan det moderna samhällets tre klasser: storbourgeoisin, under ledning av finanskapitalet; småbourgeoisin, som vacklar mellan de två huvudlägren; och slutligen proletariatet.

Storbourgeoisin utgör en obetydlig del av nationen, och kan inte behålla makten utan stöd från småbourgeoisin i städer och byar, det vill säga resterna av de gamla medelklasserna och massan av nya. Under vår epok antar detta stöd två politiskt motsatta men historiskt kompletterande huvudformer: socialdemokratien och fascismen. I form av socialdemokratien leder småbourgeoisin, som följer efter finanskapitalet, miljontals arbetare bakom sig.

För närvarande vacklar den *tyska storbourgeoisin*, den är splittrad. Motsättningar handlar om frågan: vilken av de två metoderna ska de använda för att lösa den nuvarande sociala krisen? Det socialdemokratiska sättet ogillas av en del av storbourgeoisin på grund av att resultaten är osäkra och risken med alltför stora uttaxeringar (skatter, social lagstiftning, löner). Fascismens kirurgiska behandlingsmetod anser den andra delen vara obefogad i den nuvarande situationen och alltför riskabel. Med andra ord vacklar finansborgarklassen i sin helhet i sin bedömning av situationen, och anser att det för närvarande ännu inte finns någon grund för att förkunna sin egen offensiv, sin egen ”tredje period”, då socialdemokratien ovillkorligt ersätts av fascismen, och i stort sett förintas som tack för hjälpen. Storbourgeoisins vacklan mellan socialdemokratien och fascismen – och försvagningen av dess grundläggande partier – är ett ytterst klart tecken på en förrevolutionär situation. När en verkligt revolutionär situation närmar sig kommer denna vacklan givetvis omedelbart att upphöra.

4. Småbourgeoisin och fascismen

För att den sociala krisen ska leda fram till en proletär revolution krävs, bland annat, en avgörande vändning i de småborgerliga klasserna i riktning mot proletariatet. Det kommer att ge proletariatet möjlighet att ställa sig i spetsen för nationen som dess ledare.

Det senaste valet visade – och det är valets allra viktigaste symptomatiska betydelse – en vändning i rakt motsatt riktning. Under inverkan av krisen svängde inte småbourgeoisin i riktning mot den proletära revolutionen, utan i riktning mot den mest extrema imperialistiska reaktionen, och drog dessutom med sig en avsevärd del av proletariatet.

Nationalsocialismens oerhörda tillväxt uttrycker två faktorer: en djup social kris, som rubbar de småborgerliga massornas balans, och avsaknaden av ett revolutionärt parti som folkmassorna idag skulle kunna betrakta som en erkänd revolutionär ledare. Om kommunistpartiet är ett *parti av revolutionära förhoppningar*, så är fascismen som massrörelse ett *parti av kontrarevolutionär förtvivlan*. När de proletära massorna grips av revolutionära förhopp-

ningar, så drar de oundvikligen med sig en avsevärd och allt större del av småbourgeoisin. Just på detta område visade valresultatet en motsatt bild: den kontrarevolutionära förtvivlan har gripit de småborgerliga massorna med en sådan kraft att de drar med sig stora delar av proletariatet.

Hur ska det förklaras? Tidigare har vi (i Italien och Tyskland) sett att fascismen har stärkts kraftigt och segrat, eller åtminstone riskerat att segra, som resultatet av en misslyckad eller missad revolutionär situation, i slutet av en revolutionär kris där den proletära förtruppen inte klarade av att ställa sig i spetsen för nationen och förändra alla klassers öde, inklusive småbourgeoisin. Det är just vad som gav fascismen dess speciella styrka i Italien. Men idag uppstår inte problemet i Tyskland i slutet av en revolutionär kris, utan just i dess början. Av detta drar de ledande kommunistiska funktionärerna, optimister *å tjänstens vägnar*, slutsatsen att fascismen har kommit ”försent”, och är dömd att oundvikligen och snabbt lida nederlag (*Die Rote Fahne*). Dessa människor vill inte lära sig någonting. Fascismen kommer ”försent” i förhållande till gamla revolutionära kriser. Men den uppträder tillräckligt tidigt – vid gryningen – i förhållande till den nya revolutionära krisen. Det faktum att den fick möjlighet att skaffa sig en så stark startposition *innan* en revolutionär period och inte i slutet av den är inte en svaghet hos fascismen utan hos kommunismen. Småbourgeoisin väntar alltså inte på fler besvikelser när det gäller partiets förmåga att förbättra sitt rykte. Den grundar sig på tidigare erfarenheter och minns lärdomarna från 1923, Maslow-Thälmanns nyckfulla ultravänsteristiska linje, samme Thälmanns opportunistiska oförmåga, den ”tredje periodens” skrammel, etc.¹ Slutligen – och det är det viktigaste – underblåses dess bristande förtroende för den proletära revolutionen av de miljontals socialdemokratiska arbetarnas bristande förtroende för kommunistpartiet. Även när omständigheterna tvingar småbourgeoisin att lämna den konservativa vägen, så stöder den bara en social revolution när majoriteten av arbetarklassen hyser sympatier för den sociala revolutionen. Just detta mycket viktiga villkor saknas fortfarande i Tyskland, och det är ingen slump.

Det tyska kommunistpartiets programmatiska deklARATION före valet ägnades helt och uteslutande åt den fascistiska huvudfaran. Trots det segrade fascismen, och samlade inte bara miljontals halvproletära element utan också många hundratusentals industriarbetare. Det är ett uttryck för det faktum, att den proletära revolutionen i sin helhet trots kommunistpartiets parlamentariska seger led nederlag i detta val – förvisso en preliminärt, varnande och inte avgörande nederlag. Men det kan och kommer oundvikligen att bli avgörande om kommunistpartiet inte lyckas utvärdera sin delvisa parlamentariska seger i förhållande till detta ”preliminära” nederlag för revolutionen i sin helhet, och från detta drar alla nödvändiga slutsatser.

Fascismen i Tyskland har blivit en verklig fara, ett intensivt uttryck för den borgerliga regimens hopplösa position, socialdemokratins konservativa roll i denna regim, och kommunistpartiets samlade maktlöshet att avskaffa den. Var och en som förnekar det är antingen blind eller en skrävlare.

1 **Arkadi Maslow** (död 1941) ledde tillsammans med Fischer och Urbahns KPD sedan Brandlers högerflygel hade lidit nederlag 1924. Maslow följde Zinovjev och var mot Trotskij under 1923-25. Som medlem i EKI stödde han Vänsteroppositionen 1926. Uteslöts ur KPD 1927 och kapitulerade tillsammans med Zinovjev 1928. Vägrades återinträde och bildade tillsammans med Fischer och Urbahns Leninbund.

Ernst Thälmann (1886-1944) valdes in i EKKI 1924. Trogen stalinist och blev efter uteslutningen av Maslow-Fischer-Urbahns partiets obestridliga ledare. Ledde partiets parlamentsgrupp och ställde upp som presidentkandidat mot Hindenburg och Hitler 1932. Arresterades av nazisterna 1933 och dog i koncentrationsläger.

1923 överdrev Brandler¹, trots alla varningar, kraftigt fascismens styrka. Denna felaktiga bedömning av styrkeförhållandena ledde till en tvekande, undanglidande, defensiv, feg politik, som krossade revolutionen. Sådana händelser kunde inte undgå att lämna spår i medvetandet hos nationens samtliga klasser. Den kommunistiska ledningens överskattning av fascismen skapade ett av villkoren för dess fortsatta förstärkning. Det motsatta misstaget, det kommunistiska partiets nuvarande lednings underskattning av fascismen, kan få revolutionen att lida ett mycket svårare skeppsbrott för många år framåt.

Faran blir särskilt akut i förbindelse med frågan om utvecklingens *tempo*, som inte bara beror på oss. Den politiska feberkurvans malaria-artade karaktär som uttrycks i valet talar för att den nationella krisens utveckling kan bli mycket snabb. Under den allra närmaste framtiden kan med andra ord händelseutvecklingen i Tyskland på ett historiskt plan återuppliva den gamla tragiska motsättningen mellan den revolutionära situationens mognad å ena sidan och det revolutionära partiets strategiska oförmåga å den andra. Detta måste sägas rakt ut, och framförallt i tid.

5. Det kommunistiska partiet och arbetarklassen

Det vore ett fruktansvärt misstag att till exempel lugna sig med det faktum att bolsjevikpartiet i april 1917, efter Lenins ankomst, när partiet först började förbereda maktövertagandet, hade färre än 80.000 medlemmar, och till och med i Petrograd inte ledde mer än en tredjedel av arbetarna och en ännu mycket mindre del av soldaterna. Situationen i Ryssland var en helt annan. De revolutionära partierna hade lämnat det underjordiska livet först i mars, efter ett nästan tre år långt avbrott i det till och med begränsade politiska liv som fanns före kriget. Under kriget förnyades arbetarklassen till ungefär 40%. Den överväldigande delen av proletariatet kände inte till bolsjevikerna, hade inte ens hört talas om dem. Rösterna på mensjevikerna och socialistrevolutionärerna² i mars-juni var bara ett uttryck för de första tveksamma stegen efter uppvaknandet. I dessa röster fanns inte ens skuggan av besvikelse med bolsjevikerna eller bristande förtroende för dem, som bara kan uppstå som ett resultat av ett partis misstag som bekräftas av massornas erfarenheter. Tvärtom. Varje dag drog massorna revolutionära erfarenheter 1917 som fick dem att lämna försoningspolitikerna och närma sig bolsjevikerna. Det var detta som låg bakom den stormiga, obevekliga tillväxten av partiets medlemsled, och i synnerhet dess inflytande.

Rötterna till situationen i Tyskland är helt andra, i detta avseende precis som i alla andra. Det tyska kommunistpartiet uppträdde inte på scenen igår, eller dagen dessförinnan. 1923 hade det majoriteten av arbetarklassen bakom sig, öppet eller i halvt dold form. Under nedgången 1924 fick det 3,6 miljoner röster, procentuellt en större del av arbetarklassen än idag. Det betyder att de arbetare som röstade på socialdemokratin, liksom de som denna gång röstade på nationalsocialisterna, inte gjorde det av ren okunnighet, inte därför att de vaknade

1 **Heinrich Brandler** (1881-) var medlem i Spartakistförbundet och grundare av KPD. Han ledde partiet från marsdagarna 1921 till sammanbrottet 1923, och Moskva gjorde honom till syndabock för det. Brandler avsattes ur ledningen 1924, och bildade då en högergruppering vid namn Kommunistiska partioppositionen (KPO), som anslöt sig till Bucharins högeropposition. KPO uteslöts ur KPD 1929, liksom alla andra bucharinistiska grupper i Komintern. Den existerade vidare som oberoende grupp fram till Andra världskriget, liksom Lovestones grupp i USA.

2 Vid det ryska socialdemokratiska arbetarpartiets andra kongress 1903 splittrades partiet i två grupper, **bolsjevikerna** (majoriteten) under ledning av Lenin och **mensjevikerna** (minoriteten) under ledning av Martov. Splittringen återspeglade grundläggande principiella skillnader som inte kunde förlikas. Så småningom kom bolsjevikerna att bilda det som skulle bli det ryska kommunistiska partiet, medan mensjevikerna stannade kvar i Andra internationalen. **Socialistrevolutionära partiet** grundades 1900, och framträdde 1901-02 som politiskt uttryck för alla de tidigare narodniska (populistiska) strömningarna. Det hade sitt största inflytande bland bönderna innan revolutionen 1917. Dess högerflygel leddes av Kerenskij. Vänstersocialistrevolutionärerna satt i koalitionsregering med bolsjevikerna direkt efter oktoberrevolutionen, men lämnade snabbt för att därefter ställa sig i opposition ”från vänster” och organisera kontrarevolutionära aktioner.

först igår, inte därför att de ännu inte haft möjlighet att få reda på vad kommunistpartiet är, utan därför att de inte har något *tilltro*, utifrån sina egna erfarenheter under senare år.

Låt oss inte glömma att Kominterns exekutivkommittés nionde plenarmöte i februari 1928 gav klartecken för en intensifierad, utomordentlig, oförsonlig kamp mot ”socialfascismen”.¹ Den tyska socialdemokratin satt nästan hela denna period vid makten, och avslöjade vid varje steg sin kriminella och skamliga roll inför massorna. Och allt detta kompletterades av en enorm ekonomisk kris. Det är svårt att tänka sig mer gynnsamma förhållanden för att försvaga socialdemokratin. Ändå behöll den sina viktigaste positioner. Hur ska detta slående faktum förklaras? Bara med det faktum att det kommunistiska partiets ledning med hela sin politik hjälpte socialdemokratin, och gav den stöd från vänster.

Det innebär inte på något sätt att de fem till sex miljoner arbetande männen och kvinnorna med sina röster uttryckte sitt fulla och obegränsade förtroende för socialdemokratin. Vi bör inte betrakta de socialdemokratiska arbetarna som blinda. Det är inte alls naiva i synen på sina ledare, men i den givna situationen ser de ingen annan utväg. Vi talar nu naturligtvis inte om arbetararistokratin och byråkratin, utan om arbetarna i basen. Kommunistpartiets politik inger dem inget förtroende, inte på grund av att kommunistpartiet är ett revolutionärt parti, utan därför att de inte tror på dess förmåga att vinna en revolutionär seger, och de vill inte riskera huvudet i onödan. De röstar motvilligt på socialdemokratin, och uttrycker med det inget förtroende för den, utan snarare bristande förtroende för kommunistpartiet. Däri ligger den stora skillnaden mellan de tyska kommunisternas nuvarande ställning och de ryska bolsjevikernas ställning 1917.

Men med detta är inte svårigheterna slut: inom själva det kommunistiska partiet, och i synnerhet bland de anhängare och arbetare som röstade på det finns en svag tilltro till partiets ledning. Ur detta uppstår det som kallas en ”skillnad” mellan partiets övergripande inflytande och dess numerära styrka, och speciellt dess roll inom fackföreningarna – i Tyskland finns tveklöst en sådan skillnad. Den officiella förklaringen till denna skillnad är att partiet inte har lyckats ”stärka” sitt inflytande organisatoriskt. Här betraktas massan som ett rent passivt material som går med i partiet eller inte, enbart beroende på huruvida sekreteraren kan gripa tag i varje arbetare om halsen. Byråkraten inser inte att arbetarna har sina egna tankar, sina erfarenheter, sin vilja, och en aktiv eller passiv politik gentemot partiet. Arbetarna röstar på partiet – på dess fana, på oktoberrevolutionen, på sin egen framtida revolution. Men genom att vägra att gå med i kommunistpartiet eller följa det i den fackliga kampen, säger de att de inte har någon tilltro till dess dagliga politik. ”Skillnaden” är alltså när det kommer till kritan ett uttryck för massornas bristande förtroende för Kommunistiska internationalens nuvarande ledarskap. Och detta bristande förtroende, som har uppstått och stärkts av misstagen, bristerna, fantasierna och det direkta förledandet av massorna mellan 1923 och 1930, är ett av de största hindren på vägen mot den proletära revolutionens seger.

Utän en inre tro på sig själv kommer inte partiet att kunna vinna klassen. Att inte vinna proletariatet betyder att inte bryta loss de småborgerliga massorna från fascismen. Det ena är oupplösligt knutet till det andra.

---

1 Socialdemokratin fick stämpeln **socialfascistisk** i enlighet med Stalins teori att ”Fascismen är bourgeoisieens militanta organisation som grundar sig på socialdemokratins aktiva stöd. Objektivt sett är socialdemokratin fascismens moderata flygel... Dessa organisationer står inte i motsättning till varandra utan kompletterar varandra. De är inte sina motsatser utan tvillingar...” Denna teori utformades av Stalin för första gången 1924, och blev officiell lära i början av den ”tredje perioden” 1928. (Citat ur Stalin *Works* vol. 6 [Moskva 1953] s 294—95 – öa.)

6. Tillbaka till den ”andra” perioden eller än en gång fram mot den ”tredje”?

Om vi skulle använda centrismens¹ officiella terminologi så skulle vi formulera frågan så här: Kominterns ledarskap prackade på de nationella sektionerna taktiken om den ”tredje perioden”, det vill säga en taktik av omedelbart revolutionärt uppsving, vid en tidpunkt (1928) då den ”andra periodens” drag var som allra tydligast, det vill säga borgarklassens stabilisering och revolutionens nedgång. Den vändning som kom 1930 innebar ett förkastande av den ”tredje periodens” taktik till förmån för den ”andra periodens” taktik. Men denna vändning tog sig fram genom den byråkratiska apparaten vid en tidpunkt då det, åtminstone i Tyskland, började uppstå viktiga symptom på att det verkligen närmade sig en ”tredje period”. Härrör det från detta ett behov av en ny taktisk vändning – i riktning mot den nyligen övergivna ”tredje periodens” taktik?

Vi använder dessa beteckningar för att göra frågan mer lättillgänglig för de kretsar vars tankar hämmas av den centristiska byråkratins metodologi och terminologi. Men vi har definitivt inte för avsikt att anamma denna terminologi, som döljer en blandning av stalinistisk byråkratism och bucharinitisk metafysik.² Vi förkastar beskrivningen av den ”tredje” perioden som den definitivt sista: hur många perioder det kommer att bli innan proletariatet segrar beror på styrkeförhållandena och förändringar i situationen, och kan bara prövas i handling. Vi förkastar själva kärnan i detta strategiska schematiska system med sina numererade perioder. Det finns ingen abstrakt taktik som på förhand är bestämd för den ”andra” och den ”tredje” perioden. Det sägs att vi inte kan segra och gripa makten utan ett väpnat uppror. Men hur ska vi komma fram till detta uppror? Med vilka metoder? Och med vilket tempo ska vi mobilisera massorna? Det beror inte bara på den objektiva situationen i allmänhet, utan först och främst på i vilket tillstånd proletariatet befinner sig när samhällskrisen uppstår, på relationerna mellan partiet och klassen, mellan proletariatet och småbourgeoisin, etc. Proletariatets tillstånd på tröskeln till den ”tredje perioden” beror i sin tur på vilken taktik partiet har tillämpat under den föregående perioden.

Utifrån den nuvarande vändningen i situationen i Tyskland vore den normala, naturliga taktiska förändringen att *skynda på tempot, skärpa parollerna och kampmetoderna*. Men en sådan taktisk vändning är normal och naturlig endast om gårdagens tempo och kampparoller har motsvarat den föregående periodens förhållanden. Men så var inte fallet. Den skarpa skillnaden mellan den ultravänsteristiska politiken och stabiliseringen av situationen är just orsaken till att den taktiska vändningen sker. Resultatet är, att samtidigt som den nya förändringen av den objektiva situationen gav kommunismen en stor ökning av antalet röster, och på samma gång en allmänt ogynnsam omgruppering av de politiska styrkorna, så visade sig partiet strategiskt och taktiskt vara mer förvirrat, intrasslat och på villospår än någonsin.

För att klargöra den motsättning som det tyska kommunistpartiet – liksom Kominterns övriga sektioner, bara mycket djupare än resten – fallit i kan vi göra en enkel jämförelse. För att kunna hoppa över ett hinder krävs en viss startsträcka. Ju högre hinder, ju viktigare är det att börja springa på rätt ställe, inte för tidigt och inte för sent, för att kunna närma sig hindret

- 1 **Centrism** är ett begrepp som Trotskij använder på strömningar i den radikala rörelsen som står eller vacklar mellan reformismen, det vill säga arbetarbyråkratins och arbetararistokratins ståndpunkt, och marxismen, som uttrycker arbetarklassens historiska intressen. Eftersom en centristisk strömning inte har någon egen social bas måste den bedömas utifrån sitt ursprung, sin inre dynamik och den riktning den tar eller pressas till av händelserna. Fram till ungefär 1935 såg Trotskij stalinismen som en speciell variant – byråkratisk centrism. Därefter ansåg han att detta ord var otillräckligt för att beskriva vad den sovjetiska byråkratin hade blivit.
- 2 **Nikolaj I Bucharin** (1888-1938) var en gammal bolsjevik och var, tillsammans med Preobrazjenskij, författare av *Kommunismens ABCD* och en studie av den historiska materialismen. Han gjorde en högersväng 1923, och enade sig med Stalin och Zinovjev mot Trotskij. Han efterträdde Zinovjev som Kominterns ordförande 1926, men bröt med Stalin för att bilda en högeropposition 1928. Uteslöts 1929 och kapitulerade strax efteråt. Det hjälpte honom föga, utan han avrättades efter de tredje Moskvarättegångarna 1938.

med tillräckliga krafter. Men sedan februari 1928, och i synnerhet sedan juli 1929, gjorde det tyska kommunistpartiet inget annat än flygande starter. Det är inte underligt att partiet börjar tappa andan och släpa fötterna efter sig. Till sist kommenderade Komintern ”Rask marsch!” Men knappt hade det flämtande partiet börjat övergå i normal marsch förrän det började skymta ett inte inbillat utan verkligt hinder, som kanske skulle kräva ett revolutionärt hopp. Kommer avståndet att räcka för att få upp farten? Kommer vändningen att ogillas och förändras till en motsatt vändning? Detta är de ytterst akuta taktiska och strategiska frågor som det tyska partiet står inför.

För att partiets ledande kadrer ska kunna ge rätt svar på dessa frågor måste de få möjlighet att bedöma nästa väggkorsning i förbindelse med de senaste årens strategi och dess konsekvenser, som de visade sig i valet. Om, i motsats till detta, byråkratin med sina segerrop kommer att lyckas dränka den politiska självkritiken, så kommer det oundvikligen att leda proletariatet mot en ännu mer fruktansvärd katastrof än den 1923.

7. Den fortsatta utvecklingens möjliga varianter

En revolutionär situation som ställer proletariatet inför den omedelbara frågan att gripa makten, har objektiva och subjektiva element, som är knutna till varandra och i stor utsträckning betingar varandra. Men detta ömsesidiga beroende är relativt. Lagen om den ojämna utvecklingen gäller helt och fullt även för faktorerna i en revolutionär situation. Om en av dem inte har utvecklats tillräckligt, så kan det orsaka förhållanden där den revolutionära situationen antingen inte exploderar alls utan rinner ut i sanden, eller exploderar och slutar i nederlag för den revolutionära arbetarklassen. Hur ser situationen i Tyskland ut i detta avseende?

- 1) Utan tvekan existerar det en djup nationell kris (ekonomin, den internationella situationen). Det verkar inte finnas någon utväg för den borgerliga parlamentariska regimen.
- 2) Det råder inget tvivel om att den härskande klassen och dess regeringssystem befinner sig i en politisk kris. Det rör sig inte om en parlamentarisk kris utan en kris för klasstyret.
- 3) Men den revolutionära klassen är splittrad av djupgående inre motsättningar. Det revolutionära partiets stärkande på bekostnad av reformisterna är ännu i sin linda, och har hittills skett i ett tempo som långt ifrån motsvarar krisens djup.
- 4) Redan i början av krisen har småbourgeoisin intagit en fientlig ståndpunkt till det kapitalistiska styrets *nuvarande system*, men är samtidigt dödligt fientlig till den proletära revolutionen.

Med andra ord föreligger de grundläggande objektiva villkoren för en proletär revolution. Ett av de politiska villkoren existerar (tillståndet för den härskande klassen). Det andra politiska villkoret (tillståndet för proletariatet) har bara påbörjat förändringen i riktning mot revolutionen, och kan på grund av arvet från det förgångna inte förändras så snabbt. Slutligen pekar det tredje politiska villkoret (tillståndet inom småbourgeoisin) inte i riktning mot den proletära revolutionen utan mot en borgerlig kontrarevolution. Detta sista villkor kan inte förändras i gynnsam riktning utan förändringar inom proletariatet självt, det vill säga utan att socialdemokratin har röjts ur vägen politiskt.

Vi har således en djupt motsägelsefull situation. En del faktorer ställer den proletära revolutionen på dagordningen, medan andra utesluter att den kan segra under nästa period, det vill säga utan att det dessförinnan skett en djupgående förändring av de politiska styrkeförhållandena.

Teoretiskt kan man tänka sig flera olika utvecklingsvägar för den nuvarande situationen i Tyskland, beroende på objektiva faktorer, inklusive klassfiendens politik, såväl som kommunistpartiets eget agerande. Låt oss schematiskt skissera fyra möjliga utvecklingsvägar.

- 1) Skrämt av sin egen strategi under den ”tredje perioden” förflyttar sig kommunistpartiet trevande framåt, ytterst försiktigt, undviker riskabla steg, och missar – utan strid – den revolutionära situationen. Det vore en upprepning av Brandlers politik 1921-23, bara i en annan form. Brandleriterna och halv-brandleriterna återspeglar socialdemokratins tryck, både utom och inom partiet, och kommer att röra sig i denna riktning.
- 2) Under inverkan av valframgången gör partiet tvärtom en ny skarp vänstersväng i riktning mot en direkt kamp om makten, och eftersom det är den aktiva minoritetens parti lider det ett katastrofalt nederlag. Partiets drivs i denna riktning av: fascismen; apparatens högljudda, oförnuftiga agitation som inte överväger någonting, inte upplyser utan fördummar; förtvivlan och otålighet hos delar av arbetarklassen, särskilt den arbetslösa ungdomen.
- 3) Det är dessutom möjligt att ledningen inte förkastar någonting, utan empiriskt kommer att försöka hitta en medelväg mellan de två första farorna, och i förbindelse med detta kommer att göra en rad nya misstag. Det kommer överhuvudtaget att ta så lång tid att undanröja de proletära och halvproletära massornas bristande tilltro, att när det väl är klart så kommer de objektiva villkoren att ha förändrats i en för revolutionen ogynnsam riktning, och ha lämnat plats för en ny stabiliseringsperiod. Det är främst i denna eklektiska riktning, med en kombination av *tjvostism* i allmänhet och äventyrspolitik i synnerhet, som den stalinistiska toppen i Moskva pressar det tyska partiet. De är rädda att inta en klar ståndpunkt och förbereder redan på förhand ett alibi för sig själv, det vill säga en möjlighet att skylla på ”aktörerna” - till vänster eller höger beroende på resultatet. Denna för oss välkända politik offerar proletariatets internationella historiska intressen för den byråkratiska toppen ”prestige”. Antydningar om en sådan inriktning har redan givits i *Pravda* 16 september.
- 4) Slutligen den mest gynnsamma, eller rättare sagt enda gynnsamma varianten: tack vare ansträngningarna från det tyska partiets bästa och mest medvetna element gör partiet en noggrann genomgång av hela den nuvarande motsägelsefulla situationen. Med hjälp av en korrekt, djärv och flexibel politik lyckas partiet, på grundval av den nuvarande situationen, förena majoriteten av proletariatet och på så sätt garantera att det sker en förändrad inriktning hos de halvproletära och mest förtryckta småborgerliga massorna. Som ledare för de arbetande och förtryckta massorna segrar den proletära förtruppen. Det är bolsjevik-leninisternas (Vänsteroppositionens) uppgift att hjälpa partiet att ändra sin politik i denna riktning.

Det är meningslöst att försöka gissa vilken av dessa varianter som har störst chans att komma till stånd under den kommande perioden. Dessa frågor avgörs inte av gissningar utan i kamp.

Ett nödvändigt element för att detta ska ske är en oförsonlig ideologisk kamp mot Kominterns centristiska ledarskap. Från Moskva kommer redan signaler om en byråkratisk prestigepolitik som skyler över gårdagens misstag och förbereder morgondagens falska skrik om nya segrar för linjen. *Pravda* överdriver på ett oerhört sätt partiets seger, underskattar svårigheterna enormt, och tolkar till och med fascismens framgångar som en positiv faktor för den proletära revolutionen, och ställer bara upp ett litet villkor: ”Vi får inte bli yra av partiets framgångar.” Till och med här är det stalinistiska ledarskapets förrådiska politik sig trogen. Situationen analyseras på ett okritiskt ultravänsteristiskt sätt. Följaktligen knuffas partiet medvetet in på en äventyrspolitisk väg. Samtidigt förbereder Stalin på förhand sitt alibi med

den rituella frasen om ”yrsel”. Det är just denna kortsiktiga, skrupelfria politik som kan krossa den tyska revolutionen.

8. Var finns utvägen?

Utan bortförklaringar eller förskönanden har vi ovan analyserat de politiska och subjektiva svårigheterna och farorna. De uppstod i första hand som ett resultat av epigonledarnas misstag och brott, och riskerar nu definitivt att ödelägga den revolutionära situation som utvecklas inför våra ögon. Byråkraterna kommer antingen att blunda för vår analys eller fylla på lagren av förtal. Men det handlar inte om de hopplösa funktionärerna, utan det tyska proletariats öde. I partiet liksom i apparaten finns det inte så få personer som ser och tänker, och som imorgon kommer att tvingas att tänka dubbelt så intensivt på grund av de svåra omständigheterna. Det är till dem vi riktar vår analys och våra slutsatser.

I varje kritisk situation finns det många osäkra faktorer. Under krisen formas fientliga och vänligt inställda stämningar, ståndpunkter och styrkor. De går inte att förutsäga matematiskt. De måste mätas under kampen, i kampen. Och på grundval av dessa levande mätningar måste nödvändiga förändringar av politiken genomföras.

Kan styrkan hos de socialdemokratiska arbetarnas konservativa motstånd beräknas på förhand? Nej, det kan den inte. I ljuset från händelserna under de senaste åren kan denna styrka verka enorm. Men sanningen är att det som främst hjälpte till att svetsa samman socialdemokratien var kommunistpartiets felaktiga politik, vars främsta uttryck var den absurda teorin om socialfascismen. För att kunna mäta det verkliga motståndet inom socialdemokratins led krävs det andra mätverktyg, det vill säga en korrekt kommunistisk taktik. Om detta villkor uppfylls – och det är inget litet villkor – så kan socialdemokratins inre motsättningar avslöjas på jämförelsevis kort tid.

I annan form gäller det som sagts ovan också fascismen: frånsett alla andra förutsättningar härrör den ur skakningarna i Stalin-Zinovjevs strategi.¹ Vad har den för offensiv styrka? Hur stabil är den? Har den nått sin kulmen, som optimisterna *å tjänstens vägnar* försäkrar oss, eller är den bara i början på sin bana? Det går inte att förutsäga mekaniskt. Det kan bara avgöras i handling. Fascismen är en rakkniv i klassfiendens hand, och just när det gäller den kan Kominterns felaktiga politik leda till katastrofala resultat på kort tid. Å andra sidan kan en korrekt politik undergräva fascismens positioner – om än inte lika snabbt, det är sant.

Under en kris för regimen är det revolutionära partiet mycket starkare i utomparlamentariska masstrider än inom ramen för parlamentarismen. Men återigen på ett villkor: om det tolkar situationen rätt och i praktiken kan knyta samman massornas livsavgörande behov med uppgiften att gripa makten. Nu begränsas allting till detta.

Det vore därför det allra värsta misstag att i den nuvarande situationen i Tyskland bara se svårigheter och faror. Nej, situationen innehåller också fantastiska möjligheter – under förutsättning att den tolkas och utnyttjas rätt.

Vad krävs för det?

- 1) Om man när situationen svänger åt vänster tvingas göra en högersväng, så krävs det att man är särskilt uppmärksam, ärlig och skicklig för att upptäcka nya förändringar i situationen.

Att på ett abstrakt sätt ställa de andra och tredje periodernas metoder mot varandra måste omedelbart förkastas. Situationen måste tas som den är, med alla sina

---

1 **Gregorij E Zinovjev** (1883-1936) var en hög bolsjevikisk ledare, Kominterns första ordförande, och medlem i trojkan Stalin-Kamenev-Zinovjev som härskade efter Lenins död. Han och Kamenev anslöt sig till Trotskijs Vänsteropposition 1925. Uteslöts tillsammans med oppositionen 1927. Gjorde avbön 1928, men avrättades 1936 som ett av de första offren för Moskvarättegångarna.

motsättningar och den levande dynamiken i dess utveckling. Vi måste noggrant titta på de verkliga förändringarna i situationen och påverka den i den verkliga utvecklingens riktning – inte för att passa Molotovs och Kuusinens scheman.¹

Problemets viktigaste och svåraste del är att anpassa sig till situationen. Det kan inte alls lösas med byråkratiska metoder. Trots att statistik i sig självt är viktig, så är den otillräcklig för detta syfte. Vi måste pejla proletarietets och överhuvudtaget alla arbetandes allra djupaste massor. Vi kan inte bara föra fram livskraftiga och fängslade paroller, vi måste också se vilket grepp de får om massorna. Och detta kan vi bara uppnå med hjälp av ett aktivt parti som skickar ut tiotusentals tentakler överallt, samlar vittnesmål, överväger alla frågor, och aktivt utarbetar sin gemensamma ståndpunkt.

- 2) Frågan om partiregimen är olösligt knuten till detta. Personer som utses från Moskva oberoende av partiets förtroende eller brist på förtroende, kommer inte att kunna leda massornas angrepp mot det kapitalistiska samhället. Ju mer konstgjord den nuvarande regimen är, desto djupare kommer dess kris att bli när beslutets dag och timma slår. Av alla ”vändningar” är partiregimen den viktigaste och mest brännande. Det är en fråga om liv och död.
- 3) En förändrad regim är en förutsättning för att kunna förändra inriktningen, och är samtidigt en konsekvens av denna förändring. Den ena är otänkbar utan den andra. Partiet måste bryta med den falska atmosfären av överenskommelser, av att tysta ned verkliga problem, av att förhålliga felaktiga värderingar – med ett ord stalinismens katastrofala atmosfär, som inte skapas med hjälp av ett ideologiskt och politiskt inflytande, utan genom apparatens råa, materiella beroende och de beslutsmetoder som grundas på detta.
En nödvändig förutsättning för att partiet ska befrias från de byråkratiska banden är att det görs en övergripande analys av det tyska ledarskapets ”allmänna linje” sedan 1923, och till och med marsdagarna 1921.² I flera dokument och teoretiska arbeten har Vänsteroppositionen presenterat sin bedömning av alla skeden i Kominterns olyckliga officiella politik. Denna kritik måste bli partiets egendom. Det går inte att undvika den eller hålla tyst om den. Partiet kommer inte att kunna klara av sina enorma uppgifter om det inte fritt värderar det nuvarande i ljuset av det förgångna.
- 4) Om kommunistpartiet trots de exceptionellt gynnsamma omständigheterna har visat sig vara så svagt, att det inte på allvar har kunnat skaka socialdemokratins apparat med hjälp av formuleringen ”socialfascism”, så hotar den verkliga fascismen nu denna apparat, inte längre med ordrika så kallat radikala formuleringar, utan med sprängmedlens kemiska formler. Oavsett hur mycket det stämmer att socialdemokratins hela politik beredde vägen för fascismens blomstring, så är det inte mindre sant att fascismen är ett dödligt hot mot i första hand just samma socialdemokrati, vars hela prakt är olösligt knuten till de parlamentariskt demokratiska pacifistiska regeringsmetoderna.

Det är tveklöst så att de socialdemokratiska ledarna i det avgörande ögonblicket

---

1 **Vjatjeslav M Molotov** (1890-) var en gammal bolsjevik, redaktör för *Pravda* före oktoberrevolutionen. Valdes 1920 in i det ryska partiets centralkommitté, och anslöt sig till Stalin. Var president för folkkommissariernas råd under hela den period som denna bok täcker, 1930-41. 1939 blev han utrikesminister. Avsattes ur ledningen 1957 när han gick mot Chrusjtjovs ”avstalinisering”.

Ottomar W Kuusinen (1881-1964) var en finsk socialdemokrat som flydde till Moskva efter sammanbrottet för den finska revolutionen i april 1918. Blev stalinistisk talesman i Komintern.

2 **Marsdagarna 1921**: I mars 1921 utfärdade KPD en uppmaning till väpnat uppror för att gripa makten, i förbindelse med strider i de centraltyska gruvdistrikten mot den fortsatta socialdemokratiska reaktionen. Maslow och Thalheimer var bland de ultravänsteristiska ledare som var ansvariga för denna aktion, som krossades efter två veckor. Kominterns tredje kongress förkastade aktionen och de teorier om att ”egga” arbetarna som ultravänsteristerna förde fram.

kommer att föredra fascismens seger framför proletarietets diktatur. Men just detta val innebär att de socialdemokratiska ledarna stöter på ytterst stora svårigheter bland sina egna arbetare. Ur denna situation uppstår politiken av en arbetarnas enhetsfront mot fascismen. Den öppnar oerhörda möjligheter för kommunistpartiet. Men för att nå framgång måste man förkasta "socialfascismens" teori och praktik, vars skadliga effekter under nuvarande omständigheter blir ett verkligt hot.

Samhällskrisen kommer oundvikligen att skapa djupa sprickor inom socialdemokratin. Massornas radikalisering kommer att påverka de socialdemokratiska arbetarna långt innan de upphör att vara socialdemokrater. Vi kommer oundvikligen att tvingas sluta överenskommelser mot fascismen med olika socialdemokratiska organisationer och fraktioner, och öppet inför massorna ställa definitiva villkor till ledarna. Bara skrämda opportunister, gårdagens allierade till Purcell och Cook, Chiang Kai-shek och Wang Jingwei,¹ kan på förhand binda sig med formella åtaganden mot sådana överenskommelser. Vi måste lämna den officiella tomma frasen om enhetsfront och återgå till den enhetsfrontspolitik som formulerades av Lenin och tillämpades av bolsjevikerna under hela 1917.

- 5) Problemet med arbetslösheten är en av de viktigaste delarna i den politiska krisen. Kampen mot kapitalistiska rationaliseringar och för sjutimmarsdagen står fortfarande helt och fullt på dagordningen. Men bara paroller om ett omfattande, planerat samarbete med Sovjetunionen kan lyfta denna kamp till de revolutionära uppgifternas höjder. I sin programförklaring inför valet skriver det tyska partiets centralkommitté att kommunisterna kommer att upprätta ekonomiska band till Sovjetunionen *efter maktövertagandet*. Därom råder ingen tvekan. Men det går inte att ställa ett historiskt perspektiv mot dagens politiska uppgifter. Arbetarna, och först och främst de arbetslösa, måste redan nu mobiliseras bakom parollen om ett omfattande ekonomiskt samarbete med Sovjetrepubliken. Den sovjetiska socialistiska republikens statliga planeringskommission bör med hjälp från tyska kommunister och fackföreningsmedlemmar utarbeta en plan för ekonomiskt samarbete, som med utgångspunkt i den nuvarande arbetslösheten skulle utvidgas till ett mångsidigt samarbete som omfattar alla ekonomins grundläggande branscher. Problemet är inte att lova att återuppbygga ekonomin efter maktövertagandet, utan att gripa makten. Problemet är inte att lova att Sovjettyskland ska samarbeta med Sovjetunionen, utan att få arbetarklassen att stöda detta samarbete idag, och knyta det till krisen och arbetslösheten, för att sedan utvidga det till en jättelik plan för ett socialistiskt återuppbygge av båda länderna.

---

1 **Albert A Purcell** (1872-1935) var ledare för Fackföreningarnas allmänna råd (General Council) och den Engelsk-ryska fackliga enhetskommittén i samband med förräderiet mot den brittiska generalstrejken 1926 **Arthur J Cook** (1885-1931) var också en brittisk fackbyråkrat i den Engelsk-ryska kommittén. **Chiang Kai-shek** (1887-1975) var det borgerliga Guomindangs (Folkliga partiets) militära ledare i Kina under revolutionen 1925-27. Han tillhörde partiets högerflygel, det parti som kommunisterna hade gått in i på order från det stalinistiska Kominterns Exekutivkommitté. Fram till april 1927 hyllade stalinisterna Chiang som en stor revolutionär, trots att han aktivt gick mot sina kommunistiska "allierade". Hans slutgiltiga oppositionshandling var statskuppen i april 1927 i Shanghai, som genomfördes med hjälp av en blodig massaker av Shanghais kommunister och fackföreningsmedlemmar. Stalinisterna lutade fortfarande åt att de kinesiska kommunisterna skulle agera inom Guomindang, och vände sig nu till Vänsterguomindang, som leddes av **Wang Jingwei** (1884-1944). Wang var regeringschef i industriregionen Wuhan med sina tre städer, och var en lika stor besvikelse i rollen som "revolutionär" som Komintern hade tilldelat honom. Precis som Chiangs program gick inte Wangs program längre än att till varje pris bevara den kinesiska borgarklassen. Bara sex veckor efter Chiangs kupp i Shanghai angrep Wang arbetarna i Wuhan. På så sätt dränkte Stalins allierade den kinesiska revolutionen i blod.

- 6) Den politiska krisen i Tyskland ifrågasätter Versailles-regimen i Europa.¹ Det tyska kommunistpartiets centralkommitté förklarar att det tyska proletariatet kommer att avskaffa Versailles-dokumentet när det har gripit makten. Är det allt? Ska avskaffandet av Versaillesfördraget vara den proletära revolutionens högsta bedrift! Vad ska införas i dess ställe? Inte ett ord sägs om det. Ett så negativt sätt att ställa frågan får partiet att hamna nära nationalsocialisterna. Den enda rätta parollen är *Europas Förenade sovjetiska stater*. Den visar en väg ut ur Europas splittring, en splittring som hotar inte bara Tyskland utan hela Europa med fullständig ekonomisk och kulturell tillbakagång.

Parollen om ett proletärt enat Europa är samtidigt ett mycket viktigt vapen i kampen mot den fascistiska chauvinismens styggelse, hetsen mot Frankrike, och så vidare. Den allra mest felaktiga och farliga politiken är att passivt anpassa sig till fienden genom att måla om sig så att man liknar honom. Mot den nationella desperationens och ursinnets paroller måste vi ställa paroller om internationell frigörelse. Och för att kunna det måste partiet rensas från den nationella socialismen, vars främsta element är teorin om socialismen i ett land.²

För att begränsa allt det som sagts ovan till en enkel formel, låt oss ställa frågan så här: Måste det tyska kommunistpartiets taktik under den allra närmaste perioden vara *offensiv* eller *defensiv*? Vi svarar: defensiv.

Om en offensiv från kommunistpartiets sida skulle leda till en sammandrabbning idag, så skulle den proletära förtruppen slå huvudet blodigt mot blocket mellan staten och fascisterna, medan arbetarklassens majoritet skulle förhålla sig skrämt och förvirrat neutral, och småbourgeoisins majoritet direkt skulle stöda fascisterna.

Att inta en defensiv hållning innebär att sluta leden tillsammans med den tyska arbetarklassens majoritet och bilda en enhetsfront med de socialdemokratiska och partilösa arbetarna mot det fascistiska hotet.

Att förneka eller tona ned detta hot, att inte ta det på fullaste allvar, är det värsta brott som idag kan begås mot den proletära revolutionen i Tyskland.

Vad kommer kommunistpartiet att ”försvara”? Weimarkonstitutionen? Nej, den uppgiften lämnar vi till Brandler. Kommunistpartiet måste kalla till försvar av de materiella och moraliska positioner som arbetarklassen har lyckats erövra i den tyska staten. Det gäller mest omedelbart arbetarnas politiska organisationer, fackföreningar, tidningar, tryckerier, klubbar, bibliotek, etc. De kommunistiska arbetarna måste säga till sin socialdemokratiska motpart: ”Våra partiets politik står i direkt motsättning till varandra, men om fascisterna ikväll kommer och förstör er organisations samlingslokal, så kommer vi genast rusande med vapen i hand för att hjälpa er. Kan ni lova att ni rusar till vår hjälp om vår organisation hotas?” Det är kärnan i vår politik under den nuvarande perioden. All agitation måste ha detta tema.

Ju mer ihärdigt, allvarligt och tankfullt – utan gnäll och skryt som arbetarna snabbt tröttnar på – vi genomför denna agitation, ju mer vi ställer seriösa förslag om försvar i fabriker, i arbetarnas alla bostadsområden och distrikt, ju mindre är risken att ett fascistiskt angrepp

1 **Versaillesfördraget** undertecknades 28 juni 1919, och innebar att Alsace-Lorraine återlämnades till Frankrike, att Tyskland berövades ytterligare territorier i Europa och alla sina kolonier, att Tysklands militära styrka begränsades, och att Tyskland skulle betala krigsskadestånd till de allierade makterna. Fördragets effekter på den tyska ekonomin var katastrofala. Syfte var att avvärja Tyskland ekonomiskt och militärt till förmån för de andra imperialistmakterna, men ett annat mål var också att stoppa den revolutionära vägen i Tyskland. Det var en av de faktorer som hjälpte till att föra Hitler till makten.

2 **Socialism i ett land** var den teori som Stalin förkunnade 1924, och senare införlivade i Kominterns program och taktik. Den blev en ideologisk täckmantel för att överge den revolutionära internationalismen till förmån för en trångsynt nationalism, och användes för att rättfärdiga omvandlingen av världens kommunistpartier till fogliga redskap för Kremls utrikespolitik.

kommer att överraska oss, och ju mer säkert är det att ett sådant angrepp kommer att ena arbetarna, istället för att bryta upp dem.

Tack vare sina svindlande framgångar, tack vare den småborgerliga, otåliga och odisciplinerade karaktären på deras armé, kommer fascisterna under den kommande perioden att vara benägen att rusa åstad på offensiven. Att försöka tävla med dem i det vore inte bara hopplöst utan också dödligt farligt. Tvärtom, ju mer fascisterna framstår som aggressiva i de socialdemokratiska arbetarnas och överhuvudtaget de arbetande massornas ögon, och ju mer vi verkar vara på den försvarande sidan, ju större chans finns det att inte bara grundligt besegra det fascistiska angreppet, utan också att själva kunna gå på offensiven. Försvaret måste vara modigt, aktivt och djärvt. Generalstaben måste ha överblick över hela slagfältet, och ta hänsyn till alla förändringar så att den inte missar en ny vändpunkt i situationen, då det kan vara dags för signal om allmänt anfall.

Det finns strategier, till exempel brandleriterna, som alltid går på defensiven, oavsett omständigheterna. Att bli förvirrad av det faktum att de *idag* också talar om försvar vore rentav barnsligt: det gör de alltid. Brandleriterna är ett av socialdemokratins språkrör. Sedan vi utifrån ett gemensamt försvar har närmat oss de socialdemokratiska arbetarna, består vår uppgift av att få dem att inleda en bestämd offensiv. Brandleriterna är helt oförmögna att göra det. Så fort styrkeförhållandena radikalt förändras till den proletära revolutionens fördel, kommer brandleriterna än en gång att visa sig vara en barlast, en broms på revolutionen. Trots att denna defensiva politik är beroende av ett närmande till de socialdemokratiska arbetarna, innebär den därför inte på något att vår opposition mot den brandleritiska generalstaben mjukas upp. Det kommer aldrig att finnas någon massrörelse bakom denna generalstab.

I förbindelse med det enande av styrkor och den proletära förtruppens uppgifter som skisserats ovan, så får de stalinistiska byråkraternas fysiska våldsmetoder mot bolsjevik-leninisterna i Tyskland och andra länder en särskilt stor betydelse. Dessa metoder gynnar direkt den socialdemokratiska polisen och fascismens stöttrupper. Dessa metoder står på ett grundläggande sätt i motsättning till den revolutionärt proletära rörelsens traditioner, men passar som aldrig förr de småborgerliga byråkraternas stämningar. De sitter säkert med höga löner som garanteras uppifrån, och är rädda för att förlora dem om det skulle komma till stånd ett häftigt anfall av partidemokrati. Mot stalinisternas skändligheter krävs ett omfattande och så konkret förklarande arbete som möjligt, inklusive en genomgång av de mest ovärdiga byråkraternas roll i partiapparaten. Erfarenheterna från Sovjetunionen och andra länder vittnar om att de herrar som allra mest våldsamt bekämpar Vänsteroppositionen är de som mest av allt måste dölja sina försyndelser och brott för högre partikretsar – slöseri med offentliga medel, missbruk av sin ställning, eller helt enkelt total värdelöshet. Det står helt klart att ju mer vi vidgar vår allmänna agitation på grundval av de uppgifter som skisserats ovan, ju mer framgångsrika kommer vi att bli med att avslöja den stalinistiska apparatens våldsmetoder mot bolsjevik-leninisterna.

Vi har undersökt frågan om Kommunistiska internationalens taktiska svängning helt och hållet i ljuset av situationen i Tyskland, eftersom den tyska krisen för det första än en gång ställer det tyska kommunistpartiet i förgrunden för det proletära världsavantgardets intressen, och eftersom alla problem framstår ytterst skarpt i ljuset av denna kris. Men det är inte svårt att visa att det som sagts i mer eller mindre hög grad också gäller för andra länder.

Efter kriget antog klasskampen i Frankrike former som var mycket mindre skarpa och av mindre avgörande karaktär än i Tyskland. Men utvecklingens allmänna tendenser är desamma, för att inte tala om att Frankrikes öde direkt beror på Tysklands öde. Hursomhelst har Kommunistiska internationalens svängningar en universell karaktär. Det franska kommunistpartiet, som enligt Molotov 1928 var den första kandidaten att gripa makten, har under de senaste två åren drivit en fullständig självmordspolitik. I synnerhet förbisåg det den ekonomiska krisen. Den taktiska svängningen förkunnades i Frankrike samtidigt som den

industriella återhämtningen började ersättas av en kris. På detta sätt står samma motsättningar, svårigheter och uppgifter som vi har talat om i förhållande till Tyskland, på dagordningen även i Frankrike.

Tillsammans med den förändrade situationen ställer Kominterns vändning den kommunistiska Vänsteroppositionen inför nya och exceptionellt viktiga uppgifter. Dess styrkor är små. Men alla strömningar växer tillsammans med sina uppgifter. Att förstå dem klart är att ha en av de viktigaste garanterna för seger.

Kapitel 2. Thälmann och "Folkrevolutionen" ***(14 april 1931)***

Tack för citatet om "folk"-revolutionen ur Thälmanns tal, som jag ögnade igenom. Det går inte att tänka sig ett löjligare och mer uppsåtligt förvirrat sätt att ställa frågan! "Folkrevolutionen" - som paroll och till och med med en hänvisning till Lenin. Ändå är varje nummer av fascisterna Strassers¹ tidning prydd med parollen om folkrevolution *i motsättning* till den marxistiska parollen om en klassrevolution. Det är underförstått att varje stor revolution är folkets eller nationens revolution, i den mening att den enar alla kraftfulla och skapande krafter i nationen kring den revolutionära klassen och återskapar nationen runt en ny kärna. Men det är ingen paroll, det är en sociologisk beskrivning av revolutionen, en beskrivning som dessutom kräver en mer precis och konkret definition. Som paroll är den meningslöst kvacksalveri, en tävlan med fascisterna. Priset är att den sprider förvirring i arbetarnas sinnen.

Utvecklingen av Kominterns paroller är just i denna fråga slående. Efter Kominterns tredje kongress blev parollen "klass mot klass" ett populärt sätt att beskriva den *proletära enhetsfrontens* politik. Det var helt rätt: alla arbetare skulle enas mot borgarklassen. Senare kom de att förvandla parollen till en allians med de reformistiska byråkraterna mot arbetarna (erfarenheterna under den brittiska generalstrejken). Längre fram övergick de till den absoluta motsatsen: inga överenskommelser med reformisterna, "klass mot klass". Den paroll som skulle dra de socialdemokratiska arbetarna närmare de kommunistiska arbetarna kom under den "tredje perioden" att betyda kamp mot de socialdemokratiska arbetarna som om det gällde en annan klass. Nu en ny vändning: folkrevolution istället för en proletär revolution. Fascisten Strasser säger att 95% av folket vill ha en revolution, och följaktligen är det inte en klassrevolution utan en folkrevolution. Thälmann sjunger med i kören. I själva verket skulle arbetarkommunisterna säga till de fascistiska arbetarna: givetvis är 95%, om inte 98%, av befolkningen utsugna av finanskapitalet. Men denna utsugning är organiserad i en pyramid: det finns utsugare, underutsugare, under-underutsugare och så vidare. Det är bara tack vare denna pyramid som superutsugarna lyckas hålla nationens majoritet i schack. För att nationen verkligen ska kunna ombilda sig kring en ny klasskärna, måste den ombildas ideologiskt. Och det kan bara ske om proletariatet inte upplöser sig i "folket", i "nationen", utan tvärtom utvecklar ett program för *sin* proletära revolution och tvingar småbourgeoisin att välja mellan två regimer. Parollen om en folkrevolution lugnar småbourgeoisin liksom de breda arbetarmassorna, förlikar dem med den borgerliga strukturen med en "folkets" pyramid, och hindrar därmed deras befrielse. Men under nuvarande förhållanden i Tyskland suddar parollen om en "folkrevolution" ut gränsen mellan marxism och fascism och försonar en del av arbetarna och småbourgeoisin med den fascistiska ideologin. Det låter dem tro att de inte behöver göra något val, eftersom det i båda lägren bara handlar om en folkrevolution. I denna strid med en svår fiende tänker dessa usla revolutionärer först av allt på hur de ska imitera honom, hur de ska måla om sig själva i hans färger och hur de ska vinna massorna med hjälp av ett smart trick och inte med hjälp av revolutionär kamp. Ett i sanning skamligt sätt att ställa frågan! Om de svaga spanska kommunisterna skulle göra denna paroll till sin egen, skulle de komma fram till ett spanskt Guomindangs² politik.

---

1 **Gregor Strasser** (1892-1934) var rival till Hitler i nazistpartiets ledning, och betonade den socialistiska demagogin. Han avrättades under Hitlers "blodiga utrensningar" i juni 1934.

2 **Guomindang** (Folkets parti) i Kina var ett borgerligt-nationalistiskt parti som bildades av Sun Yatsen 1891. Leddes efter 1926 av Chiang Kaishek, som krossade den kinesiska revolutionen 1925-27.

Kapitel 3. Arbetarkontroll över produktionen (20 augusti 1931)

Som svar på din fråga ska jag, som ett första utkast till ett meningsutbyte, försöka kasta ner några få allmänna överväganden angående parollen om *arbetarkontroll över produktionen*.

Den första fråga som uppstår i förbindelse med detta är: Kan vi tänka oss arbetarnas kontroll över produktionen som en stabil regim, givetvis inte evig men ganska långvarig? För att kunna besvara denna fråga måste vi klarare avgöra regimens klasskaraktär. Kontrollen ligger i arbetarnas händer. Det innebär att ägande- och förfoganderätten är kvar i kapitalisternas händer. Alltså har regimen en motsägelsefull karaktär, och utgör en sorts ekonomiskt mellanspel.

Arbetarna behöver inte kontrollen av platoniska skäl, utan för att utöva ett praktiskt inflytande över produktionen och arbetsköparnas affärer. Men detta går inte att uppnå utan att *kontrollen* i en eller annan form, inom de ena eller andra begränsningarna, omvandlas till en direkt *förvaltning*. I utvecklad form innebär följaktligen arbetarkontroll en sorts *ekonomisk dubbelmakt* i fabriken, banken, handelsföretaget och så vidare.

Om arbetarnas deltagande i produktionens förvaltning ska bli varaktigt, stabilt, ”normalt” måste det grundas på klassamarbete, och inte på klasskamp. Ett sådant klassamarbete kan bara förverkligas via fackföreningarnas övre skikt och de kapitalistiska samfundet. Det har funnits gott om sådana experiment: i Tyskland (”ekonomisk demokrati”), i Storbritannien (”Mondism”), etc.¹ Men i samtliga dessa fall var det inte frågan om arbetarnas kontroll över kapitalet, utan om arbetarbyråkratins underkastelse under kapitalet. Som erfarenheterna visar kan en sådan underkastelse vara länge, beroende på proletariats tålmod.

Ju närmare produktionen, fabriken, verkstaden vi kommer, ju mindre möjlig är en sådan regim, för där handlar det om arbetarnas omedelbara, livsavgörande intressen, och hela processen utvecklas inför deras ögon. Arbetarkontroll genom fabriksråd är bara tänkbar på grundval av hård klasskamp, inte samarbete. Men det innebär i själva verket dubbelmakt på företagen, i bolagen, i industrins alla branscher, inom hela ekonomin.

Vilken statlig regim motsvarar arbetarnas kontroll över produktionen? Uppenbarligen befinner sig makten ännu inte i arbetarnas händer, annars skulle vi inte ha arbetarkontroll över produktionen utan arbetarstatens kontroll över produktionen som en inledning till en regim av statlig produktion på grundval av nationaliseringar. Det vi talar om är arbetarkontroll under en kapitalistisk regim, under borgarklassens makt. Men en borgarklass som känner att den sitter säkert i sadeln kommer aldrig att tolerera dubbelmakt i sina företag. Följaktligen kan arbetarkontrollen bara genomföras under förhållanden av plötsliga förändringar i styrkeförhållandena till nackdel för borgarklassen och dess stat. Kontrollen kan bara påtvingas borgarklassen med tvång, av ett proletariat på väg mot att ta makten och äganderätten till produktionsmedlen från dem. Således är arbetarkontrollen genom själva sitt väsen en provisorisk, övergående regim, och den kan bara motsvara en period då den borgerliga staten darrar, proletariats är på offensiven, och borgarklassen faller tillbaka, det vill säga den proletära revolutionens period i ordets fulla mening.

Om borgaren inte längre är herre, alltså inte *helt och hållet* herre, i sin fabrik, så följer av det att han inte heller längre är helt och hållet herre i sin stat. Det betyder att regimen med dubbelmakt i fabriken motsvarar dubbelmaktsregimen i staten.

---

¹ **Mondism** kallades så efter sir Alfred Mond, en ledande brittisk industriman som arrangerade samtal med fackföreningarna i frågan om arbetarnas deltagande i företagsskötseln. Dessa samtal kulminerade i förhandlingar med fackföreningskongressen 1929, med Mond som företrädare för de brittiska bossarna. Men samtalen ledde ingen vart.

Men detta samband ska inte förstås på ett mekaniskt sätt, det vill säga inte som att dubbelmakten i fabrikena och i staten uppstår på en och samma dag. Den utvecklade dubbelmaktens regimen, som är ett högst troligt stadium i den proletära revolutionen i alla länder, kan utvecklas på olika sätt i olika länder, utifrån olika element. Under vissa omständigheter (en djup och envis ekonomisk kris, en stark arbetarorganisation på företagen, ett relativt svagt revolutionärt parti, en relativt stark stat med en kraftfull fascism i reserv, etc) kan således arbetarkontrollen över produktionen uppstå avsevärt tidigare än den politiska dubbelmakten i landet.

De förhållanden som skisserats ovan kännetecknar nu Tyskland, och under sådana förhållanden kan *dubbelmakten* i landet utvecklas just med arbetarkontrollen som sin främsta källa. Man måste dröja vid detta faktum, om bara för att förkasta den sovjetfetischism som epigonerna i Komintern har börjat sprida.

Enligt den officiella syn som nu är förhärskande kan den proletära revolutionen bara komma till stånd med hjälp av sovjeterna, Och dessa måste i sin tur skapas specifikt i syfte att genomföra det väpnade upproret. Denna kliché är inte lämplig till någonting. Sovjeterna är bara en organisationsform. Frågan avgörs av politikens klassinnehåll och ingalunda av dess form. I Tyskland fanns Ebert-Scheidemanns sovjet.¹ I Ryssland angrep de försonliga sovjeterna arbetarna och soldaterna i juli 1917. Efter det trodde Lenin under en period att vi skulle bli tvungna att genomföra det väpnade upproret med stöd från fabrikskommittéerna istället för sovjeterna. Händelseutvecklingen vederlade denna tankegång, ty under de sex till åtta veckorna innan upproret lyckades vi vinna över de viktigaste sovjeterna. Men detta exempel visar hur lite vi var benägna att betrakta sovjeterna som ett universalmedel. På hösten 1923 försvarade jag gentemot Stalin och andra behovet att övergå till en revolutionär offensiv, samtidigt som jag kämpade mot att i Tyskland skapa sovjet på order, sida vid sida med fabriksråden, som redan faktiskt började fylla rollen som sovjet.

Det finns mycket som talar för tanken att fabriksråden även under det nuvarande revolutionära uppsvinget i ett visst skede av sin utveckling kommer att kunna spela rollen som sovjet och ersätta dem. På vad grundar jag denna förmodan? På analysen av de förhållanden under vilka sovjeterna uppstod i Ryssland i februari-mars 1917 och i Tyskland och Österrike i november 1918. På alla tre ställena var det främst mensjeviker och socialdemokrater som organiserade sovjeterna. De tvingades till det av de omständigheter som rådde för den ”demokratiska” revolutionen under kriget. I Ryssland lyckades bolsjevikerna erövra sovjeterna från de försonliga politikerna. I Tyskland skedde inte det, och det var därför sovjeterna försvann.

Idag, 1931, klingar ordet ”sovjet” helt annorlunda från hur det lät 1917-18. Idag är det lika med bolsjevikernas diktatur, och därmed en buse i socialdemokratins ögon. De tyska socialdemokraterna kommer inte bara att undvika att ännu en gång ta initiativet till att skapa sovjet, och inte frivilligt delta i detta initiativ – de kommer in i det sista att kämpa mot det. När kommunisterna sätter igång att skapa sovjet, kommer det i den borgerliga statens, och speciellt dess fascistiska vaktens, ögon att vara detsamma som att proletariatet startar ett inbördeskrig. Det kan följaktligen framprovocera en avgörande sammandrabbning innan kommunistpartiet själv anser det fördelaktigt.

Alla dessa överväganden gör att vi starkt betvivlar, att det i Tyskland går att skapa sovjet som verkligen skulle omfatta arbetarmajoriteten *innan* upproret och maktövertagandet. Enligt

---

1 **Friedrich Ebert** (1871-1925) och **Philipp Scheidemann** (1865-1939) ledde socialdemokratins högerflygel. Scheidemann gick med i prins Max av Badens ministär i oktober 1918. Ebert ersatte prinsen som kansler. Tillsammans ledde Ebert och Scheidemann krossandet av revolutionen i november 1918, och slaktade Luxemburg, Liebknecht och de tyska proletära revolutionärerna. Ebert valdes till republikens president i februari 1919 och satt kvar på denna post fram till sin död. Scheidemann ledde socialdemokratin i riksdagen fram till 1933, då han emigrerade.

min uppfattning är det i Tyskland mer sannolikt att sovjeterna kommer att uppstå på morgonen efter segern, då som direkta maktorgan.

Frågan om *fabriksråden* är en helt annan. De existerar redan idag. Både kommunister och socialdemokrater hjälper till att bygga dem. I viss mening förverkligar fabriksråden arbetarklassens enhetsfront. Vartefter den revolutionära vågen växer kommer de att bredda och fördjupa denna speciella funktion. Deras roll kommer att öka, liksom deras ingrepp i fabrikenas, städernas, industribranschernas, regionernas och till sist hela statens liv. Lokala, regionala och nationella kongresser för fabriksråden kan tjäna som grund för organ som i själva verket kommer att fylla sovjeternas roll, det vill säga som dubbelmaktorgan. Det kommer att vara mycket lättare att dra in de socialdemokratiska arbetarna i denna regim än att uppmana arbetarna att direkt bygga sovjeterna på en viss dag och timma.

Fabriksrådets centrala organ i en stad kan helt och hållet fylla stadssovjetens roll. Det märkte vi i Tyskland 1923. Genom att utvidga sina funktioner, ställa sig allt djärvare uppgifter, och skapa sina egna förbundsorgan, kan fabriksråden växa över i sovjeterna, efter att ha förenat de socialdemokratiska och kommunistiska arbetarna nära varandra. Och de kan fungera som organisatorisk grund för upproret. Efter proletariatets seger måste givetvis dessa fabriksråd/sovjeterna dela upp sig i fabriksråd i ordets egentliga mening och sovjeterna som organ för proletariatets diktatur.

Vi menar ingalunda att det på förhand är helt uteslutet att sovjeterna skapas innan det proletära upproret i Tyskland. Det går inte att förutsäga alla tänkbara utvecklingsvarianter. Om den borgerliga statens sammanbrott skulle äga rum långt innan den proletära revolutionen; om fascismen skulle krossas i småbitar eller brinna upp innan proletariatets uppror, då skulle det kunna uppstå förhållanden för att bygga sovjeterna som organ för kampen om makten. I så fall måste naturligtvis kommunisterna inse situationen i tid och resa parollen om sovjeterna. Det vore den mest gynnsamma situation man kan tänka sig för det proletära upproret. Om den uppstår måste den utnyttjas fullt ut. Men det går inte att räkna med det på förhand. Så länge kommunisterna måste ta hänsyn till en fortfarande tillräckligt stark borgerlig stat, med fascismens reservarmé i bakfickan, verkar vägen via fabriksråden och inte via sovjeterna vara den absolut mest sannolika.

Epigonerna har rent mekaniskt anammat uppfattningen att arbetarnas kontroll över produktionen, precis som sovjeterna bara kan förverkligas under revolutionära förhållanden. Om stalinisterna skulle försöka inordna sina förutfattade meningar i ett klart system, så skulle de troligen argumentera så här: arbetarkontroll är en sorts ekonomisk dubbelmakt, och är otänkbar utan en politisk dubbelmakt i landet. Och den är i sin tur otänkbar utan att sovjeterna står mot den borgerliga makten: alltså – skulle stalinisternas slutsats bli – går det bara att föra fram parollen om arbetarkontroll över produktionen *samtidigt* som parollen om sovjeterna.

Utifrån det som sagts ovan är det uppenbart hur felaktig, schematisk och livlös en sådan konstruktion är. I praktiken förvandlas den till ett ultimatum som partiet ställer till arbetarna: jag, partiet, kommer bara att låta er kämpa för arbetarkontroll om ni samtidigt går med på att bygga sovjeterna. Men det är just detta det handlar om – att dessa två processer inte måste löpa parallellt och samtidigt. Under inverkan från krisen, arbetslösheten och kapitalisternas rovgiriga handlingar kan arbetarnas majoritet visa sig beredd att kämpa för ett avskaffande av affärshemligheten och för kontroll över banker, handel och produktion innan den har insett behovet av ett revolutionärt maktövertagande.

Efter att slagit in på vägen med kontroll över produktionen kommer proletariatet oundvikligen att pressa på framåt i riktning mot att gripa makten och ta över produktionsmedlen. Frågor om krediter, krigsmateriel, marknader kommer omedelbart att utsträcka kontrollen utanför de enskilda fabrikenas gränser. I ett så högindustrialiserat land som Tyskland borde frågor om export och import omedelbart lyfta arbetarkontrollen till

uppgifter på nationell nivå och ställa arbetarkontrollens centrala organ mot den borgerliga statens officiella organ. De i grunden oförenliga motsättningar som finns inneboende i arbetarkontrollens regim kommer oundvikligen att skärpas allteftersom dess sfär och uppgifter utvidgas, och kommer snart att bli outhärdliga. Dessa motsättningar kan lösas antingen genom att proletariatet griper makten (Ryssland) eller genom en fascistisk kontrarevolution som upprättar kapitalets nakna diktatur (Italien). Just i Tyskland, med dess starka socialdemokrati, kommer kampen för arbetarnas kontroll över produktionen med all sannolikhet att bli det första steget mot arbetarnas revolutionära enhetsfront, ett steg som föregår deras öppna kamp om makten.

Men kan parollen om arbetarkontroll resas redan nu? Är den revolutionära situationen tillräckligt mogen för det? Frågan är svår att besvara från sidan. Det finns ingen termometer som tillåter att man, omedelbart och korrekt, kan läsa av den revolutionära situationens temperatur. Det måste avgöras i handling, i kamp, med hjälp av de mest varierande mätinstrument. Ett av dessa instrument, under de givna omständigheterna kanske det allra viktigaste, är just parollen om arbetarkontroll över produktionen.

Betydelsen hos denna paroll ligger först och främst i det faktum, att det med den som grundval går att förbereda en enhetsfront med socialdemokratiska, partilösa, kristna¹ och andra arbetare. De socialdemokratiska arbetarnas inställning är avgörande. Den revolutionära enhetsfronten mellan kommunister och socialdemokrater är det grundläggande politiska villkor som saknas i Tyskland för att det ska uppstå en direkt revolutionär situation. Existensen av en stark fascism är förvisso ett svårt hinder på vägen mot seger. Man fascismen har kvar sin dragningskraft bara därför att proletariatet är splittrat och svagt, och därför inte kan leda det tyska folket på vägen mot en segerrik revolution. I sig själv innebär arbetarklassens revolutionära enhetsfront ett dödligt politiskt slag mot fascismen.

Av denna orsak är, i förbigående sagt, det tyska kommunistpartiets lednings politik i fråga om folkomröstningen² särskilt kriminell. Den mest fanatiska fiende kunde inte ha tänkt ut ett bättre sätt att uppvigla de socialdemokratiska arbetarna mot kommunistpartiet och bromsa utvecklingen av den revolutionära enhetsfronten.

Nu måste detta misstag rättas till. I detta avseende kan parollen om arbetarkontroll bli ytterst användbar. Men man måste närma sig den på rätt sätt. Om den förs fram utan nödvändiga förberedelser, som en byråkratisk order, kan parollen om arbetarkontroll visa sig bli inte bara ett löst skott, utan än mer kompromettera partiet i arbetarmassornas ögon, genom att undergräva dess förtroende även bland arbetare som röstar för det idag. Innan man officiellt reser denna paroll måste situationen tolkas väl och marken förberedas.

Vi måste börja nedifrån, från fabrikerna och verkstäderna. Frågan om arbetarkontroll måste stämmas av och anpassas till vissa typiska industrier, banker och handelsföretag. Som utgångspunkt måste vi ta särskilt uppenbara fall av spekulation, dolda lockouter, svekfulla nedskrivningar av profitterna i syfte att minska lönerna eller lögnaktiga överdrifter av produktionskostnaderna med samma syfte, och så vidare. I företag som har drabbats av sådana intriger måste de kommunistiska arbetarna bli de som uttrycker arbetarmassornas, och framförallt de socialdemokratiska arbetarnas, känslor: i vilken mån de är beredda att svara på krav om att avskaffa affärshemligheten och upprätta arbetarkontroll över produktionen. Genom att använda dessa särskilt klara fall måste vi börja med att ställa frågan rent ut och propagera ihärdigt, och på detta sätt mäta hur stark den socialdemokratiska konservatismens motståndskraft är. Det skulle vara ett av de bästa sätten att bedöma huruvida den revolutionära situationen har mognat.

1 **Kristna arbetare** betyder här de arbetare som tillhörde det katolska centerpartiet.

2 Den **folkomröstning** som åsyftas diskuteras i kapitel 5.

De inledande sonderingarna av terrängen är på samma gång en teoretisk och propagandistisk genomgång av frågan för partiet, en seriös och objektiv skolning av de avancerade arbetarna, i första hand medlemmarna i fabriksråden, framstående fackliga medlemmar, etc. Bara utvecklingen av detta förberedande arbete, det vill säga hur framgångsrikt det är, kan visa när partiet kan övergå från propaganda till utvecklad agitation och direkt praktiska aktioner under parollen om arbetarkontroll.

Vänsteroppositionens politik i denna fråga härrör klart nog ur det vi skrivit, åtminstone dess viktigaste drag. Det handlar under den första perioden om *propaganda* för det principiellt rätta sättet att ställa frågan och samtidigt att *studera* de konkreta förhållandena för kampen för arbetarkontroll. I en liten skala som motsvarar dess styrka måste oppositionen inleda det förberedande arbete som ovan beskrevs som partiets nästa uppgift. På grundval av denna uppgift måste oppositionen försöka komma i kontakt med kommunister som arbetar i fabriksråden och fackföreningarna, förklara för dem hur vi ser på situationen i sin helhet och lära från dem hur vår korrekta syn på revolutionens utveckling ska anpassas till de konkreta förhållandena i fabriker och verkstäder.

Efterskrift

PS. Jag ville sluta med detta, men det slår mig stalinisterna att skulle kunna göra följande invändning: ni kan tänka er att ”avfärda” parollen om sovjeterna i Tyskland, men ni kritiserade oss hårt och stämplade oss eftersom vi en gång vägrade resa parollen om sovjeterna i Kina. I själva verket är en sådan ”invändning” bara rena spetsfundigheter, och den grundas på samma organisatoriska fetischism, det vill säga på att klassinnehållet likställs med den organisatoriska formen. Om stalinisterna vid den tidpunkten hade förkunnat att det i Kina fanns skäl som hindrade att sovjetformen kunde tillämpas, och om de hade rekommenderat någon annan organisatorisk form för massornas revolutionära enhetsfront, en som var mer anpassad till kinesiska förhållanden, så skulle vi givetvis ha givit ett sådant förslag den största uppmärksamhet. Men de rekommenderade att sovjeterna skulle ersättas av Guomindang, det vill säga att arbetarna skulle förslavas av kapitalisterna. Diskussionen gällde organisationens klassinnehåll och inte alls dess organisatoriska ”teknologi”. Men till detta måste vi lägga att det just i Kina inte fanns några subjektiva hinder för att bygga sovjeterna, om vi väger in massornas medvetenhet, och inte medvetenheten hos Stalins allierade vid denna tidpunkt, Chiang Kaishek och Wang Jingwei. De kinesiska arbetarna har inga socialdemokratiska, konservativa traditioner. Entusiasmen för Sovjetunionen var i sanning total. Till och med dagens bonderörelse i Kina strävar efter att anta sovjetformer. Massornas strävan efter sovjeterna var ännu mer utbredd under åren 1925-27.

Kapitel 4. Fabriksråd och arbetarkontroll över produktionen (12 september 1931)

Kära kamrater:

Ni tillbakavisar parollen om arbetarkontroll över produktionen i allmänhet, och i synnerhet försöken att uppnå den med hjälp av fabriksråd. Ert främsta skäl är uttalandet att de "lagliga" fabriksråden är otillräckliga för detta syfte. Ingenstans i min artikel talade jag om "lagliga" fabriksråd. Inte nog med det: jag pekade helt otvetydigt på att fabriksråden bara kan bli organ för arbetarkontroll under förutsättning att det finns ett sådant tryck från massorna att dubbelmakten i fabrikena och landet delvis har förberetts och delvis redan har upprättats. Det står klart att detta lika lite kan ske med den existerande lagstiftningen för fabriksråden som revolutionen kan äga rum inom ramen för Weimarkonstitutionen.¹

Och bara anarkister kan från detta dra slutsatsen att det inte är tillåtet att utnyttja vare sig Weimarkonstitutionen eller lagen om fabriksråd. Både den ena och den andra måste utnyttjas. Men på ett revolutionärt sätt. Fabriksråden är inte vad lagen gör dem till, utan vad arbetarna gör av dem. Vid ett visst skede "rubbar" arbetarna lagarnas ramar eller bryter ner dem, eller bortser helt enkelt från dem. Det är just detta övergången till en rent revolutionär situation består av. Men denna övergång ligger fortfarande framför oss och inte bakom oss. Den måste förberedas.

Att vi ofta återfinner karriärister, fascister, socialdemokrater i fabriksråden talar inte mot att de ska utnyttjas, utan avslöjar bara det revolutionära partiets svaghet. Så länge arbetarna tolererar dessa personer i fabriksråden kommer de inte att kunna göra revolution. Utan arbetarna kan inte partiet bli starkare, ty den viktigaste arenan för arbetarnas aktivitet är fabrikena.

Men, kommer ni att svara, det finns tusentals arbetslösa i Tyskland. Jag förbisåg inte det. Men vad kan man dra för slutsats av det? Att helt bortse från de anställda arbetarna och sätta allt hopp till de arbetslösa? Det vore en rent anarkistisk taktik. Naturligtvis utgör de arbetslösa en mäktig revolutionär faktor, speciellt i Tyskland. Men inte som en självständig proletär armé, snarare som vänsterflygeln i en sådan armé. Arbetarnas huvudkärna återfinns alltid på fabrikena. Det är därför frågan om fabriksråden fortsätter att vara så viktig.

Dessutom är det inte ens för arbetslösa ointressant *vad* som äger rum på företagen och i produktionsprocessen i sin helhet. De arbetslösa måste helhjärtat dras in i kontrollen av produktionen. De organisatoriska formerna för detta kommer man att hitta. De kommer att vara resultatet av själva den praktiska kampen. Det kommer givetvis inte att ske inom ramen för de existerande lagarna. Men man kommer att hitta former som kommer att omfatta både de anställda och de arbetslösa. Man kan inte skylla sin egen svaghet och passivitet genom att hänvisa till att det finns arbetslösa.

Ni säger att brandleriterna är för kontroll över produktionen och fabriksråd. Av tidsbrist är det tyvärr länge sedan jag upphörde att följa deras skrifter. Jag vet inte hur de ställer frågan. Det är fullt möjligt att de inte heller här har gjort sig av med sin opportunistiska och kälkborgerliga anda. Men kan brandleriternas åsikter ens i negativ mening vara av avgörande betydelse för oss? Brandleriterna lärde sig något under Kominterns tredje kongress. De förvränger de bolsjevikiska metoderna för masskamp när de tillämpar eller sprider dem. Måste vi på grund av det verkligen överge dessa metoder?

---

¹ 1919 omorganiserades den tyska regeringen i **Weimar**, en liten stad i Thüringen där Goethe och Schiller hade bott. Borgarklassen såg det som en nickning åt Tysklands klassiskt humanistiska tradition, och ett undvikande av det "preussiska" Berlin (som vid den tiden inte var det bästa stället att organisera en borgerlig regering, med tanke på att det var centrum för det revolutionära upproret 1919).

Såvitt jag kan bedöma från ert brev är ni också mot att arbeta i fackföreningarna och delta i parlamentet. Om så är fallet skiljs vi åt av en avgrund. Jag är marxist, inte bakunist.² Jag befinner mig i det borgerliga samhällets verklighet, för att i detta samhälle hitta de krafter och verktyg med vilka det kan störtas.

Gentemot fabriksråden, fackföreningarna, parlamentet ställer ni – sovjetsystemet. I förbindelse med detta har tyskarna ett helt lysande talesätt: ”*Schön ist ein Zylinderhut wenn man ihn besitzen tut*” (En hög hatt är verkligen mycket fin, under förutsättning att den är min.) Det inte bara saknas sovjeter, det finns inte ens en bro till dem, inte ens en väg till bron, eller ens en stig till vägen. *Die Aktion* har förvandlat sovjeterna till en fetisch, ett spöke som står över samhället, en religiös myt. Mytologin använder människor för att dölja sina svagheter, eller i bästa fall som tröst. ”Eftersom vi är maktlösa mot döden, eftersom vi inte kan göra något på fabriksråden, därför... som belöning för detta, reser vi oss därför till sådana höjder att sovjeterna faller från himlen till vår hjälp.” Sådan är de tyska ultravänsteristernas hela filosofi.

Nej, jag har inget gemensamt med en sådan politik. Våra meningsskiljaktigheter begränsas ingalunda till den tyska lagen om fabriksråd. De rör den proletära revolutionens marxistiska lagar.

---

2 **Bakunism** betecknar den anarkistiska skola som grundades av **Michail Bakunin** (1814-76), och som kännetecknas av kupper och terroristiska tendenser.

Del 2: Enhetsfronten förklarad.

Inledning

Skrämda av nazisternas uppsving i valet i september 1930, beslutade SPD 18 oktober 1930 att "acceptera" regeringen Brüning som det "mindre onda". Som ett resultat av det kunde Brüning sitta kvar som kansler i 26 månader, trots att hans regering hade ett minoritetsstöd i riksdagen och hans lagar, som genomfördes som kungörelser från presidenten, var ytterst impopulära. Nazisterna vann på Brünings impopularitet, och växte stadigt under hans regering. De fick alltmer stöd från storfinansen och blev allt djärvare i sina angrepp på sina motståndare inom arbetarklassen.

När nazisterna inte lyckades avsätta Brüning eller få till nya val 1931, så vände de sin uppmärksamhet mot landsdagen (lagstiftande församlingen) i Preussen, som var ett socialdemokratiskt fäste och vars koalitionsregering leddes av Otto Braun och Carl Severing från SPD. Nazisterna trodde att nya val till landsdagen skulle göra det möjligt för dem att ta över regeringen och polisen i Preussen. De gick därför samman med högnationalisterna under Alfred Hugenberg, och *Stahlhelm*, en kontrarevolutionär veteranorganisation, och utnyttjade en klausul i Weimar-konstitutionen för att genomföra en folkomröstning för att kasta ut koalitionsregeringen i Preussen.

KPD:s första svar var att gå emot folkomröstningen. Men 21 juli 1931 övergav ledarna plötslig linjen om "socialfascismen" och ställde ett ultimatum till Braun och Severing: bilda omedelbart en enhetsfront med oss, annars går vi i enhetsfront med nazisterna. När SPD-ledningen förkastade förslaget ändrade KPD sin ståndpunkt och stödde folkomröstningen, men bytte bara namn på den – till den "röda folkomröstningen". På så sätt fick de tyska arbetarna bevittna ett demoraliserande spektakel där både nazisterna och KPD drev en kampanj och röstade för att avsätta en SPD-ledd regering. Det kunde under de dåvarande omständigheterna bara gynna nazisterna, kanske till och med föra dem till makten. Trots att 9,8 miljoner röstande stödde folkomröstningen 9 augusti, så lyckades den inte få stöd från mer än halva valmanskåren (det vill säga 13 miljoner), och besegrades därmed.

Två andra utvecklingar under senare delen av 1931 visade vilken central roll SPD hade för varje revolutionär strategi mot fascismen. I september utslöt SPD-ledningen Max Seydewitz och Kurt Rosenfeld, två vänstersocialdemokratiska riksdagsmedlemmar som var mot partiets stöd till Brünings regering och var för en enhetsfront mot fascisterna. Ytterligare utslutningar och avhopp gav upphov till en splittring. I oktober gick ett antal SPD-ungdomar, en del pacifister, och en del av Brandlers Kommunistiska Partiopposition (KPO) samman med vänstersocialdemokraterna och bildade en ny organisation, det Socialistiska Arbetarpartiet (Sozialistische Arbeiter Partei – SAP). Sex av dess ledare var riksdagsdeputerade. Trotskiij intog en positiv inställning till den nya gruppen, och hoppades att dess medlemmar skulle kunna övervinna ledningens centrism. Men SAP:s ledare varken arbetade fram ett revolutionärt program eller fick någon effekt på arbetarklassens politik. I valen i juli 1932 fick det bara 72.630 röster nationellt, eller 0,2%, och förlorade samtliga platser i riksdagen. I valen fem månader senare minskade röstantalet till 0,1%. Lärdomen var att det inte var lätt att rycka loss SPD:s basmedlemmar från partiet. Alla försök att vinna dem till revolutionära aktioner måste ta hänsyn till detta faktum.

Samtidigt ville de kämpa mot fascisterna. Det visade sig i december 1931, när SPD-ledarna stödde bildandet av "Järnfronten för motstånd mot fascismen", en massorganisation bestående av det tidigare *Reichsbanner*, SPD:s ungdomsorganisation, och andra arbetar- och liberala grupper. SPD:s medlemmar samlades entusiastiskt i Järnfronten, höll massdemonstrationer, kämpade mot fascisterna på gatorna, och i vissa fall beväpnade de sig själva. SPD:s ledning hade givetvis inte för avsikt att utveckla någon verklig masskamp mot fascisterna – för dem

var Järnfronten bara en säkerhetsventil och stödorganisation för deras klassarbetspolitik. SPD:s medlemmar förstod inte detta, och det var revolutionärernas uppgift att hjälpa dem att lära sig det genom sina egna erfarenheter. KPD inte bara misslyckades med denna uppgift, utan genom principlösa manövrar som den ”röda folkomröstningen” drev de SPD:s medlemmar närmare sina ledare.

Mot nationalkommunismen! (Lärdomar från den ”röda folkomröstningen”) trycktes i *Oppositionsbulletinen*, nr 24, september 1931, och översattes till engelska i *The Militant*, 19 och 26 september och 10 oktober 1931.

Tyskland, nyckeln till den internationella situationen fanns med i *Oppositionsbulletinen*, nr 25-26, november-december 1931, och som en pamflett på engelska i början av 1932.

”För en arbetarnas enhetsfront mot fascismen” trycktes i *Oppositionsbulletinen*, nr 27, mars 1932, och på engelska i *The Militant*, 9 januari 1932. Trotskijs egen titel var ”Vad är det för fel på det tyska kommunistpartiets nuvarande politik?”.

Vad härnäst? Det tyska proletariatets ödesfrågor publicerades för första gången på ryska i Berlin 1932. Trycktes på engelska som en serie i *The Militant* mellan mars och juni 1932. Trotskijs ursprungliga titel på pamfletten var *Den tyska revolutionen och den stalinistiska byråkratin*.

Kapitel 5. Mot nationalkommunismen! (Lärdomar från den ”röda folkomröstningen”) (25 augusti 1931)

När dessa rader når läsaren kommer de kanske i vissa stycken att vara inaktuella. Genom den stalinistiska apparatens ansträngningar och med benäget bistånd från de borgerliga regeringarna, befinner sig författaren till dessa rader i en sådan belägenhet att han kan reagera på politiska händelser först efter en försening på flera veckor. Till detta måste också läggas att författaren är tvungen att lita till långtifrån fullständiga uppgifter. Läsaren bör ha detta i åminnelse. Men vi måste försöka dra fördel av även dessa ytterst ogynnsamma omständigheter. Eftersom författaren inte kan reagera på konkreta händelser, så tvingas han rikta sin uppmärksamhet på frågans grundläggande sidor. Det är vad som berättigar detta arbete.

Hur allt vänds upp och ner

Det tyska kommunistpartiets misstag i frågan om folkomröstningen är av en sort som kommer att bli allt klarare vartefter tiden går, och till sist kommer att hamna i den revolutionära strategins läroböcker som ett exempel på vad man inte ska göra.

Det tyska kommunistpartiets centralkommitté gjorde allting fel: bedömningen av situationen är felaktig, de omedelbara mål som sattes upp är felaktiga, de sätt som valdes för att uppnå dem är fel. Och längs vägen lyckades partiledningen vältta alla de ”principer” som de har förespråkat under de senaste åren över ända.

21 juli vände sig centralkommittén till den preussiska regeringen med krav på demokratiska och sociala eftergifter, annars skulle de stöda folkomröstningen. Den stalinistiska byråkratins krav vände sig i själva verket till det socialdemokratiska partiets övre skikt, och var ett förslag om enhetsfront mot fascisterna på vissa villkor. När socialdemokratin förkastade de föreslagna villkoren bildade stalinisterna en enhetsfront med fascisterna mot socialdemokratin. Alltså genomförs enhetsfronten inte bara ”underifrån” utan också ”uppifrån”. Det betyder att Thälmann tillåts vända sig till Braun och Severing¹ med ett ”öppet brev” om att gemensamt försvara demokratin och den sociala lagstiftningen mot Hitlers gäng. Utan att ens märka vad de gjorde, kastade dessa personer därmed allt metafysiskt resonemang om enhetsfront ”bara underifrån” överbord. Och, oväntat för massorna och mot deras vilja, ersatte de det med ett ytterst idiotiskt och skandalöst experiment med enhetsfront *bara uppifrån*.

Om socialdemokratin är en variant på fascismen, hur kan man då officiellt ställa krav på socialfascisterna om att gemensamt försvara demokratin? När partibyråkratin slog in på vägen mot folkomröstning så ställde de inga krav på nationalsocialisterna. Varför inte? Om socialdemokraterna och nationalsocialisterna bara är olika skepnader av fascismen, varför kan man då ställa villkor till socialdemokraterna och inte till nationalsocialisterna? Eller kanske det finns vissa mycket viktiga *kvalitativa* skillnader mellan dessa två ”varianter”, vad gäller deras sociala bas och metoder för att lura massorna? Men då kan man inte kalla båda för fascister, ty inom politiken används namn för att skilja upp saker och ting och inte för att slänga allt i samma korg.

---

¹ **Otto Braun** (1872-1955) var ledare för socialdemokratin tills han emigrerade 1933. Preussisk premiärminister 1920-21, 1922 och 1925-32.

Wilhelm Carl Severing (1875-1952) var socialdemokratisk ledare för den preussiska polisen, och preussisk inrikesminister 1919-26 och 1930-32.

Braun och Severing avsattes efter von Papens statskupp 20 juli 1932.

Men stämmer det verkligen att Thälmann ingick en enhetsfront med Hitler? Den kommunistiska byråkratin kallade Thälmanns folkomröstning ”röd”, till skillnad från Hitlers svarta eller bruna folkomröstning. Det står naturligtvis över allt tvivel att det rör sig om två dödligt fiendliga partier, och socialdemokratins alla lögnare kommer inte att få arbetarna att glömma det. Men ett faktum är ett faktum: under en viss kampanj involverade den stalinistiska byråkratin de revolutionära arbetarna i en enhetsfront med nationalsocialisterna mot socialdemokratien. Om det hade gått att urskilja de röstandes partitillhörighet vid valurnorna, då kunde man åtminstone ha rättfärdigat folkomröstningen (om än i det givna fallet politiskt helt otillräckligt) med att man skulle ha kunnat räkna sina egna styrkor och på så sätt åtskilja dem från fascismens styrkor. Men den tyska ”demokratin” gjorde sig inte omakett att i tid ge deltagarna i folkomröstningen rätt att utse sina egna partier. Alla röster slogs ihop i en enda massa som inte gick att skilja, och som i en enda fråga gav ett och samma svar. Inom ramen för denna fråga är enhetsfronten med fascisterna ett otvivelaktigt faktum.

Mellan midnatt och gryning verkar alltså allting ha ställts på huvudet.

”Enhetsfront”, men med vem?

Vad hade kommunistpartiets ledning för politiskt syfte med sin svängning? Ju mer man läser ledarnas officiella dokument och tal, ju mindre förstår man av detta syfte. Det berättas för oss att den preussiska regeringen bereder vägen för fascismen. Det är helt riktigt. Brüning¹ delstatsregering, tillade kommunistpartiets ledare, har faktiskt fascistiserat republiken och redan gjort en hel del av detta arbete. Helt rätt, svarar vi då. ”Men, förstår ni, utan den preussiska Braun kan inte delstatens Brüning sitta kvar!”, säger stalinisterna. Även det är sant, svarar vi. Hittills är vi helt överens. Men vilka politiska slutsatser kan man dra av det? Vi har ingen som helst anledning att stöda Brauns regering, att ta ens skuggan av ett ansvar för den inför massorna, eller ens med ett jota minska vår politiska kamp mot regeringen Brüning och dess preussiska agenter. Men vi har ännu mindre anledning att hjälpa fascisterna att ersätta regeringen Brüning-Braun. Ty om vi helt riktigt anklagar socialdemokratien för att bereda vägen för fascismen, då kan vår uppgift minst av allt vara att *förkorta* vägen för fascismen.

Det tyska kommunistpartiets centralkommittés cirkulärbrev till alla enheter 27 juli avslöjar på ett obarmhärtigt sätt ledningens motsägelser, eftersom det är resultatet av ett kollektivt arbete med frågan. Om vi rensar brevet från förvirring och motsättningar, så är kärnan i brevet att det, när det kommer till kritan, inte är någon skillnad mellan socialdemokraterna och fascisterna, det vill säga att det inte är någon skillnad mellan en fiende som lurar och förråder arbetarna och en fiende som helt enkelt vill döda dem. När brevets författare inser det absurda i detta påstående, så gör de plötsligt en sväng och framställer den röda folkomröstningen som en ”avgörande tillämpning av enhetsfrontens politik underifrån [!] gentemot de socialdemokratiska, kristna och partilösa arbetarna”. På vilket sätt deltagandet i folkomröstningen jämsides med fascisterna, mot socialdemokratien och centerpartiet,² skulle vara en tillämpning av enhetsfrontens politik gentemot de socialdemokratiska och kristna arbetarna kan ingen proletär förstå. Uppenbarligen syftar man på de socialdemokratiska arbetare som bröt med sitt parti och deltog i folkomröstningen. Hur många var de? Med enhetsfrontens politik ska man åtminstone förstå en gemensam aktion med de arbetare som fortfarande tillhör socialdemokratins led, och inte med de arbetare som har lämnat den. Tyvärr är det fortfarande många som tillhör socialdemokratien.

1 **Heinrich Brüning** (1885-1970) var ledare för det katolska centerpartiet, och utsågs till kansler av Hindenburg i mars 1930. Han företrädde de kapitalistiska kretsar som var mot att arbeta med Hitler. Han härskade från juli 1930 fram till sitt avsked (30 maj 1932), inskränkte press- och församlingsfriheten och sa i princip upp alla fackliga avtal i december 1931.

2 **Centerpartiet** (Zentrumsparthei) var det katolska partiet, föregångare till dagens kristdemokratiska parti i Tyskland.

Frågan om styrkeförhållanden

Den enda rad i Thälmanns tal som liknar en verklig motivering lät så här: ”Genom att utnyttja möjligheterna till en laglig, parlamentarisk massaktion var den röda folkomröstningen ett steg framåt i riktning mot en utomparlamentarisk mobilisering av massorna.” Om dessa ord ska ha någon som helst mening så måste den vara följande: vi tar de parlamentariska rösterna som utgångspunkt för vår allmänna revolutionära offensiv, för att med lagliga medel störta den socialdemokratiska regeringen och den gyllene medelvägens partier som är allierad med den, för att efteråt med hjälp av trycket från de revolutionära massorna störta fascismen, som försöker bli socialdemokratins arvtagare. Med andra ord: den preussiska folkomröstningen fyller bara rollen som en språngbräda för det revolutionära språnget. Ja, som språngbräda hade folkomröstningen varit fullt berättigad. Frågan om fascisterna röstade tillsammans med kommunisterna eller ej skulle förlora all betydelse i samma ögonblick som proletariatet med hjälp av sina påtryckningar störta fascisterna och tar makten med sina egna händer. Som språngbräda kan man använda vilken plankan som helst, inklusive folkomröstningen. *Men det måste finnas en möjlighet att faktiskt ta språnget*, inte i ord utan i handling. Frågan inskränks följaktligen till styrkeförhållandena. Att gå ut på gatorna med parollen ”Ned med regeringen Brüning-Braun!” vid en tidpunkt då den på grund av styrkeförhållandena bara kan ersättas av en regering med Hitler och Hugenberg,¹ är ren äventyrspolitik. Men samma paroll får en helt annan innebörd om den utgör inledningen till proletariatets direkta kamp om makten. I det förstnämnda fallet framstår kommunisterna i massornas ögon som hjälpredor till reaktionen, men i det andra fallet skulle frågan om hur fascisterna röstade innan de krossades av proletariatet ha förlorat all politisk betydelse.

Följaktligen betraktar vi inte en tillfällig omröstning tillsammans med fascisterna ur någon abstrakt principiell synvinkel, utan utifrån den faktiska klasskampen om makten, och styrkeförhållandena i ett visst skede av denna kamp.

Låt oss se tillbaka på de ryska erfarenheterna

Det är obestriddligen så att motsättningarna mellan den socialdemokratiska byråkratin och fascisterna vid det proletära upproret faktiskt kommer att minska till ett minimum, om inte till noll. Under oktoberdagarna kämpade de ryska mensjevikerna och socialistrevolutionärerna mot proletariatet hand i hand med kadeterna, kornilovisterna och monarkisterna.² Bolsjevikerna lämnade förparlamentet i oktober och gick ut på gatorna för att uppmana massorna att göra väpnat uppror. Om låt oss säga någon sorts monarkistisk grupp under dessa dagar också hade lämnat förparlamentet samtidigt som bolsjevikerna, så hade det inte haft någon som helst politisk betydelse eftersom monarkisterna störtades tillsammans med demokratin.

Men partiet nådde oktoberupproret via en rad stadier. Vid demonstrationen i april 1917 förde en del bolsjevik fram parollen ”Ned med den provisoriska regeringen!” Centralkommittén gav omedelbart ultravänsteristerna en uppsträckning. Vi skulle naturligtvis popularisera behovet att störta den provisoriska regeringen, men vi kunde inte kalla ut

1 **Alfred Hugenberg** (1865-1951) var en mäktig tysk bankir och högerpolitiker. Han var motståndare till Weimarrepubliken och blev ledare för det nationalistiska partiet 1928, och slöt en överenskommelse med Hitler, i förhoppning om att kunna utnyttja honom för egna syften. Han blev ekonomiminister i den första nazistiska ministären, men avsattes när Hitler befäste sin makt 1933.

2 **Kadeter**: det ryska konstitutionellt-demokratiska partiet var ett borgerligt parti som stod för en konstitutionell monarki och måttfull liberalism. Det leddes av Miljukov, som under en kort period dominerade den provisoriska regeringen efter februari 1917. Ordet kadet kommer från de ryska initialerna i partiets namn. **Kornilovister**: anhängare till den tsaristiska generalen **Lavr G Kornilov** (1870-1918), en sibirisk kosack som var befälhavare på sydvästra fronten 1917. Han blev Kerenskij's överbefälhavare i juli 1917 och ledde en kontrarevolutionär kupp mot Kerenskij i september 1917. Arresterades men lyckades fly och ledde de kontrarevolutionära styrkorna fram till april 1918, då han dödades.

arbetarna på gatorna under denna paroll – ty vi var i minoritet inom arbetarklassen. Om vi under dessa omständigheter hade störtat den provisoriska regeringen så hade vi inte kunnat inta dess plats, och följaktligen hade vi hjälpt kontrarevolutionen. Vi måste tålmodigt förklara regeringens antifolkliga natur för massorna innan timmen skulle slå för att störta den. Sådan var partiets ståndpunkt.

Under den påföljande perioden lät partiets paroll: ”Ned med de kapitalistiska ministrarna!” För att det skulle kunna ske måste socialdemokratin bryta sin koalition med borgarklassen. I juli ledde vi en demonstration av arbetare och soldater under parollen ”All makt åt sovjeterna!”. Vid denna tidpunkt innebar det: all makt åt mensjevikerna och socialistrevolutionärerna. Tillsammans med vitgardisterna¹ krossade mensjevikerna och socialistrevolutionärerna oss.

Två månader senare gjorde Kornilov uppror mot den provisoriska regeringen. I kampen mot Kornilov stod bolsjevikerna i främsta linjen. Lenin hade vid denna tid gått under jorden. Tusentals bolsjeviker satt i fängelse. Arbetarna, soldaterna och matroserna krävde att deras ledare och bolsjeviker i allmänhet skulle befrias. Den provisoriska regeringen vägrade. Skulle inte bolsjevikernas centralkommitté ha riktat ett ultimatum till Kerenskij² - befria omedelbart bolsjevikerna och dra tillbaka de skamliga anklagelserna om att de står i Hohenzollerns³ tjänst – och om Kerenskij vägrade, skulle de då ha vägrat att kämpa mot Kornilov? Det är troligen så centralkommittén under Thälmann-Remmele-Neumann⁴ skulle ha handlat. Men det är inte hur bolsjevikernas centralkommitté under Lenin agerade. Lenin skrev vid den tiden:

Det vore det största misstag att tro, att det revolutionära proletariatet så att säga av ”hämd” på socialistrevolutionärerna och mensjevikerna för att de stöder bolsjevikernas krossande, arkebuseringarna vid fronten och arbetarnas avväpnande, kan ”vägra” att stödja dem mot kontrarevolutionen. Ett sådant sätt att ställa frågan skulle för det första innebära att överföra källborgerliga moralbegrepp på proletariatet (ty för *sakens bästa* kommer proletariatet ständigt att stödja inte endast den vacklande småbourgeoisin utan också storbourgeoisin); den skulle för det andra – och det är det viktigaste – innebära ett källborgerligt försök att släta över sakens politiska innebörd med ”moraliserande”.
(Lenin, *Valda verk i 10 band*, bd 6, s 530.)

Om vi inte hade gått emot Kornilov, och på så sätt hade underlättat hans seger, så skulle han först av allt ha tillintetgjort arbetarklassens blomma. Och det skulle i sin tur ha förhindrat vår seger över de försonliga politikerna två månader senare, och det straff de fick – inte i ord utan i handling – för sina historiska brott.

- 1 **Vitgardister** (också kallade för ”vita”) var den allmänna benämningen på de kontrarevolutionära styrkorna från oktober och under inbördeskriget. Färgen vit hade identifierat den monarkistiska kontrarevolutionen ända sedan franska revolutionen. Det var färgen på Bourbons fana.
- 2 **Alexander F Kerenskij** (1882-1970) var advokat och medlem i det socialistrevolutionära partiet. Valdes in i den fjärde duman och ledde en grupp som kallades trudovikerna (arbetarna). Blev vice ordförande i Petrogradsovjeten men smet från dess disciplin för att bli justitieminister i den provisoriska regeringen under prins Lvov i mars 1917. I maj intog han posten som krigs- och örlogsminister, vilken han behöll efter att i juli ha blivit premiärminister. Efter Kornilovs kupp utsåg han även sig själv till överbefälhavare. Efter att ha flytt från Petrograd efter bolsjevikernas maktövertagande inledde Kerenskij en lång karriär i landsflykt, där han skrev flera olika versioner av vad som hade hänt.
- 3 Dynastin **Hohenzollern** inleddes med Fredrik av Hohenzollern 1415. I början av 1600-talet blev Hohenzollern greve över Preussen. I och med Bismarck blev Hohenzollern den familj som styrde Tyskland. Dynastin upphörde med kejsar Wilhelm II:s abdikation 9 november 1918.
- 4 **Hermann Remmele** (1880-1937) intog en ledande ställning tillsammans med Thälmann i KPD efter 1926. Han flydde till Ryssland 1933, och avrättades av GPU 1937.
Heinz Neumann (1902-1937?) var liksom Remmele stalinistisk ledare i KPD, den ultravänsteristiska svängens ”teoretiker”. Hade varit Kominterns representant i Kina 1927. Gick mot KPD:s linje 1931 och förflyttades från posten som Thälmanns sekreterare. Flydde till Moskva 1933, arresterades 1937 och försvann därefter.

Det är just ”småborgerligt moraliserande” som Thälmann med flera sysslar med när de för att rättfärdiga sin vändning börjar räkna upp de oräkneliga nidingsdåd som de socialdemokratiska ledarna har begått.

Med släckta lanternor

Historiska jämförelser är bara jämförelser. Det går inte att tala om identiska förhållanden och uppgifter. Men med jämförelsernas relativa språk kan vi fråga: handlade det vid tiden för folkomröstningen i Tyskland om att försvara sig mot Kornilov-faran eller att proletariatet faktiskt skulle störta hela den borgerliga samhällsordningen? Denna fråga avgörs inte med hjälp av principer allena, och inte heller med hjälp av polemiska formuleringar, utan av styrkeförhållandena. Så noggrant och samvetsgrant bolsjevikerna studerade, räknade och mätte styrkeförhållandena vid varje nytt skede i revolutionen! Försökte det tyska kommunistpartiets ledning, när den inledde kampen, göra en preliminär bedömning av de kämpande krafternas styrkeförhållanden? Vi kan inte hitta någon sådan bedömning vare sig i artiklarna eller talen. Liksom sin lärare Stalin bedriver eleverna i Berlin politik med släckta lanternor.

Thälmann inskränker sina överväganden av den avgörande frågan om styrkeförhållandena till två eller tre allmänna fraser. ”Vi lever inte längre 1923”, sa han i sin rapport. ”Kommunistpartiet är för närvarande ett parti med många miljoner medlemmar, och det växer med våldsam fart.” Det är allt! Thälmann kunde inte på ett klarare sätt visa hur fjärran han är från att förstå skillnaderna mellan 1923 och 1931! *Då* höll socialdemokratien på att falla i bitar. De arbetare som ännu inte hade brutit sig ur socialdemokratins led tittade förhoppningsfullt mot kommunistpartiet. *Då* utgjorde fascismen mycket mer en fågelskrämma i borgarklassens trädgård än en allvarlig politisk verklighet. Kommunistpartiets inflytande i fackföreningarna och fabrikskommittéerna var 1923 ojämförligt större än vad det är idag. Vid den tiden utförde faktiskt fabrikskommittéerna sovjeternas grundläggande funktioner. Den socialdemokratiska byråkratin i fackföreningarna tappade mark dag för dag.

Det faktum att det opportunistiska ledarskapet i Komintern och det tyska kommunistpartiet inte utnyttjade situationen 1923 lever fortfarande kvar i klassernas och partiernas medvetande, och i de ömsesidiga förhållandena mellan dem. Kommunistpartiet, säger Thälmann, är ett parti av miljoner. Vi är mycket glada för det, vi är mycket stolta. Men vi glömmer inte att socialdemokratien också fortfarande är ett parti av miljoner. Vi glömmer inte att den nuvarande socialdemokratien tack vare epigonernas förfärliga rad av misstag 1923-31 har mycket större motståndskraft än socialdemokratien 1923. Vi glömmer inte att dagens fascism, som fått näring och understöd från socialdemokratins förräderi och den stalinistiska byråkratins misstag, är ett oerhört hinder på vägen mot proletariatets maktövertagande. Kommunistpartiet är ett parti av miljoner. Men tack vare den tidigare ”tredje periodens” strategi, den byråkratiska dumhetens koncentrerade period, är kommunistpartiet än idag extremt svagt i fackföreningarna och fabrikskommittéerna. Kampen om makten kan inte ledas bara genom att luta sig på rösterna i folkomröstningen. Man måste ha stöd på fabrikena, verkstäderna, i fackföreningarna och i fabrikskommittéerna. Allt detta glömmer Thälmann bort. Han ersätter en analys av situationen med hårda ord.

Bara den som fallit från månen kunde i juli-augusti 1931 hävda att det tyska kommunistpartiet var starkt nog för att kunna gå in i öppen kamp med det borgerliga samhället, som på sina två flanker hade socialdemokratien och fascismen. Partibyråkratin själv tror inte det. Om den tar till sådana argument, så är det bara för att folkomröstningen misslyckades och följaktligen inte utsattes för ytterligare prövningar. Det är just denna oansvarighet, denna blindhet, detta skrupelfria jagande efter effekter, som uttrycker den stalinistiska centrismens äventyrspolitiska halva!

”Folkrevolution” istället för proletär revolution

Den – vid första påseende – ”plötsliga” svängen (21 juli) kom ingalunda som en blyxt från en klar himmel, utan hade förberetts av hela den föregående periodens utveckling. Att det tyska kommunistpartiet styrs av en ärlig och brinnande önskan att besegra fascisterna, att bryta loss massorna från deras inflytande, att störta och krossa fascismen – därom råder det naturligtvis inget tvivel. Men problemet är, att allteftersom tiden går så försöker den stalinistiska byråkratin mer och mer gå mot fascismen med dess egna vapen, de lånar färgerna från dess politiska palett, och försöker överrösta den i att utropa patriotismen. Det är inte den principiella klasspolitikens metoder, utan det småborgerliga tävlandets metoder.

Det är svårt att tänka sig en mer skamlig principiell kapitulation än att som den stalinistiska byråkratin ersätta parollen om en proletär revolution med parollen om en folkrevolution. Inga sluga knep, ingen lek med citat, inga historiska förfälskningar, kommer att ändra på det faktum att det är ett förräderi mot de marxistiska principerna, i syfte att på bästa sätt imitera det fascistiska kvacksalveriet. Jag är frestad att upprepa vad jag skrev om denna fråga för några månader sedan:

Det är underförstått att varje stor revolution är folkets eller nationens revolution, i den mening att den enar alla kraftfulla och skapande krafter i nationen kring den revolutionära klassen och återskapar nationen runt en ny kärna. Men det är ingen paroll, det är en sociologisk beskrivning av revolutionen, en beskrivning som dessutom kräver en mer precis och konkret definition. Som paroll är den meningslöst kvacksalveri, en tävling med fascisterna. Priset är att den sprider förvirring i arbetarnas sinnen... Fascisten Strasser säger att 95% av folket vill ha en revolution, och följaktligen är det inte en klassrevolution utan en folkrevolution. Thälmann sjunger med i kören. I själva verket skulle arbetarkommunisterna säga till de fascistiska arbetarna: givetvis är 95%, om inte 98%, av befolkningen utsugna av finanskapitalet. Men denna utsugning är organiserad i en pyramid: det finns utsugare, underutsugare, under-underutsugare och så vidare. Det är bara tack vare denna pyramid som superutsugarna lyckas hålla nationens majoritet i schack. För att nationen verkligen ska kunna ombilda sig kring en ny klasskärna, måste den ombildas ideologiskt. Och det kan bara ske om proletariatet inte upplöser sig i ”folket”, i ”nationen”, utan tvärtom utvecklar ett program för *sin* proletära revolution och tvingar småbourgeoisin att välja mellan två regimer. Parollen om en folkrevolution lugnar småbourgeoisin liksom de breda arbetarmassorna, förlikar dem med den borgerliga strukturen med en ”folkets” pyramid, och hindrar därmed deras befrielse. Men under nuvarande förhållanden i Tyskland suddar parollen om en ”folkrevolution” ut gränsen mellan marxism och fascism och försonar en del av arbetarna och småbourgeoisin med den fascistiska ideologin. Det låter dem tro att de inte behöver göra något val, eftersom det i båda lägren bara handlar om en folkrevolution.

”Folkrevolutionen” som en metod för ”nationell befrielse”

Teorier har sin egen logik. Folkrevolutionen förs fram som en underordnad metod till den ”nationella befrielsen”. Att ställa frågan så öppnade vägen till partiet för rent chauvinistiska strömningar. Underförstått sägs att det inte är något fel med att förtvivlade patrioter från den småborgerliga chauvinismens läger närmar sig proletariatets parti: olika element kommer till kommunismen längs olika vägar och stigar. Det finns otvivelaktigt ärliga och uppriktiga element bland de vitgardistiska och Svarta hundradenas¹ officerare som under de senaste månaderna uppenbarligen har börjat vända sig till kommunismen – och även en del inbitna karriärister och skrupelfria misslyckade individer. Partiet kan naturligtvis utnyttja även sådana individuella förvandlingar som ett hjälpmedel för att demoralisera det fascistiska lägret. Men den stalinistiska byråkratins brott – ja ett direkt brott – består av det faktum att den

1 De Svarta hundra var våldsamt antisemitiska högergång i Ryssland som genomförde pogromer mot judar. De fick skydd och inspiration från den tsaristiska regeringen.

solidariserar sig med dessa element, likställer deras röst med partiets röst, vägrar avslöja deras nationalistiska och militaristiska tendenser, omvandlar Scheringers¹ helt igenom småborgerliga, utopiskt reaktionära och chauvinistiska pamflett till det revolutionära proletariats nya testamente. Utifrån denna tävlan med fascismen uppstod det (vid en ytlig betraktelse) plötsliga beslutet 21 juli: ni har en folkrevolution och det har vi också. Ert främsta kriterium är den nationella befrielsen, och det är även vårt. Ni vill kämpa mot kapitalismen i väst, och vi lovar samma sak. Ni har en folkomröstning och det har vi också, ännu bättre, en helt igenom ”röd”.

Faktum är att den tidigare revolutionära arbetaren Thälmann idag med all kraft försöker undvika att skämma ut sig inför greve Stenbock-Fermor.² Rapporten från det möte med partiarbetare där Thälmann förkunnade vändningen mot folkomröstning trycks i *Die Rote Fahne* under den anspråksfulla titeln ”Under marxismens fanor”. Ändå för Thälmann på det viktigaste stället i sin avslutning fram tanken att ”Tyskland idag är en boll i händerna på Ententen.” Det handlar alltså i första hand om nationell befrielse. Men i viss mening är även Frankrike och Italien, och till och med England, ”bollar” i händerna på USA. Europas beroende av Amerika, som än en gång visade sig klart i samband med Hoovers förslag³ (imorgon kommer detta beroende att visa sig ännu mer skarpt och brutalt), har en mycket mer djupgående betydelse för den europeiska revolutionens utveckling än Tysklands beroende av Ententen.⁴ Det är för övrigt därför parollen om Europas Sovjetiska förenta stater, och inte bara parollen ”Ned med Versaillesfreden!”, är proletariats svar på omvälvningarna på den europeiska kontinenten.

Men alla dessa frågor kommer ändå på andra plats. Vår politik avgörs inte av det faktum att Tyskland är en ”boll” i Ententens händer, utan först och främst av det faktum att det splittrade, maktlösa och förtryckta tyska proletariats är en boll i händerna på den tyska borgarklassen. ”Huvudfienden finns på hemmaplan!”, lärde oss Karl Liebknecht⁵ en gång. Eller kanske ni har glömt det, mina vänner? Eller kanske inte den lärdomen duger längre? För Thälmann är den uppenbarligen föråldrad, Liebknecht byts ut mot Scheringer. Det är därför titeln ”Under marxismens fanor” låter så grymt ironisk!

Den byråkratiska centrismens skola som en kapitulationens skola

För flera år sedan varnade Vänsteroppositionen för att den ”sant ryska” teorin om socialismen i ett land oundvikligen skulle leda till framväxten av socialpatriotiska strömningar i andra av Kominterns sektioner. På den tiden verkade det vara fantasier, illvilliga påhitt, ”förtal”. Men teorier har inte bara sin egen logik utan också explosiv kraft. På kort tid har det tyska kommunistpartiet inför våra ögon dragits in i socialpatriotismens sfär, det vill säga i

-
- 1 **Löjtnant Rickard Scheringer** var en före detta officerare i *Reichswehr* som 18 mars 1930 gjorde ett spektakulärt avhopp från nazisterna till kommunisterna, efter att ha stått inför rätta för sin inblandning i ett nazistiskt uppror. Därefter blev han talesman och pamflettförfattare för KPD.
  - 2 **Greve Stenbock-Fermor** blev liksom Scheringer en framstående talesman för KPD, tack vare att han hade brutit med sin klass.
  - 3 **Hoovers förslag**: Herbert Hoover, USA:s dåvarande president, föreslog 1931 ett moratorium för betalningarna av Tysklands krigsskuld. Moratoriet antogs och efterträdde Young-planen, men kom alltför sent för att stötta Tysklands ekonomi eller stabilisera den politiska situationen.
  - 4 **Ententen** var alliansen under Första världskriget mellan Storbritannien, Frankrike, Ryssland, Belgien och så småningom Italien.
  - 5 **Karl Liebknecht** (1871-1919) var son till Wilhelm Liebknecht (en av den tyska socialdemokratiens grundare), advokat och antimilitarist. Han följde SPD:s disciplin 4 augusti 1914 och röstade för krigskrediterna i riksdagen, men bröt genast med denna politik och bildade tillsammans med Rosa Luxemburg Spartakistförbundet. Tillsammans ledde de båda upproret i november 1918. Han och hon avrättades i januari 1919 på order från Gustav Noske, socialdemokratisk krigsminister i Ebert-Scheidemanns regering.

sådana stämningar och paroller som Komintern en gång grundades i dödlig fiendskap mot. Är det inte förvånande? Nej, det är bara en naturlig följd.

Metoden att ideologiskt härma sina motståndare och klassfienden – en metod som står i direkt motsättning till bolsjevismens teori och psykologi – härrör organiskt ur centrismens väsen, ur dess principlöshet, inkonsekvens, ideologiska ihållighet. Sålunda förde den stalinistiska byråkratin en termidoriansk politik för att dra undan mattan under fötterna för termidorianerna.¹ Efter att ha blivit skrämmd av Vänsteroppositionen började den stalinistiska byråkratin bit för bit imitera vänsterns plattform. För att få bort de engelska arbetarna från tradeunionismens inflytande, förde stalinisterna en tradeunionistisk istället för marxistisk politik. För att hjälpa de kinesiska arbetarna och bönderna att slå in på en självständig väg, drev stalinisterna in dem i det borgerliga Guomindang. Denna lista kan fortsätta i det oändliga. I stora såväl som små frågor ser vi en och samma anda av efterapning, ett ständigt härmande av motståndaren, inte en strävan att använda sina egna vapen – som de tyvärr saknar – utan vapen som stulits ur motståndarens arsenal.

Den nuvarande partiledningen agerar på samma sätt. Vi har mer än en gång skrivit och talat om att den apparatens tyranni, som demoraliserar Kominterns ledande skikt, förödmjukar de avancerade arbetarna och berövar dem deras individualitet, och krossar och förvränger den revolutionära personligheten, oundvikligen försvagar den proletära förtruppen gentemot fienden. Den som undergivet bugar för alla order uppifrån duger ingenting till som revolutionär kämpe!

De centristiska funktionärerna var zinovjevister under Zinovjev, bucharinister under Bucharin, och stalinister och molotovister när Stalins och Molotovs tid kom. De bugade till och med inför Manuilskij, Kuusinen och Lozovskij.² I varje skede upprepade de nästa ”ledares” ord, betoningar och gester. På order förkastar de idag det som de svor vid igår, och sätter två fingrar i munnen och busvisslar åt den avsatta chef som de bara igår hade burit på sina armar. Under denna katastrofala regim stympas det revolutionära modet, det teoretiska medvetandet skövlas, ryggraden mjuknar. Bara byråkrater som har gått igenom den zinovjevitisk-stalinistiska skolan kan så enkelt ersätta den proletära revolutionen med en folkrevolution, och efter att först ha kallat bolsjevikeninisterna för överlöpare, lyfta chauvinister av Scheringers typ på sina axlar.

”Revolutionärt krig” och pacifism

Scheringer, Stenbock-Fermor och deras gelikar betraktar med välvilja kommunistpartiets sak som en direkt fortsättning av Hohenzollerns krig. För dem var offren för den vedervärdiga imperialistiska slakten hjältar som stupade för det tyska folkets frihet. De kan tänka sig att kalla ett nytt krig om Alsace-Lorraine och östra Preussen³ för ett ”revolutionärt” krig. De har

1 **Termidor** var namnet på den elfte månaden i almanackan som antogs av den franska revolutionen. Den nionde termidor (27 juli) 1794 störtades Robespierre, och det inleddes en högerutveckling av regeringen som skulle bereda vägen för Bonaparte och krossa Första republiken. Trotskij jämförde ofta stalinismens politik med den termidorianska reaktionen.

2 **Dmitri Z Manuilskij** (1883-1952) var den främste propagandisten för den ”tredje periodens” stalinism. Han var ensam sekreterare för Komintern från 1931-39 (det valdes ingen ny ordförande för Komintern efter Molotov, som slutade som ordförande 1931), då Dimitrov också valdes in i sekretariatet. Manuilskij och Dimitrov ledde Komintern fram tills dess den upplöstes 1943. Trots att han hade en framskjuten position förblev Manuilskij obemärkt under Folkfronts-perioden. Dök upp som diplomat och medlem i SUKP:s centralkommitté efter Andra världskriget.

Solomon A Lozovskij (1878-1952) ledde den Röda fackföreningsinternationalen (”Profintern”) och ansvarade för den stalinistiska fackliga politiken. Enligt *Chrusjtjov minns* (1970) arresterades och sköts Lozovskij på Stalins order i samband med en antisemitisk kampanj.

3 **Alsace-Lorraine** hade varit tyskt sedan 1871 och återlämnades till Frankrike i Versaillesfördraget. **Östra Preussen** skildes från Tyskland i samma fördrag med något som blev känt som den polska korridoren, som gav Polen tillträde till Östersjön (utom Danzig [Gdansk], en speciell stad-stat under Nationernas förbund).

enats om att – för tillfället i ord – acceptera ”folkrevolutionen”, om den kan fungera som ett sätt att mobilisera arbetarna för deras ”revolutionära” krig. Hela deras program består av tanken på *revanche* [hämd]: om de imorgon tror att samma mål kan uppnås på något annat sätt, så kommer de att skjuta det revolutionära folket i ryggen. Detta ska inte bagatelliseras utan avslöjas. Arbetarnas vaksamhet ska inte lugnas utan väckas. Hur agerar partiet?

I den kommunistiska tidningen *Fanfare* 1 augusti, mitt under agitationen för den röda folkomröstningen, publicerar den en bild på Scheringer tillsammans med en av hans nya påvliga uttalanden. Så här sa han ordagrant: ”Den sak som de döda i världskriget slogs för, de som har givit sitt liv för ett fritt Tyskland, förråds av de som idag är mot folkrevolutionen, mot det revolutionära befrielsekriget.” Man tror inte sina ögon, att få läsa dessa uppenbarelser i en tidning som kallar sig kommunistisk. Och det skyls över med Liebknechts och Lenins namn! Vilken lång piska Lenin skulle ha använt för att polemiskt hudflänga sådana kommunister. Och han skulle inte ha nöjt sig med polemiska artiklar. Han skulle ha krävt att det skulle sammankallas en speciell internationell kongress för att skoningslöst rensa den proletära förtruppen från chauvinismens sjuka.

”Vi är inga pacifister”, replikerar Thälmann, Remmele och andra stolt. ”Vi är av princip för revolutionära krig.” Som bevis kan de plocka fram några citat från Marx och Lenin, som någon okunnig ”röd professor” i Moskva har valt ut åt dem. Man skulle kunna tro att Marx och Lenin var talesmän för nationella krig och inte proletära revolutioner! Som om Marx' och Lenins syn på revolutionära krig har något gemensamt med de fascistiska officerarnas och centristiska korpralernas nationalistiska ideologi. Med hjälp av den billiga frasen revolutionära krig lockar den stalinistiska byråkratin till sig dussintals äventyrspolitiker, men stöter bort hundratusentals, och miljontals socialdemokratiska, kristna och partilösa arbetare.

”Betyder det att ni rekommenderar oss att härma socialdemokratins pacifism?”, kommer en del av den nya kursens särskilt djupa teoretiker att invända. Nej, vi är minst av allt benägna att *härma* ens arbetarklassens stämningar, men vi måste *ta dem i beaktande*. Bara om vi gör en korrekt bedömning av stämningarna hos proletariatets breda massor kan vi få med dem i revolutionen. Men byråkratin härmar den småborgerliga nationalismens språkbruk, och bortser från de verkliga stämningarna hos de arbetare som inte vill ha krig, inte kan vilja det, och som stöts bort av den nya firman: Thälmann, Scheringer, greve Stenbock-Fermor, Heinz Neumann & companys militära skrävel.

Det är klart att marxismen måste ta med möjligheten av revolutionära krig i beräkningen, i händelse av att proletariatet griper makten. Men det är långt från att förvandla en historisk möjlighet, som kan påtvingas oss av händelsernas gång efter maktövertagandet, till en politisk kampparoll innan maktövertagandet. Ett revolutionärt krig som påtvingas oss under vissa förhållanden, som ett resultat av en proletär seger, är en sak. En ”folkrevolution” som ett medel för revolutionära krig är något helt annat, till och med raka motsatsen.

Trots att regeringen i Sovjetryssland erkände principen om revolutionära krig, så skrev den som bekant under den ytterst betungande freden i Brest-Litovsk.¹ Varför? Därför att bönderna och arbetarna, med undantag för en liten avancerad del, inte ville ha krig. Senare försvarade samma bönder och arbetare heroiskt den sovjetiska revolutionen mot ett oräkneligt antal fiender. Men när vi försökte omvandla det hårda försvarskrig som Pilsudski² tvingade på oss

1 **Fredsfördraget i Brest-Litovsk** som skrevs under av den sovjetiska delegationen 3 mars 1918, avslutade fientligheterna mellan Sovjetunionen och Tyskland. Villkoren var ytterst ogynnsamma för Rysslands nationella intressen, men den bolsjevikiska ledningen såg undertecknandet av freden som en angelägenhet av största vikt. Brest-Litovsk var en stad på gränsen mellan Ryssland och Polen där förhandlingarna genomfördes.

2 **Josef Pilsudski** (1867-1935) föddes i Litauen. Som student landsförvisades han till Sibirien på grund av ett påstått mordförsök på Alexander III. Återvände 1892 till Polen och grundade det polska socialistpartiet. 1917 internerades han av centralmakterna, men befriades av tyska revolutionärer 1918, och återvände till Warszawa för att bli ledare för den nyss upprättade polska republiken. I mars 1920 ledde Pilsudski sin armé

till ett anfallskrig, så led vi nederlag. Misstaget uppstod ur en felaktig bedömning av styrkeförhållandena, och var ett mycket tungt slag för revolutionens utveckling.

Röda armén har existerat i fjorton år. ”Vi är inga pacifister.” Men varför förklarar sovjetregeringen ständigt sin *fredliga* politik? Varför föreslår den *nedrustning*, och varför sluter den *non-aggressionspakter*? Varför sätter den inte Röda armén i rörelse som ett vapen i den proletära världsrevolutionen? Tydligt räcker det inte att i princip vara för revolutionära krig. Man måste dessutom ha ett huvud på axlarna. Man måste ta omständigheterna, styrkeförhållandena och massornas stämningar i beaktande.

Om en arbetarregering med en mäktig statsapparat i sin händer absolut måste ta hänsyn till arbetarnas och överhuvudtaget de arbetandes stämningar, så måste ett revolutionärt parti vara ännu mycket mer uppmärksam, ty det kan bara handla genom att övertyga och inte med hjälp av tvång. För oss är inte revolutionen ett underordnat medel för att föra krig mot väst, utan tvärtom ett sätt att undvika krig, att en gång för alla få slut på dem. Vi kämpar inte mot socialdemokratin genom att förlöjliga dess strävan efter fred, som finns inneboende i varje arbetare, utan genom att avslöja det lögnaktiga i dess pacifism, eftersom det kapitalistiska samhället, som socialdemokratin räddar varje dag, är otänkbar utan krig. Tysklands ”nationella frigörelse” finns, enligt oss, inte i ett krig med väst, utan i en proletär revolution som omfattar Central- såväl som Östeuropa i form av Sovjeternas Förenade stater. Bara genom att ställa frågan så kan arbetarklassen enas och bli ett attraktionscentrum för de förtvivlade småborgerliga massorna. För att proletariatet ska kunna styra det moderna samhället, så får inte dess parti skämmas för att vara ett proletärt parti och tala sitt eget språk, inte den nationella *hämndens* språk, utan den internationella revolutionens språk.

Hur marxister borde tänka

Den röda folkomröstningen föll inte från himlen. Den växte fram ur partiets uttalade ideologiska förfall. Men den är ändå det mest illvilliga äventyr man kan tänka sig. Folkomröstningen blev ingalunda någon utgångspunkt för en revolutionär kamp om makten. Den stannade helt och hållet inom ramen för en parlamentarisk sidomanöver. Den tillfogade partiet ett flerfaldigt nederlag. Genom att stärka socialdemokratin och därmed Brüning's regering, genom att dölja fascisternas nederlag och stöta bort de socialdemokratiska arbetarna och en betydande del av sin egen valmanskår, blev partiet dagen efter folkomröstningen betydligt svagare än vad det hade varit innan. Det gick inte att göra den tyska och världskapitalismen en större tjänst.

Under de senaste 15 åren har det kapitalistiska samhället, speciellt i Tyskland, befunnit sig på randen till sammanbrott flera gånger. Men varje gång har det rest sig från katastrofen. De ekonomiska och sociala förutsättningarna är inte tillräckliga i sig själva. Det krävs också politiska förutsättningar, det vill säga styrkeförhållanden som, även om de inte garanterar seger på förhand – sådana situationer finns inte i historien – åtminstone gör den möjlig och sannolik. Strategiska uträkningar, djärvhet, fasthet förvandlar längre fram det sannolika till verklighet. Men ingen som helst strategi kan förvandla det omöjliga till möjligt.

Istället för allmänna fraser om den fördjupade krisen och ”förändrade situationen”, var det centralkommitténs plikt att visa exakt vilka styrkeförhållandena som för närvarande existerar inom det tyska proletariatet, fackföreningarna och fabrikskommittéerna, vilka band partiet har med lantarbetarna etc. Dessa uppgifter kan analyseras exakt och är ingen hemlighet. Om Thälmann hade modet att öppet räkna upp och väga in den politiska situationens samtliga delar, så skulle han bli tvungen att dra slutsatsen: trots det kapitalistiska systemets fruktansvärda kris och kommunismens betydande tillväxt under den senaste perioden, är

---

mot Sovjetunionen i Ukraina, ett äventyr som krossades av Röda armén i juni. Han avgick 1923, men ledde i maj 1926 en kupp som återinsatte honom vid makten. Han var diktator i Polen på olika poster fram till sin död.

partiet fortfarande alltför svagt för att tvinga fram en revolutionär lösning. Tvärtom är det fascisterna som eftersträvar detta. Samtliga borgerliga partier är beredda att hjälpa dem med det, inklusive socialdemokratin. Ty alla fruktar de kommunisterna mer än fascisterna. Med hjälp av folkomröstningen i Preussen vill nationalsocialisterna få den ytterst instabila samhällsbalansen att rasa samman, och tvinga borgarklassens vacklande skikt att stöda dem i deras blodiga dom över arbetarna. Det vore den största dumhet att hjälpa fascisterna med det. Därför är vi mot den fascistiska folkomröstningen. Så skulle Thälmann ha avslutat sin rapport, om han hade haft kvar ett korn av marxistiskt samvete.

Efter det hade det varit på sin plats att inleda en så bred och öppen diskussion som möjligt, ty även ofelbara ledare som Heinz Neumann och Remmele måste vid varje svängning uppmärksamt lyssna till massorna. Man måste lyssna till inte bara de officiella ord som en kommunist ibland yttrar, utan till de djupare, mer folkliga tankar som döljs bakom hans ord. Arbetarna får inte beordras, man måste kunna lära av dem.

Om diskussionen hade varit öppen skulle troligen någon av deltagarna sagt ungefär så här: ”Trots att situationen tveklöst har förändrats, har Thälmann rätt när han kräver att vi på grund av styrkeförhållandena inte får framtvunga en revolutionär lösning. Men som vi kan se pressar de mest beslutsamma extrema fienderna just därför för att upproret ska bryta ut. Hinner vi vinna den tid som krävs för att få till stånd de första förändringarna av styrkeförhållandena, det vill säga erövra de viktigaste proletära massorna från socialdemokratins inflytande, och på så sätt övertyga småbourgeoisins misströstande lägre skikt om att vända sig till proletariatet och vända ryggen åt fascismen? Det är ju bra om det går på detta sätt. Men tänk om fascisterna mot vår vilja driver saker och ting till sin spets och inom den närmaste framtiden tvingar fram ett uppror? Kommer den proletära revolutionen då återigen att dömas till ett allvarligt nederlag?”

Om Thälmann vore marxist, så skulle han ha svarat i grova drag: ”Att välja tidpunkten för en avgörande strid hänger naturligtvis inte bara på oss, utan också på våra fiender. Vi är helt överens om att *vår* strategi för närvarande har till uppgift att göra det svårt, inte lätt, för våra fiender att tvinga fram ett uppror. Men om våra fiender trots det förklarar krig mot oss, så måste vi givetvis acceptera det. Ty det finns inte och kan inte finnas något värre, mer nedbrytande, mer förintande, mer demoraliserande nederlag än att ge upp mäktiga historiska ställningar utan strid. Om fascisterna själva tar initiativet till ett uppror – om det står klart för folkmassorna – så kommer de i det nuvarande läget att pressa de arbetande massornas breda lager till vår sida. I så fall skulle vår chans att segra bli bättre, ju klarare vi idag visar och bevisar för de arbetande miljonerna att vi absolut inte tänker genomföra en revolution utan dem och mot dem. Vi måste därför säga öppet till de socialdemokratiska, kristna och partilösa arbetarna: 'Fascisterna, en liten minoritet, vill störta den nuvarande regeringen för att gripa makten. Vi kommunister anser att denna regering är en fiende till proletariatet, men regeringen stöder sig på *ert* förtroende och *era* röster. Vi vill störta denna regering med hjälp av en allians med er, inte med hjälp av en allians med fascisterna mot er. Om fascisterna försöker organisera en resning så kommer vi kommunister att kämpa med er till sista blodsdroppen – inte för att försvara regeringen Braun-Brüning, utan för att försvara blomman av proletariatet från att strypas och tillintetgöras, för att rädda arbetarorganisationerna och arbetarpressen, inte bara vår kommunistiska press, utan även er socialdemokratiska press. Vi är beredda att tillsammans med er försvara vilket arbetarhem som helst, vilken arbetartidnings tryckeri som helst, mot fascisternas attacker. Och vi uppmanar er att lova att också komma till vår hjälp om någon hotar våra organisationer. Ju hårdare och mer ihärdigt vi genomför denna politik, och ju mer vi använder den i alla frågor, ju svårare kommer det att bli för fascisterna att överraska oss, och ju mindre chans kommer de att ha att besegra oss i öppen kamp.’” Så skulle vår hypotetiske Thälmann ha svarat.

Men här ställer sig den av stora tankar helt genomsyrade talaren Heinz Neumann upp: ”Denna politik kommer inte att leda någonvart”. säger han. ”De socialdemokratiska ledarna kommer att säga till arbetarna, 'Tro inte kommunisterna, de är inte alls intresserade av att försvara arbetarnas organisationer, utan vill bara gripa makten. De tycker att vi är socialfascister och gör ingen skillnad mellan oss och nationalisterna.' Därför skulle Thälmanns politik bara göra oss löjliga i ögonen på de socialdemokratiska arbetarna.”

På detta skulle Thälmann ha svarat: ”Att kalla socialdemokraterna för fascister är förvisso idiotiskt, och det förvirrar oss hela tiden och hindrar oss att hitta en väg till de socialdemokratiska arbetarna. Det är bäst att förkasta denna dumhet. Vad gäller anklagelsen att vi under förevändning av att försvara arbetarklassen och dess organisationer bara vill gripa makten, kommer vi att säga till de socialdemokratiska arbetarna: ja, vi kommunister strävar efter att gripa makten, men för att kunna göra det krävs arbetarklassens absoluta majoritet. Att försöka gripa makten med stöd från bara en minoritet är ett uselt äventyr som vi inte har något gemensamt med. Vi kan inte tvinga arbetarnas majoritet att följa oss, vi kan bara försöka övertyga dem. Om fascisterna skulle besegra arbetarklassen går det inte ens att tala om att vi ska erövra makten. För att skydda arbetarklassen och dess organisationer mot fascisterna måste vi garantera oss själva möjligheten att övertyga arbetarklassen och leda den bakom oss. Vi kan alltså inte komma till makten annat än genom att, om nödvändigt med vapen i hand, försvara de element av arbetardemokrati som existerar i det kapitalistiska samhället.”

Till vilket Thälmann kunde ha tillagt: ”För att erövra arbetarmajoritetens stabila, outplånliga förtroende måste vi framförallt akta oss för att slå blå dunster i ögonen på dem, överdriva vår styrka, blunda för fakta, eller ännu värre förvränga dem. Man måste säga hur det är. Vi kan inte lura våra fiender som har tusentals representanter som kan testa oss. Genom att lura arbetarna lurar vi oss själva. Genom att låtsas vara starka försvagar vi bara oss själva. Detta, mina vänner, är inte 'dålig tilltro' eller 'pessimism'. Varför skulle vi vara pessimister? Framför oss ligger enorma möjligheter. För oss finns det en framtid utan gränser. Tysklands, Europas, hela världens öde beror på oss. Men den som bestämt tror på en revolutionär framtid behöver inga bedrägliga förhoppningar. För att kunna ha en revolutionär optimism krävs det en marxistisk realism.”

Så skulle Thälmann ha svarat om han vore marxist. Men tyvärr är han inte marxist.

Varför höll partiet tyst?

Men hur kunde partiet hålla tyst? Thälmanns rapport innebar en 180 graders sväng i frågan om folkomröstningen, men accepterades utan diskussion. Förslaget kom uppifrån, men det var en order. Enligt *Die Rote Fahne*s alla redogörelser antogs folkomröstningen ”enhälligt” vid alla partimöten. Denna enhällighet framställs som att partiet var särskilt starkt. När och var har det i den revolutionära rörelsens historia funnits en så stum ”monolitism”? Thälmann, Remmele och deras gelikar svär på bolsjevismen. Men bolsjevismens hela historia är en historia av intensiva interna strider, genom vilka partiet kom fram till sina ståndpunkter och smidde fram sina metoder. Året 1917, det mäktigaste året i partiets historia, är fullt av intensiva inre stridigheter, liksom även de första fem åren efter maktövertagandet. Trots det ägde det inte rum en enda splittring, eller några större politiskt motiverade uteslutningar. Men i ledningen för bolsjevikpartiet befann sig ledare med en annan resning, prägel och auktoritet än Thälmann, Remmele, Neumann och liknande. Hur kommer sig då dagens fruktansvärda ”monolitism”, denna fördärliga enhällighet som omvandlar varje sväng som de olycksaliga ledarna gör till en absolut lag för hela det stora partiet?

”Ingen diskussion!” Ty, förklarar *Die Rote Fahne*, ”i denna situation krävs det handlingar, inte tal.” Vilket motbjudande hyckleri! Partiets måste genomföra ”handlingar” men på förhand förkasta en diskussion om dem. Och vad handlar det om för handling för närvarande? Att sätta ett litet kryss på ett officiellt papper. Och när man räknar dessa små proletära kryss

finns det dessutom inte ens någon möjlighet att avgöra om de är fascistiska eller ej. Utan tvivel, utan tanke, utan frågor, utan den minsta oro i ögonen, måste man godta de av försynen utsedda ledarnas nya våldsamma skutt, annars är man – en överlöpare, en kontrarevolutionär! Med detta ultimatum riktar den internationella stalinistiska byråkratin en revolver mot medlemmarnas tinning.

Utåt sett verkar det som om massorna har försonat sig med regimen, och som om allting rullar på fint. Men icke! Massorna är ingen lera som kan användas för att skulptera fram precis vad man vill. De reagerar på sitt sätt, sakta men mycket imponerande, på ledarnas misstag och absurditeter. De går på sitt eget sätt mot teorin om den ”tredje perioden” genom att i oräkneligt antal bojkotta de ”röda dagarna”. De överger de röda fackföreningarna i Frankrike när de inte kan opponera sig mot Lozovskij-Monmousseaus¹ experiment på ett normalt sätt. Hundratusentals och miljontals arbetare visade att de inte accepterade ”tanken” på en röd folkomröstning genom att låta bli att delta i den. Det är straffet för den centristiska byråkratins brott, samma byråkrati som på ett krypande sätt härmar klassfienden, men gottgör det genom att gripa sitt eget parti hårt om halsen.

Vad säger Stalin?

Sanktionerade verkligen Stalin de nya svängningarna på förhand? Ingen vet, precis som ingen känner till Stalins uppfattningar om den spanska revolutionen. Stalin håller tyst. När mer försynta ledare, som Lenin, ville påverka ett broderpartis politik, så höll de tal eller skrev artiklar. Poängen var att *de* hade något att säga. Stalin har inget att säga. Han är slug när det gäller historien precis som han är slug med individuella personer. Han funderar inte på hur han ska hjälpa det tyska eller spanska proletariet att ta ett steg framåt, utan hur han på förhand ska skaffa sig en politisk reträttväg.

Ett oöverträffat exempel på Stalins dubbelhet i världsrevolutionens grundläggande frågor är hans inställning till händelserna i Tyskland 1923. Låt oss påminna oss vad han skrev till Zinovjev och Bucharin i augusti detta år. ”Bör kommunisterna [i den nuvarande situationen] sträva efter att gripa makten utan socialdemokraterna? Är de tillräckligt mogna för det? - som jag ser det står frågan så. När vi grep makten i Ryssland hade vi tillgångar som a) fred, b) jord till bönderna, c) stöd från en överväldigande majoritet av arbetarklassen, d) sympatier bland bönderna. För närvarande har de tyska kommunisterna inget av detta. Sovjetunionen finns naturligtvis i deras närhet, vilket vi inte hade, men vad kan vi erbjuda dem? Skulle makten i Tyskland falla nu, och kommunisterna fånga den, skulle de falla samman med ett brak. Det är 'i bästa fall'. Men i värsta fall kommer de att krossas i småbitar och slås tillbaka. Kärnfrågan är inte Brandlers önskan att 'lära massorna', utan att borgarklassen och socialdemokraternas höger med säkerhet skulle omvandla den praktiska uppvisningen till allmän kamp (de har fortfarande alla odds på sin sida för det) och krossa dem. Givetvis sover inte fascisterna, men det vore till vår fördel att låta dem angripa först: det kommer att ena hela arbetarklassen kring kommunisterna (Tyskland är inte Bulgarien). Enligt alla rapporter är fascisterna dessutom svaga i Tyskland. *Enligt min uppfattning bör tyskarna hållas tillbaka och inte uppmuntras.*” (Återgivet i *Arbeiterpolitik*, Leipzig, 9 feb 1929. [Se [Tredje internationalen efter Lenin](#) på denna webbplats, not 1, s 60 - öa.]) Därmed stod Stalin till höger om Brandler, som i augusti-september 1923 tvärtom ansåg att det inte skulle innebära några svårigheter att erövra makten i Tyskland, utan att svårigheterna skulle börja dagen efter maktövertagandet. Kominterns nuvarande officiella uppfattning är att brandleriterna på hösten 1923 lät en utmärkt revolutionär situation glida dem ur händerna. Den som främst anklagar brandleriterna är...

1 **Gaston Monmousseau** (1883-1960) ledde den franska järnvägsstrejken 1920. Han bröt 1925 med syndikalismen för att ansluta sig till kommunistpartiet, och blev en stalinistisk fackbyråkrat, först i det kommunistledda CGTU, senare i den förenade franska arbetarkonfederationen CGT.

Stalin. Men har han förklarat sin egen ståndpunkt detta år inför Komintern? Nej, det finns inte minsta anledning till det, det räcker att förbjuda Komintern att ta upp frågan.

Utan tvekan kommer Stalin att försöka leka med frågan om folkomröstningen på samma sätt. Thälmann¹ skulle inte kunna avslöja det ens om han vågade. Stalin agerade via sina ombud i den tyska centralkommittén och drog sig själv tvehåget i bakgrunden. Om den nya linjen segrar kommer Manuilskij, Remmele och deras gelikar att förkunna att initiativet var Stalins. Om det blir nederlag kommer Stalin att ta på sig det fulla ansvaret att hitta någon skyldig. Just däri ligger kärnan i hans strategi. På detta område är han mäktig.

Vad säger Pravda?

Och vad säger *Pravda*, den ledande tidningen för Kommunistiska internationalens ledande parti? *Pravda* kunde inte presentera en enda seriös artikel, eller ett enda försök att analysera situationen i Tyskland. Det plockade blygt ut ett halvdussin tomma fraser ur Thälmanns långa programmatiska tal. Och vad kan väl dagens huvudlösa, ryggradslösa *Pravda* säga, så krypande som den är inför byråkratin och intrasslad i sina motsägelser? Vad kan *Pravda* tala om när Stalin håller *tyst*?

24 juli förklarade *Pravda* svängningen i Berlin på följande sätt: ”Om inte kommunisterna deltog i folkomröstningen så skulle det innebära att de stödde den nuvarande reaktionära landsdagen.” Hela frågan begränsas till en enkel förtroendeomröstning. Men varför tog i så fall inte kommunisterna initiativ till folkomröstningen, varför kämpade de i flera månader mot detta initiativ, och varför knäböjde de plötsligt inför det 21 juli? *Pravdas* argument är ingenting annat än försenad parlamentarisk kretinism.

11 augusti, efter folkomröstningen, bytte *Pravda* argument: ”Syftet med att partiet deltog i folkomröstningen var att få med *massorna i utomparlamentariska mobiliseringar*.” Men var det inte just av denna orsak, för att mobilisera massorna utomparlamentariskt, som 1 augusti hade utropats?² Vi ämnar inte här stanna till för att kritisera de ”röda dagarna”. Men första augusti mobiliserade kommunistpartiet massorna under sina egna paroller och under sin egenledning. Av vilken orsak behövdes det då en ny mobilisering en vecka senare, en mobilisering där de som mobiliserats inte ser varandra, där ingen av dem kan räkna hur många de är, där varken de själva eller deras vänner eller fiender kan urskilja dem från deras dödsfiender?

Nästa dag, i numret från 12 augusti, förklarar *Pravda* ändå, varken mer eller mindre, att ”omröstningens resultat innebar.. det kraftigaste slag som arbetarklassen hittills har utdelat mot socialdemokratin.” Vi tänker inte ge siffrorna från folkomröstningen. Alla känner till dem (utom *Pravdas* läsare) och de motsäger fullständigt *Pravdas* idiotiska och skamliga skryt. Dessa människor anser det vara helt i sin ordning att ljuga inför arbetarna, slå blå dunster i ögonen på dem.

Den officiella leninismen krossas och trampas ner av de byråkratiska epigonerna. Men leninismen lever vidare. Låt inte de ohämmade tjänstemännen tro att de kommer att förbli ostraffade. Den proletära revolutionens vetenskapligt grundade idéer är starkare än apparaten,

1 Vi bryr oss här inte om frågan huruvida Thälmann var mot svängningen och bara underordnade sig Remmele och Neumann, som hade stöd från Moskva. Denna fråga är rent personlig och en tillfällighet: frågan gäller systemet. Thälmann vågade inte vädja till partiet, och bär därmed helt och fullt ansvaret.

2 **1 augusti** var mellan 1929 och 1932 en dag för demonstrationer för Komintern. Den utropades första gången 1929 som ”internationell röd dag” för att ”besvara” Berlinpolisens angrepp (under ledning av socialdemokraten Zörgiebel) mot isolerade, kupplika KPD-demonstrationer 1 maj 1929. Den ultravänsteristiska retoriken kring 1 augusti 1929 fick det att låta som om det var början till ett inbördeskrig – men i verkligheten ägde det bara rum spridda demonstrationer i Tyskland och världen runt. Ändå slogs 1 augusti fast som en dag för kommunistiska demonstrationer.

starkare än det hårdaste förtryck. När det handlar om apparat, pengar och förtryck är våra klassfiender ojämförligt starkare än den nuvarande stalinistiska byråkratin. Men i Ryssland besegrade vi dem ändå. Vi visade att det gick att besegra dem. Det revolutionära proletariatet kommer att besegra dem överallt. För det krävs det en riktig politik. I kampen mot den stalinistiska apparaten kommer den proletära förtruppen att erövra rätten att genomföra Marx' och Lenins politik.

Kapitel 6. Tyskland, nyckeln till den internationella situationen. (26 november 1931)

Målet med denna pamflett är att, åtminstone i allmänna drag, skissera den *politiska* situationen i världen idag. Den har uppstått ur den ruttnande kapitalismens grundläggande motsättningar, som kompliceras och förvärras av den svåra handels-, industriella och finansiella krisen. Följande hastigt nedtecknade tankar omfattar inte på långa vägar alla länder eller alla frågor, och kommer att bli föremål för ytterligare genomgripande, gemensam diskussion.

- 1) Den *spanska revolutionen*¹ har skapat de allmänna politiska förutsättningarna för att proletariatet ska kunna inleda en omedelbar kamp om makten. Det spanska proletariatets syndikalistiska traditioner visade sig inte vara något avgörande hinder för revolutionens utveckling. Händelserna överraskade Komintern. Ända från revolutionens början visade sig kommunistpartiet vara helt kraftlöst, och det har i alla grundläggande frågor intagit en felaktig ståndpunkt. De spanska erfarenheterna har – låt oss än en gång påminna oss om det – visat hur fruktansvärt mycket den nuvarande Komintern-ledningen kan förvirra de avancerade arbetarnas revolutionära medvetande! Den proletära förtruppens stora eftersläpning i förhållande till händelserna, den politiskt uppsplittrade karaktären på arbetarmassornas heroiska kamp, de faktiska försäkringarna om att anarkosyndikalismen och socialdemokratien skulle växelverka – dessa grundläggande politiska villkor gjorde det möjligt för den republikanska borgarklassen att i samarbete med socialdemokratien upprätta en förtrycksapparat, och genom att utsätta de upproriska massornas för slag efter slag, koncentrera en avsevärd politisk makt i regeringens händer.

Detta exempel visar att fascismen inte alls är borgarklassens enda metod i kampen mot de revolutionära massorna. Den regim som existerar i Spanien idag kan bäst beskrivas som en Kerenskij-liknande regering, det vill säga den sista (eller ”näst sista”) ”vänster”-regering som borgarklassen kan inrätta i sin kamp mot revolutionen. Men denna sorts regering är inte nödvändigtvis ett tecken på svaghet eller vanmakt. I avsaknad av ett starkt revolutionärt proletärt parti kan en kombination av halvreform, vänsterfraser, och ännu mer vänsterbetonade gester, och beslagtaganden, visa sig vara en mycket bättre tjänst till borgarklassen än fascismen.

Vi behöver inte påpeka att den spanska revolutionen ännu inte är slut. Den har inte löst sina mest grundläggande uppgifter (jordfrågan, kyrkan och de nationella frågorna) och är fortfarande långt ifrån att ha uttömt folkmassornas revolutionära krafter. Den borgerliga revolutionen kan inte ge mer än vad den redan gett. Vad gäller den proletära revolutionen kan den nuvarande inrikespolitiska situationen i Spanien betecknas som förrevolutionär, men knappast mer än det. Det är fullt möjligt att den spanska revolutionens offensiv kommer att anta en mer eller mindre utdragen karaktär. På så sätt öppnar den historiska processen ett sorts nytt lånekonto för den spanska kommunismen.

- 2) Även situationen i *Storbritannien* kan med visst berättigande kallas förrevolutionär, under förutsättning att vi är helt överens om att det kan förflyta en period på flera år med delvisa upp- och nedgångar mellan en förrevolutionär och direkt revolutionär situation. Den ekonomiska situationen i Storbritannien har blivit ytterst allvarlig. Men den politiska överbyggnaden i detta ärkekonservativa land har halkat långt efter förändringarna i den ekonomiska basen. Klasserna i detta land letar gång på gång igenom de gamla garderoberna, och vänder ut och in på sina far- och morföräldrars

1 **Den spanska revolutionen:** i april 1931 blev Spanien republik, efter att kung Alfonso XIII hade abdikerat. Ett stort massuppstyg började i maj, och valen i juni följdes av en strejkvåg. Trotskijs skrifter i denna fråga finns samlade i *The Spanish Revolution, 1931-39*, New York: Pathfinder Press, 1972.

kläder, innan de tar till nya politiska former och metoder. Trots det fruktansvärda nationella förfallet finns det faktiskt fortfarande varken ett revolutionärt parti av någon betydelse eller dess motsats – ett fascistiskt parti. Tack vare dessa omständigheter har borgarklassen fått tillfälle att mobilisera folkmajoriteten under ”nationens” fana, med andra ord under den mest ihåliga av alla paroller. I denna förrevolutionära situation har den mest tjockskalliga konservatismen erövat en enorm politisk makt. Det kommer med största sannolikhet att ta mer än en månad, kanske mer än ett år, innan den politiska överbyggnaden anpassar sig till landets verkliga ekonomiska och internationella situation.

Det finns ingen grund för att anta att det ”nationella blockets”¹ sammanbrott – och detta sammanbrott är oundvikligt inom en relativt nära framtid – kommer att leda direkt till en proletär revolution (det kan naturligtvis inte ske någon annan revolution i Storbritannien) eller till ”fascismens” seger. Tvärtom är det mycket troligare att Storbritanniens väg till en revolutionär lösning kommer att gå via en lång period av radikal demokratisk och socialpacifistisk demagogi av Lloyd Georges typ och Labourpolitik.² Det kan därför inte finnas något tvivel om att Storbritanniens historiska utveckling kommer att ge den brittiska kommunismen gott om tid för att omvandla sig till ett verkligt proletärt parti innan det ställs inför lösningen. Men från detta följer absolut inte att vi kan fortsätta att förlora tid med katastrofala experiment och centristiska sicksackmanövrar. I dagens värld är tid en av de mest dyrbara råvarorna.

- 3) För ett och ett halvt eller två år sedan sa de vise männen i Komintern att *Frankrike* befann sig i ”det revolutionära uppsvingets främsta led”, medan det i själva verket är ett av inte bara Europas utan kanske hela världens mest konservativa länder. Rötterna till den kapitalistiska regimens relativa stabilitet i Frankrike är till stor del landets underutveckling. Krisen har mindre tydliga effekter än i andra länder. På det finansiella området försöker Paris till och med tävla med New York. Den direkta källan till den franska borgarklassens nuvarande finansiella ”välstånd” är rånet i Versailles. Men just freden i Versailles är det största hotet mot hela den franska republikens regim. Det finns en skriande motsättning mellan befolkningens storlek, produktivkrafterna och Frankrikes nationalinkomst å ena sidan, och å den andra hennes nuvarande internationella ställning. Denna motsättning måste leda till en explosion. För att bibehålla sin kortlivade dominans tvingas det ”nationalistiska” såväl som det radikalsocialistiska Frankrike lita till stöd från hela världens mest reaktionära krafter, från ålderdomliga utsugningsformer, från den avskyvärda klicken i Rumänien, Pilsudkis dekadenta regim, den jugoslaviska militärdiktaturen. Och de tvingas vidmakthålla uppdelningen av den tyska nationen (Tyskland och Österrike), försvara den polska korridoren i östra Preussen, hjälpa till i japanernas invasion av Manchuriet, egga den japanska militärklicken mot Sovjetunionen, framträda som huvudfiende till de koloniala folkens befrielseströrelser, etc. Motsättningen mellan Frankrikes andraplansroll inom världsekonomin och hennes enorma privilegier och världspolitiska anspråk kommer att för varje månad bli allt tydligare, kommer att lägga fara till fara, rubba hennes inre stabilitet, gynna oro och missnöje bland folkmassorna, och ge upphov till allt mer djupgående politiska omflyttningar. Dessa processer kommer otvivelaktigt att visa sig redan vid nästa parlamentsval.

Men å andra sidan får alla tecken oss att anta att, om det inte sker några stora

1 Det **nationella blocket** var den samlade Labour-Tory-regeringen från 1931, som leddes av Ramsay MacDonald.

2 **David Lloyd George** (1863-1945), liberal parlamentsledamot från Wales, var i tur och ordning finansminister, försvarsminister och krigsminister, innan han blev premiärminister 1916, en post som han innehade fram till 1922. Han var medförfattare till Versaillesfördraget och aktiv förespråkare för invasionen av Sovjetunionen.

händelser utanför landet (seger för revolutionen i Tyskland, eller tvärtom seger för fascismen), så kommer utvecklingen av de inre förhållandena i Frankrike under den kommande perioden att anta en relativt ”normal” inriktning. Det kommer att öppna möjligheter för kommunismen att kunna utnyttja en avsevärd förberedelseperiod där den kan konsolidera sig innan det uppkommer en förrevolutionär eller revolutionär situation.

- 4) I *USA*, det allra mäktigaste kapitalistiska landet, har den nuvarande krisen med slående kraft blottlagt skrämmande sociala motsättningar. Efter en aldrig tidigare skådad period av välstånd, som slog världen med häpnad med sitt fyrverkeri av miljoner och miljarder, gick *USA* plötsligt in i en period med miljontals arbetslösa, och fruktansvärd misär för de arbetande. En så gigantisk samhällsomvälvning kan inte undgå att lämna spår i landets politiska utveckling. Idag är det åtminstone på håll svårt att avgöra om det finns någon betydande radikaliserings bland de amerikanska arbetarmassorna. Man kan förmoda att massorna själva har blivit så förskräckta av de katastrofala ekonomiska omvälvningarna, så överväldigade och förkrossade av arbetslöshet eller rädsla för arbetslöshet att de ännu inte har kunnat dra ens de mest grundläggande politiska slutsatser från den katastrof som har drabbat dem. Det kräver en viss tid. Men de kommer att dra slutsatserna. Den oerhörda ekonomiska krisen har antagit karaktären av en samhällskris, och kommer att omvandlas till en kris för den amerikanska arbetarklassens politiska medvetande. Det är fullt möjligt att de breda arbetarskiktens revolutionära radikaliserings inte kommer att visa sig under den allra djupaste konjunkturnedgången, utan tvärtom när det börjar vända mot en återhämtning och uppgång. Hursomhelst kommer den nuvarande krisen att inleda en ny epok i det amerikanska proletariats och hela folkets liv. Vi kan förvänta oss betydande omflyttningar och sammandrabbningar bland de härskande partierna, liksom nya försök att bilda ett tredje parti, etc. Så fort de första tecknen på en ekonomisk återhämtning visar sig, kommer fackföreningsrörelsen att känna ett akut behov att slita sig loss ur AFL-byråkratins [American Federation of Labour] grepp. På samma sång kommer obegränsade möjligheter att öppna sig för kommunismen.

Amerika har tidigare upplevt mer än ett stormigt utbrott av revolutionära eller halvrevolutionära massrörelser. Varje gång dog de snabbt ut, eftersom Amerika varje gång gick in i en ny fas av ekonomiskt uppsving och även på grund av att rörelserna själva kännetecknades av grov empirism och teoretisk hjälplöshet. Dessa två villkor tillhör det förgångna. Ett nytt ekonomiskt uppsving (som inte går att utesluta på förhand) kan inte grunda sig på någon inre ”jämvikt”, utan måste basera sig på världsekonomin nuvarande kaos. Den amerikanska kapitalismen går in i en epok av ohygglig imperialism, oavbrutna rustningar, ständig inblandning i hela världens angelägenheter, militära konflikter och omvälvningar. Men å andra sidan har – eller snarare, skulle det kunna ha, om den hade en riktig politik – det amerikanska proletariats massor i kommunismen en vetenskaplig lära som är vuxen alla händelser, istället för den gamla blandningen av empirism, mysticism och kvacksalveri. Dessa radikala förändringar tillåter oss att med säkerhet förutsäga att det amerikanska proletariats oundvikliga och relativt snabba revolutionära omvandling inte kommer att bli den gamla vanliga lättsläckta ”brasan”, utan inledningen på en formlig revolutionär storbrand. I Amerika kan kommunismen med förtroende se fram mot en lysande framtid.

- 5) Det tsaristiska äventyret i Manchuriet ledde till det rysk-japanska kriget, som ledde till 1905 års revolution. Japanernas nuvarande äventyr i Manchuriet kan leda till revolution i *Japan*.

I början av seklet kunde landets feodalmilitära regim fortfarande med framgång tjäna den unga japanska kapitalismens intressen. Men under det senaste kvartsseklets

kapitalistiska utveckling har de gamla sociala och politiska formerna fallit sönder i oerhörd skala. Sedan dess har Japan mer än en gång stått på randen till en revolution. Men landet saknade en stark revolutionär klass som kunde genomföra de uppgifter som utvecklingen påtvingade det. Äventyret i Manchuriet kan påskynda den japanska regimens revolutionära katastrof.

Oavsett hur försvagat dagens Kina är av Guomindang-klickens diktatur, så skiljer det sig avsevärt från det Kina som Japan, i fotspåren på de europeiska makterna, har plundrat förr. Kina har inte styrkan att omedelbart driva ut de japanska expeditionstrupperna, men det kinesiska folkets nationella medvetenhet och aktivitet har ökat enormt. Hundratusentals, miljontals kineser har genomgått militär träning. Kineserna kommer att bygga nyare och nyare arméer. Japanerna kommer att känna sig belägrade. Järnvägarna kommer att vara av större nytta under ett krig än för ekonomiska syften. Fler och fler nya trupper måste sändas ut. Expeditionen i Manchuriet kommer att spridas ut och börja utmatta den japanska ekonomin, öka missnöjet i landet, skärpa motsättningarna och därmed skynda på en revolutionära krisen.

- 6) Även i *Kina* kommer behovet av ett beslutsamt försvar mot den imperialistiska invasionen att ge upphov till allvarliga inrikespolitiska konsekvenser. Guomindangs regim uppstod ur den nationella revolutionära massrörelsen som utnyttjades och ströps av de borgerliga militärerna (med hjälp av den stalinistiska byråkratin). Just av denna orsak är den nuvarande skakiga regimen full av motsättningar, och oförmögen att inleda ett revolutionärt krig. Behovet av ett försvar mot de japanska tyrannerna kommer mer och mer att vända sig mot Guomindangs regim, och ge näring åt massornas revolutionära stämningar. Under dessa förhållande kan den proletära förtruppen, under förutsättning att den har en korrekt politik, gottgöra allt det som så tragiskt gick förlorat under åren 1925-27.
- 7) De nuvarande händelserna i *Manchuriet* visar speciellt hur naiva de herrar var som krävde av Sovjetunionen att det helt enkelt skulle återlämna den kinesiska östra järnvägen till Kina. Det hade varit att frivilligt överlämna den till Japan. I deras händer skulle järnvägen ha blivit ett vapen mot både Kina och Sovjetunionen. Om det överhuvudtaget finns någonting som hittills har hindrat den japanska militärklicken från att intervensera i Manchuriet, och om någonting fortfarande kan få dem att vara försiktiga, så är det att den kinesiska östra järnvägen är sovjetisk egendom.¹
- 8) Kan inte det japanska äventyret i Manchuriet trots allt leda till krig med Sovjetunionen? Det säger sig självt att det inte är uteslutet, även om den sovjetiska regeringen skulle föra den allra klokaste och mest försiktiga politik. Det feodal-kapitalistiska Japans inre motsättningar har uppenbarligen fått hennes regering ur balans. Det råder ingen brist på anstiftare (Frankrike). Och tsarismens historiska erfarenheter i Fjärran Östern visar vad en obalanserad militärbyråkrati är förmögen

---

1 Den **kinesiska östra järnvägen** var den del av den ursprungliga transsibiriska järnvägen som gick genom Manchuriet till Vladivostok. En utlöpare byggdes från denna linje från Harbin söderut via Mukden till Liushunkow (Port Arthur). Den överlämnades till Japan i Portsmouth-avtalet 1905, och kom att kallas sydmanchuriska järnvägen. Vid denna tidpunkt började ryssarna bygga en ny manchurisk järnväg för den transsibiriska linjen, norr om Manchuriet. Den blev färdig 1917. Ryssarna behöll kontrollen över den kinesiska östra järnvägen efter oktoberrevolutionen. Japanerna befäste sin kontroll över Manchuriet, med undantag för denna järnväg, i början av 1932, och inrättade Manchukuos marionettregering.

De ”naiva herrar” som Trotskij talar om innefattade en del av vänsteroppositionen 1929, främst i Frankrike och Belgien, som hävdade att järnvägen var ett tsaristiskt, imperialistiskt initiativ, och att en proletär regering därför borde förskjuta den genom att återlämna den till... den borgerliga regeringen i Kina. Vid denna tidpunkt behöll Stalin järnvägen, men 1935 sålde han den till regeringen i Manchuriet i ett försök att avvärja ett japanskt angrepp på Sovjetunionen. Sovjetunionen fick tillbaka järnvägen vid förhandlingarna i Jalta [efter 2:a världskriget]. Trots att den kinesiska revolutionen ägde rum 1949, överlämnade Stalin järnvägen till Mao Zedongs regering först 1952.

till.

Kampen i Fjärran Östern gäller naturligtvis inte järnvägarna, utan hela Kinas öde. I denna enorma historiska kamp kan inte sovjetregeringen förhålla sig neutral, den kan inte ha samma inställning till Kina som till Japan. Den är förpliktad att helt och fullt stå på det kinesiska folkets sida. Enbart sovjetregeringens orubbliga lojalitet mot de förtryckta folkens befrielsekamp kan verkligen skydda Sovjetunionen på östfronten mot Japan, Storbritannien, Frankrike, USA.

Hur sovjetregeringen kommer att stödja det kinesiska folkets kamp under den kommande perioden beror på de konkreta historiska omständigheterna. Om det tidigare var absurt att frivilligt överlämna den kinesiska östra järnvägen till Japan, så vore det lika absurt att underordna hela politiken i Fjärran Östern under frågan om den kinesiska östra järnvägen. Mycket tyder på att den japanska militärklickens agerande i denna fråga är medvetet provokativt. De franska härskarna är direkta anstiftare till denna provokation. Syftet med provokationen är att binda fast Sovjetunionen i öst. Därför krävs det ännu mer fasthet och framsynthet från sovjetregeringens sida.

De grundläggande villkoren i öst – dess enorma yta, oräkneliga människomassor, ekonomiska efterblivenhet – ger alla processer en långsam, utdragen och smygande karaktär. Hursomhelst finns det inget omedelbart eller överhängande hot mot Sovjetunionens existens från Fjärran Östern. Under den kommande perioden kommer de viktigaste händelserna att äga rum i Europa. Det kan uppstå stora möjligheter, men samma källa kan också orsaka stora faror. För närvarande är det bara Japan som har bundit sina händer i Fjärran Östern. Tills vidare måste Sovjetunionen hålla sina händer fria.

- 9) Utifrån denna knappast fredliga politiska världsbakgrund sticker situationen i *Tyskland* ut tydligt. Här har de ekonomiska och politiska motsättningarna nått en aldrig tidigare skådad intensitet. Upplösningen närmar sig. Ögonblicket har kommit då den förrevolutionära situationen måste omvandlas till en revolutionär – eller kontrarevolutionär – situation. Inte bara Tysklands öde (och redan det är åtskilligt) utan även Europas öde, hela världens öde för många år framåt, beror på i vilken riktning lösningen av den tyska krisen kommer att utvecklas.
- Uppbygget i Sovjetunionen, den spanska revolutionens förlopp, utvecklingen av den förrevolutionära situationen i England, den franska imperialismens framtid, ödet för den revolutionära rörelsen i Kina och Indien – allt detta beror direkt och omedelbart på frågan om vem som kommer att segra i Tyskland under de närmaste månaderna: kommunismen eller fascismen?
- 10) Efter riksdagsvalen i september förra året deklarerade det tyska kommunistpartiet att fascismen hade nått sin höjdpunkt, och att den därefter snabbt skulle falla samman och bereda vägen för den proletära revolutionen. Den kommunistiska vänsteroppositionen (bolsjevikleninisterna) gjorde narr av denna lättsinniga optimism. Fascismen är resultatet av två villkor: å ena sidan en djup social kris, och å den andra det tyska proletariatets revolutionära svaghet. Proletariatets svaghet utgörs å sin sida av två delar: socialdemokratins speciella historiska roll, denna fortfarande mäktiga kapitalistiska makt inom proletariatets led, och oförmågan hos kommunistpartiets centristiska ledning att ena arbetarna under revolutionens fana.
- För oss är kommunistpartiet den subjektiva faktorn. Socialdemokratin är ett objektiva hinder som måste sopas undan. Om kommunistpartiet kunde ena arbetarklassen, och omvandla den till en stark revolutionär dragningskraft för folkets förtryckta massor, så skulle fascismen faktiskt falla i bitar. Men kommunistpartiets politik efter valen i september har bara förvärrat dess motsägelser: det tomma pratet om ”socialfascism”, flörten med socialchauvinismen, imiterandet av den verkliga fascismen i syfte att konkurrera med den, det kriminella äventyret med den ”röda folkomröstningen” - allt

detta hindrar kommunistpartiet från att bli proletarietets och folkets ledare. Under de senaste månaderna har det under sina fanor bara samlat de nya element som den svåra krisen nästan har tvingat in i dess led. Trots socialdemokratins katastrofala politiska villkor har den, tack vare kommunistpartiets hjälp, kunnat behålla större delen av sina anhängare. Hittills har den förvisso drabbats av avsevärda förluster, men de är ändå bara sekundära. Vad gäller fascisterna, har dessa – trots Thälmanns, Remmeles och andras skryt, och helt i linje med bolsjevikleninisternas prognoser – tagit ett stort steg framåt sedan september förra året. Kominterns ledning har varken kunnat förutspå eller hindra någonting. Den kan bara notera nederlagen. Dess resolutioner och andra dokument är – tyvärr! - bara ögonblicksbilder av den historiska processens bakdel.

- 11) Det avgörande ögonblicket är mycket nära. Men Komintern vill inte, eller snarare fruktar att, göra en bedömning av den verkliga världssituationen just nu. Kominterns presidium klarar sig med meningslösa papperslappar med agitation. Kominterns ledande parti, Sovjetunionens kommunistiska parti [SUKP], har inte antagit någon ståndpunkt alls. Som om ”världsproletariatets ledare” hade munnen full med potatis. De planerar att hålla tyst. De ämnar ligga lågt. De hoppas kunna vänta ut situationen. De har ersatt Lenins politik med.. musslans politik. Ett av historiens avgörande ögonblick närmar sig. Efter en rad stora men ändå ”delvisa” misstag som har undergrävt och skakat de krafter som Komintern samlade under sina första fem år, riskerar den nu att göra ett avgörande, ödesdigert misstag som kan radera ut Komintern som revolutionär faktor från den politiska kartan för en hel historisk epok. Låt de blinda och fega vägra märka detta. Låt förtalarna och de betalda journalisterna anklaga oss för att vara i förbund med kontrarevolutionen! Är det inte ett välkänt faktum att det inte är det som befäster imperialismen som är kontrarevolutionen, utan det som stör de kommunistiska byråkraternas matsmältning? Bolsjevikleninisterna låter sig inte skrämmas av smädelser, och låter inte förtalet hindra dem från att fullfölja sin revolutionära plikt. Inget får döljas och inget får förminskas. Vi måste högt och tydligt säga till de avancerade arbetarna: efter den ”tredje periodens” äventyrspolitik och skryt, har den ”fjärde perioden” - panik och kapitulation – inletts.
- 12) Om de nuvarande SUKP-ledarnas tystnad skulle översättas till ett hörbart språk, så skulle det låta som ”Lämna oss ifred!” Sovjetunionen har oerhört stora inhemska svårigheter. De okontrollerbara ekonomiska och sociala motsättningarna blir allt hårdare. Apparatsens demoralisering är ett oundvikligt resultat av omröstningsregimen¹, och har antagit i sanning hotfulla proportioner. De politiska förhållandena, och framförallt förhållandena i partiet mellan den demoraliserade apparaten och de splittrade massorna, är spända till bristningsgränsen. Byråkraternas hela visdom går ut på att *vänta*, att *dra ut på tiden*. Uppenbarligen hotar situationen i Tyskland att medföra omvälvningar. Men den stalinistiska apparaten fruktar omvälvningar mer än något annat. ”Lämna oss ifred! Låt oss först reda ut våra oerhört hårda inre motsättningar och sedan.. får vi se.” Sådana är stämningarna inom den stalinistiska fraktionen högsta kretsar. Det är just dessa stämningar som döljer sig bakom ”ledarnas” skamliga tystnad, vid en tidpunkt då det är deras mest grundläggande revolutionära plikt att tala ut klart och tydligt.
- 13) Det är inte alls förvånande att Moskvaledningens svekfulla tystnad har orsakat panik hos ledarna i Berlin. När det är nödvändigt att leda massorna i beslutsam kamp är det tyska kommunistpartiets ledning förvirrad, den kommer med undanflykter, och slingrar sig med fraser. Dessa personer är inte vana att ta ett självständigt ansvar. Framför allt annat drömmer de nu om ett sätt att bevisa att ”marxismen-leninismen” kräver att man undviker kamp.

¹ ”Omröstningsregim”: en sorts styre där man röstar för eller mot en viss kandidat eller ett visst förslag utan att de röstande har några alternativ - öa.

Här har de ännu inte skapat en fullständig teori. Men det ligger redan i luften. Det förs vidare från mun till mun och glimtar fram i artiklar och tal. Innebörden i denna teori är följande: fascismen växer ohämmat och dess seger är hursomhelst oundviklig. Istället för att ”blint” kasta oss in i kampen och låta oss krossas, är det bättre att försiktigt dra oss tillbaka och låta fascismen ta makten och kompromettera sig själv. Då – ja, då! - kommer vi att visa oss.

I enlighet med den politiska psykologins lagar lämnar äventyrspolitik och lättsinne plats för undergivenhet och kapitulation. Fascisternas seger, som förra året ansågs otänkbar, betraktas idag såsom säker. En eller annan Kuusinen, som bakom scenen fått inspiration från en eller annan Radek,¹ förbereder redan en lysande strategisk formulering för Stalin: reträtt i god tid, led de revolutionära styrkorna undan eldgivningen, och gräv en fälla för fascismen i form av... statsmakten.

Om denna teori skulle få fotfäste i det tyska kommunistpartiet och bestämma dess inriktning under de kommande månaderna, så skulle det innebära ett förräderi från Kominterns sida av samma historiska proportioner som socialdemokratiens förräderi 4 augusti 1914, och dessutom med mycket mer skrämmande konsekvenser.²

Det är vänsteroppositionens plikt att slå larm: Kominterns ledning leder det tyska proletariatet fram mot en oerhörd katastrof, vars innebörd är en panikartad kapitulation för fascismen!

- 14) Nationalsocialisternas maktövertagande skulle först av allt innebära utrotning av det tyska proletariatets blomma, dess organisationer skulle krossas, dess tro på sig själv och framtiden skulle suddas ut. Med tanke på samhällsmotsättningarnas mycket större mognad och intensitet i Tyskland, så kommer den italienska fascismens djävulska arbete att framstå som ett blekt och nästan mänskligt experiment i jämförelse med de tyska nationalsocialisternas arbete.

Retirera säger ni, som igår var den ”tredje periodens” profeter? Ledare och institutioner kan slå till reträtt. Individer kan gömma sig. Men arbetarklassen kommer inte att ha någonstans att retirera inför fascismen, och ingenstans att gömma sig. Om man skulle gå med på det fruktansvärda och otroliga, att partiet faktiskt skulle undvika striden och på så sätt lägga proletariatets öde i dödsfiendens händer, så skulle det bara betyda en sak: den ohyggliga kampen skulle inte bryta ut *innan* fascisternas maktövertagande utan *efter* det, det vill säga under förhållanden som är tio gånger mer gynnsamma för fascismen än vad de är idag. Om proletariatet tvingas kämpa mot en fascistisk regim efter att ha blivit förrått av sitt eget ledarskap, ha blivit överraskat, förvirrat, förtvivlat – så kommer en sådan kamp att förvandlas till en rad skrämmande, blodiga och meningslösa krampryckningar. Tio proletära uppror, tio nederlag, det ena efter det andra, skulle inte kunna försvaga och suga kraften ur den tyska arbetarklassen lika mycket som en reträtt inför fascismen vid en tidpunkt då man fortfarande inte har beslutat vem som ska bli herre i det tyska hushållet.

- 15) Fascismen sitter ännu inte vid makten. Vägen till makten är ännu inte öppen för den. Fascismens ledare är fortfarande rädda för att ta risken: de inser att alltför mycket står på spel, att deras liv står på spel. Under dessa omständigheter kan kapitulationstämningarna bland de kommunistiska ledarna plötsligt underlätta problemen för dem och förenkla deras uppgifter.

1 **Karl Radek** (1885-1939) tillhörde före Första världskriget de polska, tyska och schweiziska socialdemokratiska partiernas vänster. Under Lenin blev han en ledande propagandist i Komintern. Tillhörde vänsteroppositionen fram tills Trotskij landförvisades till Turkiet 1929. Han kapitulerade då för Stalin, och blev Kremls expert i utrikesfrågor. Dömdes till tio års fängelse vid den andra Moskvarättegången 1937.

2 **4 augusti 1914** är dagen för Andra internationalens sammanbrott. Detta datum röstade det tyska socialdemokratiska partiet för den imperialistiska regeringens krigsbudget, trots partiets dittillsvarande antimilitaristiska ståndpunkt. Samma dag utfärdade de franska och belgiska socialistpartierna manifest som förklarade att de skulle stöda sina regeringar under kriget.

Om till och med inflytelserika skikt inom borgarklassen för närvarande fruktar det fascistiska experimentet just därför att de inte vill ha några omvälvningar, inte något långt och svårt inbördeskrig, då kan den officiella kommunismens kapitulerande politik öppna vägen till makten för fascisterna, fullständigt knuffa medelklasserna och de fortfarande vacklande delarna av småbourgeoisin, liksom betydande delar av proletariatet självt, till fascismens sida.

Det säger sig självt att en segerrik fascism *någon dag* kommer att falla offer för de objektiva motsättningarna och sin egen otillräcklighet. Men för den omedelbara, förutsägbara framtiden, de närmaste tio till tjugo åren, så skulle en seger för fascismen i Tyskland innebära ett brott i den revolutionära utvecklingens kontinuitet, Kominterns sammanbrott, och en av världsimperialismens mest vidriga och blodtörstiga segrar.

16) Fascismens seger i Tyskland skulle oundvikligen betyda krig mot Sovjetunionen.

Det vore faktiskt ren politisk dumhet att tro att de tyska nationalsocialisterna, när de väl kommit till makten, skulle inleda ett krig mot Frankrike eller ens Polen. Under den första perioden av nationalsocialisternas styre skulle det oundvikliga inbördeskriget mot det tyska proletariatet binda den fascistiska utrikespolitiken till händer och fötter. Hitler kommer att behöva Pilsudski lika mycket som Pilsudski kommer att behöva Hitler. Båda kommer att bli verktyg för Frankrike. Om den franska borgarklassen för närvarande fruktar de tyska fascisternas maktövertagande som ett hopp ut i det okända, så kommer trots det den franska reaktionen, både i sin "nationalistiska" såväl som radikalsocialistiska form, att satsa allt på fascismen samma dag som Hitler segrar.

Ingen av de "normala" borgerliga parlamentariska regeringarna kan i nuläget riskera krig med Sovjetunionen, eftersom det skulle medföra risk för enorma inrikespolitiska svårigheter. Men om Hitler kommer till makten och går vidare och krossar de tyska arbetarnas förtrupp, krossar och demoraliserar hela proletariatet, då kommer den fascistiska regeringen att vara den enda regering som kan föra krig mot Sovjetunionen. Under sådana omständigheter kommer den naturligtvis att agera i en gemensam front med Polen och Rumänien, med de andra gränsstaterna, och i Fjärran Östern med Japan. I ett sådant djärvt företag skulle Hitlers regering bara vara hela världskapitalismens verkställande organ. Clemenceau, Millerand, Lloyd George, Wilson kunde inte genomföra ett direkt krig mot sovjetregeringen, men under tre år kunde de stöda Koltjaks, Wrangels och Denikins arméer.¹ Om Hitler segrar kommer han att bli världsbourgeoisins super-Wrangel.

Det är meningslöst, ja, och omöjligt, att idag förutspå hur en sådan gigantisk duell skulle sluta. Men det står helt klart att om världsbourgeoisins krig mot Sovjet bryter ut efter fascisternas maktövertagande i Tyskland, då kommer det att betyda fruktansvärd isolering och en kamp på liv och död under de allra värsta och mest farliga förhållanden för Sovjetunionen. Om fascisterna krossar det tyska proletariatet, så skulle redan det innebära att sovjetrepubliken fallit samman till hälften.

17) Men innan frågan kommer upp i Europas strider måste den avgöras i Tyskland. Det är därför vi säger att Tyskland är nyckeln till den internationella situationen. I vems händer ligger den? För närvarande fortfarande i kommunistpartiets händer. Partiet har inte tappat den ännu. Men det kan göra det. Ledningen styr det i den riktningen.

¹ **Georges Clemenceau** (1841-1929) var i sin ungdom socialist. Blev premiärminister i Frankrike och krigsminister 1917. Var en av arkitekterna bakom Versaillesfördraget. Förespråkade intervention mot den ryska revolutionen.

Alexander Millerand (1859-1943) blev 1899 den förste socialist som ingått i en borgerlig regering. Uteslöts så småningom ur det franska socialistpartiet. Innehade flera ministerposter och valdes till republikens president 1920.

Alexander V Koltjak (1874-1920) var befälhavare för en av de östra kontrarevolutionära fronterna under det ryska inbördeskriget. **Pjotr N Wrangel** (1878-1928) efterträdde **Anton I Denikin** (1872-1947) som befälhavare för den vita armén i Krim.

Alla som predikar en ”strategisk reträtt”, det vill säga att kapitulera, alla som accepterar en sådan predikan, är förrädare. De som propagerar en reträtt inför fascisterna måste betraktas som omedvetna agenter för fienden inom proletariatets led. Det tyska kommunistpartiets grundläggande revolutionära plikt kräver att det säger: fascismen kan komma till makten först efter ett skoningslöst, förintande inbördeskrig till det bittra slutet. Framförallt måste arbetarkommunisterna känna till detta. De socialdemokratiska arbetarna måste känna till det, de partilösa arbetarna, hela proletariatet. Hela det internationella proletariatet måste känna till det. Röda armén måste känna till det i förväg.

- 18) Men är kampen egentligen inte hopplös? 1923 överdrev Brandler fascistens styrka enormt, och dolde på så sätt sin kapitulation. Den internationella arbetarrörelsen lider än idag av följderna från denna strategi. Det tyska kommunistpartiets och Kominterns historiska kapitulation 1923 låg till grund för fascistens senare uppkomst. Idag utgör den tyska fascismen en oändligt mycket större politisk kraft än för åtta år sedan. Vi har hela tiden varnat för att underskatta den fascistiska faran, och det tillkommer inte oss att förneka att den existerar även nu. Det är just därför vi idag kan och måste säga till de tyska arbetarna: era ledare halkar återigen från den ena ytterligheten till den andra. Samtidigt är fascisternas främsta styrka deras stora antal. Ja, de har fått många röster. Men under sociala strider är det inte rösterna som avgör. Fascistens huvudarmé består fortfarande av småbourgeoisin och den nya medelklassen: små hantverkare och affärsinnehavare i städerna, lägre ämbetsmän, tjänstemän, intelligentsian, de utarmade bönderna. I valstatistiken väger tusen fasciströster lika mycket som tusen kommuniströster. Men i den revolutionära kampen utgör tusen arbetare på en stor fabrik en kraft som är hundra gånger större än tusen lägre ämbetsmän, kontorister, deras fruar och svärmödrar. Fascisternas stora massa består av mänskligt stoft. Socialistrevolutionärerna var det antalsmässigt största partiet under den ryska revolutionen. Under den första perioden röstade alla som inte var antingen en medveten borgare eller en medveten arbetare för dem. Socialistrevolutionärerna hade till och med majoriteten i den konstituerande församlingen, det vill säga efter oktoberrevolutionen. De såg sig därför som ett stort nationellt parti. De visade sig vara ett stort nationellt intet. Vi vill inte jämställa de ryska socialistrevolutionärerna med de tyska nationalsocialisterna. Men det finns otvivelaktigt likheter mellan dem som är mycket viktiga för att klargöra den fråga som vi diskuterar. Socialistrevolutionärerna var de dunkla folkliga förhoppningarnas parti. Nationalsocialisterna är den nationella hopplöshetens parti. Småbourgeoisin har alltid haft lätt att gå från hopp till förtvivlan, och dra med sig en del av proletariatet. Precis som var fallet med socialistrevolutionärerna är nationalsocialisternas stora massa mänskligt stoft.
- 19) Dessa personer som ska föreställa strateger har gripits av panik, och glömmet det viktigaste: proletariatets stora sociala och kampfördelar. Dess krafter är inte slut. Det kan inte bara kämpa, utan också segra. Rapporterna om att stämningen är nedslagen på fabrikerna återspeglar i de flesta fall observatörernas, det vill säga partifunktionärerna som har tappat huvudet, nedslagenhet. Men vi måste också ta hänsyn till det faktum att den komplicerade situationen och ledarnas förvirring inte kan annat än oroa arbetarna. Arbetarna inser att stora strider kräver en fast ledning. Arbetarna är inte rädda för fascistens styrka eller att det krävs en skoningslös kamp. De blir bara störda av ledningen osäkerhet och tvekan, av deras vacklan i avgörande ögonblick. I det ögonblick partiet höjer rösten bestämt, klart och självsäkert kommer det inte att finnas kvar ett spår av nedstämdhet och nedslagenhet på fabrikerna.
- 20) Otvivelaktigt har fascisterna starka kampgrupper, i synnerhet erfarna stormtrupper. Vi får inte bagatellisera detta: ”officerarna” har en viktig roll även i inbördeskrigets armé.

Men trots allt är det inte officerarna utan soldaterna som avgör. Men den proletära arméns soldater är oändligt överlägsna, mer pålitliga och ståndaktiga än soldaterna i Hitlers armé.

När den har erövrat makten kommer fascismen att ha lätt att hitta soldater. Med hjälp av statsapparaten är det lätt att skapa en armé av borgarklassens favoritsöner, intellektuella, expediter, demoraliserade arbetare, trasproletärer etc. Ett exempel är den italienska fascismen. Men här bör man nämna att den italienska milisen ännu inte har genomgått någon verklig prövning av sin kampförmåga. Men den tyska fascismen sitter ännu inte vid makten. Det återstår ännu för den att erövra makten i kamp med proletariatet. Kommer kommunistpartiet att gå in i denna kamp med ännu sämre trupper än fascismen? Och kan vi ens för ett ögonblick anta att de tyska arbetarna, som har mäktiga produktions- och transportmedel i sina händer, som av sina arbetsförhållanden har knutits samman i en armé av järn, kol, järnvägar, elektriska ledningar, att de inte i den avgörande kampen kommer att visa sig vara oerhört överlägsna Hitlers mänskliga stoft?

Ett annat viktigt element som avgör ett partis eller en klass' styrka är vilken uppfattning partiet eller klassen har om styrkeförhållandena i landet. I alla krig försöker fienden skapa en överdriven bild av sin styrka. Det var en av hemligheterna bakom Napoleons strategi. När det gäller att ljuga kan Hitler i alla fall inte vara sämre än Napoleon. Men hans skrävel blir en militär faktor först när kommunisterna börjar tro på honom. Mer än något annat finns ett omedelbart behov av en realistisk inventering av styrkorna. Vad har nationalsocialisterna på fabrikerna och järnvägarna? Hur många beväpnade officerare har de i armén? En klar social analys av båda lägrens sammansättning, en ständig och vaksam beräkning av styrkorna, är en osviklig källa till revolutionär optimism.

För tillfället ligger nationalsocialisternas styrka inte så mycket i deras egen armé som i motsättningarna inom deras dödsfiendes armé. Men just närvaron av det fascistiska hotet, dess tillväxt och närhet, medvetenheten om att det till varje pris är nödvändigt att undvika detta hot, måste oundvikligen tvinga arbetarna mot enhet i självförsvarets namn. Ju mer tillförlitlig centralfiguren för denna process, det vill säga kommunistpartiet, visar sig vara, desto snabbare och mer framgångsrikt kommer proletariatet att samla sina styrkor. Nyckeln till situationen ligger i partiets händer. Ve dem om de tappar den!

Under de senaste åren har Kominterns funktionärer titt som tätt, oftast omotiverat, skrikit om den omedelbara krigsfara som hotar Sovjetunionen. Idag antar denna fara en verklig karaktär och konkreta konturer. Det borde vara självklart för varje revolutionär arbetare att fascisternas försök att gripa makten i Tyskland måste leda till en mobilisering av Röda armén. För den proletära staten kommer det att bli frågan om revolutionärt självförsvar i ordets mest direkta och omedelbara mening. Tyskland är inte bara Tyskland. Det är Europas hjärta. Hitler är inte bara Hitler. Han är kandidat för posten som super-Wrangel. Men Röda armén är inte heller bara Röda armén. Det är den proletära världsrevolutionens arm.

Efterskrift

PS. Skriften *Mot nationalkommunismen!*, som skrevs av författaren till denna pamflett, har framkallat en del tvetydiga applåder i flera socialdemokratiska och demokratiska tidningar. Det vore inte bara märkligt, utan till och med onaturligt, om inte socialdemokraterna, vid en tidpunkt då den tyska fascismen med framgång utnyttjar den tyska kommunismens allvarliga misstag, skulle försöka utnyttja en öppen och hård kritik av dessa misstag.

Självfallet rusade den stalinistiska byråkratin i Moskva liksom i Berlin efter den socialdemokratiska och demokratiska pressens artiklar om vår pamflett, som om de var en

dyrbar gåva: äntligen hade de hittat verkliga ”bevis” för vår enhetsfront med socialdemokratin och borgarklassen. Folk som gick igenom den kinesiska revolutionen hand i hand med Chiang Kaishek och den brittiska generalstrejken hand i hand med Purcell, Citrine och Cook – på den tiden handlade det inte om artiklar, utan storslagna historiska händelser – tvingas med glädje hänga upp sig på en tidningsdebatt.¹ Men vi räds inte att även här stå ansikte mot ansikte med våra anklagare. Det räcker att tänka efter istället för att svamla, att analysera och inte smäda.

Framförallt frågar vi: vem har haft hjälp av det tyska kommunistpartiets absurda och kriminella deltagande i den fascistiska folkomröstningen? Fakta har redan givit ett ovedersägligt svar på denna fråga: fascisterna och enbart fascisterna. Just av denna orsak har den främste inspiratören till detta brottsliga äventyr av sagt sig sina ursprungsrättigheter: i ett tal inför ansvariga partifunktionärer i Moskva försvarade Stalin deltagandet i folkomröstningen, men hejdade sig i tid och förbjöd inte bara texten från att tryckas, utan till och med att talet fick nämnas i tidningarna

Givetvis citerar *Vorwärts*, *Berliner Tageblatt* och *Wiener Arbeiterzeitung* – speciellt den sistnämnda – ur vår pamflett på ett ytterst ohederligt sätt. Ja, och kan någon förvänta sig ärlighet mot den proletära revolutionens idéer i den borgerliga eller småborgerliga pressen? Men vi är beredda att bortse från förvrängningarna och börja bemöta de stalinistiska funktionärernas anklagelser. Låt oss erkänna, att eftersom socialdemokratin fruktar fascisternas seger, och på detta sätt återspeglar arbetarnas revolutionära oro, så har den en viss *objektiv* rätt att använda vår kritik av stalinisternas politik, som har gjort fascisterna en enorm tjänst. Men grunden till denna ”rätt” är inte vår pamflett, utan er politik, o visa strateger! Ni säger att vi har en ”enhetsfront” med Wels² och Severing? *Bara på den grundval och i den utsträckning ni har visat att ni har en enhetsfront med Hitler och hans Svarta hundra*. Och även här med denna skillnad: att det i ert fall var en gemensam politisk aktion, medan det i vårt fall när det kommer till kritan rörde sig om att våra motståndare använde några citat på ett tvetydigt sätt.

När Sokrates slog fast den filosofiska principen ”Lär känna dig själv!”, så hade han utan tvekan Thälmann, Neumann och Remmele i åtanke.

---

1 Den **brittiska generalstrejken** började 1 maj 1926, och kunde ha inneburit inledningen av ett omfattande revolutionärt uppror i Storbritannien. Den avblåstes två veckor senare av den reformistiska fackföreningsledningen.

Sir Walter Citrine (1887-1983) var generalsekreterare i den brittiska fackföreningskongressen mellan 1926 och 1946 och var en av ledarna i den engelsk-ryska kommittén. Han utnämndes 1946 till baronet.

2 **Otto Wels** (1873-1939) var en ledande medlem i socialdemokratin. Som militärbefälhavare i Berlin krossade han spartakisternas uppror på order från Noske. Han ersatte sedan Ebert som vice ordförande i SPD:s verkställande utskott med ansvar för partiapparaten, en post som han innehade fram till 1933.

Kapitel 7. För en arbetarnas enhetsfront mot fascismen (8 december 1931)

Tyskland upplever nu en av de stora historiska perioder under vilken det tyska folkets, Europas och i betydande omfattning hela mänsklighetens öde kommer att avgöras för årtionden framåt. Om man sätter en boll på toppen av en pyramid kan minsta stöt få den att rulla ner antingen till vänster eller till höger. Sådan är den situation som för varje timme närmar sig i Tyskland idag. Vissa krafter vill att bollen ska rulla åt höger och knäcka ryggen på arbetarklassen. Andra krafter vill att bollen ska stanna på toppen. Det är en utopi. Bollen kan inte ligga kvar på toppen av en pyramid. Kommunisterna vill att bollen ska rulla åt vänster och knäcka ryggen på kapitalismen. Men det räcker inte att vilja, man måste veta hur. Låt oss än en gång lugnt överväga: är den politisk som för närvarande förs av det tyska kommunistpartiets centralkommitté riktig eller felaktig?

Vad vill Hitler?

Fascisterna växer mycket snabbt. Kommunisterna växer också, men mycket långsammare. De två ytterligheternas tillväxt visar att bollen inte kan stanna på pyramidens topp. Fascisternas snabba tillväxt visar att bollen *kan* rulla åt höger. Där ligger en oerhörd fara.

Hitler betonar att han är mot en statskupp. För att en gång för alla strypa demokratin vill han bara komma till makten längs den demokratiska vägen. Kan vi på allvar tro det?

Om fascisterna kunde räkna med att på ett fredligt sätt få en absolut majoritet av rösterna i nästa val, då kanske de till och med skulle föredra den vägen. Men i verkligheten är den vägen otänkbar för dem. Det är idiotiskt att tro att nazisterna skulle kunna växa oavbrutet under obegränsad tid. Förr eller senare skulle de ha tömt sina sociala källor. Fascismen har så oerhörda motsättningar i sina led att det ögonblick måste komma då tillväxten ersätts av nedgång. Detta ögonblick kan komma långt innan fascisterna har samlat ens hälften av rösterna till sig. De kommer inte att kunna stanna, för de har inte mer att vänta sig här. De kommer att tvingas ta till en omvälvning.

Men även fränsett allt detta är fascisterna avskurna från den demokratiska vägen. De enormt växande politiska motsättningarna, och fascisternas obönhörliga banditagitacion kommer oundvikligen att leda till en situation där atmosfären kommer att bli allt hetare ju närmare fascisterna är att nå majoritet, och ju mer omfattande kommer konflikterna och striderna att bli. Med detta perspektiv är inbördeskriget oundvikligt. Följaktligen kommer inte frågan om fascisternas maktövertagande att avgöras med en omröstning, utan med ett inbördeskrig som fascisterna förbereder och framprovocerar.

Kan vi ens för ett ögonblick anta att Hitler och hans rådgivare inte inser och förutser detta? Det skulle vara att betrakta dem som dumskallar. Det finns inget större brott inom politiken än att hoppas på att en stark fiende är dum. Men om Hitler inte är omedveten om att vägen till makten går via ett ohyggligt inbördeskrig, så innebär det att hans tal om en fredlig demokratisk väg bara är en täckmantel, det vill säga en krigslist. I så fall är det ännu mer nödvändigt att hålla ögonen öppna.

Vad döljer sig bakom Hitlers krigslist?

Det är enkelt och uppenbart vad han har räknat ut: han vill lugna sina motståndare med att nazisterna ska växa långsiktigt parlamentariskt, för att överraska dem när de sover och i rätt ögonblick utdela ett dödande slag. Det är dessutom fullt möjligt att Hitlers artighetsfraser om den demokratiska parlamentarismen under den närmaste framtiden kan hjälpa till att upprätta någon sorts koalition där fascisterna kommer att få de viktigaste posterna, som de sedan kan

använda för sin statskupp. Ty det är uppenbart att en koalition mellan, låt oss säga, centern och fascisterna inte kommer att vara ett steg mot en ”demokratisk” lösning av frågan, utan ett steg närmare en statskupp under de för fascisterna allra mest gynnsamma förhållandena.

Vi måste planera i ett kortsiktigt perspektiv

Till och med oavsett vad den fascistiska generalstaben vill, så innebär detta att lösningen kan infalla under loppet av de närmaste månaderna, för att inte säga veckorna. Dessa omständigheter är ytterst viktiga när man utarbetar en korrekt politik. Om vi låter fascisterna gripa makten om två eller tre månader, så kommer kampen mot dem nästa år att bli mycket svårare än nu. Alla revolutionära planer som lagts upp för två, tre eller fem år framåt kommer att visa sig vara eländigt och skamligt svammel om arbetarklassen låter fascisterna ta makten under loppet av de närmaste två, tre eller fem månaderna. I politiken för en revolutionär kris är bedömningen av tiden lika viktig som under krigsoperationer.

Låt oss ta ett annat, mer avlägset exempel för att klargöra vår tanke. Hugo Urbahns¹ anser sig vara ”vänsterkommunist”, och förkunnar att det tyska partiet är bankrutt, politiskt överspelat, och föreslår att det ska bildas ett nytt parti. Om Urbahns hade rätt så skulle det innebära att fascisternas seger är säker. För att skapa ett nytt parti krävs det årtal (och ingenting talar för att Urbahns parti på något sätt skulle vara bättre än Thälmanns parti: när Urbahns stod i ledningen för partiet gjorde det ingalunda färre fel).

Ja, om fascisterna verkligen skulle gripa makten så skulle det inte bara innebära att kommunistpartiet skulle krossas fysiskt, utan också formligen partiets politiska bankrutt. Ett vanhedrande nederlag i kamp mot band av mänskligt skräp – det skulle aldrig det mångmiljonhövdade tyska proletariatet förlåta Kommunistiska internationalen och dess tyska sektion. Fascisternas maktövertagande skulle därför högst troligt betyda att det skulle behöva skapas ett nytt revolutionärt parti, och med all sannolikhet också en ny international. Det vore en skrämmande historisk katastrof. Men bara verkliga likvidatorer kan idag anta att det är *oundvikligt*. Det kan bara de göra som under en täckmantel av tomma fraser verkligen skyndar sig att kapitulera som fegisar inför kampen och *utan* kamp. Denna uppfattning har bolsjevikleninisterna, de som stalinisterna kallar ”trotskister”, ingenting gemensamt med.

Vi är orubbligt övertygade om att det går att besegra fascisterna – inte efter att de har kommit till makten, inte efter fem, tio eller tjugo år under deras styre, utan nu, under de givna förhållandena, under de kommande månaderna och veckorna.

Thälmann anser fascismens seger oundviklig

För att kunna segra krävs en korrekt politik. Det vill säga, vi behöver en politik som är anpassad till den nuvarande situationen, till de nuvarande styrkeförhållandena, och inte till en situation som kan utveckla sig om ett, två eller tre år, när frågan om makten redan kommer att vara avgjord för lång tid framåt.

Olyckligtvis har det tyska kommunistpartiets centralkommitté en politik som, delvis medvetet och delvis omedvetet, utgår från åsikten att fascisternas seger är oundviklig. I det upprop för en ”Röd enhetsfront” som publicerades 29 november 1931, utgår det tyska kommunistpartiets centralkommitté från tanken att det inte går att besegra fascismen utan att först ha besegrat socialdemokratin. Samma tanke upprepas i alla möjliga olika former i Thälmanns artikel. Är denna tanke riktig? I historisk mening är den ovillkorligt riktig. Men det betyder inte att man med hjälp av den, med andra ord genom att helt enkelt upprepa den, kan lösa *dagsfrågorna*. En tanke som är korrekt utifrån den revolutionära *strategins* synvinkel

1 **Hugo Urbahns** (död 1947) var ledare för KPD efter 1924. Han utslöts tillsammans med Maslow och Fischer 1927. Bildade med dem Leninbund, en grupp som under en kort period var ansluten till vänsteroppositionen. 1933 flydde han till Sverige, där han dog.

i stort, förvandlas till en lögn och dessutom en reaktionär lögn, om den inte översätts till *taktikens* språk. Är det sant att man för att kunna avskaffa arbetslöshet och misär först måste krossa kapitalismen? Det är sant. Men bara den värsta tråskalle kan av detta dra slutsatsen att vi inte redan idag av all kraft måste bekämpa de åtgärder som kapitalismen använder för att öka arbetarnas elände.

Kan vi förvänta oss att kommunistpartiet under de närmaste månaderna kommer att kunna besegra både socialdemokratin och fascismen? Ingen normalt funtad person som kan läsa och räkna skulle riskera att göra ett sådant påstående. Politiskt står frågan så här: kan vi nu, under de närmaste månaderna, det vill säga med en försvagad men (tyvärr) fortfarande mycket stark socialdemokrati, med framgång slå tillbaka fascismen? Centralkommittén svarar nekande. Med andra ord anser Thälmann att fascismens seger är oundviklig.

Återigen: de ryska erfarenheterna

För att kunna uttrycka mina tankar så klart och konkret som möjligt ska jag än en gång återvända till erfarenheterna under Kornilov-upproret. 26 augusti (gamla almanackan) 1917 ledde general Kornilov sina kosacktrupper och en division fritrupper mot Petrograd. Vid rodret satt Kerenskij, borgarklassens lakej och till tre fjärdedelar förbunden med Kornilov. Lenin höll sig fortfarande gömd, på grund av anklagelser om att han stod i Hohenzollerns tjänst. På grund av samma anklagelse satt jag vid denna tid isolerad i Krestij-fängelset. Hur gick bolsjevikerna till väga i denna fråga? De hade också rätt att säga: ”För att kunna besegra Kornilov måste vi först besegra Kerenskij.” De sa det mer än en gång, ty det var rätt och nödvändigt för all den efterföljande propagandan. Men det var helt otillräckligt för att kunna göra motstånd mot Kornilov 26 augusti och de följande dagarna, och för att hindra honom från att slakta proletariatet i Petrograd. Därför nöjde sig inte bolsjevikerna med allmänna upprop till arbetarna och soldaterna att bryta med de försonliga politikerna och stöda bolsjevikernas röda front. Nej, bolsjevikerna föreslog mensjevikerna och socialistrevolutionärerna en enhetsfront i kamp, och tillsammans med dem bildade man gemensamma kamporganisationer. Var det rätt eller fel? Låt Thälmann svara på det. För att ännu mer livfullt visa hur det stod till med enhetsfronten, ska jag återge följande händelse: omedelbart efter att jag tack vare fackföreningarna hade frigivits mot borgen, för jag direkt till Kommittén för nationellt försvar, där jag diskuterade och tog beslut angående kampen mot Kornilov tillsammans med mensjeviken Dan och socialistrevolutionären Gotz,¹ Kerenskij's allierade som hade satt mig i fängelse. Var det rätt eller fel? Låt Remmele svara på det.

Är Brüning det ”mindre onda”?

Socialdemokratin stöder Brüning, röstar på honom, tar ansvar för honom inför massorna – på grundval av att Brünings regering är det ”mindre onda”. *Die Rote Fahne* försöker tillskriva mig samma uppfattning – på grund av att jag gick mot kommunisternas idiotiska och skamliga deltagande i Hitlers folkomröstning. Men har den tyska vänsteroppositionen och i synnerhet jag krävt att kommunisterna ska rösta på och stöda Brüning? Vi marxister anser att Brüning och Hitler, och även Braun, är delar av ett och samma system. Frågan om vilken av dem som är det ”mindre onda” är meningslös, ty systemet som vi kämpar mot kräver alla dessa delar. Men tillfälligtvis hamnar dessa delar i konflikt med varandra, och proletariatets parti måste dra fördel av dessa konflikter i revolutionens intresse.

1 **Feodor Dan** (1871-1947 var mensjevikledare och satt under 1917 i Petrogradsovjetens presidium, men blev senare aktiv motståndare till revolutionen. Arresterades 1921 och förvisades från Sovjetunionen 1922. Dog i USA.

Abram R Gotz (1882-1937) var ledare för socialistrevolutionärerna i Petrogradsovjeten. Var mot oktoberrevolutionen. Dömdes till döden 1920, men befriades senare. Hölls senare som gisslan och blev skjuten 1937.

Det finns sju tonarter i musikskalan. Frågan om vilken av dessa tonarter som är ”bäst” - do, re eller sol – är meningslös. Men en musiker måste veta när han ska slå och vilken ton han ska slå an. Den abstrakta frågan om vem som är det mindre onda – Brüning eller Hitler – är lika meningslös. Man måste känna till vilken av dessa toner man ska slå an. Är det klart? För de klenst begåvade ska jag ta ett annat exempel. Om en av mina fiender ställer fram en liten daglig portion gift framför mig, medan den andre å andra sidan tänker skjuta mig, så kommer jag först att slå pistolen ur handen på min andra fiende, ty det ger mig möjlighet att göra mig av med min första fiende. Men det betyder ingalunda att giftet är det ”mindre onda” jämfört med revolvern.

Olyckligtvis har det tyska kommunistpartiets ledare ställt sig på samma grundval som socialdemokratin, bara med omvända förtecken: socialdemokratin röstar på Brüning och anser honom vara det mindre onda. Å andra sidan vägrar kommunisterna att på något sätt lita på varken Braun eller Brüning (vilket de gör helt rätt i), men går ut på gatorna för att stöda Hitlers folkomröstning, det vill säga fascisternas försök att störta Brüning. Men i och med det har de utsett Hitler till det mindre onda, ty en seger för folkomröstningen skulle inte ha fört proletariatet till makten utan Hitler. Det är förvisso smärtsamt att behöva argumentera om sådana ABC-frågor. Det är illa, mycket illa, när musiker som Remmele istället för att skilja på tonarterna klampar på klaviaturen med stövlarna.

Det handlar inte om de arbetare som redan har lämnat socialdemokratin utan de som fortfarande är kvar hos den.

De tusentals Noske, Welse och Hilferding föredrar, *när det kommer till kritan*, fascismen framför kommunismen.¹ Men för att kunna göra det måste de en gång för alla slita sig loss från arbetarna. Idag är det inte fallet. Idag tvingas socialdemokratin i sin helhet, med alla sina inre motsättningar, in i en skarp konflikt med fascisterna. Vår uppgift är att dra nytta av denna konflikt och inte ena antagonisterna mot oss.

Fronten måste riktas mot fascismen. Och denna direkta kampfront mot fascismen, som ska omfatta hela proletariatet, måste användas i kampen mot socialdemokratin, som ett angrepp i flanken, men inte mindre effektivt för det.

Vi måste i handling visa oss fullständigt beredda att gå i block med socialdemokraterna mot fascisterna i alla fall där de går med på ett block. Att säga till de socialdemokratiska arbetarna: ”Kasta era ledare åt sidan och gå med i vår 'partilösa' enhetsfront” är detsamma som att lägga ytterligare en tom fras till de tusentals andra. Vi måste förstå hur man drar arbetarna från sina ledare i verkligheten. Men verkligheten idag är kampen mot fascismen. Det finns och kommer otvivelaktigt att finnas socialdemokratiska arbetare som är beredda att kämpa hand i hand med de kommunistiska arbetarna mot fascisterna, oavsett vad de socialdemokratiska organisationerna tycker eller till och med mot deras önskan. Givetvis måste vi knyta närmast möjliga kontakter med dessa progressiva element. Men för närvarande är de inte många. De tyska arbetarna är uppfostrade i en anda av organisation och disciplin. Det har både starka och svaga sidor. Den överväldigande majoriteten av de socialdemokratiska arbetarna kommer att kämpa mot fascisterna, men – åtminstone för närvarande – bara tillsammans med sina organisationer. Det går inte att hoppa över detta stadium. Vi måste – i denna nya och

1 **Gustav Noske** (1868-1946) var socialdemokratisk försvarsminister 1919, och var ansvarig för krossandet av spartakisternas uppror. Han beordrade mordet på Liebknecht och Luxemburg. Blev senare president i regionen Hannover (1920-1933).

Rudolf Hilferding (1877-1941) föddes i Wien, och var en av de första socialdemokratiska ledarna i Tyskland före kriget. Skrev ett banbrytande verk i politisk ekonomi, *Finanskapitalet*. Var pacifist under kriget, och ledde senare det Oberoende socialdemokratiska partiet (USPD), en splittring från SPD som var anslutet till Två-och-en-halv internationalen. Efter att ha återvänt till Andra internationalen satt Hilferding som finansminister i Stresemanns regering (1923) och Müllers regering (1928). Flydde 1933 till Frankrike. Pétains regering överlämnade honom till Gestapo 1940, och han dog kort efter det i ett tyskt fängelse.

extraordinära situation – hjälpa de socialdemokratiska arbetarna att i handling testa sina organisationer och ledare, vid en tidpunkt då det gäller arbetarklassens liv eller död.

Vi måste tvinga in socialdemokratin i ett block mot fascisterna

Problemet är att det finns alltför många rädda opportunister i kommunistpartiets centralkommitté. De har hört att opportunismen präglas av en förkärlek för block, och därför är de mot block. De förstår inte skillnaden mellan, låt oss säga, en parlamentarisk överenskommelse och en aldrig så anspråkslös överenskommelse om kamp under en strejk eller för att försvara arbetarnas tryckerier mot de fascistiska gängen.

Överenskommelser under val, parlamentariska kompromisser mellan det revolutionära partiet och socialdemokratin gynnar i allmänhet socialdemokratin. Praktiska överenskommelser för massaktioner, för kamp, är alltid till det revolutionära partiets fördel. Den engelsk-ryska kommittén var ett otillåtet block mellan två ledarskap på en gemensam politisk plattform som var vag, vilseledande och inte alls bindande i handling. Att upprätthålla detta block under den brittiska generalstrejken, när General Council antog rollen som strejkbrytare, innebar ett politiskt bedrägeri från stalinisternas sida.¹

Ingen gemensam plattform med socialdemokratin eller med ledarna för de tyska fackföreningarna, inga gemensamma tidningar, banderoller eller plakat! Marschera var och en för sig, men slå tillsammans! Kom bara överens om hur vi ska slå, vem vi ska slå, och när vi ska slå! Sådana överenskommelser kan man till och med sluta med djävulen själv, med hans farmor och till och med Noske och Grzesinsky.² Bara på ett villkor, att man inte binder upp sina händer.

Vi måste utan dröjsmål äntligen utarbeta ett praktiskt system av åtgärder – inte med målet att bara ”avslöja” socialdemokratin (inför kommunisterna), utan med målet att verkligen kämpa mot fascismen. Detta program måste ta upp frågan om försvarsorganisationer i fabrikena, att fabriksrådets verksamhet ska vara fri, att arbetarnas organisationer och institutioner är okränkbara, frågan om vapenförråd som fascisterna kan stjäla, åtgärder i en nödsituation, det vill säga hur de kommunistiska och socialdemokratiska gruppernas aktioner ska samordnas i kampen, etc, etc.

Fabriksråden har en enormt viktig roll i kampen mot fascismen. Här krävs det ett särskilt exakt handlingsprogram. Varje fabrik måste bli ett antifascistiskt bålverk, med egna befälhavare och egna bataljoner. Vi måste kartlägga de fascistiska förläggningarna och alla andra fascistiska fästen, i varenda stad och varje distrikt. Fascisterna försöker omringa de revolutionära fästena. De som omringar måste bli omringade. Här är en överenskommelse med de socialdemokratiska och fackliga organisationerna inte bara tillåtet utan en plikt. Att förkasta det av ”principiella” skäl (i själva verket av byråkratisk dumhet, eller ännu värre av feghet) är att ge en direkt och omedelbar hjälp till fascismen.

Redan i september 1930, det vill säga för ett och ett kvarts år sedan, föreslog vi ett praktiskt program för en överenskommelse med de socialdemokratiska arbetarna (*Vändningen i Kommunistiska internationalen och situationen i Tyskland*). Vad har ledningen gjort i denna riktning? Praktiskt taget ingenting. Kommunistpartiets centralkommitté har tagit upp allt utom det som utgör deras omedelbara uppgift. Så mycket värdefull, ohjälpligt förlorad tid som har gått till spillo! Det är faktiskt inte mycket tid kvar. Handlingsprogrammet måste vara strikt praktiskt, objektivt, relevant, utan några konstgjorda ”anspråk”, utan reservationer, så att

1 Brittiska och ryska fackföreningsledare bildade den **Engelsk-ryska fackliga enhetskommittén** 14 maj 1925. Kommitténs engelska del omfattade medlemmar från den Fackliga kongressens högsta råd [General Council] (den brittiska arbetarfederationen), som förråde den brittiska generalstrejken 1926. Trots detta satt ryssarna även efter det kvar i kommittén, och den kollapsade först när briterna lämnade den 1927.

2 **Albert C Grzesinsky** (1879-1948) var socialdemokratisk polischef i Berlin, och bjöd bara halvhjärtat motstånd mot Papens kupp 20 juli 1932.

varenda vanlig socialdemokratisk arbetare kan säga till sig själv: det kommunisterna föreslår är helt oundgängligt i kampen mot fascismen. På denna grundval måste vi med vårt exempel dra med oss de socialdemokratiska arbetarna, och kritisera deras ledare, som oundvikligen kommer att bromsa och hindra. Bara på detta sätt är det möjligt att segra.

Ett bra citat från Lenin

Dagens epigoner, det vill säga Lenins rakt igenom bedrövliga lärjungar, tycker om att när det passar sig dölja sina brister med citat – ofta helt ovidkommande sådana. För marxister avgörs inte frågan av ett citat, utan med hjälp av en riktig metod. Om man vägleds av en riktig metod är det inte svårt att hitta passande citat. Sedan jag hade dragit liknelsen med Kornilov ovan, sa jag till mig själv: det går troligen att hitta ett teoretiskt klagörande av vårt block med de försonliga politikerna i kampen mot Kornilov hos Lenin. Och jag hittade faktiskt detta stycke, i ett brev som Lenin skrev till centralkommittén i början av september 1917 [slutet av augusti, enligt gamla almanackan – öa]:

Och vi får inte *ens nu* stödja Kerenskijs regering. Det vore principiöst. Man kommer att fråga: Skall man då inte slåss mot Kornilov? Självfallet, jo! Men det är inte ett och samma, det finns en gräns här, den överskrids av en del bolsjeviker, som förfaller till ”kompromissande” och låter sig *ryckas* med av händelsernas ström.

Vi kommer att kämpa, vi kämpar mot Kornilov, *liksom* Kerenskijs *trupper*, men vi stöder inte Kerenskij, **utan** avslöjar hans svaghet. Det är skillnad. Det är en tämligen fin, men ytterst väsentlig skillnad och den får inte glömmas.

Vari består då ändringen i vår taktik efter Kornilovupproret?

Den består i att vi ändrar formen för vår kamp mot Kerenskij. Utan att ett uns försvaga vår fiendskap mot honom, utan att ta tillbaka ett ord av vad vi sagt mot honom, utan att avstå från uppgiften att störta Kerenskij, säger vi: man måste beräkna ögonblicket. Vi tänker inte störta Kerenskij nu, vi skall nu ta itu med uppgiften att störta honom *på ett annat sätt*, nämligen: klagöra för folket (som kämpar mot Kornilov) Kerenskijs *svaghet* och *vacklan*. Det gjorde vi också tidigare. Men nu har det blivit *huvudsaken*: häri består ändringen. (*Valda verk i 10 band*, bd 7, s 136-37.)

Vi föreslår ingenting annat. Fullständig självständighet för de kommunistiska organisationerna och pressen, total frihet för kommunistisk kritik, samma sak för socialdemokratin och fackföreningarna. Bara föraktliga opportunisterna kan tillåta att kommunistpartiets frihet begränsas (som till exempel vid inträdet i Guomindang). Vi tillhör inte denna skara.

Dra inte tillbaka någon kritik av socialdemokratin. Glöm inget av det som har hänt. De historiska räknenskapernas dag, inklusive räkningen för Karl Liebknecht och Rosa Luxemburg,¹ kommer att komma när tiden är inne, precis som bolsjevikerna till sist gjorde upp räkningen med mensjevikerna och socialistrevolutionärerna för deras hets, förtal, fängslande och mord på arbetare, soldater och bönder.

Men vi gjorde upp räkningen med dem två månader efter att vi hade utnyttjat att Kerenskij och Kornilov, ”demokraterna” och fascisterna, delvis gjorde upp räkningen med varandra – i

1 **Rosa Luxemburg** (1871-1919) föddes i Polen. 1893 var hon med och grundade det polska socialdemokratiska partiet. 1897 började hon verka inom den tyska socialistiska rörelsen, och tillhörde partiets revolutionära flygel. Hon fängslades 1915 och bildade tillsammans med sina medarbetare, bland andra Liebknecht, Spartakistbund (Spartakistförbundet). Hon blev befriad efter revolutionen i november 1918, och hjälpte till att leda spartakisternas uppror, som krossades i början av 1919. Under denna period blev Spartakistförbundet det tyska kommunistpartiet, och Rosa Luxemburg blev den första redaktören för *Die Rote Fahne*. Hon och Liebknecht mördades i januari 1919 av de socialdemokratiska härskarna i Berlin. Hon efterlämnade ett stort antal teoretiska, ekonomiska och debattskrifter, varav en del finns på svenska på www.marxistarkiv.se.

syfte att ännu mer definitivt driva tillbaka fascisterna. Det var bara tack vare denna omständighet som vi blev segerrika.

När det tyska kommunistpartiets centralkommitté antar den ståndpunkt som uttrycks i citatet från Lenin ovan, då kommer det omedelbart att närma sig massorna i de socialdemokratiska och fackliga organisationerna på ett annat sätt: istället för artiklar och tal som bara övertygar de redan övertygade kommer agitatorerna att hitta ett gemensamt språk med de hundratusentals och miljontals arbetarna. Splittringen inom socialdemokratien kommer att gå snabbare. Fascisterna kommer snart att märka att deras uppgift inte bara består av att besegra Brüning, Braun och Wels, utan också av öppen kamp med hela arbetarklassen. På denna nivå kommer det oundvikligen att äga rum en djup splittring inom fascismen. Bara längs denna väg är segern möjlig.

Men man måste *vilja* segra. Samtidigt finns det bland de kommunistiska funktionärerna inte så få fega karriärister och bluffmakare, vars inkomster och, än värre, hud är dem kära. Dessa krakar har en tendens att haspla ur sig ultraradikala fraser, bakom vilka det döljer sig en lumpen och föraktlig fatalism. ”Utan att besegra socialdemokratien kan vi inte kämpa mot fascismen!”, säger dessa fruktansvärda revolutionärer, och av just detta skäl... står de beredda med sina pass.

Arbetarkommunister, ni är hundratusentals, miljontals. Ni kan inte resa någonstans, det finns inte pass så det räcker. Skulle fascismen komma till makten, så kommer den att köra över era huvuden och ryggar som en fruktansvärd stridsvagn. Er räddning är skoningslös kamp. Och bara kampenhet med de socialdemokratiska arbetarna kan leda till seger. Skynda, arbetarkommunister, det är inte mycket tid kvar!

Kapitel 8. Vad härnäst? Det tyska proletariats ödesfrågor (27 januari 1932)

Översättning (från engelska): *Lars Lundström*
(engelsk originaltitel: *What Next? Vital Questions for the German Proletariat*).

Första upplagan (under titeln *Kampen mot Hitler*) 1983 av Bokförlaget Röda Rummet

---

Inledning

Den ryska kapitalismen var mycket försenad i sin utveckling. Därför visade den sig vara imperialismens svagaste länk. I dagens kris visar sig den tyska kapitalismen vara den svagaste länken. Men den är det av rakt motsatta skäl, just därför att den är det mest utvecklade kapitalistiska systemet i det trånga Europa. När Tysklands produktivkrafter drivs i höjden och bygger upp allt större sprängkraft, stryps de samtidigt allt hårdare av statsystemet i Europa – som påminner om systemet av burar i en liten lantlig djurpark. I varje skede av händelseutvecklingen ställs den tyska kapitalismen återigen inför samma problem. Problem som man tillgripit krig för att lösa. Med Hohenzollernregeringen¹ avsåg den tyska bourgeoisien att ”organisera Europa”. Genom Brüning-Curtius’ regering² försökte man endast . . . upprätta en tullunion med Österrike. På denna sorgliga nivå försöker man nu lösa sina problem och skissera sina framtidsutsikter! Men inte ens tullunionen kunde man upprätta. Det europeiska systemet tål inte att peta på. Skulle några millioner österrikare förena sig med Tyskland riskerar Frankrikes omskrutna ledarställning att braka samman.

Varken för Europa och i synnerhet Tyskland är den kapitalistiska vägen längre framkomlig. Den tillfälliga lösning på den nuvarande krisen som – på arbetarnas bekostnad— kan uppnås genom det självreglerande samspelet mellan kapitalismens egna krafter, den lösningen innebär bara att samtliga motsättningar dyker upp igen i nästa skede, i än mer tillspetsad form.

Europas världsekonomiska betydelse kan endast avta. Redan är Europa överklustrat med outplånliga amerikanska etiketter: Dawes plan, Youngs plan, Hoovers moratorium (betalningsanstånd ö.a.)³. Europa står helt på amerikanska ransoner.

Kapitalismens förfall ger social och kulturell upplösning. För en fortsatt normal differentiering inom nationerna – för proletariats fortsatta tillväxt på mellanliggande klassers bekostnad – är vägen spärrad. En ytterligare förlängning av krisen kan endast medföra att småbourgeoisien utarmas och att allt större grupper av arbetare förvandlas till trasproletärer. Det är detta hot, som i sin mest tillspetsade form, tar stryppgrepp på det utvecklade kapitalistiska Tyskland.

---

1 [Notapparaten i detta kapitel har bearbetats av Lars Lundström. En del av noterna är upprepningar från andra kapitel, men vi har valt att lämna kvar dem.] Släkten **Hohenzollern** tar sin början med Frederick av Hohenzollern 1415. I början av sextonhundratalet blev man hertigar av Preussen och under Bismarck regentfamilj i Tyskland. Den 9 november 1918 abdikerar kejsar Wilhelm II vilket markerar slutet för familjen som regenter.

2 **Heinrich Brüning** (1885 – 1970) var ledare för det katolska centerpartiet. I mars 1930 utnämndes han till kansler av Hindenburg. Han företrädde kapitalister som motsatte sig samarbete med Hitler. När han avskedades den 30 maj hade han begränsat press- och församlingsfriheten samt i praktiken upphävt alla fackföreningsavtal i december 1931. **Julius Curtius** (1877 – 1948) var utrikesminister i Willers och Brünings regeringar 1929 – 1930.

3 Tysklands utbetalning av krigsskadestånd övervakades enligt Versaillesavtalet av en kommission, först enligt Dawes plan (efter bankiren och politikern **Charles G. Dawes**) och senare enligt Youngs plan som uppgjorts av den amerikanske advokaten **Owen D. Young**. Han administrerade också båda planerna som, liksom Versaillesavtalet hade det motsägelsefyllda syftet att hålla både den tyska ekonomin och det revolutionära uppsvinget efter kriget, i schack. **Herbert Hoover** som då var USA:s president föreslog 1931 att Tyskland skulle få anstånd med betalningen av krigsskulderna. Förslaget antogs och ersatte Youngs plan men kom för sent för att rädda den tyska ekonomin eller stabilisera den politiska situationen.

Den mest ruttna delen av det förruttnande kapitalistiska Europa är den socialdemokratiska byråkratin. Den inledde sin historia under Marx' och Engels fana. Målet var att krossa bourgeoisens herravälde. Men den infångades av kapitalismens starka uppgång och drogs med i dess kölvatten. Först i sina handlingar och senare i sina ord förrådade socialdemokratien, i reformernas namn, revolutionen. Visst försvarade Kautsky fortfarande under lång tid de revolutionära fraserna och fick dessa att tjäna reformismens syfte. Bernstein krävde tvärtom att man skulle uppge revolutionen eftersom kapitalismen gick in i en period av fredlig utveckling utan kriser och krig. Vilken profetia! På ytan fanns det en oförsonlig motsättning mellan Kautsky och Bernstein. Men för reformismen kompletterade de i själva verket varandra, som den högra handen den vänstra.¹

Så kom kriget. Med hopp om ett kommande välstånd stödde socialdemokratien kriget. I stället för välstånd satte förfallet in. Nu blev uppgiften varken att härleda revolutionens nödvändighet ur kapitalismens otillräcklighet eller att genom reformer försona arbetarna med kapitalismen. Socialdemokratins nya uppgift blev nu att trygga samhället för bourgeoisien genom att offra reformerna.

Men inte ens nu hade man nått förfallets slutliga stadium. Den kris som nu skakar kapitalismen föranledde socialdemokratien att offra frukterna av långvarig ekonomisk och politisk kamp. Därigenom sänkte man de tyska arbetarnas levnadsstandard till samma nivå som deras fäders, farfäders och farfarfäders. Det finns inget mer tragiskt och samtidigt mer motbjudande historiskt skådespel än reformismens stinkande upplösning bland spillrorna av alla sina erövringar och förhoppningar. Teatern jagar vilt efter modernism. Ge oftare Hauptmanns *Vävarna*, detta det modernaste av alla dramana.² Och låt inte regissören glömma att reservera de första bänkraderna för socialdemokratins ledare.

Dessa ledare är emellertid inte i stämning för dramatik. De har nått den yttersta gränsen för sin anpassningsförmåga. Det finns en nivå under vilken den tyska arbetarklassen inte för någon tidsperiod godvilligt kan sjunka. I kampen för sin existens är den borgerliga regeringen dessutom inte i någon stämning att erkänna denna nivå. Brünings undantagslagar är bara början, endast trevare för att känna hur landet ligger. Brünings regering vilar på den socialdemokratiska byråkratins fega och förrådiska stöd som i sin tur är beroende av det motvilliga, halvhjärtade stödet från en del av proletariatet. Detta system som grundar sig på byråkratiska påbud är instabilt, otillförlitligt och tillfälligt. Kapitalismen kräver en annan, mer beslutsam, politik. Socialdemokraterna som håller ett vakande öga på sina egna arbetare, ger ett stöd som inte bara är otillräckligt utan som redan blivit besvärande. De ofullgångna åtgärdernas tid är förbi. För att finna en utväg måste bourgeoisin helt befria sig från det tryck

1 **Karl Kautsky** (1854 – 1938) var före kriget den tyska socialdemokratins och den andra internationals främste ledare. Fram till kriget motsatte han sig Bernsteins revisionistiska teorier. 1917 deltog han i bildandet av det oberoende socialdemokratiska partiet (USPD). 1920 splittrades USPD och mer än hälften gick till KPD (tyska kommunistpartiet). Återstoden som fortfarande kallades USPD blev den tyska sektionen av den två-och-en-halvt internationalen, som kallades så därför att den stod mitt emellan den andra och den tredje. Denna föll samman 1923, inte lång tid efter det att större delen av USPD med Kautsky, åter anslöt sig till det socialdemokratiska partiet och den andra internationalen (1922). Under hela denna period var Kautsky en glödande revisionist och motståndare till oktoberrevolutionen.

Eduard Bernstein (1850– 1932) var revisionismens förste teoretiker inom den tyska socialdemokratien d.v.s. han hävdade att marxismen inte längre var giltig och måste ”revideras”. Socialismen skulle upprättas genom en gradvis demokratisering av kapitalismen. Arbetarrörelsen måste därför överge klasskampspolitiken för klassarbete med den ”progressiva” bourgeoisien. Bernsteins arbete *Evolutionär socialism* angreps av varenda samtida marxist. Inte desto mindre blev revisionismens teori och praktik dominerande i de mest betydande socialistiska partierna över hela världen, vilket ledde till den andra internationals sammanbrott vid krigsutbrottet.

2 **Gerhard Hauptmann** (1862– 1946) var tillsammans med Ibsen, en av det moderna dramats grundläggare. *Vävarna* (1892) handlade om fattiga arbetares liv och var ett i en rad naturalistiska skådespel om ämnen som tidigare betraktats som olämpligt stoff för scenen. Hauptmann vann nobelpriset 1912.

som utövas av arbetarnas organisationer. Dessa måste undanröjas, förstöras och krossas fullständigt.

I denna skärningspunkt tar fascismens historiska roll sin början. Den mobiliserar de klasser som befinner sig omedelbart över proletariatet och som hela tiden fruktar att bli tvingade ner i dess led. Den organiserar och militariserar dem på finanskapitalets bekostnad, under den officiella regeringens täckmantel och den ger dem uppgiften att utplåna de proletära organisationerna, från de mest revolutionära till de mest konservativa.

Fascism är inte bara ett system av vedergällning, brutalt våld och polisterror. Fascism är ett särskilt styressätt som grundar sig på utrotandet av alla element av proletär demokrati inom det borgerliga samhället. Fascismens uppgift ligger inte bara i att tillintetgöra den kommunistiska förtruppen utan i att hålla hela klassen i ett tillstånd av påtvingad splittring. För att uppnå detta syfte räcker det inte att fysiskt förinta den mest revolutionära delen av arbetarna. Det är även nödvändigt att krossa all oberoende och frivillig organisering, att förstöra alla proletariatets försvarsverk och att utrota allt som uppnåtts av socialdemokratin och fackföreningarna under tre fjärdedels sekel. För i sista hand grundar sig även kommunistpartiet på dessa landvinningar.

Socialdemokratin har förberett alla nödvändiga förutsättningar för fascismens triumf. Men därigenom har den också förberett scenen för sin egen politiska förintelse. Det är helt riktigt att ge socialdemokratin ansvaret för Brüning's undantagslagstiftning liksom för den annalkande faran för fascistiskt barbari. Det är total smörja att identifiera socialdemokratin med fascism.

Genom sin politik under revolutionen 1848 förberedde den liberala bourgeoisin kontra-revolutionens triumf, som i sin tur snöpte liberalismen. Inte mindre hårt än Lassalle, gisslade Marx och Engels,¹ den tyska liberala bourgeoisin, och deras kritik var djupare än hans. Men när lassalleanerna klumpade ihop den liberala bourgeoisin med den feodala kontrarevolutionen till "en reaktionär massa" blev Marx och Engels med rätta rasande över denna falska ultravänsterism. Lassalleanernas felaktiga ställningstagande förvandlade dem vid flera tillfällen till ofrivilliga hjälpredor åt monarkin, trots den allmänt progressiva karaktären av deras arbete som var oändligt mycket mer betydelsefullt och konsekvent än vad liberalismen presterade.

Mot en ny historisk bakgrund upprepar teorin om "socialfascism" lassalleanernas grundläggande fel. Efter att ha stjälpit nationalsocialister och socialdemokrater i en enda fascistisk hög kastar sig den stalinistiska byråkratin huvudstupa in i sådana aktiviteter som att stöda Hitlers folkomröstning, vilket på sitt sätt inte alls är överlägset Lassalles allians med Bismarck.²

I sin kamp mot socialdemokratin måste den tyska kommunismen i det nuvarande skedet stöda sig på två olika fakta: a) socialdemokratin's politiska ansvar för fascismens styrka, b) den absoluta oförenligheten mellan fascismen och de arbetarorganisationer av vilka socialdemokratin själv beror.

Motsättningarna inom den tyska kapitalismen har nu nått en sådan spänningsnivå att en explosion är oundviklig. Socialdemokratin's anpasslighet har nått den gräns bortom vilken självutplåningen ligger. Den stalinistiska byråkratin's misstag har nått den gräns bortom vilken

1 **Ferdinand Lassalle** (1825 – 1864) var en framträdande gestalt i den tyska arbetarklassrörelsen och grundade Allmänna tyska arbetarföreningen. Hans efterföljare anslöt sig till de tidiga marxisterna i grundandet av den tyska socialdemokratin.

2 **Otto von Bismarck** (1815 – 1898) var ledare för den Preussiska regeringen från 1862 och det tyska kejsardömet's förste kansler från 1871 till 1890. Han enade Tyskland under Preussen och Hohenzollernarna och var en lidelsefull fiende till arbetarrörelsen. Som kansler införde han 1878 antisocialistlagen som förbjöd SPD.

katastrofen ligger. Detta är den trefaldiga formel som karakteriserar situationen i Tyskland. Allting balanserar nu på en knivsegg.

När man tvingas följa förhållandena i Tyskland genom tidningar som kommer nästan en vecka för sent; när man måste tillåta ytterligare en vecka innan manuskript kan överbrygga gapet mellan Konstantinopel och Berlin, varefter ännu fler veckor måste gå innan pamfletten når sin publik, så uppstår ofrivilligt frågan: ”Kommer det inte att vara alldeles för sent?”. Och varje gång svarar man sig själv:

Nej! De arméer som dras samman för slaget är så kolossala att man inte behöver frukta någon blixtnabb uppgörelse. Det tyska proletariats styrka har inte uttömts. Dess krafter har ännu inte satts in. För var dag som går kommer omständigheternas logik alltmer att tränga sig på. Och detta berättigar författarens försök att tillföra vad han har att säga, även om det försenas några veckor d.v.s. en hel historisk period.

Den stalinistiska byråkratin drog slutsatsen att den skulle kunna fullfölja sina ansträngningar mer ostört om författaren till dessa sidor hölls inspärrad på Prinkipo. Från socialdemokraten Hermann Müllers¹ regering lyckades den utverka en vägran att ge visum åt . . . ”mensjeviken”.² I detta fall upprättades enhetsfronten utan någon vacklan eller försening. I officiella sovjetiska publikationer sprider stalinisterna idag nyheten att jag ”försvarar” Brüningens regering i enlighet med en överenskommelse med socialdemokratin, som i gengäld drar i trådarna för att ge mig inrese rätt till Tyskland. I stället för att bli upprörd över sådana förvanskningar tillåter jag mig att skratta åt dess enfald. Men jag måste svälja mitt skratt eftersom tiden är knapp.

Det kan inte finnas minsta tvekan om att händelseutvecklingen kommer att visa det riktiga i vår ståndpunkt. Men på vilket sätt kommer historien att ge detta bevis? Genom en katastrof för den stalinistiska fraktionen eller genom den marxistiska politikens seger?

Häri ligger nu hela frågans kärnpunkt. Denna fråga är den tyska nationens ödesfråga, och den gäller inte enbart dess öde.

De problem som analyseras i denna pamflett uppstod inte igår. Under nio år nu har Kominterns³ ledning sysselsatt sig med omvärderingar och med att upplösa det internationella proletariats förtrupp genom taktiska krampryckningar som sammantagna faller under beteckningen ”generallinjen”. Den ryska vänsteroppositionen (bolsjevik-leninisterna) bildades inte bara på grund av ryska problem utan också på grund av internationella. Bland dessa upptog den revolutionära utvecklingens problem i Tyskland långt ifrån den sista platsen. Skarpa åsiktsskillnader i denna fråga daterar sig till 1923. Under de följande åren har författaren till dessa sidor mer än en gång talat om dessa kontroversiella frågor. En ansevärd del av mina kritiska arbeten har publicerats på tyska. Föreliggande pamflett är i sin tur ett bidrag till vänsteroppositionens teoretiska och politiska arbete. Mycket av det som i det

1 **Hermann Müller** (1876 – 1931) var den siste socialdemokratiska kanslern i Tyskland (1928 – 1930). Han följdes av Brüning.

2 Det ryska socialdemokratiska arbetarpartiet splittrades vid sin andra kongress 1903 i två grupper, **bolsjevikerna** (majoriteten) ledd av Lenin och **mensjevikerna** (minoriteten) ledd av Martov. Splittringen speglade växande grundläggande principskillnader som inte kunde överbryggas. Bolsjevikerna utvecklades till det ryska kommunistpartiet medan mensjevikerna blev kvar inom den andra internationalen.

3 **Komintern** också kallad Den tredje internationalen eller Den kommunistiska internationalen organiserades under Lenins ledning som den andra internationalens revolutionära efterföljare. Under Lenins tid hölls världskongresserna en gång om året trots inbördeskriget och Sovjetunionens osäkra läge. Den första kongressen hölls 1919, den andra 1920, den tredje 1921 och den fjärde 1922. Trotskij såg teserna från Kominterns fyra första kongresser som vänsteroppositionens och senare fjärde internationalens programmatiska grundstenar. Kominterns femte kongress ägde rum 1924 när Stalins apparat redan hade tagit över. Den sjätte kongressen ägde inte rum förrän 1928 och den sjunde inte förrän 1935. Den sjunde kallar Trotskij för ”likvidationskongressen” och den blev också den sista innan Stalin för att tillmötesgå sina imperialistiska allierade förklarade Komintern upplöst 1943.

följande endast nämns i förbigående analyserades på sin tid i detalj. För detaljstudier måste jag därför hänvisa läsarna till mina böcker *Den Tredje Internationalen efter Lenin*, *Den permanenta revolutionen* o.s.v.. När nu dessa åsiktsskillnader möter var och en i form av ett stort historiskt problem kan deras ursprung värderas mycket bättre och grundligare. För den allvarlige revolutionären, för den sanne marxisten är ett sådant studium helt oundgängligt. Eklektiker lever på tillfälliga tankar och improvisationer som uppstår under händelsernas tryck. Marxistiska kadrer som är förmögna att leda den proletära revolutionen tränas endast genom att hela tiden arbeta fram lösningar på problem och konflikter.

1. Socialdemokratin

”Järnfronten” är väsentligen en sammanslutning mellan numerärt starka socialdemokratiska fackföreningar och maktlösa grupper av borgerliga ”republikaner” som helt har förlorat folkets stöd och all tilltro till sig själva. När det blir fråga om kamp är kadaver värdelösa men de kommer väl till pass för att hindra de levande från att kämpa. De borgerliga allierade fungerar för de socialdemokratiska ledarna som tygel på arbetarorganisationerna. Vi måste kämpa! Vi måste kämpa! . . . men det är bara tomt prat. Med Guds hjälp kommer allting till slut att ordna upp sig utan någon blodspillan. Är det verkligen möjligt att fascisterna beslutar sig för att sluta prata och gör slag i saken. Socialdemokraterna själva försökte sig aldrig ens på någonting sådant och socialdemokraterna är ju inte sämre än andra människor.

I händelse av verklig fara litar socialdemokraterna inte på ”Järnfronten” utan på den preussiska polisen. Men de gör upp räkningen utan värden! Det förhållandet att polisen ursprungligen i stort antal rekryterades bland socialdemokratiska arbetare är helt betydelselöst. Även i detta fall bestäms medvetandet av miljön. Den arbetare som blir polisman i den kapitalistiska statens tjänst är en borgerlig snut, inte någon arbetare. Dessa polismän har under senare år mycket oftare måst kämpa med revolutionära arbetare än med nazistiska studenter. En sådan träning undgår inte att sätta sina spår. Och framför allt: varje polisman vet att även om regeringar kan förändras så består polisen.

Socialdemokratins teoretiska organ *Das Freie Wort* (vilken eländig tidning!) trycker i sin nyårsupplaga en artikel som lägger ut ”fördragsamhetens” politik i dess djupaste mening. Tydligen kan Hitler aldrig komma till makten i motsättning till polisen och Reichswehr. Och Reichswehr står enligt författningen under befäl av republikens president. Av detta följer att fascismen inte är farlig så länge en författningstrogen president står i spetsen för regeringen. Fram till presidentvalet måste Brüning's regering stödjas så att en författningstrogen president därefter kan väljas genom en allians med den parlamentariska bourgeoisin. Så hindras Hitler under ytterligare sju år att ta makten. Detta är artikelns bokstavliga innehåll.^{1*} Ett massparti som leder millioner (mot socialismen!) hävdar att i dagens Tyskland, som skakas i sina grundvalar, avgörs frågan om vilken klass som kommer till makten, inte av det tyska proletarietets kampförmåga, inte av fascismens stöttrupper, inte ens av Reichswehrs manskap, utan av om Weimarförfattningens rena ande² (samt den nödvändiga mängden malmedel) tar plats i presidentpalatset. Men anta att Weimaran den tillsammans med Bethmann-Hollweg³ i ett visst läge inser att ”nödvändigheten inte känner några lagar”. Vad händer då? Eller anta att

1 Artikeln är undertecknad med de blygsamma initialerna E.H. De bör bevaras åt eftervärlden. Generationer av arbetare har inte slitit förgäves. Stora revolutionära tänkare och kämpar har inte färdats över denna jord utan att sätta sina spår. E.H. finns, stannar på sin post och visar vägen för det tyska proletarietet.

Onda tungor påstår att E.H. är nära besläktad med den E. Heilmann som genom den eländigaste chauvinism grisade ner sig så under kriget. Ingenting vore omöjligt för ett sådant klart huvud. - Trotskijs anmärkning.

Ernst Heilmann var en socialdemokratisk politiker som var extrem socialchauvinist (motsatsen till internationalist). Han blev inblandad i en stor finansskandal.

2 Den tyska regeringen reorganiserades 1919 i **Weimar**, en liten stad i Thuringen där såväl Goethe som Schiller hade levtt, vilket bourgeoisien såg som en anknytning till den klassiska tyska, humanistiska traditionen jämfört med det ”preussiska” Berlin (som inte var det bästa stället att organisera en borgerlig regering eftersom det varit ett revolutionärt upprorscentrum 1919).

Weimarandens förgängliga stoff, trots allt malmedel, upplöses vid det mest olämpliga tillfälle. Vad händer då? Och vad händer om . . . men det finns ingen hejd på sådana frågor.

Reformismens politiker, dessa flinka intrigörer, listiga ränksmidare och karriärister, experter på att manövrera parlament och regeringar har knappt rubbats ur sina invanda cirklar av händelseutvecklingen, knappt ställts inför kritiska skeenden, förrän de avslöjar sig som – det finns inget mildare uttryck – absoluta och kompletta dårar.

Att förlita sig på en president är att förlita sig på ”staten”. Inför den hotande sammanstötningen mellan proletariatet och den fascistiska småbourgeoisin – två läger som tillsammans utgör den överväldigande majoriteten av den tyska nationen – så skriker dessa marxister från Vorwaerts på nattvakten för att han ska komma till deras hjälp. De säger till staten: ”hjälp, gör något!” (*Staat, greif zu!*) Vilket betyder: Snälla Brüning, tvinga oss inte att använda arbetarorganisationernas styrka för att försvara oss. Det kommer bara att mobilisera hela proletariatet och då kommer rörelsen att stiga över vår partilednings flintskallar. Även om den till en början är antifascistisk så kommer den att sluta som kommunistisk.”

På detta kunde Brüning, om han inte föredrog tystnad, svara: ”Med hjälp av polismakten skulle jag inte kunna klara fascismen även om jag ville, men jag skulle inte göra det även om jag kunde. Att sätta Reichswehr i rörelse innebär endast att splittra Reichswehr, om inte att vända det helt emot oss. Men än viktigare är att om den byråkratiska apparaten riktades mot fascisterna skulle det innebära att arbetarnas bakbundna händer befriades och deras fulla handlingsfrihet återställdes. Resultatet skulle bli just det som ni, socialdemokrater, fruktar så mycket och som jag alltså fruktar dubbelt.”

Den effekt som socialdemokratins vädjan har på statsapparaten, på domarna, Reichswehr och polisen kan inte bli annan än helt motsatt den önskade. De mest ”lojala” tjänstemännen, de mest ”neutrala”, de som är minst bundna till socialdemokratien kan bara resonera så här:

”Socialdemokraterna har millioner bakom sig. De förfogar över enorma resurser: pressen, parlamentet, kommunerna. Deras eget skinn står på spel. I kampen mot fascisterna garanteras de kommunisternas stöd. Och trots detta ber dessa mäktiga herrar mig, en tjänsteman, att rädda dem undan attackerna från ett annat parti som omfattar millioner och vars ledare imorgon kan vara mina chefer. Det måste stå riktigt illa till för herrarna i socialdemokratien, antagligen helt hopplöst . . . Det är dags för mig (tjänstemannen) att börja tänka på mitt eget skinn.” Och resultatet blir att den ”lojale”, ”neutrale” tjänstemannen som vacklade igår, undantagslöst kommer att skydda sig d.v.s. sluta sig till nationalsocialisterna för att rädda sin egen framtid. De reformistiska gengångarna arbetar på detta sätt, med sina byråkratiska metoder, för fascisterna.

Bourgeoisins påhäng – socialdemokratien – är dömd till ett bedrövligt ideologiskt snyltande. I ena ögonblicket lägger den sig till med idéer från borgerliga ekonomer för att i nästa försöka utnyttja bitar av marxismen. Hilferding sammanfattar, efter att ur min pamflett ha citerat skälen mot kommunistpartiets deltagande i Hitlers folkomröstning: ”För att förklara socialdemokratins taktik i förhållande till Brüningregeringen finns det faktiskt inget att lägga till dessa rader.” Remmele och Thalheimer¹ träder fram: ”Lägg märke till att Hilferding² stöder

3 **Theobald von Bethmann-Holweg** (1856 – 1921) var kansler och preussisk premiärminister från 1909 – 1917. Han bidrog starkt till att utvidga det tyska området före kriget.

1 **August Thalheimer** (1884– 1948) medarbetare till Rosa Luxemburg, en av det tyska kommunistpartiets grundare. Han blev senare brandlerit. (se senare not)

Hermann Remmele (1880– 1937) hade tillsammans med Thälmann en ledande ställning i det tyska kommunistpartiet efter 1926. Han flydde till Ryssland 1933 och avrättades 1937.

2 **Rudolf Hilferding** (1877 – 1941) föddes i Wien. Han var en av den tyska socialdemokratins ledare före kriget och författare till ett banbrytande arbete i politisk ekonomi Finanskapital. Under kriget var han pacifist. Han blev en av ledarna för det oberoende socialdemokratiska partiet (USPD), en utbrytning från SPD som gick med i den två-och-en-halvte internationalen. När man återvände till den andra internationalen fungerade Hilferding som finansminister i Stresemanns regering (1923) och i Müllers regering (1928). Han flydde till

sig på Trotskij.” En fascistisk sensationstidning står på tur: ”För sitt jobb belönas Trotskij med ett löfte om visum.” Så dyker en stalinistisk journalist upp och telegraferar den fascistiska tidningens uppgift till Moskva. Izvestijas redaktion där den olycklige Radek ingår¹, trycker telegrammet. Denna kedja förtjänar endast att nämnas i förbigående.

Låt oss återvända till allvarligare frågor. Om Hitler kan tillåta sig lyxen att bekämpa Brüning är det endast eftersom den borgerliga regeringen som helhet stöder sig på den hälft av arbetarklassen som leds av Hilferding & co. Om socialdemokratin inte hade genomfört sin klassförräddarpolitik så skulle Hitler ha klamrat sig fast vid Brünings regering som vid en livboj, för att inte tala om att han aldrig skulle ha uppnått sin nuvarande styrka. Om kommunisterna tillsammans med socialdemokratin hade störtat Brüning hade detta varit av största politiska betydelse. Följderna hade i vilket fall som helst tornat upp sig över de socialdemokratiska ledarnas huvuden. Hilferding försöker ursäkta sitt förräderi med hjälp av vår kritik som kräver av kommunisterna att man räknar med Hilferdings förräderi som ett fullbordat faktum.

Trots att Hilferding ”inte har något att lägga till” Trotskijs ord, så tillägger han inte desto mindre någonting: även i händelse av en enad aktion av socialdemokratiska och kommunistiska arbetare är, säger han, styrkeförhållandena sådana att det inte skulle finnas någon möjlighet att ”slå fienden och ta makten genom att skärpa kampen.” I denna helt obevisade, överslätande anmärkning, gjord i förbigående, ligger frågans kärnpunkt. I Tyskland av idag, där proletariatet utgör befolkningens majoritet och samhällets avgörande produktivkraft, så skulle enligt Hilferding, inte enhetsfronten mellan socialdemokratin och kommunistpartiet kunna lägga makten i proletariatets händer! Vid exakt vilket tillfälle kan då makten övergå i proletariatets händer? Framtidsperspektivet före kriget var kapitalismens automatiska tillväxt, proletariatets tillväxt och socialdemokratins samtidiga tillväxt. Denna process avbröts av kriget och ingen makt i världen kan återställa den. Kapitalismens förfall innebär att maktfrågan måste avgöras på grundval av de nu existerande produktivkrafterna. Genom att förlänga den kapitalistiska regimens dödskamp bidrar socialdemokratin endast till en ytterligare nergång i ekonomin upplösning av proletariatet och samhällslig kallbrand. Det finns inga andra framtidsutsikter: – morgondagen kommer att bli värre än dagen, övermorgon värre än morgondagen. Men socialdemokratins ledare vågar inte längre se in i framtiden. De har alla den dödsdömda härskande klassens lyten. De är lättsinniga. Deras vilja är förlamad. De hänfaller åt snyft över händelseutvecklingen och hoppas på mirakel. Man slås av att Tarnows ekonomiska forskning nu fyller samma funktion som en gång Rasputins tröstande uppenbarelser. . .²

Socialdemokraterna och kommunisterna skulle inte tillsammans kunna ta makten. Från huvud till fot genomsyrad av misstro och förakt för massorna står han där, den snobbige, bildade småborgaren, en verklig ynkrygg. Socialdemokratin och kommunistpartiet har tillsammans omkring 40 procent av rösterna trots det faktum att socialdemokratins förräderier och kommunistpartiets misstag driver milliontals in i likgiltighetens läger eller till och med till nationalsocialism. Genom att öppna nya utsikter för massorna skulle enbart förverkligandet av

---

Frankrike 1933. 1940 överlämnade Petainregimen honom till Gestapo. Kort tid därefter dog han i ett tyskt fängelse.

- 1 **Karl Radek** (1885 – 1939) tillhörde före första världskriget vänsterflygeln i de polska, tyska och schweiziska socialdemokratiska partierna. Under Lenins tid var han en ledande propagandist i Komintern och var medlem av vänsteroppositionen fram till 1929 när Trotskij deporterades till Turkiet. Han kapitulerade för Stalin och blev en av Kremles utrikespolitiska specialister. I den andra moskvarättegången 1937 dömdes han till tio års fängelse.
  - 2 **Fritz Tarnow** (1880 – 1951) var en ledande socialdemokratisk fackföreningsman från 1918 till 1933 och teoretikern bakom de klassarbetande planerna på ”ekonomisk demokrati”. Han gick med SAP (socialistiska arbetarpartiet) en vänsterutbrytning som 1931 bröt med SPD. (se senare not)
- Gregory Y. Rasputin** (1872 – 1916) var en obildad sibirisk munk som vann stort inflytande vid det sista tsarhovet. Han mördades av medlemmar av högadeln.

dessa två partiers gemensamma aktion öka proletarietets styrka på ett jämförbart sätt. Men låt oss begränsa oss till 40 procent. Har kanske Brüning eller Hitler mer? Men det finns endast dessa tre grupper som kan styra Tyskland: Proletariatet, Centerpartiet eller fascisterna. Men i den bildade småbourgeoisins huvuden har en tanke etsat sig fast: För att kapitalets företrädare ska regera är det tillräckligt med 20 procent. Bourgeoisin har ju som ni förstår bankerna, trusterna, syndikaten och järnvägarna. Visst gjorde sig vår bildade småbourgeoisin för tolv år sedan redo att ”socialisera” allt detta. Men det får vara måtta med allt! Ett socialiseringsprogram – ja. Expropriering av expropriörerna – nej, det vore ju bolsjevism.

Vi har genom ett parlamentariskt tvärsnitt angett styrkeförhållandena. Men detta ger en vrångbild. Styrkan hos en förtryckt klass mätt i parlamentsrepresentationen ligger långt under dess verkliga styrka och tvärt om – även dagen innan dess fall kommer bourgeoisins representation fortfarande att ge en förvrängd bild av skenbar styrka. Endast revolutionär kamp sliter undan alla täckmantlar över de verkliga styrkeförhållandena. Om det inte paralyseras inifrån av austromarxism¹ och alla andra former av förräderi så utvecklar proletariatet under en direkt och omedelbar kamp om makten en styrka som är ojämförligt överlägsen dess parlamentariska uttryck. Låt oss än en gång erinra oss historiens ovärderliga lärdomar. Även efter det att bolsjevikerna hade tagit makten och höll den i ett fast grepp så hade de mindre än en tredjedel av rösterna i den konstituerande församlingen och tillsammans med vänster-socialrevolutionärerna² mindre än 40 procent. Och ändå står den första arbetarregeringen på fötter efter fjorton år, trots ett fruktansvärt ekonomiskt sammanbrott, trots kriget, trots den europeiska och först och främst den tyska socialdemokratins svek, trots efterkrigströttheten, trots tillväxten av thermidorianska tendenser.³ Och vad gäller för Tyskland? I det ögonblick som socialdemokratiska och kommunistiska arbetare tillsammans reser sig för att ta makten så är uppgiften till nio tiondelar fullbordad.

Men ändå påstår Hilferding att om socialdemokraterna hade fällt Brünings regering genom att rösta emot den så hade följden blivit att fascisterna kommit till makten. Så ser det kanske ut på det parlamentariska planet men frågan ligger egentligen inte på ett parlamentariskt plan. Socialdemokratin kunde vägra stöda Brüning endast om den beslutade sig för att slå in på den revolutionära kampens väg. Antingen stöd till Brüning eller kamp för proletarietets diktatur. Någon tredje väg finns inte. Genom att rösta mot Brüning skulle socialdemokratin omedelbart ändra styrkeförhållandena – inte på det parlamentariska schackbrädet där schackpjäserna märkligt nog återfinns under bordet – utan på den revolutionära klasskampens arena. Arbetarklassens styrka skulle efter en sådan vändning inte bara fördubblas utan tiodubblas eftersom den moraliska faktorn särskilt inte under stora historiska omvälvningar är den minst viktiga. Under trycket från denna moraliska kraft skulle i skikt efter skikt folkets massor anspännas till det yttersta. Proletariatet skulle med tillförsikt kunna säga sig att endast det var kallat att ge en annan och högre inriktning åt denna stora nations liv. I Hitlers armé skulle uppstå splittring och upplösning före de avgörande slagen. Man skulle förstås inte kunna undvika strider men genom en fast beslutsamhet att kämpa till segern, genom att attackera djärvt, så skulle segern kunna vinnas oändligt mycket lättare än de största revolutionära optimister idag föreställer sig.

1 **Austromarxism** var den dominerande tendensen inom den tyska socialdemokratin och företrädades av Otto Bauer och Friedrich Adler.

2 **Det socialistrevolutionära partiet** grundades år 1900 och blev under 1901 – 1902 det politiska uttrycket för samtliga tidigare populistiska strömningar (narodniks). Före revolutionen 1917 hade partiet det största inflytandet bland bönderna. Dess högerflygel leddes av Kerenskij. Omedelbart efter oktoberrevolutionen ingick vänstersocialrevolutionärerna i en koalitionsregering tillsammans med bolsjevikerna men gick snart i opposition ”från vänster” och organiserade kontrarevolutionära aktioner.

3 **Thermidor** var namnet på den elfte månaden i den franska revolutionens kalender. Den nionde thermidor (27 juli) 1794 störtades Robespierre och regeringen började gå åt höger på ett sätt som öppnade vägen för Bonaparte och den första republikens fall. Trotskij jämförde ofta stalinismens politik med den thermidoreanska reaktionen.

Det är bara en struntsak som fattas: att socialdemokratin gör en helomvändning och slår in på revolutionens väg. Att efter erfarenheterna från 1914 – 1922 hoppas på en frivillig omsvängning från ledarnas sida skulle vara ett orimligt självbedrägeri. Men flertalet av de socialdemokratiska arbetarna – det är åter något helt annat. Dessa kan utföra vändningen och de kommer att göra det om de får den nödvändiga hjälpen. Och denna vändning kommer inte enbart att riktas mot den borgerliga regeringen utan också mot de övre skikten i det egna partiet.

Vår austromarxist som ”inte har något att lägga till” våra ord kommer här åter att försöka dra fram citat ur våra egna böcker som riktar sig mot oss. Skrev vi inte rätt upp och ned att den stalinistiska byråkratins politik utgör en lång rad av fel? Brännmärkte vi inte kommunistpartiets deltagande i Hitlers folkomröstning? Jo, det gjorde vi och vi brännmärkte. Men vi tar strid med den stalinistiska ledningen i Komintern just därför att den är oförmögen att bryta upp socialdemokratin, att slita bort massorna från dess inflytande, att befria historiens lokomotiv från dess rostiga bromsar. Genom sina krampryckningar, sina misstag, sin byråkratiska ultimatism, skyddar den stalinistiska byråkratin socialdemokratin och tillåter den om och om igen att återvinna sitt fotfäste.

Även om det leds felaktigt är kommunistpartiet ett proletärt, anti-borgerligt parti. Trots att socialdemokratin består av arbetare är det ett helt och hållet borgerligt parti som utifrån borgerliga målsättningar leds mycket skickligt under ”normala förhållanden” men som inte duger till någonting alls i en social kris. Om än motvilligt tvingas socialdemokratins ledare själva att erkänna partiets borgerliga karaktär. Angående krisen och arbetslöshetssituationen predikar Tarnow malätna fraser om ”den kapitalistiska civilisationens förnedring” på precis samma sätt som en protestantisk präst predikar om rikedomens synd. Angående socialismen talar Tarnow på samma sätt som när prästen predikar om belöningar bortom graven. När det blir fråga om konkreta frågor anslår han dock en annan ton: ”Om inte detta spöke (arbetslösheten) svävat över valurnan den 14 september (1930) så skulle denna dag ha inskrivits på ett helt annat sätt i den tyska historien.” (Rapport till Leipzigkongressen). Eftersom socialdemokratin på grund av krisen hade avslöjat sitt rätta ansikte så förlorade socialdemokratin röster och mandat. Krisen stärkte inte ”socialismens” parti utan tvärtom försvagade det på samma sätt som den minskade handelsomsättningen, bankkriserna, Hoovers och Fords självsäkerhet, prinsens av Monaco profiter o.s.v.. Om man idag vill ha de mest optimistiska konjunkturbedömningarna så ska man inte läsa borgerliga tidningar utan den socialdemokratiska pressen. Kan detta partis borgerliga karaktär bevisas på ett mer odiskutabelt sätt? Om socialdemokratin förtvinar när kapitalismen förtvinar så kan inte kapitalismens annalkande död betyda annat än socialdemokratins tidiga frånfälle. Ett parti som under den största skärpning av klasskampen stöder sig på arbetarna men tjänar bourgeoisin kan inte annat än känna den väntande gravens unkna dunster.

2. Demokrati och fascism

EKKIs (Kominterns exekutivkommitté) elfte sammanträde beslutade att det var absolut nödvändigt att göra upp med de felaktiga synsätt som hade sin grund i ”den liberala tolkningen av motsättningarna mellan fascism, borgerlig demokrati och de öppet fascistiska formerna . . .” Kärnan i denna stalinistiska filosofi är mycket enkel: Ur marxismens förnekande av den *absoluta* motsättningen härleder den ett *allmänt* förnekande av motsättningen, till och med av den *relativa* motsättningen. Detta fel är typiskt för vulgär radikalism. För om det inte finns *någon som helst* motsättning mellan demokrati och fascism – även vad gäller *formerna* för bourgeoisins herravälde – då måste uppenbarligen dessa två regimer vara likvärda. Därav slutsatsen att socialdemokrati är lika med fascism. Men av

någon anledning kallas socialdemokrati för *socialfascism*. Och ännu i denna dag har innebörden av termen ”social” i detta sammanhang inte förklarats.*

Tingens natur förändras dock inte i enlighet med besluten från EKKIs sammanträden. Det finns en motsättning mellan demokrati och fascism. Den är inte alls ”absolut” och det är inte, i marxistiskt språkbruk, fråga om två oförsonliga klassers herravälde. Men den innebär skilda system för en och samma klass’ herravälde. Dessa två system: Det ena parlamentariskt-demokratiskt, det andra fascistiskt härleder sitt stöd från olika kombinationer av de förtryckta och exploaterade klasserna och de kommer oundvikligen i en häftig konflikt med varandra.

Den borgerligt-parlamentariska regimens huvudföreträdare idag, socialdemokratin, får sitt stöd från arbetarna. Fascismens stöds av småbourgeoisin. Utan arbetarnas massorganisationer kan inte socialdemokratin ha något inflytande. Utan att förrinta arbetarnas organisationer kan inte fascismen förskansa sig vid makten. Socialdemokratins huvudarena är parlamentet. Det fascistiska systemet grundar sig på att parlamentarismen tillintetgörs. De parlamentariska och fascistiska regimerna utgör för den monopolistiska bourgeoisin endast olika instrument för dess herravälde. Beroende på den historiska situationen kan den ta sin tillflykt till det ena eller det andra. Men valet av det ena eller andra instrumentet har en särskild betydelse för såväl socialdemokratin som fascismen. Vad mera är, det är för dem en fråga om politiskt liv eller död.

När den borgerliga diktaturens ”normala” polis- och militärresurser plus dess parlamentariska fasad inte längre klarar att hålla samhället i ett jämviktstillstånd – då är det den fascistiska regimens tur. Kapitalismen sätter genom fascismens förmedling småbourgeoisins vilda massor och gäng av nerklassat och demoraliserat trasproletariat¹ i rörelse – alla de oräkneliga mänskliga varelser som just finanskapitalet lett till förtvivlan och ursinne. Bourgeoisin kräver att fascismen ska göra ett grundligt jobb. När den väl har hänfallit till inbördeskrigets metoder kräver den att få lugn och ro under ett par år. Och den fascistiska hantlangaren gör ett grundligt jobb genom att utnyttja småbourgeoisin som slagträ och krossa alla hinder i sin väg. När fascismen segrat samlar finanskapitalet direkt och omedelbart alla maktens redskap och institutioner i ett järngrepp – statens verkställande, administrerande och utbildande makt, hela statsapparaten tillsammans med armén, kommunerna, universiteten, skolorna, tidningarna, fackföreningarna och Kooperationen. När en stat blir fascistisk innebär det inte bara att styrets former och metoder förändras enligt Mussolinis mönster – förändringarna på detta område spelar när allt kommer omkring en mindre roll – utan det innebär först och främst att arbetarnas organisationer förrintas, att proletariatet försätts i ett formlöst tillstånd och att det utvecklas en administration som tränger djupt in i massorna och som har till uppgift att förhindra en oberoende utveckling av proletariatet. Just i detta ligger fascismens kärnpunkt.

---

* Metafysiker (människor som inte resonerar dialektiskt) ger två, tre eller flera, ofta motsägande, bestämmningar åt en och samma abstraktion. Vi intalas att ”demokrati” i allmänhet och ”fascism” i allmänhet inte på något sätt kan skiljas från varandra. Men här i världen måste det dessutom enligt dessa beräkningar även förekomma en ”arbetarnas och böndernas diktatur” (i Kina, Indien och Spanien). Är det en proletär diktatur? Nej! Kanske en kapitalistisk diktatur? Nej! Vad är det då? Jo, en *demokratisk*! Det tycks som om det någonstans i universum finns en helt klasslös demokrati. Men enligt EKKIs elfte sammanträde skiljer sig inte demokratin på något sätt från fascismen. Om det är så, på vilket sätt skiljer sig då ”den demokratiska diktaturen” från . . . den fascistiska diktaturen?

Endast en ytterst naiv person väntar sig ett allvarligt och ärligt svar av stalinisterna på denna grundläggande fråga. De kommer att slänga ur sig ytterligare några väl valda tillmälen – och det är allt. Och samtidigt är utgången av revolutionerna i Orienten knuten till denna fråga.

1 Termen **trasproletariat** (lumpenproletariat) inbegriper utstötta, förfallna och nergångna individer som tiggare, prostituerade, gangsters, småtjuvar, de ständigt arbetslösa och de gamla och brutna som återfinns i alla moderna industristäder. I tider av social kris ökas dessa fattiga icke-producenter med arbetslösa. Reaktionära och fascistiska demagoger har funnit en del av sin massbas i trasproletariatet vars uppsplittrade situation förhindrar dem att anta en klassmedveten, proletär inställning.

Det här motsägs inte alls av att det under en viss period mellan det demokratiska och det fascistiska systemet upprättas en övergångsregim som kombinerar egenskaper från båda. Så fungerar vanligen den lagbundenhet som råder när ett samhällssystem ersätts av ett annat även om dessa är inbördes helt oförenliga. Bourgeoisin stöder sig under vissa perioder på både socialdemokratin och fascismen d.v.s. använder samtidigt sina val- och terrorinstrument. Kerenskijregeringen¹ var i en viss mening sådan under sina sista månader när den delvis stödde sig på sovjeterna och samtidigt konspirerade med Kornilov.²

Sådan är Brünings regering när den dansar på lina mellan två oförsonliga läger och håller balansen med undantagslagar. Men ett sådant tillstånd för staten och regeringen är av tillfällig karaktär. Det utmärker den övergångsperiod när socialdemokratin är på gränsen att ha slutfört sin uppgift samtidigt som varken kommunismen eller fascismen ännu är redo att ta makten.

De italienska kommunisterna som under lång tid tvingats studera fascismens problem har gång på gång protesterat mot det utbredda missbruket av dessa begrepp. Tidigare, vid Kominterns sjätte kongress, uttryckte ännu Ercoli³ rörande frågan om fascismen, synpunkter som idag hålls för ”trotskistiska”. Ercoli definierade den gången fascism som reaktionens grundligaste och mest kompromisslösa system och han förklarade: ”Denna regering vidmakthålls inte genom grymheten i sina terroristiska handlingar, inte genom att mörda ett stort antal arbetare och bönder, inte genom att använda ett stort antal olika brutala tortyrmetoder, inte genom domstolarnas hårdhet utan den är beroende av att systematiskt förintä varje form av oberoende massorganisering.” Här har Ercoli helt rätt. Fascismen kärna och uppgift är att fullständigt förtrycka alla arbetarorganisationer och förhindra att de uppstår. Detta mål kan i ett utvecklat kapitalistiskt samhälle inte uppnås enbart genom polismetoder. För detta finns bara en metod och det är att direkt möta trycket från proletariatet – så fort som det försvagas – med trycket från småbourgeoisins desperata massor. Det är detta särskilda system för kapitalistiskt reaktion som har gått till historien under namnet fascism.

”Alla frågor som rör förhållandet mellan fascismen och socialdemokratin,” skrev Ercoli, ”hör under samma rubrik (fascismens oförenlighet med förekomsten av arbetarorganisationer). Det är i detta som fascismen klart skiljer sig från alla andra reaktionära regimer som hittills upprättats i den samtida kapitalistiska världen. Den avvisar alla kompromisser med socialdemokratin, förföljer den obarmhärtigt, berövar den alla lagliga existensmöjligheter och tvingar den att gå i landsflykt.”

Detta kan läsas i en artikel som publicerats i Kominterns ledande organ! Sedan viskade Manuilskij⁴ den storslagna iden om den ”tredje perioden” i Molotovs öra.⁵ Frankrike, Tyskland och Polen utnämndes till ”den revolutionära offensivens front”. Maktövertagandet

1 **Alexander F. Kerenskij** (1882 – 1970) var advokat och medlem i det socialrevolutionära partiet. Han blev vice ordförande i Petrogradsovjeten men svek den genom att ta justitieministerposten i prins Lvovs provisoriska regering i mars 1917. I maj tog han posten som krigs- och marinminister vilken han fortsatte att uppehålla när han i juli blev premiärminister. Efter Kornilovs kupp utsåg han sig även till överbefälhavare. När bolsjevikerna tog makten flydde han från Petrograd. Under sin långa landsflykt skrev han ett flertal olika versioner av vad som inträffat.

2 **Lavr G. Kornilov** (1870 – 1918), sibirisk kosack som blev general under tsaren. Befälhavare över den sydvästra fronten 1917. I juli 1917 blev han Kerenskij's stabschef och i september 1917 ledde han en kontrarevolutionär kupp mot Kerenskij. Han arresterades men flydde och ledde de kontrarevolutionära styrkorna tills han blev dödad i april 1918.

3 **Ercoli** var pseudonym för Palmiro Togliatti (1893 – 1964) det italienska kommunistpartiets stalinistiske ledare som flydde till Moskva 1926, ledde Kominterns operationer i Spanien under inbördeskriget och återvände för att leda kommunistpartiet i Italien från 1944 till sin död.

4 **Dmitri Z. Manuilskij** (1883 – 1952) var en central propagandist under ”tredje periodens” stalinism. Han var Kominterns ende sekreterare från 1931 – 1939 (ingen ny ordförande för Komintern valdes efter Molotov vars period gick ut 1931). 1939 ingick Dimitrov i sekretariatet. Manuilskij och Dimitrov stod i ledningen för Komintern fram till dess upplösning 1943. Under folkfrontsperioden förde Manuilskij en undanskynd tillvaro trots att han innehade en betydelsefull post. Efter kriget framträdde han som diplomat och medlem i det sovjetiska kommunistpartiets centralkommitté.

utropades som den omedelbara uppgiften. Och eftersom alla partier utom det kommunistiska är kontrarevolutionära vid proletarietets uppror så var det inte längre nödvändigt att skilja mellan fascism och socialdemokrati. Teorin om socialfascism påbjöds. Och Kominterns funktionärer grupperade snabbt om sig. Ercoli skyndade sig att bevisa att även om han höll sanningen högt så höll han Molotov ännu högre och . . . han skrev en rapport till försvar för teorin om socialfascism. I februari 1930 tillkännagav han att ”den italienska socialdemokratien med största beredvillighet blir fascistisk”. Tyvärr blir den officiella kommunismens funktionärer ännu mer flinkt lakejer.

Vår kritik av teorin om och tillämpningen av teorin om ”tredje perioden” stämplades, som man kunde vänta sig, som kontrarevolutionär. De bistra erfarenheter som den proletära förtruppen dyrt fick betala framtvängde dock även på detta område en helomvändning. Den ”tredje perioden” pensionerades liksom Molotov själv från Komintern. Teorin om socialfascismen lämnades dock kvar som den tredje periodens enda mogna frukt. Här kunde inga förändringar göras. Med den tredje perioden var endast Molotov förknippad, medan självaste Stalin var insyltad i socialfascismen.

Sina studier i socialfascismen inleder *Die Rote Fahne* med Stalins ord: ”Fascismen är en bourgeoisins militära organisering som litar till socialdemokratins aktiva stöd. Objektivt sett är socialdemokratien fascismens mer återhållsamma flygel.” Objektivt sett har Stalin, när han försöker generalisera, för vana att motsäga sig själv i den andra meningen och dra slutsatser som inte alls följer av den första meningen. Det är odiskutabelt att bourgeoisin stöder sig på socialdemokratien och att fascismen är bourgeoisins militära organisering. Detta har noterats för länge sedan. Den enda slutsatsen man kan dra av detta är att socialdemokratien liksom fascismen är storbourgeoisins redskap. Det är obegripligt hur socialdemokratien härigenom också blir en ”flygel” av fascismen. Samme författare gör en annan lika djupsinnig iakttagelse: Fascism och socialdemokrati är inte fiender utan tvillingar. Nu kan ju tvillingar vara de bittraste fiender medan bundsförvanter å andra sidan inte nödvändigtvis behöver vara födda på samma dag och av samma föräldrar. Stalins tirader saknar till och med formell logik, för att inte tala om dialektik. Deras styrka ligger i att ingen vågar utmana dem.

”Vad gäller ’klassinnehåll’ finns det inga skillnader mellan demokrati och fascism,” predikar Werner Hirsch¹ som ett eko av Stalin (*Die Internationale*, januari 1932). Övergången från demokrati till fascism kan anta karaktären av ”en organisk process” d.v.s. den kan inträffa ”gradvis” och ”utan blodspillan”. Ett sådant resonemang kan förstumma vem som helst men papegojorna har vant oss vid att bli förstummade.

Det finns inga ”klasskillnader” mellan demokrati och fascism. Detta måste uppenbarligen betyda att demokratin liksom fascismen är borgerlig till sin karaktär. Så mycket gissade vi redan innan januari 1932. Men den härskande klassen lever inte i ett tomrum. Den står i bestämda förhållanden till andra klasser. Under ”demokratiskt” styre i ett utvecklat kapitalistiskt samhälle litar bourgeoisin främst till stödet från de arbetande klasser som hålls i schack av reformisterna. I sin mest utpräglade form kommer detta system till uttryck i England under såväl labour som konservativa regeringars styre. Åtminstone under den första fasen av en fascistisk regim stöder sig kapitalet på småbourgeoisin som krossar proletarietets organisationer. Ta Italien som exempel! Finns det någon skillnad mellan dessa två regimers ”klassinnehåll”? Om frågan endast ställs med avseende på den *härskande klassen* så finns ingen skillnad. Om man beaktar *alla* klassers läge och inbördes förhållande ur proletarietets synvinkel så framträder skillnaden som helt enorm.

5 **Vjatjeslav M. Molotov** (1890 - 1986) var gammalbolsjevik och redaktör för Pravda före oktoberrevolutionen. 1920 valdes han till det ryska partiets centralkommitté och allierade sig med Stalin. Han innehade posten som ordförande för folkkommissariernas råd. 1939 blev han utrikesminister. Han eliminerades från ledningen 1957 när han motsatte sig Khrushjtjovs ”avstalinisering”.

1 **Werner Hirsch** var en stalinistisk journalist.

Genom att utnyttja den och genom att bekämpa den har arbetarna under decennier inom den borgerliga demokratin byggt upp sina egna bålverk och baser av *proletär demokrati*: Fackföreningar, politiska partier, bildnings- och idrottsföreningar, Kooperation o.s.v. Proletariatet kan inte erövra makten inom den borgerliga demokratins formella ramar utan endast genom att slå in på revolutionens väg. Detta har såväl teori som erfarenhet bevisat. Och dessa bålverk av arbetardemokrati inom den borgerliga staten är helt nödvändiga förutsättningar för att man ska kunna slå in på den revolutionära vägen. Den Andra Internationalens verk bestod i att skapa just sådana bålverk under den epok då den utförde sitt historiskt progressiva arbete.¹

Som grundläggande och enda uppgift har fascismen att i grunden rasera alla den proletära demokratins institutioner. Har detta någon ”klassinnebörd” för proletariatet eller inte? De högtravande teoretikerna borde fundera över detta. Efter att ha förklarat regimen som borgerlig – vilket ingen ifrågasätter – förbiser Hirsch och hans uppdragsgivare en liten struntsak, nämligen proletariatets ställning under denna regim. De ersätter den historiska processen med en torr sociologisk abstraktion. Men klasskriget utspelas på historiens mark och inte i sociologins himmel. Utgångspunkten för kampen mot fascismen är inte den demokratiska statens tomma begrepp utan proletariatets levande organisationer i vilka finns samlade all dess tidigare erfarenheter och som förbereder proletariatet för framtiden.

Påståendet att övergången från demokrati till fascism kan anta en ”organisk” och ”gradvis” karaktär kan betyda en sak och endast en sak och det är: Utan något väsen, utan kamp kan proletariatet, inte bara berövas alla sina materiella erövringar – inte bara berövas sin levnadsstandard, sin sociala lagstiftning, sina medborgerliga och politiska rättigheter – utan till och med sitt grundläggande vapen, varigenom allt detta uppnåtts, nämligen sina organisationer. Övergången till fascism ”utan blodspillan” innebär nämligen enligt denna terminologi den mest fruktansvärda kapitulation av proletariatet som överhuvud taget kan tänkas.

Werner Hirschs teoretiska diskussioner är inte tillkomna av en slump. Samtidigt som de vidareutvecklar Stalins teoretiska spådomar syftar de också till att förklara hela kommunistpartiets nuvarande agitation. Faktiskt har partiets viktigaste resurser ansträngts till det yttersta endast för att bevisa att det inte finns någon skillnad mellan Brünings och Hitlers regim. För Thälmann och Remmele är detta det väsentligaste i den bolsjevikiska politiken.

Inte heller är problemet begränsat till enbart Tyskland. Föreställningen att fascisternas seger inte kommer att innebära något nytt propageras nu ivrigt i alla Kominterns sektioner. I januariupplagan av den franska tidskriften *Cahiers du Bolchevisme* läser vi: ”Trotskisterna betar sig i praktiken som Breitscheid. De accepterar den berömda socialdemokratiska teorin om ’det mindre onda’ enligt vilken *Brüning inte är lika dålig som Hitler*, enligt vilken det inte är lika obehagligt att svälta under Brüning som under Hitler och oändligt mycket bättre att skjutas av Gröner än av Frick.”² Även om detta – för att ge det tillbörlig ära – är dumt nog, så

1 **Den andra internationalen** organiserades 1889 som en efterföljare till den första internationalen som existerade från 1864 till 1876 och leddes av Karl Marx. Den andra internationalen var en lös förening av nationella partier som förenade såväl revolutionära som reformistiska element och vars starkaste och mest auktoritativa sektion var den tyska socialdemokratin. Dess progressiva roll hade upphört 1914 när dess viktigare sektioner bröt med de mest elementära socialistiska principer och stödde sina egna imperialistiska regeringar i första världskriget. Den föll samman under kriget men återupplivades som en helt reformistisk organisation 1923.

2 **Rudolf Breitscheid** (1876 – 1945) var en av grundarna av USPD, preussisk inrikesminister 1918 – 1919 och riksdagsledamot från 1920. Han återvände till SPD 1922. När Hitler kom till makten flydde han till Frankrike, överlämnades till Gestapo av Vichy-regeringen och dog i koncentrationslägret i Buchenwald. **General Wilhelm Gröner** (1867 – 1939) var försvarsminister från 1928 till 1932. **Wilhelm Frick** (1877–1946) var nazistisk inrikesminister i delstaten Tübingen från 1930. Han ställdes inför rätta och avrättades i Nürnberg.

är det inte det dummaste avsnittet. Men olyckligtvis uttrycker det kärnpunkten i Kominternledarnas politiska filosofi.

I själva verket jämför stalinisterna de två regimerna ur den allmänna demokratins synvinkel. Och om vi bedömde Brünings regim med den ”formella” demokratin som måttstock så skulle man förvisso bara kunna komma till en slutsats: Av den stolta Weimarförfattningen finns det ingenting kvar utom skinn och ben. Men för oss löser detta inte problemet. Man måste närma sig frågan från den *proletära* demokratins synvinkel. Detta är också den enda tillförlitliga måttstocken när det gäller att avgöra när och var den fascistiska regimen ersätter reaktionens ”normala” polismetoder under den ruttnande kapitalismen.

Om Brüning är ”bättre” än Hitler (han kanske ser bättre ut?) är, måste vi erkänna, en fråga som inte intresserar oss det minsta. Men man behöver bara kasta en blick på listan över arbetarorganisationer för att kunna fastslå att fascismen ännu inte har segrat i Tyskland. Fortfarande står enorma krafter och hinder i vägen för dess seger.

Den nuvarande Brüningregimen är den byråkratiska diktaturens regim eller mer precist: Bourgeoisins diktatur som upprätthålls med hjälp av armé och polis. Den fascistiska småbourgeoisin och de proletära organisationerna tycks uppväga varandra. Om arbetarna enades i sovjeter, om fabrikskommittéer kämpade för kontroll över produktionen, då kunde man tala om *dubbelmakt*. På grund av splittringen inom proletariatet, på grund av den taktiska hjälplösheten hos dess förtrupp så existerar *dubbelmakten* ännu inte. Men just det faktum att det finns mäktiga arbetarorganisationer som *under vissa villkor* med en överväldigande styrka kan slå tillbaka fascismen, det är detta som avhåller Hitler från att gripa makten och det är detta som ger den byråkratiska apparaten ett visst ”oberoende”.

Brünings diktatur är en karikatyr av bonapartismen.¹ Hans diktatur är instabil, otillförlitlig, kortlivad. Den signalerar inte inledningen till ett nytt samhälleligt jämviktstillstånd utan det föregående tidiga upplösning. Direkt stödd endast av en liten minoritet av bourgeoisin, mot arbetarnas vilja tolererad av socialdemokratin och hotad av fascismen, kan Brüning dundra med pappersförordningar men inte utlösa något verkligt åskväder. Brüning passar till att med dess eget samtycke upplösa parlamentet. Han duger till att utfärda några förordningar mot arbetarna, att utropa ett stillestånd över julen och att ingå några överenskommelser under dess täckmantel, att bryta upp ett hundratal möten, stänga något dussin tidningar och växla brev, värdiga en byapotekare, med Hitler – det är allt. Men för större ting räcker han inte till.

Brüning tvingas tolerera förekomsten av arbetarorganisationer eftersom han ännu i denna dag inte har beslutat sig för att överlämna makten till Hitler och eftersom han själv inte förfogar över något sätt att tillintetgöra dem. Eftersom han är dödligt rädd för arbetarnas seger tvingas Brüning tolerera och beskydda fascisterna. Brünings regim är en övergående, kortlivad regim före katastrofen. Den nuvarande regeringen håller sig endast kvar eftersom huvudlägren ännu inte mönstrat sina styrkor. Det verkliga slaget har ännu inte börjat, det återstår. Den byråkratiska oförmågans diktatur fyller ut lugnet före stormen, före den öppna kraftmätningen.

De ljushuvuden som skryter med att de inte kan se någon skillnad ”mellan Brüning och Hitler”, de säger i själva verket att det inte spelar någon roll om våra organisationer finns eller om de redan har krossats. Bakom dessa skenradikala fraser gömmer sig den eländigaste passivitet: Vi kan i vilket fall som helst inte undvika nederlaget! Läs noggrannt igenom citatet ur den franska stalinistiska tidskriften. Man reducerar frågan till om det är bättre att svälta under Hitler eller Brüning. För dem är det fråga om vem man ska svälta under. För oss är det däremot inte en fråga om under vilka förhållanden det är bäst att dö. Vi ställer frågan hur man

1 **Bonapartism** är ett styre av övergångsform som ligger mellan den parlamentariska demokratins och fascistens styrelsesätt. Den framträder som en stark regering (ofta i händerna på någon militär figur) som tycks stå ”ovan partierna” och ”ovan klasserna”. Detta p.g.a. en objektiv situation som kännetecknas av ett relativt jämviktssläge mellan arbetarklassen och bourgeoisien.

ska kämpa och segra. Och vi sammanfattar så här: Huvudoffensiven måste inledas innan den byråkratiska diktaturen ersätts av den fascistiska regimen, det vill säga innan arbetarorganisationerna krossas. Storoffensiven bör förberedas genom att delstriderna breddas, utvidgas och skärps. Men för att man ska kunna göra detta måste man ha en korrekt inriktning och först och främst får man inte utropa fienden som segrare när han ännu står långt från segern.

Här är stötstenen, i detta ligger den strategiska nyckeln till situationen, de ställningar utifrån vilka slaget måste utkämpas. Varje tänkande arbetare och särskilt varje kommunist måste grundligt göra upp räkningen med den stalinistiska byråkratins tomma och ruttna prat om att Brüning och Hitler är en och samma sak. Vi svarar att ni blandar bort korten! På ett skamligt sätt blandar ni bort korten eftersom ni är rädda för de svårigheter som kommer, eftersom ni är skräckslagna inför de stora problem som ligger framför er. Ni kastar in handduken innan kampen har börjat och förklarar att vi redan har lidit nederlag. Ni ljuger! Arbetarklassen är splittrad, den är försvagad av reformisterna och vilseledd av vankelmodet hos dess egen förtrupp men den är ännu inte förintad, dess krafter är inte uttömda. Nej, det tyska proletariatet är mäktigt. När väl dess revolutionära energi röjer väg för det till handlingens arena så kommer de mest optimistiska bedömningar oändligt att överträffas.

Brünings regim är förberedande. Vad förbereder den? Antingen fascismens seger eller arbetarklassens seger. Regimen är förberedande eftersom båda lägren endast förbereder sig för det avgörande slaget. Om man sätter likhetstecken mellan Brüning och Hitler så sätter man likhetstecken mellan förhållandena före slaget och förhållandena efter ett nederlag. Det innebär att man på förhand erkänner sig besegrad, att man kapitulerar utan kamp.

Detta vill inte det övervägande flertalet arbetare, särskilt inte kommunisterna. Det önskar förstås inte heller den stalinistiska byråkratin. Men man kan inte räkna med dessa goda föresatser som Hitler kommer att kanta vägen till sitt helvete med, utan vad den förda politiken objektivt betyder, dess inriktning och innebörd. Vi måste fullständigt avslöja Stalins-Manuilskijs-Thälmanns-Remmeles passiva, räddhågsna och uppgivna proklamationspolitik. Vi måste lära de revolutionära arbetarna att förstå att kommunistpartiet har nyckeln till situationen i sin hand men att den stalinistiska byråkratin försöker använda denna nyckel för att stänga dörren för revolutionär handling.

3. Byråkratisk ultimatism

När det nya socialistiska arbetarpartiets (SAP)¹ tidning kritiserar socialdemokratins och kommunistpartiets ”partiegoism”, när Seydewitz² försäkrar oss att vad på honom ankommer ”går klassens intressen före partiets” då hänfaller de bara till politisk känslomässighet eller än värre, de döljer sitt eget partis intressen bakom dessa känslomässiga fraser. Denna metod duger inte. Närhelst reaktionen kräver att ”nationens” intressen ska sättas före klassintressena, anstränger vi oss som marxister att förklara att reaktionen, under ”det allmännas” förklädnad, gynnar den utsugande klassens intressen. Nationens intressen kan inte formuleras på annat sätt än antingen med utgångspunkt från den härskande klassen eller från den klass som gör anspråk på makten. Klassens intressen kan inte formuleras på annat sätt än i form av ett program och programmet kan inte försvaras på annat sätt än genom att man skapar ett parti.

1 **SAP** (socialistiska arbetarpartiet) bildades i oktober 1931 av en vänstergruppering som leddes av nio riksdagsmedlemmar som i september uteslutits ur SPD. Främst bland dessa var Max Seydewitz och Kurt Rosenfeld. Det förstärktes av en gruppering från Brandlers KPO(36) som leddes av Jakob Walcher och Paul Frölich. I detta avsnitt diskuterar Trotskij innebörden av SAP:s centrism. 1933 svängde SAP åt vänster och stödde vänsteroppositionens uppmaning till bygget av en ny international. Men snart slog man till reträtt och blev motståndare till fjärde internationalen.

2 **Max Seydewitz** (1892 – 1987) var en av SAP:s grundare.

I sig själv är klassen endast föremål för utsugning. Proletariatet antar en oberoende roll först i det ögonblick när det från att ha varit en samhällsklass *i sig själv* blir en politisk klass *för sig själv*. Detta kan inte ske på annat sätt än genom ett parti. Partiet är det historiska redskap genom vilket klassen blir klassmedveten. Att säga att ”klassen står högre än partiet” är att påstå att den oerfarna klassen står högre än den klass som är på väg mot klassmedvetande. Detta är inte bara fel, det är reaktionärt. Det finns inte minsta behov av denna självgodade och grunda teori för att bevisa nödvändigheten av en enhetsfront.

En klass' framåtskridande mot klassmedvetenhet, det vill säga, bygget av ett revolutionärt parti som leder proletariatet, är en sammansatt och motsägelsefull process. Klassen är i sig själv inte homogen. Dess olika delar kommer fram till klassmedvetande på olika vägar och vid olika tidpunkter. Bourgeoisin deltar aktivt i denna process. Den skapar inom arbetarklassen sina egna institutioner eller utnyttjar redan befintliga, för att ställa vissa skikt av arbetare mot varandra. Flera partier är samtidigt aktiva inom proletariatet. Detta förblir därför, under större delen av sin historia, politiskt splittrat. I detta har enhetsfrontens problem – som under vissa perioder är särskilt akut – sitt ursprung.

Proletariatets historiska intressen får sitt uttryck i kommunistpartiet – när dess politik är korrekt. Kommunistpartiets uppgift består i att vinna proletariatets flertal. Endast därigenom blir den socialistiska revolutionen möjlig. Kommunistpartiet kan inte slutföra sin uppgift på annat sätt än genom att fullständigt och ovillkorligt bevara sitt politiska och organisatoriska oberoende, skilt från alla andra partier och organisationer inom och utom arbetarklassen. Om man bryter med denna grundläggande princip för marxistisk politik, så begår man det mest skändliga brott mot proletariatets intressen som klass. Den kinesiska revolutionen 1925 – 1927 omintetgjordes just därför att Komintern, under Stalins och Bucharins¹ ledning, tvingade det kinesiska kommunistpartiet att gå in i den kinesiska bourgeoisins parti, Kuomintang,² och att underordna sig dess disciplin. Erfarenheterna av att tillämpa den stalinistiska politiken i förhållande till Kuomintang kommer för alltid att gå till historien som ett exempel på hur revolutionen slogs i spillror genom sabotage av dess ledare. Den stalinistiska teorin om ”tvåklassers arbetar- och bondepartier” i Orienten innebär att man utvidgar och rättfärdigar praktiken i förhållande till Kuomintang. Tillämpningen av denna teori i Japan, Indien, Indonesien och Korea har undergrävt Kominterns auktoritet och försenat den revolutionära utvecklingen ett antal år. Samma – i grunden förrädiska — politik tillämpades, om än inte fullt lika cyniskt, i Förenta Staterna, i England och i alla andra europeiska länder fram till 1928.

Vänsteroppositionens kamp för att under alla historiska förhållanden och under alla proletariatets utvecklingsstadier upprätthålla ett fullständigt och ovillkorligt oberoende (ör kommunistpartiet och dess politik, ansträngde, under tiden för Stalins allians med Chiang Kai-shek, Wang Chin-wei, Purcell, Radich, LaFollette m.fl.,³ förhållandet mellan oppositionen

1 **Nikolaj I. Bucharin** (1888 – 1938) var en gammal bolsjevik, tillsammans med Preobrazjenskij författare till kommunismens ABC. 1923 svängde han till höger och förenade sig med Stalin och Zinovjev mot Trotskij. 1926 efterträdde han Zinovjev som ordförande i Komintern men bröt 1928 med Stalin och ledde en högeropposition. 1929 uteslöts han och kapitulerade strax därefter utan att vinna någonting på det. Han avrättades efter den tredje serien av Moskvarättegångar 1938.

2 **Kuomintang** (folkets parti), borgerligt nationalistiskt parti. Det stalinistiska Kominterns exekutivkommitté beordrade kommunisterna att gå in i detta parti. Under den kinesiska revolutionen leddes partiet militärt av Chiang Kai-shek som tillhörde partiets högerflygel. Trots att han aktivt bekämpade sina kommunistiska ”allierade” hyllades han av stalinisterna som en stor revolutionär. Han låg bakom apriluppen 1927 i Shanghai, en blodig massaker på Shanghais kommunister och fackföreningsmän. Trots detta ville stalinisterna att de kinesiska kommunisterna fortfarande skulle arbeta inom Kuomintang men överflyttade nu sina förhoppningar på Vänsterkuomintang lett av Wang Chin-wei. Han var lika misslyckad i den roll som ”revolutionär” som Komintern gett honom. Hans program, liksom Chiangs, gick inte längre än till att till varje pris bevara den kinesiska bourgeoisien. Endast sex veckor efter Chiangs kupp i Shanghai attackerade Wang arbetarna i Wuhan. Stalins allierade dränkte den kinesiska revolutionen i blod.

3 **Chiang Kai-shek** (1887 – 1975), **Wang Chin-wei** (1884– 1944), se föregående not.

Albert A. Purcell (1872 – 1935) var en av ledarna för fackföreningskongressens allmänna råd och den

och den stalinistiska fraktionen till bristningsgränsen. Det är onödigt att erinra om att såväl Thälmann och Remmele som Brandler och Thalheimer¹ under denna strid helt stod på Stalins sida mot bolsjevikleninisterna. Därför är det inte vi som måste gå i skolan och lära oss av Stalin och Thälmann om kommunistpartiets oberoende politik!

Men proletariatet utvecklas inte mot revolutionär medvetenhet genom att examineras i skolan, utan i den oavbrutna klasskampen. Proletariatet måste ha enhet i sina led för att kunna kämpa. Detta gäller för ekonomiska delstrider inom en fabriks väggar lika väl som för en sådan ”nationell” politisk kamp som att slå tillbaka fascismen. Följaktligen är enhetsfronttaktiken inte något tillfälligt eller konstlat – inte alls någon slug manöver. Den har helt och fullt sitt ursprung i de objektiva förhållanden som styr proletariats utveckling. Orden i *Kommunistiska manifestet* som konstaterar att kommunisterna inte kan stå i motsättning till proletariatet, att de inte har några särskilda intressen vid sidan om proletariats som helhet, de betyder att partiets kamp för att vinna klassens majoritet inte vid något tillfälle får komma i motsättning till arbetarnas behov att bevara enheten inom sina kämpande led.

Helt riktigt fördömer *Die Rote Fahne* allt prat om att ”klassintressena måste gå före partiintressena.” De rätt uppfattade klassintressena är i själva verket identiska med partiets rätt formulerade problem. *Die Rote Fahnes* ståndpunkt är ovedersäglig så länge diskussionen begränsas till detta historiskt-filosofiska påstående. Men de politiska slutsatser som man drar av detta innebär ingenting annat än att göra narr av marxismen.

Den principiella enheten mellan proletariats intressen och kommunistpartiets syften innebär varken att proletariatet, inte ens idag, som helhet är medvetet om sina klassintressen eller att partiet under alla förhållanden formulerar dessa *på ett riktigt sätt*. Själva behovet av ett parti har sitt ursprung i det enkla faktum att proletariatet inte kommer till världen med en medfödd förståelse för sina historiska intressen. Partiets uppgift består i att, genom erfarenheter som härleds ur kampen, *lära sig* hur man för proletariatet ska visa dess rätt att ta ledningen. Och ändå vidhåller den stalinistiska byråkratin den rakt motsatta uppfattningen att den enbart genom att visa upp ett partikort som stämpel av Komintern, kan kräva absolut lydnad av proletariatet.

Die Rote Fahne upprepar gång på gång att varje enhetsfront som inte först ställer sig under kommunistpartiets ledning, riktar sig mot proletariats intressen. Den som inte erkänner kommunistpartiets ledarskap är själv en ”kontrarevolutionär”. Arbetaren måste på förhand, på dess hedersord, lita till den kommunistiska organisationen. Ur den rent principiella enheten mellan partiets och klassens syften, härleder funktionären sin rätt att sätta sig över klassen. Just det historiska problem som kommunistpartiet ännu har att lösa – att ena den

---

engelsk-ryska fackliga enhetskommittén under förräderiet mot den engelska generalstrejken 1926.

Stefan Radich (1871 – 1928) kämpade för Kroatens oberoende och ledde de kroatiska separatisterna vid upprättandet av den jugoslaviska staten. 1924 deltog han i bondeinternationalen (Krestintern) i Moskva.

Robert M. LaFollette (1855 – 1925) var en republikan från Wisconsin som ställde upp som presidentkandidat för Progressive Party 1924. Ledare för det amerikanska kommunistpartiet började anpassa sig till denna reformrörelse men under påtryckningar från Komintern ställde man till slut upp en egen presidentkandidat.

- 1 **Ernst Thälmann** (1886 – 1944) valdes till Kominterns exekutivkommitté 1924. Som trogen stalinist blev han partiets oomstridda ledare efter utslutningen av Maslow-Fischer-Urbahns. Han ledde riksdagsfraktionen och ställde upp som presidentkandidat mot Hindenburg och Hitler 1932. Han arresterades av nazisterna 1933 och dog i ett koncentrationsläger.

Heinrich Brandler (1881 – 1967) var medlem av Spartakusförbundet och en av det tyska kommunistpartiets grundare. Han ledde partiet från marsdagarna 1921 (se not 90) och under bakslaget 1923 då han blev Kremles syndabock. Han avlägsnades från ledningen 1924 och bildade en högerfraktion knuten till Bucharins högeropposition. Brandlers grupp kallades Kommunistpartiets opposition (KPO) och utslöts 1929 från kommunistpartiet liksom alla andra Bucharingsgrupper inom Komintern. Existerade som oberoende grupp fram till andra världskriget.

Beträffande **Remmele** och **Thalheimer** se tidigare not.

överväldigande majoriteten av arbetarna under sin fana – förvandlas av byråkrater till ett ultimatum, till en pistol som han pressar mot arbetarklassens tinning. Formalistiskt, administrativt och byråkratiskt tänkande ersätter dialektiken.

Det historiska problem som måste lösas förklarar man sig redan ha löst. Det förtroende som ännu måste vinnas förklarar man sig redan ha vunnit. Det är förstås den enklaste utvägen. Men man uppnår inte så mycket på detta sätt. I politik måste man utgå från fakta sådana som de är och inte som man skulle vilja att de vore eller som de kanske kommer att bli. Den logiska slutsatsen av den stalinistiska byråkratins uppfattning blir i själva verket att partiet förnekas. För vad blir slutresultatet av dess historiska arbete, om proletariatet är tvunget att på förhand godta Thälmanns och Remmeles ledarskap?

Då den arbetare som önskar ansluta sig till kommunisternas led har partiet rätt att ställa kraven: Du måste godta vårt program, erkänna våra stadgar samt våra valda institutioners auktoritet. Men det är absurt och kriminellt att ställa arbetarorganisationernas arbetarmassor inför samma eller ens delar av samma kravlista, som villkor, när det är fråga om enad handling för bestämda kampmål. Därigenom undermineras själva grunderna för partiet eftersom det endast kan fullgöra sina uppgifter genom att upprätthålla korrekta relationer till klassen. I stället för att utfärda ett sådant ensidigt ultimatum som irriterar och förolämpar arbetarna, borde partiet lägga fram ett bestämt program för enad handling. I verkligheten är detta det säkraste sättet att erövra ledarskapet.

Ultimatism är ett försök att våldföra sig på arbetarklassen när man misslyckats med att övertyga den: Arbetare, om ni inte ställer er under Thälmanns – Remmeles – Neumanns ledning så tillåter vi er inte att upprätta enhetsfronten. Den bittraste fienden kunde inte ha hittat på en sjukare inställning än den som partiets ledare nu antar. Detta är den säkraste vägen till fördärvet.

Genom de spetsfundiga omskrivningarna i sina upprop betonar det tyska kommunistpartiets ledning än hårdare sin ultimatism. ”Vi kräver inte att ni på förhand godtar vårt kommunistiska synsätt”. Detta låter som en ursäkt för en politik som inte går att ursäkta. När partiet förkunnar att det vägrar att gå in i några som helst förhandlingar med andra organisationer men erbjuder de socialdemokratiska arbetare som vill bryta med sina organisationer att ställa sig under partiets ledning, utan att de därför måste kalla sig för kommunister, då använder partiet den rena ultimatismens språk. Reservationen vad gäller ”vårt kommunistiska synsätt” är enbart löjlig. Den arbetare som i detta ögonblick är beredd att bryta med sitt parti och delta i kampen under kommunistisk ledning skulle inte låta sig avskräckas av att han måste kalla sig kommunist. Taskspeleri med etiketter och diplomatiska hårklyverier är främmande för arbetaren. Han tar politik och organisationer för vad de är. Han står kvar hos socialdemokratins så länge han inte litar till det kommunistiska ledarskapet. Vi kan med säkerhet påstå att flertalet socialdemokratiska arbetare intill denna dag inte kvarstår i sitt parti för att de litar till det reformistiska ledarskapet, utan på grund av att de ännu inte litar till det kommunistiska. Men de vill verkligen redan nu bekämpa fascismen. Om man visade dem det första steg som måste tas i en gemensam kamp så skulle de kräva av sina organisationer att de tog detta steg. Om deras organisationer vägrade så skulle de kunna tänkas bryta med dem.

I stället för att hjälpa de socialdemokratiska arbetarna att genom sina egna erfarenheter finna vägen så bistår kommunistpartiets CEK (centrala exekutivkommitté) socialdemokratins ledare gentemot arbetarna. Sådana herrar som Wels¹ och Hilferding lyckas med framgång dölja sin egen ovilja mot att kämpa, sin fruktan inför att kämpa och sin oförmåga att kämpa genom att hänvisa till kommunistpartiets motvilja mot att delta i en gemensam kamp. Kommunistpartiets envisa, dumma och dåraktiga förkastande av enhetsfrontstaktiken ger för

1 **Otto Wels** (1873 – 1939) var en av socialdemokratins ledare. Som befälhavare i Berlin krossade han på order från den socialdemokratiska försvarsministern Noske spartakusupproret. Han ersatte sedan Ebert i partiledningen och var ansvarig för partiapparaten till 1933.

närvarande socialdemokratin dess viktigaste politiska vapen. Det är skälet till att socialdemokratin – med sin inneboende parasitism – uppsnappar vår kritik av Stalin-Thälmanns ultimativiska politik.

Kominterns officiella ledare utbreder sig nu med djupsinnig min om behovet av att höja partiets teoretiska nivå och att studera ”bolsjevismens historia”. I själva verket sjunker nivån hela tiden. Bolsjevismens lärdomar glöms, förvrängs och förtrampas. Samtidigt är det inte alls svårt att i det ryska partiets historia finna föregångaren till tyska CEK:s nuvarande politik. Det är ingen mindre än salig Bogdanov, ultimatismens grundare. Redan 1905 såg han det som omöjligt för bolsjevikerna att delta i Petrogradsovjeten om inte sovjeten på förhand erkände socialdemokraternas ledarskap. Under Bogdanovs inflytande antog Petrogradbyrå av CEK (bolsjevikerna) i oktober 1905 en resolution om att förelägga Petrogradsovjeten kravet att den skulle erkänna partiets ledarskap samt att i händelse av avslag – lämna sovjeten. Krassikov, en ung advokat som på den tiden var medlem av CEK (bolsjevikerna) läste vid sovjetens plenarmöte upp detta ultimatum. Arbetardelegaterna, bland dem även bolsjeviker utbytte förvånade blickar och fortsatte sedan med uppgifterna på dagordningen. Inte en enda man lämnade sovjeten. Kort tid därefter återvände Lenin från utlandet och läxade obarmhärtigt upp ultimatismerna. ”Varken ni eller några andra kan” tillrättavisade han dem, ”genom ultimatum tvinga massorna att hoppa över de nödvändiga faserna i deras egen politiska utveckling.”

Bogdanov övergav dock inte sin metod och han grundade senare en hel fraktion av ”ultimatister” eller ”lämnare”, kallade för Otvovister. Sitt öknamn erhö de på grund av sin benägenhet att uppmana bolsjevikerna att lämna alla de organisationer som vägrade att acceptera ett ovanifrån framställt ultimatum: ”Ni måste först ställa er under vår ledning”. Ultimativisterna försökte inte enbart tillämpa sin taktik på sovjeterna utan även på det parlamentariska området och på fackföreningarna, kort sagt på alla arbetarklassens legala och halvlegala organisationer.

Lenins kamp mot ultimativisterna var en kamp för ett riktigt förhållande mellan partiet och klassen. I det gamla bolsjevikpartiet spelade ultimativisterna aldrig den minsta roll, annars skulle bolsjevismens seger inte ha varit möjlig. Bolsjevismens styrka låg i dess uppmärksamma och känsliga förhållande till klassen. Lenin fortsatte även i ledarställning kampen mot ultimativismen särskilt i fråga om inställningen till fackföreningarna. ”Om vi nu”, skrev han, ”i Ryssland, efter två och ett halvt år av oerhörda segrar över Rysslands och Ententens bourgeoisi, krävde av fackföreningarna att de skulle ’erkänna diktaturen’ för att de skulle få gå med oss, då skulle vi kunna anklagas för enfald, vi skulle försvaga vårt inflytande över massorna och vi skulle hjälpa mensjevikerna. För kommunisternas uppgift består i att kunna övertyga de senfärdiga, att veta hur man skall arbeta bland dem och inte i att avskärma oss från dem genom en mur av falska och barnsliga ’vänsterparoller’ (*Radikalismen – kommunismens barnsjukdom*). Detta gäller i än högre grad för kommunistpartierna i väst som endast företräder en minoritet av arbetarklassen.

Situationen i Sovjet har emellertid förändrats radikalt under de senaste åren. När kommunistpartiet rustar sig med den högsta makten innebär det att ett nytt element införs i förhållandet mellan förtruppen och klassen. I detta förhållande ingår nu *makten*. Lenins kamp mot parti- och sovjetbyråkratin var väsentligen inte en kamp mot departementens bristfälliga organisering eller deras pedanteri och ineffektivitet utan mot den apparat som bestämde för klassen, mot omvandlingen av partibyråkratin till en ny ”härskande” klick. Lenins råd från dödsbädden att man skulle skapa en proletär kontrollkommission oberoende av CEK och att Stalin och hans fraktion skulle avlägsnas från partiapparaten, riktades mot partiets byråkratiska urartning. Av olika skäl som vi inte kan gå in på här så lämnade partiet detta råd utan avseende. Under senare år har partiets urartning nått den yttersta gränsen. Stalins apparat utfärdar helt enkelt besluten. Ordergivningens språk är ultimativismens språk. Varje arbetare

måste ovillkorligen och omedelbart som ofelbara acceptera alla CEK:s tidigare, nuvarande och framtida beslut. Ju felaktigare politiken blir desto större blir anspråken på ofelbarhet.

Efter att ha övertagit Kominterns apparat överförde naturligtvis den stalinistiska fraktionen sina metoder även till de utländska sektionerna d.v.s. till kommunistpartierna i de kapitalistiska nationerna. De tyska ledarnas politik har sin motsvarighet i moskvaledarnas. Thälmann iakttar hur Stalins byråkrati utropar sig som herre på täppan genom att som kontrarevolutionärer döma ut alla de som inte erkänner dess ofelbarhet. På vilket sätt är Thälmann sämre än Stalin? Om arbetarklassen inte frivilligt ställer sig under hans ledarskap så är det bara för att arbetarklassen är kontrarevolutionär. Dubbelt kontrarevolutionära är de som påpekar ultimatismens fördärlighet. Till de mest kontrarevolutionära publikationerna hör Lenins samlade verk. Det finns goda skäl för Stalin att – på det sätt han gör – underkasta dem den strängaste censur, särskilt när de publiceras på främmande språk. Även om ultimatismen under alla förhållanden är fördärlig, om den i Sovjet förlösar partiets förtroendekapital – så är den dubbelt olycklig för partierna i väst som ännu har att samla sitt förtroendekapital. Inom Sovjetunionen har åtminstone den segerrika revolutionen skapat de materiella grunderna för byråkratisk ultimatism i form av en förtrycksapparat medan ultimatismen i de kapitalistiska länderna, inklusive Tyskland, omvandlas till en orkeslös karikatyr som hejdar kommunistpartiets väg till makten. Först och främst är Thälmann-Remmeles ultimatism löjlig. Och särskilt när det gäller ett revolutionärt parti är allt som är löjligt, ödesdigert.

Låt oss för ett ögonblick överföra problemet till Storbritannien där kommunistpartiet (som en följd av stalinbyråkratins förödande misstag) ännu omfattar en obetydlig del av proletariatet. Om man godtar teorin att varje typ av enhetsfront, utom den kommunistiska, är ”kontrarevolutionär”, så måste uppenbarligen det brittiska proletariatet uppskjuta sin revolutionära kamp tills kommunistpartiet kan träda i förgrunden. Men kommunistpartiet kan inte komma i spetsen för klassen annat än på grundval av sin egen revolutionära erfarenhet. Men erfarenheten kan inte anta en revolutionär karaktär på något annat sätt än genom att milliontals dras in i kampen. Och icke-kommunistiska massor, i än högre grad om de är oorganiserade, kan inte dras in i kampen på annat sätt än genom enhetsfrontspolitiken. Vi hamnar i en ond cirkel ur vilken den byråkratiska ultimatismen inte kan hjälpa oss. Men den revolutionära dialektiken har för länge sedan angett utvägen och demonstrerat den genom oräkneliga exempel på de mest skilda områden: genom att förbinda kampen om makten med kampen för reformer, genom att bibehålla partiets fullständiga oberoende och samtidigt bevara fackföreningarnas enhet, genom att kämpa mot den borgerliga regimen och samtidigt utnyttja dess institutioner, genom att obevekligt kritisera parlamentarismen – från den parlamentariska tribunen, genom att skoningslöst ta strid mot reformismen och samtidigt göra konkreta överenskommelser med reformisterna i delstrider.

I England lyser ultimatismens oförmåga en i ögonen på grund av partiets enorma svaghet. I Tyskland döljs ultimatismens fördärlighet något av partiets avsevärda numeriska styrka och av dess tillväxt. Men det tyska partiet växer på grund av händelseutvecklingens tryck och inte tack vare ledningens politik – inte på grund av ultimatismen, utan trots den. Dessutom spelar partiets numerära tillväxt inte den avgörande rollen. Det avgörande är det politiska förhållandet mellan partiet och klassen. I detta grundläggande avseende förbättras inte situationen eftersom det tyska partiet har planterat ultimatismens taggiga häck mellan sig och klassen.

4. Stalinismens sicksack på frågan om enhetsfronten

Den före detta socialdemokraten Torhorst (från Düsseldorf) som gått över till kommunistpartiet, talade i mitten av januari, i partiets namn, i Frankfurt. I sin officiella rapport sa hon: ”Socialdemokratins ledare är tillräckligt avslöjade och det skulle enbart vara

slöseri med energi att fortsätta våra ansträngningar i den riktningen med enhet ovanifrån.” Vi citerar ur en kommunistisk tidning i Frankfurt som lovsjunger rapporten. ”Socialdemokratins ledare är tillräckligt avslöjade”. Tillräckligt – för sageskvinnan själv som gick över från socialdemokratin till kommunisterna (vilket förstås hedrar henne), men otillräckligt – för alla de milliontals arbetare som röstar på socialdemokraterna och som föredrar den reformistiska byråkratin i fackföreningarna.

Men det är knappast nödvändigt att citera en enstaka rapport. I det senaste uttalande som nått mig, hävdar *Die Rote Fahne* (28 januari 1932) återigen att enhetsfronten endast kan upprättas gentemot och förutan de socialdemokratiska ledarna. Bevis: ”Ingen som genomgått och upplevt dessa ledares hantverk under de senaste arton åren kommer att tro dem.” Och får vi fråga vad man ska göra med dem som har deltagit i politiken i mindre än arton år och kanske mindre än arton månader? Sedan krigets utbrott har flera politiska generationer mognat som om igen måste gå igenom de äldre generationernas erfarenheter, bara under en mycket kortare tid. ”Hela frågans kärnpunkt”, undervisade Lenin ultravänsteristerna, ”ligger i att vi inte får utgå från att det som är gammalt för oss också är gammalt för klassen, för massorna.”

Dessutom har inte ens den äldre generation, som verkligen genomgått de arton årens erfarenhet, brutit med ledarna. Tvärtom är det just socialdemokratin som fortfarande behåller många ”veteraner”, som sedan gammalt är knutna till partiet. Visst är det sorgligt att massorna lär så långsamt. Men de som till stor del kan lastas för detta är de kommunistiska ”pedagoger” som varit så uppenbart oförmögna att avslöja reformismens kriminella natur. Det minsta man nu kan göra är att utnyttja situationen och när massornas uppmärksamhet inför dödsfaran skärps till det yttersta, sätta reformisterna på ett nytt och denna gång kanske avgörande prov.

Utan att på minsta sätt dölja eller mildra vår uppfattning om de socialdemokratiska ledarna, kan och måste vi säga till de socialdemokratiska arbetarna: ”Eftersom ni å ena sidan är beredda att kämpa tillsammans med oss och eftersom ni å andra sidan inte är beredda att bryta med era ledare, så föreslår vi följande: tvinga era ledare att förena sig med oss i en gemensam kamp för bestämda konkreta syften på ett bestämt sätt. Vad på oss kommunister ankommer så är vi beredda.” Kan någonting vara klarare, påtagligare och mer övertygande?

I just denna mening skrev jag – med den medvetna avsikten att väcka tjockskallarnas uppriktiga fasa och bedragarnas falska indignation – att i kriget mot fascismen var vi beredda att ingå praktiska allianser med fan och hans mormor, t.o.m. med Noske och Zoergiebel.^{*1}

För varje steg det tar bryter partiet med sin dödfödda politik. I sina upprop för ”den röda enhetsfronten” (med sig själv) för man alltid fram kravet på ”den *proletära* pressens ovillkorliga frihet samt demonstrations-, mötes- och organisationsrätt.” Det är en helt klar paroll. Men när kommunistpartiet talar om *proletära* och inte enbart om kommunistiska tidningar, möten osv. så för man därigenom i själva verket fram parollen om enhetsfronten med just den socialdemokrati som ger ut arbetartidningar, utlyser möten osv. Att föra fram politiska paroller som innehåller tanken på en enhetsfront med socialdemokratin och samtidigt avvisa praktiska överenskommelser för att kämpa för dessa paroller – det är höjden av absurditet.

* Den orimligaste och okunnigaste av alla stalinistiska publikationer, den franska tidskriften *Cahiers du Bolchevisme*, kastade sig girigt över denna hänvisning till fans mormor, givetvis utan att ana att hon har en lång historia inom den marxistiska pressen. Vi hoppas att den tid inte är avlägsen när de revolutionära arbetarna skickar sina okunniga och samvetslösa lärare som lärlingar till ovan nämnda mormor. - Trotskijs anmärkning

1 **Karl Zörgiebel** (1878 – 1961) var berlinpolisens socialdemokratiska chef.

Gustav Noske (1868 – 1946) var den socialdemokratiska försvarsminister som ansvarade för krossandet av spartakusupproret. Han beordrade mordet på Liebknecht och Luxemburg. Senare var han provinspresident i Hannover (1920– 1933).

Münzenberg¹ vars sunda bondförnuft ibland kolliderar med ”generallinjen” skrev i november i *Die Rote Aufbau*: ”Det är sant att nationalsocialismen är den tyska fascistiska rörelsens *mest* reaktionära, chauvinistiska och råa flygel och att alla sanna vänsterkretsar engagerar sig djupt för att hejda denne flygels växande inflytande och styrka.” Om Hitlers parti är ”den mest reaktionära och råa” flygeln så är åtminstone Brünings regim *mindre* rå och reaktionär. Münzenberg leker här i smyg med teorin om det ”mindre onda”. För att bevara ett sken av plikttröhet fortsätter han med att särskilja olika sorters fascism, mild, medium och stark, som om det vore fråga om turkisk tobak. Men om alla ”vänsterkretsar” (har de inga namn?) är intresserade av seger över fascismen måste man inte då sätta dessa ”vänsterkretsar” på ett praktiskt prov?

Är det inte självklart att man skulle ha tagit emot Breitscheids diplomatiska och tvetydiga anbud med öppna armar och att man från sitt håll skulle ha lagt fram ett konkret, noggrant detaljerat och praktiskt program för enad kamp mot fascismen samt begärt gemensamma möten mellan de båda partiernas arbetsutskott under deltagande av de fria fackföreningarnas verkställande organ. Samtidigt skulle man energiskt ha fört ut detta program till alla skikt inom båda partierna och bland massorna. Förhandlingarna skulle ha bedrivits öppet inför hela nationen. Tidningarna skulle ha dagliga redogörelser utan förvrängningar och absurda påhitt. Genom sin omedelbarhet och skärpa skulle en sådan agitation göra långt större intryck på arbetarna än det oavbrutna ståhejet kring temat ”socialfascism”. Under sådana förhållanden skulle socialdemokratin inte för en dag kunna gömma sig bakom ”järnfrontens” luftslott.

Alla bör läsa *Radikalismen: kommunismens barnsjukdom* som idag är den aktuellaste av alla aktuella böcker. Det är med hänsyftning på just sådana situationer som den i Tyskland idag som Lenin talar om (vi citerar ordagrant), ”det absolut nödvändiga i att proletarietets förtrupp, att dess klassmedvetna del, att kommunistpartiet tillgriper manövrer, ingår överenskommelser och kompromisser med olika proletära grupper, med olika arbetarpartier och småföretagarpartier . . . Det hela rör sig om att tillämpa denna taktik i syfte att höja och inte sänka det proletära klassmedvetandet, den revolutionära andan och förmågan att kämpa och vinna.”

Men vilka åtgärder vidtar kommunistpartiet? Dag ut och dag in återupprepar man i sina tidningar att den enda enhetsfront man kommer att acceptera ”är den som riktar sig mot Brüning, Severing, Leipart, Hitler och deras gelikar.” Ingen kan bestrida att det inför ett proletärt uppror inte kommer att vara någon skillnad mellan Brüning, Severing, Leipart² och Hitler. Mot bolsjevikupproret i oktober förenade sig socialrevolutionärerna och mensjevikerna med kadetterna och Kornilov. Kerenskij ledde de svarta hundrade³ och general Krasnovs kosacker mot Petrograd. Mensjevikerna stödde Kerenskij och Krasnov. SR:arna låg bakom junkerupproret under ledning av monarkistiska officerare.

Men detta innebär inte alls att Brüning, Severing, Leipart och Hitler *alltid* och *under alla förhållanden* hör till samma läger. Just nu går deras intressen isär. Den fråga som

-
- 1 **Willi Münzenberg** (1899 – 1940) var en av organisatörerna av den kommunistiska ungdomsinternationalen. Som lojal tysk stalinist startade han med Kominternpengar en hel kedja av propagandaföretag omfattande dagstidningar, tidskrifter, ett filmbolag, ett förlag och olika andra organisationer. Han anställde för någon tid nästan varenda vänsterintellektuell i Tyskland. När nazisterna tog makten reste han till Paris, organiserade och organiserade men kunde inte svälja folkfrontslinjen och bröt slutligen med Komintern 1937. När tyskarna invaderade Frankrike hittades Münzenberg död under mystiska omständigheter. Hans mördares identitet är okänd.
  - 2 **Wilhelm Carl Severing** (1875 – 1952) var socialdemokratisk chef för den preussiska polisen och preussisk inrikesminister 1919 – 1926 och 1930 – 1932. **Theodor Leipart** (1867 – 1947) var en konservativ tysk fackföreningsman och organisatör för de mäktiga SPD-dominerade Fria fackföreningarna (så kallade för att skilja dem från de äldre företagsföreningarna) som blev till Tyska Arbetarfederationen (Allgemeiner Deutscher Gewerkschaftsbund, förkortat ADGB).
  - 3 **De svarta hundrade** var de våldsamma, reaktionära och antisemitiska gäng som under den tsaristiska regeringens beskydd och tillskyndan ledde pogromer mot judarna.

socialdemokratin i *nuvarande* läge ställs inför är inte så mycket att försvara det kapitalistiska samhällets grunder mot en proletär revolution som att försvara det halvparlamentariska borgerliga systemet mot fascismen. Det vore en stor dumhet att inte utnyttja denna motsättning.

”Att våga krig för att störta den internationella bourgeoisin”, skrev Lenin i *Radikalismen*, ”och på förhand vägra att manövrera och väl utnyttja intressekonflikter (*hur tillfälliga de än, är*) mellan fienderna, att avhålla sig från överenskommelser och kompromisser med tänkbara allierade (*hur tillfälliga, vacklande och främmande de än är*) –vore inte det alltför löjligt att ens prata om?” Åter citerar vi ordagrant. De kursiverade orden inom parenteserna är Lenins.

Vi citerar vidare: ”Endast genom att anstränga sina krafter till det yttersta är det möjligt att besegra en starkare fiende och man måste ytterst omsorgsfullt, noggrant, försiktigt och kunnigt utnyttja varje ’spricka’ mellan fienderna, hur liten den än är.” Men vad gör Thälmann och Remmele under Manuiskijs vägledning? Med teorin om socialfascismen och genom att sabotera enhetsfronten försöker de med all kraft täppa till sprickan – och vilken spricka – mellan socialdemokrati och fascism.

Lenin inskräppte att man skulle utnyttja ”varje tillfälle att vinna förbundna bland massorna, hur tillfälliga, vacklande, opålitliga och främmande de än är. Den som inte har lyckats få in detta i sitt huvud” sa han ”förstår inte ett ens av marxism och samtida vetenskaplig socialism i allmänhet.” Spetsa öronen nu, profeter i den nya stalinistiska skolan. Här står det svart på vitt att ni inte förstår ett ens marxism. Det är er Lenin talar om. Vad säger ni nu?

Men utan en seger över socialdemokratin är det omöjligt att segra över fascismen, svarar stalinisterna. Är detta sant? Ja, i en viss mening. Men den omvända satsen är också sann. Utan seger över den italienska fascismen är det omöjligt att besegra den italienska socialdemokratin. Både fascismen och socialdemokratin är bourgeoisins redskap. Så länge kapitalet härskar kommer fascism och socialdemokrati att existera i olika kombinationer. Alltså har frågeställningarna en gemensam nämnare: Proletariatet måste störta den borgerliga regimen.

Men när denna regim just nu vacklar i Tyskland träder fascismen fram till dess försvar. Vi intalas att det, för att slå ut detta försvar är nödvändigt att först göra slut på socialdemokratin . . . På detta sätt leds vi av döda formler in i en ond cirkel. Den enda tänkbara utvägen ligger på handlingsplanet. Och vilken denna handling blir kan man inte bestämma genom att bolla med abstrakta kategorier utan endast mot bakgrund av verkliga förhållanden mellan levande historiska krafter.

”Nej”, tjatar funktionärerna, ”vi ska ’först’ förintna socialdemokratin. Hur? Helt enkelt genom att beordra våra partiorganisationer att rekrytera 100 000 nya medlemmar inom en bestämd tid.” I stället för politisk kamp – enbart propaganda. I stället för en dialektisk strategi – delplaner. Och om klasskampens verkliga utveckling just nu har ställt arbetarklassen inför frågan om fascismen som en fråga på liv och död? Då måste arbetarklassen vändas bort från denna frågeställning, den måste invaggas i säkerhet, den måste övertygas om att uppgiften att bekämpa fascismen är en underordnad fråga som kan vänta och som löser sig själv, att fascismen i själva verket redan härskar, att Hitler inte kommer att medföra något nytt, att det inte finns någon orsak att frukta Hitler, att Hitler endast kommer att bereda väg för kommunisterna.

Är detta kanske en överdrift? Nej, det här är exakt och tveklöst den ide som styr kommunistpartiets ledare. Inte alltid drar de ut den till dess yttersta konsekvens. När de kommer i kontakt med massorna ryggar de ofta tillbaka för de yttersta konsekvenserna. De gör ett hopkok på olika taktiker och förvirrar sig själva och arbetarna. Men var gång man försöker få helheten att gå ihop så utgår man från att fascisternas seger är oundviklig.

Remmele, en av kommunistpartiets tre officiella ledare sa den 14 oktober 1931 i riksdagen: ”Herr Brüning har rent ut sagt att när fascisterna väl har tagit makten så kommer proletarietets enhetsfront att upprättas och den kommer att göra rent hus. (Våldsamma applåder från kommunisterna)”. Det är begripligt att Brüning skrämmer bourgeoisin och socialdemokratin med detta perspektiv eftersom han på det sättet säkrar sin egen ställning. Men att Remmele tröstar arbetarna med ett sådant perspektiv – det är skändligt. På detta sätt jämnar han vägen för Hitlers herravälde eftersom perspektivet är genomfalskt och vittnar om total missuppfattning av massans psykologi och av den revolutionära kampens dialektik. Skulle det tyska proletarietet, inför vars ögon händelseutvecklingen nu öppet utspelas, tillåta fascismen att komma till makten d.v.s. skulle det visa den mest ödesdigra blindhet och passivitet, så finns det inte några som helst skäl att anta att samma proletariat *efter* det att fascisterna tagit makten, omedelbart skulle skaka av sig sin passivitet och ”göra rent hus”. Ingenting sådant skedde t.ex. i Italien. Remmele resonerar precis på samma sätt som artonhundratalets franska småborgerliga frasmånglare som visade sig helt oförmögna att leda massorna men som inte desto mindre var helt och hållet övertygade att om Louis Bonaparte¹ satte sig över republiken så skulle folket ögonblickligen resa sig till deras försvar och ”göra rent hus”. Men det folk som tillåtit äventyraren Louis Bonaparte att ta makten visade sig mycket riktigt oförmöget att därefter sopa bort honom. Innan detta kunde ske måste nya stora tilldragelser, historiska omvälvningar och ett krig äga rum.

Enligt Remmele kan proletarietets enhetsfront endast upprättas sedan Hitler tagit makten. Kan man bekänna sin oförmåga på ett mer patetiskt sätt? Eftersom vi, Remmele & Co., inte förmår ena proletarietet så överlåter vi denna uppgift till Hitler. Sedan han väl enat proletarietet åt oss så kommer vi att visa oss i vår verkliga storlek. Remmele spår på med ett skrytsamt tillkännagivande: ”Vi är *morgondagens* segerherrar och det är inte längre fråga om vem som skall besegra vem. Den frågan är redan besvarad. (Applåder från kommunisterna.) Frågan lyder nu endast: ‘När skall vi störta bourgeoisin?’” Alldeles på pricken! Det är, som vi säger på ryska, att peka med fingret och stöta mot himlen. Vi är *morgondagens* segerherrar. Allt vi idag saknar är enhetsfronten. Den kommer herr Hitler att ge oss i morgon när han tar makten. Vilket ändå innebär att morgondagens segerherre inte kommer att bli Remmele utan Hitler. Och ni kan en gång för alla skriva upp att då kommer inte kommunisternas seger så snart.

Remmele känner själv att hans optimism haltar och försöker rädda det hela. ”Vi är inte rädda för de fascistiska herrarna. De kommer snabbare än någon annan regering att förspilla sina krafter. (‘Det är sant’, ropar kommunisterna)” Och beviset för detta är att fascisterna vill ha sedelinflation vilket innebär ruin för nationens massor. Alltså kommer allt att arta sig till det bästa. På detta sätt vilseleds de tyska arbetarna av Remmeles språkliga inflation.

Här står vi inför ett programmatiskt tal av en officiell partiledare. Det gavs ut i enorma upplagor och användes i den kommunistiska medlemsvärningskampanjen. Till talet bifogas en tryckt blankett för inskrivning i partiet. Och just detta programmatiska tal grundar sig på en kapitulation inför fascismen. ”Vi är inte rädda” för Hitlers maktövertagande. Vad är detta om inte feghetens omvända valspråk. ”Vi” anser oss inte förmögna att hindra Hitler från att ta makten. Och vi byråkrater har dess värre urartat så långt att vi inte på allvar törs tänka på att bekämpa Hitler. Därför ”vi är inte rädda”. Vad är det man inte är rädd för – att kämpa mot Hitler? Nej, inte alls! Det är Hitlers seger man inte fruktar. Man är inte rädd att vägra att kämpa. Man fruktar inte att bekänna sin egen feghet. Skäms!

I en av mina tidigare pamfletter skrev jag att den stalinistiska byråkratin lade ut en fälla för Hitler – med statsmakten som bete. De kommunistiska journalister som ilar från Münzenberg

1 **Louis Bonaparte** (1808 – 1873) d.v.s. Napoleon III och hans uppstigande till makten är ämnet för Marx’ pamflett *Louis Bonapartes artonde brumaire*.

till Ullstein och från Mosse till Münzenberg¹ tillkännagav omedelbart att ”Trotskij smutskastar det kommunistiska partiet.” Är det i själva verket inte självklart att Trotskij med sin avsky mot kommunismen med sitt hat mot det tyska proletariatet, med sitt brinnande begär att rädda den tyska kapitalismen –javisst tillvitar Trotskij den stalinistiska byråkratin en kapitulationsplan. Men vad jag gjorde var endast en kort sammanfattning av Remmeles programmatiska tal och av en teoretisk artikel av Thälmann. Var kommer förtalet in?

Dessutom klamrar sig Thälmann och Remmele endast orubbligt fast vid det stalinistiska evangeliet. Låt oss än en gång erinra oss vad Stalin föreslog hösten 1923 när allting i Tyskland – liksom nu – balanserade på en knivsegg. ”Bör kommunisterna (i detta sammanhang)”, skrev Stalin till Zinovjev² och Bucharin, ”sträva att ta makten utan -socialdemokratin? Är de mogna för detta? Som jag ser det står frågan så . . . Om makten i Tyskland just nu skulle falla i kommunisternas händer så skulle dessa i sin tur falla igenom med ett brak. Detta ‘i bästa fall’. I värsta fall kommer de att slås sönder och samman . . . Givetvis sover inte fascisterna men det gagnar våra syften bättre att låta dem angripa först. Det kommer att svetsa samman hela arbetarklassen runt kommunisterna . . . Enligt min uppfattning bör tyskarna hållas tillbaka och inte uppmuntras.”

I sin pamflett *Masstrejken* skriver Langner: ”Påståendet (Brandlers) att en strid i oktober (1923) endast skulle ha resulterat i ett ‘avgörande nederlag’ är ingenting annat än ett försök att skyla över opportunistiska misstag och den opportunistiska kapitulationen utan strid.” Detta är helt riktigt. Men vem låg bakom denna ”kapitulation utan strid”? Vem var det som ”höll tillbaka” i stället för att ”uppmuntra”? Stalin utvecklade 1931 endast sin formel från 1923: Låt fascisterna ta makten, de kommer endast att röja väg för oss. Naturligtvis förstår sådana som Lagner mycket väl att det är mycket säkrare att angripa Brandler än Stalin...

Under inflytande av tydliga protester från vänster har faktiskt en viss förändring inträffat under de senaste två månaderna. Kommunistpartiet säger inte längre att Hitler måste ta makten för att snabbt förspilla sina krafter. Nu lägger man större tonvikt vid den motsatta sidan av saken: Kampen mot fascismen kan inte uppskjutas till efter det att Hitler tagit makten. Kampen måste inledas nu- genom att arbetarna reses mot Brünings undantagslagar och genom att man utvidgar och fördjupar kampen på det ekonomiska och politiska området. Detta är helt riktigt. Inget som kommunistpartiets företrädare har att säga om detta ska motsägas. Här har vi inga skiljaktligheter alls. Den viktigaste frågan återstår dock: Hur ska man gå från ord till handling?

En överväldigande majoritet av kommunistpartiets medlemmar, liksom en avsevärd del av byråkratin, vill utan minsta tvekan verkligen kämpa. Men man måste se verkligheten som den är. Ingen kamp förs, ingen kamp är inom synhåll. Brünings undantagslagar passerade ostraffat. Julstilleståndet bröts inte. Taktiken att utlysa begränsade och improviserade strejker har att döma av kommunistpartiets egna uppskattningar ännu inte haft någon riktig framgång. Detta ser arbetarna. Enbart skrån kommer inte att övertyga dem.

Kommunistpartiet skyller massornas passivitet på socialdemokratin. I historisk mening är det otvivelaktligen så. Men vi är inte historiker utan revolutionära politiker. Vår uppgift är inte att bedriva historiskt forskningsarbete utan att finna utvägar.

1 **Huset Ullstein** och **Mosse Verlag** var två stora förlagskoncerner som gav ut både tidningar och böcker och anställde många journalister och reportrar. Efter andra världskriget sögs Ullstein upp av Axel Springers förlagsimperium.

2 **Gregorij J. Zinovjev** (1883 – 1936) var en av de främsta bolsjevikledarna, Kominterns första ordförande och medlem av triumviratet Stalin-Kamenev-Zinovjev som härskade efter Lenins död. Han och Kamenev förenade sig 1925 med Trotskijs vänsteropposition. Han utslöts tillsammans med oppositionen 1927 men gjorde avbön 1928. 1936 avrättades han som ett av Moskvarättegångarnas första offer.

SAP som under sin första period formellt tog upp frågan om att bekämpa fascismen (särskilt i artiklar av Rosenfeld³ och Seydewitz) gjorde vissa framsteg genom att av en tillfällighet gå till motattack samtidigt som Hitler tog makten. Dess press kräver nu att kampen för att slå tillbaka fascismen omedelbart inleds genom mobilisering av arbetarna mot hunger och polisförtryck. Vi erkänner gärna att förändringen av SAP:s politik åstadkommit under inverkan av kommunistisk kritik. En av kommunismens uppgifter består just i att driva centrismen framåt genom en kritik av dess motstridiga tendenser. Men detta är inte tillräckligt. Man måste politiskt utnyttja resultatet av den egna kritiken genom att förslå SAP att gå från ord till handling. Man måste sätta SAP på ett offentligt och tydligt prov. Inte genom att analysera enskilda citat – det räcker inte – utan genom att erbjuda en överenskommelse i syfte att vidta bestämda praktiska åtgärder gentemot fienden. Om SAP avslöjar sin oförmåga skulle kommunistpartiets auktoritet öka desto mer och desto snabbare skulle varje mellanliggande parti förintas. Vad är det man fruktar?

Det är dock inte sant att inte SAP allvarligt vill kämpa. Det finns olika tendenser inom partiet. För närvarande, så länge det enbart rör sig om en abstrakt propaganda för en enhetsfront, så är de inre motsättningarna dolda. När väl striden har inletts så kommer de att bli uppenbara. Endast kommunistpartiet kan vinna på detta.

Men den viktiga frågan rörande SPD står fortfarande kvar. Skulle man avvisa de konkreta förslag som SAP accepterar så skulle en ny situation uppstå. Centristerna som helst skulle vilja balansera mellan KPD och SPD för att kunna klaga över än det ena än det andra partiet och vinna i styrka på bådass bekostnad (sådan är den filosofi som Urbahns² utvecklar) – dessa centrister skulle bli hängande i luften eftersom det direkt skulle stå klart att SPD saboterade den revolutionära kampen. Vore inte det en betydelsefull erövring? Arbetaren inom SAP skulle därefter definitivt luta över åt KPD.

Men inte heller socialdemokraterna skulle gå fria om Wels & Co. vägrade att acceptera det program för enad handling som SAP gått med på. Vorwaerts skulle omedelbart berövas möjligheten att klaga över KPD:s passivitet. De socialdemokratiska arbetarnas dragnings till enhetsfronten skulle omedelbart öka och det skulle innebära att de dras mot KPD. Är inte detta tydligt nog?

Vid var och en av dessa etapper och vändningar skulle KPD locka fram nya resurser. I stället för att upprepa samma färdiga formuleringar inför en och samma publik skulle man kunna sätta nya skikt i rörelse, låta dessa lära sig genom konkret erfarenhet, härda dem samt stärka sin hegemoni inom arbetarklassen.

Inte för ett ögonblick skulle man ens diskutera att KPD därigenom måste uppge sitt oberoende ledarskap för strejker, demonstrationer och politiska kampanjer. Man förbehåller sig fullständig handlingsfrihet. Man väntar inte på någon. Men på grundval av sina nya aktiviteter genomför man en aktiv politisk manöver i förhållande till andra arbetarorganisationer, man bryter ner de konserverande barriärerna mellan arbetarna, man driver fram motsättningarna inom reformismen och centrismen i ljuset, man påskyndar proletariats revolutionära utveckling.

5. En historisk genomgång av enhetsfronten.

Argumenten för enhetsfrontspolitiken har sitt ursprung i så grundläggande och tvingande behov i kampen klass mot klass (i dessa ords marxistiska och inte byråkratiska mening) att

3 **Kurt Rosenfeld** (1877 – 1943) ingick 1918 i det preussiska justitieministeriet som medlem av USPD och valdes in i riksdagen på USPD-listan 1920. Han återinträdde 1922 i SPD och var en kort tid 1931 en av ledarna för SAP.

2 **Hugo Urbahns** (död 1947) var en av ledarna för det tyska kommunistpartiet efter 1924. Han utslöts tillsammans med Maslow och Fischer 1927 och grundade med dem Leninförbundet, en grupp som helt kort var knuten till vänsteroppositionen. 1933 flydde han till Sverige där han dog.

man inte kan läsa den stalinistiska byråkratins motargument utan en känsla av skam och upprördhet. Det är en sak att dag ut och dag in fortsätta att förklara de enklaste idéer för de mest efterblivna och okunniga arbetare och bönder. Det kan man göra utan att känna sig utpumpad, eftersom det här är fråga om att upplysa nya skikt. Men ve den som är nödd och tvungen att förklara och bevisa elementära satsen för folk vars hjärnor har plattats ut av den byråkratiska ångvälden. Vad ska man ta sig till med ”ledare” som inte har några logiska argument till sitt förfogande och som ersätter detta med en samling internationella skällsord. ”Kontrarevolution!” Med ett och samma tillmål avvisar de marxismens grundläggande satsen. Detta ord slinker märkvärdigt lätt över läpparna på dessa herrar som ännu inte på något sätt visat sin förmåga att nå fram till en revolution. Men vad säger man då om besluten från Kominterns fyra första kongresser. Godtas de av den stalinistiska byråkratin eller inte?

Dokumentet finns ännu kvar och bevarar än idag sin betydelse. Bland ett stort antal har jag valt de teser jag utarbetade mellan den tredje och fjärde kongressen och som rör det franska kommunistpartiet. De godkändes av SUKP:s politbyrå¹ och Kominterns verkställande utskott samt publicerades på sin tid i olika utländska kommunistiska publikationer. Nedan återges ordagrant den del av teserna som ägnas formuleringen och försvaret av enhetsfrontspolitiken.

”. . . Det är helt självklart att proletariats existens som klass inte upphör under den period som förbereder revolutionen. I vanlig ordning fortgår sammanstötningarna med industrimännen, bourgeoisin och statsmakten på den ena eller andra sidans initiativ.

Om dessa sammandrabbningar berör vitala intressen som angår hela arbetarklassen, eller dess majoritet, eller en viss del – så känner arbetarmassan behovet av enhet i handling . . . Varje parti som ställer sig i en mekanisk motsättning till detta behov . . . kommer arbetarna i sina sinnen obevekligen att döma ut . . .

. . . Enhetsfrontens problem uppstår – trots det faktum *att en splittring mellan de olika politiska organisationer som stöder sig på arbetarklassen under denna epok är oundviklig* – ur det tvingande behovet att i kampen mot kapitalismen garantera arbetarklassen möjligheten till en enhetsfront.

De som inte förstår denna uppgift uppfattar endast partiet som en propagandaförening och inte som en organisation för massaktion...

Kommunistpartiet skulle inte ha blivit den proletära revolutionens parti om det inte direkt och oåterkalleligen hade brutit med socialdemokratien. . .

Om kommunistpartiet inte sökte organisatoriska vägar att i varje ögonblick möjliggöra enad samordnad handling mellan de kommunistiska och icke-kommunistiska (inklusive de socialdemokratiska) arbetande massorna skulle det därigenom ha visat sin oförmåga att – på massaktionens grund – vinna arbetarklassens majoritet . . .

Sedan man skilt kommunisterna från reformisterna är det inte nog att svetsa samman kommunisterna genom organisatorisk disciplin. Det krävs att denna organisation lär sig leda alla proletariats kollektiva aktiviteter inom alla områden av dess dagliga kamp.

Detta är den andra bokstaven i kommunismens alfabet.

Omfattar enhetsfronten endast de arbetande massorna eller innefattar den även de opportunistiska ledarna?

Att man kan ställa denna fråga är resultatet av ett missförstånd.

Om vi helt enkelt kunde ena de arbetande massorna kring vår egen fana . . . och strunta i de reformistiska organisationerna, såväl parti som fackförening, så skulle det förstås vara det bästa av allt. Men då skulle inte frågan om enhetsfronten ställas på det nuvarande sättet . . .

1 **Politbyrå**, förkortning av politisk byrå, kommunistpartiets ledande organ, befullmäktigat att agera mellan centralkommitténs möten.

. . . förutom allt annat är vi intresserade av att dra fram reformisterna ur deras hålor och ställa dom bredvid oss i de kämpande massornas åsyn. Med en riktig taktik kan vi inte annat än vinna på detta. En kommunist som tvivlar på eller fruktar detta påminner om en simmare som har skrivit under på det bästa sättet att simma men som inte vågar hoppa i vattnet . . .

När vi ingår överenskommelser med andra organisationer så ålägger vi oss givetvis en viss handlingsdisciplin. Men denna disciplin kan aldrig vara absolut. Om reformisterna börjar bromsa kampen till uppenbar skada för rörelsen och agerar tvärt emot situationens krav och massornas stämningar så förbehåller vi oss som oberoende organisation alltid rätten att föra kampen till slutet även utan våra tillfälliga halv-allierade . . .

Att i denna politik se ett närmande till reformisterna är endast möjligt för en journalist som tror att han befriar sig från reformismen genom att vanemässigt kritisera den utan att någonsin lämna sin redaktion, men som fruktar att utmana reformisterna i de arbetande massornas åsyn och ge dessa tillfälle att bedöma kommunister och reformister under masskampens lika villkor. Bakom denna skenbart revolutionära fruktan för 'närmande' döljer sig i själva verket en politisk passivitet som försöker föreviga ett sakernas tillstånd där kommunister och reformister var för sig behåller sina hårt avgränsade intresseområden, sin egen mötespublik och sin egen press vilket allt tillsammans ger sken av allvarlig politisk kamp...

På frågan om enhetsfronten igenkänner vi samma passiva och obeslutsamma tendens men denna gång dold bakom en oförsonlighet i ord. Vid allra första påseende slås man av följande paradox: Partiets högerelement med sina centristiska och pacifistiska tendenser är de som . . . samtidigt framträder som enhetsfrontens mest oförsonliga motståndare . . . De som däremot . . . under de svåraste tider försvarade Tredje Internationals ståndpunkt, de är idag för enhetsfrontstaktiken.

Faktum är att företrädarna för den förhållande och passiva taktiken nu antar den föregivet revolutionära oförsonlighetens mask. "(Trotskij, *The First Five Years of the Communist International*, vol. 2, New York och London, 1953, sid. 91 – 96, 127 – 128.)

Ser det inte ut som om dessa rader var skrivna idag mot Stalin-Manuilskij-Thälmann-Neumann? I själva verket skrevs de för 10 år sedan mot Frossard, Cachin, Charles Rappoport, Daniel Renoult och andra franska opportunister som dolde sig bakom ultravänsterism.¹ Vi ställer den stalinistiska byråkratin inför följande direkta fråga: Var de teser vi citerat "kontrarevolutionära" även när de uttryckte den ryska politbyråns politik under Lenin och när de bestämde Kominterns politik? Och vi måste varna dem för att inte försöka svara att förhållandena har förändrats sedan den tiden. Det rör sig inte om konjunkturella frågor utan som texten själv säger, om *Marxismens ABC*.

Och så förklarade Komintern för tio år sedan att detta var enhetsfrontspolitikens kärna: Det kommunistiska partiet bevisar för massorna och deras organisationer sin beredskap att tillsammans med dem ta kamp för hur blygsamma mål som helst, bara de ligger längst den väg som proletariats historiska utveckling följer. I denna kamp tar kommunistpartiet hänsyn till klassens verkliga läge vid varje tillfälle. Det vänder sig inte enbart till massorna utan också till de organisationer vars ledarskap massan erkänner. I massornas åsyn ställer det de reformistiska organisationerna inför klasskampens verkliga problem. Enhetsfrontspolitiken påskyndar klassens revolutionära utveckling genom att öppet visa att det inte är kommunistpartiets splittrande handlingar som undergräver den gemensamma kampen utan de socialdemokratiska ledarnas medvetna sabotage. Det måste stå helt klart att dessa uppfattningar inte på något sätt kan ha blivit föråldrade.

1 **Louis-Olivier Frossard** (1889 – 1946) var medlem av franska KP fram till 1923 när han bröt och återvände till franska socialistpartiet. **Marcel Cachin** (1869 – 1958), **Charles Rappoport** (1865 – 1939?) och **Daniel Renoult** (1880 – 1958) sympatiserade med Frossard men lämnade inte KP tillsammans med honom. Cachin var till sin död redaktör för l'Humanite, den franska kommunistiska dagstidningen. Renoult utgav den dagliga l'Internationale. Trotskij's tidiga kritik riktades mot deras opposition mot upprättandet av en arbetarklassens enhetsfront. Rappoport lämnade partiet ett år före sin död i protest mot avrättningen av Bucharin. Cachin och Renoult förblev stalinister till slutet.

Hur ska man då förklara att Komintern förkastar enhetsfrontspolitiken? Genom de felsteg och misslyckanden som tidigare drabbat denna politik. Om man hade undersökt och examinerat dessa misslyckanden, vilkas orsaker inte låg i politiken utan hos politikerna, så skulle det tyska kommunistpartiet strategiskt och faktiskt vara utomordentligt väl rustat för den nuvarande situationen. Men den stalinistiska byråkratin väljer att uppträda som den närsynta apan i sagan: Efter att ha satt glasögonen på svansen och putsat dem men utan resultat så drog apan slutsatsen att de inte dög till något och slängde dem i en sten. Vad man än må säga så inte var det glasögonens fel.

Man kan indela de misstag som gjorts i enhetsfrontspolitiken i två kategorier. I de flesta fall närmade sig kommunistpartiets ledande organ reformisterna med ett erbjudande att delta i en gemensam kamp bakom radikala paroller som inte hörde hemma i situationen och som inte fann något gehör hos massorna. Dessa förslag hade karaktären av lösa skott. Massorna förblev oberörda och de reformistiska ledarna tolkade dessa förslag från kommunisterna, som knep för att krossa socialdemokratin. Vid alla dessa tillfällen tillämpade man endast enhetsfrontspolitiken på ett rent formellt och deklamatoriskt sätt, trots att den till sin natur är sådan att den endast kan bära frukt på grundval av en realistisk bedömning av situationen och massornas läge. Genom att tillämpas alltför ofta och därigenom felaktigt, blev de ”öppna brevens” vapen utslitet och måste överges.

Den andra sortens avvikelser var mycket mer ödesdiger. I den stalinistiska byråkratin händer förvandlades enhetsfrontspolitiken till en klappjakt efter allierade till priset av att man offrade partiets oberoende. Stödda av Moskva och allsmäktiga i sina egna ögon, trodde sig Kominterns funktionärer på allvar om att kunna uttala sig å klassernas vägnar och föreskriva dem deras väg, om det så innebar att tygla bonde- och strejkrörelserna i Kina, köpa sig ett förbund med Chiang Kai-shek till priset av Kominterns oberoende politik, genom skolningskurser vid bankettbord i London eller vid Kaukasiska rekreationsorter omskola fackföreningsbyråkratin, den brittiska imperialismens viktigaste stöd eller att omforma kroatisk bourgeoisie av Radichs sort till kommunister osv. osv. Allt detta tog man sig givetvis an med de bästa föresatser i syfte att påskynda utvecklingen genom att för massorna utföra vad massorna inte var mogna att utföra för sig själva. Det ligger inte vid sidan av ämnet att Kominterns funktionärer i ett antal länder, särskilt i Österrike, under den gångna tiden försökte sig på att på konstlad väg och ”ovanifrån” skapa en ”vänstersocialdemokrati” – för att tjäna som en bro till kommunismen. Inte heller detta narrspel åstadkom annat än misslyckanden. Oföränderligt slutade dessa experiment och sabotage i katastrof. Den revolutionära rörelsen i världen kastades många år tillbaka.

Varpå Manuilskij beslutade sig för att krossa glasögonen och vad Kuusinen anbelangar så förklarade han – för att undvika vidare misstag – att alla utom han själv och hans kumpaner var fascister. Vilket klargjorde och förenklade hela problemet. Inga fler misstag var nu möjliga. Vilken sorts enhetsfront kan det bli fråga om med ”socialfascister” gentemot nationalfascister eller med ”vänstersocialfascister” mot ”högern”? Genom att göra en 180 graders gir över våra huvuden fann sig den stalinistiska byråkratin således nödgad att förklara besluten från de fyra första kongresserna för kontrarevolutionära.

6. Lärdomarna från Ryssland

De officiella ledarna grymtade ogillande när vi i en tidigare pamflett hänvisade till bolsjevikernas erfarenheter i kampen mot Kornilov. Vi ska här återigen upprepa det väsentligaste för att tydligare och mer i detalj kunna visa hur den stalinistiska skolan drar lärdomar från det förflutna.

Kerenskij som då var regeringschef fullföljde, under juli och augusti 1917, i själva verket arméns överbefälhavare Kornilovs program. Han återinförde militära krigsdomstolar och dödsstraff vid fronten. Han tog ifrån den i vederbörlig ordning valda sovjeten (rådet ö.a.) allt

inflytande i regeringsfrågor. Han förtryckte bönderna. Han fördubblade brödpriset (under det statliga monopolet på matvaror). Han förberedde evakueringen av det revolutionära Petrograd. I samförstånd med Kornilov förflyttade han kontrarevolutionära trupper mot huvudstaden. Han lovade de allierade att inleda en ny attack vid fronten osv. Detta var den allmänna politiska bakgrunden.

På grund av Kerenskij's vacklan bröt Kornilov den 26 augusti med honom och kastade sin armé mot Petrograd. Bolsjevikpartiet hade en halvlegal ställning. Dess ledare, från Lenin och nedåt hade antingen gått under jorden eller satt fängslade anklagade för kontakter med Hohenzollerns generalstab. Bolsjevikernas tidningar var förbjudna. Dessa förföljelser hade sitt ursprung i Kerenskij's regering som från vänster stöddes av en koalition mellan socialrevolutionära och mensjevikiska delegater.

Vilken kurs slog bolsjevikpartiet in på? Inte för ett ögonblick tvekade man att i praktiken gå i förbund med sina fångvaktare, Kerenskij, Tseretelli, Dan m.fl.,¹ för att bekämpa Kornilov. Överallt organiserades kommittéer för revolutionärt försvar, i vilka bolsjevikerna gick in som en minoritet. Detta hindrade inte bolsjevikerna från att ta på sig den ledande rollen. Det mest konsekventa och djärvaste revolutionära partiet har alltid allt att vinna på överenskommelser om revolutionära massaktioner. Bolsjevikerna stod i främsta ledet. De rev ner de murar som skilde dem från de mensjevikiska arbetarna och särskilt från de social-revolutionära soldaterna och drog dessa med sig.

Antog kanske bolsjevikerna denna handlingsinriktning bara för att de togs på sängen? Nej. Bolsjevikerna krävde, under de närmast föregående månaderna, tiotals och hundratals gånger att mensjevikerna skulle ena sig med dem i en gemensam kamp mot de styrkor som kontrarevolutionen laddade upp. Till och med den 27 maj medan Tsereteli ropade efter repressiva åtgärder mot bolsjevikiska matroser förklarade Trotskij under Petrogradsovjetens möte: "När den tiden kommer och de kontrarevolutionära generalerna försöker lägga snaran runt revolutionens hals så kommer kadetterna ivrigt att såpa repet men Kronstadtmatroserna kommer för att kämpa och dö vid vår sida." Dessa ord gick helt i uppfyllelse. Mitt under Kornilovs fälttåg vände sig Kerenskij till matroserna på kryssaren *Aurora* och begärde att de skulle ta på sig försvaret av vinterpalatset. Dessa matroser var utan undantag bolsjevik. De hatade Kerenskij. Deras hat hindrade dem inte från att noggrant bevaka vinterpalatset. Deras representanter kom till Krestijfängelset för ett möte med Trotskij som satt fängslad där och de frågade: "Varför inte arresteras Kerenskij?" Men de ställde frågan halvt på skämt. Matroserna förstod att det var nödvändigt att först krossa Kornilov för att därefter ta itu med Kerenskij. Tack vare en korrekt politisk ledning förstod *Auroras* matroser mer än Thälmanns centralkommitté.

Die Rote Fahne beskriver vår historiska översikt som "bedräglig". Men det är fåfängt att fråga varför. Vem väntar sig att dessa människor underbygger sina påståenden? Under hot att förlora sina jobb har de order från Moskva att börja gapa så fort Trotskij's namn nämns. De följer sina order så gott de kan. Med deras ord gjorde Trotskij en "bedräglig jämförelse" mellan bolsjevikernas kamp under Kornilovs kuppöversök i början av september 1917 – när bolsjevikerna kämpade med mensjevikerna om majoriteten i sovjeterna, omedelbart före en överhängande revolutionär situation; när bolsjevikerna, väpnade i kampen mot Kornilov, samtidigt genomförde en flankattack mot Kerenskij – och Brüning's nuvarande "kamp mot" Hitler. "På detta sätt utmålar Trotskij ett stöd till Brüning och den preussiska regeringen som 'det mindre onda'" (*Die Rote Fahne*. 22 dec. 1931) Det är verkligen ett jobb att tillbakavisa allt detta prat. Man försöker ge intrycket att jag jämför bolsjevikernas kamp mot Kornilov

1 **Iraklij G. Tsereteli** (1882 – 1959) var en georgisk mensjevikledare som innehade en ministerpost i den provisoriska regeringen. Efter oktoberrevolutionen gick han i landsflykt.

Feodor Dan (1871 – 1947), en mensjevikledare som var medlem av Petrogradsovjetens presidium 1917. Senare bekämpade han aktivt revolutionen och arresterades 1921. 1922 utvisades han från Sovjetunionen. Han dog i USA.

med Brünings kamp mot Hitler. Även om jag inte överskattar intelligensen hos redaktörerna på *Die Rote Fahne* så tror jag inte att dessa herrar kan vara så dumma att de inte förstår vad jag menar. Jag jämförde Brünings kamp mot Hitler med Kerenskijs kamp mot Kornilov. Bolsjevikernas kamp mot Kornilov jämförde jag med det tyska kommunistpartiets kamp mot Hitler. På vilket sätt är denna jämförelse ”bedräglig”? *Die Rote Fahne* säger att bolsjevikerna vid denna tidpunkt kämpade med mensjevikerna om majoriteten i sovjeterna. Men även det tyska kommunistpartiet kämpar med socialdemokratin om arbetarklassens majoritet. I Ryssland stod man inför ”en överhängande revolutionär situation”. Visst, men om bolsjevikerna i augusti 1917 hade intagit Thälmanns ståndpunkt så kunde en kontrarevolutionär, i stället för en revolutionär situation ha blivit följden.

Kornilov krossades under de sista dagarna av augusti, i själva verket inte genom vapenmakt utan av den målmedvetenhet som genomsyrade massorna. I detta läge, efter den 3 september, erbjöd Lenin genom tidningarna socialrevolutionärerna och mensjevikerna en kompromiss. Ni har majoriteten i sovjeterna så han till dem. Ta över staten och vi ska stöda er mot bourgeoisin. Garantera oss fullständig agitationsfrihet så garanterar vi er en fredlig kamp om majoriteten i sovjeterna. En sådan opportunist var Lenin! Mensjevikerna och socialrevolutionärerna avslög kompromissen d.v.s. det nya erbjudandet om en enhetsfront mot bourgeoisin. Detta avslag blev i bolsjevikernas händer ett mäktigt vapen i förberedelserna för det väpnade uppror som inom sju veckor sopade bort mensjevikerna och socialrevolutionärerna.

Hittills har det endast förekommit en segerrik proletär revolution i världen. Jag hävdar inte alls att vi var felfria på vår väg till segern. Men inte desto mindre vidhåller jag att vår erfarenhet har ett visst värde för det tyska kommunistpartiet. Jag gör den närmaste och mest tillämpliga historiska jämförelsen. Hur svarar ledarna för det tyska kommunistpartiet? Med fördömanden.

Endast ultravänstergruppen *Der Rote Kämpfer* försökte, rustad från topp till tå med lärdom, ”seriöst” bemöta vår jämförelse. Man hävdar att bolsjevikerna uppträdde riktigt i augusti ”eftersom Kornilov var den tsaristiska kontrarevolutionens fanbärare, vilket innebar att han drev den feodala reaktionens kamp mot den borgerliga revolutionen. Under dessa förhållanden var det inte bara riktigt utan även nödvändigt och oundvikligt att upprätta ett taktiskt förbund mellan arbetarna och bourgeoisin med dess socialrevolutionära-mensjevikaiska bihang eftersom de båda klassernas intressen sammanfaller när det gäller att slå tillbaka den feodala kontrarevolutionen.” Men eftersom Hitler inte företräder den feodala utan den borgerliga kontrarevolutionen så kan inte socialdemokratin som ju stöder bourgeoisin ställa upp mot Hitler. Därför finns det ingen enhetsfront i Tyskland och därför är Trotskijs jämförelse felaktig.

Allt det här låter väldigt imponerande. Men om man går till de verkliga förhållandena så är inte ett enda ord sant. Den ryska bourgeoisin stod i augusti 1917 inte alls i motsättning till den feodala reaktionen. Alla jordägare stödde kadettpartiet som bekämpade exproprieringen av jordägarna. Kornilov förklarade sig vara republikan, ”en bondes son” och anhängare till jordreform och konstituerande församling. *Hela bourgeoisin stödde Kornilov*. Bolsjevikernas allians med socialrevolutionärer och mensjeviker möjliggjordes endast genom att *samarbetsmännen tillfälligt bröt med bourgeoisin*, vilket de tvingades till av rädsla för Kornilov. Företrädarna för dessa partier visste att i det ögonblick Kornilov segrade så skulle bourgeoisin inte längre behöva dem och man skulle tillåta Kornilov att förgöra dem. Inom dessa begränsningar föreligger som vi kan se en fullständig motsvarighet till förhållandet mellan socialdemokratin och fascismen.

Skillnaderna finns inte alls där teoretikerna i *Der Rote Kämpfer* ser dem. Småbourgeoisins massor, framför allt bönderna, drogs i Ryssland åt vänster och inte åt höger. Kornilov stödde sig inte på småbourgeoisin. Och just därför var inte hans rörelse fascistisk. Kontrarevolu-

tionen var borgerlig – inte alls feodal – i sammansvärjning med generalerna. I detta låg dess svaghet. Kornilov förlitade sig på ett moraliskt stöd från hela bourgeoisin och ett militärt stöd från officerare och junkrar d.v.s. samma bourgeoisie yngre generation. Detta visade sig vara otillräckligt. Men hade bolsjevikernas politik varit felaktig så hade man inte alls kunnat utesluta att Kornilov segrat.

Argumenten i *Der Rote Kämpfer* mot enhetsfront i Tyskland grundar sig enligt vår mening på att dess teoretiker varken förstår den ryska eller den tyska situationen.*

Eftersom *Die Rote Fahne* inte känner sig säker på den ryska historiens hala is så försöker man angripa frågan från motsatt håll. ”Enligt Trotskij är endast nationalsocialisterna fascister. Utropandet av undantagstillståndet, de tvångsmässiga lönesänkningarna, det effektiva strejkförbudet . . . allt detta är enligt Trotskij inte fascism. Allt detta ska vårt parti stå ut med.” Dessa människor tar nästan andan ur en genom sitt orkeslösa gnäll. Var och när föreslog jag att någon skulle ”stå ut med” Brüningens regering? Och exakt vad menas med detta ”stå ut med”? Om det rör sig om ett parlamentariskt eller utomparlamentariskt stöd till Brüningregimen så borde man skämmas att ens föra ett sådant diskussionsämne på tal bland kommunister. Men i en annan och mer omfattande historisk mening så tvingas ni, mina ömkligt bråkande herrar, inte desto mindre att ”stå ut med” Brüningens regering eftersom ni saknar ork och mod att störta den.

Alla de argument som *Die Rote Fahne* drar fram mot mig rörande situationen i Tyskland skulle lika gärna ha kunnat användas mot bolsjevikerna 1917. Man kunde ha sagt: ”Enligt bolsjevikerna börjar kornilovismen först med Kornilov. Men är inte Kerenskij en Kornilovit? Syftar hans politik inte till att strypa revolutionen? Slår han inte ner bönderna med sina straffexpeditioner? Organiserar han inte lockouts? Måste inte Lenin gå under jorden? Och allt detta ska vi stå ut med?”

Jag kan inte erinra mig en enda bolsjevik som var dumdristig nog att föra fram sådana argument. Men om han funnits så skulle man ha svarat honom ungefär så här: ”Vi anklagar Kerenskij för att förbereda och underlätta Kornilovs maktövertagande. Men befriar detta oss från plikten att skyndsamt slå tillbaka Kornilovs attack? Vi anklagar portvakten för att han lämnar porten på glänt för tjuven. Men ska vi därför rycka på axlarna och låta dörren stå öppen?” Eftersom Brüningens regering, tack vare socialdemokratins fördragsamhet, har förmått proletariatet att kapitulera upp till knäna så drar ni slutsatsen att det är lika illa om man tvingas in i en kapitulation som går till knäna, till midjan eller över huvudet. Men det finns en viss skillnad. Den som står upp till knäna i ett gungfly kan ännu dra sig loss. För den som har huvudet under, ges ingen återvändo.

Lenin skrev om ultravänstern: ”De säger många smickrande saker om oss bolsjevik. Ibland känner man för att säga, ‘var vänliga och beröm oss lite mindre och försök att i stället undersöka bolsjevikernas taktik och bli lite bättre bekant med den.’”

7. Lärdomarna från Italien

Den italienska fascismen var det direkta resultatet av att reformisterna svek det italienska proletariatets uppror. Efter krigsslutet gick den revolutionära rörelsen framåt i Italien, vilket i september 1920 ledde till att arbetarna tog över fabriker och industrier. Proletariatets diktatur stod på dagordningen. Det fattades bara att den organiserades och att man drog de nödvändiga slutsatserna. Socialdemokraterna ryggade förskräckta tillbaka. Efter dess djärva och

* Alla denna grupps övriga ståndpunkter ligger på samma nivå och utgör endast ett uppkok av den stalinistiska byråkratins största misstag men med ändå mer överdrivna ultravänsteristiska grimaser. Fascismen sitter redan vid makten, Hitler utgör ingen särskild fara och dessutom vill arbetarna inte slåss. Om det nu är så det står till och om det fortfarande finns gott om tid kvar så kunde teoretikerna på *Der Rote Kämpfer* lika gärna ägna sig åt något nyttigt på fritiden. Hellre än att rafsa ihop dåliga artiklar borde man läsa några bra böcker. Det är länge sedan Marx förklarade för Weitling att okunnighet aldrig gjort någon något gott. - Trotskijns anmärkning

hjaltemodiga ansträngningar lämnades proletariatet i sticket. Den omständighet som blev avgörande för fascismens tillväxt var splittringen av den revolutionära rörelsen. I september avstannade den revolutionära offensiven och redan i november såg vi den första mer betydande fascistmanifestationen (intagandet av Bologna).

Visst förmådde proletariatet även efter septemberkatastrofen utkämpa försvarsstrider. Men socialdemokratin upptogs endast av en sak – att till priset av den ena eftergiften efter den andra, dra bort arbetarna från stridslinjen. Socialdemokratins förhoppning var att om arbetarna uppträdde fogligt så skulle bourgeoisins ”allmänna opinion” mot fascisterna återställas. Dessutom litade reformisterna fullt och fast på Victor Emmanuels hjälp.¹ In i det sista satsade de alla krafter på att avhålla arbetarna från att ta upp kampen mot Mussolinis gäng. Allt förgäves. Tillsammans med bourgeoisins översta skikt gick kungahuset över till fascismens sida. I sista stund övertygade om att fascismen inte kunde hejdas genom underdånighet, utfärdade socialdemokratin ett upprop till arbetarna om generalstrejk. Men deras upprop blev ett fiasko. Så länge hade reformisterna fuktat krutet av rädsla att det skulle explodera, att när man slutligen med skakande händer satte till en brinnande lunta, så ville det inte ta sig.

Efter endast två år satt fascismen vid makten. Man kunde sätta sig tillrätta tack vara att dess herraväldes första tid sammanföll med en gynnsam ekonomisk konjunktur efter depressionen 1921 – 1922. Fascisterna malde sönder proletariatet under småbourgeoisins ångvält. Men det var inte gjort i ett enda slag. Även sedan han tagit makten fortsatte Mussolini med befogad försiktighet. Han saknade ännu färdiga modeller. Under de första två åren ändrades inte ens författningen. Den fascistiska regeringen antog karaktären av en koalition. Samtidigt var de fascistiska gängen flitigt i arbete med klubbor, knivar och pistoler. På detta sätt skapades långsamt det fascistiska styre som innebar att alla oberoende massorganisationer fullständigt förkvävdes.

Detta uppnådde Mussolini till priset av att byråkratisera själva fascistpartiet. Efter att småbourgeoisins framstormande styrkor utnyttjats, ströps den av fascismen i den borgerliga statens skruvstäd. Han kunde inte ha handlat på något annat sätt eftersom desillusioneringen bland de massor han enat blev till den mest överhängande faran. Byråkratiserad fascism ligger mycket nära andra former av militär- och polisdiktatur. Den har inte längre kvar sitt samhällseliga stöd. Fascismens huvudsakliga tillgång – småbourgeoisin – har förbrukats. Endast genom historiens tröghet kan den fascistiska regeringen hålla kvar proletariatet i ett tillstånd av upplösning och hjälplöshet. Styrkeförhållandena svänger automatiskt till proletariatets fördel. Denna omsvängning måste leda till revolution. Fascismens fall kommer att bli en av de mest katastrofala händelserna i Europas historia. Men som verkligheten visar tar alla dessa processer sin tid. Redan har den fascistiska regeringen hållit sig kvar i tio år. Hur mycket längre kan den hålla ut? Utan att ta risken att sätta upp datum kan man ändå med säkerhet påstå att en seger för Hitler i Tyskland skulle innebära en ny och lång nådatid för Mussolini. Hitlers fall kommer att innebära början till slutet för Mussolini.

Den tyska socialdemokratin tillför ingenting i sin politik i förhållande till Hitler. Det enda den gör är att mer klumpigt upprepa allt vad de italienska reformisterna på sin tid mer temperamentsfullt utförde. Dessa senare förklarade fascismen som en efterkrigspsykos. Den tyska socialdemokratin ser den som en ”Versailles-” eller krispsykos.² I båda fallen blundar

1 **Victor Emmanuel III** (1869 – 1947) var Italiens kung från 1900 till 1946 när han abdikerade och gick i landsflykt till Portugal.

2 **Versailles-**avtalet som undertecknades 28 juni 1919 återgav Alsace-Lorraine till Frankrike, berövade Tyskland andra europeiska områden och alla kolonier, begränsade Tysklands militära styrka samt innehöll bestämmelser om Tysklands krigsskadestånd till de allierade. Avtalet hade en förödande effekt på den tyska ekonomin. Det skraddarsyddes för att oskadliggöra Tyskland ekonomiskt och militärt till förmån för de övriga imperialismakterna men hade också till syfte att stämma den revolutionära flodvågen i Tyskland. Avtalet var en av de faktorer som bidrog till att föra Hitler till makten.

reformisterna för fascismens organiska karaktär av massrörelse som gror ur kapitalismens kollaps.

I fruktan för arbetarnas revolutionära mobilisering satte de italienska reformisterna all sin lit till ”staten”. Deras paroll var: ”Hjälp oss Victor Emmanuel! Gör någonting!” Den tyska socialdemokratin saknar ett sådant bålverk för demokratin som en monark som är lojal mot författningen. Man måste därför nöja sig med en president. ”Hjälp oss Hindenburg! Gör någonting!”¹

Samtidigt som han bekämpade Mussolini, det vill säga samtidigt som han retirerade inför honom, lanserade Turati² sitt lysande valspråk ”man måste ha modet att vara feg”. De tyska reformisternas paroller är inte så rättframma. Man begär ”mod att vara impopulära (Mut zur Unpopularitaet)”. Vilket innebär det samma. Man får inte bli rädd för den impopularitet som ens fega kompromissande med fienden väcker.

Samma orsaker ger samma resultat. Hitlers framgång skulle vara säkrad om händelseutvecklingen endast var beroende av det socialdemokratiska partiets ledarskap.

Men man måste medge att även det tyska kommunistpartiet föga har lärt av erfarenheterna från Italien.

Det italienska kommunistpartiet tillkom nästan samtidigt som fascismen. Men samma tillstånd av revolutionärt lågvatten som förde fascisterna till makten ledde till att kommunistpartiets utveckling försvårades. Man räknade inte med det fascistiska hotet i hela dess vidd. Man dödade sig med revolutionära illusioner. Man var helt och hållet emot enhetsfrontspolitiken. Man led kort sagt av alla barnsjukdomar. Det var inte så underligt eftersom partiet endast var två år gammalt. Fascismen framstod i dess ögon endast som ”kapitalistisk reaktion”. Kommunistpartiet kunde inte urskilja de *särskilda* drag i fascismen som kommer av småbourgeoisins mobilisering mot proletariatet. Italienska kamrater berättar för mig att med Gramsci³ som enda undantag kunde kommunistpartiet inte ens tänka sig möjligheten att fascisterna tog makten. När den proletära revolutionen väl lidit nederlag, kapitalisterna bibehållit sina ställningar och kontrarevolutionen triumferat – hur kunde det då återstå någon kontrarevolutionär omvälvning? Bourgeoisin kan ju inte göra uppror mot sig själv! Detta var kärnan i det italienska kommunistpartiets politiska inriktning. Man får inte heller blunda för det förhållande att den italienska fascismen då var ett nytt fenomen som bara låg i sin linda. Inte ens för ett mer erfaret parti skulle det ha varit någon lätt uppgift att urskilja dess särdrag.

Det tyska kommunistpartiets ledning upprepar idag nästan ordagrant den ståndpunkt som låg till grund för det italienska kommunistpartiet: Fascism är ingenting annat än kapitalistisk reaktion; ur proletariatets synvinkel är det meningslöst att skilja mellan olika typer av kapitalistisk reaktion. Denna vulgära radikalism är inte så lätt att ursäkta eftersom det tyska partiet är mycket äldre än det italienska under motsvarande tillfälle och marxismen dessutom nu har berikats med den tragiska italienska läxan. Politiskt innebär det samma sak att hävda

-
- 1 **Paul von Hindenburg** (1847 – 1934) var en preussisk fältmarskalk som kämpade i fransk-preussiska kriget och kommenderade tyska styrkor i första världskriget då han vann flera viktiga slag mot den ryska armén. Trots den socialdemokratiska oppositionen valdes han 1925 till Weimarrepublikens president och efter Ebert återvaldes han med socialdemokratiskt stöd 1932. I januari 1933 utnämnde han Hitler till kansler.
  - 2 **Filippo Turati** (1857 – 1932) advokat, var en av det italienska socialistpartiets grundare. Han röstade mot krigskrediter men ställde upp bakom Wilsons program och blev en hängiven reformist. Efter italienska SP:s splittring 1922 gick han med den reformistiska delen.
  - 3 **Antonio Gramsci** (1891 – 1937) var en av det italienska kommunistpartiets grundare, fängslad av Mussolini 1926 och död i fängelset. Från fängelset skrev han brev riktade mot Stalins kampanj mot vänsteroppositionen. Hans anteckningsböcker från fängelset och teoretisk skrifter (Den moderne fursten) har först efter ”avstaliniseringen” vunnit erkännande i vänsterkretsar. Togliatti förhindrade publiceringen av Gramscis kritiska brev till partiet.

att fascismen redan är här eller att förneka att den ens kan ta makten. Om man bortser från fascismens speciella karaktär så förklaras oundvikligen viljan att bekämpa den.

Huvudparten av skulden för detta måste givetvis bäras av Kominterns ledning. Framför allt var det de italienska kommunisternas skyldighet att höja sina varnande röster. Men tillsammans med Manuilskij tvingade Stalin dem att förneka de viktigaste lärdomarna av deras egen förintelse. Vi har redan noterat den ivriga plikttrogenhet med vilken Ercoli kopplade om till uppfattningen om socialfascismen som innebär att man passivt inväntar fascismens seger i Tyskland.

Den internationella socialdemokratin tröstade sig länge med att bolsjevismen endast var tänkbar i ett outvecklat land. På samma sätt tröstade de sig vad gäller fascismen. Nu tvingas den tyska socialdemokratin smärtsamt konstatera hur falsk denna tröst var. Dess sympatisörer ur småbourgeoisin har redan gått över och fortsätter att gå över till det fascistiska lägret. Arbetarna lämnar det för kommunistpartiet. I Tyskland tillväxer endast dessa två grupper: fascism och bolsjevism. Trots att såväl Ryssland som Italien är ojämförligt mycket mindre utvecklade länder än Tyskland så har de båda givit spelrum åt en utveckling av politiska rörelser som finns inbyggda i själva den imperialistiska kapitalismen. Det utvecklade Tyskland måste återupprepa de processer som nådde sin fulländning i Ryssland och Italien. För närvarande kan man formulera det grundläggande problemet för den tyska utvecklingen så här: Vilken väg – Rysslands eller Italiens?

Detta innebär förstås inte att den högt utvecklade sociala strukturen inte är av någon betydelse för hur bolsjevismens och fascismens öden gestaltas. I mycket större omfattning än Tyskland är Italien ett småborgar- och bondeland. Man behöver bara påminna sig att det i Tyskland på 9,8 millioner inom jord- och skogsbruk går 18,5 millioner anställda inom industri och handel d.v.s. nästan dubbelt så många. I Italien däremot går det 10,3 millioner inom jord- och skogsbruk på bara 6,4 millioner anställda i industri och handel. Av dessa totalsummor får man långtifrån någon riktig uppfattning om proletariats domineraende tyngd i den tyska nationens liv. T.o.m. det enorma antalet arbetslösa utgör ett omvänt bevis på det tyska proletariats samhälleliga styrka. Hela problemet är hur man ska översätta denna styrka till den revolutionära politikens språk.

Senast det tyska partiet led ett nederlag som historiskt kan jämföras med septemberdagarna i Italien var 1923. Under de drygt åtta år som gått sedan dess har många sår läkts och en ny generation trätt fram. Det tyska partiet är ojämförligt mycket starkare än de italienska kommunisterna 1922. Proletariats relativa tyngd, den avsevärda tid som gått sedan dess senaste nederlag och kommunistpartiets betydande styrka – det är dessa tre fördelar som är av största vikt när man ska göra en allmän sammanfattning av situationen och framtidsutsikterna.

Men för att man ska kunna utnyttja sina fördelar så måste man förstå dem. Det gör man inte. Thälmanns ståndpunkt 1932 är en kopia av Bordigas 1922.¹ Detta gör att faran blir akut. Men även här finns en fördel som inte fanns för tio år sedan. I de revolutionära leden i Tyskland finns en marxistisk opposition som stöder sig på det senaste decenniets erfarenheter. Denna opposition är inte stor men händelseutvecklingen förlämnar dess röst en särskild kraft. Under vissa betingelser kan en lätt stöt utlösa en lavin. En avgörande stöt från vänsteroppositionen kan bidra till att den proletära förtruppen i tid ändrar sin politik. Här finns vår uppgift för närvarande!

---

1 **Amadeo Bordiga** (1889 – 1970) en av det italienska kommunistpartiets grundare och ledare för "vänstermajoriteten" som intog en sektaristisk ståndpunkt. Han utslöts 1929 under anklagelser för "trotskism". Trotskij och vänsteroppositionen försökte arbeta med Bordiga och hans sympatisörer men misslyckades p.g.a. gruppens oförbätterliga sektarism. Bordigisterna motsatte sig t.ex. enhetsfrontstaktiken "av princip". Bordiga fängslades av Mussolini.

8. Genom enhetsfronten – till råden som enhetsfrontens mest utvecklade organ

Det är lika modernt i ”vänsterkretsar” att i ord knäfalla för råden¹ som det är att missuppfatta deras historiska funktion. Oftast definieras råden som redskap för kampen om makten, som upprorets och slutligen som diktaturens organ. Dessa definitioner är formellt riktiga. Men de säger inte på något sätt allt om sovjeternas historiska funktion. Framför allt förklarar de inte varför just råden är nödvändiga i kampen om makten. Svaret på denna fråga är att precis som fackföreningen är enhetsfrontens elementära form i den ekonomiska kampen så är rådet *enhetsfrontens högsta form* under de förhållanden som råder då proletariatet går in i maktkampens period.

I sig själv har rådet ingen undergörande kraft. Det företräder proletariatet som klass med alla dess starka och svaga sidor. Men just precis därför erbjuder rådet arbetare med olika politisk inriktning den organisatoriska möjligheten att förena sina krafter i den revolutionära maktkampen. I den nuvarande förrevolutionära situationen är det de mest utvecklade tyska arbetarnas skyldighet att klart inse rådets historiska funktion som enhetsfrontens organ.

Om kommunistpartiet under den förberedande tidsperioden lyckades tränga ut alla andra partier från arbetarnas led och ena den övervägande majoriteten av arbetarna under sin fana så skulle det inte finnas något som helst behov av råd. Men all historisk erfarenhet visar att det inte finns någon grund att anta att kommunistpartiet i något land – ännu mindre i länder med en gammal kapitalistisk kultur än i efterblivna länder – kan lyckas skaffa sig en så odiskutabel och helt bestämmande ställning inom arbetarleden före det proletära maktövertagandet.

Idag ser vi i Tyskland just att proletariatet ställs inför en direkt och omedelbar kamp om makten långt innan det helt har enats under kommunistpartiets fana. Ur politisk synvinkel uppstår själva den revolutionära situationen ur det faktum att åtminstone den överväldigande majoriteten av alla grupperingar och skikt inom proletariatet är villiga att förena sina ansträngningar för att ändra den nuvarande regimen. Detta innebär emellertid inte att de alla förstår hur det ska gå till och ännu mindre att de omedelbart är redo att bryta med sina partier och ansluta sig till kommunisterna. Klassens politiska medvetande mognar inte så systematiskt och enhetligt. Det kvarstår djupa inre skiljaktligheter även under den revolutionära perioden då alla skeenden utvecklas språngartat. Men samtidigt blir behovet av en organisation som står över partierna och omfattar hela klassen ytterst påträngande. Det är rådets historiska uppgift att ge detta behov en form. Detta är deras stora funktion. De framträder under en revolutionär situation som det högsta organiserade uttrycket för proletär enhet. De som inte begripit detta har inte förstått någonting angående rådets problem. Thälmann, Neumann och Remmele kan i oändlighet fortsätta att skriva artiklar och hålla tal om det framtida ”Sovjettyskland”. Genom sin nuvarande politik saboterar de upprättandet av arbetarråd i Tyskland.

Avlägsnad från händelsernas centrum och utan möjlighet att samla direkta intryck av massorna eller att från dag till dag känna arbetarklassens puls är det mycket svårt att förutse de övergångsformer som kommer att leda till att råd upprättas i Tyskland. Jag ställde i ett annat sammanhang hypotesen att de tyska råden kunde uppstå som en utvecklad form av fabrikskommittéerna. Då stödde jag mig huvudsakligen på erfarenheterna från 1923. Men detta är givetvis inte det enda sättet. Under trycket av å ena sidan nöd och arbetslöshet och å andra sidan fascisternas anstormning kan behovet av revolutionär enhet plötsligt ta formen av råd och förbigå fabrikskommittéerna. Men hur råden än uppstår så kan de inte bli något annat än det organisatoriska uttrycket för proletariatets starka och svaga sidor, av dess inre motsättningar och viljan att överkomma dessa – kort sagt, enhetsfrontens organ.

---

1 Termen **sovjet** används i denna översättning endast när det ryska rådssystemet åsyftas.

I Tyskland delar socialdemokratin och kommunistpartiet inflytandet över arbetarklassen. Den socialdemokratiska ledningen gör sitt bästa för att stöta bort arbetarna. Kommunistpartiets ledning gör allt i dess makt för att motverka inflödet av arbetare. Följaktligen ser vi uppkomsten av ett tredje parti och en förhållandevis långsam förändring av styrkeförhållandena till kommunisternas fördel. Men även om kommunistpartiets politik var helt korrekt så skulle arbetarnas behov av revolutionärt enande av klassen ha tillväxt ojämförligt mycket snabbare än kommunistpartiets tyngd inom klassen. Behovet av att skapa råd skulle därför kvarstå i hela dess omfattning.

Skapandet av råd förutsätter att arbetarklassens skilda partier och organisationer, med en början på fabrikena, kommer överens, såväl om nödvändigheten av råd som om tidpunkten och metoderna för att bilda dem. Vilket innebär att eftersom råden i sig är enhetsfrontens högsta form under den revolutionära perioden så måste upprättandet av dessa, under den förberedande tiden föregås av enhetsfrontspolitiken.

Är det nödvändigt att än en gång erinra om att sovjeterna i Ryssland under sex månader 1917 hade en försonlig socialrevolutionär-mensjevikisk majoritet. Utan att för ett ögonblick uppge sitt revolutionära oberoende som parti så iakttog bolsjevikpartiet, inom ramen för sovjetens aktiviteter, disciplin i förhållande till majoriteten. Det kan inte vara minsta tvekan om att kommunistpartiet i Tyskland, från den dag det första rådet upprättas, kommer att inta en mycket mer betydande plats i det än bolsjevikerna gjorde i mars 1917. Det är inte heller uteslutet att kommunisterna mycket snart skulle få majoriteten i råden. Detta skulle inte alls ta ifrån råden deras betydelse som enhetsfrontens instrument eftersom minoriteten – socialdemokratisk, obunden, katolska arbetare osv. – fortfarande skulle räknas i milliontal. Varje försök att förbigå en sådan minoritet skulle även under de mest revolutionära förhållanden vara det bästa sättet att bryta nacken. Men allt detta hör framtiden till. Idag befinner sig kommunistpartiet i minoritet. Och detta måste vara vår utgångspunkt.

Vad som ovan sagts betyder Förstås inte att det ofelbara medlet att uppnå råd är att ingå förberedande överenskommelser med Wels, Hilferding, Breisheid m.fl. Eftersom Hilferding 1918 rådbåkade sin hjärna för att komma på sätt att innefatta råden i Weimarförfattningen utan att skada denna så kan man anta att hans hjärna idag arbetar med frågan hur Weimarförfattningen ska ras att innefatta fascistiska förläggningar utan att det skadar socialdemokratin . . . Även mot de socialdemokratiska topparnas vilja måste man börja skapa råd så snart proletariatets allmänna tillstånd tillåter det. Men för att man ska kunna göra detta måste man slita loss den socialdemokratiska massan från den ledande klicken. Och det kan man inte göra genom att låtsas att det redan är gjort. I syfte att skilja de socialdemokratiska arbetarnas millioner från deras reaktionära ledare måste vi till en början visa dessa arbetare att vi är redo att gå in i råden även med dessa "ledare".

Man kan emellertid inte på förhand helt utesluta att socialdemokratins toppskikt än en gång kommer att tvingas att våga sig in i rådets rödglödgade atmosfär för att försöka upprepa samma manöver som Ebert, Scheidemann, Haase¹ m.fl. 1918 – 1919. Resultatet kommer då mindre att bero på de bedrägliga avsikter dessa herrar har än hur de pressas i historiens skruvstäd.

Upprättandet av det första betydande lokala råd där de kommunistiska och socialdemokratiska arbetarna företräder organisationer och inte individer skulle ha en enorm inverkan på hela den tyska arbetarklassen. Inte bara socialdemokratiska och partilösa arbetare utan inte heller de katolska och liberala arbetarna skulle länge kunna motstå denna enande kraft. Alla de mest organisatoriskt förfarna delarna av det tyska proletariatet skulle dras till råden som järnfilspån till en magnet. Inom råden skulle kommunistpartiet få en ny och

1 **Hugo Haase** (1863 – 1919), socialdemokrat som under disciplin röstade för krigskrediterna 1914 men under kriget tog ledningen för den centristiska minoriteten och 1917 var en av grundarna av USPD. Han mördades på riksdagens trappa av en högerfanatiker.

utomordentligt förmånlig valplats i kampen om den ledande rollen i den proletära revolutionen. Det är helt oomtvistligt att det överväldigande flertalet av de socialdemokratiska arbetarna och även en avsevärd del av den socialdemokratiska apparaten redan idag skulle delta inom ramarna för råden om inte kommunistpartiets ledning så ivrigt hjälpt de socialdemokratiska ledarna att paralysera trycket från massorna.

Om kommunistpartiet betraktar varje överenskommelse med socialdemokratiska, fackliga och andra organisationer kring ett program med bestämda konkreta uppgifter, som otillåten, så betyder det inget annat än att man betraktar det som otillåtet att upprätta råd tillsammans med socialdemokratin. Och eftersom det inte kan upprättas rent kommunistiska råd och då det även om så vore inte skulle finnas något behov av dem *så innebär kommunistpartiets vägran att ingå överenskommelser och gå till enad handling tillsammans med andra partier inom arbetarklassen ingenting annat än att man vägrar att upprätta råd.*

Tveklöst kommer *Die Rote Fahne* att bemöta denna slutsats med en skur av förbannelser och fortsätta att bevisa att lika väl som två och två är fyra så är förvisso jag Brünings kampanjmakare, Wels' hemlige bundsförvant osv. Under ett villkor är jag beredd att stå anklagad för allt detta: att *Die Rote Fahne* för egen del åtar sig att förklara för de tyska arbetarna när och hur råden kan organiseras i Tyskland utan att man godtar enhetsfrontspolitiken i förhållande till andra arbetarorganisationer.

För att klargöra frågan om råden som enhetsfrontens organ är det ytterst instruktivt att ta del av de åsikter i detta ämne som uttrycks i en av de kommunistiska småstadstidningarna *Der Klassenkampf* i Halle-Merseburg. "Alla arbetarorganisationer måste" säger tidningen ironiskt, "i deras nuvarande form med alla sina fel och brister sammanslutas till stora antifascistiska försvarsförbund. Vad betyder detta? Vi kan undvara långa teoretiska förklaringar. Historien har själv visat sig vara en hård lärare för den tyska arbetarklassen i dessa frågor. Den tyska arbetarklassen fick i form av den förlorade revolutionen 1918 – 1919 betala priset för ett formlöst hopkok till enhetsfront av alla arbetarorganisationer." I sanning ett enastående exempel på ytligt svammel!

Enhetsfronten förverkligades 1918 – 1919 i första hand genom råden. Skulle spartakisterna¹ ha gått in i råden eller inte? Att döma av det som citerats så skulle man ha stått kvar utanför råden. Men eftersom spartakisterna endast utgjorde en liten minoritet av arbetarklassen och eftersom de ingalunda kunde ersätta de socialdemokratiska råden med egna så skulle en isolering från råden helt enkelt ha betytt att man isolerats från revolutionen. Om enhetsfronten var "ett formlöst hopkok" så låg felet inte i råden som enhetsfrontens organ utan i arbetarklassens eget politiska tillstånd, i Spartakusförbundets svaghet och i socialdemokratins enorma styrka. Allmänt sett är enhetsfronten aldrig en ersättning för ett starkt revolutionärt parti. Den kan bara bidra till att detta stärks. Det här gäller även råden. Av rädsla att låta det utomordentliga tillfället glida sig ur händerna drevs det svaga Spartakusförbundet att slå in på en ultravänsteristisk kurs och alltför tidiga demonstrationer. Dessa negativa drag hade säkert förstärkts om spartakisterna hade stått vid sidan av enhetsfronten d.v.s. råden.

Är det möjligt att dessa människor inte har lärt sig något alls från erfarenheterna av den tyska revolutionen 1918 – 1919? Har de ens läst *Radikalismen*? Den stalinistiska regimen har verkligen orsakat en skrämmande intellektuell förödelse. Efter att ha byråkratiserat sovjeterna i Sovjet så ser papegojorna dem som rent tekniska vapen i partiapparaten händer. Glömt är det faktum att sovjeterna grundades som arbetarnas parlament och att de drog till sig massorna eftersom de erbjöd möjligheten att svetsa samman alla delar av proletariatet oberoende av partiskillnader. Glömt är det faktum att just i detta låg sovjeternas stora

1 **Spartakister**, medlemmar av Spartakusbund (Spartakusförbundet) organiserat av Luxemburg, Liebknecht och SPD:s antikrigsflygel. Gruppen var föregångare till det tyska kommunistpartiet. Namnet efter Spartakus, ledaren för ett slavuppror under slutet av den romerska republiken vilket krossades av Julius Caesars parti.

skolande och revolutionära kraft. Allt är glömt. Allt rörs ihop och förvrängs. Åh, trefaldigt fördömda papegojtjatter!

Problemet med det inbördes förhållandet mellan partiet och råden är av avgörande betydelse för den revolutionära politiken. Samtidigt som partiets nuvarande inriktning i själva verket går ut på att partiet ersätter råden så inriktar sig Hugo Urbahns, som hatar att missa en chans att bidra till förvirringen, på att ersätta partiet med råden. Enligt en rapport i *Sozialistische Arbeiter Zeitung* så sade Urbahns på ett möte i Berlin i januari då han tillbakavisade att kommunistpartiet skulle göra anspråk på ledarskapet över arbetarklassen: ”Ledarskapet kommer att ligga i händerna på råd som valts av massorna själva och inte i enlighet med det ena eller andra partiets önskemål eller godtycke. (Våldsamma applåder.)” Man kan lätt förstå att kommunistpartiet genom sin ultimatism irriterar arbetarna som är redo att applådera varje protest med byråkratiskt övermod. Men det ändrar inte det faktum att Urbahns inte heller i denna fråga har någonting gemensamt med marxismen. Ingen motsäger att arbetarna ”själva” kommer att välja råden. Men hela problemet är *vem* de kommer att välja. Vi måste gå in i råden tillsammans med alla andra organisationer sådana de är ”med alla deras fel och brister”. Men att hävda att råden ”själva” kan leda proletariats kamp om makten – är endast att ge spridning åt vulgär rådsdyrkan. Allting beror på det parti som leder råden. I motsats till Urbahns förnekar bolsjevik-leninisterna inte alls kommunistpartiet rätten att leda råden. De säger tvärtom: ”Endast på enhetsfrontens grundval, endast genom massorganisationerna kan KPD *erövra* den ledande ställningen inom de framtida råden och leda proletariats till makten

9. SAP (Tysklands socialistiska arbetarparti)

Det är endast funktionärer som blivit galna och tror att de kan göra vad som helst eller dumma papegojor som upprepar tillmälen utan att förstå vad de betyder som kan beteckna SAP som ett ”socialfascistiskt” eller ”kontrarevolutionärt” parti. Det vore dock otillåtet lättsinnigt och lättköpt optimistiskt att sätta sin tilltro till en organisation som efter att ha brutit med socialdemokratin fortfarande befinner sig mittemellan reformism och kommunism samt med en ledning som står närmare reformism än kommunism. Inte heller i denna fråga tar vänsteroppositionen något som helst ansvar för Urbahns politik.

SAP saknar program. Vi diskuterar här inte förekomsten av ett formellt dokument. Ett program är endast vattentätt om dess bokstav kopplas till partiets revolutionära erfarenhet och till kamperfarenheter som genomträngt medlemmarnas märg och ben. SAP har ingenting av allt detta. Den ryska revolutionen, dess olika faser, fraktionskampen under den, den tyska krisen 1923, inbördeskriget i Bulgarien,¹ händelserna under den kinesiska revolutionen, det engelska proletariats kamp (1926), den revolutionära krisen i Spanien – alla dessa händelser som måste leva i en revolutionärs medvetande som väl synliga vägvisare längs den politiska vägen, de är för SAP:s kader endast dunkla hågkomster ur tidningarna och inte revolutionära erfarenheter som man genomlevt och tagit till sig.

Att ett arbetarparti måste genomföra enhetsfrontspolitiken – det kan inte motsägas. Men enhetsfrontspolitiken har sina faror. Denna politik kan endast framgångsrikt bedrivas av ett erfaret och beprövat revolutionärt parti. I varje fall kan inte enhetsfrontspolitiken tjäna som program för ett revolutionärt parti. Och samtidigt byggs nu hela SAP:s aktivitet på denna. Resultatet blir att enhetsfrontspolitiken överförs till partiet självt och tjänar till att suddas ut motsättningarna mellan de olika tendenserna. Och detta är just centrismens grundläggande funktion.

1 Det **bulgariska kommunistpartiet** förblev i september 1923 neutralt när den reaktionäre Tsankov störtade Stambuliskis ”bonderegering”. Senare när man missat tillfället organiserade KP en ödesdiger kupp mot Tsankov och krossades.

SAP:s dagliga tidning är stöpt i kompromissens form. Tidningen förblir, trots Stroebeles¹ avhopp halvpacifistisk och inte marxistisk. Enstaka revolutionära artiklar ändrar inte utan bara förstärker dess framtoning. Tidningen faller i extas över Küsters brev² till Brüning om militarismen vilket i sin andemening är alltigenom uddlöst och småborgerligt. Man hyllar en före detta dansk ”socialistisk” minister för att han vägrat att på alltför förnedrande villkor ta emot en plats i regeringen. Centrismen nöjer sig med smulor. Men revolutionen kräver mycket mer. Revolutionen kräver allt – absolut allt.

SAP fördömer kommunistpartiets fackliga politik: splittringen av fackföreningarna och bildandet av RFO (den revolutionära fackföreningsoppositionen).³ Otvivelaktigt är kommunistpartiets fackliga politik ytterst felaktig. Den internationella proletära förtruppen får betala dyrt för Lozovskijs ledning. Men SAP:s kritik är inte mindre falsk. Kommunistpartiets fel ligger inte i att det ”splittrar” proletariatets led och ”försvagar” de socialdemokratiska fackföreningarna. Detta utgör inte en revolutionär bedömningsgrund eftersom fackföreningarna under den nuvarande ledningen inte gagnar arbetarna utan kapitalisterna. Kommunistpartiet är inte skyldigt till en förbrytelse för att man ”försvagar” Leiparts organisation utan för att man försvagar sig själv. Det är inte några abstrakta principer om enhet som bestämmer att kommunisterna deltar i reaktionära fackföreningar utan den konkreta nödvändigheten att ta kamp för att befria organisationerna från kapitalets företrädare. Hos SAP blir detta aktiva, revolutionära och attackerande drag i politiken underordnat den nakna principen om enhet i fackföreningar som leds av kapitalets företrädare.

SAP anklagar kommunistpartiet för att ha en benägenhet till *putschism*. En sådan anklagelse besannas också av vissa fakta och metoder, men innan man har rätt att vräka ur sig denna anklagelse måste SAP i detalj formulera och i handling demonstrera sin egen inställning till den proletära revolutionens grundläggande frågor. Mensjevikerna anklagade ständigt bolsjevikerna för blanquism och adventurism, d.v.s. för *putschism*.⁴ Den leninistiska strategin befann sig tvärtom så långt ifrån *putschismen* som himlen från jorden. Men själv förstod Lenin, och han lärde andra att förstå, betydelsen av ”upprorets konst” i den proletära kampen.

SAP:s kritik i detta avseende blir desto mer misstänkt ju mer den stöder sig på Paul Levis⁵ auktoritet, han som skrämdes av kommunistpartiets barnsjukdomar och föredrog socialdemokratins ålderdomssvaghet. Under den interna konferensen om marshändelserna 1921 i Tyskland sa Lenin om Levi: ”Mannen måste helt ha tappat huvudet”. Lenin tillade dock genast: ”Han hade åtminstone något att förlora, det är mer än man kan säga om de andra.” Begreppet ”de andra” syftar på Bela Kun,⁶ Thalheimer m.fl. Ingen kan förneka att

1 **Heinrich Stroebele** (1869 – 1945), vänstersocialdemokratisk historiker som passerade USPD och senare för en kort tid tillhörde SAP.

2 **Friedrich Küster** var en välkänd pacifist redaktör för en tidskrift som hette *Das andere Deutschland* (Det andra Tyskland).

3 **RGO** (Revolutionäre Gewerkschaftsbund Opposition – Revolutionära fackföreningsoppositionen) var en liten vänsterfackföreningsrörelse som bildats i konkurrens med ADGB, den stora fackliga sammanslutningen, ledd av socialdemokraterna. Dess största landvinning var att isolera KPD:s fackföreningsmän från den stora majoriteten av organiserade arbetare.

4 **Blanquism** efter Louis-August Blanqui (1805 – 1881) är teorin om väpnat uppror av små grupper av utvalda och tränade konspiratörer i motsats till den marxistiska uppfattningen om masshandling. Blanqui deltog själv i alla franska uppror från 1830 till pariskommunen och tillbringade trettiofyra av sina sjuttiosex år i fängelse. Blankism utgör en underavdelning till *putschism* (det tyska uttrycket för ett överraskande försök att ta makten). Reformisterna använder termen ”blankism” som ett skällsord mot revolutionärer. Eftersom de menade allvar med att göra revolution utnämndes t.ex. Lenin och Trotskij av mensjevikerna till blankister.

5 **Paul Levi** (1883 – 1930), advokat som försvarade Rosa Luxemburg, blev spartakist och kommunist, utslöts efter mars 1921 och gick med i SPD 1922 tillsammans med de som återvände från USPD. Han dog för egen hand 1930.

6 **Bela Kun** (1886 – 1939), ledare för den besegrade ungerska revolutionen i mars 1919. Han vistades därefter i Ryssland och rapporterades skjuten under en av utrensningarna, vilket dock inte har bekräftats.

Paul Levi hade huvudet på skaft. Men den man som tappade huvudet och i detta tillstånd hoppade över från kommunisternas led till reformisternas är knappast kompetent som lärare för ett proletärt parti. Levis tragiska bortgång när han i ett otillräkneligt tillstånd hoppade ut genom fönstret tycks symbolisera hans politiska karriär.

Även om centrism för massorna endast utgör en övergång från ett stadium till ett annat så kan centristen för enskilda politiker bli till en andra natur. I SAP:s ledning står en samling desperata socialdemokratiska funktionärer, jurister och journalister – alla så gamla att man måste betrakta deras politiska skolning som fullbordad. En desperat socialdemokrat är ändå inte detsamma som en revolutionär.

Den bäste företrädaren för denna typ är Georg Ledebour.¹ För inte så länge sedan råkade jag läsa den officiella rapporten från rättegången mot honom 1919. Under läsningen applåderade jag mer än en gång i andanom den gamle krigaren för hans uppriktighet, hans humör och hans naturliga ädelmod. Men Ledebour överskred ändå inte centristens gränser. Var gång det blir fråga om klasskampens högsta form – massaktioner, förberedelser för dessa och att partiet tar på sig det direkta ansvaret som ledarskap i masskampen, då förblir Ledebour endast centristens bäste företrädare. Det var detta som skilde honom från Liebknecht och Rosa Luxemburg. Nu skiljer det honom från oss.

Upprörd över Stalins anklagelse att den radikala flygeln av den gamla tyska socialdemokratin intar en passiv hållning till de förtryckta nationernas kamp, svarar Ledebour genom att hänvisa till det faktum att han alltid visat stor initiativkraft i just nationella frågor. Själv försummade Ledebour aldrig att med stor kraft bemöta tecknen på chauvinism i den gamla tyska socialdemokratin utan att därför på minsta sätt dölja sin egen starkt utvecklade nationella känsla. Ledebour var alltid ryska, polska och andra revolutionära emigranters bäste vän och många av dem bevarar ett kärt minne av den gamle revolutionären som inom den socialdemokratiska byråkratin med nedlåtande ironi antingen kallades ”Ledebourov” eller ”Ledeboursky”.

Stalin har dock rätt denna gång, trots att han varken känner till förhållandena eller litteraturen under denna period, åtminstone så länge han återger Lenins allmänna bedömning. Ledebour bekräftar i sina vederläggningförsök endast denna bedömning. Han påpekar att han mer än en gång i sina artiklar gav uttryck åt sin upprördhet över hur liknöjt partierna i den andra internationalen åsåg broderorganisationernas hantverk som t.ex. Ramsay McDonald² när han med hjälp av bombplan löste Indiens nationella problem. Denna upprördhet och protest gör att Ledebour klart och glansfullt skiljer sig från en Otto Bauer³ för att nu inte tala om herrar som Hilferding och Wels som endast saknar ett Indien att utsätta för demokratiska bombningar.

Men inte heller i denna fråga ligger Ledebours uppfattning utanför centristens ramar. Ledebour kräver att det koloniala förtrycket bekämpas. Han är redo att i parlamentet rösta emot koloniallån. Han är beredd att själv ta på sig ett djärvt försvar av offren för ett krossat kolonialt uppror. Men Ledebour kommer inte att delta i förberedelserna för ett kolonialt

-
- 1 **Georg Ledebour** (1850 – 1947) socialdemokrat från 1890-talet till 1917 då han var med om att grunda USPD. Valdes till Berlinrådet i november 1918. Han bekämpade USPD:s inträde i tredje internationalen 1920 och vägrade att återvända till SPD tillsammans med majoriteten 1922 för att i stället grunda ett nytt USPD. 1931 gick han med i SAP. 1933 flydde han till Schweiz där han dog.
  - 2 **James Ramsay MacDonald** (1866 – 1937), utrikesminister i den första engelska labourregeringen, sedan premiärminister (1924). Motsatte sig den engelska generalstrejken 1926. Han lämnade sitt parti under sin andra period som premiärminister (1928 – 1931) för att tillsammans med de konservativa bilda en ”nationell enhetsregering”.
  - 3 **Otto Bauer** (1881 – 1938), den mest framstående ledaren för den österrikiska socialdemokratin efter första världskriget. Han var en av grundarna av den två och-en-halvte internationalen (1920– 1923). Han var ”austromarxismens” teoretiker, en variant av reformismen.

uppror. Sådant arbete ser han som putschism, adventurism, bolsjevism. Och detta är pudelns kärna.

Det som i den nationella frågan kännetecknar bolsjevismen är att den i sin inställning till även de mest efterblivna förtryckta nationer inte bara ser dem som föremål för, utan också som utövare av politik. Bolsjevismen begränsar sig inte till att erkänna deras ”rätt” till självbestämmande och till parlamentariska protester mot att denna rätt förtrampas. Bolsjevismen genomsyrar de förtryckta nationerna och reser dem mot deras förtryckare. Den knyter samman deras kamp med proletarietets kamp i kapitalistiska länder. Den instruerar de förtryckta kineserna, hinduerna eller araberna i upprorets konst och inför de civiliserade bödlarna tar den det fulla ansvaret för detta arbete. Endast med detta börjar bolsjevismen d.v.s. den revolutionära marxismen i handling. Allt som inte överskrider denna gräns är och förblir centrism.

Man kan aldrig bedöma ett proletärt partis politik enbart med nationella måttstockar. Detta är en grundsats för en marxist. Vilka är då SAP:s internationella kontakter och sympatier? Norska, svenska och holländska centrister, organisationer, grupper eller individer vilka på grund av sin passiva och provinssiella karaktär kan vackla mellan reformism och kommunism – detta är SAP:s närmaste vänner. Som en symbol för partiets internationella kontakter står Angelica Balabanoff. Även idag är hon upptagen med att försöka slå samman det nya partiet med spillrorna av två-och-en-halv-internationalen!¹

Leon Blum, krigsskadeståndens försvarare och bankiren Oustrics socialistiske gudfader kallas i Seydewitz tidning för ”kamrat”.² Är detta en artighet? Nej, detta är principlöst, karaktärlöst och ryggradslöst! ”Spetsfundigheter” kommer jourhavande besserwisser att svara. Nej, dessa småsaker ger en mycket riktigare och ärligare bild av den politiska grundfärgen än en läpparnas bekännelse till råden, som inte bevisas av revolutionär erfarenhet. Det är meningslöst att göra sig till åtlöje genom att kalla Blum fascist. Men den är inte revolutionär som inte känner hat och avsky inför politiker av hans sort.

SAP avgränsar sig från ”kamrat” Otto Bauer på samma sätt som Max Adler.³ För Rosenfeld och Seydewitz är Bauer endast en, kanske blott tillfällig, ideologisk motståndare medan han för oss är en oförsonlig fiende som har lett ut det österrikiska proletarietet på ett fruktansvärt gungfly.

Max Adler – där har vi en riktigt känslig centristisk barometer. Man kan inte förneka att ett sådant instrument är användbart men man måste förstå att medan det kan registrera väderförändringar så kan det inte reagera på dem. Under intryck av kapitalismens dödläge är Max Adler åter, dock inte utan filosofisk vanda, beredd att erkänna revolutionens oundviklighet. Men vilket erkännande! Vilka förbehåll! Vilka suckar! Det bästa som kunde ske vore att andra och tredje internationalerna gick samman. Man skulle vinna mest på att socialismen upprättades på ett demokratiskt sätt. Men tyvärr tycks denna metod vara omöjlig. Det tycks som om även i civiliserade länder och inte enbart bland barbarer, så måste arbetarna – ve och fasa – göra revolution, Men även detta sorgsna godtagande av revolutionen innebär

1 **Angelica Balabanoff** (1878 – 1965), rysk-italiensk ledare i det italienska socialistpartiet före kriget. Hon var delegat till konferenserna i Zimmerwald och Kienthal som föregick bildandet av Komintern och var sekreterare i Komintern under Zinovjev. Hon bröt med internationalen efter Kronstadtopproret i början av 1921 och gick tillbaka till Serrati-flygeln inom det italienska socialistpartiet. Hon skrev en bitter memoarbok *Mitt liv som rebell*.

Två-och-en-halvte internationalen eller Internationella föreningen för socialistiska partier bildades av Kautsky (som lämnat SPD för att gå med i USPD), Otto Bauer och deras anhängare 1921. Den var liten och kortlivad och gick 1923 samman med den andra internationalen.

2 **Leon Blum** (1872 – 1950) ledare för det franska socialistpartiet och folkfrontregeringarna då han var Frankrikes premiärminister (1936 – 1937).

Albert Oustric var en fransk bankir vars spekulationer slutade i en krasch 1930 som ruinerade flera banker och mängder av småsparare samt förorsakade Tardieuregeringens fall.

3 **Max Adler** (1873 – 1937) var en ledande teoretiker för den österrikiska socialdemokratin.

bara en läpparnas bekännelse. Historien har aldrig skådat och kommer aldrig att skåda en situation som skulle göra det möjligt för Max Adler att utropa: ”Tiden är inne!” Folk som Adler kan försvara tidigare revolutioner och acceptera att de är oundvikliga i framtiden men de kan aldrig i nuet utfärda en uppmaning till revolution. Man måste se dem som hopplösa fall, hela denna grupp av gamla vänstersocialdemokrater som varken förändrades av det imperialistiska kriget eller av den ryska revolutionen. De kan duga som barometrar men aldrig som revolutionära ledare!

SAP utfärdade i slutet av september ett upprop till alla arbetarorganisationer om att möten skulle anordnas över hela landet och på dessa skulle talare från varje tendens tilldelas lika tid. Det står tillräckligt klart att ingenting kan uppnås på detta sätt. Vad kan det egentligen vara för mening med att kommunistpartiet eller det socialdemokratiska partiet på lika villkor delar plattform med Brandler, Urbahns och företrädare för andra organisationer och grupper som är alltför obetydliga för att kunna göra anspråk på en särskild plats i rörelsen. Enhetsfronten är till för att ena de kommunistiska och socialdemokratiska arbetande massorna och inte för att lappa ihop en överenskommelse med politiska grupper utan massanslutning.

Vi kommer att underrättas om att sammanslutningen mellan Rosenfeld-Brandler-Urbahns endast syftar till att göra *propaganda* för enhetsfronten. Men det är just på propagandans område som en förening inte kan komma ifråga. Propaganda måste grundas på klara principer och på ett bestämt program. Marschera åtskilt, slåss tillsammans. En sammanslutning är enbart till för konkreta massaktioner. Överenskommelser som ordnas ovanifrån och saknar förankring i principer kan inte leda till något annat än förvirring.

Tanken att på en enad arbetarfronts vägnar nominera en presidentkandidat är i grunden felaktig. En kandidat kan endast nomineras på grundval av ett bestämt program. Partiet har inte rätt att under val offra sympatisörsmobiliseringen och styrkemätningen. Partiets kandidatur, i motsättning till alla andra kandidaturer, får aldrig komma i konflikt med någon överenskommelse som ingåtts med andra organisationer för omedelbara kampmål. Thälmanns kandidatur kommer till det yttersta att stödas av kommunister om de så är officiella parti-medlemmar eller inte. Det är inte Thälmann som vi bekymrar oss om utan kommunismens fana. Den skall vi försvara gentemot alla andra partier. Samtidigt som man bryter ner de fördomar som den stalinistiska byråkratin har inympat i kommunisternas led kommer vänsteroppositionen att bana sig väg till deras medvetande.¹

Vilken var då bolsjevikernas politik i förhållande till de arbetarorganisationer som utvecklades mot kommunismen från reformismens eller centrismens vänster?

1917 fanns det i Petrograd en mellanliggande distriktsorganisering som omfattade cirka 4 000 arbetare. Den bolsjevikiska organisationen i Petrograd räknade tiotusentals arbetare. Inte desto mindre ingick bolsjevikernas Petrogradkommitté överenskommelser i alla frågor med distriktsorganisationen, underrättade den om alla planer och underlättade på detta sätt det fullständiga samgåendet.

Det kan hävdas att distriktsarbetarna politiskt stod bolsjevikerna nära. Men det rörde sig inte enbart om dessa. När mensjevik-internationalisterna (Martovs grupp)² ställde upp mot socialpatrioterna underlät bolsjevikerna inte att vidta några åtgärder i syfte att uppnå enad handling tillsammans med Martovisterna och om detta i flertalet fall inte lyckades så kan man inte skylla på bolsjevikerna. I förbigående måste man tillfoga det faktum att

1 Olyckligtvis trycktes en artikel i *Die Permanente Revolution*, visserligen inte som ledare, men i försvar för en enda arbetarkandidat. Det kan inte finnas någon tvekan om att de tyska bolsjevik-leninisterna kommer att fördöma en sådan inställning. - Trotskijs anmärkning.

2 **Julius Martov** (1873 – 1923) var en av grundarna av den ryska socialdemokratin och nära medarbetare till Lenin fram till partiets kongress 1903 då han bröt med Lenin för att bli ledare för mensjevikerna. 1920 emigrerade han till Berlin.

mensjevikinternationalisterna formellt kvarstod inom ramarna för sitt parti tillsammans med Tsereteli och Dan.

I förhållande till vänstersocialrevolutionärerna tillämpades också samma taktik om än i en ojämförligt mycket större omfattning. Bolsjevikerna drog t.o.m. in en del av vänsterSRarna i den revolutionära krigskommittén d.v.s. omstörtningens instrument, trots att vänsterSRarna vid denna tid ännu tillhörde samma parti som Kerenskij, som omstörtningen direkt riktades mot. Detta var givetvis inte särskilt logiskt av vänsterSRarna och det visar att allt inte var så välordnat i deras huvuden. Men om man väntade tills allt ordnats i var och ens huvud så skulle det aldrig på denna jord ha förekommit segerrika revolutioner. Senare bildade bolsjevikerna ett regeringsblock med vänsterSRarnas parti ("vänsterkornilovister" eller "vänsterfascister" enligt det nya språkbruket) som varade några månader och sprack först efter vänsterSRarnas uppror.

Så här sammanfattade Lenin bolsjevikernas erfarenheter i förhållande till de centrister som lutade åt vänster. "Den riktiga kommunistiska taktiken måste bestå i att utnyttja denna vacklan och alls inte i att strunta i den: för att utnyttja den måste man nödvändigtvis göra *eftergifter* till de element som vänder sig till proletariatet och sluter upp i dess led, när och var de än gör det, så länge det sker i kampen mot de element som vänder sig till bourgeoisin . . . Genom ett förhastat beslut 'att avstå från varje kompromiss och inte avvika från vår kurs' kan man endast förhindra att det revolutionära proletariatet fortsätter att stärkas . . ." Inte heller i denna fråga hade bolsjevikernas taktik något gemensamt med byråkratisk ultimatism.

För inte så länge sedan befann sig Thälmann och Remmele själva i ett fristående parti. Om de anstränger sitt minne kan de kanske komma ihåg sin politiska uppfattning under åren då de efter att ha brutit med socialdemokratin gick in i ett fristående parti och drev detta åt vänster. Antag att någon då hade sagt dem att de endast företrädde "den monarkistiska kontra-revolutionens vänsterflygel"? Troligen hade de antagit att den som anklagade dem antingen var full eller galen. Och ändå är det just på detta sätt som de nu definierar SAP!

Låt oss erinra oss det sätt på vilket Lenin resonerade när ett fristående parti bildades: "Hur kan det komma sig att samma dragning (som i Ryssland 1917) av arbetarna från höger till vänster, i Tyskland inte har lett till att kommunistpartiet direkt har stärkts utan i första hand till att de 'oberoendes' mellanstående parti stärkts? . . . Uppenbarligen är de tyska kommunisternas felaktiga taktik en av orsakerna till detta. De måste ärligt och utan rädsla erkänna sina misstag och lära sig att rätta till dem ... Deras misstag hade sitt ursprung i de många yttringarna av den "vänster"-barnsjukdom som nu öppet har brutit ut och som ju förr dess bättre kommer att botas, till stor fördel för organisationen". Ja, detta skrevs verkligen just för den nuvarande situationen!

Dagens tyska kommunistparti är mycket starkare än det dåvarande Spartakusförbundet. Men om det idag dyker upp en andra upplaga av det fristående partiet under delvis samma ledning, så är kommunistpartiets skuld till detta desto större.

SAP utgör ett motsägelsefullt faktum. Det hade givetvis varit bäst om arbetarna direkt hade anslutit sig till kommunistpartiet. Men då hade kommunistpartiet behövt en annan politik och en annan ledning. När man värderar SAP får man inte ta ett drömt kommunistparti som utgångspunkt utan det som finns i verkligheten. Så länge som kommunistpartiet håller fast vid den byråkratiska ultimatismen och motverkar de sprängande krafterna inom socialdemokratin, så länge är bildandet av SAP oundvikligt och ett framsteg.

Det positiva draget försvagas emellertid starkt av den centristiska ledningen. Om denna håller sig kvar kommer SAP att förstöras. Att p.g.a. SAP:s allmänt progressiva roll förlika sig med dess centrism skulle medföra att man ointetgjorde denna progressiva roll.

De försonliga och kompromissvilliga typerna i partiets ledning är erfarna manipulörer som kommer att släta över motsättningarna och uppskjuta krisen. Men det är endast möjligt

fram till den första allvarliga skärpningen av händelseutvecklingen. Krisen inom partiet kan blomma ut just när den revolutionära krisen blossar upp och den kan förlama dess proletära element.

Kommunisternas uppgift består i att ge SAP:s arbetare lämplig hjälp att rensa ut centrismen ur sina led och göra sig av med den centristiska ledningen. För att detta ska uppnås får man inte förtiga någonting, inte förväxla ett gott uppsåt med handling och kalla allting vid sina rätta namn. Men inte vid påhittade namn utan just vid de rätta namnen. Man måste framföra kritik men inte baktala. Man måste söka sätt att komma samman och inte hålla näven hotfyllt höjd.

Om det fristående partiets vänsterflygel skrev Lenin: ”Det är enbart skrattretande att frukta kompromisser med denna flygel av partiet. Det är tvärtom obligatoriskt för kommunisterna att söka och hitta en lämplig form för en kompromiss med dem d.v.s. en sådan kompromiss som å ena sidan underlättar och påskyndar det oundvikliga, slutliga samgåendet med denna flygel och som å andra sidan inte på något sätt hämmar kommunisterna i deras ideologiska-politiska kamp mot de friständes högerflygel.” Det finns inte idag något att tillägga till denna taktiska inriktning.

Till SAP:s vänsterelement säger vi: ”Revolutionärer härdas inte bara under strejker och gatustrider utan först och främst under kampen för en korrekt politik hos deras eget parti. Ta de ’tjugoen villkor’ som på sin tid utarbetades för att släppa in nya partier i Komintern. Ta vänsteroppositionens arbete med att under de senaste åtta åren tillämpa de ’tjugoen villkoren’ på den politiska utvecklingen. Gå med dessa ’villkor’ som vägledning till planerad attack mot centrismen inom era egna led och driv frågan till sin spets. Annars återstår för er ingenting annat än den knappast anständiga rollen som centrismens vänsteralibi.”

Och sedan då? Och sedan – vänd er i riktning mot det kommunistiska partiet. Revolutionärer vacklar aldrig mellan socialdemokratin och kommunistpartiet som Rosenfeld och Seydewitz skulle önska. Nej, de socialdemokratiska ledarna företräder inom proletariatet klassfienden. Trots att de är förvirrade och odugliga stackare är kommunistledarna dock revolutionärer eller till hälften revolutionärer som letts vilse. Detta är inte en och samma sak. Socialdemokratin måste krossas. Kommunistpartiet måste korrigeras. Hävdar ni att detta är omöjligt? Men har ni allvarligt försökt arbeta på det?

Just precis nu när kommunistpartiet trängs av händelseutvecklingen måste vi sätta in vår kritik för att hjälpa händelseutvecklingen. De kommunistiska arbetarna kommer att lyssna till oss desto uppmärksamare ju förr de i handling övertygas om att vi inte söker upprätta något ”tredje” parti utan uppriktigt strävar att hjälpa dem att förvandla det nuvarande kommunistpartiet till en verklig ledare för arbetarklassen.

Och om vi inte lyckas?

Om vi inte lyckas så skulle det i den givna historiska situationen nästan helt säkert innebära fascismens seger. Men inför stora strider frågar revolutionären inte efter vad som sker vid ett misslyckande utan efter hur det skall göras som ger framgång. Det är möjligt, det kan göras – därför måste det göras.

10. Centrism ”i allmänhet” och den stalinistiska byråkratins centrism

De misstag som Kominterns ledning och följaktligen det tyska kommunistpartiets ledning gör, hänför sig enligt Lenins bekanta terminologi till kategorin ”ultravänsteristiska dumheter”. Även förståndiga män kan göra sig skyldiga till dumheter, särskilt när de är unga. Denna rätt bör dock, enligt Heines råd, inte missbrukas. Men när en viss typ av politiska dumheter systematiskt upprepas under lång tid och när det dessutom gäller de mest angelägna frågorna,

då blir det fråga om tendenser och inte enbart dumheter. Vad är detta för sorts tendens? Vilken historisk nödvändighet tillgodoser den? Vilka sociala rötter har den?¹

Ultravänsterism har olika social bakgrund i olika länder och under olika perioder. Sitt fullständigaste uttryck tog sig ultravänsterismen i anarkism och blanquism och i dessa olika kombinationer bl.a. den senaste, anarkosyndikalismen.²

Dessa riktningar som haft sin huvudsakliga spridning i latinska länder hade den gamla, klassiska småindustrin i Paris som grogrund. Dennas stabilitet gav ultravänsterismens franska varianter en klar betydelse och tillät dem i viss mån att ideologiskt påverka arbetarrörelsen i andra länder. Storindustrins utveckling i Frankrike, kriget och den ryska revolutionen bröt udden av anarkosyndikalismen. Sedan den stoppats upp har den omvandlats till en skamlig opportunistisk natur. Under båda sina stadier leds den franska syndikalismen av en och samme man, Jouhaux.³ Tiderna förändras och vi med dem.

Den spanska anarkosyndikalismen kunde enbart behålla sin skenbart revolutionära karaktär i en omgivning av politisk stagnation. Revolutionen har, genom att ställa alla frågor på sin spets, tvingat de anarkosyndikalistiska ledarna att kasta av sig sin ultraradikalism och avslöja sin opportunistiska natur. Vi kan vara helt säkra på att den spanska revolutionen kommer att fördriva syndikalismen från dess sista latinska tillflyktsort.

De anarkistiska och blanquistiska elementen förenar sig med olika andra sorters ultravänsteristiska riktningar och grupper. Kring en stor revolutionär rörelse kan man alltid se yttringar av putschism och adventurism vars fanbärare antingen rekryteras ur efterblivna och ganska ofta nästan hantverksmässiga skikt bland arbetarna eller ur de intellektuella sympatisörernas led. Men en ultravänsterism av denna typ får vanligen inte någon självständig historisk betydelse utan behåller för det mesta sin tillfälliga karaktär.

I länder som i historisk mening är efterblivna och tvingas genomgå sina borgerliga revolutioner omgivna av en fullt utvecklad och världsomspännande arbetarrörelse, inför ofta vänsterintelligensian de mest extrema paroller och metoder i de huvudsakligen småborgerliga massornas begynnande rörelser. Detta är naturen hos småborgerliga partier av de ryska socialrevolutionärernas typ med deras benägenhet för putschism, individuell terrorism osv. Tack vare kommunistpartiernas effektivitet i väst kommer de självständiga adventuristiska grupperna där knappast att nå de ryska socialrevolutionärernas betydelse. Men detta kan också göra att de unga kommunistpartierna i väst inom sig hyser adventuristiska element. Vad gäller de ryska SRarna så har de under påverkan av det borgerliga samhällets utveckling omformats till den imperialistiska småbourgeoisins parti och har intagit en kontrarevolutionär hållning till oktoberrevolutionen.

Det är alldeles självklart att ultravänsterismen hos dagens Komintern inte kan hänföras till någon av dessa historiska varianter. Kominterns huvudparti stöder sig som bekant på industriproletariatet och utgår på gott och ont från bolsjevismens revolutionära traditioner. Majoriteten av Kominterns övriga sektioner är proletära organisationer. Bevisar inte just

1 **Centrism** är den term som Trotskij använder för tendenser inom den radikala rörelsen som står eller vacklar mellan reformism, som är arbetarbyråkratins och arbetararistokratins ståndpunkt och marxism, som uttrycker arbetarklassens historiska intresse. Eftersom en centristisk tendens inte har någon oberoende social bas så måste den bedömas mot bakgrund av sitt ursprung, sin inre dynamik samt den kurs man slår in på eller av händelseutvecklingen tvingas in på. Fram till ungefär 1935 definierade Trotskij stalinismen som en speciell variant – byråkratisk centrism. Därefter ansåg han att denna term inte på ett riktigt sätt kunde beskriva vad sovjetbyråkratin utvecklades till.

2 **Anarkosyndikalism** är anarkismens uttryck på det fackliga området som utöver motståndet mot parlamentariskt agerande och politiska partier, tillför uppfattningen att det för att genomföra arbetarklassens frigörelse från kapitalismen är tillräckligt med oberoende fackföreningar.

3 **Leon Jouhaux** (1879 – 1954) var generalsekreterare i det franska arbetarförbundet, CGT, från 1909 och drev detta att ställa upp på det imperialistiska kriget (den franska nationens ”heliga förening”). Han motsatte sig den ryska revolutionen och var fransk delegat till nationernas förbund. Han var från början anarkosyndikalist.

skillnaderna mellan de olika länder som samtidigt och i samma utsträckning härjas av den officiella kommunismens ultravänsteristiska politik, att det inte finns några gemensamma sociala rötter under denna riktning? Man antar faktiskt en ultravänsteristisk inriktning i Kina och Storbritannien och dessutom en som har samma ”principfasta” karaktär. Men om det nu är så, var ska vi då söka efter nyckeln till den nya ultravänsterismen?

Frågan är invecklad men klagörs samtidigt av en annan mycket viktig omständighet. Ultravänsterismen är inte alls något oföränderligt eller grundläggande drag hos dagens ledarskap för Komintern. En till sin grundsammansättning identisk apparat stod fram till 1928 för en öppet opportunistisk politik och svängde i många av de viktigaste frågorna helt över till mensjevismen. 1924 – 1927 ansågs överenskommelser med reformister inte bara obligatoriska utan tilläts även om partiet därigenom uppgav sitt oberoende, sin kritikfrihet och t.o.m. sin proletära bas.¹ Därför rör sig diskussionen inte alls om någon särskild ultravänsteristisk tendens utan om en utdragen ultravänstersväng av en tendens som tidigare visat sin förmåga till vida ultrahögersvängar. Även dessa yttre symtom antyder att det vi har att göra med är *centrism*.

Formellt och deskriptivt består centrismen av alla de riktningar inom proletariatet och i dess periferi som sträcker sig från reformism till marxism och som oftast utgör olika stadier i en utveckling från reformism till marxism – och omvänt. Såväl marxismen som reformismen har ett stabilt socialt stöd bakom sig. Marxismen uttrycker proletariatets historiska intressen. Reformismen är ett uttryck för arbetarbyråkratins och arbetararistokratins privilegierade ställning inom den kapitalistiska staten. Den centrism som vi tidigare har lärt känna varken hade eller kunde ha någon självständig social bas. Olika skikt av proletariatet utvecklas på olika sätt och vid olika tillfällen i revolutionär riktning. Under tider av långvarig uppgång för industrin eller under perioder av politiskt lågvatten efter nederlag svänger olika skikt av proletariatet politiskt från vänster till höger och stöter ihop med andra skikt som just börjar utvecklas åt vänster. Olika grupper förenas på skilda stadier av sin utveckling, de finner sina ledare för stunden och skapar sina program och organisationer. Det är då inte underligt att en sådan mångfald tendenser sammanfattas i begreppet ”centrism”! Beroende på sitt ursprung, sin sociala sammansättning och åt vilket håll de utvecklas kan olika grupper vara inbegripna i den vildaste strid med varandra utan att därför förlora sin karaktär som en variant av centrism.

Även om centrismen *i allmänhet* vanligen tjänar som reformismens vänsteralibi så finns det inte någon färdig formel för att en gång för alla bestämma till vilket av grundlägren, reformism eller marxism, en viss centrism hör. Här är det mer än någonsin nödvändigt att för var gång analysera processens konkreta sammansättning och dess inre utvecklingstendenser. Så kan man med tillräckligt teoretiskt berättigande karakterisera Rosa Luxemburgs politiska misstag som vänstercentristiska. Man kunde gå ännu längre och hävda att merparten av skiljaktligheterna mellan Rosa Luxemburg och Lenin pekar på en viss benägenhet för centrism. Men det är endast de okunniga dumhuvudena och kvacksalvarna i Kominterns byråkrati som har mage att placera Luxemburgismen, som historisk tendens, i kategorin centrism. Det behöver inte påpekas att de nuvarande ”ledarna” för Komintern, från Stalin och nedåt, i politiskt, teoretiskt och moraliskt avseende inte ens når denna stora kvinna och revolutionär till knäna.²

1 En detaljerad analys av detta opportunistiska kapitel av Komintern som sträckte sig över några år ges i våra arbeten, *Tredje internationalen efter Lenin, Den permanenta revolutionen och Who Is Leading the Komintern Today?* - Trotskijs anmärkning.

2 **Rosa Luxemburg** (1871 – 1919) föddes i Polen. 1893 var hon med om att grunda det polska socialdemokratiska partiet. 1897 började hon delta i den tyska socialistiska rörelsen och befann sig på partiets revolutionära flygel. Fängslad 1915 bildade hon och hennes medarbetare, bl.a. Liebknecht, Spartakusbund (Spartakusförbundet). När hon befriades av revolutionen i november 1918 bidrog hon till att leda spartakusupproret som krossades tidigt 1919. Under denna period blev Spartakusförbundet det tyska kommunistiska partiet och Rosa Luxemburg den förste redaktören för *Die Rote Fahne*. I januari 1919 mördades hon och Liebknecht av de socialdemokratiska härskarna i Berlin. Hon efterlämnade ett omfattande material av teoretiska, ekonomiska

Kritiker som inte trängt till grunden i denna fråga har mer än en gång under den senaste tiden anklagat mig för att missbruka begreppet ”centrism” genom att under denna beteckning sammanföra alltför många tendenser och grupper inom arbetarrörelsen. Som redan sagts har i verkligheten mångfalden typer av centrism sitt ursprung i själva fenomenets natur och alls inte i något missbruk av begreppen. Vi behöver bara erinra oss hur ofta marxisterna har anklagats för att tillskriva småbourgeoisin de mest skilda och motsägande uttryck. Och faktiskt är man i kategorin ”småborgerlig” tvungen att innefatta fakta, idéer och tendenser som tycks helt oförenliga vid första påseendet. Som till sin karaktär småborgerliga kan man karakterisera bonderörelsen och *de radikala tendenserna i städernas reformism*. Såväl franska jakobiner som ryska narodniker är småborgerliga. Proudhonisterna är småborgerliga men även blanquisterna. Dagens socialdemokrati är småborgerlig liksom fascismen. Småborgerliga är även de franska anarkosyndikalisterna, ”Frälsningsarmén”, Gandhis rörelse i Indien osv. osv.¹ Om vi går till filosofin och konsten så får vi en än mer mångfacetterad bild. Innebär detta att marxismen hänger sig åt en lek med ord? Inte alls. Det innebär endast att småbourgeoisin *till sin sociala natur kännetecknas av den yttersta heterogenitet*. Underst blandas den med proletariatet och sträcker sig in i trasproletariatet, överst övergår den i den kapitalistiska bourgeoisin. Den kan stöda sig på gamla produktionsätt men även snabbt utvecklas på grundval av den modernaste industri (den nya ”medelklassen”). Det är inte så underligt att den ideologiskt skimrar i alla regnbågens färger.

Centrismen spelar inom arbetarrörelsen i viss mening samma roll som olika slags småborgerlig ideologi gör i förhållande till det borgerliga samhället som helhet. Centrismen avspeglar proletariatets utvecklingsprocesser, dess politiska framgångar likaväl som bakslag samt alla andra samhällsklassers tryck på proletariatet. Inte underligt då att centrismens palett är så färgrik! Men av detta följer inte att man måste ge upp försöken att förstå centrismen utan helt enkelt att man med hjälp av en konkret och historisk analys i varje enskilt fall måste utröna den sanna naturen hos en viss sorts centrism.

Det är inte centrism ”i allmänhet” som den härskande fraktionen i Komintern företräder utan en mycket bestämd historisk form med helt nya men starka sociala rötter. Framför allt är det fråga om *sovjetbyråkratin*. Detta sociala skikt existerar överhuvud taget inte i de stalinistiska teoretikernas skrifter. Vi får bara höra talas om ”leninism”, om ledarskapet, om den ideologiska traditionen, om bolsjevismens anda, om den ogripbara ”generallinjen” men aldrig får vi höra ett ord om funktionären av kött och blod, som andas och lever och som hanterar generallinjen som brandmannen sin spruta.

Men ändå är denna funktionär inte det minsta lik någon fritt svävande ande. Han äter och super, ynglar av sig och lägger sig till med ansenlig kulmage. Han uttalar sig myndigt och självsäkert med klangfylld stämma. Han handplockar folk underifrån som är honom trogna, förblir trogen mot sina överordnade och förbjuder andra att kritisera honom. Och allt detta uppfattar han som generallinjens andemening. Det finns några millioner sådana funktionärer. Några millioner! De är flera än antalet industriarbetare under oktoberrevolutionen. Flertalet av dessa funktionärer deltog aldrig i den klasskamp som är förenad med uppoffringar, självförnekanden och faror. Den övervägande delen av dessa människor började sina politiska liv först i det härskande skiktet. De stöds av statsmakten som garanterar deras levebröd och höjer

---

och polemiska skrifter.

1 **Jakobinerna** var medlemmar av jakobinklubben, den franska revolutionens mest radikala fraktion som regerade från Girondens störtande till Thermidor. Narodnikerna (populisterna) var en organiserad rörelse bland ryska intellektuella som drev aktiviteter bland bönderna från 1876 – 1879 då de splittrades i två partier. Ett var extremt anarkistiskt och krossades efter mordet på tsar Alexander II 1881. Det andra partiet leddes av Plekhanov och splittrades på nytt. Plekhanovgruppen blev marxistisk medan högerflygeln utvecklades till det socialrevolutionära partiet. **Proudhonisterna** var anhängare till Pierre-Joseph Proudhon (1809 – 1865), en av anarkismens första teoretiker. **Mohandas Gandhi** (1869 – 1948), ledaren för den motståndsrörelse som senare blev till Indiens kongressparti. Han organiserade en massiv opposition mot det brittiska herraväldet men framhårdade i fredliga icke-våldsmetoder för motståndet.

dem högt över massorna runtom. Så länge de kan stå i givakt ställs de aldrig inför hotet att bli arbetslösa. De grövsta fel förlåts dem så länge de vid lägligt tillfälle är redo att ta på sig rollen som syndabock och på det sättet befria sina närmaste överordnade från ansvar. Kan man då säga att detta millionhövdade härskande skikt har någon social tyngd och politisk betydelse i ett lands liv? Ja eller nej?

Av gammalt vet vi att arbetarbyråkratin och arbetararistokratin utgör opportunistens sociala bas. I Ryssland har detta fenomen antagit en ny skepnad. På den proletära diktaturens grund – i ett efterblivet land omgivet av kapitalism – har för första gången ur arbetarnas övre skikt skapats en mäktig byråkratisk apparat som höjer sig över massorna och talar i deras namn, en apparat som har enorma resurser till sitt förfogande, där man håller varandra om ryggen och som genomsyrar en arbetarregerings politik med sina intressen, metoder och förordningar.

Vi är inga anarkister. Vi inser att det är nödvändigt med en arbetarregering och att därför en byråkrati under en övergångsperiod är historiskt oundviklig. Men vi inser också de faror som ligger i detta, särskilt för ett efterblivet och isolerat land. Det skamligaste misstag en marxist kan göra är att idealisera sovjetbyråkratin. Lenin strävade av all kraft att höja partiet, som en självständigt agerande förtrupp för arbetarklassen, över regeringsapparaten för att kontrollera, inrikta och rena den så att proletariatets intressen – internationellt inte bara nationellt – skulle gå före den härskande byråkratins intressen. Som första villkor för partiets kontroll av regeringen förutsatte Lenin att partiets massor kontrollerade partiapparaten. Om man uppmärksam läser igenom hans artiklar, tal och brev under sovjetperioden, särskilt under de två sista åren av hans liv, så märker man hur oroligt han gång på gång återkommer till denna brännande fråga.

Men vad hände i den följande perioden? Hela det ledande skikt inom partiet och regeringen som satt vid rodret under revolutionen och inbördeskriget har ersatts, undanröjts och krossats. I deras ställe har den anonyme funktionären trätt. Samtidigt har den kamp mot byråkratiseringen som fördes så intensivt under Lenins livstid, när byråkratin ännu inte vuxit ur barnskorna, helt upphört nu när apparaten vuxit sig skyhögt.

Och vem finns det då som förmår fortsätta denna kamp? Partiet existerar nu inte längre som någon självkontrollerad förtrupp för proletariatet. Partiapparaten har slagits samman med den administrativa apparaten. GPU är inom partiet generallinjens effektivaste instrument. Byråkratin förbjuder inte bara kritik nerifrån mot toppen utan den förbjuder också sina teoretiker att ens tala om och uppmärksamma den. Det vansinniga hatet mot vänsteroppositionen väcks först och främst av att oppositionen öppet talar om byråkratin, om dess särskilda roll och intressen och därigenom avslöjar hemligheten att generallinjen är ett med det nya nationella härskande skiktets kött och blod, som inte på något sätt är det samma som proletariatets.

Byråkratin härleder sin medfödda ofelbarhet ur regeringens proletära karaktär. Hur skulle byråkratin i en arbetarstat kunna urarta? Man ser alltså inte staten och byråkratin som historiska processer utan som eviga kategorier. Hur skulle den heliga kyrkan och dess gudaingivna präster kunna synda? Men om en arbetarbyråkrati som höjt sig över ett proletariat som kämpar i ett kapitalistiskt samhälle kan urarta till ett parti för sådana som Noske, Scheidemann, Ebert och Wels, varför skulle det inte kunna urarta efter att ha höjt sig över ett proletariat som segrat?

Sovjetbyråkratins härskande och okontrollerade ställning befrämjar en mentalitet som på många sätt är rakt motsatt en proletär revolutionärs. Såväl inom inrikes- som utrikespolitiken sätter byråkratin sina egna mål och medel före den revolutionära skolningen av massorna och saknar anknytning till den internationella revolutionens krav. Under loppet av några år har den stalinistiska fraktionen visat att mentaliteten och intressena hos rikebönder, ingenjörer,

administratörer, borgerliga kinesiska intellektuella och brittiska fackföreningsfunktionärer ligger den mycket varmare om hjärtat än mentaliteten och behoven hos den okvalificerade arbetaren, fattigbönderna, de upproriska kinesiska nationella massorna, de strejkande britterna osv.

Men varför drev då inte den stalinistiska fraktionen sin nationellt opportunistiska linje ända till slutet? Därför att det är fråga om byråkratin i en *arbetarstat*. Medan den internationella socialdemokratin försvarar den borgerliga maktens grundvalar, tvingas sovjetbyråkratin, så länge den inte åstadkommit en regeringsomvälvning, anpassa sig till de samhällsliga grundvalar som upprättats genom oktoberrevolutionen. Ur detta kan man härleda den stalinistiska byråkratins dubbla inställning och politik. Det enda möjliga uttrycket för denna dubbelhet är centrism men *centrism* på en *arbetarstats* grundvalar.

Medan de centristiska grupperingarna i kapitalistiska länder oftast till sin natur är tillfälliga och övergående eftersom de speglar vissa arbetarskiktets utveckling till höger eller vänster så är centrismen i sovjetrepublikens tappning utrustad med en mycket fastare och mer organiserad bas i form av en mångmillionbyråkrati. Även om denna i sig själv utgör en naturlig miljö för opportunistiska och nationalistiska tendenser, tvingas den i kampen mot kulakerna (rika bönder) bevara grundvalarna för sin hegemoni och även bekymra sig om sin ”bolsjevikiska” prestige inom världsrörelsen. Efter sina försök att flirta med Kuomintang och Amsterdambyråkratin,¹ som på många sätt är själsfränder, så gick sovjetbyråkratin varje gång i hård konflikt med den socialdemokrati som ger uttryck åt världsbourgeoisins fiendlighet mot sovjetstaten. På samma sätt är det med orsakerna till den nuvarande vänstersvängen.

Det karakteristiska i situationen uppstår inte på grund av sovjetbyråkratins påstådda särskilda immunitet mot opportunism och nationalism utan på grund av att den är tvungen att svänga mellan marxism och nationell reformism eftersom den inte kan inta en alltigenom nationellt reformistisk ståndpunkt. Mot bakgrund av dess styrka, tillgångar och de akuta motsättningarna i byråkratins ställning har denna *byråkratiska centrisms* svängningar nått hittills okända dimensioner. Från ultravänsteristisk äventyrspolitik i Bulgarien och Estland² till alliansen med Chiang Kai-shek, Radich och Purcell. Från den skamliga förbrödringen med brittiska strejkbrytare till att totalt överge enhetsfrontpolitiken för massorganisationerna.

Den stalinistiska byråkratin överför sina metoder och svängar till andra länder eftersom den inte endast genom partiapparaten leder Komintern utan även förestavar texten. När Stalin var för Kuomintang var Thälmann för Kuomintang. Vid EKKI:s sjunde plenarförsamling 1926 uttalade sig Chiang Kai-sheks ambassadör, Kuomintangdelegaten Shao Li-tsi, mot ”trotskismen” i broderlig sämja med Thälmann, Semard³ och alla av Remmeles typ. ”Kamrat” Shao Li-tsi sade: ”Vi är alla övertygade om att Kuomintang under Kominterns ledarskap kommer att fullfölja sin historiska uppgift” (protokollen från sjunde plenum). Detta är ett historiskt faktum!

Om man ögnar igenom *Die Rote Fahne* för år 1926 så kommer man där att finna en mångfald artiklar som alla slår an samma sträng, nämligen att Trotskij, genom att kräva en brytning med det brittiska General Council bestående av strejkbrytare, demonstrerar sin ... mensjevism! Och idag är det redan ”mensjevism” att försvara enhetsfronten mellan massorganisationer – d.v.s. att tillämpa den politik som utformades av den tredje och den fjärde kongressen under ledning av Lenin (mot alla Thälmann, Thalheimer, Bela Kun, Frossard och andra).

1 **Amsterdaminternationalen**, det vanliga namnet på det socialdemokratiskt dominerade internationella fackföreningsförbundet som, med högkvarter i Amsterdam återupprättades i juli 1919.

2 **Det estniska upproret** 1924 var ett kuppförsök (putsch) – en äventyrlig sammansvärjning bakom ryggen på massorna – i ordets verkliga betydelse. Tidigt på morgonen den 1 december 1924 angrep ca 200 beväpnade kommunister olika regeringsbyggnader och strategiska punkter. De slogs ned inom fyra timmar.

3 **Pierre Semard** (1887 – 1942) var en av ledarna för det franska kommunistpartiet och innehade även poster i fackföreningarna. Han sköts av nazisterna.

Dessa halsbrytande svängar skulle ha varit omöjliga om det inte vore så att det inom alla kommunistiska sektioner hade utvecklats en självtillräcklig byråkrati – d.v.s. oberoende av partiet. Här ligger roten till allt ont!

Ett revolutionärt partis styrka utgörs av självständigheten hos dess förtrupp som kontrollerar och väljer ut sin kader samtidigt som den skolar sina ledare och undan för undan upphöjer dem genom sitt förtroende. Detta skapar en obruten länk mellan kadern och massan, mellan ledarna och kadern och det ger hela ledarskapet självförtroende. I kommunistpartierna finns inte längre någonting av allt detta! Ledarna utnämns. De handplockar sina medhjälpare. Den stora massan tvingas godta de utnämnda ledarna kring vilka det byggs upp en konstlad publicitet. Kadern är beroende av höjdarna och inte av massorna. För såväl sitt inflytande som sitt livsuppehälle söker de följaktligen sitt stöd utanför massorna. Sina politiska paroller hämtar de inte ur kamperfarenheten utan från telegrafan. Och under tiden samlas avslöjande dokument i hemlighet i Stalins arkiv för att ta till i nödfall. Varje ledare vet att han när som helst kan blåsas bort som ett fjun.

I hela Komintern skapas på detta sätt ett avskilt byråkratiskt skikt som utgör en smittohärd för centrism. Medan den organisatoriskt är mycket stabil och fast eftersom den stöds av byråkratin i sovjetstaten, så utmärks Thälmanns, Remmeles & kompanis centrism av en ytterlig politisk instabilitet. Berövad den tillförsikt som endast kan erhållas ur en organisk förbindelse med massorna, duger den ofelbara CEK (centrala exekutivkommittén ö.a.) endast till ett enormt svängande. Ju mindre förberedd den är för en allvarlig ideologisk kamp desto skickligare blir den att förbanna, insinuera och förtala. Lenins beskrivning av Stalin som ”rå” och ”illojal” karakteriserar detta skikt.

Vänsteroppositionens inställning till den stalinistiska byråkratin bestäms av den karakteristik av den byråkratiska centrismen som här getts. Totalt och ovillkorligt stöd när byråkratin försvarar sovjetrepublikens gränser och oktoberrevolutionens grundvalar. Uttalad kritik när byråkratin genom administrativa svängningar förhindrar försvaret av revolutionen och det socialistiska uppbygget. Skoningslöst motstånd när den genom sitt byråkratiska förmyndarskap bryter sönder det internationella proletariats kamp.

11. Motsättningarna mellan Sovjetrepublikens ekonomiska framgångar och regimens byråkratisering

Det går inte att utforma den revolutionära politikens grundvalar ”i ett enda land”.¹ Den tyska revolutionens problem är nu oupplösligt förenade med frågan om den politiska ledningen i Sovjet. Man måste vara helt klar över detta samband.

Den proletära diktaturen är svaret på de besuttna klassernas motstånd. Inskränkningarna i friheten orsakas av revolutionens militära styrelseform, d.v.s. av klasskrigets villkor. Det är med denna utgångspunkt helt självklart att sovjetrepublikens inre stabilisering, dess ekonomiska tillväxt samt försvagningen av motståndet från bourgeoisin, särskilt framgångarna i att ”likvidera” den sista kapitalistklassen, kulakerna, borde resultera i att partiet, facket och sovjetdemokratin blomstrar.

Stalinisterna tröttnar aldrig på att upprepa att ”vi redan nått socialismen”, att den pågående kollektiviseringen innebär att kulakerna likvideras som klass och att nästa femårsplan kommer att slutfölja dessa processer. Men om det nu är så hur kan det då komma sig att just dessa processer ledde till att partiet, fackföreningarna och sovjeterna fullständigt förtrycktes av den byråkratiska apparaten som i sin tur har antagit karaktären av en vulgär bonapartism? Hur

1 **Socialism i ett land**, en teori som proklamerades av Stalin 1924 och som senare inlemrades i Kominterns program och taktik. Under dess ideologiska täckmantel övergavs revolutionär internationalism till förmån för trångsynt nationalism och den användes för att försvara att kommunistpartierna över hela världen omvandlades till redskap för Kremles utrikespolitik.

kunde partilivet fortsätta i full skala under dagarna av svält och inbördeskrig? Varför föll det inte någon in att ens ifrågasätta om det var tillåtet eller inte att kritisera Lenin eller CEK i dess helhet? Och varför leder nu den minsta meningsskillnad med Stalin till uteslutning ur partiet och till administrativt förtryck?

De imperialistiska regeringarnas krigshot kan inte alls förklara, långt mindre rättfärdiga, den byråkratiska despotismens tillväxt. Om klasserna i ett nationellt socialistiskt samhälle i stort sett har likviderats så skulle det innebära att statens bortdöende inleds. Det socialistiska samhället kan besegra yttre fiender just som ett socialistiskt samhälle och inte som proletär diktatur, långt mindre om den är byråkratiserad.

Men vi talar inte om diktaturens bortdöende. Det är det för tidigt att göra. Vi har ännu inte "nått socialismen", Det är något annat vi talar om. Vi vill veta hur man ska förklara diktaturens byråkratiska urartning. Vilket ursprung har de enorma, skriande och förödande motsättningarna mellan framgångarna i det socialistiska uppbygget och den personliga diktatur som stödd på en anonym apparat har tagit stryptag på nationens härskande klass? Hur ska man förklara det faktum att ekonomi och politik utvecklas i rakt motsatta riktningar?

De ekonomiska framgångarna är mycket stora. Rent ekonomiskt sett är oktoberrevolutionen redan helt berättigad. De höga koefficienterna för ekonomisk tillväxt Utgör ovedersägliga bevis för att de socialistiska metoderna är oändligt överlägsna även när det gäller att lösa de produktionsproblem som i Väst löstes med kapitalistiska metoder. Hur överlägsen kommer då inte den socialistiska ekonomin att vara i utvecklade länder!

Ändå har man ännu inte ens antytt svaret på den fråga som ställts av oktoberrevolutionen.

Utifrån sina anspråk och syften kallar sovjetbyråkratin ekonomin för "socialistisk". Men det räcker inte. Fortfarande äger Sovjetunionens ekonomiska framgångar rum på en låg ekonomisk nivå. Den nationaliserade industrin genomgår stadier som de främsta kapitalistiska länderna sedan länge har passerat. Den arbetarkvinna som står i kö har *sitt eget* mått på socialism och detta "konsumentkriterium" som det föraktfullt kallas av funktionären, är det avgörande i detta sammanhang. I konflikten mellan arbetarkvinnans och byråkratens synsätt ställer vi oss i vänsteroppositionen på arbetarkvinnans sida gentemot den byråkrat som överdriver framgångarna, suddar ut motsättningarna och tar stryptag på arbetarkvinnan om hon skulle våga sig på att kritisera.

Förra året gjordes en tvär vändning från en utjämnad till en differentierad (ackords-) löneskala. Otvivelaktigt förhåller det sig så att man inte kan genomföra lika arbetslön när produktivkrafterna och därför den allmänna kulturnivån är lågt utvecklad. Men detta innebär att socialismens problem inte enbart löses genom den samhälleliga ägandeformen utan även kräver en viss teknisk förmåga i samhället. Samtidigt leder den tekniska förmågans tillväxt automatiskt till att produktivkrafterna utvecklas utöver de nationella gränserna.

Efter att ha återgått till ackordslöner som hade övergetts alltför fort, karakteriserade byråkratin den utjämnade lönen som en "kulakprincip". Detta är helt absurt och visar i vilka återvändsgränder av hyckleri och falskhet som stalinisterna försätter sig. De borde ha sagt: "Vi befinner oss ännu långt från socialismen och eftersom vi fortfarande är fattiga så tvingas vi återgå till halvkapitalistiska eller kulak-metoder för att betala arbetet." Vi upprepar att detta inte står i motsättning till det socialistiska målet. Vi har här endast att göra med en oförsonlig motsättning i förhållande till byråkratins verklighetsförfalskning.

Motståndet från den efterblivna ekonomin tvingade fram återgången till ackordslöner. Det kommer att bli fråga om många sådana återtag särskilt inom jordbruksekonomin där man tagit ett alltför långt administrativt steg framåt.

Industrialiseringen och kollektiviseringen genomförs genom att byråkratin ensidigt och okontrollerat bestämmer villkoren för de arbetande massorna. Fackföreningarna har helt

berövats varje sätt att påverka sambandet mellan konsumtion och ackumulation. Differentieringen bland bönderna upphävs inte så mycket genom ekonomiska som administrativa metoder. I fråga om klassernas avskaffande ligger byråkratin i sina sociala åtgärder alltför långt före den grundläggande processen, utvecklingen av produktivkrafterna.

Detta leder till att de grundläggande industrikostnaderna ökar, produkternas kvalitet sjunker, priserna höjs och till en brist på konsumtionsvaror samtidigt som det hotar att återinföra arbetslösheten.

Den laddade stämningen i den nationella politiska atmosfären uppstår genom motsättningarna mellan sovjetekonomins tillväxt och byråkratins ekonomiska politik som antingen sackar oerhört långt efter de ekonomiska behoven (1923 – 1928) eller skrämd av detta förhållande, tar ett språng framåt och genom helt administrativa metoder försöker ta igen det som förlorats (1928 – 1932). Även här ser vi en högersväng följt av en vänstersväng. Under båda dessa svängningar står byråkratin i motsättning till den ekonomiska verkligheten och alltså till stämningarna bland arbetarna som varken tillåts kritisera sackandet efter eller språnget framför.

Byråkratin kan inte utöva sitt tryck på arbetare och bönder på annat sätt än genom att beröva dem all möjlighet att delta i beslut i frågor som rör deras eget arbete och hela deras framtid. Här finns den största faran! Den ständiga fruktan att möta opposition från massorna leder politiskt till att den byråkratiska och personliga diktaturen sluter leden ”med språng”.

Innebär detta att man borde sänka takten i industrialiseringen och kollektiviseringen? Ja, utan tvekan för en viss tid. Men denna period behöver inte vara långvarig. Arbetarnas eget deltagande i ledningen för nationen, dess politik och ekonomi, en verklig kontroll över byråkratin samt en ökande ansvarskänsla hos de ledande i förhållande till de underställda – allt detta skulle utan tvekan ha en gynnsam verkan på själva produktionen. De interna motsättningarna skulle avta, de kostsamma svängningarna inom ekonomin skulle även minska till ett minimum och en sundare fördelning av insatser och utrustning skulle garanteras. I sista hand skulle tillväxttakten höjas. Det är först som sist rådsdemokratien som är den nationella ekonomins livsvillkor. Men byråkratin döljer tvärtom tragiska ekonomiska överraskningar.

När man gör en historisk översikt över papegojornas period i Sovjets utveckling, så är det inte svårt att dra slutsatsen att den grundläggande politiska förutsättningen för regimen byråkratisering var massornas utmattning efter revolutionens och inbördeskrigets påfrestningar. Hungersnöd och epidemier behärskade landet. Politiska frågor sköts i bakgrunden. Alla tankar kretsade kring det dagliga brödet. Under krigskommunismen erhöll alla samma svältranson. Övergången till NEP medförde de första ekonomiska framgångarna.¹ Ransonerna blev rikligare men det var inte längre alla som fick dem. Återupprättandet av en varuekonomi ledde till att man började beräkna grundkostnaderna, utförde enkla rationaliseringar och eliminerade överskottsarbetskraften från fabrikerna. Under lång tid var de ekonomiska framgångarna förenade med en växande *arbetslöshet*.

Man får inte för ett ögonblick glömma att det var arbetslösheten som stärkte apparatens makt. Efter åren av svält stod nu varje proletär på sin arbetsplats i skräck för att förpassas till reservarmén. Självständiga och kritiska arbetare avskedades från fabrikerna. Man upprätthöll svarta listor över oppositionsmän. I den stalinistiska byråkratins händer blev detta ett av de

1 **Krigskommunism**, benämningen på den mycket hårda politik som bolsjevikerna antog under inbördeskriget. Dessa åtgärder ersattes av den **Nya Ekonomiska Politiken** (NEP) 1921 som antogs för att minska de spänningar mellan bönder och städer som utvecklats under kriget genom rekvisition och konfiskation av säd och matvaror. NEP tillät ett visst mått av fri handel för att uppmuntra industrialisering och återuppbyggnad. Politiken utformades så att den skulle motverka den inbyggda faran för ett återupprättande av kapitalismen. Trots detta var NEP-männen – som gynnades av politiken – ofta invecklade i spekulationer och skumraskaffärer och blev till ett konservativt skikt i det ryska samhället.

viktigaste och mest effektiva vapnen. Utan dessa förutsättningar skulle man aldrig ha lyckats strypa det leninistiska partiet.

De följande ekonomiska framgångarna ledde till att reservarmén av industriarbetare gradvis avvecklades (den dolda överbefolkning på landsbygden som kollektiviseringen döljer, kvarstår ännu i full omfattning). Industriarbetaren fruktar inte längre att han ska kastas ut från fabriken. Genom sin dagliga erfarenhet känner han till att byråkratins bristande förutseende och självsvåld i stor utsträckning hindrat honom att fullgöra sina uppgifter. Sovjetpressen påvisar enskilda arbetsplatser och fabriker där arbetarens initiativ ges otillräckligt spelrum. Som om proletariats initiativ kan begränsas till fabriken. Som om fabriken kan vara oaser av industriell demokrati samtidigt som proletariatet fullständigt underkuvas inom partiet, råden och fackföreningarna!

Proletariatets allmänna medvetande är inte längre vad det var 1922 – 1923. Proletariatet har tillväxt såväl i antal som kulturellt. När man väl har genomfört den enorma bedriften att återställa och utveckla den nationella ekonomin, upplever arbetarna nu att deras självförtroende återställs och utvecklas. Denna växande självförtroende börjar gå över i ett missnöje med den byråkratiska regimen.

Styrningen av partiet och den abnorma tillväxten av det personliga styret och godtycket kan vid första påseende ge upphov till tanken att sovjetsystemet försvagas. Men så är det inte. Sovjetsystemet har blivit mycket starkare men samtidigt har motsättningen skärpts enormt mellan detta system och byråkratins järnhand. Med förvåning ser den stalinistiska apparaten *hur ekonomiska framgångar undergräver dess ställning i stället lär att stärka den*. I kampen för sina ställningar tvingas den att allt hårdare dra åt tumskruvarna och förbjuda alla former av "självkritik" vid sidan av det underdåniga smicker som riktas till ledarna.

Det är inte första gången i historien som den ekonomiska utvecklingen har kommit i motsättning till de politiska villkor inom vars ramar den uppnås. Men man måste klart inse precis vilka av dessa villkor som ger upphov till missnöje. Den förestående oppositionsvågen riktar sig inte på minsta vis mot de socialistiska uppgifterna, sovjetsystemet eller det kommunistiska partiet. Missnöjet riktar sig mot apparaten och dess personifiering, Stalin. Därav denna nya fas i den rasande kampen mot de så kallade "trotskistiska kontrabanden".

Fienden hotar att bli oövervinnlig. Han är överallt och ingenstans. Han dyker upp i fabriker och skolor, han tränger in i historiska tidskrifter och i alla läroböcker. Vad detta innebär är att fakta och dokument dömer byråkratin och avslöjar dess vacklan och misstag. Man kan inte lugnt och objektivt erinra sig den tid som gått utan måste omforma det förflutna och täta alla sprickor genom vilka det annars skulle kunna sippra ut misstankar att apparaten och dess ledare inte är ofelbara. Framför oss har vi alla kännetecknen på en härskande kast som tappat huvudet. Till och med Jaroslavskij¹ visar sig vara otillförlitlig. Detta är inga tillfälligheter, varken bagateller eller personliga gräl. Kärnpunkten ligger i det faktum att de ekonomiska framgångar som till en början stärkte byråkratin, nu genom dialektiken i sin utveckling kommer i motsättning till byråkratin. Det är därför som den tre eller fyra gånger om förintade och begravda "trotskismen" på den senaste partikonferensen d.v.s. den stalinistiska apparatens konferens, förklarades vara "den borgerliga kontrarevolutionens förtrupp".

Denna dumma och politiskt föga skräckinjagande resolution avslöjar några av Stalins "konkreta" planer vad gäller personlig hämnd. Inte för inte varnade Lenin för att utnämna Stalin till generalsekreterare. "Denna kock kommer endast att laga bitande anrättningar.. ." Kocken har ännu inte helt uttömt sina kulinariska färdigheter.

1 **Emelyan Jaroslavskij** (1878 – 1943) var en av Stalins litterära hantlangare som författade förfälskad historia. Han föll i onåd 1930 – 1931 när hans penna inte hann med att registrera stalinismens alla omsvängningar.

Men trots åtdragningen av alla teoretiska och administrativa tumskuvar så närmar sig Stalins personliga diktatur klart sin nedgång. Apparaten spricker i alla fogar. Den spricka som kallas Jaroslavsky är bara en av hundra ännu namnlösa sprickor. Det förhållande att den nya politiska krisen förbereds mot bakgrund av den sovjetiska ekonomins uppenbara och odiskutabla framgångar, proletariats numerära tillväxt och de begynnande framgångarna i kollektivjordbruket – detta utgör en tillräcklig garanti för att förintandet av det byråkratiska enväldet inte kommer att innebära att sovjetsystemet faller samman, vilket var en fara för tre eller fyra år sedan, utan tvärtom att det frigörs, utvecklas och blomstrar.

Men just i denna sista fas kan den stalinistiska byråkratin förorsaka mycket ont. För den har prestigefrågan nu blivit den centrala politiska frågan. Om opolitiska historiker utesluts ur partiet endast därför att de visat sig oförmögna att sprida glans över Stalins bedrifter 1917 hur kan denna tarvliga regim då tillåta att de misstagar den begått 1931 – 1932 erkänns? Kan den överge sin teori om socialfascismen? Kan den rentvå Stalin som sammanfattade den tyska situationen så här: ”Låt fascisterna komma först, så kommer vi sedan.”

De objektiva förhållandena i Tyskland är i sig själva så tvingande att det tyska kommunistpartiets ledning, om det haft den nödvändiga handlingsfriheten utan tvekan t.o.m. nu skulle ha orienterat sig åt vårt håll. Men de är inte fria. När Vänsteroppositionen för fram de idéer och paroller som prövats i segern 1917 så beordrar stalinistklicken som avledningsmanöver per telegraf en internationell kampanj mot ”trotskismen”. Denna kampanj bedrivs inte mot bakgrund av den tyska revolutionens problem d.v.s. frågor på liv och död för världsproletariatet utan på grundval av en eländig och falsk artikel av Stalin om frågor rörande bolsjevismens historia. Det är svårt att tänka sig ett större gap mellan å ena sidan tidens krav och det officiella ledarskapets obetydliga ideologiska tillgångar å den andra. Så förnedrande, ovärdigt och samtidigt så djupt tragisk är Kominterns ställning.

Problemet med den stalinistiska regimen och problemet med den tyska revolutionen är helt oupplösligt förenade. Kommande händelser kommer att knyta upp eller hugga itu denna knut – i den tyska såväl som den tyska revolutionens intressen.

12. Brandleriterna (KPO) och den stalinistiska byråkratin

Det varken finns eller kan finnas någon motsättning mellan sovjetstatens och det internationella proletariats intressen. Men det är helt fel att tillämpa denna lagbundenhet på den stalinistiska byråkratin vars regim hamnar i en allt större motsättning till såväl Sovjetunionens som världsrevolutionens intressen.

Hugo Urbahns kan inte erkänna den proletära staten som sovjetbyråkratins sociala bakgrund. Tillsammans med Otto Bauer har Urbahns skapat föreställningen om en stat som står över klasserna men till skillnad från Bauer ser han inte sitt exempel i Österrike utan i den nuvarande sovjetrepubliken.

Å andra sidan har vi Thalheimer som påstår att ”den trotskistiska uppfattningen om Sovjetunionen som ifrågasätter (?) sovjetstatens proletära karaktär (?) och det ekonomiska uppbyggets socialistiska karaktär” (*Arbeiterpolitik*, 10 jan. 1932) är av ”centristisk” karaktär. Med detta visar Thalheimer endast hur hårt han definierar *sovjetbyråkratin som en arbetarregering*. Han begär att man inte ska se på Sovjetunionen ur det internationella proletariats synvinkel utan enbart genom den stalinistiska fraktionens färgade glasögon. Med andra ord resonerar han inte som den proletära revolutionens teoretiker utan som den stalinistiska byråkratins lakej. Förolämpad och i onåd, men lika fullt en lakej som väntar på syndernas förlåtelse. I ”opposition” vågar han därför inte så mycket som nämna byråkratin vid namn. Liksom Jehova skulle den inte förlåta detta. ”Du skall inte missbruka mitt namn”.

Så ser dessa två poler bland de kommunistiska grupperingarna ut. Den ena kan inte se skogen för bara träd, den andra hindras av skogen att urskilja träden. Men det är absolut inte

oväntat att Thalheimer och Urbahns finner sig vara syskonsjälar och rentav sluter sig samman – gentemot den marxistiska bedömningen av sovjetstaten.

Ett ytligt, till intet förpliktigande stöd till ”det ryska experimentet” har under senare år blivit ganska vanligt förekommande och lättköpt. Ingenstans i världen råder det någon brist på radikala och halvradikala, humanitära och pacifistiska ”modesocialister”, journalister, turister och *artister* som i förhållande till Sovjet och Stalin antar samma inställning av villkorlös uppskattning som brandleriterna. Bernhard Shaw som på sin tid våldsamt kritiserade Lenin och författaren av dessa rader, är nu helhjärtat för Stalins politik. Maxim Gorkij som under Lenins tid stod i opposition till kommunistpartiet, är nu helhjärtat för Stalin. Barbusse som gick hand i hand med de franska socialdemokraterna stöder Stalin. Den amerikanska månadstidskriften *New Masses*, en tidskrift för andra rangens småborgerliga radikaler, försvarar Stalin mot Rakovskij. I Tyskland finner Ossietzky, som med sympati citerat min artikel om fascismen, det nödvändigt att anmärka att jag är orättvis i min kritik av Stalin.¹ Gamle Ledebour säger: ”Vad gäller huvudfrågan i dispyten mellan Stalin och Trotskij nämligen om socialiseringen kan påbörjas och lyckligt slutföras i ett land, så står jag helt på Stalins sida.” Det finns ett *oändligt* antal sådana exempel. Alla dessa ”vänner” till Sovjet närmar sig sovjetstatens problem utifrån, som observatörer, sympatisörer och ibland som *flanörer*. Visst är det mer till ens fördel om man är vänligt inställd till den sovjetiska femårsplanen istället för till aktiebörsen i New York. Men denna medelklassens passiva vänstersympati är ändå alltför fjärran från bolsjevismen. Ett första större misslyckande från Moskvas sida och större delen av denna publik sprids som agnar för vinden.

Men hur ska man kunna skilja brandleriternas uppfattning om sovjetstaten från den som alla dessa ”vänner” har? Endast genom sin mindre grad av ärlighet? Ett sådant stöd kan sovjetrepubliken både ha och mista. Och Thalheimer kan inte annat än väcka motvilja när han undervisar oss, vänsteroppositionen, de ryska bolsjevikleninisterna, om vilken inställning vi borde ha till Sovjetunionen.

Rakovskij var direkt ansvarig för försvaret av den ryska revolutionens gränser. I den nationella sovjetiska ekonomins första steg deltog han liksom i utformandet av politiken gentemot bönderna. Han tog initiativet till kommittéerna för jordlösa bybor (fattigbönder) i Ukraina. Han ansvarade för att tillämpa NEP-politiken under de speciella förhållandena i Ukraina och han känner till varje minsta vändning i denna politik. Även nu, från Barnaul, följer han den med passionerat intresse och dag för dag varnar han för misstag och föreslår de riktiga tillvägagångssätten. Kote Tsintsadze, den gamle kämpen som dog i exil, Muralov, Carl Gruenstein, Kasparova, Sosnovskij, Kossior, Aussem, far och son Elzin, Dingelstedt, Shumskaya, Solntzev, Stopalov, Poznanskij, Sermux, Blumkin som sköts av Stalin, Butov som Stalin torterade till döds i fängelset och tiotals, hundratals, tusentals andra som kastats i fängelse eller drivits i exil – ja, dessa är alla kämpar från oktoberupproret och inbördeskriget.

1 **Maxim Gorkij** (1868 – 1936), rysk författare. Som pacifist motsatte han sig den ryska revolutionen men försonade sig senare med den och blev 1919 medlem av Petrogradsovjeten. Han lånade sitt namn och gav sitt stöd åt stalinistiska fredskongresser och liknande aktiviteter.

Henri Barbusse (1873 – 1935), en pacifistisk romanförfattare som gick med i franska kommunistpartiet 1923 och blev litterär redaktör för *l'Humanite* 1926. Han författade biografier över Stalin och Kristus och initierade kongresser mot krig och fascism i Amsterdam och Paris som förebådade folkfrontsperioden.

Christian G. Rakovskij (1873 – 1942), en framträdande bolsjevik som hade varit ordförande för sovjeten i Ukraina (1919 – 1923) och senare ambassadör i Frankrike. Uteslöts 1927 tillsammans med vänsteroppositionen och skickades i exil till Barnaul i Sibirien där han kvarstod i opposition och skrev kritiska brev om stalinismen fram till 1934 då han togs tillbaka. Han dömdes till tjugo års fängelse i den tredje moskvaprocessen (1938). Tidpunkten för hans död är oviss.

Carl von Ossietzky (1889 – 1938), ledande pacifistisk intellektuell, redaktör för tidskriften *Die Weltbuehne* (i vilket kap. 10 ur hans bok ”Det tyska pusslet” publicerades) och svarande i en uppseendeväckande förräderirättegång 1932. Han förlorade målet, sattes i fängelse och greps av SA när Hitler kom till makten. Han vann Nobelpriset 1936 när han låg på fängelsesjukhuset med tuberkulos. Han frisläpptes kort därefter men dog 1938 av tuberkulos.

Alla har de deltagit i det socialistiska uppbygget utan att hejdas av några svårigheter, alltid beredda att på minsta tecken ställa upp i första ledet.¹ Ska de nu undervisas av Thalheimer för att lära sig den rätta inställningen till arbetarstaten?

I Stalins politik har allt som är progressivt utvecklats av vänsteroppositionen för att sedan snappas upp av byråkratin. Med år i fängelse och exil betalar vänsteroppositionen priset för att man tagit initiativet till den planerade ekonomin, en högre utvecklingstakt, kampen mot kulakerna och för en bredare kollektivisering. På vilket sätt har dessa villkorslösa supportrar och förstående vänner, inklusive brandleriterna, bidragit till Sovjets ekonomiska politik? När allt kommer omkring – inte på något sätt! Bortom deras vaga och okritiska stöd till allt som görs i Sovjet döljer sig inte någon som helst internationell entusiasm, utan endast ljum sympati. Allting utspelas ju utanför deras eget fosterlands gränser. Brandler och Thalheimer antyder och säger ibland rakt ut: ”För oss tyskar skulle givetvis Stalins regim knappast gå an men för ryssarna är den god nog!”

Reformisterna ser den internationella situationen som en summa av nationella situationer. Marxisterna ser den nationella politiken som en funktion av den internationella. KPO (Brandleriterna) intar i denna avgörande fråga en nationell, reformistisk ståndpunkt d.v.s. i handling, om än inte i ord, avvisar man internationella principer som rättesnöret för den nationella politiken.

Thalheimers närmaste anhängare och kollega var Roy.² Hans politiska program för Indien liksom för Kina härleddes helt ur den stalinistiska idén om ”arbetar- och bondepartier” i östern. Under ett antal år framträdde Roy som propagandist för ett nationellt demokratiskt parti i Indien. Med andra ord, inte som en proletär revolutionär utan som en småborgerlig nationell demokrat. Detta invercade inte på något sätt på hans aktiva deltagande i brandleriternas centrala ledning.³

Brandleriternas nationella opportunist avslöjar sig brutalast i deras inställning till Sovjetunionen. Om man tar dem på orden så skulle den stalinistiska byråkratin inte göra några som helst misstag på sin egen bakgård. Men på något sätt blir ledningen för en helt likartad stalinistisk fraktion ödesdiger för Tyskland. Hur kan det komma sig? För det rör sig inte om Stalins personliga misstag som närs av att han inte känner till andra länder utan det är fråga om en särskild sorts misstag, det gäller en hel inriktning. Thälmann och Remmele känner Tyskland lika väl som Stalin känner Ryssland och lika väl som Cachin, Semard eller Thorez⁴ känner Frankrike. Tillsammans bildar de en internationell fraktion och utformar politiken för olika länder. Men det tycks som om denna politik som är oklanderlig i Ryssland är förödande för revolutionen i alla andra länder.

Brandlers ståndpunkt blir särskilt olycklig om den omsätts i Sovjetunionen där en brandlerit är tvungen att ge Stalin ett villkorslöst stöd. Radek som i grunden alltid stod närmare Brandler än vänsteroppositionen kapitulerade för Stalin. Brandler kunde inte göra annat än att bifalla detta. Men efter kapitulationen tvingade Stalin Radek att förklara Brandler och Thalheimer för

1 Dessa Stalins offer var nästan alla nära medarbetare till Trotskij i vänsteroppositionen i Ryssland.

2 **Manbendra Nath Roy** (1893 – 1953) var en ledande indisk kommunist. Redan vid Kominterns andra världskongress förde han fram tankar på att samarbeta med borgerliga nationalistiska element i kampen för oberoende. Han gick med i Bucharins högeropposition och blev brandlerit. På senare år övergav han helt socialismen.

3 MacDonalds regering har nyligen dömt Roy till många års fängelse. Kominterns press känner sig inte ens tvungade att protestera mot detta. Det går bra att knyta nära kontakter med Chiang Kai-shek, men man kan absolut inte försvara den indiske brandleriten Roy mot de imperialistiska slaktarna.” - Trotskijs anmärkning.

4 **Maurice Thorez** (1900 – 1964) blev 1924 en av ledarna för franska kommunistpartiet, gav under kort tid uttryck för sympati för vänsteroppositionen men anslöt sig sedan till stalinismen 1925. Han var det franska partiets generalsekreterare från 1930. Åren under andra världskriget tillbringade han i Moskva. Han återvände för att ta en ministerpost först i de Gaulles och sedan i Ramadiers regeringar varifrån han uppmanade motståndsgrupperna att upplösa sig och bekräftade order att sända franska trupper till Indokina. Han navigerade framgångsrikt genom avstaliniseringen och förblev partiets ledare fram till sin död.

”socialfascister” Den stalinistiska regimen platoniska friare i Berlin försöker inte ens krypande ta sig ur dessa förnedrande motsättningar. Men t.o.m. utan kommentarer är den praktiska målsättningen uppenbar. ”Om ni sätter mig i ledningen för partiet i Tyskland”, säger Brandler till Stalin, ”så skall jag å min sida förbinda mig att erkänna er ofelbarhet vad gäller ryska frågor förutsatt att ni tillåter mig att genomföra min egen politik i tyska frågor.” Kan man ha någon respekt för sådana ”revolutionärer”?

Men brandleriterna kritiserar också Kominterns politik på ett ytterst ensidigt och teoretiskt oärligt sätt. Dess enda brist tycks vara ”ultravänsterism”. Men kan någon anklaga Stalins fyraårspakt med Chiang Kai-shek för att vara ”ultravänsteristisk”? Kan man kalla bildandet av bondeinternationalen för ultravänsteristiskt? Kan alliansen med strejkbrytarna i General Council hänföras till pusjism (kuppmentalitet ö.a.)? Eller upprättandet av arbetar-bondepartier i Asien och jordbrukar-arbetarpartiet i Förenta staterna?¹

Och vilken är den stalinistiska ultravänsterismens sociala innebörd? Vad är den för något? En tillfällig sinnesstämning? En hastigt påkommen sjukdom? Hos teoretikern Thalheimer söker man förgäves efter ett svar.

Samtidigt har vänsteroppositionen för länge sedan löst gåtan: det är fråga om centrismens vänstergir. Men just denna definition som utvecklingen under de senaste nio åren har besannat kan brandleriterna inte godta eftersom den även tar kål på dem själva. De följde den stalinistiska fraktionen i alla dess *högersvängar* men protesterade mot *vänstersvängarna* och visade därigenom att de utgör centrismens högerflygel. Att de bröts loss från huvudstammen som en torr gren – det ligger i sakens natur. Under en snabb utveckling av centrismen skalas oundvikligen grupper och skikt av till såväl höger som vänster.

Det ovan sagda innebär inte att brandleriterna hade fel i precis allt. Inte alls. Jämfört med Thälmann och Remmele har de haft och har fortfarande rätt på många punkter. Det ligger inget ovanligt i detta. I sin kamp mot adventurism (äventyrspolitik, ö.a.) kan opportunisterna inta riktiga ståndpunkter. Och omvänt kan en ultravänsteristisk riktning korrekt fånga ögonblicket för övergången från kampen om massorna till kampen om makten. I slutet av 1923 gav ultravänsteristerna, i sin kritik av Brandler, uttryck för många riktiga idéer vilket inte hindrade dem från att 1924 – 25 begå de grövsta misstag. Det faktum att brandleriterna i sin kritik av apspelet under ”den tredje perioden” återupprepade ett antal gamla men riktiga uppfattningar bevisar inte att deras allmänna linje är riktig. Man måste analysera varje grupps politik under olika faser, såväl under försvarskamp som under offensiv, såväl under hög- som lågvatten, under de förhållanden som råder i kampen för att vinna massorna och under den direkta maktkampens villkor.

Ett marxistiskt ledarskap kan inte specialisera sig på enbart defensiv eller offensiv, eller enhetsfront, eller generalstrejk. För att på ett riktigt sätt kunna tillämpa alla dessa metoder måste man kunna göra en syntes av hela situationen, analysera dess drivkrafter och särskilja faser och omsvängningar samt på denna analys förmå bygga ett system av handlingar som svarar mot situationen och förbereder nästa fas.

Brandler och Thalheimer anser sig nästan ha monopol på ”kampen om massorna”. Helt allvarligt hävdar dessa herrar att vänsteroppositionens argument för enhetsfrontspolitiken är

1 **Bondeinternationalen** (Krestintern) som bildades av Komintern 1923 var ett experiment utan större framgång. Den försvann utan publicitet någon gång under det sena 1920-talet eller i början av 1930-talet. Det Bonde-arbetarparti som Trotskij syftar på är the Federated Farmer-Labor Party (förenade bonde-arbetarpartiet) en kortlivad konstruktion av det amerikanska kommunistpartiet som en opportunistisk manöver för att fånga upp LaFollettes reformrörelse. LaFollette vägrade dock att låta sig fångas upp och Bondearbetarpartiet upprättade en lista som toppades av en annan kandidat. Mindre än en månad efter det att Bonde-arbetarpartiet bildats bad Komintern (på Trotskij's begäran) det amerikanska kommunistpartiet dra sig ur. KP drog tillbaka kandidaterna för Bondearbetarpartiet och tillkännagav att man skulle driva en kampanj i sitt eget namn med sina egna kandidater. Då upplöstes det förenade bonde-arbetarpartiet.

ett plagiat på deras – brandleriternas – uppfattningar. Man ska inte neka någon rätten att vara anspråksfull! Föreställ er t.ex. att när ni förklarar för Heinz Neumann vad han gör för fel vid multiplikation så dyker det upp en tapper matematiklärare och talar om för er att ni plagierar eftersom han minsann år ut och år in förklarat räknekonstens mysterier på precis samma sätt.

I den nuvarande långtifrån komiska situationen har brandleriternas anspråk i alla fall gett mig en glad stund. Dessa herrars strategiska vishet är inte äldre än Kominterns tredje kongress. Mot den då existerande ”vänsterflygeln” försvarade jag då elementa rörande kampen om massorna. I min bok ”Den nya kursen” (*Kampen mot Stalin – 1923*, Bokförlaget Röda Rummet 1982) som ägnades en populär framställning av enhetsfrontspolitiken och som Komintern på sin tid publicerade på olika språk, betonade jag på alla tänkbara sätt det grundläggande i de idéer som framställdes. Så kan vi t.ex. på sid. 70 i den tyska utgåvan läsa: ”Med utgångspunkt från seriösa revolutionära erfarenheter så är allt som sagts elementära sanningar. Men vissa av kongressens ’vänsterelement’ har i denna taktik upptäckt en glidning åt höger.” . . . Bland dessa vissa element fanns Thalheimer själv tillsammans med Zinovjev, Bucharin, Radek, Maslow och Thälmann.

Anklagelsen för plagiat är inte den enda anklagelsen. Efter att ha stulit Thalheimers andliga egendom tycks det som om oppositionen givit den en opportunistisk uttolkning. Detta märkliga påstående kan uppmärksammas eftersom vi då under diskussionens gång kan ställa frågan om fascismens politik i skarpare belysning.

I en tidigare pamflett uttryckte jag tanken att Hitler inte kan komma till makten på ett parlamentariskt sätt. Även om vi antar att han kan mönstra sina 51 % av rösterna, så kommer tillväxten av de ekonomiska och skärningen av de politiska motsättningarna nödvändigtvis att leda till ett öppet utbrott innan detta ögonblick uppnås. Brandleriterna tillskriver mig därför idén att nationalsocialisterna kommer att lämna arenan ”utan att det behövs utomparlamentarisk massaktion från arbetarnas sida”. Är detta bättre än lögnerna i *Die Rote Fahne*?

Utifrån det omöjliga i att nationalsocialisterna kommer till makten ”på fredligt sätt” härledde jag oundvikligheten av andra sätt att ta makten: antingen genom att direkt störta regeringen eller genom en koalitionsfas med påföljande oundviklig regeringsomvälvning. Endast i ett enda fall hade fascismen kunnat förintä sig själv på ett smärtfritt sätt: Om Hitler 1932 tillämpat samma politik som Brandler tillgrip 1923. Utan att överskatta de nationalsocialistiska strategerna är jag ändå övertygad om att de är mer förutseende och av hårdare virke än Brandler & Co.

Ännu allvarligare är Thalheimers andra argument: att frågan om huruvida Hitler når makten på parlamentariskt eller annat sätt inte har någon som helst betydelse eftersom det inte förändrar fascismens ”väsen” som i vilket fall endast kan stabilisera sitt herradöme på arbetarorganisationernas ruiner. ”Skillnaden mellan Hitlers författningens enliga och författningsvidriga maktövertagande kan arbetarna lugnt överlämna till Vorwaerts redaktörer att forska i.” (*Arbeiterpolitik*, 10 januari). Om de mer avancerade arbetarna lyssnade till Thalheimer skulle Hitler ofelbart skära halsen av dem. För vår vise magister är endast fascismens ”väsen” betydelsefullt och han överlämnar åt redaktörerna på *Vorwaerts* att bedöma hur detta ”väsen” kommer att realiseras. Men kärnpunkten är att fascismens ”folkordsväsen” endast blir påtagligt efter det att den kommit till makten. Och uppgiften är just att förhindra den att nå makten. För att göra detta måste man förstå fiendens strategi och förklara den för arbetarna. Hitler gör sitt bästa för att ge sken av att hålla sig till de konstitutionella kanalerna. Endast en pedant och självutnämnd ”materialist” kan tro att ett sådant agerande inte gör något intryck på massornas medvetande. Hitlers författningstrohet syftar inte bara till att hålla dörren öppen för en allians med centristerna utan också till att lura socialdemokraterna, eller för att vara mer exakt, till att göra det lättare för socialdemokratins ledare att lura arbetarna. Om Hitler svär att han endast kommer att ta makten på ett

författningsenligt sätt så är det klart att faran för fascism idag inte är så stor. I varje fall finns det tillräckligt med tid att ytterligare några gånger i olika sorters val bekräfta styrkeförhållandena. Under täckmantel av en författningsenlig inriktning som invagar hans motståndare i säkerhet förbehåller sig Hitler möjligheten att slå till vid lägligt tillfälle. Hur enkel denna militära list än är i sig själv så har den en väldig kraft eftersom den inte bara bygger på de mellanliggande partiernas psykologi – de som skulle vilja lösa frågan fredligt och lagligt – utan också, vilket är farligare, på de nationella massornas lättrogenhet.

Det är också nödvändigt att tillägga att Hitlers manöver är tvåeggad: Han lurar inte bara sina motståndare utan också sina anhängare. Och samtidigt är kampanjen nödvändig för varje strid särskilt om den är offensiv. Denna kan bara bibehållas om man bibringar sin armé insikten att en öppen kamp är oundviklig. Detta betyder att Hitler inte alltför länge kan dra ut på sin ömma romans med Weimar-författningen utan att demoralisera sitt folk. I sinom tid måste han dra fram kniven ur skjortärmen.

Det räcker inte att bara förstå fascismens ”väsen”. Man måste kunna bedöma den som ett levande politiskt fenomen, som en medveten och förslagen fiende. Vår magister är alltför ”sociologisk” för att vara revolutionär. Står det inte i själva verket klart att Thalheimers djupsinne ingår i Hitlers beräkningar som en gynnsam faktor. För om man kopplar samman Vorwaerts sätt att sprida konstitutionella illusioner med den sårbarhet för fiendens militära list som orsakas av dessa illusioner så visst hjälps fienden.

En organisation kan vara betydelsefull antingen genom sin breda anslutning eller p.g.a. innehållet i de idéer som den förmår tillföra arbetarrörelsen. Brandleriterna har varken det ena eller det andra. Men med vilket högtravande förakt utbreder sig inte Brandler och Thalheimer ändå om det centristiska träsket SAP! Om man jämför dessa två organisationer – SAP och KPO – så ligger dock alla fördelarna hos den förra. SAP är inte ett träsk utan rinnande vatten. Den flyter från höger mot vänster, till kommunismen. Vattnet har inte renats, det finns mycket skräp och slamm i det, men det är inget träsk. Beteckningen ”träsk” passar mycket bättre på Brandler-Thalheimers organisation som kännetecknas av en total ideologisk stagnation.

Inom KPO-gruppen har det länge funnits en opposition som framför allt är missnöjd med det faktum att deras ledare försökt anpassa sin politik, inte så mycket efter de objektiva förhållandena som efter stämningarna vid den stalinistiska generalstaben i Moskva.

Att Walcher-Frölichs m.fl.¹ opposition under ett antal år har tolererat Brandler-Thalheimers politik, en politik som särskilt i förhållande till Sovjet inte bara var felaktig utan också medvetet hycklande och politiskt oärlig – detta kommer ingen att räkna till den grupps fördel som nu har brutit sig loss. Men det faktum kvarstår, att Walcher-Frölichs grupp äntligen har insett den totala hopplösheten hos en organisation vars ledare följer sina överordnades minsta vink. Minoriteten ser det som nödvändigt att föra en oberoende och aktiv politik, inte i förhållande till stackars Remmele, utan gentemot den stalinistiska byråkratins inriktning och herravälde i Sovjet och i Komintern. Om vi, mot bakgrund av ännu ganska otillräckligt material tolkar Walcher-Frölichs ståndpunkt korrekt så innebär den i detta avseende ett steg framåt. Men efter att ha brutit med en uppenbarligen död grupp så står minoriteten först nu inför frågan om en ny inriktning, nationellt och särskilt internationellt.

Så vitt man kan bedöma ser den minoritet som burit som sin huvuduppgift under den omedelbara framtiden att inrikta sig på SAP:s vänsterflygel och att sedan man vunnit det nya partiet för kommunismen, med dess hjälp bryta upp KPD:s (det tyska kommunistpartiet ö.a.)

1 **Jakob Walcher** (1887–1970) var spartakist, en av grundarna av tyska kommunistpartiet och senare brandlerit. Han bröt 1931 med KPO tillsammans med Frölich och ledde en gruppering som gick till SAP. Efter andra världskriget återvände han till stalinisterna och tog befattningar i Östtyskland.

Paul Frölich (1884–1953) var också en av det tyska kommunistpartiets grundare, brandlerit och ledare för SAP. Han emigrerade 1933 och skrev ett flertal böcker bl.a. en biografi över Rosa Luxemburg. Han dog i Västtyskland 1953.

byråkratiska konservatism. I dess allmänna och obestämda form är det omöjligt att kommentera denna plan eftersom de grundläggande principer som minoriteten står på fortfarande är oklara liksom de metoder den tänker sig att tillämpa i kampen för dessa principer. En plattform är oundgänglig! Vi avser inte ett dokument som upprepar den kommunistiska katekesens elementa utan tydliga och konkreta svar på de frågor angående den proletära revolutionen som har plågat kommunismens led under de senaste nio åren och som än idag bevarar sin brinnande aktualitet. I avsaknad av en sådan kommer man endast att uppgå i SAP och hindra, inte underlätta dess utveckling mot kommunism.

Vänsteroppositionen kommer uppmärksamt och utan några förutfattade meningar att följa minoritetens utveckling. Mer än en gång i historien har splittringen inom en livlös organisation givit upphov till en progressiv utveckling för dess livsdugliga del. Vi skulle verkligen bli glada om denna lag bekräftades även i detta fall i minoritetens utveckling. Men endast framtiden kan ge svaret.

13. Strejkstrategi

På det fackliga området har den kommunistiska ledningen totalt förvirrat partiet. Den vanliga inriktningen under ”den tredje perioden” var för uppbygget av parallella fackföreningar. Man antog att massrörelsen skulle översvämma de gamla organisationerna och att RGO:s (den revolutionära fackföreningsoppositionen) kommittéer skulle ta initiativet i den ekonomiska kampen. Det var bara en liten struntsak som fattades för att denna plan skulle förverkligas nämligen massrörelsen. Vårfloden spolar bort många stängsel. Lozovskij beslutar sig därför för att riva stängslet och hoppas att vårfloden kommer!

De reformistiska fackföreningarna har överlevt. Kommunistpartiet lyckades bli utkastat från fabrikena. Därefter började man göra vissa korrigeringar i fackföreningspolitiken. Kommunistpartiet har vägrat att uppmana de oorganiserade arbetarna att gå med i reformistiska fackföreningar. Men man har även satt sig emot att arbetare lämnar fackföreningarna. Samtidigt som man bygger parallella organisationer har man återupptagit parollerna om en kamp om inflytandet inom de reformistiska fackföreningarna. Hela konstruktionen är perfekt självförstörande.

Die Rote Fahne beklagar sig över att många kommunister anser det meningslöst att delta i reformistiska fackföreningar. ”Varför ska vi dra igång det gamla skrället igen”, säger de. Och varför egentligen? Om man på allvar tänker ta kamp om kontrollen av de gamla fackföreningarna så borde man uppmana de oorganiserade att gå med i dem. Det är just dessa nya skikt som kan ge vänsterflygeln sitt stöd. Men då kan man inte bygga parallella fackföreningar d.v.s. skapa konkurrerande organ för att rekrytera arbetarna.

Den politik som anbefalls uppifrån för arbetet inom de reformistiska fackföreningarna ligger på samma nivå som resten av den hopplösa röran. Den 28 januari läxar *Die Rote Fahne* upp de kommunistiska medlemmarna i metallarbetarnas fackförening i Düsseldorf eftersom de för fram parollen: ”Skoningslöst krig mot fackföreningsledarnas deltagande” i stödet till Brüningregeringen. Sådana ”opportunistiska” krav är inte tillåtna eftersom de förutsätter (!) att reformisterna kan vägra stöda Brüning och hans undantagslagar. Detta låter verkligen som ett dåligt skämt! *Die Rote Fahne* anser att det räcker att komma med tillmälen mot ledarna men förbjuder att de utsätts för massornas politiska prövning.

Och samtidigt är det just inom fackföreningarna som ett utomordentligt fruktbart fält nu står öppet för handling. Medan det socialdemokratiska partiet fortfarande har utrymme att lura arbetarna med politiskt tjo och tjim så står fackföreningarna inför en dyster fångelsemur i kapitalismens återvändsgata. De 200.000 till 300.000 arbetare som nu är organiserade i fristående RGO-fackföreningar skulle kunna utgöra en ovärderlig surdeg inom det reformistiska samfundet.

I slutet av januari hölls en kommunistisk konferens i Berlin för fabrikskommittéer från hela landet. *Die Rote Fahne* rapporterade: ”Fabrikskommittéerna svetsar samman den röda arbetarfronten” (2 februari 1932). Förgäves letar man efter information om konferensens sammansättning, antalet industrier och arbetare som var representerade. I motsats till bolsjevismen som noggrant och öppet redovisade varje förändring av styrkeförhållandena inom arbetarklassen, följer de tyska stalinisterna de ryska i fotspåren och leker kurragömma. De vill inte gärna erkänna att mindre än 4 procent av fabrikskommittéerna är kommunistiska i förhållande till 84 procent socialdemokratiska! I denna relation summeras ”den tredje perioden”. Antag nu att man kallar kommunisternas isolering i industrin för ”Den röda enhetsfronten”; skulle detta verkligen förbättra saken?

Inom proletariatet ger kapitalismens utdragna kris upphov till den värsta och farligaste gränsdragningen – den mellan anställda och arbetslösa. Genom det faktum att reformisterna kontrollerar de industriella centra medan kommunisterna kontrollerar de arbetslösa förlamas dessa båda delar av proletariatet. De anställda tycker sig kunna avvakta lite längre. De arbetslösa är mer otåliga. Deras otålighet har för närvarande en revolutionär prägel. Men om kommunistpartiet inte lyckas finna former och paroller för kampen som enar de anställda och de arbetslösa och därigenom öppnar perspektivet på en revolutionär lösning så kommer de arbetslösas otålighet oundvikligen att riktas mot kommunistpartiet.

Trots bolsjevikpartiets korrekta politik och revolutionens snabba utveckling 1917 så började t.o.m. i Petrograd de sämst ställda och otåligaste skikten av proletariatet mellan september och oktober att vända sig från bolsjevikerna till syndikalister och anarkister. Om inte oktoberupproret brutit ut i tid så hade upplösningen inom proletariatet blivit akut och lett till en tillbakagång för revolutionen. I Tyskland finns det inget behov av anarkister. Deras plats kan intas av nationalsocialisterna som har förenat anarkistisk demagogi med medvetet reaktionära syften.

Inte på något sätt kan man säga att arbetarna en gång för alla blivit immuna mot fascismens inflytande. Proletariatet och småbourgeoisin överlappar särskilt nu när reservarmén av arbetare ger upphov till småhandlare, gatuförsäljare osv. medan den ruinerade småbourgeoisin avsondrar proletärer och trasproletärer.

Tjänstemän, teknisk och administrativ personal och vissa funktionärsskikt utgjorde tidigare ett av socialdemokratins viktigaste stöd. För närvarande har dessa element gått över till eller går över till nationalsocialisterna. Om de inte redan har börjat göra det så har de möjlighet att dra med sig ett skikt av arbetararistokratin. Här tränger nationalsocialismen *ovanifrån* in i proletariatet.

Avsevärt farligare är emellertid möjligheten att den tränger in underifrån, genom de arbetslösa. Utan framtidsutsikter och förhoppningar kan ingen klass existera under längre tid. De arbetslösa utgör inte en klass men de formar redan ett mycket kompakt och solitt skikt som förgäves försöker befria sig från oacceptabla villkor. Om det är en allmän sanning att enbart den proletära revolutionen kan rädda Tyskland från upplösning och förfall så gäller detta alldeles särskilt för de milliontals arbetslösa.

Jämfört med kommunistpartiets oförmåga i fabriker och fackföreningarna betyder partiets numeriska tillväxt ingenting. I ett skakat land som härjas av kriser och motsättningar kan ett extremt vänsterparti få tiotusentals nya sympatisörer särskilt om dess hela apparat är inriktad på att fånga in medlemmar genom ”tävling”. Det helt avgörande är förhållandet mellan partiet och klassen. En enda kommunist som väljs till fabrikskommittén eller till en fackföreningsadministration har större betydelse än tusentals ihopräfsade nya medlemmar som går med i partiet idag för att lämna det imorgon.

Men inflödet av enskilda medlemmar till partiet kommer inte att fortsätta i all oändlighet. Om kommunistpartiet fortsätter att uppskjuta kampen till dess man helt trängt ut reformisterna

så kommer man att få se att socialdemokratin vid en viss punkt upphör att förlora sitt inflytande till kommunistpartiet samtidigt som fascisterna börjar splittra de arbetslösa som utgör kommunistpartiets huvudsakliga stöd. Ett politiskt parti som inte utnyttjar sina krafter för att lösa de problem som situationen ställer kommer alltid att drabbas.

I syfte att bereda väg för masskampen försöker kommunistpartiet uppmuntra till isolerade strejker. På detta område har framgångarna inte varit stora. Som alltid hänger sig stalinisterna åt självkritik: ”Vi är ännu oförmögna att organisera” . . . ”Vi har ännu inte lärt oss hur vi ska dra till oss” . . . ”Vi har ännu inte lärt oss hur vi ska fånga” . . . Och när de säger ”vi” menar de alltid ”ni”. Man återupplivar teorin från marsdagarna 1921, saliga i åminnelse, en teori som föreslår att proletariatet ska ”elektrifieras” genom minoritetens offensiva agerande. Men arbetarna har inte något som helst behov av att ”elektrifieras”. Vad de vill ha är en klar inriktning och hjälp att skapa grundval för en massrörelse.

Kommunistpartiet motiveras uppenbarligen i sin strejkstrategi av enskilda Lenincitat i uttolkning av Manuilskij eller Lozovskij. Visst fanns det perioder när bolsjevikerna kämpade mot ”strejkraseriet” medan bolsjevikerna tvärtom ställde sig i ledningen för varje ny strejk och drog allt större massor med i rörelsen. Detta svarade mot perioder när nya skikt av arbetarklassen vaknade upp. Sådan var bolsjevikernas taktik, under det industriella uppsvinget åren före kriget och under de första månaderna av februarirevolutionen.

Men under perioden omedelbart före oktober med början vid julistriderna 1917 antog bolsjevikernas taktik en annan karaktär. Man höll tillbaka strejker, bromsade upp dem, eftersom varje större strejk hade en tendens att omvandlas till en avgörande strid samtidigt som de politiska förutsättningarna för denna strid ännu inte hade mognat.

Under dessa månader fortsatte bolsjevikerna dock att ställa sig i spetsen för alla strejker som, trots deras varningar, blossade upp i huvudsakligen mer efterblivna industrigrenar (bland textilarbetare, läderarbetare osv.)

Medan bolsjevikerna under vissa förhållanden i revolutionens intresse djärvt uppmuntrade till strejker så höll de i andra situationer tillbaka strejker i revolutionens intresse. Här liksom annars finns det ingen färdig formel. Men under varje given period utgjorde bolsjevikernas strejktaktik en del av deras allmänna taktik och för den avancerade arbetaren stod sambandet mellan delen och helheten hela tiden klart.

Hur är förhållandena f.n. i Tyskland? De anställda arbetarna motsätter sig inte lönesänkningar eftersom de är rädda för de arbetslösa. Det är inte så underligt. Med flera millioner arbetslösa är den vanliga fackföreningsorganiserade strejken uppenbarligen fruktlös. Det är den desto mer p.g.a. den politiska antagonismen mellan anställda och arbetslösa. Detta utesluter inte möjligheten av enskilda strejker särskilt i mer efterblivna och mindre centraliserade industrigrenar. Men i en sådan här situation är det just arbetarna i de viktigaste industrigrenarna som är mest benägna att lyssna till de reformistiska ledarna. Kommunistpartiets försök att utlösa strejkkamp utan att förändra den allmänna situationen inom proletariatet leder enbart till mindre gerillaoperationer som, även om de är framgångsrika, blir utan efterföljd.

Enligt kommunistiska arbetares vittnesbörd (t.ex. i *Der Rote Aufbau*) så talas det i fabriker en hel del om att strejker i olika industrier idag inte har någon mening och att bara en generalstrejk skulle kunna hjälpa arbetarna ur deras trångmål. ”Generalstrejken” står här för en inriktning på kamp. Arbetarna blir inte så inspirerade av enskilda strejker eftersom man har att göra med statsmakten direkt. Genom Brünings undantagslagar talar monopolkapitalet till arbetarna.¹

1 Vissa ultravänsterister (t.ex. den italienska bordigistgruppen) hävdar att det endast i ekonomisk kamp är tillåtet att upprätta enhetsfront. Under vår tidsepok är det mindre än någonsin möjligt att skilja ekonomisk kamp från politisk. Även små barn skulle lära sig denna sanning av exemplet Tyskland där löneavtal och

För att dra med arbetarna i en strejk avstod agitatorerna i arbetarrörelsens barndom ofta från att föra fram revolutionära och socialistiska perspektiv för att inte skrämja bort arbetarna. Idag är situationen den rakt motsatta. De tongivande skikten bland de tyska arbetarna kan besluta sig för att påbörja en ekonomisk försvarskamp endast under förutsättning att man är klar över den fortsatta kampens allmänna inriktning. Och man känner inte att denna inriktning återfinns hos den kommunistiska ledningen.

Angående taktiken under marsdagarna 1921 i Tyskland¹ (att ”elektrifiera” proletariatets minoritet istället för att vinna dess majoritet) sa författaren följande vid den tredje kongressen: ”När den överväldigande majoriteten av arbetarklassen inte bryr sig om rörelsen, inte sympatiseras med den och ifrågasätter dess framgång samtidigt som minoriteten störtar iväg och på ett mekaniskt sätt försöker driva arbetarna till strejk – ja, då kan denna otåliga minoritet under partiets täckmantel komma på kollisionkurs med arbetarklassen och bryta nacken.”

Innebär detta att strejkkampen bör överges? Nej inte överges utan stärkas genom att den ges de nödvändiga politiska och organisatoriska förutsättningarna. En av dessa är att återupprätta *fackföreningarnas* enhet. Den reformistiska byråkratin är förstas emot detta. Hittills har splittringen på bästa sätt garanterat dess ställning. Men situationen inom fackföreningarna har p.g.a. det överhängande hotet från fascismen förändrats till byråkratins nackdel. Enhetens dragningskraft blir allt starkare. Om under nuvarande betingelser Leiparts klick skulle försöka förbjuda att enhet återställs så skulle detta omedelbart fördubbla eller tredubbla kommunisternas inflytande inom fackföreningarna. Ingenting skulle vara bättre än att enheten blev verklighet. Ett brett handlingsfält skulle öppnas för kommunisterna. Idag krävs inga halvmessyrer utan en djärv helomvändning!

Utän en omfattande kampanj mot de höga levnadsomkostnaderna, för en kortare arbetsvecka, mot lönesänkningar – utan att dra in de arbetslösa i denna kamp hand i hand med de anställda – utan en lyckosam tillämpning av enhetsfrontspolitiken så kommer de improviserade småstrejkerna inte att leda rörelsen ur återvändsgränden.

Vänstersocialdemokraterna pratar om nödvändigheten att ta till generalstrejken ”i händelse av att fascisterna kommer till makten”. Inom de fyra väggarna på sitt eget arbetsrum glänsar troligen t.o.m. Leipart med sådana hotelser. *Die Rote Fahne* talar här om luxemburgism. Det är att förtala den stora revolutionären. Även om Rosa Luxemburg överskattade generalstrejkens *självständiga* betydelse när det gäller maktfrågan så förstod hon mycket väl att en generalstrejk inte kan godtyckligt utropas, att den måste förberedas genom arbetarrörelsens hela tidigare inriktning, genom partiets och fackföreningarnas politik. Men för vänstersocialdemokraterna blir masstrejken mer en tröstande myt som lagts över en sorglig verklighet.

Under många år lovade de franska socialdemokraterna att de i händelse av krig skulle ta till generalstrejken. Kongressen i Basel 1912² lovade t.o.m. att tillgripa ett revolutionärt uppror. Men hotet om generalstrejker liksom om uppror vari båda fallen fråga om teateråska. Vad det

---

arbetarlöner skärs ner genom administrativa beslut.

I förbigående kan vi nämna att stalinisterna nu återupplivar många av bordigismens tidiga påhitt. Det är då inte så konstigt att ”Prometeus-gruppen” som ingenting har lärt och som inte tagit ett steg framåt, idag, under Kominterns vänsterväng står mycket närmre stalinisterna än oss.

- 1 **Marsdagarna** 1921. Det tyska kommunistpartiet utfärdade i mars 1921 ett upprop för ett väpnat uppror för att ta makten i anslutning till kampen i gruvdistrikten mot den fortsatta socialdemokratiska reaktionen. Maslow och Thalheimer befann sig bland de ultravänsteristiska ledare som var ansvariga för aktionen som krossades efter två veckor. Kominterns tredje kongress tog avstånd från aktionen och de teorier om att ”galvanisera” arbetarna som ultravänsteristerna förde fram.
- 2 **Kongressen i Basel** 1912 var en extrakongress för Andra internationalen (den 24 november 1912) och som innebar högvattenmärket i internationalens utveckling. Dess resolutioner om att fullfölja de revolutionära situationer som det kommande världskriget gav upphov till förordades grundligt två år senare när de ledande socialdemokratiska partierna stödde sina regeringar i krig.

här är fråga om är inte strejken i förhållande till upproret utan den livlösa, formella läpparnas beaktelse till såväl strejken som upproret. Reformisten beaktad med revolutionen som abstrakt begrepp – sådan var vanligen socialdemokraten av Bebels typ före kriget. Bredvid denne framstår efterkrigsreformisten som svingar hotet om generalstrejk i luften, som en ren karikatyr.

Kommunistledningen har förstås en mycket mer nogräknad hållning till generalstrejken. Men även i denna fråga saknar man klarhet. Och det krävs snabbt klarhet. Generalstrejken är ett mycket viktigt kampvapen men det är inte allmängiltigt. Under vissa förhållanden kan en generalstrejk försvaga arbetarna mer än deras närmaste fiende. Strejken måste vara ett viktigt element i de strategiska beräkningarna och inte något universalmedel som dränker all annan strategi.

Allmänt sett är generalstrejken den svagares vapen i kampen mot den starkare eller mer precis, dens vapen som i början av kampen känner sig svagare mot den som man anser vara starkare. När jag inser att jag inte själv kan använda ett viktigt vapen så skall jag försöka förhindra att mina motståndare använder det. Om jag inte själv kan skjuta med kanonerna så ska jag åtminstone ta bort slutstyckena. Detta är generalstrejkens ”idé”.

Generalstrejken var alltid vapnet mot en förskansad statsmakt som till sitt förfogande hade järnvägar, telegraf, polis och armé osv. Genom att förlama regeringsapparaten ”skrämd” generalstrejken antingen regeringen eller skapade förutsättningar för en revolutionär lösning av maktfrågan.

Generalstrejken är den mest effektiva kampmetoden under förhållanden då massorna endast enas av revolutionär indignation men saknar militär organisering och ledning, och i förväg varken kan uppskatta styrkeförhållanden eller utarbeta en handlingsplan. Man kan således anta att den antifascistiska revolutionen i Italien, efter att ha inletts genom några delstrider oundvikligen kommer att passera generalstrejkens stadium. Endast på detta sätt kommer Italiens nu uppsplittrade proletariat att än en gång känna sig som en enad klass och kunna mäta sig med styrkan hos den fiende som måste störtas.

Enbart om fascismen redan tagit makten och hade ett stadigt grepp om statsapparaten skulle man i Tyskland vara tvungen att bekämpa fascismen med hjälp av generalstrejken. Men parollen om generalstrejk är bortkastad så länge det handlar om att slå tillbaka de fascistiska försöken att ta makten.

När Kornilov marscherade mot Petrograd gav varken bolsjevikerna eller sovjeterna som helhet ens en tanke åt att utropa generalstrejk. På järnvägarna gällde kampen att få arbetarna och järnvägspersonalen att transportera de revolutionära trupperna och försena Kornilovs avdelningar. Fabrikerna upphörde endast att fungera i den utsträckning som arbetarna måste ge sig av till fronten. De industrier som betjänade den revolutionära fronten arbetade med fördubblad energi.

Vid tiden för oktoberupproret var det inte heller tal om någon generalstrejk. Till sin överväldigande majoritet följde fabrikerna och regementena bolsjeviksovjets ledning omedelbart före omstörtningen. Att i det läget uppmana fabrikerna att gå i strejk innebar att försvaga sig själv och inte fienden. Vid järnvägarna kämpade arbetarna för att hjälpa upproret. Under neutralitetens täckmantel stödde järnvägstjänstemännen kontrarevolutionen. En generalstrejk av järnvägsarbetarna skulle ha saknat all betydelse. Frågan avgjordes genom att arbetarna vägde tyngre än tjänstemännen.

Om kampen i Tyskland skulle blossa upp genom delstrider med upphov i fascistiska provokationer så skulle en uppmaning till generalstrejk knappast svara mot den allmänna situationen. Generalstrejken skulle först av allt innebära att stad skulle isoleras från stad, stadsdelar från stadsdelar och t.o.m. en fabrik från andra fabriker. Det är mycket svårare att hitta och samla de arbetslösa. Fascisterna, som inte saknar staber, kan under sådana

förhållanden uppnå en viss överlägsenhet tack vare centraliserat ledarskap. Förvisso är deras massor så uppsplittrade att även under dessa villkor det fascistiska kuppöversöket skulle kunna slås tillbaka. Men då är vi redan inne på en annan sida av saken.

Frågan om järnvägs-kommunikationerna får t.ex. inte behandlas som en ”prestige-fråga” som kräver att alla bör strejka utan som en fråga om militär ändamålsenlighet. För vem och mot vem skall kommunikationsvägarna användas vid en konflikt?

Därför är det nödvändigt, inte att förbereda sig för generalstrejk, utan för att slå tillbaks fascisterna. Detta innebär att det överallt bör skapas operationscentra, stödtrupper, reserver, lokala staber och centralmyndigheter, smidiga kommunikationsmetoder och elementära mobiliseringsplaner.

Det som utträttades av de lokala organisationerna i ett avlägset hörn, i Bruchsal och Klingenthal, där kommunisterna tillsammans med SAP och fackföreningarna har byggt upp försvarsorganisationen trots att de bojkottades av den reformistiska byråkratins övre skikt – det tjänar trots sin blygsamma omfattning som en modell för hela landet. O, högsta ledare! – om ändå ens röst hördes härifrån och man kunde skrika – O, ni strategins vise män, lär er av arbetarna i Bruchsal och Klingenthal! Gör som de! Vidga deras erfarenheter och utmejsla dess former! Lär av arbetarna i Bruchsal och Klingenthal!

Till sitt förfogande har den tyska arbetarklassen starka politiska, ekonomiska och idrottsorganisationer. I detta ligger skillnaden mellan ”Brünings styre” och ”Hitlers styre”. Det är inte Brünings förtjänst. En svag byråkrati är ingen fördel. Men man måste se det som det är. Det väsentliga, grundläggande och avgörande förhållandet är att den tyska arbetarklassen ännu idag står fullt organisatoriskt rustad. Om den är svag så är det endast för att dess organiserade styrka används på ett felaktigt sätt. Men det krävs bara att man över hela landet sprider erfarenheterna från Bruchsal och Klingenthal så skulle situationen i Tyskland bli en helt annan. Under sådana förhållanden skulle arbetarklassen gentemot fascismen kunna använda mycket effektivare och direktare kampmetoder än generalstrejken. Men om behovet av att ta till generalstrejken ändå genom en rad omständigheter skulle uppstå (ett sådant behov kunde uppstå ur bestämda förhållanden mellan fascisterna och regeringsorganen) så kunde försvarskommittéerna på enhetsfrontens grund genomföra massstrejken med på förhand garanterad framgång.

Kampen skulle inte upphöra på detta stadium. För vad är försvarsorganisationen i Bruchsal och Klingenthal i själva verket? Man måste kunna se det stora i det lilla. Den är arbetarrepresentanternas lokala råd. Detta är inte vad den kallar sig. Det är inte så den känner sig eftersom det rör sig om en lantlig avkrok. Även här är det kvantiteten som avgör kvaliteten. Överför detta experiment till Berlin och ni har arbetarrepresentanternas råd i Berlin.

14. Arbetarkontroll och samarbete med Sovjet

När vi talar om parollerna för den revolutionära perioden måste vi undvika att ge den en alltför skarp avgränsning. Enbart under en revolutionär period ska man bilda råd. Men när börjar den? Det kan man inte ta reda på genom att titta i almanackan. Enbart genom handling kan man känna sig för. Man *måste* bilda råd när man *kan* bilda råd.*

* Glöm inte att stalinisterna i Kina motarbetade upprättandet av råd under det revolutionära uppsvinget medan de, under nedgångsperioden, när de beslutade om ett uppror i Kanton, uppmanade massorna att bilda råd samma dag som upproret!

Parollen om arbetarkontroll över produktionen hänför sig särskilt och i allmänhet till samma period som upprättandet av råd. Men inte heller detta bör ses mekaniskt. Massorna kan under speciella förhållanden närma sig kontroll över produktionen avsevärt tidigare än de är beredda att upprätta råd.

Brandler och hans vänsterskugga – Urbahns – har använt parollen om kontroll över produktionen helt oberoende av den politiska situationen. Detta har enbart diskrediterat parollen. Men det vore fel att nu inför den överhängande politiska krisen avvisa parollen endast p.g.a. att massoffensiven synbarligen ännu inte existerar. En offensiv kräver paroller som anger rörelsens inriktning. En period av propaganda är oundviklig för att parollen ska kunna genomsyra massorna.

Beroende på omständigheterna kan kampanjen för arbetarkontroll utvecklas inte med utgångspunkt i produktionen utan i konsumtionen. Brüningregeringens löfte att sänka varupriserna samtidigt med lönerna har inte förverkligats. Denna fråga måste helt uppta proletariatets mest efterblivna delar som idag befinner sig mycket långt från tanken att ta makten. Det enda verkliga sättet att kämpa för lägre priser är genom arbetarkontroll över industrins utgifter samt handelsvinster. Inom ramarna för ett allmänt missnöje kan arbetarkommissioner med deltagande av arbetarhustrur med syfte att hejda de ökande margarinkostnaderna bli mycket konkret början till arbetarkontrollen över industrin. Det är självklart att detta endast är ett av de möjliga angreppssätten och endast ges som exempel. Det rör sig ännu inte om att leda industrin. Arbetarkvinnan kommer inte omedelbart att gå så långt. Tanken är henne fjärran. Men det är lättare för henne att gå från konsumentkontroll till kontroll över produktionen och därifrån till direkt ledningsfunktion allt beroende på revolutionens allmänna utveckling.

Kontroll över industrin innebär i dagens Tyskland, under den nuvarande krisen, inte enbart kontroll över de fungerande utan också över de delvis fungerande samt stängda industrierna. Detta förutsätter att de arbetare som tidigare arbetade i dessa industrier deltar i kontrollen. Uppgiften måste vara att på grundval av en ekonomisk plan och under fabrikskommittéernas ledning sätta de döda industrierna i rörelse. Detta leder omedelbart till frågan om administreringen av industrin på regeringsnivå d.v.s. till arbetarregeringens expropriering av kapitalisterna. Arbetarkontroll är alltså inte ett långvarigt ”normalt” förhållande som löneförhandlingar eller socialförsäkring. Kontrollen är en övergångsåtgärd under den högsta anspänning i klasskriget och kan endast förstås som en brygga till den revolutionära nationaliseringen av industrin.

Brandleriterna anklagar vänsteroppositionen för att ha bestulit dem på parollen om kontroll över produktionen efter att ha förhånat parollen under ett antal år. Anklagelsen är ganska oväntad! Parollen om kontroll över industrin framfördes första gången i bredare omfattning av bolsjevikpartiet 1917. I Petrograd blev Petrogradsovjeten ansvarig även för hela kampanjen på detta område. Som åskådare till och deltagare i detta arbete kan jag omvitna att vi aldrig var tvungna att vända oss till Thalheimer-Brandler för vägledning eller att använda deras teoretiska kunskaper. Anklagelsen för ”plagiat” är formulerad med en viss obetänksamhet.

Men detta är inte huvudproblemet. Den andra delen av anklagelsen är betydligt allvarigare – att ”trotskisterna” tills nu har argumenterat mot en kampanj under parollen om kontroll över produktionen men att de nu är för denna paroll. I detta ser brandleriterna vår inkonsekvens! I stället avslöjar de endast en total okunnighet om den revolutionära dialektik som ligger i denna paroll om arbetarkontroll som de reducerar till en teknisk bruksanvisning för att ”mobilisera massorna”. De dömer sig själva när de framhåller att de under ett antal år har upprepat en paroll som endast lämpar sig för en revolutionär period. Den hackspett som år ut och år in har hamrat på en eks bark är säkert i djupet av sin själ övertygad om att den skogshuggare som med sin yxa hugger ner trädet, på ett kriminellt sätt plagierar honom, hackspetten.

Kontrollparollen är alltså för oss knuten till den period av dubbelmakt i industrin som svarar mot övergången från det borgerliga styret till det proletära. Så är det inte alls, invänder Thalheimer, dubbelmakt måste betyda ”jämställdhet (!) med ägarna”. Och arbetarna kämpar för att helt leda industrier. Brandleriterna tänker inte låta ”kastra” (som de uttrycker det!)

den revolutionära parollen. För dem ”innebär kontrollen över produktionen att arbetarna styr industrin” (17 januari 1932). Men varför då kalla styre för *kontroll*? Med kontroll menar alla människor att en institution övervakar och lägger band på en annans arbete. Kontroll kan vara aktiv, dominerande och allomfattande. Men det är fortfarande fråga om kontroll. Själva tanken med denna paroll var att övergångsregimen skulle växa ut inom industrin när kapitalisten och hans administratörer inte längre, utan arbetarnas samtycke, kunde vidta någon åtgärd samtidigt som arbetarna å andra sidan inte hade åstadkommit de politiska förutsättningarna för nationalisering och varken i teknisk mening övertagit styret eller skapat de organ som krävs för detta. Låt oss inte glömma att vad det här gäller är inte bara att ta över fabriker utan också avyttring av produkterna samt att försörja fabriker med råvaror och ny utrustning liksom lånetransaktioner osv.

Styrkeförhållandena i fabriken bestäms av kraften i proletariats övergripande offensiv mot bourgeoisien. Allmänt sett kan man endast tänka sig kontroll när proletariats styrkor är klart överlägsna kapitalismens. Men det är fel att tänka sig att alla frågor under en revolution behöver lösas och löses genom tvång. Fabriker kan intas med hjälp av röda gardet men för att driva dem krävs nya lagliga och administrativa förutsättningar samt framför allt kunskap, färdighet och lämpliga organisatoriska former. Det krävs en viss lärotid. Under denna tid har proletariatet intresse av att lämna driften i händerna på en erfaren administration samtidigt som man tvingar den att hålla alla räkenskaper öppna och upprättar en aktiv övervakning av alla dess kontakter och handlingar.

Arbetarkontrollen utgår från den enskilda arbetsplatsen. Fabrikskommittén är kontrollorganet. Fabriksorganen för kontroll förenas med varandra i enlighet med de ekonomiska banden mellan industrierna. I denna fas föreligger ännu inte någon allmän ekonomisk plan. Utövandet av arbetarkontroll lägger endast grunden för en sådan plan.

Även inledningsvis kommer arbetarstyret av industrin tvärtom i mycket större utsträckning att komma ovanifrån eftersom det inte går att skilja från statsmakten och den övergripande ekonomiska planen. Centraliserade råd och inte *fabrikskommittéer* är instrument för detta styre. Fabrikskommitténs roll är förstas fortfarande betydelsefull. Men när det gäller ledningen av industrin har den inte längre en ledande utan en bidragande roll.

I Ryssland, där den tekniska intelligensian liksom bourgeoisien var övertygad om att bolsjevikexperimentet endast skulle vara några veckor och därför hade inriktat sig på alla slags sabotage och vägrat att gå med på några som helst överenskommelser, där utvecklades inte arbetarkontrollens stadium. Kriget förstörde dessutom den ekonomiska strukturen genom att göra arbetarna till soldater. Därför kan man finna jämförelsevis lite i de ryska erfarenheterna angående arbetarkontrollen som en särskild styrelseform inom industrin. Men denna erfarenhet är desto värdefullare eftersom den omvänt visar att det unga och oerfarna proletariatet, omringat av fiender kunde organisera ledningen av industrin t.o.m. i ett efterblivet land under allmänt sabotage inte bara från ägarnas sida utan också från den tekniskt- administrativa personalen. Vad skulle då inte den tyska arbetarklassen kunna uträtta!

Som ovan nämnts har proletariatet intresse av att se till att övergången från privatkapitalistiska till statskapitalistiska och därefter till socialistiska produktionsmetoder genomförs under minsta möjliga ekonomiska krampryckningar och åderlätning av de nationella resurserna. Det är därför som proletariatet kommer att visa en total beredvillighet att upprätta en övergångsledning i fabriker, verkstäder och banker samtidigt som man närmar sig makten och även efter det att man genom den djärvaste och mest beslutsamma kamp har tagit makten.

Kommer under revolutionsperioden förhållandena inom industrin i Tyskland att skilja sig från de ryska? Det är inte, särskilt utifrån, lätt att svara på denna fråga. Klasskampens verkliga förlopp kanske inte ger utrymme för arbetarkontroll som ett särskilt stadium. Under den

framväxande kampens ytterst hårda anspänning, under det ökade trycket från å ena sidan arbetarna och å den andra sabotaget från ägarna och administratörerna, blir det kanske inte utrymme för ens tillfälliga överenskommelser. I så fall måste proletariatet samtidigt med maktövertagandet ta på sig hela ledningen av industrin. Industrins nuvarande halvt förlamade tillstånd, samt förekomsten av en stor armé av arbetslösa gör att en sådan komprimering blir helt tänkbar.

Men å andra sidan kan förekomsten av mäktiga organisationer inom arbetarklassen, de tyska arbetarnas skolning i en anda av systematiska aktiviteter och inte i improvisationer samt massornas långsamma vändning till revolutionen, komma vågskålen att tippa över till förmån för den förra vägen. Det är därför oförlåtligt att på förhand avvisa parollen om kontroll över produktionen.

Det är i varje fall uppenbart att parollen om arbetarkontroll i Tyskland än mer än i Ryssland har en innebörd som är skild från arbetarstyrets. Liksom många andra övergångsparoller bibehåller den en enorm betydelse oberoende av i vilken utsträckning den sätts i verket, om den alls förverkligas.

Det proletära avantgardet vinner, genom sin beredvillighet att upprätta övergångsformer av arbetarkontroll, proletariatets mer konservativa skikt till sin sida samtidigt som man neutraliserar vissa grupper av småbourgeoisien, särskilt den tekniska och administrativa personalen samt bankpersonalen. Om kapitalisterna och hela det övre skiktet av administratörer genom att ta till ekonomiskt sabotage uppvisar en total oförsonlighet så kommer i nationens ögon, ansvaret för de hårda åtgärder som följer på detta, inte att falla på arbetarna utan på de fientliga klasserna. Detta är, vid sidan av den ovan nämnda ekonomiska och administrativa innebörden den ytterligare politiska betydelsen av parollen om arbetarkontroll.

I vilket fall som helst demonstreras en ytterlig politisk cynism i det att de personer som lanserat parollen om kontroll i en icke-revolutionär situation och därigenom givit den en rent reformistisk prägel, anklagar oss för centristisk kluvenhet p.g.a. att vi vägrar att sätta likhetstecken mellan kontroll och styre.

De arbetare som ställer sig uppgiften att förstå problemen med ledningen av industrin varken vill eller låter sig dränkas i ord. I fabrikena har de vant sig att hantera material som inte är så undanlidande som fraser. De kommer att förstå våra tankar bättre än byråkraternas. Äkta revolutionärt tänkande består inte i att överallt och alltid tillämpa maktmedel och än mindre att storkna av språklig entusiasm över maktmedel. När tvång är nödvändigt måste det utövas djärvt, beslutsamt och fullt ut. Men man måste veta maktmedlens begränsningar, man måste veta när man ska kombinera maktmedlen med en manöver, blanda slag med överenskommelser. Den stalinistiska byråkratin upprepar på årsdagarna av Lenins död inlärda fraser om ”revolutionär realism” för att kunna göra narr av den desto friare under de återstående 364 dagarna.

I de undantagslagar som riktas mot arbetarna försöker reformismens prostituerade teoretiker upptäcka socialismens gryning. Från Hohenzollerns ”militärsocialism” till Brüningss polissocialism!

Borgerliga ideologer till vänster drömmer om en planerad kapitalistisk ekonomi. Men kapitalismen har haft tid på sig att visa att när det gäller planer förmår den endast i krigssyfte tömma produktivkrafterna i botten. Bortsett från allt annat – hur ska man kunna reglera Tysklands beroende av världsmarknaden när man har så enorma siffror för import och export?

Vi å vår sida föreslår att man ska börja med de tysksovjetiska förbindelserna – d.v.s. utarbeta en omfattande plan för samarbete mellan den sovjetiska och den tyska ekonomin i anslutning och som tillägg till den andra femårsplanen. Tiotals och hundratals av de största fabrikena kunde sätta full fart. På grundval av en allomfattande ekonomisk plan för enbart

dess två länder skulle arbetslösheten i Tyskland helt förintas – det skulle knappast ta mer än två eller tre år.

En sådan plan kan förstås inte göras av ledarna för den kapitalistiska industrin i Tyskland eftersom den skulle göra att de avskaffade sig själva. Men med hjälp av tyska arbetarorganisationer, först och främst fackföreningarna och de progressiva företrädarna för tysk teknologi, kan och måste sovjetregeringen utarbeta en praktiskt omsättbar plan som förmår öppna i sanning storslagna perspektiv. Hur futtiga kommer inte alla dessa s.k. problem rörande skadestånd och höjda tullavgifter att synas i jämförelse med de möjligheter som öppnas genom att man kopplar samman de sovjetiska och de tyska nationella ekonomiernas naturliga, tekniska och organisatoriska tillgångar.

De tyska kommunisterna sprider omfattande propaganda rörande framgångarna i det sovjetiska uppbygget. Det är ett nödvändigt arbete. Men det urartar till sockersött svammel, som är helt överflödigt. Men vad värre är – man har inte förmått sammankoppla såväl framgångar som svårigheter i sovjetekonomin med det tyska proletariets omedelbara intressen, med arbetslöshet, med lönesänkningar och med Tysklands allmänna ekonomiska dödläge. De har varit oförmögna och ovilliga att ställa frågan om sovjetiskt samarbete på en helt konkret och samtidigt i djupaste mening revolutionär grund.

Vi ställde denna fråga i skriftlig form under krisens första stadium – för över två år sedan. Och stalinisterna började omedelbart gapa om att vi trodde på den fredliga samexistensen mellan socialism och kapitalism, att vi ville rädda kapitalismen osv. Det var bara en sak de inte förstod – vilken kraftfull faktor i en socialistisk revolution som en konkret ekonomisk samarbetsplan skulle kunna bli om den gjordes till föremål för diskussioner i fackföreningar och vid fabriksmöten bland arbetare vid såväl fungerande som stängda industrier, om den också kopplades till parollen om arbetarkontroll över produktionen och senare med parollen om att ta makten. För internationellt planerat samarbete kan endast förverkligas under utrikeshandelsmonopol i Tyskland samt nationalisering av produktionsmedlen, d.v.s. under proletariets diktatur. Längs den här vägen skulle man kunna dra med milliontals partipolitiskt obundna, socialdemokratiska och katolska arbetare i kampen om makten.

Tarnow och hans kumpaner skrämmer de tyska arbetarna med utsikterna, att ett industriellt sammanbrott som följd av revolutionen skulle leda till ett fruktansvärt kaos, hungersnöd o.s.v. Glöm inte att just dessa personer stödde det imperialistiska kriget som för proletariatet inte kunde leda till annat än tortyr, umbäranden och förnedring. Plåga proletariatet med krigets bördor under Hohenzollerns baner? Javisst, det går bra! Revolutionära uppoffringar under socialismens fana? Nej, aldrig!

Diskussioner kring temat att ”våra tyska arbetare” aldrig skulle gå med på att göra ”sådana uppoffringar” innebär att man samtidigt smickrar och smutskastar de tyska arbetarna. Olyckligtvis är de tyska arbetarna alltför tålmodiga. Av det tyska proletariatet kommer den socialistiska revolutionen inte att kräva en hundradel av de offer som uppslukades av Hohenzollerns-Leiparts-Wels’ krig.

15. Är situationen hopplös?

Det är en svår uppgift att med en gång resa majoriteten av den tyska arbetarklassen till en offensiv. De tyska arbetarna, som dessutom är bundna av starka konservativa organisationer, har som en följd av nederlagen 1919, 1921 och 1923 samt ”den tredje periodens” äventyrligheter, utvecklat starkt återhållsamma drag. Men de tyska arbetarnas organisatoriska solidaritet, som hittills nästan helt har hindrat fascismen att tränga in i deras led, öppnar å andra sidan de allra största möjligheterna för *defensiv* kamp.

Man måste komma ihåg att enhetsfrontspolitiken i allmänhet är mycket effektivare i defensiv än på offensiv. Proletariatets mer konservativa och efterblivna skikt dras lättare in i en kamp för vad de redan har än för vad de kan

Brünings undantagslagar och hotet från Hitler är i denna mening en ”idealisk” alarmsignal för enhetsfrontspolitiken. Det är fråga om försvar i ordets mest grundläggande och påtagliga betydelse. Under sådana förhållanden kan enhetsfronten omfatta arbetarklassens breda massa. Och dessutom kan målsättningen för kampen inte annat än väcka sympati bland småbourgeoisens lägsta skikt ända ner till gatuförsäljarna i arbetarområdena.

Den nuvarande situationen i Tyskland med alla sina svårigheter och faror innehåller också väldiga fördelar för ett revolutionärt parti. Den kräver obönhörligen en klar strategisk plan som inleds i defensiven för att sedan gå över i offensiv. För omedelbara och brådskande aktioner kan kommunistpartiet inta en defensiv ställning utan att för ett ögonblick överge sitt grundläggande mål – att erövra makten. ”Klass mot klass!” Det är hög tid att återge denna formel dess verkliga betydelse!

När arbetarna slår tillbaka kapitalets och regeringens offensiv kommer detta oundvikligen att framkalla en fördubblad offensiv från fascismens sida. Oavsett hur blygsamma de första försvarsåtgärderna är så kommer fiendens reaktion omedelbart att sammansvetsa enhetsfronten, utvidga uppgifterna, framtvunga mer beslutsamma åtgärder, kasta ut byråkratins reaktionära skikt ur enhetsfronten, utvidga kommunismens inflytande genom att försvaga barriärerna mellan arbetarna och härigenom förbereda övergången från defensiv till offensiv.

Om kommunistpartiet erövrar den ledande ställningen i försvarsstrider – och det kan den med en korrekt politik vara förvissad om – så behöver man, när övergången till offensiven inleds inte alls något bifall från gräddan inom reformismen och centrismen. Det är massorna som bestämmer. I det ögonblick som massorna skilts från det reformistiska ledarskapet så förlorar varje överenskommelse med dessa sin mening. Att förevisa enhetsfronten skulle vara att missförstå den revolutionära kampens dialektik och att omforma enhetsfronten från språngbräda till barriär.

De svåraste politiska situationerna är i en viss mening de lättaste. De ger bara utrymme för en lösning. När väl uppgiften klart har formulerats så är den i princip redan löst: från enhetsfronten i försvarssyfte till makterövring under kommunismens fana.

Är detta genomförbart? Situationen är svår. Reformismen backas upp av ultravänsteristisk ultimatism. Bourgeoisens byråkratiska diktatur stöds av reformismen. Brünings byråkratiska diktatur intensifierar nationens ekonomiska vända och ger näring åt fascismen.

Situationen är mycket pressande, mycket farlig, men långt ifrån hopplös. Hur mäktig den stalinistiska apparaten än är, beväpnad med oktoberrevolutionens tillskansade prestige och materiella resurser, så är den inte allsmäktig. Klasskrigets dialektik är starkare. Man behöver bara bistå den på lämpligt sätt.

För närvarande framhäver många ur ”vänstern” sin pessimism rörande Tysklands öde. Om proletariatet inte segrade 1923, säger de, när fascismen ännu var mycket svag medan kommunistpartiet hade ett betydande inflytande i fackföreningarna och fabrikskommittéerna – hur ska man då kunna vänta sig en seger nu när partiet blivit svagare och fascismen ojämförligt mycket starkare?

Även om detta argument vid första påseende verkar imponerande så är det inte desto mindre felaktigt. 1923 blev det inte fråga om någon strid. Inför fascismens spöke undvek partiet att ta kamp. Ingen seger kan vinnas utan strid. Idag är det just fascismens styrka och tyngd som eliminerar möjligheten att undvika strid. Man måste ta kamp. Och om den börjar kämpa kan den tyska arbetarklassen segra. Den måste segra.

De högsta ledarna sa ännu igår: ”Låt fascismen ta makten, vi är inte rädda, de har snart förspillt sina krafter”, osv. Under flera månader behärskades topparna inom kommunistpartiet av denna idé. Om den hade bitit sig helt fast så hade det inneburit att kommunistpartiet hade tagit på sig uppgiften att söva ner proletariatet innan Hitler högg huvudet av det. Detta är den största faran. Nu upprepar ingen detta längre. Vi har intagit de första ställningarna. De arbetande massorna genomsyras alltmer av tanken att fascismen måste krossas innan den kommer till makten. Detta är en mycket värdefull seger. I all kommande agitation måste man stöda sig på detta.

Arbetarklassen är allvarligt oroad. Man plågas av arbetslöshet och nöd. Men än mer pinas man av ledningens förvirring och den allmänna oredan. Arbetarna inser att Hitler inte får tillåtas komma till makten. Men hur? Man ser ingen utväg. Ovanifrån kommer inte hjälp utan stjälp. Ändå vill arbetarna kämpa.

Såvitt man kan bedöma det utifrån så finns det ett häpnadsväckande faktum som inte har uppskattats tillräckligt nämligen att kolgruvearbetarna vid Hirsch-Duncker har förklarat att det kapitalistiska systemet måste ersättas av ett socialistiskt! Men detta innebär att de imorgon kan vara redo att upprätta råd som instrument för hela klassen. Kanske är de beredda redan idag. Man måste bara förmå sig att fråga dem! Enbart detta tecken är tusen gånger mer betydelsefullt och övertygande än alla impressionistiska bedömningar av de skriftställare och talare som är så missnöjda med massorna.

Inom kommunistpartiet tycks det trots apparatens påstötningar råda en faktisk och bevislig passivitet. Varför? Kommunisternas gräsrotter går alltmer sällan på cellmöten för att matas med torrt skräp. Varken i fabriken eller på gatan kan man tillämpa de idéer som tillförs från ovan. Arbetaren upplever den oöverstigligena motsättningen mellan det som han behöver när han står inför massorna och det som utportioneras till honom under partiets officiella möten. För partiets bas blir det olidligt med den falska atmosfär som skapas av den skrikiga och skrytsamma apparaten som inte tål några motsägelser. Alltså får vi tomhet och kallsinne vid partimötena. Men detta är inte fråga om någon ovilja att kämpa utan endast politisk förvirring parad med en stum protest mot den enväldiga men huvudlösa ledningen.

Genom förvirringen i proletariatets led ökar fascisternas mod. Deras offensiv utvidgas. Faran tilltar. Men just detta överhängande fascistiska hot kommer att till det yttersta skärpa de ledande arbetarnas syn och hörsel och skapa en atmosfär som är gynnsam för klara och enkla handlingsförslag.

Münzenberg skrev i november förra året i det han anförde Brunswick som exempel: ”Vad beträffar det faktum att grundstrukturen i denna enhetsfront kommer att uppstå direkt under trycket av den tilltagande fascistiska terrorn och de fascistiska attackerna – rörande detta kan det inte finnas någon tvekan ens idag.” Münzenberg förklarar inte för oss varför inte det centrala verkställande utskottet som han är medlem i, har tagit händelserna i Brunswick som utgångspunkt för en djärv enhetsfrontspolitik. Men Münzenbergs förutsägelse är dock riktig utan att den för den skull upphör att innebära att han erkänner sin egen otillräcklighet.

Den överhängande fascistiska faran kan inte annat än leda till att socialdemokratiska arbetare och även avsevärda delar av den reformistiska apparaten radikaliseras. Otvivelaktigt kommer SAP:s revolutionära flygel att ta ett steg framåt. I denna situation blir den kommunistiska apparatens helomvändning desto oundvikligare även om den måste ske till priset av inre sprickor och splittringar. Det är just på denna utveckling man måste inrikta sig.

En omsvängning av stalinisterna är oundviklig. Olika tecken på trycket underifrån kan redan iakttas. Vissa argument ersätts av andra. Språket blir allt dunklare. Parollerna mer tvetydiga. Samtidigt utesluts alla från partiet som var oförsiktiga nog att inse vad det centrala verkställande utskottet borde göra. Allt detta är omiskännliga tecken på den förestående omsvängningen. Men det är endast tecken.

Det har tidigare mer än en gång hänt att den stalinistiska byråkratin, efter att ha gjort av med hundratals ton papper i polemik mot den kontrarevolutionära ”trotskismen”, därefter gjorde en plötslig omsvängning och försökte fullfölja vänsteroppositionens program – ibland visserligen, efter hopplösa förseningar.

I Kina kom vändningen alltför sent och genomfördes på ett sådant sätt att man definitivt tog död på revolutionen (upproret i Kanton!) I England utfördes ”vändningen” av motståndarna d.v.s. General Council som bröt med stalinisterna när de inte längre hade behov av dem. Men i Sovjet kom omsvängningen 1928 just i tid att rädda diktaturen från den annalkande katastrofen. Det är inte svårt att finna skälen till olikheterna i dessa tre viktiga fall. Det unga och oerfarna kommunistpartiet i Kina trodde blint på ledningen i Moskva. Vanligen lyckades den ryska oppositionens stämma inte ens nå dit. Ungefär detsamma inträffade i England. I Sovjet fanns vänsteroppositionen på platsen och fortsatte oavbrutet sin kampanj mot kulakpolitiken. I Kina och England tog Stalin & Co riskerna på avstånd. I Sovjet riskerade de sina egna huvuden.

Den tyska arbetarklassens politiska fördelar består i att alla frågor ställs helt öppet och i god tid, i att auktoriteten hos Kominterns ledning starkt har försvagats, i att den marxistiska oppositionen finns närvarande på scenen i Tyskland samt i att den proletära förtruppen innehåller tusentals erfarna och kritiska individer som förmår göra sig hörda och som börjar göra sig hörda.

Vänsteroppositionen i Tyskland är numeriskt svag. Men i den föreliggande drastiska historiska vändpunkten kan dess politiska inflytande visa sig avgörande. På samma sätt som växlaren för över ett tungt lastat tåg på ett annat spår genom att vid rätt tidpunkt lägga om växeln, på samma sätt kan den lilla oppositionen genom en bestämd och fast omläggning av den ideologiska växeln tvinga in det tyska kommunistpartiet och det ännu tyngre tyska proletariatet i en annan riktning.

För var dag som går kommer det riktiga i vår ståndpunkt att i handling framstå allt tydligare. Den motsträvigaste byråkrat måste glömma sin prestige när taket börjar brinna över huvudet. Även tvättakta riksråd hoppar i sådana situationer ut genom fönster i underkläder. Vår kritik kommer att underbyggas av det verkliga skeendets pedagogik.

Kommer det tyska kommunistpartiet att lyckas göra vändningen i tid? Idag kan man endast i viss mening tala om vad som är i tid. Det tyska proletariatet hade i dag suttit vid makten om det inte varit för ”den tredje periodens” vanvett. Om kommunistpartiet antagit det handlingsprogram som vänsteroppositionen föreslog efter det senaste riksdagsvalet så skulle segern ha varit säker. Nu kan man inte tala om någon säker seger. Nu måste man tala om att den vändning sker i tid som gör det möjligt för de tyska arbetarna att ta strid innan fascismen tar över statsapparaten.

För att åstadkomma en sådan vändning måste man anstränga sig på alla sätt. Kommunismens ledande företrädare, inom och utom partiet, får inte skygga för handling. Såväl inom partiet som inför arbetarmassorna är det nödvändigt att bekämpa byråkratin idiotiska ultimatum.

”Men det innebär disciplinbrott” kommer de vacklande kommunisterna att säga. Visst är det ett brott med den stalinistiska disciplinen. Ingen seriös revolutionär kommer ens formellt att bryta disciplinen om det inte finns tvingande skäl för det. Men om de under disciplinens täckmantel tolererar en politik som de är helt medvetna om leder rakt i fördärvet då är de inte revolutionärer utan skojare och virrhjärnor.

Det vore kriminellt om kommunisterna i opposition liksom Urbahns & Co gav sig i kast med att skapa ett nytt kommunistparti innan man gjort några allvarliga försök att förändra det gamla partiets inriktning. Det är inte svårt att skapa en liten oberoende organisation. Att skapa ett nytt kommunistparti är en gigantisk uppgift. Finns det kader för en sådan uppgift? Om det

gör det, vad har de då gjort för att påverka tiotusentals arbetare inskrivna i det officiella partiet? Om dessa kadrer anser sig kunna förklara för arbetarna behovet av ett nytt parti, så borde de först av allt sätta sig själva på prov i arbetet på att återuppliva det existerande partiet.

Att nu ställa frågan om ett tredje parti innebär att man inför ett stort historiskt avgörande går emot de milliontals kommunistiska arbetare som är missnöjda med ledningen men av ren självbevaringsdrift håller sig till partiet. Man måste hitta ett gemensamt språk med dessa milliontals kommunistiska arbetare. Man måste nå fram till dessa arbetares medvetande och strunta i förbannelser, förtal och funktionärernas förföljelse. Vi måste visa dem att vi vill samma sak som de, att vi inte har några andra intressen än kommunismens intressen, att den väg som vi anvisar är den enda rätta vägen.

Skoningslöst måste vi avslöja ultraradikala kapitulanter och begära klara svar av "ledarna" på frågan vad bör göras. Och för hela landet, för varje del, varje stad, varje distrikt, varje fabrik måste vi ge vårt svar.

Kärnor av bolsjevik-leninister måste upprättas inom partiet. På sin fana måste de skriva: Ändra kursen och reformera partiet. Varhelst man kan försäkra sig om ett seriöst stöd måste man gå vidare och om än i begränsad lokal omfattning förverkliga enhetsfrontspolitiken. Säkerligen kommer partibyråkratin att ta till uteslutningar. Men dess maktfullkomlighet kommer under nuvarande betingelser inte att bli långvarig.

Inom kommunisternas led och i hela proletariatet måste det föreligga diskussionsfrihet, utan uppbyggnad av möten, utan förfalskade citat, utan lömskt förtal – istället ett ärligt utbyte av uppfattningar på den proletära demokratins grund. Det var så vi under hela 1917 förde debatten med alla partier och inom vårt eget parti. Genom omfattande diskussioner måste ett extraordinarie partimöte förberedas med en enda fråga på dagordningen: "Vad skall ske?"

Vänsteroppositionens anhängare står inte mitt emellan kommunistpartiet och socialdemokratin. De är kommunismens soldater, dess agitatorer, propagandister och organisatörer. All uppmärksamhet på kommunistpartiet! Vi måste förklara och övertyga!

Om kommunistpartiet tvingas tillämpa enhetsfrontspolitiken så kommer detta nästan säkert att göra det möjligt att slå tillbaka det fascistiska angreppet. En betydande seger över fascismen kommer i sin tur att bereda vägen för proletariatets diktatur.

Men kommunistpartiet kommer även i spetsen för revolutionen fortfarande att bära många motsättningar inom sig. Vänsteroppositionens uppgift kommer inte alls att ha slutförts. I en viss mening har den endast påbörjats. Den proletära revolutionens seger i Tyskland skulle för det första innebära att kommunistpartiets byråkratiska beroende av den stalinistiska apparaten skulle förintas.

Omedelbart efter det tyska proletariatets seger eller t.o.m. redan under dess kamp om makten så kommer de band som håller samman Komintern att brista. Den byråkratiska centrismens torftiga idéer, dess nationellt begränsade perspektiv, ledningens antiproletära karaktär i den tyska revolutionens ljus som kommer att vara ofantligt mycket starkare än oktoberrevolutionens kommer allt detta omedelbart att avslöjas. Inom det tyska proletariatet kommer Marx' och Lenins idéer oundvikligen att dominera.

Slutsatser

En boskapshandlare drev en gång några tjurar till slakteriet. Slaktaren närmade sig med sin vassa kniv.

- Låt oss gå samman och kasta upp denne bödel på våra horn, föreslog en av tjurarna.
- Men på vilket sätt är slaktaren sämre än handlaren som drev oss hit med sin påk, vi bara undrar, svarade de tjurar som fått sin politiska skolning vid Manuilskijinstitutet.
- Men vi kan ta hand om handlaren också efteråt!

– Försök inte, svarade de principfasta tjurarna. – Du försöker skydda våra fiender från vänster, du är själv en socialslaktare.
Och de vägrade att gå samman.

ur Aisopos fabler

”Att absolut och tveklöst rangordna befrielsen från Versaillesfreden före andra, av imperialismen förtryckta länders befrielse från det imperialistiska oket – detta är medelklassnationalism (värdig Kautsky, Hilferding, Otto Bauer & Co.) men inte revolutionär internationalism.” (Lenin, *Radikalismen, kommunismens barnsjukdomar.*)

Vad som krävs är att man helt avvisar nationell kommunism. Ett öppet och snabbt avlivande av sådana paroller som ”Folkrevolution” och ”Nationell befrielse”. Inte ”Ner med Versaillesavtalet!” utan ”Länge leve Europas förenade rådsstater!”

Endast på grundval av den samtida teknologins mest avancerade landvinningar samt en internationell arbetsdelning kan socialismen förverkligas.

Det socialistiska uppbygget av Sovjetrepubliken är inte en självtillräcklig nationell process utan en integrerad del av den internationella revolutionen.

En oändligt mycket verkligare och mer överhängande utmaning än uppbygget av ett isolerat och självtillräckligt samhälle inom Sovjets gränser är det tyska och europeiska proletariats makterövring.

Obetingat försvar av Sovjet, den första arbetarstaten, mot den proletära revolutionens inre och yttre fiender!

Men med förbundna ögon kan man inte försvara Sovjet. Internationell proletär kontroll över sovjetbyråkratin. Skoningslöst avslöjande av dess nationalreformistiska och thermidorianska tendenser som får sitt allmänna uttryck i teorin om socialism i ett land.

Vad krävs för kommunistpartiet?

Att man återvänder till de fyra första kominternkongressernas strategiska skola.

Att man avvisar ultimatism i förhållande till arbetarnas massorganisationer. Man kan inte påtvinga ett kommunistiskt ledarskap. Det kan endast vinnas.

Att man avvisar teorin om socialfascismen som hjälper såväl socialdemokratien som fascismen.

Att man ihärdigt utnyttjar antagonismen mellan socialdemokratien och fascismen: a) i syfte att kunna bekämpa fascismen effektivare; b) för att ställa de socialdemokratiska arbetarna i motsättning till den reformistiska ledningen.

De måttstockar som vi använder för att bedöma förändringar i det borgerliga herraväldets politiska uttryck är inte den formella demokratins principer utan den proletära demokratins livsvillkor.

Varken direkt eller indirekt stöd till Brüningens regering! Djärvt, självupppoffrande försvar av de proletära organisationerna gentemot fascismen.

”*Klass mot klass!*” Detta innebär att alla proletariats organisationer måste inta sin plats i enhetsfronten mot bourgeoisien.

Enhetsfrontens konkreta program bestäms genom överenskommelser som görs med organisationer under massornas fulla insyn. Varje organisation står kvar under sin fana och sitt ledarskap. Varje organisation står i handling under enhetsfrontens disciplin.

”*Klass mot klass!*” Outröttlig agitation måste bedrivas i syfte att få de socialdemokratiska organisationerna och de reformistiska fackföreningarna att bryta med sina förrädiska

borgerliga allierade i ”järnfronten” och för att de ska gå samman med kommunisterna och proletarietets alla övriga organisationer.

”Klass mot klass!” Propaganda och organisatoriska förberedelser för *arbetarråd* som den proletära enhetsfrontens högsta form.

Total organisatorisk och politisk självständighet för kommunistpartiet vid alla tillfällen och under alla omständigheter.

Ingen som helst sammanblandning av program eller fanor. Inga principiösa överenskommelser. Fullständig frihet att kritisera tillfälliga allierade.

Självklart stöder vänsteroppositionen Thälmanns presidentkandidatur. Bolsjevik-leninisterna måste stå i första ledet i kampen för att mobilisera arbetarna för den officiella kommunistiska kandidaturen.

De tyska kommunisterna får inte vägledas av den ledning i det sovjetiska kommunistpartiet som f.n. speglar hur en apparat dominerar på en segerrik revolutions grundval utan ta sin inspiration från den partiledning som ledde till revolutionens seger.

Det är en livsviktig fråga att förinta apparatens förmyndarvälde inom det tyska kommunistpartiet. Partidemokratien måste återupprättas.

Först av allt måste arbetarkommunisterna försöka inleda en ärlig och seriös partidiskussion rörande strategiska och taktiska frågor. Vänsteroppositionens (bolsjevik-leninisterna) stämma måste göra sig hörd i partiet.

Efter en grundlig diskussion måste en fritt vald extra partikongress fatta besluten.

I förhållande till SAP bör en korrekt politik från kommunistpartiets sida bestå av en oförsonlig kritik (men samvetsgrann d.v.s. i överensstämmelse med fakta) av ledningens dubbelnatur samt ett uppmärksam, kamratligt och lyhört förhållande till vänsterflygeln – med en total beredskap för praktiska överenskommelser med SAP samt för närmare politiska förbindelser med den revolutionära flygeln.

En skarp vändning i fackföreningspolitiken. En kamp på den fackliga enhetens grund mot den reformistiska ledningen.

En systematiskt tillämpad enhetsfrontspolitik inom industrin. Överenskommelser med reformistiska fabrikskommittéer på grundval av ett bestämt program av krav.

Kamp för lägre priser. Kamp mot lägre löner. Koppla denna kamp till en kampanj för arbetarkontroll över produktionen.

Driv en kampanj för samarbete med Sovjet på grundval av en gemensam ekonomisk plan.

Ett förslag till plan måste utarbetas av de respektive organen i Sovjet med deltagande av intresserade organisationer som representerar det tyska proletarietet.

Driv en kampanj för att på grundval av en sådan plan göra Tyskland socialistiskt.

De som säger att situationen tycks hopplös – de ljuger. Som bärare av en dödlig smitta måste pessimister och skeptiker fördrivas ur proletarietets led. Det tyska proletarietet har outtömliga inre krafter. Man kommer att röja sin väg.

Del 3: Bonapartismens karaktär.

Inledning

1932 förvärrades den ekonomiska krisen, arbetslösheten ökade till fem miljoner, och löner och arbetslöshetsersättningar minskades ytterligare. Brüning försökte förlänga Hindenburgs presidentperiod, som skulle ta slut på våren, genom att sluta en överenskommelse i riksdagen, men nazisterna motsatte sig det, och val fick hållas 13 mars. De tre främsta kandidaterna var Hindenburg, Hitler och Thälmann. En fjärde, *Stahlhelms* ledare Theodor Dusterberg, fördes fram av Nationalisterna, och tog en del av extremhögerns röster som skulle ha gått till Hitler. SPD hade gått mot Hindenburg 1925, men beslutade nu att de måste stöda honom mot Hitler, som det mindre onda. De omvandlade Järnfronten till en massiv kampanjmaskin för att välja den konservativa militären. Resultaten:

<i>Kandidat</i>	<i>Röstantal</i>	<i>Procent</i>
Hindenburg	18.651.500	49,6
Hitler	11.339.400	30,1
Thälmann	4.983.300	13,2
Dusterberg	2.557.700	6,8

Eftersom ingen kandidat fick absolut majoritet hölls en avgörande röstomgång 10 april. Dusterberg drog sig tillbaka och Nationalisterna stödde Hitler. Resultaten:

<i>Kandidat</i>	<i>Röstantal</i>	<i>Procent</i>
Hindenburg	19.360.000	53,0
Hitler	13.418.500	36,8
Thälmann	3.706.800	10,2

SPD kunde hälsa Hindenburgs val som en stor seger bara genom att blunda för det faktum att nazisternas styrka i valen på 17 månader hade fördubblats. Brüning och andra i regeringen och *Reichswehr* som var beredda att spela ut nazisterna och arbetarklassens partier mot varandra, men inte ville att nazisterna skulle bli alltför starka, fick Hindenburg att utföra en förordning som förbjöd nazisternas privata arméer, SA och SS. Den trädde i kraft 14 april.

Brüning trodde att det skulle hindra och kanske stoppa Hitlers tillväxt. Men istället blev det en faktor som satte stopp för Brüning själv. Efter en rad intriger anstiftade av de högsta militära kretsarna under ledning av den "sociala generalen" Kurt von Schleicher, krävde Hindenburg att Brüning skulle avgå som kansler i slutet av maj. 31 maj utsåg Hindenburg Franz von Papen till kansler, och beordrade honom att bilda en regering som skulle stå "över partierna". Det var den enda sorts regering han kunde bilda, eftersom han inte hade något stöd i riksdagen (hans parti, Centern, utslöt honom direkt). Schleicher, som Trotskij betraktade som den enda viktiga personen i Papens regering, blev försvarsminister. 4 juni upplöste Papen riksdagen och utropade nya val till 31 juli.

15 juni upphävde han förbudet mot SA, som omedelbart släppte lös politisk terror och våld i en skala som inte hade existerat sedan Weimar-republikens början. Efter hundratals döda och skadade på gatorna förbjöd Papen alla politiska demonstrationer under de två sista veckorna innan valen 31 juli. 17 juli höll nazisterna en marsch, med poliseskort, genom den proletära förorten Altona, en provokation som ledde till nitton döda och 285 skadade.

Papen utnyttjade denna händelse för att 20 juli utdela sitt främsta slag. Under förevändning att striderna i Altona visade att regeringen i Preussen inte kunde upprätthålla "lag och

ordning”, avsatte han den och utropade sig själv till rikskommissarie över Preussen. Nästa steg var upp till SPD. De hade svurit att försvara republiken mot alla statskupper, från höger eller vänster. Över hela världen väntade arbetarna spänt på stridssignalen, en generalstrejk eller någon sorts massmotstånd. SPD-ledarna låtsades protestera under några timmar, men gav sedan upp nesligt, och lovade att överklaga Papens kupp i domstolarna. KPD manade till generalstrejk, men alla kom ihåg deras ”röda folkomröstning” mot samma preussiska regering, och strejkuppmaningen gav bara upphov till apati eller cynism. Arbetarna var demoraliserade, fascisterna upprymda. Nedan står resultaten från valen 31 juli, för de partier som fick mer än en miljon röster:

<i>Parti</i>	<i>Röstantal</i>	<i>Procent</i>
Nationalsocialisterna	13.745.800	37,4
Socialdemokraterna	7.959.700	21,6
Kommunisterna	5.282.600	14,6
Centern	4.589.300	12,5
Nationalisterna	2.177.400	5,9
Bayerska folkpartiet	1.192.700	3,2
Övriga	2.074.000	5,4

Nazisterna var nu det största partiet i riksdagen. Papen ville utnyttja dem utan att ge dem någon betydelsefull del av makten, men de var alltför slipade för att acceptera denna roll. När riksdagen samlades 12 september röstade nazisterna tillsammans med de flesta andra partier för att fördöma Papens regim, med 512 röster mot 32. (Det är den händelse som Trotskij hänvisar till i sitt efterord till *Den enda vägen*, som han skrev 14 september.) Så riksdagen upplöstes på nytt, och nya val utlystes till 6 november.

”Intervju med *Montag Morgen*” översattes till engelska i *The Militant*, 18 juni 1932. Huruvida den någonsin trycktes i *Montag Morgen* (en veckotidning som gavs ut i Berlin) är okänt.

”Den tyska gåtan”, som skrevs i augusti 1932, kort efter riksdagsvalen 31 juli, trycktes i den tyska tidskriften *Die Weltbühne (Världsscenen)* 8 november 1932. För första gången publicerad på engelska i *Intercontinental Press*, 21 september 1970.

Den enda vägen var en pamflett som publicerades i april 1933 av Pioneer Publishers, i översättning från tyskan.

”Den tyska bonapartismen” trycktes i *Oppositionsbulletinen*, nr 32, december 1932, och översattes till *The Militant*, 24 december 1932.

Kapitel 9. Intervju med Montag Morgen

[Nedan svarar Trotskij på tre frågor från Berlin-tidningen Montag Morgen. "Tror du att nationalsocialisternas maktövertagande är överhängande? Anser du det vara ett trängande krav att socialdemokrater och kommunister ska lägga sina principiella skillnader åt sidan och skapa en gemensam kamporganisation? Är du beredd att i egen person och med ditt namn arbeta för en sådan organisation?"]

- 1) Ja, jag tror att om den tyska arbetarklassens viktigaste organisationer fortsätter sin nuvarande politik, så kommer fascismens seger att vara nästan automatiskt garanterad, och dessutom inom en relativt kort tidsrymd. Om Centerpartiet kommer att fungera som stigbygel för Hitler eller ej går mycket bättre att bedöma i Berlin än härifrån. Det är inte det viktiga. Ett block mellan dessa två partier skulle eventuellt kunna utgöra en kort episod på vägen mot Centerpartiets upplösning, första av allt de katolska fackföreningarna. Hitlers löfte om att hålla sig på parlamentarismens område (för övrigt: var är han nu?) väger lika mycket som, låt oss säga, den japanska imperialismens löften att inte använda giftgas under ett krig. Det är löjligt att kräva sådana löften. Och att hoppas på att de uppfylls – är ytterst löjligt. De politiker som godtar Hitlers parlamentariska löften röjer i själva verket medvetet vägen för en fascistifiering av Tyskland. Vi behöver inte upprepa vad det skulle förebåda för det tyska folket och framförallt för hela världens proletariat.
- 2) Ja, jag tror att kommunistpartiet måste föreslå det socialdemokratiska partiet och de fria fackföreningarna en överenskommelse om kamp, nerifrån och ända upp i toppen. Till skillnad från den dekorativa och kraftlösa "Järnfronten" måste arbetarklassens enhetsfront mot fascismen vara konkret, praktisk och militant. Utgångspunkten borde vara ett försvar av alla proletärt demokratiska institutioner och erövringar, och i vidare mening ett försvar av kulturen mot barbariet.
Ett djärvt och öppet initiativ från kommunistpartiet längs dessa linjer skulle inte bara öka dess auktoritet enormt, utan också förändra den politiska situationen i Tyskland nerifrån och upp. Den monopolistiska borgarklassen skulle omedelbart känna att leken med Hitlers diktatur är en lek med inbördeskrigets eld, där inte bara pappersvärden riskerar att gå upp i rök. Det kommer att leda till en splittrings- och omstruktureringsprocess bland de oräkneliga och formlösa massor som av förtvivlan har drivits in i Hitlers led. Styrkeförhållandena skulle kraftigt förändras till fascismens nackdel, just innan kampen påbörjas. Det skulle öppna stora perspektiv för arbetarklassen och det tyska folket.
- 3) Jag grundar mig givetvis inte bara teoretiskt, utan också praktiskt, helt och fullt på den taktik som jag har utvecklat i många av mina pamfletter, speciellt den senaste, *Vad härnäst?* Varje dag bekräftar det faktum att det inte finns någon annan väg för den tyska arbetarklassen. Tysklands öde avgör Europas, Sovjetunionens och i stor utsträckning hela mänsklighetens öde för en lång historisk period framåt. Varje revolutionär måste ägna sina krafter åt och underordna sitt öde under denna fråga.

Kapitel 10. Den tyska gåtan (augusti 1932)

Den politiska situationen i Tyskland är både svår och lärorik. Precis som ett komplicerat benbrott skär detta brott i nationens liv rätt igenom alla vävnader. Sällan har de inbördes förhållandena mellan klasser och partier – den sociala anatomin och politiska fysiologin – blottlagts så fullständigt som i dagens Tyskland. Den samhällseliga krisen sliter undan alla konventioner och avslöjar verkligheten.

Dagens makthavare såg för inte så långesedan ut som spöken. Avskaffades inte monarkin och aristokratin 1918? Uppenbarligen gjorde inte novemberrevolutionen ett tillräckligt grundligt jobb. De tyska junkrarna känner sig inte alls som spöken. Tvärtom, junkerdömet förvandlar den tyska republiken till ett spöke.¹

De nuvarande makthavarna står ”över partierna”. Inte att undra på, de utgör en försvinnande liten minoritet. De får sin inspiration och direkta stöd från DNP (Tyska nationalistpartiet), en hierarkiskt uppbyggd sammanslutning av egendomsägare, vars traditionella ledare, junkrarna, är den enda klass i Tyskland som är van att ge order. Baronerna skulle vilja radera ut de senaste 18 åren i Europas historia och börja om på nytt igen. Dessa personer har karaktär.

Samma sak går inte att säga om den egentliga tyska borgarklassens ledare. Det tyska tredje ståndets politiska historia var andefattig, och dess parlamentariska sammanbrott föga ärofyllt. Det går näppeligen att jämföra nedgången för den brittiska liberalismen, som fortfarande kan samla miljontals röster, med förintelsen av den tyska borgarklassens traditionella partier.

Av Demokraterna och Nationalliberalerna, som en gång hade folkets majoritet bakom sig, återstår bara misskrediterade stabsofficerare – utan någon armé eller framtid.

Småbourgeoisins brokiga massor har vänt ryggen åt de gamla partierna, eller har för första gången vaknat till politiskt liv, och samlas bakom hakkorset. För första gången i sin historia har medelklasserna – hantverkare, butiksinnehavare, ”de fria yrkena”, kontorister och bönder – dessa skikt med skilda traditioner och intressen, enats i ett korståg som är märkligare, mer fantastiskt, mer splittrat än medeltidens bondekorståg.

Tack vare landets ekonomiska konservatism spelar den franska småbourgeoisin fortfarande en framträdande roll. Detta skikt kan naturligtvis inte föra en självständig politik. Men det tvingar de kapitalistiska kretsarnas officiella politik att anpassa sig till, om inte dess intressen, så åtminstone dess fördomar. Det härskande Radikalpartiet är ett direkt uttryck för denna anpassning.²

Den tyska kapitalismens feberartade utveckling tvingade på ett skoningslöst sätt medelklasserna i bakgrunden. Alltså kunde den tyska borgarklassen aldrig få samma ställning i det politiska livet som sin äldre franska kusin. Den epok av sammanstötningar som inleddes år 1914 ledde till en betydligt större ekonomisk katastrof för de tyska medelklasserna än för de franska. Francen förlorade 80% av sitt värde, medan den gamla tyska markens värde i det närmaste utplånades. Den pågående jordbruks- och industriella krisen är inte alls lika omfattande väster om Rhen som öster om den. Även denna gång har den franska småbourgeoisins missnöje hållit sig inom de gamla ramarna, och fört Herriot till makten.³ I

1 **Junkrarna** (också kallade ”östra Elbes baroner”) var ättlingar till de germanska riddare som på 1200-talet slog sig ner på Elbes östra strand. De var Preussens jordägande aristokrati, och kännetecknades av en extrem militarism, nationalism och antidemokratiska, feodala uppfattningar.

2 Det **radikalsocialistiska** (eller **radikala**) **partiet** i Frankrike var varken radikalt eller socialistiskt, utan istället det viktigaste kapitalistiska partiet under mellankrigsperioden.

3 **Edward Herriot** (1872-1957) ledde det franska radikalpartiet och var fransk premiärminister 1924-25 och 1932. Han var ordförande i deputeradekammaren från 1936-1940. Efter kriget blev han president i

Tyskland var situationen en helt annan. Här hade småbourgeoisins missnöje blivit glödhett, och det lyfte Hitler och hans parti till svindlande höjder.

I nationalsocialismen är allting så motsägelsefullt och kaotiskt som det kan vara i en mardröm. Hitlers parti kallar sig socialistiskt, och ändå bedriver det terrorism mot alla socialistiska organisationer. Det kallar sig för ett arbetarparti, trots att det omfattar alla klasser utom proletariatet. Det slungar sina åskvigar mot kapitalisternas ledare, och ändå får det stöd från dem. Det knäböjer inför de germanska traditionerna, och ändå strävar det efter ett självhärskardöme, en helt igenom romersk institution. Med blicken riktad mot Fredrik II,¹ härmar Hitler Mussolinis gester... och bär Chaplin-mustasch. Småbourgeoisin har fullständigt tappat fattningen, och i deras huvuden har världen rasat samman. Småbourgeoisin skriker så högt av förtvivlan, skräck och bitterhet att den har blivit dövd och tappat sinnet för ord och gester.

Arbetarnas överväldigande majoritet följer socialdemokraterna och kommunisterna. Det förstnämnda partiet hade sin hjälteperiod före kriget, det andra har sitt ursprung i den ryska oktoberrevolutionen. Nationalsocialisternas försök att bryta igenom den ”marxistiska fronten” har hittills inte lett till några påtagliga resultat. I grova drag 14 miljoner småborgerliga röster står mot omkring 13 miljoner fientliga arbetarröster.

Bara Centerpartiet fördunklar de tyska politiska gruppernas tydliga klasslinjer. Inom det katolska lägret samsas bönder, industriägare, småborgerliga element och arbetare. Vi måste gå igenom Tysklands hela historia för att kunna förklara varför de religiösa banden har lyckats motstå den nya tidens centrifugalkrafter. Exemplet med Centern visar att politiska förhållanden inte kan analyseras med matematisk precision. Historien sträcker sig in i det nuvarande och förändrar dess form. Men processens allmänna inriktning är uppenbar. Det är på sitt sätt symboliskt att von Papen och hans närmaste medhjälpare Bracht,² har lämnat Centerns högerflygel för att genomföra ett politiskt program som måste leda till partiets splittring. När Tysklands sociala kris förvärras kommer inte Centern att kunna stå emot det inre och yttre trycket, utan det kyrkliga skalet kommer att spricka. Det tyska dramatets näst sista akt kommer kanske att utspelas bland Centerns beståndsdelar.

I formell mening är Tyskland även nu i slutet av augusti en parlamentarisk republik. Men för några veckor sedan förvandlade inrikesminister von Gayl firandet av Weimar-konstitutionen till parlamentarismens likvaka. Men mycket viktigare än detta formella status är det faktum att riksdagens två ytterligheter, som representerar majoriteten av de röstande, anser demokratin vara fullständigt bankrutt. Nationalsocialisterna vill ersätta den med en fascistisk diktatur av italiensk modell. Kommunisterna strävar efter en sovjetdiktatur. Under de senaste fjorton åren har de borgerliga partierna försökt sköta kapitalistklassens affärer via de parlamentariska kanalerna, men har nu förlorat hela sitt röststöd. Socialdemokratin tvingade in arbetarrörelsen inom det parlamentariska spelets ramar, och har inte bara låtit den makt som överlämnades till dem efter novemberrevolutionen glida dem ur händerna och förlorat miljontals röster till kommunisterna, utan är dessutom i riskzonen att förlora sitt lagliga status som parti.

Är det inte uppenbart att den demokratiska regimen står inför svårigheter och uppgifter som överstiger dess förmåga, och håller på att förlora kontrollen? När det gäller frågor av sekundär

---

nationalförsamlingen.

1 **Fredrik II** (1712-86), också känd som Fredrik den store, var kung i Preussen från 1740 till 1786.

2 **Franz von Papen** (1879-1969) företrädde junkrarna och Centerpartiet. Utnämndes till rikskansler av Hindenburg 1 juni 1932. Genomförde en statskupp 20 juli, och upplöste den socialdemokratiska regeringen i Preussen och utnämnde sig själv till rikskommissarie över Preussen. 2 december ersattes Papen av general Kurt von Schleicher. Sedan Hitler 30 januari 1933 hade efterträtt Schleicher blev Papen vice kansler. Han tjänade Hitler under hela kriget, men frikändes under Nürnberg-rättegångarna.

Heinrich Bracht, en major från Essen, efterträdde Severing som inrikesminister i Preussen efter Papens kupp.

vikt upprätthåller man även i mellanstatliga relationer i stort sett etikettsreglerna. Men när livsavgörande intressen kolliderar, kliver gevär och kanoner in på scenen istället för fredsfördrag. Den tyska nationens inre och yttre svårigheter har skärpt klasskampen till en punkt där ingen kan eller vill underordna den under de parlamentariska reglerna. Vissa beklagar detta, klandrar extremistpartiernas benägenhet till våld och hoppas på en bättre framtid. Men fakta är fakta. Demokratins ledningar tål inte alltför hög spänning. Men i vår tid existerar denna sorts spänning.

Den ärevördiga *Almanach de Gotha*¹ hade en gång i tiden svårt att definiera Rysslands politiska system, som kombinerade folkrepresentation med en enväldig tsar. Om man försöker grunda sig på juridiska kategorier skulle det troligen vara ännu svårare att karakterisera Tysklands nuvarande system. Men genom att vända oss till historien kan vi hjälpa *Almanach de Gotha* i alla länder. Tyskland styrs för närvarande av ett bonapartistiskt system.

Tysklands politiska karta kännetecknas först och främst av det faktum att fascismen har lyckats mobilisera medelklasserna mot arbetarna. Två mäktiga läger är låsta i en oförsonlig konflikt. Ingendera sidan kan vinna med hjälp av parlamentariska medel. De skulle inte heller godvilligt acceptera ett beslut som missgynnar dem. En sådan splittring av samhället förebådar inbördeskrig. Hotet om inbördeskrig leder till att den härskande klassen behöver en enväldshärskare och anförare, en Caesar. Just det är bonapartistens funktion.

Varje regim påstår sig stå över klasserna och garantera allas intressen. Men det är inte lika lätt att avgöra samhällskrafternas effekter som inom mekaniken. Regeringen består av kött och blod. Den är knuten till vissa klasser och deras intressen. Under fredliga förhållanden verkar ett demokratiskt parlament vara det bästa verktyget för att försona fientliga krafter. Men när de grundläggande krafterna girar i rakt motsatt riktning och drar åt varsitt håll, då uppstår en öppning för en bonapartistisk diktatur.

Till skillnad från en legitim monarki, där härskaren bara utgör en länk i en dynastis kedja, är bonapartisten knuten till en personlighet som tar sig till toppen antingen tack vare talang eller av ren tur. Men den beskrivningen stämmer dåligt på den dystre figur som utgör de östalbiska junkrarnas och Hohenzollarnas fältmarskalk. Hindenburg är förvisso ingen Napoleon, och Posen är inte Korsika.² Men det vore helt otillräckligt, ja faktiskt en avledningsmanöver, att bara betrakta frågan ur personlig eller estetisk synvinkel. Medan det, som fransmännen säger, krävs en kanin för att göra en kaninstuvning, så är ingalunda Bonaparte absolut nödvändig för bonapartisten. Det räcker att det finns två oförsonliga läger. Den allsmäktiga enväldshärskarens roll kan spelas av en klick istället för av en person.

Låt oss påminna oss om att Frankrike inte hade bara den verkliga Napoleon I, utan också bluffen Napoleon III. Det farbrodern och den påstådda brorsonen hade gemensamt var att de båda spelade rollen av enväldshärskare som fäller domar med hjälp av en svärdspets. Napoleon I hade sitt eget svärd, och Europa bär fortfarande spåren efter hans skärsår. Det räckte med skuggan av hans påstådda farbrors svärd för att få upp Napoleon III på tronen.

I Tyskland antar bonapartisten en strikt tysk form. Men vi ska inte hänga upp oss på nyanser eller nationella skillnader. När en text översätts går många av ursprungets särdrag förlorade. Medan tyskarna har tillhandahållit mäktiga förebilder på många av den mänskliga kreativitetens områden, så har de på skulpturens område nätt och jämnt höjt sig över den medelmåttiga imitationens nivå. Jag tänker inte gå in på de historiska orsakerna till det. Det räcker att säga att så är fallet. Posen är inte Korsika, Hindenburg är inte Napoleon.

Det finns inte ett enda spår av äventyrlighet i denna konservativa figur till president. Den åttioårige Hindenburg sökte ingenting inom politiken. Istället var det andra som sökte efter och hittade Hindenburg. Och det var ingen slump att de hittade just honom. Dessa personer

1 *Almanach de Gotha* var en lista över medlemmar i Europas kungahus och den europeiska adeln.

2 Hindenburg föddes i Posen, Napoleon på Korsika.

kommer från samma gamla preussiska aristokratiskt-konservativa, Potsdam-östelbiska bakgrund. Även om Hindenburg lånar ut sitt namn som täckmantel för andras handlingar, så kommer han inte att låta sig knuffas bort från den bana som hans traditioner lagt ut. Hindenburg är inte en personlighet utan en institution. Det var hans roll under kriget. ”Hindenburgs strategi” var en strategi som slagits fast av personer med helt andra namn. Samma metod fördes över till politiken. Ludendorff och hans adjutanter har avlösts av andra män.¹ Men metoderna är desamma.

Konservativa, nationalisterna, monarkister, novemberrevolutionens samtliga fiender placerade Hindenburg på posten som *Rikspresident* för första gången 1925. Både arbetarna och borgarklassens partier röstade mot Hohenzollarnas marskalk. Men Hindenburg vann. Han fick stöd från de småborgerliga massor som var på väg till Hitler. Som president har Hindenburg inte gjort någonting. Men han har heller inte gjort något ogjort. Hans fiender utarbetade teorin att Hindenburgs militära plikttrogenhet hade fått honom att försvara Weimar-konstitutionen. Efter att sju år senare ha tvingats bakåt av reaktionen beslutade de parlamentariska partierna att satsa sina pengar på marskalken.

Socialdemokraternas och de katolska demokraternas röst på den monarkistiska militärbefälhavaren befriade honom från alla förpliktelser mot den nu maktlösa republiken. När Hindenburg 1925 blev vald av reaktionärerna, avvek han inte från konstitutionen. När han 1932 valdes med hjälp av vänsterns röster, antog han en högerståndpunkt i förhållande till de konstitutionella frågorna. Det finns inget mystiskt i denna paradox. Ensam med sitt ”samvete” och ”folkets vilja” - två ofelbara domare – måste Hindenburg av naturnödvändighet bli förkämpe för de kretsar som han troget har tjänat i hela sitt liv. Presidentens politik är den jordägande aristokratin, industrimagnaternas och bankfurstarnas av romersk-katolsk, luthersk och – sist men inte minst – judisk tro, alla dessas politik.

När Hindenburg utsåg von Papen – som ingen i hela landet dessförinnan hade tänkt på – att leda regeringen, så klippte hans politiska stab bryskt av de band som efter valet hade knutit presidenten till de demokratiska partierna. Till en början saknade den tyska bonapartismen en äventyrlig krydda. I viss mån har von Papens bana under kriget och hans magiska uppstigande till makten uppvägt detta. Frånsett sina språkkunskaper och oklanderliga sätt så får hans övriga gåvor alla schatteringar att bli överens om att historikerna inte längre kommer att kunna beskriva Michaelis² som det tyska rikets mest färglösa och obetydliga kansler.

Man var finns bonapartismens svärd? Hindenburg behöll bara sin marskalksstav, som bara är en leksak för gamla män. Efter sina föga inspirerande krigserfarenheter återgick Papen till det civila livet. Men svärdet uppträdde i form av general Schleicher.³ Han måste anses vara kärnan i det bonapartistiska kottet. Och det är ingen tillfällighet. När regeringen höjde sig ovanför partierna och parlamentet så reducerades den till en byråkratisk apparat. Apparatens mest effektiva del är otvivelaktigt *Reichswehr*. Det är alltså inte överraskande att Schleicher fanns bakom Hindenburg och Papen. Det talas mycket i tidningarna om att generalen förberedde händelseutvecklingen i hemlighet på sitt högkvarter. Det må vara. Men mycket viktigare är det faktum att den allmänna händelseutvecklingen förberedde scenen för en general.

Författaren befinner sig mycket långt från scenen för händelserna. Det gör det svårt att följa de dagliga svängningarna. Men jag vill gärna tro att dessa ogynnsamma geografiska

1 **Erich von Ludendorff** (1865-1937) var en junkergeneral som stödde Hitler och deltog i Kapps kupp 1920 och Ölhallskuppen 1923.

2 **George Michaelis** (1857-1936) efterträdde Bethmann-Hollweg som kansler i juli 1917. Han ersattes fyra månader senare.

3 **Kurt von Schleicher** (1882-1934) var general i Reichswehr. Han hade blivit arméns högsta kontakt till regeringen, och ansågs vara ”makten bakom tronen” i Brüning och Papens regeringar. Han var försvarsminister i Papens regering, och utsågs av Hindenburg till kansler 2 december 1932. Mördades 30 juni 1934, under nazisternas ”blodiga utrensningar”.

förhållanden inte hindrar mig från att ta hänsyn de grundläggande styrkeförhållandena. Och när det kommer till kritan är det de som avgör den allmänna händelseutvecklingen.

Kapitel 11. Den enda vägen (14 september 1932)

Förord

Kapitalismens nedgång ser ut att bli stormigare, mer dramatisk och blodigare än dess uppkomst. Den tyska kapitalismen kommer säkert inte att bli något undantag. Om dess dödskamp blir alltför utdragen, så ligger skulden för det – och här måste vi tala sanning – hos proletarietets partier.

Den tyska kapitalismen trädde fram sent på scenen, och berövades därmed den förstföddes rättigheter. Rysslands utveckling placerade landet någonstans mitt emellan England och Indien. I ett sådant schema skulle Tyskland hamna mellan England och Ryssland, men utan Storbritanniens enorma utländska kolonier och det tsaristiska Rysslands ”inre kolonier”. Eftersom hela världen redan hade delats upp stod Tyskland, som var inklämt mitt i Europa, inför behovet att erövra utländska marknader och dela upp de redan uppdelade kolonierna.

Den tyska kapitalismen kunde aldrig simma med strömmen, och ge sig hän åt krafternas fria spel. Bara Storbritannien kunde unna sig denna lyx, och bara under en kort historisk period, som nyligen har avslutats inför våra ögon. Den tyska kapitalismen hade inte ens råd med den ”känsla för återhållsamhet” som kännetecknar den franska kapitalismen, som är förskansad inom sina gränser och dessutom har stora koloniala tillgångar i reserv.

Den inrikespolitiskt helt igenom opportunistiska tyska borgarklassen tvingades på det ekonomiska och världspolitiska området vara ytterst djärv och snabb. Den måste utvidga sin produktion omåttligt, hinna ikapp de äldre nationerna, skramla med vapnen och kasta sig in i kriget. Den intensiva rationaliseringen av den tyska industrin efter kriget härrörde också ur behovet att övervinna de ogynnsamma villkoren – den historiska förseningen, det geografiska läget och de militära nederlagen.

Vår epoks ekonomiska gissel beror när det kommer till kritan på det faktum att mänsklighetens produktivkrafter varken är förenliga med det privata ägandet av produktionsmedlen eller de nationella gränserna. Och den tyska kapitalismen genomgår så svåra omvälvningar just därför att den är den modernaste, mest utvecklade och dynamiska kapitalismen i Europa.

Den tyska kapitalismens botemedel är uppdelade i tre skolor: liberalism, planekonomi och envælde.

Liberalismen vill återställa *marknadens ”naturliga” lagar*. Men liberalismens eländiga öde återspeglar bara det faktum att den tyska kapitalismen aldrig kunde basera sig på manchesterismen¹, utan gick via protektionism till truster och monopol. Den tyska kapitalismen kan aldrig återgå till ett ”friskt” förgånget som aldrig har existerat.

”Nationalsocialismen” lovar att avskaffa resultaten av Versailles på sitt eget sätt, det vill säga genom att fortsätta Hohenzollern-imperialismens offensiv. Samtidigt vill de införa ett *envælde* i Tyskland, det vill säga provinsialism och frivilliga inskränkningar. I detta fall döljer lejonets morrande psykologin hos en piskad hund. Att anpassa Tyskland till nationsgränserna är som att bota en sjuk person genom att kapa av hans högerhand, vänstra fot och en del av skallen.

Att bota kapitalismen med hjälp av en *planekonomi* är att avskaffa konkurrensen. I så fall måste vi först avskaffa det privata ägandet av produktionsmedlen. De byråkratiska

1 **Manchesterismen** var en reformrörelse som daterar sig till bildandet av Förbundet mot spannmålstullar 1839. Förbundet förespråkade frihandel och avskaffande av tullar på importerat spannmål. Den i Manchester grundade rörelsen lyckades 1846 få Spannmålslagarna upphäva.

professionella reformatörerna vågar inte ens tänka denna tanke. Den tyska ekonomin är ju minst av allt rent tysk: den är en integrerad del av världsekonomin. En tysk plan är bara tänkbar i perspektivet av en internationell ekonomisk plan. Ett planerat system inom stängda nationsgränser är samma sak som att förneka världsekonomin, det vill säga att försöka återvända till ett enväldessystem.

Dessa tre mot varandra stridande system liknar i själva verket varandra i den meningen att de alla tre är inneslutna i den reaktionära utopismens magiska cirkel. Det som måste räddas är inte den tyska kapitalismen, utan det är Tyskland som måste räddas från sin kapitalism.

Under krisåren har den tyska borgarklassen, eller åtminstone dess teoretiker, varit ångerfulla – ja, de hade fört en alltför riskabel politik, de hade alltför lättvindigt tagit hjälp av utländska krediter, alltför snabbt genomfört moderniseringen av fabrikerna, etc. Från och med nu måste man vara mer försiktig! Men, som Papens program och finanskapitalets inställning till det visar, är den tyska borgarklassens ledare idag i själva verket mer än någonsin benägna till en ekonomisk äventyrspolitik.

Vid första tecken på återhämtning inom industrin kommer den tyska kapitalismen att visa sig vara vad historien har gjort den till, och inte vad de liberala moralisterna skulle vilja att den var. Företagarna är hungriga efter profiter, och kommer återigen att öka trycket utan att titta på tryckmätaren. Jakten efter utlandslån kommer återigen att anta en feberartad karaktär. Är expansionsmöjligheterna små? Desto viktigare att ta hand om dem själv. Den förskräckta omvärlden kommer än en gång att få se samma bild som under den föregående perioden, men med ännu mer våldsamma omvälvningar. Samtidigt kommer återuppbygget av den tyska militarismen att fortsätta som om åren 1914-18 aldrig har existerat. Återigen sätter den tyska borgarklassen baronerna från Östra Elbe i ledningen för nationen. Med bonapartismen som skydd är de ännu mer benägna att riskera nationens ledare än under den legitima monarkin.

I sina klarsynta ögonblick måste den tyska socialdemokratins ledare fråga sig vad det är för mirakel som gör att deras parti, trots all skada det har gjort, ändå fortfarande leder miljontals arbetare. En viktig faktor är förvisso den konservatism som finns inneboende i varje massorganisation. Flera arbetargenerationer har genomgått socialdemokratins politiska skola, och det har skapat en stark tradition. Ändå är det inte den viktigaste anledningen till reformismens livskraft. Trots socialdemokratins alla brott kan inte arbetarna bara lämna detta parti utan att ersätta det med ett annat parti. Och under de senaste nio åren har det tyska kommunistpartiet, personifierat av sina ledare, gjort allt i sin makt för att stöta bort massorna eller åtminstone hindra dem från att samlas kring kommunistpartiet.

Stalin-Brandlers kapitulationspolitik 1923, Maslow-Ruth Fischer¹-Thälmanns ultravänsteristiska sväng 1924-25, det opportunistiska kryperiet för socialdemokratien 1926-28, den ”tredje periodens” äventyrspolitik 1928-30, teorin och praktiken om ”socialfascism” och ”nationell frigörelse” 1930-32 – det är posterna på räkningen. Slutsumman blir: Hindenburg-Papen-Schleicher & Co.

Den kapitalistiska vägen är ingen utväg för det tyska folket. Häri ligger den främsta källan till det kommunistiska partiets styrka. Exemplet Sovjetunionen visar att det finns en utväg längs den socialistiska vägen. Det är den andra källan till kommunistpartiets styrka.

Men villkoren för den isolerade proletära statens utveckling har lett till att en nationellt opportunistisk byråkrati har tagit makten i Sovjetunionen. Den tror inte på världsrevolutionen, försvarar sitt oberoende från världsrevolutionen men behåller samtidigt en obegränsad makt

1 **Ruth Fischer** (1895-1961) var med och grundade det österrikiska kommunistpartiet 1918, åkte till Tyskland 1919 och blev ledare i det tyska partiet, delegat till Kominterns fjärde kongress, och medlem i EKKI mellan 1924-26. Hon var riksdagsledamot mellan 1924-28, men uteslöts ur KPD tillsammans med Maslow och Urbahns 1927. De bildade Leninbund. Hon emigrerade till USA, där hon blev journalist.

över Kommunistiska internationalen. Det är för närvarande det tyska och internationella proletariats största olycka.

Situationen i Tyskland är som skapad för att kommunistpartiet på kort tid skulle kunna erövra majoriteten av arbetarna. Men kommunistpartiet måste inse att det för tillfället utgör en minoritet av proletariatet, och det måste beslutsamt slå in på enhetsfrontstaktikens väg. Istället har kommunistpartiet skapat en egen taktik, som kan beskrivas på följande sätt: de tyska arbetarna ska inte få genomföra ekonomisk kamp, eller göra motstånd mot fascismen, eller ta till generalstrejken, eller skapa sovjeter – förrän hela proletariatet i förväg erkänner kommunistpartiets ledarskap. De politiska uppgifterna förvandlas till ett ultimatum.

Vad är ursprunget till denna destruktiva metod? Svaret är: den stalinistiska fraktionens politik i Sovjetunionen. Där har apparaten omvandlat politiskt ledarskap till administrativa order. Den stalinistiska byråkratin vägrar låta arbetarna diskutera, kritisera eller rösta, och talar bara till dem med hjälp av ultimatum. Thälmanns politik är ett försök att översätta stalinismen till dålig tyska. Skillnaden är att byråkratin i Sovjetunionen kan understöda sin kommandopolitik med statsmakten som den fick från oktoberrevolutionen. Thälmann, å andra sidan, kan bara underbygga sina ultimatum med Sovjetunionens formella auktoritet. Det är en källa till moraliskt stöd, men duger under de givna omständigheterna bara till att stänga munnen på de kommunistiska arbetarna, och inte till att vinna över de socialdemokratiska arbetarna. Men idag är den tyska revolutionens problem reducerad till denna uppgift.

Denna pamflett fortsätter författarens tidigare arbete som har ägnats åt det tyska proletariats politik, och försöker analysera frågorna för den tyska revolutionära politikens nya skede.

1. Bonapartism och fascism

Låt oss i korthet försöka gå igenom vad som har hänt och var vi står.

Tack vare socialdemokratin fick Brünings regering parlamentets stöd för att regera med hjälp av undantagslagar. De socialdemokratiska ledarna sa: ”På så sätt ska vi stänga vägen till makten för fascismen.” Den stalinistiska byråkratin sa: ”Nej, fascismen har redan segrat, det är Brünings regim som är fascismen.” Båda hade fel. Socialdemokraterna kallade en passiv reträtt inför fascismen för kamp mot fascismen. Stalinisterna beskrev frågan som om fascismens seger redan låg bakom dem. Proletariats kampförmåga försvagades från båda håll och fiendens seger underlättades och kom närmare.

På den tiden betecknade vi Brünings regering som *bonapartism* (”en karikatyr av bonapartism”), det vill säga en militär polisdictatur. Så fort kampen mellan två samhällsskikt – de som har och de som inget har, utsugarna och de utsugna – når en höjdpunkt får byråkratin, polisen, militären möjlighet att härska. Regeringen blir ”själständigt” från samhället. Låt oss än en gång påminna: om man sticker in två gafflar symmetriskt i en kork, så kan den till och med stå på en nålspets. Det är just bonapartismens plan. Förvisso är en sådan regering fortfarande de besuttnas tjänare. Men tjänarna sitter på chefens rygg och gnuggar honom i nacken så att han blir öm, och de tvekar inte att från tid till annan trycka in stöveln i ansiktet på honom.

Man kunde förmoda att Brüning skulle hänga kvar ända till slutet. Men under händelsernas förlopp uppstod en annan länk: regeringen Papen. Om vi ska vara exakta bör vi korrigerat vår gamla beteckning: Brünings regering var en förbonapartistisk regering. Brüning var bara en föregångare. Bonapartismen trädde fram i fulländad form först i och med Papen-Schleichers regering.

Vari ligger skillnaden? Brüning försäkrade att hans största lycka var att ”tjäna” Hindenburg och paragraf 48. Hitler ”stödde” Brünings höger med sin knytnäve. Men Brünings vilade sin

vänstra armbåge på Wels axel. Brüning fick majoriteten i riksdagen, vilket gjorde att han inte behövde bry sig om riksdagen.

Ju mer självständig Brüning blev av parlamentet, desto mer självständiga kände sig byråkratins högsta kretsar från Brüning och de politiska grupper som stod bakom honom. Det återstod bara att slutgiltig klippa banden till riksdagen. Papens regering uppstod ur en obefläckad byråkratisk avlelse. Den vilar sin högra armbåge på Hitlers axel. Med polisens knytnäve håller den undan proletariatet till vänster. Däri ligger hemligheten bakom dess ”stabilitet”, med andra ord det faktum att den inte föll samman i samma ögonblick som den föddes.

Regeringen Brüning var kyrklig-byråkratisk-polisiär till sin natur. *Reichswehr* fanns fortfarande i reserv. ”Järnfronten” var de som direkt upprätthöll ordningen. Kärnan i Hindenburg-Papens statskupp är just att undanröja beroendet av Järnfronten. Generalerna flyttade automatiskt upp på första plats.

De socialdemokratiska ledarna blev fullständigt lurade. Och det är inte mer än vad man kan vänta sig i perioder av social kris. Dessa småborgerliga intrigmakare verkar bara listiga under förhållanden då det inte behövs någon list. Nu drar de täckena över huvudet på natten, svettas och hoppas på ett underverk: kanske vi till sist både kan klara våra huvuden, och rädda våra stoppade möbler och våra små, oskyldiga besparingar. Men det kommer inte att ske några fler mirakel...

Tyvärr har även kommunistpartiet blivit totalt överraskat av händelserna. Den stalinistiska byråkratin lyckades inte förutse någonting. Idag talar Thälmann, Remmele och andra ständigt och jämt om ”statskuppen 20 juli”. Hur kommer det sig? Först påstod de att fascismen redan var här och att bara ”kontrarevolutionära trotskister” kunde tala om den som någonting för framtiden. Nu visar det sig att det krävdes en hel ”statskupp” för att gå från Brüning till Papen – för tillfället inte till Hitler utan bara till Papen. Men Severings, Brünings och Hitlers klassinnehåll, lär dessa visa män oss, är ”ett och samma”. Men varifrån och varför då en statskupp?

Förvirringen upphör inte i och med det. Trots att skillnaden mellan bonapartism och fascism nu har visat sig klart nog, så fortsätter Thälmann, Remmele och andra att tala om den *fascistiska* statskuppen 20 juli. Samtidigt varnar de arbetarna för den annalkande faran för Hitlers lika fascistiska omvälvning. Och slutligen betecknas socialdemokratin liksom tidigare som socialfascistisk. På så sätt inskränks händelseutvecklingen till att olika arter av fascismen tar makten från varandra med hjälp av ”fascistiska” statskupper. Är det inte uppenbart att hela denna stalinistiska teori skapades bara i syfte att förvirra den mänskliga hjärnan?

Eftersom arbetarna var så oförberedda gav uppkomsten av Papens regering intryck av styrka: den bortsåg helt från partierna, införde nya undantagslagar, löste upp riksdagen, genomförde repressalier, utlyste undantagstillstånd i huvudstaden, och avskaffade den preussiska ”demokratin”. Och med vilken lätthet! Ett lejon skjuter man med ett skott, en loppa krossar man mellan naglarna, de socialdemokratiska ministrarna gör man slut på med en knäpp med fingret.

Men trots den synbarliga styrkeansamlingen, är Papens regering *som sådan* svagare än sin föregångare. En bonapartistisk regim kan bara bli jämförelsevis stabil och varaktig om den avslutar en revolutionär epok, efter att styrkeförhållandena redan har prövats i kamp, när de revolutionära klasserna redan är förbrukade medan de besuttna klasserna ännu inte har lyckats befria sig från farhågorna: kommer inte morgondagen att medföra nya omvälvningar? Utan denna grundläggande förutsättning, det vill säga utan att massorna dessförinnan har uttömt sina krafter i kamp, befinner sig inte den bonapartistiska regimen i en position där den kan utvecklas.

Med Papens regering försöker magnaterna, storkapitalisterna och bankirerna använda polisen och den reguljära armén för att skydda sina intressen. Tanken på att ge upp all makt till Hitler, som stöder sig på småbourgeoisins giriga och otyglade band, är långtifrån lockande för dem. De betvivlar givetvis inte att Hitler i det långa loppet kommer att bli ett lydigt verktyg för deras makt. Men det är förenat med omvälvningar, med risken för ett långdraget och mödosamt inbördeskrig och stora kostnader. Som det italienska exemplet visar, leder fascismen förvisso till slut till en militärbyråkratisk diktatur av bonapartistisk sort. Men även i händelse av en fullständig seger kräver det flera år: fler år i Tyskland än i Italien. Det är klart att de besuttna klasserna skulle föredra en mer ekonomisk väg, det vill säga Schleichers och inte Hitlers väg, för att inte tala om att Schleicher själv föredrar det.

Det faktum att grunden till regeringen Papens existens baserar sig på neutraliseringen av två oförsonliga läger betyder naturligtvis inte på något sätt att det revolutionära proletariats styrkor och den reaktionära småbourgeoisins krafter är likvärdiga på historiens våg. Här övergår hela frågan till politikens område. Socialdemokratien använder Järnfronten för att förlama proletariatet. Med hjälp av den hjärndöda ultimatismens politik blockerar den stalinistiska byråkratin den revolutionära vägen för arbetarna. Om proletariatet hade en korrekt ledning skulle fascismen utrotas med lätthet, och inte minsta lucka skulle finnas kvar för bonapartisten. Tyvärr är så inte fallet. Eftersom proletariatets styrka är förlamad får den bonapartistiska klicken en falsk bild av "styrka". Däri ligger dagens politiska formel.

Papens regering är en formlös skärningspunkt mellan stora historiska krafter. Dess egen tyngd är lika med noll. Därför kan den inte bli annat än rädd för sina egna gester och yr av det tomrum som utvecklas runt den. Så och endast så går det att förklara, att regeringens agerande hittills har bestått av två delar feighet och en del djärvhet. I Preussen, det vill säga med socialdemokratien, spelade regeringen ett säkert spel: den visste att dessa herrar inte skulle göra motstånd. Men efter att den hade upplöst riksdagen utlyste den nyval och vågade inte skjuta upp dem. Efter att ha förklarat militärt undantagstillstånd, skyndade den sig att förklara: det är bara för att underlätta för de socialdemokratiska ledarna att kapitulera utan strid.

Men finns det inte ett *Reichswehr*? Vi brukar inte glömma det. Engels definierade staten som väpnade organ av personer med materiella tillgångar i form av fångelser, etc. När det gäller den nuvarande regeringsmakten kan man till och med säga att det bara är *Reichswehr* som egentligen existerar. Men *Reichswehr* ser på intet vis ut att vara ett lydigt och tillförlitligt verktyg i händerna på den grupp personer som leds av Papen. I själva verket är regeringen faktiskt en sorts politisk kommission till *Reichswehr*.

Men trots sin överlägsenhet över regeringen kan *Reichswehr* ändå inte göra anspråk på en självständig politisk roll. Oavsett hur sammanhängande och hårdade hundratusen soldater är (och det återstår fortfarande att testa), så kan de inte styra en nation på 65 miljoner som är söndersliten av djupa sociala motsättningar. *Reichswehr* utgör bara ett element i samspelet mellan krafterna, och inte ens det avgörande.

På sitt sätt återspeglar det nya *Reichswehr* ganska väl landets politiska situation, som har lett fram till det bonapartistiska experimentet. Ett parlament utan majoritet, med oförsonliga grupperingar, är ett uppenbart och obestridligt argument för en *diktatur*. Än en gång framstår demokratins påtagliga begränsningar. När det handlar om själva samhällets grundvalar, så är det inte de parlamentariska siffrorna som avgör. Det som avgör är kampen.

Vi ska inte på avstånd försöka avgöra vilken väg försöken till regeringsbildning kommer att ta under de närmaste dagarna. Vår hypotes skulle hursomhelst komma försent, och för övrigt är det inte de möjliga övergångsformerna och koalitioner som avgör frågan. Ett block mellan högern och Centern skulle innebära en "legalisering" av nationalsocialisternas maktövertagande, det vill säga vara den allra lämpligaste täckmanteln för en fascistisk statskupp. Vilka relationer som under de första dagarna skulle utveckla sig mellan Hitler,

Schleicher och Centerns ledare är viktigare för dem än för det tyska folket. Politiskt skulle varje koalition med Hitler innebära att byråkratin, domstolarna, polisen och armén skulle gå upp i fascismen.

Om man antar att Centern inte går med på en koalition, där dess roll som broms på Hitlers lokomotiv skulle ske till priset av en brytning med sina egna arbetare – då återstår bara den öppet utomparlamentariska vägen. Nationalsocialisterna skulle bli dominerande mycket enklare och snabbare utan en koalition med Centern. Om nationalsocialisterna inte omedelbart förenar sig med Papen, eller inte övergår till ett direkt angrepp, då måste regeringen bli ännu tydligare bonapartistisk: Schleicher skulle få sina ”hundra dagar”... utan de föregående åren med Napoleon.

Hundra dagar – nej, det är att räkna alltför generöst. Reichswehr *bestämmer inte*. Schleicher räcker inte. Junkrarnas och finansmagnaternas utomparlamentariska diktatur kan bara säkras med hjälp av ett besvärligt och skoningslöst inbördeskrig. Kommer Hitler att kunna fullfölja denna uppgift? Det beror inte bara på fascismens onda vilja, utan också på proletariats revolutionära vilja.

2. Borgarklassen, småbourgeoisin och proletariatet

Varje verklig analys av den politiska situationen måste ta sin utgångspunkt i de ömsesidiga förhållandena mellan tre klasser: borgarklassen, småbourgeoisin (inklusive bönderna) och proletariatet.

Den ekonomiskt mäktiga storbourgeoisin utgör i sig själv en oändligt liten minoritet. För att stärka sin makt måste den skaffa sig klara och ömsesidiga band till småbourgeoisin och via dess förmedling till proletariatet.

För att förstå dialektiken i dessa inbördes förhållanden måste vi urskilja tre historiska stadier: den kapitalistiska utvecklingens gryning, då borgarklassen måste använda revolutionära metoder för att lösa sina uppgifter; den kapitalistiska regimens blomstring och mogna period, då borgarklassen utövade sin makt under ordnade, stillsamma, konservativa, demokratiska former; och slutligen kapitalismens nedgång, då borgarklassen tvingas ta till inbördeskrig mot proletariatet för att försvara sin rätt till utsugning.

De politiska program som kännetecknar dessa tre stadier, *jakobinismen*, den reformistiska *demokratin* (inklusive socialdemokratin) och *fascismen*, är i grund och botten småborgerliga program. Mer än något annat visar detta faktum vilken oerhörd – eller snarare avgörande – betydelse de småborgerliga folkmassornas självbestämmande har för hela det borgerliga samhällets öde.

Ändå vilar inte förhållandet mellan borgarklassen och dess grundläggande sociala stöd, småbourgeoisin, på något ömsesidigt förtroende och fredligt samarbete. Till sin stora massa är småbourgeoisin en utsugen och förtryckt klass. Den ser på borgarklassen med avund och ofta med hat. Borgarklassen, å andra sidan, utnyttjar småbourgeoisins stöd, men misstror den samtidigt, ty borgarklassen fruktar med rätta att småbourgeoisin har en benägenhet att riva ner de hinder som satts upp för den uppifrån.

Samtidigt som jakobinerna öppnade och röjde vägen för den borgerliga utvecklingen, så drabbade de hela tiden samman med borgarklassen. De tjänade den genom att oförsonligt bekämpa den. Efter att ha fullföljt sin begränsade historiska roll föll jakobinerna. Kapitalets styre var förutbestämt.

Under en längre period upprätthöll borgarklassen sin makt i form av den parlamentariska demokratin. Men återigen varken fredligt eller frivilligt. Borgarklassen var dödligt rädd för allmän rösträtt. Med hjälp av en kombination av förtryck och eftergifter, med hot om svält kopplat till reformåtgärder, lyckades den i det långa loppet dock inordna inte bara den gamla

småbourgeoisin inom den formella demokratins ramar, utan med hjälp av den nya småbourgeoisin – arbetarbyråkratin – till stor del också proletariatet. Tack vare den parlamentariska demokratin lyckades borgarklassen i augusti 1914 leda miljontals arbetare och bönder till slaktbänken.

Men just i och med kriget inleds en tydligt märkbar nedgång för kapitalismen och framförallt för dess demokratiska styresform. Det handlar inte längre om nya reformer och mål, utan om att inskränka och avskaffa de gamla. Därmed kommer borgarklassen i konflikt inte bara med den proletära demokratins institutioner (fackföreningarna och de politiska partierna) utan också med den parlamentariska demokratin, inom vars ramar arbetarorganisationerna uppstod. Därav kampen mot ”marxismen” å ena sidan, och den demokratiska parlamentarismen å den andra.

Men precis som den liberala borgarklassens högsta kretsar på sin tid var oförmögna att av egen kraft göra sig av med feodalismen, monarkin och kyrkan, så är finanskapitalets magnater av *sin* egen kraft oförmögna att ta itu med proletariatet. De behöver småbourgeoisins stöd. För detta ändamål måste den piskas upp, ställas på fötter, mobiliseras, beväpnas. Men det är en metod som har sina risker. Även om borgarklassen utnyttjar fascismen så fruktar den ändå den. I maj 1926 tvingades Pilsudski rädda det borgerliga samhället med hjälp av en statskupp mot den polska borgarklassens traditionella partier. Det gick så långt att det polska kommunistpartiets officiella ledare Warski¹, som inte lämnade Rosa Luxemburg för Lenin utan för Stalin, ansåg att Pilsudskis statskupp var vägen till en ”revolutionärt demokratisk diktatur”, och uppmanade arbetarna att stöda Pilsudski.

Vid ett möte med den polska kommissionen i Kominterns exekutivkommitté 2 juli 1926, sa författaren till dessa rader angående händelserna i Polen:

... den rörelse som han [Pilsudski] ledde var småborgerlig, ett ”underklassigt” sätt att lösa det kapitalistiska samhällets pressande problem, under sin nedgång och förfall. Här finns en direkt parallell till den italienska fascismen...

Dessa två strömningar har otvivelaktigt gemensamma drag: deras stöttrupper rekryteras... ur småbourgeoisin. Både Pilsudski och Mussolini arbetade med utomparlamentariska, naket våldsamma medel, med hjälp av inbördeskrig. Ingen av dem tänkte störta det borgerliga samhället, utan siktade till att rädda det. Efter att ha fått de småborgerliga massorna på fötter och efter att ha kommit till makten drabbade båda öppet samman med storbourgeoisin. Osökt kommer jag att tänka på en historisk generalisering: man tvingas påminna sig Marx' definition av jakobinismen som ett underklassens sätt att ta itu med borgarklassens feodala fiender. Det var under borgarklassens *uppgångsepok*. Under det borgerliga samhällets nuvarande *nedgångsepok* behöver borgarklassen återigen använda ett ”underklassigt” sätt att lösa sina problem – som inte längre är progressiva utan tvärtom rakt igenom reaktionära. I denna mening innehåller alltså fascismen en reaktionär karikatyr av jakobinismen...

Den nedåtgående borgarklassen kan inte upprätthålla sin makt med hjälp av sina egna metoder och medel – den parlamentariska staten. Den behöver fascismen som ett vapen för självförsvar, åtminstone i de mest kritiska ögonblicken.

Borgarklassen tycker inte om att använda ”underklassiga” sätt att lösa sina problem. Den var enormt fientligt inställd till jakobinismen, som rörde en blodig väg för det borgerliga samhällets utveckling. Fascisterna ligger oändligt mycket närmare den nedåtgående borgarklassen än vad jakobinerna var den uppåtgående borgarklassen. Men den stadgade borgarklassen tycker inte heller om de

1 **Adolf Warski** (1868-1938) grundade tillsammans med Luxemburg och Leo Jogiches det polska socialdemokratiska partiet, och senare det polska kommunistpartiet. Han avrättades 1938 av Stalin tillsammans med andra polska landsflyktingar.

fascistiska sätten att lösa deras problem, ty även om chockvågorna och störningarna är i det borgerliga samhällets intressen, så innebär de också faror. Det är grunden till fiendskapen mellan fascismen och borgarklassens traditionella partier...

Storbourgeoisin ogillar denna metod på samma sätt som en man med svullen käke ogillar att få sina tänder utdragna. Det borgerliga samhällets respektabla kretsar betraktade med hat tandläkare Pilsudskis arbete, men till sist gav de upp inför det oundvikliga, förvisso med hot om motstånd och mycket köpsläende och käbblande om priset. Och kan man tänka sig, småbourgeoisins hjälte från igår har förvandlats till kapitalets gendarm!¹

Mot detta försök att definiera fascismens plats i historien som att vara en politisk ersättare för socialdemokratin, ställde man teorin om socialfascismen. Till en början kunde det verka som en anspråksfull, gapig men harmlös dumhet. De efterföljande händelserna visade vilket skadligt inflytande den stalinistiska teorin egentlig fick på den Kommunistiska internationalens hela utveckling.²

Följer det av jakobinismens, demokratins och fascismens historiska roll, att småbourgeoisin är dömd att till sina sista dagar förbli ett verktyg i kapitalets händer? Om så vore fallet skulle proletariats diktatur vara omöjligt i ett antal länder där småbourgeoisin utgör majoriteten. Och än mer, den skulle bli ytterst svår att genomföra i andra länder där småbourgeoisin utgör en betydande minoritet. Lyckligtvis är det inte så. Erfarenheterna från Pariskommunen³ visade för första gången, åtminstone inom en stad, precis som erfarenheterna från oktoberrevolutionen senare har visat i mycket större skala och under en ojämförligt längre period, att alliansen mellan småbourgeoisin och storbourgeoisin inte är olöslig. Eftersom småbourgeoisin är oförmögen till en *självständig* politik (det är också därför en småborgerlig ”demokratisk diktatur” är ogenomförbar) så har den inget annat val än att välja mellan borgarklassen och proletariats.

Under uppgångsepoken, när kapitalismen spirade och blomstrade, marscherade småbourgeoisin, trots enstaka våldsamma utbrott av missnöje, i allmänhet lydigt i den kapitalistiska selen. Och inte heller kunde den göra något annat. Men under förhållanden av kapitalistiskt sönderfall och ekonomisk återvändsgränd strävar, söker och försöker småbourgeoisin slita sig loss från de gamla herrarnas och härskarnas bojor. Den är fullt förmögen att knyta sitt öde till proletariats. För det behövs bara en enda sak: småbourgeoisin måste få tilltro till proletariats förmåga att leda in samhället på en ny väg. Proletariatet kan bara inspirera denna tilltro med hjälp av sin styrka, beslutsamma aktioner, en skicklig offensiv mot fienden, och en framgångsrik revolutionär politik.

Men ve det revolutionära parti som inte är situationen vuxet! Proletariats dagliga kamp ökar det borgerliga samhällets instabilitet. Strejkerna och de politiska oroligheterna förvärrar landets ekonomiska situation. Tillfälligt kan småbourgeoisin förlika sig med de ökande försakelserna, om erfarenheterna övertygar dem om att proletariatet befinner sig i en ställning där det kan leda in dem på en ny väg. Men om det revolutionära partiet, trots att klasskampen hela tiden hårdnar, gång efter gång visar sig oförmöget att ena arbetarklassen bakom sig, om

1 ”Den polska fascismen och kommunistpartiets misstag.” (Juli 1926.) Publicerad på engelska i *Intercontinental Press*, 1 mars 1971.

2 Samtidigt som man dolde talet som citerades ovan för partiet och Komintern, så genomförde den stalinistiska pressen en av sina vanliga kampanjer mot det. Manuiskij skrev att jag hade vågat ställa fascisterna och jakobinerna ”på samma nivå”, trots att jakobinerna var våra revolutionära förfäder. Denna anmärkning är mer eller mindre korrekt. Tyvärr har dessa förfäder mer än några få efterföljare som inte klarar av att använda sina hjärnor. Ett eko från denna gamla diskussion kan till och med återfinnas i Münzenbergs senaste alster mot ”trotskismen”. Men låt oss lämna detta ämne. - Trotskijs anmärkning.

3 **Pariskommunen** var det första exemplet på en arbetarregering. Den hade makten från 18 mars till 28 maj 1871, endast 72 dagar, innan den störtades efter en serie blodiga slag.

det vacklar, blir förvirrat, motsäger sig själv, då förlorar småbourgeoisin tålamodet och börjar ge de revolutionära arbetarna skulden för sitt elände. Alla borgerliga partier, inklusive socialdemokratin, tänker just i dessa banor. När den sociala krisen blir outhärdligt intensiv uppträder ett speciellt parti på scenen, vars direkta mål är att hetsa småbourgeoisin till ett vitglödgat hat och rikta det och dess förtvivlan mot proletariatet. I Tyskland fullföljs denna historiska funktion av nationalsocialismen, en bred strömning vars ideologi består av det sönderfallande borgerliga samhällets alla ruttna utdunstningar.

Det politiska huvudansvaret för fascismens tillväxt ligger naturligtvis hos socialdemokratin. Ända sedan det imperialistiska kriget har detta parti begränsat sitt arbete till att sopa bort tanken på en självständig politik ur proletariatets medvetande, och istället inplantera tron på att kapitalismen är evig, och gång på gång tvinga ner det på knä inför den förfallande borgarklassen. Småbourgeoisin kan bara följa arbetarna om de ser dem som sina nya ledare. Småbourgeoisin kommer inte att följa en lakej. Reformisternas politik berövar proletariatet möjligheten att leda småbourgeoisins simpla massor, och förvandlar dem därmed till kanonmat för fascismen.

Men för oss är inte den politiska frågan uttömd i och med socialdemokratin ansvar. Ända sedan kriget började har vi fördömt detta parti för att vara den imperialistiska borgarklassens företrädare inom proletariatets led. Ur denna de revolutionära marxisternas nya inriktning uppstod den Tredje internationalen. Dess uppgift var att ena proletariatet under revolutionens fana och därmed säkra sitt direkta inflytande över småbourgeoisins förtryckta massor i städerna och på landsbygden.

Efterkrigstiden var i Tyskland mer än någon annanstans en period av ekonomisk hopplöshet och inbördeskrig. De internationella såväl som inrikespolitiska förhållandena drev definitivt in landet på vägen mot socialismen. Varje steg socialdemokratin tog avslöjade dess förfall och maktlöshet, den reaktionära innebörden i dess politik, dess ledares korrupktion. Vilka andra villkor behövs för att kommunistpartiet ska utvecklas? Men efter de första årens betydande framgångar gick den tyska kommunismen in i en period av vacklan, svängar, och omväxlande opportunistiska och äventyrspolitiska utspel. Den centristiska byråkratin har systematiskt försvagat den proletära förtruppen och hindrat den från att bli arbetarklassens ledning. Den har därmed berövat proletariatet i sin helhet på möjligheten att leda småbourgeoisins förtryckta massor bakom sig. Inför den proletära förtruppen bär den stalinistiska byråkratin ett direkt och omedelbart ansvar för fascismens tillväxt.

3. En allians mellan socialdemokratin och fascismen eller kamp mellan dem?

Det är förhållandevis enkelt att begripa de inbördes förhållandena mellan klasserna i form av ett en gång för alla fixt och färdigt schema. Det är oändligt mycket svårare att i varje givet läge utvärdera de konkreta förhållandena mellan klasserna.

För tillfället vacklar den tyska storbourgeoisin – ett tillstånd som storbourgeoisin i allmänhet upplever mycket sällan. En del är helt övertygade om att den fascistiska vägen inte går att undvika, och vill skynda på den. Den andra delen hoppas kunna bemästra situationen med hjälp av en bonapartistisk militär polisdictatur. Ingen i det lägret vill återvända till Weimar-”demokratin”.

Småbourgeoisin är splittrad. Nationalsocialismen har enat medelklassernas överväldigande majoritet under sin fana, och vill gripa hela makten. Småbourgeoisins demokratiska flygel har fortfarande miljoners arbetare bakom sig, och vill återgå till en demokrati av Eberts modell. Tills dess är den beredd att åtminstone passivt stöda den bonapartistiska diktaturen. Socialdemokratin tänker så här: under trycket från nazisterna kommer Papen-Schleichers regering att tvingas upprätta balansen genom att stärka vänstern. Samtidigt kommer kanske

krisen att avta, och småbourgeoisin kommer kanske att lugna ner sig. Kanske kommer kapitalismen att minska sitt ursinniga tryck mot arbetarklassen – och med Guds hjälp kommer allting att ordna sig.

Den bonapartistiska klicken vill faktiskt inte att fascismen ska segra fullständigt. Den skulle ingalunda ha något emot att inom vissa ramar utnyttja socialdemokratins stöd. Men för att kunna det är den tvungen att "acceptera" arbetarorganisationerna, och det går bara om man åtminstone i viss omfattning tillåter kommunistpartiet att existera lagligt. Om socialdemokratin skulle stöda militärdiktaturen så skulle arbetarna definitivt gå över till kommunismens led. Om regeringen på detta sätt skulle försöka få stöd mot den bruna djävulen, så skulle den alltså inom kort drabbas av slagen från den röda Belsebub.

Den officiella kommunistiska pressen deklarerar, att socialdemokratins acceptering av Brüning röjde vägen för Papen, och att det halva accepterandet av Papen kommer att påskynda Hitlers ankomst. Det är helt rätt. Så långt finns det inga åsiktsskillnader mellan oss och stalinisterna. Men det innebär att reformismens politik i kristider inte bara vänder sig mot massorna utan också mot sig själv. Vi har just nått det kritiska ögonblicket i denna process.

Hitler accepterar Schleicher. Socialdemokratin går inte mot Papen. Om denna situation verkligen skulle kunna bestå under en lång tidsperiod, då skulle socialdemokratin omvandlas till bonapartistens vänsterflygel och lämna rollen som fascismens högerflygel. Det är naturligtvis inte uteslutet att den tyska kapitalismens nuvarande exempellösa kris inte kommer att leda till några avgörande resultat, med andra ord inte kommer att sluta med seger för vare sig proletariatet eller den fascistiska kontrarevolutionen. *Om* kommunistpartiet fortsätter med sina idiotiska ultimatum och därmed räddar socialdemokratin från ett oundvikligt sammanbrott, *om* Hitler inte inom en nära framtid beslutar sig för en statskupp och därmed påbörjar ett oundvikligt sönderfall av sina egna led, *om* den ekonomiska konjunkturen vänder uppåt innan Schleicher faller – då kanske den bonapartistiska kombinationen mellan Weimar-konstitutionens 48:e paragraf, *Reichswehr*, socialdemokratin och fascismens halvhjärtade opposition skulle kunna fortgå (fram till ett nytt socialt utbrott, som hursomhelst är att förvänta).

Men vi kan på rak arm säga att de villkor som utgör socialdemokratins dagdrömmar är långt ifrån att uppfyllas. De är på intet sätt säkerställda. Inte ens stalinisterna tror på regeringen Papen-Sleichers motståndskraft eller varaktighet. Alla tecken tyder på att trekanten Wels-Schleicher-Hitler kommer att spricka innan den ens har börjat ta form.

Men den kanske ersätts av koalitionen Hitler-Wels? Enligt Stalin är de "tvillingar, inte motsatser". Låt oss anta att socialdemokratin utan att frukta sina arbetare vill erbjuda sig att acceptera Hitler. Men Hitler har inget behov av det: han behöver inte accepteras av socialdemokratin utan måste tvärtom utplåna den. Hitlers regering kan bara genomföra sin uppgift genom att krossa proletariatets motstånd och undanröja alla tänkbara motståndsorgan. Däri ligger fascismens historiska roll.

Stalinisterna begränsar sig till att göra en rent psykologisk, eller mer exakt rent moralisk bedömning av de fega och giriga småborgare som leder socialdemokratin. Skulle dessa inbitna förrädare verkligen kunna bryta med borgarklassen och gå emot den? En så idealistisk metod har inget med marxismen att göra. Marxismen utgår inte från vad folk tror om sig själva eller vad de önskar, utan från de förhållanden de befinner sig i och de förändringar som dessa förhållanden kommer att genomgå.

Socialdemokratin stöder inte den borgerliga regimen på grund av kol-, stål- och de andra magnaternas profiter, utan för de fördelar som de själv kan få som parti, i form av sin numerärt stora och mäktiga apparat. Förvisso hotar inte fascismen på något sätt den borgerliga regimen, för vars försvar socialdemokratin existerar. Men fascismen hotar den roll som socialdemokratin fyller under den borgerliga regimen och den inkomst som den får för att

spela denna roll. Även om stalinisterna glömmer denna sida av saken, så undgår inte socialdemokratin själv för ett ögonblick att se den dödliga fara som en fascistisk seger skulle innebära för *dem* – inte för borgarklassen utan för socialdemokratin.

När vi för cirka tre år sedan pekade på att utgångspunkten för den kommande politiska krisen i Österrike och Tyskland med all sannolikhet skulle bestämmas av socialdemokratin och fascismens oförenlighet, när vi på denna grundval förkastade teorin om socialfascismen, som inte blottade utan dolde den annalkande konflikten, när vi fäste uppmärksamheten på att händelseutvecklingen kanske skulle tvinga socialdemokratin och en betydande del av dess apparat att kämpa mot fascismen, och att det skulle vara en gynnsam utgångspunkt för kommunistpartiets fortsatta angrepp, så anklagade väldigt många kommunister – inte bara anställda funktionärer, utan även helt ärliga kommunister – oss för att... ”idealiserar” socialdemokratin. Det enda vi kunde göra var att rycka på axlarna. Det är svårt att diskutera med folk som slutar tänka vid den punkt då frågan enligt marxister börjar.

När jag diskuterade åberopade jag ofta följande exempel: under tsarismen var den judiska borgarklassen en ytterligt rädd och demoraliserad del av den ryska borgarklassen. Även om de svarta hundradenas pogromer i huvudsak riktade sig mot fattiga judar, så drabbade de också borgarklassen, och den tvingades försvara sig. Inte heller på detta område uppvisade den något speciellt mod. Men faran som hängde över huvudet på dem fick den liberala judiska borgarklassen att bland annat samla ihop avsevärda summor pengar för att beväpna de revolutionära arbetarna och studenterna. På så sätt uppstod en tillfällig praktisk överenskommelse mellan de mest revolutionära arbetarna, som var redo att kämpa med vapen i hand, och borgarklassens allra räddaste skikt, som hade hamnat i knipa.

Förra året skrev jag att kommunisterna under kampen mot fascismen var skyldiga att sluta praktiska överenskommelser inte bara med djävulen och hans farmor, utan till och med med Grzesinsky. Denna mening cirkulerade i hela den stalinistiska världspressen. Behövdes det något bättre bevis för vänsteroppositionens ”socialfascism”? Många kamrater varnade mig på förhand: ”De kommer att kasta sig över denna mening.” Jag svarade dem: ”Den är skriven så att de ska kasta sig över den. Låt dem bara kasta sig över detta glödheta järn och bränna sina fingrar. Träskallarna måste lära sig en läxa.”

Kampens förlopp har fått Papen att låta Grzesinsky bekanta sig med insidan av ett fängelse. Följde denna händelse ur teorin om socialfascismen och från den stalinistiska byråkrats prognoser? Nej, den stod i fullständig motsättning till dem. Men vår bedömning av situationen kunde se denna möjlighet och hade tilldelat den en bestämd plats.

Men också denna gång undvek socialdemokratin kampen, kommer en del stalinister att protestera. Ja, verkligen. De som förväntade sig att socialdemokratin skulle gå utöver sina ledares strävanden och ta upp kampen självständigt, och det dessutom under förhållanden där inte ens kommunistpartiet visar sig vara förmöget att kämpa, blev naturligtvis besvikna. Vi väntade oss inga sådana mirakel. Alltså kunde vi inte bli ”besvikna” på socialdemokratin.

Vi kan villigt medge att Grzesinsky inte har förvandlats till en revolutionär tiger. Men det är ändå en betydande skillnad mellan en situation där Grzesinsky sitter i sin fästning och skickar ut polisavdelningar för att skydda ”demokratin” mot de revolutionära arbetarna, och en situation där kapitalismens bonapartistiska frälsare sätter Grzesinsky i fängelse. Eller hur? Och ska vi inte ta hänsyn till denna skillnad politiskt, ska vi inte utnyttja den?

Låt oss återvända till exemplet ovan: det är inte svårt att inse skillnaden mellan en judisk fabriksägare som betalar den tsaristiska polismannen för att slå ner de strejkande arbetarna, och samma fabriksägare som ger pengar till gårdagens strejkande för att skaffa vapen mot de svarta hundra. Borgarklassen är densamma. Men den förändrade situationen leder till förändrade förhållanden. Bolsjevikerna genomförde strejken mot fabriksägaren. Senare tog de

pengar från samma fabriksägare för att kämpa mot pogromerna. Det hindrade naturligtvis inte arbetarna från att vända vapnen mot borgarklassen när den timmen slog.

Innebär detta att socialdemokratin i sin helhet kommer att kämpa mot fascismen? På det svarar vi: en del av de socialdemokratiska funktionärerna kommer utan tvekan att gå över till fascisterna. En stor del av dem kommer i farans stund att krypa under sängen. Inte heller arbetarmassorna kommer att kämpa i sin helhet. Det går inte att på förhand gissa vilka av de socialdemokratiska arbetarna som kommer att dras in i kampen och när, och vilken del av apparaten de kommer att dra med sig. Det beror på många omständigheter, bland annat kommunistpartiets inställning. Enhetsfrontspolitikens uppgift är att skilja de som vill kämpa från de som inte vill, driva de vacklande framåt, och slutligen kompromettera de kapitulerande ledarna i arbetarnas ögon, för att befästa arbetarnas kampförmåga.

Så mycket tid har förlorats – utan mål, meningslöst, skamligt! Vad mycket som kunde ha uppnåtts bara under de senaste två åren! Var det inte ända från början uppenbart att monopolkapitalet och dess fascistiska armé med knytnävar och batonger skulle tvinga socialdemokratin till motstånd och självförsvar? Denna prognos skulle ha lagts fram inför hela arbetarklassen, initiativ skulle ha tagits till en enhetsfront, och i varje nytt skede skulle vi ha hållit hårt i detta initiativ. Vi hade inte behövt skrika eller ropa, det gick att spela lugnt med starka kort på hand. Det skulle ha räckt att på ett klart och entydigt sätt beskriva det oundvikliga i fiendens nästa steg och lägga fram ett praktiskt program för en enhetsfront, utan att överdriva eller köpslå, men också utan svaghet eller eftergifter. Tänk vad starkt kommunistpartiet skulle ha stått idag om det hade anammat den leninistiska politikens ABC och tillämpat den tillräckligt ihärdigt!

4. Thälmanns tjugo misstag.

I mitten av juli kom det ut en broschyr där Thälmann besvarade 21 frågor från socialdemokratiska arbetare om hur den ”röda enhetsfronten” ska komma till stånd. Broschyren inleds med orden: ”Mäktigt stormar den antifascistiska enhetsfronten framåt!” 20 juli uppmanade det kommunistiska partiet arbetarna till en politisk strejk. Uppmaningen fick inget gensvar. På fem dagar avslöjades den avgrund som finns mellan den byråkratiska retoriken och den politiska verkligheten.

I valen 31 juli fick partiet 5,3 miljoner röster. Genom att trumpeta ut detta som en fantastisk seger visade partiet hur mycket nederlagen har minskat dess anspråk och förhoppningar. I de första omröstningarna inför presidentvalen 13 mars fick partiet nästan 5 miljoner röster. Inom loppet av 4½ månader – och vilka månader! - vann det alltså knappt 300.000 röster. I mars upprepade den kommunistiska pressen hundratals gånger att antalet röster skulle ha varit oändligt mycket större om det hade varit riksdagsval: under presidentvalet tyckte hundratusentals sympatisörer att det var onödigt att lägga tid på en ”platonisk” demonstration. Om vi ska bry oss om dessa kommentarer från mars – och de förtjänas att tas på allvar – så har alltså partiet praktiskt taget inte vuxit alls under de senaste fyra och en halv månaderna.

I april valde socialdemokratin Hindenburg, som därefter genomförde en statskupp direkt mot den. Man skulle tro att detta skulle räcka för att skaka reformismen i grundvalarna. Lägg därtill att krisen har förvärrats ytterligare med de därav följande fruktansvärda konsekvenserna. 20 juli, elva dagar innan valen, satte socialdemokratin slutligen svansen mellan benen inför statskuppen, som den av dem framröstade förbunds-presidenten genomförde. Under sådana perioder brukar revolutionära partier växa feberartat. Socialdemokratin sitter fast i ett skruvstäd, och oavsett vad den företar sig så kommer den att pressa arbetarna från sig och åt vänster. Men istället för att gå framåt med sjumilakliv står kommunismen och stampar, vacklar, är på reträtt, och för varje steg framåt tar den ett halvt tillbaka. Att jubla över en seger bara för att kommunistpartiet inte förlorade några röster 31 juli är att helt förlora verklighetsanknytningen.

För att kunna förstå varför och hur det revolutionära partiet under dessa oerhört gynnsamma politiska förhållanden kan döma sig till en sådan förnedrande kraftlöshet, måste man läsa Thälmanns svar till de socialdemokratiska arbetarna. Ett tröttsamt och obehagligt arbete, men det kan kasta ljus över vad som äger rum i huvudet på de stalinistiska ledarna.

På frågan ”Hur karakteriserar kommunisterna Papen-regeringen?” ger Thälmann flera ömsesidigt motsägelsefulla svar. Han börjar med att hänvisa till ”faran för att det inom kort upprättas en fascistisk diktatur”. Av det följer väl att den inte existerar ännu? Han talar helt korrekt om att regeringsmedlemmarna är ”företrädare för monopolkapitalet, generalerna och junkerdömet”. En minut senare säger han om samma regering: ”detta fascistiska kabinett”, och avslutar sitt svar med påståendet att ”Papens regering... har som mål att omedelbart upprätta en fascistisk diktatur.”

Thälmann bortser från de sociala och politiska skillnader som existerar mellan *bonapartismen*, det vill säga en regim av ”samhällsfred” som har sin grund i en militär polisdiktatur, och *fascismen*, det vill säga en regim av öppet inbördeskrig mot proletariatet. Han avhänder sig därmed redan på förhand möjligheten att förstå vad som äger rum framför hans ögon. Om Papens regering är en fascistisk regering, vad är det då för fascistisk ”fara” han talar om? Om arbetarna kommer att tro Thälmann på att Papen har som mål(!) att upprätta en fascistisk diktatur, då kommer den sannolika konflikten mellan Hitler och Papen-Schleicher att överraska partiet i sömnen precis som konflikten mellan Papen och Otto Braun gjorde på sin tid.¹

På frågan ”Menar Tysklands kommunistiska parti allvar med enhetsfronten?” svarar Thälmann givetvis jakande, och som bevis anför han det faktum att kommunisterna inte går med mössan i hand till Hindenburg och Papen. ”Nej, vi ställer frågan om kamp, om kamp mot hela systemet, mot kapitalismen. Och däri ligger kärnan till vår enhetsfronts *uppriktighet*.”

Det är uppenbart att Thälmann inte förstår vad det handlar om. De socialdemokratiska arbetarna är fortfarande socialdemokrater just därför att de ännu tror på en gradvis, reformistisk väg för att omvandla kapitalismen till socialism. Eftersom de vet att kommunisterna står för ett revolutionärt störtande av kapitalismen, så frågar de socialdemokratiska arbetarna: ”Är ert förslag till oss om enhetsfront uppriktigt menat?” På det svarar Thälmann: ”Givetvis är det uppriktigt, ty för oss är det frågan om att störta hela det kapitalistiska systemet.”

Vi drömmer naturligtvis inte om att dölja något för de socialdemokratiska arbetarna. Men man måste känna till storleken på saker och ting och behålla de politiska proportionerna. En skicklig propagandist hade svarat så här: ”Ni litar till demokratin, vi tror att revolutionen är den enda utvägen. Ändå kan och vill vi inte göra revolutionen utan er. Hitler är vår gemensamma fiende. När vi har besekrat honom ska vi göra upp bokslutet tillsammans med er och se vart vägen egentligen leder.”

Hur underligt det vid ett första påseende än kan verka, så lyssnar publiken i Thälmanns broschyr inte bara tålmodigt på talaren, utan håller många gånger också med honom. Men hemligheten bakom deras tålmod är att Thälmanns samtalspartners inte bara tillhör ”Antifascistisk aktion”, utan också uppmanar till en röst på kommunistpartiet. De är *före detta* socialdemokrater som har gått över till kommunismen. Sådana rekryter kan bara välkomnas. Men det bedrägliga i hela historien är att ett samtal med arbetare som har brutit med socialdemokratin påstås vara ett samtal med de socialdemokratiska massorna. Denna billiga maskerad är ytterst talande för Thälmanns och kompanys hela nuvarande politik!

Hursomhelst ställer de tidigare socialdemokraterna frågor som faktiskt oroar de socialdemokratiska massorna. ”Är Antifascistisk aktion en frontorganisation för

1 Detta skrevs i början av augusti innan förhandlingarna mellan Hindenburg-Papen och Hitler, och innan konflikten mellan Papen och Hitler blev uppenbar - engelska redaktörens anmärkning.

kommunistpartiet?” frågar de. Thälmann svarar: ”Nej!” Beviset? Antifascistisk aktion ”är ingen organisation utan en massrörelse”. Som om det inte vore kommunistpartiets uppgift att just organisera massrörelsen. Ännu bättre är det andra argumentet: Antifascistisk aktion är opartisk, ty(!) den riktar sig mot den kapitalistiska staten: ”När Karl Marx behandlade lärdomarna från Pariskommunen såg han frågan om att krossa den borgerliga statsapparaten som arbetarklassens viktigaste uppgift.” Oh, olyckliga citat! Ty oavsett vad Marx säger vill socialdemokraterna inte krossa den borgerliga staten, utan förbättra den. De är inte kommunister utan reformister. Trots sina avsikter bevisar Thälmann just det han ville förneka – Antifascistisk aktions partikaraktär.

Det kommunistiska partiets ledare förstår uppenbarligen varken situationen eller hur de socialdemokratiska arbetarna tänker politiskt. Han inser inte syftet med enhetsfronten. Varenda mening är ett vapen till de reformistiska ledarna och driver de socialdemokratiska arbetarna till dem.

På följande sätt försöker Thälmann visa att det är helt omöjligt med några som helst gemensamma aktioner med socialdemokratin: ”I samband härmed måste vi(?) klart inse att trots att socialdemokratin idag försöker härma ett låtsat motstånd, så kommer den *inte vid något tillfälle* att släppa sina verkliga tankar på en koalition och sina pakter med den fascistiska borgarklassen.” Även om detta vore sant, så skulle vår uppgift ändå vara att bevisa det för de socialdemokratiska arbetarna genom egna erfarenheter. Men det är dessutom fel. Även om de socialdemokratiska ledarna inte vill bryta sina pakter med borgarklassen, så bryter den fascistiska borgarklassen pakterna med socialdemokratin. Och detta faktum kan bli avgörande för socialdemokratins öde. När makten övergår från Papen till Hitler kommer borgarklassen ingalunda att kunna skona socialdemokratin. Inbördeskriget har sina egna lagar. Den fascistiska terrorns styre kommer att innebära och kan bara innebära att socialdemokratin avskaffas. Mussolini började med det för att senare desto mer ohämmat kunna krossa de revolutionära arbetarna. Hursomhelst är ”socialfascisten” rädd om sitt skinn. Den kommunistiska enhetsfrontspolitiken måste utgå från socialdemokratins oro för sitt eget skinn. Det kommer att vara den mest realistiska politiken och samtidigt leda till de mest revolutionära resultaten.

Men om socialdemokratin ”inte vid något tillfälle” kommer att bryta med den fascistiska borgarklassen (fastän Matteoti ”bröt” med Mussolini¹), måste då inte de socialdemokratiska arbetare som vill vara med i Antifascistisk aktion lämna sitt parti? Så lyder en fråga. På det svarar Thälmann, ”För oss kommunister är det en självklarhet att socialdemokratiska arbetare eller arbetare från *Reichsbanner*² kan delta i Antifascistisk aktion *utan* att vara tvungna att lämna sitt parti.” För att visa att han inte är sekterist, tillägger Thälmann: ”Om ni skulle strömma in i miljontals, i täta led, så skulle vi hälsa det med glädje, även om ni enligt vår uppfattning fortfarande inte är klara i vissa frågor när det gäller bedömningen av Tysklands socialdemokratiska parti.” Gyllene ord! Vi anser att ert parti är fascistiskt, ni anser det vara demokratiskt, men låt oss inte bråka om detaljer. Det räcker att ni kommer till oss ”i miljontals”, utan att lämna ert fascistiska parti. Att man ”fortfarande är oklara om vissa frågor” kan inte vara något hinder. Men ack, den bristande klarheten i de allsmäktiga byråkraternas huvuden hindrar vartenda steg.

För att fördjupa frågan fortsätter Thälmann med att säga: ”Vi ställer inte frågan som mellan partier, utan på en klassgrund.” Precis som Seydewitz är Thälmann beredd att förkasta partiets intressen för klassens intressen. Olyckan är att det för en marxist inte kan finnas någon sådan

1 **Giacomo Matteoti** (1885-1924) var en italiensk socialist i Turatis reformistiska grupp som fördömde det fascistiska valmyglet och terrorismen i parlamentet. Som straff blev han i juni 1924 mördad av Mussolinis bödlar.

2 **Reichsbanner** var den tyska socialdemokratins halvmilitära veteranorganisation. Den inordnades senare i Järnfronten.

motsättning. Om inte partiets program är en vetenskaplig formulering av arbetarklassens intressen, då är inte partiet värt ett öre.

Men utöver att vara ett grovt principiellt misstag, så är Thälmanns ord också praktiskt absurda. Hur kan man inte ställa frågan om relationerna mellan partier när det är just det kärnfrågan handlar om? Miljontals arbetare följer socialdemokratin. Andra miljoner följer kommunistpartiet. Till de socialdemokratiska arbetare som frågar hur vi idag ska uppnå gemensamma aktioner mot fascismen mellan *ert* parti och *vårt*, svarar Thälmann: ”På klass- och inte partigrund”, strömma till oss i miljontals. Är inte detta de mest bedrövliga svulstigheter?

”Vi kommunister”, fortsätter Thälmann, ”vill inte ha enhet till varje pris.” För att uppnå enhet med socialdemokratin kan vi inte ”avsäga oss vår politiks klassinnehåll... och förneka strejker, de arbetslösas kamp, de boendes aktioner och det revolutionära massförsvaret.” Att komma överens om klart avgränsade praktiska aktioner misstolkas till en absurd *enhet* med socialdemokratin. Utifrån att det är absolut nödvändigt att *imorgon* göra ett slutgiltigt revolutionärt anfall, drar man slutsatsen att det *idag* inte är tillåtet att genomföra gemensamma strejker eller självförsvarsaktioner. Den som kan se någon rim och reson i Thälmanns tänkande förtjänar ett pris.

Thälmanns åhörare envisas: ”Är det möjligt med en allians mellan KPD och SPD i kampen mot regeringen Papen och mot fascismen?” Thälmann nämner två eller tre fakta som bevisar att socialdemokratin inte bekämpar fascismen och drar slutsatsen: ”Varje SPD-kamrat kommer att säga att vi har rätt när vi på grundval av dessa fakta, och även av principiella(!) skäl, säger att det omöjligt med en allians mellan KPD och SPD.” Byråkraten förutsäger återigen just det som skulle bevisas. Thälmanns ultimatism blir särskilt löjlig när han svarar på frågan om en enhetsfront mellan organisationer som omfattar miljontals arbetare. Socialdemokraterna måste inse att en överenskommelse med deras parti är omöjlig eftersom det är fascistiskt. Kan man göra Wels och Leipart en bättre tjänst?

”Vi kommunister förkastar alla fördrag med SPD-ledarna... och har upprepade gånger förkunnat att vi är beredda till antifascistisk kamp med militanta socialdemokrater och kamrater från *Reichsbanner* och med de lägre(?) militanta organisationerna.” Var slutar de lägre organisationerna? Och vad ska man göra om de lägre organisationerna underkastar sig de övres disciplin, och föreslår att man först ska förhandla med dem? Och slutligen finns det mellanliggande nivåer mellan de lägre och de övre. Går det att förutsäga var skiljelinjen kommer att gå mellan de som vill kämpa och de som vill undvika kamp? Det går bara att avgöra i handling och inte med hjälp av bedömningar som föregriper händelserna. Vad är det för mening att binda sig själv till händer och fötter?

I en rapport från ett *Reichsbanner*-möte i *Die Rote Fahne* från 29 juli, nämns följande beaktansvärda ord från en socialdemokratisk kompanibefälhavare: ”Det existerar en vilja till antifascistisk enhetsfront bland massorna. Om ledarna inte tar hänsyn till det, då kommer jag att ansluta mig till enhetsfronten över huvudet på dem.” Den kommunistiska tidningen kommenterar inte dessa ord. Ändå innehåller de nyckeln till enhetsfrontens hela taktik. Socialdemokraten vill kämpa mot fascisterna tillsammans med kommunisterna. Han är redan tveksam till sina ledares goda vilja. Om ledarna vägrar, säger han, då kommer jag att gå över huvudet på dem. Socialdemokrater med liknande inställning kan räknas i dussintals, hundratals, tusentals, miljoner. Det är kommunistpartiets uppgift att visa för dem om de socialdemokratiska ledarna vill kämpa eller ej. Och det går bara att visa med hjälp av erfarenheter, nya, fräscha erfarenheter, i en ny situation. Dessa erfarenheter kan man inte göra på en enda gång. De socialdemokratiska ledarna måste utsättas för tester: i fabriker och verkstäder, i städer och på landsbygden, i hela landet, idag och imorgon. Vi måste upprepa vårt förslag, i ny form, ur en ny infallsvinkel, anpassat till den nya situationen.

Men Thälmann vill inte höra talas om det. På grundval av de ”*principiella* skillnader som vi har visat mellan KPD och SPD förkastar vi förhandlingar uppifrån med SPD.” Detta förödande argument upprepas flera gånger av Thälmann. Men om det inte fanns ”principiella motsättningar” så skulle det inte finnas två partier. Och om det inte fanns två partier så kunde det inte vara frågan om en enhetsfront. Thälmann vill bevisa alldeles för mycket. Mindre vore bättre.

Innebar inte grundandet av RGO, frågar arbetarna, ”en splittring av den organiserade arbetarklassen?” Nej, svarar Thälmann, och som bevis citerar han Engels brev från 1895 mot de estetiskt-sentimentala filantroperna. Vem överlämnar på ett så förrädiskt sätt sådana citat till Thälmann? RGO skapas i en anda av enhet och inte splittring. Dessutom ska arbetarna absolut inte lämna fackföreningarna för att gå med i RGO. Tvärtom vore det bättre om RGO:s medlemmar stannade kvar i fackföreningarna för att bedriva sitt oppositionella arbete där. Thälmanns ord kan låta övertygande för kommunister som har ställt sig uppgiften att kämpa mot de socialdemokratiska ledarna. Men som ett svar till socialdemokratiska arbetare som är bekymrade för den fackliga enheten låter Thälmanns ord som ett hån.

”Varför har ni lämnat våra fackföreningar och organiserat er för er själva?”, frågar de socialdemokratiska arbetarna.

”Om ni vill gå med i vår organisation för att bekämpa den socialdemokratiska ledningen, så kräver vi inte att ni lämnar fackföreningarna”, svarar Thälmann. Ett passande svar som verkligen träffar huvudet på spiken!

”Existerar det demokrati i KPD?”, frågar arbetarna och byter ämne. Thälmann svarar jakande. Absolut! Men helt oväntat lägger han genast till: ”Både när vi arbetar lagligt och underjordiskt, speciellt i det senare fallet, måste partiet vara på sin vakt mot spioner, provokatörer och polisagenter.” Detta tillägg görs inte av en tillfällighet. De senaste läroarna, som förkunnades över hela världen i en broschyr av den mystiska Büchner, rättfärdigar inskränkningarna av demokratin med kampen mot spioner. Alla som protesterar mot den stalinistiska byråkratins diktatur måste åtminstone förklaras vara en skum person. Polisagenterna och provokatörerna i alla länder jublar entusiastiskt över denna teori. De kommer att jaga oppositionens medlemmar mer högljutt än någon annan: det kan dra uppmärksamheten från dem och göra det möjligt för dem att fiska i skumma vatten.

Enligt Thälmann visar sig den blomstrande demokratin också i det faktum att ”frågorna tas upp på världskongresser och EKKI:s konferenser”. Talaren glömmer att nämna när den senaste världskongressen ägde rum. Vi ska påminna om det: i juli 1928, för mer än fyra år sedan! Uppenbarligen har det inte uppstått någon anmärkningsvärd fråga sedan dess. Varför, kan man fråga i förbigående, sammankallar inte Thälmann en extra tysk partikongress för att lösa de frågor på vilka det tyska proletariats öde beror? Förvisso inte på grund av en överdriven partidemokrati.

Så fortsätter det sida efter sida, Thälmann besvarar 21 frågor. Vartenda svar är ett misstag. Totalt 21 misstag, för att inte räkna de mindre och underordnade misstagen. Och de är många.

Thälmann berättar om hur bolsjevikerna bröt med mensjevikerna 1903. I själva verket ägde den första splittringen rum 1912. Men inte ens det hindrade att det existerade förenade bolsjevikiska och mensjevikiska organisationer över stora delar av landet under februarirevolutionen 1917. Så sent som i början av april var Stalin för att bolsjevikerna skulle ena sig med Tseretelis parti – *inte en enhetsfront utan sammanslagning av partierna!* Det förhindrades bara tack vare att Lenin återvände.

Thälmann säger att bolsjevikerna upplöste den konstituerande församlingen 1917. Det ägde i själva verket rum i början av 1918. Thälmann är inte alls bekant med den ryska revolutionens och bolsjevikpartiets historia.

Men ännu värre är att han inte begriper den bolsjevikiska taktikens grundvalar. I sina ”teoretiska” artiklar vågar han till och med ifrågasätta det faktum att bolsjevikerna slöt en överenskommelse med mensjevikerna och socialistrevolutionärerna mot Kornilov. Som bevis anför han citat som någon annan stoppat in under hans dörr, och som inte har med saken att göra. Men han glömmer att besvara andra frågor: fanns det folkliga försvarskommittéer över hela landet under Kornilovs kupp? Ledde de kampen mot Kornilov? Fanns det representanter från bolsjevikerna, mensjevikerna och socialistrevolutionärerna i dessa kommittéer? Ja, ja och ja. Satt mensjevikerna och socialistrevolutionärerna vid makten vid denna tidpunkt? Förföljde de bolsjevikerna och anklagade dem för att vara agenter för den tyska generalstaben? Kastades tusentals bolsjevik i fängelse? Hade Lenin gått under jorden? Ja, ja och ja. Vilka citat kan tillbakavisa dessa historiska fakta?

Låt Thälmann åberopa Manuilskij, Lozovskij och själve Stalin så mycket han vill (om den sistnämnde någonsin öppnar munnen). Men lämna leninismen och den ryska revolutionens historia ifred: för honom är det böcker som är förseglade med sju lås.

Som avslutning måste vi framhäva en annan fråga, som står för sig själv: den gäller Versailles. De socialdemokratiska arbetarna frågar om inte kommunistpartiet gör politiska eftergifter till nationalsocialismen. I sitt svar fortsätter Thälmann att försvara parollen om ”nationell frigörelse” och likställer den med parollen om social frigörelse. Krigsskadestånden – eller det som återstår av dem – är lika viktiga för Thälmann som det privata ägandet av produktionsmedlen. Man skulle kunna säga att denna politik uppfanns bara för att dra arbetarnas uppmärksamhet från det grundläggande problemet, för att lindra slaget mot kapitalismen, och tvinga dem att leta efter huvudfienden och orsaken till fattigdomen på andra sidan gränsen. Men, nu mer än någonsin ”finns fienden på hemmaplan!” Schleicher uttryckte denna tanke på ett ännu grövre sätt: 26 juli deklarerade han på radio, att vi först måste ”sätta stopp för de smutsiga svinen hemma!” Denna soldatformulering är mycket bra. Vi tar gärna upp den. Varje kommunist måste beslutsamt göra den till sin. Medan nazisterna försöker avleda uppmärksamheten mot Versailles, måste de kommunistiska arbetarna svara med Schleichers ord: nej, först av allt måste vi sätta stopp för de smutsiga svinen hemma!

5. En avstämning av Stalin-Thälmanns politik mot deras egna erfarenheter

Taktiken prövas under de mest avgörande och kritiska ögonblicken. Bolsjevismen var stark därför att deras paroller och metoder fick sin yttersta bekräftelse när händelseutvecklingen krävde djärva beslut. Vad är det för mening med principer som måste överges så fort situationen blir besvärlig?

En realistisk politik grundar sig på klasskampens naturliga utveckling. Sekteristiska politiker försöker föreskriva klasskampen konstgjorda regler. Den revolutionära situationen är klasskampens yttersta höjdpunkt. Just därför har marxismens realistiska politik en så stark dragningskraft på massorna under en revolutionär situation. De sekteristiska politikerna blir tvärtom svagare ju mäktigare händelseutvecklingen är. Blanquisterna och proudhonisterna överraskades av Pariskommunen, och gjorde motsatsen till vad de ständigt hade talat om. Under den ryska revolutionen tvingades anarkisterna erkänna sovjeterna, det vill säga maktorganen. Och så vidare, i all oändlighet.

Komintern grundar sig på de massor som vanns över av marxismen, och slogs samman under inverkan av oktoberrevolutionen. Den stalinistiska fraktionens nuvarande politik försöker kommandera klasskampen istället för att ge den ett politiskt uttryck. Det är *byråkratismens* främsta kännetecken, och där sammanfaller den med *sekterismen*, som den annars skiljer sig från betydligt. Tack vare en stark apparat, sovjetstatens materiella medel och oktoberrevolutionens auktoritet, har den stalinistiska byråkratin under de tidigare relativt lugna perioderna tillfälligt lyckats lägga konstgjorda band på den proletära förtruppen. Men vartefter klasskampen förtätas i ett inbördeskrig, krockar de byråkratiska recepten alltmer med

den grymma verkligheten. När den övermodiga och uppblåsta byråkratin ställs inför skarpa förändringar av situationen, så hamnar den lätt i trassel. Om den inte kan bestämma så kapitulerar den. Den politik som Thälmanns centralkommitté har fört under de senaste månaderna kommer en dag att studeras som modell för den mest bedrövliga och erbarmliga idioti.

Sedan den ”tredje perioden” har det betraktats som ett oantastligt faktum att det inte kunde bli tal om överenskommelser med socialdemokratin. Det var inte bara förbjudet att följa de tredje och fjärde världskongressernas lärdomar och ta initiativet till en enhetsfront, utan man skulle till och med förkasta förslag till gemensamma aktioner från socialdemokratins sida. Reformistledarna var ”tillräckligt avslöjade”. De tidigare erfarenheterna räckte. Istället för att driva politik, skulle massorna få lära sig historia. Att ställa förslag till reformisterna vore att tillskriva dem förmåga att kämpa. Det skulle i sig själv vara socialfascism, etc. Så har den ultravänsteristiska positivhalarens öronbedövande och entoniga melodi låtit under de senaste tre eller fyra åren. Men så: helt oväntat för alla, inklusive för dem själva, föreslog den kommunistiska gruppen i den preussiska Landsdagen 22 juni en överenskommelse med socialdemokratin, och till och med Centern. Samma sak upprepades i Hesse. Inför risken att Landsdagen kunde hamna i händerna på nazisterna, för alla heliga principer åt helsike. Är det inte häpnadsväckande? Och är det inte förödmjukande?

Det är inte svårt att förklara dessa krusprång. Det är vanligt att ytliga liberaler och radikaler under hela sitt liv skämtar om religionen och de himmelska makterna, bara för att när de ligger inför döden eller blir allvarligt sjuka kalla på en präst. Samma sak inom politiken. Centrismens främsta kännetecken är opportunism. Under inverkan av yttre omständigheter (traditioner, tryck från massorna, politiska konkurrenser) tvingas centristerna under vissa perioder uppvisa en viss radikalism. För att kunna göra det måste den övervinna sig själv, göra våld på sin politiska natur. Genom att av alla krafter sporra sig själv, så når den inte sällan den formella radikalismens yttersta gränser. Men knappt hinner den verkliga farans timma slå förrän centrismens sanna natur bryter fram. I en så känslig fråga som Sovjetunionens försvar litade den stalinistiska byråkratin alltid mycket mer på borgerliga pacifister, brittiska fackbyråkrater och franska radikaler än på proletarietets revolutionära rörelse. Knappt hann den yttre faran närma sig förrän stalinisterna genast offrade inte bara sina ultravänsteristiska fraser utan också den internationella revolutionens grundläggande intressen – i namn av samhörighet med osäkra och falska ”vänner” av typen advokater, författare och simpla salongshjältar. Enhetsfront uppifrån? Under inga som helst omständigheter! Men på samma gång sprang Högste kommissarien för Tvetydiga affärer, vid namn Münzenberg, och ryckte i rockskörten på diverse liberala pratkvarnar och radikala pennfäktare ”för Sovjetunionens försvar”.

Liksom i alla andra länder utom Sovjetunionen är den stalinistiska byråkratin i Tyskland ytterst missnöjd med Barbusses kompromisspolitik i frågan om Antikrigs-kongressen.¹ På detta område skulle Thälmann, Foster² och andra föredra att vara radikala. Men när det gäller sina egna nationella frågor handlar var och en av dem i enlighet med samma modell som myndigheterna i Moskva: när den verkliga faran närmar sig kastar de av sig den uppblåsta, falska radikalismen och avslöjar sin verkliga, det vill säga opportunistiska natur.

Var den kommunistiska Landsdagsgruppens initiativ felaktigt och otillåtet som sådant? Vi tror inte det. Mer än en gång sa bolsjevikerna till mensjevikerna och socialistrevolutionärerna under 1917: ”Ta makten, vi kommer att stöda er mot borgarklassen om den skulle göra motstånd.” Kompromisser är tillåtna, och under vissa förhållanden obligatoriska. Hela frågan

1 Trotskijs syftar på den kongress som Barbusse sammankallade i Amsterdam, och som han beskriver senare i detta kapitel.

2 **William Z Foster** (1881-1961) var medlem i det amerikanska socialistpartiet, facklig organisatör och ledare för kommunistpartiet. Han var hängiven stalinist, och partiets presidentkandidat 1924, 1928 och 1932. Efter Andra världskriget blev han partiordförande.

är vilket syfte kompromissen ska tjäna, hur den ser ut för massorna, vilka begränsningar den har. Att begränsa den till Landsdagen eller riksdagen, att se det som ett mål i sig själv om presidenten ska bli socialdemokrat eller katolsk demokrat istället för fascist, är att helt och hållet förfalla till parlamentarisk kretinism. Situationen är en helt annan när partiet ställer sig uppgiften att systematiskt och planerat kämpa om de socialdemokratiska arbetarna på grundval av en enhetsfrontspolitik. I så fall skulle en parlamentarisk överenskommelse mot den fascistiska dominansen i presidiet etc, bara vara en liten del av de utomparlamentariska kampöverenskommelserna mot fascismen. Givetvis skulle kommunistpartiet föredra att lösa hela frågan i ett slag utanför parlamentet. Men det räcker inte alltid att bara önska något när styrkan saknas. De socialdemokratiska arbetarna har visat sin tilltro till den magiska kraften i omröstningen 31 juli. Vi måste utgå från detta faktum. Kommunistpartiets tidigare misstag (folkomröstningen i Preussen, och så vidare) gjorde det oerhört mycket lättare för de reformistiska ledarnas att sabotera enhetsfronten. En teknisk parlamentarisk överenskommelse – eller till och med bara förslag till sådana överenskommelser – måste vara ett hjälpmedel för att befria kommunistpartiet från anklagelsen att det samarbetar med fascisterna mot socialdemokratin. Det är ingen självständig aktion, utan bara ett sätt att röja vägen för en kampöverenskommelse eller åtminstone kämpa för en kampöverenskommelse mellan massorganisationerna.

Skillnaden mellan de två linjerna är uppenbar. En gemensam kamp med de socialdemokratiska organisationerna kan, och måste under sin utveckling, anta en revolutionär karaktär. Man kan, och måste under vissa villkor, till och med behöva betala möjligheten att närma sig de socialdemokratiska massorna med parlamentariska överenskommelser på toppnivå. Men för en bolsjevik är detta bara *inträdespriset*. Den stalinistiska byråkratin agerar precis tvärtom: den inte bara förkastar kampöverenskommelser, utan ännu värre är att den medvetet förstör de överenskommelser som uppstår underifrån. Samtidigt föreslår den de socialdemokratiska riksdagsmännen en parlamentarisk överenskommelse. Med andra ord förkunnar de i farans stund att deras egen ultravänsteristiska teori och praktik är värdelös. Men de ersätter den inte med en revolutionärt marxistisk politik utan med en principlös parlamentarisk koalition i det ”mindre ondas” anda.

Vi kommer visserligen att få höra att händelserna i Preussen och Hesse var ett misstag från riksdagsmännens sida, och att de gottgjordes av centralkommittén. Men för det första borde inte ett så viktigt principbeslut ha tagits utan centralkommitténs deltagande: misstaget faller helt och hållet tillbaka även på den. För det andra, hur ska man förklara att den ”stålhårda”, ”konsekventa”, ”bolsjevikiska” politiken, efter månader av skrik och skrävel, polemik, förtal och uteslutningar, så fort situationen blir allvarlig lämnar plats för opportunistiska ”misstag”?

Men frågan begränsas inte till Landsdagen. Thälmann-Remmele har förkastat sig själva och sin egen skola i en mycket viktigare och kritisk fråga. Strax innan 20 juli tog kommunistpartiets centralkommitté följande beslut:

Kommunistpartiet ställer öppet inför proletariatet en fråga till SPD, ADGB och AFA-Bund¹ om de är beredda att tillsammans med kommunistpartiet genomföra en generalstrejk för de proletära kraven.

Detta viktiga och oväntade beslut publicerades av centralkommittén i ett okommenterat cirkulärbrev från 26 juli. Går det att göra ett mer tillintetgörande bokslut av hela den föregående politiken? Så sent som igår förkunnade man att alla förslag till de socialdemokratiska topparna om gemensamma aktioner var socialfascistiska och

¹ **ADGB** (Allgemeine Deutscher Gewerkschaftsbund – Allmänna tyska fackföreningsfederationen), även kallad de Fria fackföreningarna, var den socialdemokratiskt ledda fackliga organisationen. **AFA-Bund** (Allgemeiner freier Angestelltenbund – Allmänna fria tjänstemannaförbundet) var det socialdemokratiska tjänstemannafacket.

kontrarevolutionära. På grund av denna fråga uteslöts kommunister. Kampen mot "trotskismen" fördes på denna grundval. Hur kan då centralkommittén plötsligt i ett slag, just innan 20 juli, buga sig inför det som de dagen innan hade förbjudit? Och till vilket tragiskt tillstånd byråkratin har fört partiet när centralkommittén vågade lägga fram sitt häpnadsväckande beslut utan att förklara eller rättfärdiga det!

Politiken prövas av sådana svängningar. 20 juli sa det tyska kommunistpartiets centralkommitté i själva verket till hela världen: "*Fram till detta ögonblick har vår inriktning inte varit värd någonting.*" Ett ofrivilligt men helt riktigt erkännande. Tyvärr kan inte ens förslaget från 20 juli, som vände upp och ner på den föregående politiken, leda till några positiva resultat. En vädjan till topparna kan – oberoende av hur dessa toppar svarar – bara få en revolutionär betydelse när den dessförinnan har förberetts underifrån, det vill säga när den grundas i politiken i sin helhet. Men den stalinistiska byråkratin har dag efter dag upprepat till de socialdemokratiska arbetarna: "Vi kommunister avvisar alla band till SPD:s ledare" (se Thälmanns svar i förra kapitlet). Det oförberedda, oväntade, omotiverade förslaget från 20 juli dög bara till att avslöja den kommunistiska ledningens inkonsekvens, bristande allvar, benägenhet till panik och äventyrspolitiska språng.

Den centralistiska byråkratins politik hjälper hela tiden motståndaren. Till och med när det mäktiga trycket från händelserna driver hundratusentals nya arbetare in under de kommunistiska fanorna, så äger det rum trots Stalin-Thälmanns politik. Just därför är partiets framtid på intet sätt säker.

6. Vad de säger i Prag om enhetsfronten

27 februari skrev det tjeckoslovakiska kommunistpartiets centralorgan, *Rude Pravo*, föregivet i namn av en arbetarkorrespondent "från golvet":

När Kommunistiska internationalen 1926 ingick en enhetsfront med de socialdemokratiska ledarna, så gjorde den det för att *avslöja* dem inför deras anhängarmassor. Vid den tiden var Trotskij helt och hållet mot det. Nu, när socialdemokratin har misskrediterat sig genom ett oräkneligt antal förräderier mot arbetarnas kamp, då föreslår Trotskij en enhetsfront med dess ledare... Trotskij är idag mot 1926 års engelsk-ryska kommitté, men för vilken sorts engelsk-rysk kommitté som helst 1932.

Dessa rader leder oss direkt till kärnfrågan. 1926 försökte Komintern "avslöja" de reformistiska ledarna med hjälp av enhetsfrontspolitiken, och det var rätt. Men sedan dess har socialdemokratin "misskrediterat" sig. Inför vem? Det är fortfarande fler arbetare som följer den än kommunistpartiet. Det är sorgligt men sant. Det återstår fortfarande att avslöja de reformistiska ledarna. Om enhetsfronten var bra 1926, varför skulle den då vara dålig 1932?

"Trotskij är för den engelsk-ryska kommittén 1932, men mot den engelsk-ryska kommittén 1926." 1926 avgjordes enhetsfronten bara i toppen, mellan de sovjetiska fackföreningarnas ledare och de brittiska fackledarna, inte i namn av klart avgränsade praktiska handlingar från massor i olika länder och under skilda samhällsliga förhållanden, utan på grundval av en vänskapligt diplomatisk, pacifistiskt undvikande "plattform". Under gruvstrejken, och senare under generalstrejken, kunde den engelsk-ryska kommittén inte ens samlas, eftersom de "allierade" drog åt två helt olika håll: de sovjetiska fackföreningarna ville hjälpa de strejkande, medan de brittiska fackledarna försökte knäcka strejken. De avsevärda bidrag som de ryska arbetarna samlade ihop avvisades av General Council som "förbannat ryskt guld". Först sedan strejken slutgiltigt hade förråtts och knäckts kunde den engelsk-ryska kommittén samlas igen till den avtalade banketten och utbyta artigheter. På så sätt fungerade den engelsk-ryska kommittén som de reformistiska strejkbrytarnas täckmantel inför de arbetande massorna.

Idag talar vi om något helt annat. I Tyskland har de socialdemokratiska och kommunistiska arbetarna samma grundval, och står inför samma fiende. De umgås i fabrikena, i fackföreningarna, på arbetslöshetskassan, etc. Här handlar det inte om en verbal ”plattform” för ledarna, utan om helt konkreta uppgifter som är ämnade att dra in massorganisationerna direkt i kampen.

Enhetsfrontspolitiken i nationell skala är tio gånger svårare än i lokal skala. Enhetsfrontspolitik i internationell skala är hundra gånger svårare än i nationell skala. Att förena sig med de brittiska reformisterna kring en så allmän paroll som ”försvar av Sovjetunionen” eller ”försvar av den kinesiska revolutionen”, är tomt prat. I Tyskland finns det tvärtom en överhängande risk för att arbetarorganisationerna, även de socialdemokratiska, kommer att krossas. Det är en illusion att förvänta sig att socialdemokratin skulle kämpa för att försvara Sovjetunionen mot den tyska borgarklassen. Men vi kan definitivt förvänta oss att socialdemokratin kommer att kämpa för att försvara sina mandat, möten, tidningar, partikassor och slutligen sitt eget liv.

Men inte ens i Tyskland förfaller vi till någon enhetsfrontsfetischism. En överenskommelse är en överenskommelse. Den gäller så länge den tjänar det praktiska mål för vilket den slöts. Om reformisterna börjar tygla eller sabotera rörelsen, måste kommunisterna ständigt ställa sig frågan: är det inte dags att bryta överenskommelsen och leda massorna vidare under våra egna fanor? En sådan politik är inte lätt att driva. Men vem har någonsin påstått att det är lätt att leda proletariatet till seger? Genom att ställa år 1926 mot år 1932 visar *Rude Pravo* bara att den varken har förstått vad som hände för sex år sedan eller vad som händer idag.

”Arbetarkorrespondenten” från det påhittade verkstadsgolvet uppmärksammar också det exempel jag gav på en överenskommelse mellan bolsjevikerna och mensjevikerna och socialistrevolutionärerna. ”Hela den tiden”, skriver han, ”kämpade Kerenskij verkligen under en period mot Kornilov, och hjälpte samtidigt proletariatet att krossa Kornilov. Men det är uppenbart för varje småbarn att den tyska socialdemokratin idag inte kämpar mot fascismen.”

Thälmann, som absolut inte ser ut som ett ”småbarn”, hävdar att det aldrig fanns någon överenskommelse mellan de ryska bolsjevikerna och mensjevikerna och socialistrevolutionärerna. Som vi ser driver *Rude Pravo* en annan linje. De förnekar inte överenskommelsen. Men enligt deras uppfattning rättfärdigades den genom att Kerenskij verkligen kämpade mot Kornilov, till skillnad från socialdemokratin, som röjer vägen till makten för fascismen. Idealiseringen av Kerenskij är häpnadsväckande. När började Kerenskij kämpa mot Kornilov? I samma ögonblick som Kornilov svingade kosackernas sabel över Kerenskij's huvud, det vill säga strax innan 26 augusti 1917. Dagen dessförinnan konspirerade Kerenskij fortfarande direkt med Kornilov, med målet att gemensamt krossa arbetarna och soldaterna i Petrograd. Om Kerenskij började ”kämpa” mot Kornilov, eller rättare sagt under en tid inte gjorde motstånd mot kampen mot Kornilov, så var det bara därför att bolsjevikerna inte gav honom något val. I viss mån var det en överraskning att de två konspiratörerna Kornilov och Kerenskij bröt med varandra och hamnade i öppen konflikt. Att det måste bli en sammandrabbning mellan den tyska fascismen och socialdemokratin kunde och borde ha förutsetts, om bara på grundval av de italienska och polska erfarenheterna. Varför gick det att sluta en överenskommelse med Kerenskij mot Kornilov, och varför är det förbjudet att tala om, kämpa för, förespråka och förbereda en överenskommelse med de socialdemokratiska massorganisationerna? Varför måste sådana överenskommelser förstöras så fort de uppstår? Ändå är det just så Thälmann och company agerar.

Rude Pravo slog naturligtvis rovlystet ner på mina ord att man kunde sluta överenskommelser om kamp med djävulen, hans farmor och till och med Noske och Grzesinsky. ”Titta, kommunistiska arbetare”, skriver tidningen:

ni måste komma överens med Grzesinsky som redan har skjutit så många av era vapenbröder. Komma överens med honom därför att han ska kämpa tillsammans med er mot fascisterna, med vilka han umgås förtroligt vid banketter och i fabrikernas och bankernas styrelser.

Här flyttar de hela frågan till den hycklade sentimentalitetens område. En sådan invändning är värdig en anarkist, en gammal rysk vänstersocialistrevolutionär, en ”revolutionär pacifist”, eller Münzenberg själv. Den innehåller inte en gnutta marxism.

För det första: är det rätt att Grzesinsky är en arbetarbödel? Helt rätt. Men var inte Kerenskij en arbetar- och bondebödel i mycket större utsträckning än Grzesinsky? Ändå går *Rude Pravo* så här i efterhand med på de praktiska överenskommelserna med Kerenskij.

Att stöda bödlarnas handlingar mot arbetarna är kriminellt, om inte förräderi: det var just vad Stalins allians med Chiang Kaishek innebar. Men om samma kinesiska bödel imorgon skulle inleda krig mot de japanska imperialisterna, då skulle praktiska kampöverenskommelser mellan de kinesiska arbetarna och bödeln Chiang Kaishek vara både tillåtna och till och med – en plikt.

Umgicks Grzesinsky förtroligt med fascisterna på banketter? Jag vet inte, men kan mycket väl tänka mig det. Men Grzesinsky tvingades sitta i fängelse i Berlin, inte i namn av socialismen, det är sant, utan bara därför att han var ovillig att ge upp sin bekväma stol till bonapartisterna och fascisterna. Om kommunistpartiet för ett år sedan öppet hade deklarerat: mot fascisterna är vi till och med beredda att kämpa tillsammans med Grzesinsky, om det hade sagt detta på ett stridbart sätt, utvecklat det i tal och artiklar, rotat det djupt i massorna – då hade Grzesinsky inte kunnat försvara sin kapitulation i juli inför massorna med hänvisning till kommunistpartiets sabotage. Antingen skulle han ha tvingats gå med på det ena eller andra aktiva steget, eller avslöjat sig hopplöst i ögonen på sina egna arbetare. Är det inte uppenbart?

Även om situationens logik och massornas påtryckningar skulle tvinga ut Grzesinsky i kamp, så skulle han förvisso vara en ytterst opålitlig och helt igenom svekfull allierad. Han skulle först och främst tänka på att så snabbt som möjligt övergå från kamp eller halvhjärtad kamp till en överenskommelse med kapitalisterna. Men när massorna har satt sig i rörelse, även socialdemokratiska massor, så är de inte lika lätta att stoppa som kränkta polischefer. Under kampens förlopp skulle de socialdemokratiska och kommunistiska arbetarna närma sig varandra och ge kommunistpartiets ledare en mycket större möjlighet att påverka de socialdemokratiska arbetarna, speciellt inför den gemensamma faran. Och det är just enhetsfrontens slutmål.

Att inskränka proletarietets hela politik till överenskommelser med de reformistiska organisationerna, eller ännu värre till en abstrakt paroll om ”enhet”, kan bara ryggradslösa centrister av SAP:s typ göra. För marxister är enhetsfrontspolitiken bara en av klasskampens metoder. Under vissa förhållanden är denna metod helt oanvändbar. Det vore absurt att vilja sluta en överenskommelse med reformisterna för att genomföra det socialistiska upproret. Men det finns förhållanden där ett förkastande av enhetsfronten kan ödelägga det revolutionära partiet för årtionden framåt. Sådan är situationen i Tyskland idag.

Som vi sa ovan ställs enhetsfrontspolitiken i internationell skala inför ännu fler svårigheter och faror, ty på denna nivå är det svårare att formulera de praktiska uppgifterna och organisera massornas kontroll över dem. Framförallt gäller det frågan om kampen mot kriget. Framtidsutsikterna för gemensamma aktioner är mycket sämre här, och det finns mycket större möjligheter för reformisterna och pacifisterna att hitta svepskäl och luras. Vi vill givetvis inte hävda att det är otänkbart med en enhetsfront på detta område. Tvärtom krävde vi att Komintern direkt och omedelbart skulle vända sig till Andra internationalen och Amsterdaminternationalen med förslag om en gemensam antikrigskongress. Det skulle i så

fall ha varit Kominterns uppgift att utarbeta konkretast möjliga förpliktelser, som kunde tillämpas i olika länder och under varierande omständigheter. Om socialdemokratien skulle kunna tvingas att gå med på en sådan kongress, så skulle krigsfrågan, under förutsättning att vi för en korrekt politik, kunna drivas in som en skarp kil i dess led.

Den första förutsättningen är: fullständig både politisk och organisatorisk klarhet. Det rör sig om överenskommelser mellan proletära organisationer med miljontals medlemmar, som idag är skilda åt av djupa principiella motsättningar. Inga tvetydiga mellanhänder, inga diplomatiska förklädnader eller ihåliga pacifistiska formuleringar!

Men även denna gång ansåg Komintern det lämpligt att handla mot marxismens ABC: samtidigt som den vägrade inleda öppna förhandlingar med de reformistiska internationerna, så påbörjade den förhandlingar bakom scenen med Friedrich Adler¹, förmedlat av... den pacifistiska litterära gentlemannen och förstklassiga virrpannan Henri Barbusse. Som ett resultat av detta kunde Barbusse samla halvt dolda kommunistiska eller ”anknutna”, ”sympatiserande” organisationer och grupper, och pacifistiska frilansare från alla möjliga länder till ett möte i Amsterdam. De ärligaste och mest uppriktiga av dessa frilansare – och de är i minoritet – kan säga till sig själva: ”Jag och min förvirring.” Vem hade behov av denna maskerad, denna basar av intellektuell fåfänga, detta Münzenbergeri, som blir ett rent politiskt humbug?²

Men låt oss återvända till Prag. Fem månader efter publiceringen av artikeln som diskuterades ovan, så tryckte samma tidning en artikel från en av partiets ledare, Klement Gottwald.³ Artikeln har karaktären av ett upprop till de tjeckoslovakiska arbetarnas olika strömningar om att enas om gemensam kamp. Den fascistiska faran hotar hela Centraleuropa: bara ett enat proletariat kan slå tillbaka reaktionens angrepp, ingen tid ska få gå förlorad, det är redan ”strax innan midnatt”. Uppropet är skrivet på ett ytterst passionerat sätt. Men förgäves svär Gottwald, i Seydewitz' och Thälmanns fotspår, på att han inte hävdar partiets intressen utan klassens intressen: att ställa dem mot varann är helt otillständigt av en marxist. Gottwald stämplar de socialdemokratiska ledarnas sabotage. Vi behöver inte säga att sanningen här ligger helt på hans sida. Tyvärr säger författaren inget om den politik som fördes av det tyska kommunistpartiets centralkommitté: uppenbarligen kan han inte besluta sig för att försvara den, men vågar ännu inte kritisera den. Trots allt tar Gottwald upp denna plågsamma fråga, förvisso inte beslutsamt men ändå på ett ganska korrekt sätt. Efter att ha uppmanat arbetarnas olika strömningar att sluta överenskommelser på fabrikerna, skriver han: ”Många av er kanske kommer att säga: Ena er där 'i toppen', vi 'härnere' kommer att komma överens ganska lätt. Vi tror”, fortsätter författaren,

att det viktigaste är att arbetarna ”därnere” kommer överens. Och vad gäller ledarna: vi har redan sagt att vi kan gå ihop med till och med djävulen om det bara riktar sig mot härskarna och är i arbetarnas intressen. Och vi säger öppet till er: om era ledare bara för ett ögonblick bryter alliansen med borgarklassen, och i verkligheten om än bara i en fråga går emot härskarna – så kommer vi att hälsa det med glädje och stöda dem i det.

-
- 1 **Friedrich Adler** (1879-1960) var sekreterare i det österrikiska socialdemokratiska partiet mellan 1911 och 1916, då han mördade den österrikiska premiärministern och kastades i fängelse. Han befriades av revolutionen 1918, och var med och grundade Två-och-ett-halv internationalen. 1923 förde han den tillbaka till Andra internationalen, och blev sekreterare i den sammanslagna organisationen.
  - 2 Det faktum att brandleriterna (se deras Stuttgart-tidning *Tribune* från 27 augusti) noggrant särskilde sig från oss även i denna fråga, och stödde Stalins, Manuilskijs, Lozovkijs och Münzenbergs maskerad förvånar oss inte alls. Sedan Brandler-Thälheimer hade erbjudit sin modell för enhetsfrontspolitik i Sachsen 1923, så stödde de därefter den stalinistiska politiken gentemot Guomindang och den engelsk-ryska kommittén. Hur skulle de kunna beröva sig själva möjligheten att ansluta sig till Barbusses fanor? Om de inte gjorde det så skulle deras politiska yttre inte vara fullständigt. - Trotskijs anmärkning.
  - 3 **Klement Gottwald** (1896-1953) var en av det tjeckoslovakiska kommunistpartiets grundare. Han var vice premiärminister i koalitionsregeringen som upprättades efter Andra världskriget, och blev president 1948.

Nästan allt viktigt sägs här, och nästan på samma sätt som vi skulle säga det. Gottwald glömde inte ens att nämna djävulen, vars namn *Rude Pravos* redaktion fem månader tidigare nämnde med from indignation. Gottwald uteslöt visserligen djävulens farmor. Men må Gud vara med henne, för enhetsfrontens sak är vi beredda att offra henne. Kanske Gottwald å sin sida är beredd att trösta den kränkta gamla damen genom att ställa *Rude Pravos* artikel från 27 februari, och bläckhornet ”arbetarkorrespondenten”, till hennes förfogande.

Låt oss hoppas att Gottwalds politiska bedömningar inte bara kan tillämpas på Tjeckoslovakien utan också på Tyskland. Och det är just så det skulle ha sagts. Å andra sidan kan varken partiledningarna i Berlin eller Prag begränsa sig till att rakt på sak förkunna att de är beredda att sluta en enhetsfront med socialdemokratin, utan måste också visa denna beredskap i handling, djärvt, på ett bolsjevikiskt sätt, med hjälp av tydliga praktiska mål och handlingar. Det är just vad vi kräver.

Tack vare att Gottwalds artikel hade en realistisk ton och inte ställde ultimatum, så slog den genast an en ton bland de socialdemokratiska arbetarna. 31 juli fanns i *Rude Pravo* ett brev från en arbetslös tryckeriarbetare som nyligen hade återvänt från ett besök till Tyskland. Brevet bär avtryck av en arbetardemokrat som utan tvivel är påverkad av reformistiska fördomar. Därför är det särskilt viktigt att ge akt på hur det tyska kommunistpartiets politik återspeglas i hans medvetande. Således skriver tryckaren:

När kamrat Breitscheid på våren förra året vädjade till kommunistpartiet om gemensamma aktioner med socialdemokratin, så framkallade han en storm av ilska i *Rote Fahne*. Så de socialdemokratiska arbetarna sa till sig själva: ”Nu vet vi allvarligt hur menad kommunisternas uppmaning till en enhetsfront är.”

Så talar en ärlig arbetare. En sådan röst bidrar mer till att lösa frågan än dussintals artiklar från principlösa pennfäktare. Breitscheid föreslog egentligen ingen enhetsfront. Han skrämde bara borgarklassen med möjligheten av gemensamma aktioner med kommunisterna. Om kommunistpartiets centralkommitté genast hade ställt frågan på sin spets, så hade det försatt den socialdemokratiska ledningen i en besvärlig position. Men som vanligt skyndade sig kommunistpartiets centralkommitté att sätta sig själv i en besvärlig position.

I pamfletten *Vad härnäst?* skrev jag för övrigt om Breitscheids tal:

Är det inte självklart att man skulle ha tagit emot Breitscheids diplomatiska och tvetydiga anbud med öppna armar och att man från sitt håll skulle ha lagt fram ett konkret, noggrant detaljerat och praktiskt program för enad kamp mot fascismen samt begärt gemensamma möten mellan de båda partiernas arbetsutskott under deltagande av de fria fackföreningarnas verkställande organ. Samtidigt skulle man energiskt ha fört ut detta program till alla skikt inom båda partierna och bland massorna.

Genom att avvisa de reformistiska ledarnas försöksballong, fick kommunistpartiets centralkommitté Breitscheids tveksamma påstående att i arbetarnas ögon förvandlas till ett direkt förslag om enhetsfront, och de socialdemokratiska arbetarna att dra slutsatsen: ”*Vårt folk* vill ha gemensamma aktioner, men *kommunisterna* saboterar dem.” Går det att tänka sig en mer idiotisk och malplacerad politik? Kunde Breitscheids manöver fått ett bättre stöd? Brevet från tryckeriarbetaren från Prag visar med anmärkningsvärd tydlighet, att Breitscheid med hjälp av Thälmann helt och hållet lyckades uppnå sitt mål.

Rude Pravo försöker hitta en motsättning och förvirring i det faktum att vi ibland förkastar en överenskommelse, men andra gånger går med på den, och att vi anser det nödvändigt att varje gång på nytt avgöra vilken omfattning, paroller och metoder överenskommelsen ska ha.

Rude Pravo inser inte att man inom politiken, såväl som på alla andra viktiga områden, mycket väl måste veta; *vad, när, var* och *hur*. Och det skadar heller inte att förstå: *varför*.

I *Tredje internationalen efter Lenin*, som vi skrev för fyra år sedan, slog vi fast ett antal grundläggande regler för enhetsfrontpolitiken. Vi anser det värt besväret att upprepa dem här:

Reformismen bär alltid på möjligheten till förräderi. Men det innebär inte att reformism och förräderi är en och samma sak i varje ögonblick. Inte helt. Man kan göra tillfälliga överenskommelser med reformisterna när de tar ett steg framåt. Men att bevara blocket med dem när de skräms av rörelsens utveckling och begår förräderi, är liktydigt med att på ett kriminellt sätt acceptera förrädarna och dölja förräderiet.¹

Den viktigaste, mest vedertagna och mest oföränderliga regeln under varje manöver är: man får aldrig slå ihop, blanda eller kombinera sin egen partiorganisation med en främmande organisation, även om denna idag är ytterst ”sympatiskt inställd”. Vidta inga åtgärder som direkt eller indirekt, öppet eller dolt, leder till att ditt parti underordnas andra partier, eller andra klassers organisationer, eller inskränker din egen agitationsfrihet, eller gör dig ansvarig om än bara delvis för andra partiers politiska linje. Man ska inte blanda ihop fanorna, och än mindre knäböja för en annan fana.²

Idag, efter erfarenheterna från kongressen i Barbusse, kan vi lägga till ytterligare en regel:

Man ska bara sluta överenskommelser öppet, inför massornas ögon, mellan ett parti och ett annat, en organisation och en annan. Man ska inte begagna sig av tvetydiga mellanhänder. Man ska inte utge diplomatiska angelägenheter med borgerliga pacifister för att vara en proletär enhetsfront.

7. Klasskampen i ljuset av den ekonomiska cykeln

Vårt envisa hävdande att man ska skilja mellan fascism och bonapartism beror inte på teoretiskt pedanteri. Vi använder namn för att skilja på olika begrepp: inom politiken tjänar begrepp i sin tur till att skilja mellan olika verkliga krafter. Om fascismen skulle krossas så skulle inte bonapartismen få något utrymme, och förhoppningsvis skulle det innebära en direkt inledning av den sociala revolutionen.

Det är bara det att proletariatet är inte beväpnat för revolutionen. De ömsesidiga förhållandena mellan å ena sidan socialdemokratien och den bonapartistiska regeringen, och å den andra mellan bonapartismen och fascismen, avgör inte de grundläggande frågorna. Men de avgör efter vilka vägar och hur snabbt kampen mellan proletariatet och den fascistiska kontrarevolutionen kommer att förberedas. Motsättningarna mellan Schleicher, Hitler och Wels innebär i det givna läget att det är svårare för fascismen att segra. Dessutom ger de kommunistpartiet en ny öppning, och den mest värdefulla av alla – extra tid.

”Fascismen kommer att erövra makten med hjälp av en kall metod.” Mer än en gång har de stalinistiska teoretikerna påstått detta. Med denna formulering menar de att fascisterna kommer att erövra makten på lagligt sätt, fredligt, med hjälp av en koalition – utan att behöva en öppen omvälvning. Händelserna har redan tillbakavisat denna prognos. Papens regering kom till makten med hjälp av en statskupp, som följdes upp med en statskupp i Preussen. Även om vi antar att en koalition mellan nazisterna och Centern skulle störta Papens bonapartistiska regering med ”konstitutionella” metoder, så skulle det inte i sig själv avgöra

1 [Tredje internationalen efter Lenin](#), på denna webbplats s 75.

2 *Ibid*, s 80.

någoting. Det är fortfarande långt mellan ett ”fredlig” maktövertagande från Hitlers sida och upprättandet av en fascistisk regim. En koalition skulle bara underlätta statskuppen, inte ersätta den. Utöver att slutgiltigt avskaffa Weimarkonstitutionen återstår fortfarande den viktigaste uppgiften – att avskaffa den proletära demokratins organ. Vad betyder ur denna synvinkel en ”kall metod”? Bara att arbetarna inte gör motstånd. Papens bonapartistiska statskupp förblev faktiskt ostraffad. Kommer Hitlers fascistiska omvälvning också att bli ostraffad? Gissningarna om en ”kall metod” rör sig, medvetet eller omedvetet, just kring denna fråga.

Om kommunistpartiet var en överväldigande kraft, och proletariatet skulle marschera framåt mot ett omedelbart maktövertagande, då skulle motsättningarna bland de besuttna klassernas anhängare tillfälligt sopas undan – fascister, bonapartister och demokrater skulle stå enade mot den proletära revolutionen. Men så är inte fallet. Kommunistpartiets svaghet och proletariatets splittring gör att de besuttna klasserna och de partier som tjänar dem öppet kan visa upp sina motsättningar. Kommunistpartiet kan bara stärka sig genom att stöda sig på dessa motsättningar.

Men kanske kommer fascismen i det högt industrialiserade Tyskland, att besluta sig för att inte hävda sina anspråk på hela makten? Det tyska proletariatet är utan tvekan ojämförligt större och potentiellt starkare än det italienska proletariatet. Även om fascismen i Tyskland utgör en större och bättre organiserad kraft än i Italien vid motsvarande period, så måste ändå uppgiften att likvidera ”marxismen” verka både svår och riskabel för de tyska fascisterna. Det är inte heller uteslutet att Hitler redan har passerat höjdpunkten på sin politiska bana. Den alltför långa perioden av väntan och det nya hindret på vägen i form av bonapartismen, har utan tvekan försvagat fascismen, förvärrat dess inre motsättningar, och kan materiellt försvaga dess tryck. Men här rör vi oss på ett område av tendenser som inte går att beräkna i förväg. Det är bara den levande kampen som kan svara på dessa frågor. Att redan på förhand utgå från antagandet att nationalsocialismen oundvikligen kommer att stanna halvvägs vore ytterst lättsinnigt.

Om man drar ut teorin om en ”kall metod” till sin spets, så är den inte bättre än teorin om socialfascismen. Rättare sagt utgör den bara denna teoris motsats. I båda fallen bortser man helt och hållet från motsättningarna i fiendeläget, och suddar ut processens på varandra följande steg. Kommunistpartiet lämnas helt åt sidan. Inte för inte stod mannen bakom teorin om en ”kall metod”, Hirsch, också bakom teorin om socialfascismen.

Landets politiska kris utvecklas på grundval av den ekonomiska krisen. Men inte heller ekonomin är orubblig. Om vi igår tvingades säga att de cykliska kriserna bara skärper kapitalismens grundläggande, organiska kris, så måste vi idag påminna om att kapitalismens allmänna nedgång inte utesluter cykliska svängningar. Den nuvarande krisen kommer inte att vara för evigt. Den kapitalistiska världens förhoppningar om att krisen ska vända är ytterst överdrivna, men inte grundlösa. De ekonomiska perspektiven måste ta med kampen mellan de politiska krafterna i beräkningen. Papens program gör det ännu mer omöjligt att skjuta upp detta, ty programmet utgår från antagandet om annalkande ekonomiska förbättringar.

När den ekonomiska återhämtningen uttrycks i form av ökande omsättning av varor, ökande produktion, ökat antal anställda arbetare så är den uppenbar. Men den inleds inte på detta sätt. Den föregås av en process av förberedelser på valutaområdet och krediterna. Det kapital som har investerats i icke vinstgivande företag och industrigrenar måste frigöras och ta formen av disponibelt kapital som söker investeringar. Marknaden har befriats från fettvalkar, utväxter och svullnader, och måste uppvisa en verklig efterfrågan. Fabriksägarna måste få ”förtroende” för marknaden och för varandra. Å andra sidan måste det ”förtroende” som världspressen talar så mycket om stimuleras inte bara av ekonomin, utan också av politiska faktorer (krigsskadestånd, krigsskulder, nedrustning-upprustning, etc).

Ännu så länge kan vi inte se någon ökad varuomsättning eller produktion, eller ökning av antalet anställda arbetare. Tvärtom fortsätter nedgången. Vad gäller de processer som förbereder en vändning av krisen, så har de uppenbarligen fullföljt större delen av sina uppgifter. Många tecken tillåter oss att anta att ögonblicket för en vändning av den ekonomiska cykeln har kommit närmare, om den inte till och med ligger omedelbart framför oss. Sådan är uppskattningen, betraktad i världsskala.

Men vi måste dra en skiljelinje mellan kreditorsländerna (USA, Storbritannien, Frankrike) och gäldenärsländerna, eller rättare sagt de bankrutta länderna. I täten av den senare gruppen ligger Tyskland. Det har inget disponibelt kapital. Ekonomin kan bara stimuleras med hjälp av ett inflöde av utländskt kapital. Men ett land som inte kan betala sina gamla skulder får inga nya lån. Innan långivarna öppnar plånböckerna måste de hursomhelst bli övertygade om att Tyskland är förmöget att exportera mer än vad det behöver importera: skillnaden måste användas för att täcka skulderna. Kravet på tyska varor torde i första hand komma från jordbruksländerna, först och främst från sydöstra Europa. Jordbruksländerna är i sin tur beroende av efterfrågan på råvaror och livsmedel från industriländerna. Tyskland kommer därför att tvingas vänta. De livgivande strömmarna måste först gå genom raden av kapitalistiska konkurrenter och jordbrukskollegor innan de kan påverka Tysklands egen ekonomiska förmåga.

Men den tyska borgarklassen kan inte vänta. Ännu mindre kan den bonapartistiska klickken vänta. Samtidigt som den lovar att inte röra valutans stabilitet, så för Papens regering en tydlig inflationspolitik. Den talar om att återuppliva den ekonomiska liberalismen samtidigt som den ger administrationen förfoganderätt över den ekonomiska cykeln. I namn av de privata initiativens frihet underordnar den skattebetalarna direkt under de kapitalistiska företagsägarna.

Den axel kring vilken regeringens program rör sig är hoppet om en nära förestående vändning av krisen. Om det inte sker snart kommer de två miljarderna¹ att gå upp i rök som två droppar vatten på en glödhet spis. Papens plan liknar mycket mer spel och spekulationer än den tjurrusning som för närvarande pågår på New York-börsen. Hursomhelst kommer följderna av ett sammanbrott för bonapartisternas spel att bli mycket mer katastrofala.

Det mest omedelbara och påtagliga resultatet av klyftan mellan regeringens planer och marknadens verkliga rörelse kommer att bli att en nedgång för marken. Inflationen kommer att förvärpa de sociala missförhållandena, som kommer att bli outhärdliga. När Papens ekonomiska program gör konkurs, kommer det att krävas ett annat och mer effektivt program. Vilket? Uppenbarligen fascismens program. När det bonapartistiska försöket att framtvinga en återhämtning har misslyckats, så måste man försöka med fascistisk kirurgi. Under tiden kommer socialdemokratien att göra gester åt ”vänster” och falla i bitar. Om inte kommunistpartiet lägger hinder i vägen för sig själv kommer det att växa. Allt detta kommer att leda till en revolutionär situation. Hur stora chanserna är för seger, avgörs under dessa förhållanden till tre fjärdedelar av kommunisternas strategi.

Men det revolutionära partiet måste också vara redo för ett annat perspektiv, nämligen att vändningen av krisen kommer snabbare än förväntat. Låt oss anta att Schleicher-Papens regering skulle lyckas hålla sig kvar tills återhämtningen inleds inom handeln och industrin. Skulle det rädda den? Nej, en begynnande uppgång för affärlivet skulle innebära ett säkert slut för bonapartisten, och skulle till och med kunna innebära mer.

Det tyska proletariats krafter är inte uttömda. Men de har ända sedan 1914 undergrävts av offer, nederlag och besvikelser, systematiska förräderier från socialdemokratins sida, och det vanrykte som kommunistpartiets har öst över sig själv. Sex eller sju miljoner arbetslösa är en

1 Det antal mark som kapitalisterna fick i form av skatteandelar som en bonus under Papens program – engelska översättarens anmärkning.

tung barlast som hämmar proletariatet. Brüning och Papens undantagslagar har inte mött något motstånd. Statskuppen 20 juli är fortfarande ostraffad.

Vi kan med fullständig säkerhet förutsäga att en uppgång i affärscykeln skulle ge en mäktig impuls till proletariatets aktivitet, som för tillfället är på nedåtgående. Så fort fabrikena slutar avskeda arbetare och börjar nyanställa kommer arbetarnas självförtroende att öka, återigen behövs de. De hopklämda fjädrarna börjar återigen utvidga sig. Arbetarna har lättare att inleda kamp för att återerövra förlorade positioner än för att erövra nya. Och de tyska arbetarna har förlorat väldigt mycket. Varken undantagslagarna eller *Reichswehr* kommer att kunna slå ner de masstrejker som uppstår under en uppåtstående våg. Det första offret för en uppgång kommer att bli den bonapartistiska regimen, som bara kan hålla sig kvar vid makten med hjälp av "samhällsfreden".

Vi kan redan se ett ökat antal strejker i olika länder (Belgien, Storbritannien, Polen, delar av USA, men inte Tyskland). Med tanke på den världsekonomiska cykeln är det inte lätt att göra en bedömning av de masstrejker som för närvarande utvecklas. Det tar naturligtvis lång tid för statistiken att visa svängningarna i affärscykeln. Återhämtningen måste vara ett faktum innan den kan registreras. Arbetarna känner vanligtvis återhämtningen inom ekonomin tidigare än statistikerna. Nya order eller till och med förväntningar om nya order, omorganiseringar inom fabrikena för att öka produktionen eller åtminstone upphöra med avskedandena, ökar omedelbart arbetarnas motståndskraft och krav. Textilarbetarnas försvarsstrejker i Lancashire uppstod utan tvivel på grund av en uppgång inom textilindustrin. Vad gäller strejken i Belgien, så äger den uppenbarligen rum på grundval av kolgruveindustrins allt djupare kris. Den världsekonomiska cykelns nuvarande skede är övergående och allvarligt, och motsvarar de olika ekonomiska impulser som ligger till grund för de senaste strejkerna. Men massrörelsens tillväxt visar snarare att det existerar en uppåtstående trend som är på väg att bli kännbar. Hursomhelst kommer en verklig återhämtning inom ekonomin även i sina första stadier att framkalla en omfattande uppgång för masskampen.

De härskande klasserna i alla länder förväntar sig underverk av industrins uppsving. Ett bevis för detta är de lagerspekulationer som redan har börjat. Om kapitalismen verkligen skulle inleda en ny blomstringsfas eller ens en gradvis men långdragen uppgång, så skulle det givetvis innebära att kapitalismen skulle stabiliseras och leda till att fascismen försvagas, samtidigt som reformismen förstärks. Men det finns inte minsta grund för att hoppas på eller frukta att den i och för sig oundvikliga ekonomiska återhämtningen kommer att kunna övervinna den allmänna tendensen till nedgång inom världsekonomin och i synnerhet inom den europeiska ekonomin. Om formeln för kapitalismens utveckling före kriget var utvidgad varuproduktion, så innebär dagens kapitalism, med alla sina cykliska svängningar, en utvidgad produktion av elände och katastrofer. Den kommande ekonomiska cykeln kommer oundvikligen att medföra en justering av styrkorna inom de enskilda länderna liksom inom det kapitalistiska lägret i sin helhet, företrädesvis mot USA och bort från Europa. Men inom kort kommer den att ställa den kapitalistiska världen inför olösliga motsättningar och döma den till nya och ännu mer fruktansvärda omvälvningar.

Utan att behöva riskera att få fel kan vi göra följande prognos: den ekonomiska återhämtningen kommer att vara tillräcklig för att stärka arbetarnas självförtroende och ge nya impulser till deras kamp, men den kommer inte på något sätt att räcka till för att ge kapitalismen, i synnerhet den europeiska kapitalismen, möjlighet att återfödvas.

Den nedåtgående kapitalismens nya cykliska uppgång gör det möjligt för arbetarrörelsen att göra praktiska erövringar, men de kommer med nödvändighet att vara av ytterst begränsad karaktär. Kommer den tyska kapitalismen ens på höjden av en ny återhämtning inom ekonomin, att kunna återställa arbetarnas villkor som de var innan den nuvarande krisen? Allting får oss att redan på förhand besvara denna fråga med "Nej". Den nyvaknade massrörelsen måste snabbt slå in på en politisk väg.

Till och med industrins inledande återhämtning kommer att vara ytterst farlig för socialdemokratin. Arbetarna kommer att gå ut i kamp för att återerövra det de har förlorat. Socialdemokratin kommer återigen att grunda sina förhoppningar på att den ”normala” samhällsordningen återupprättas. Först och främst kommer de att vara intresserade av att återfå sin förmåga att ingå en koalitionsregering. Ledarna och massorna kommer att dra åt varsitt håll. För att i största möjliga mån kunna utnyttja reformismens nya kris behöver kommunisterna en korrekt inriktning under de cykliska svängarna, och ett praktiskt handlingsprogram som har förberetts i tid, ett program som först av allt börjar med de förluster som arbetarna drabbats av under krisåren. Övergången från ekonomisk till politisk kamp är det mest lämpliga ögonblicket för att stärka det revolutionärt proletära partiets makt och inflytande.

Men precis som på andra områden kan man även här bara lyckas på ett villkor – en korrekt tillämpning av enhetsfrontspolitiken. För det tyska kommunistpartiet innebär det först av allt: att upphöra med den nuvarande fackliga politiken att sitta mellan två stolar; beslutsamt inrikta sig mot de Fria fackföreningarna och dra in de nuvarande RGO-medlemmarna i dess led; med hjälp av fackföreningarna inleda en systematisk kamp om inflytandet inom fabriksråden; och förbereda en bred kampanj under parollen om arbetarkontroll över produktionen.

8. Vägen till socialismen

Under senare år har bland andra Kautsky och Hilferding mer än en gång förkunnat att de aldrig höll med om den teori om kapitalismens sammanbrott som revisionisterna en gång tillskrev marxisterna, och som kautskyanerna själva nu ofta tillskriver kommunisterna.

Bernsteins anhängare skisserade två perspektiv: ett osant, påstått ortodoxt ”marxistiskt” perspektiv, enligt vilket kapitalismen på lång sikt, under påverkan från sina inre motsättningar oundvikligen skulle falla samman; och ett annat, ”realistiskt”, perspektiv, enligt vilket det skulle ske en gradvis utveckling från kapitalism till socialism. Dessa vid första påseende motsatta scheman, har i själva verket ett gemensamt drag: frånvaron av en revolutionär faktor. På samma gång som marxisterna tillbakavisade den nidbild av kapitalismens automatiska sammanbrott som tillskrevs dem, så visade de att proletariatet under påverkan från den skärpta klasskampen skulle komma att genomföra revolutionen långt innan kapitalismens objektiva motsättningar skulle kunna leda till att den automatiskt bröt samman.

Denna diskussion fördes så länge sedan som i slutet av förra seklet. Vi måste dock tillstå att den kapitalistiska verkligheten sedan kriget i viss mening har kommit mycket närmare Bernsteins karikatyr av marxismen än någon hade kunnat tänka sig – minst av allt revisionisterna själva, eftersom de bara målade upp skräckscenariot med ett sammanbrott för att visa att det var överkligt. Ändå visar sig kapitalismen komma närmare ett automatiskt förfall ju mer proletariatets revolutionära ingripande i samhällets utveckling fördröjs.

Den viktigaste delen av teorin om ett sammanbrott var utarmningsteorin. Med viss försiktighet hävdade marxisterna att de skärpta samhällsmotsättningarna inte ovillkorligen måste innebära en absolut sänkning av massornas levnadsstandard. Men i verkligheten är det just denna utveckling vi nu ser. Kan kapitalismens sammanbrott visa sig klarare än i den kroniska arbetslösheten och nedmonteringen av socialförsäkringarna, det vill säga att samhället vägrar att ge mat till sina egna slavar?

Arbetarklassens opportunistiska bromsar har visat sig tillräckligt kraftfulla för att ge den utlevade kapitalismens grundläggande krafter ytterligare årtionden av liv. Som ett resultat av detta är det inte en idyll av fredlig övergång från kapitalism till socialism som har skett, utan det har uppstått en situation som ligger oerhört mycket närmare ett socialt sammanbrott.

Under lång tid försökte reformisterna skylla den nuvarande samhällssituationen på kriget. Men för det första var det inte kriget som skapade kapitalismens destruktiva tendenser, utan

det drog bara fram dem till ytan och skyndade på dem. För det andra skulle inte kriget ha kunnat fullborda sitt destruktiva arbete utan reformismens politiska stöd. För det tredje leder kapitalismens hopplösa motsättningar på flera håll till att nya krig förbereds. Reformismen kommer inte att kunna avsäga sig sitt historiska ansvar. Genom att den internationella socialdemokratin förlamar och tyglar proletarietets revolutionära energi får kapitalismens sammanbrott ytterst blinda, ohämmade, katastrofala och blodiga former.

Revisionismens nubb bild av marxismen förverkligas naturligtvis bara under vissa förutsättningar, under en viss historisk period. Men även om det kommer att dröja, så kommer utvägen från den ruttnande kapitalismen att ligga längs den revolutionära vägen och inte efter något automatiskt sammanbrott.

Med en sista sväng med sopborsten har den nuvarande krisen sopat undan de sista resterna av reformistiska utopier. Den opportunistiska praktiken har inte längre den minsta teoretiska täckning. Ty i det långa loppet är det i stort sett ointressant för Wels, Hilferding, Grzesinsky och Noske hur många katastrofer som dråsar ner över folkmassornas huvuden, så länge deras egna intressen inte drabbas. Men poängen är att den borgerliga regimens kris drabbar även de reformistiska ledarna.

”Agera, staten, ingrip!” ropade socialdemokratin för inte så länge sedan, medan den retirerade för fascismen. Och staten agerade: Otto Braun och Severing sparkades ut på gatan. Nu, skrev *Vorwärts*, måste alla inse demokratins fördelar över diktaturen. Ja, demokratin har betydande fördelar grubblade Grzesinsky medan han blev bekant med fängelset från insidan.

Denna erfarenhet ledde till slutsatsen: ”Det är dags för nationaliseringar!” Tarnow, som så sent som igår var kapitalismens helbrägdagörare, beslutade sig plötsligt för att bli dess dödgrävare. Nu när kapitalismen har gjort de reformistiska ministrarna, polischeferna och landshövdingarna arbetslösa, så har den tydligen gjort slut på sig själv. Wels skriver en programmatisk artikel, ”Socialismens timma har slagit!” Nu behöver bara Schleicher råna de deputerade på deras löner och de tidigare ministrarna på deras pension – så kommer Hilferding att skriva en studie över generalstrejkens historiska roll. De socialdemokratiska ledarnas ”vänstersväng” är uppseendeväckande dum och svekfull. Men det innebär ingalunda att manövern på förhand är dömd att misslyckas. Detta kriminellt belastade parti står fortfarande i ledningen för miljoner. Det kommer inte att falla av sig själv. Man måste veta hur man störtar det.

Kommunistpartiet kommer att deklarerat att Wels-Tarnows kurs mot socialismen är en ny sorts massbedrägeri, och det kommer de att ha rätt i. Det kommer att berättas historien om de senaste fjorton årens socialdemokratiska ”nationaliseringar”. Det kommer att vara användbart. Men det räcker inte: inte ens den allra senaste historien kan ersätta en aktiv politik.

Tarnow försöker reducera frågan om en revolutionär eller reformistisk väg till socialismen till den enkla frågan om ”taktan” på omvandlingarna. Djupare kan inte en teoretiker sjunka. I vilken takt de socialistiska omvandlingarna sker beror i själva verket på hur landets produktivkrafter ser ut, dess kultur, hur omfattande kostnader det påtvingas för att försvara sig, etc. Men varken snabba eller långsamma socialistiska omvandlingarna är möjliga om samhället inte leds av en klass som strävar efter socialismen, och om det inte i ledningen för denna klass står ett parti som inte lurar de utsugna, och som alltid är redo att slå ned utsugarnas motstånd. Vi måste förklara för arbetarna att det är just detta som utgör *proletariatets diktatur*.

Men inte ens det räcker. När det gäller världsproletariatets brännande frågor får man inte – som Komintern – glömma Sovjetunionens existens. Tyskland behöver inte inleda ett allra första socialistiskt uppbygge, utan uppgiften består av att knyta samman Tysklands produktivkrafter, kultur, och tekniska och organisatoriska förmåga med det socialistiska uppbygget som redan inletts i Sovjetunionen.

Det tyska kommunistpartiet inskränker sig till att bara lovsjunga de sovjetiska framgångarna, som det dessutom överdriver betydligt på ett farligt sätt. Men det klarar inte av att knyta samman det socialistiska uppbygget i Sovjet, dess oerhörda erfarenheter och värdefulla framsteg, med den proletära revolutionens uppgifter i Tyskland. Den stalinistiska byråkratin å sin sida, befinner sig minst av allt i en position där det kan ge det tyska kommunistpartiet någon hjälp i denna ytterst viktiga fråga: dess perspektiv är begränsade till ett enda land.

Socialdemokratins osammanhängande och fega statskapitalistiska planer måste bemötas med *en allmän plan för ett gemensamt sovjetiskt och tyskt socialistiskt uppbygge*. Ingen kräver att man ska utarbeta en exakt plan direkt. Det räcker med ett ungefärligt utkast. Det behövs grundpelare. Så snabbt som möjligt måste en sådan plan bli målet för de tyska arbetarorganisationernas aktioner, först och främst fackföreningarna.

Progressiva tyska tekniker, statistiker och ekonomer måste dras med i denna aktion. Den utbredda diskussionen om planekonomin återspeglar den tyska kapitalismens hopplösa situation, men är fortfarande rent akademisk, byråkratisk, livlös, pedantisk. Bara den kommunistiska förtruppen kan rädda frågan från denna onda cirkel.

Det socialistiska uppbygget pågår redan – för att fortsätta arbetet behöver man bygga en bro över nationsgränserna. Här är en första plan: studera den, förbättra den, gör den konkret! Arbetare, välj speciella planeringskommissioner, ålägg dem att knyta band till Sovjets fackföreningar och ekonomiska organ. Skapa en central planeringskommission som grundas på de tyska fackföreningarna, fabriksråden och andra arbetarorganisationer, och ge den i uppdrag att förena sig med Sovjetunionens Gosplan¹ Dra in tyska ingenjörer, organisatörer och ekonomer i detta arbete!

Idag, 1932, efter femton års sovjetisk existens, är detta det enda riktiga sättet att närma sig frågan om en planekonomi, efter fjorton år av omvälvningar i den tyska kapitalistiska republiken.

Det är lätt att göra sig löjlig över den socialdemokratiska byråkratin, till att börja med Wels, som har stämt upp en hyllningssång till socialismen. Men vi får inte glömma bort att de reformistiska arbetarna har en helt igenom seriös inställning till frågan om socialismen. Man måste behandla de reformistiska arbetarna på ett seriöst sätt. Här reser sig återigen frågan om enhetsfronten i sin fulla omfattning.

Om socialdemokratin ställer sig själv uppgiften (visserligen bara i ord, det vet vi) att inte rädda kapitalismen utan att bygga socialismen, då kan den inte sluta en överenskommelse med Centern utan den måste vända sig till kommunisterna. Kommer kommunistpartiet att avvisa en sådan överenskommelse? Absolut inte. Tvärtom kommer det själv att föreslå en sådan överenskommelse, kräva den inför massorna som ett infriande av de just utfärdade socialistiska löftena.

Kommunistpartiets anlopp mot socialdemokratin måste för närvarande löpa längs dessa tre linjer. Uppgiften att krossa fascismen är fortfarande lika brännande. Proletariatets avgörande kamp mot fascismen kommer att förebåda en sammandrabbning med den bonapartistiska statsapparaten. Det gör *generalstrejken* till ett oundgängligt vapen i kampen. Den måste förberedas. Vi måste utarbeta en speciell plan för generalstrejken, det vill säga en plan för att mobilisera de krafter som ska genomföra den. Utifrån denna plan måste en masskampanj utvecklas, på vars grundval man kan ställa förslag till socialdemokratin om att genomföra generalstrejken under vissa väldefinierade politiska villkor. Om detta förslag i varje nytt skede upprepas och konkretiseras, så kommer det under sin utvecklingsprocess att leda till skapandet av *sovjeter som enhetsfrontens högsta organ*.

1 **Gosplan** var namnet på Sovjetunionens centrala planeringskommission. Precis som många andra ryska förkortningar utgörs den av de första stavelserna i namnet.

Papens ekonomiska plan har nu blivit lag, och även socialdemokratins och fackföreningarnas ledare erkänner i ord att den innebär en aldrig tidigare skådad fattigdom för det tyska proletariatet. I pressen uttalar de sig med en glöd som de inte har uppvisat på länge. För dem ligger det en avgrund mellan ord och handling. Det vet *vi* mycket väl – men vi måste inse hur vi ska binda dem vid sina ord. *Vi måste utarbeta en rad gemensamma kampåtgärder mot regimens undantagslagar och bonapartism.* Situationen har tvingat proletariatet till denna kamp, och genom själva sin karaktär kan den inte föras inom demokratins ram. I en situation där Hitler har en armé på 400.000 man, där Papen-Schleicher utöver *Reichswehr* har den halvt privata *Stahlhelm*-armén, där den borgerliga demokratin har den halvt accepterade *Reichsbanner*-armén, och där kommunistpartiet har den förbjudna Röda front-armén – en sådan situation visar i sig själv att statens problem är ett maktproblem. Man kan inte tänka sig en bättre revolutionär skola!

Kommunistpartiet måste säga till arbetarklassen: Schleicher kommer inte att störtas av något parlamentariskt spel. Om socialdemokratin vill inleda arbetet att störta den bonapartistiska regeringen med andra medel, då är kommunistpartiet redo att av all kraft hjälpa socialdemokratin. Samtidigt förbinder sig kommunisterna redan på förhand att inte använda våldsmetoder mot en socialdemokratisk regering, i den utsträckning den grundar sig på arbetarklassens majoritet och i den mån den garanterar kommunistpartiet frihet att agitera och organisera sig. Ett sådant sätt att ställa frågan förstår varenda socialdemokratisk och partilös arbetare.

Den tredje linjen, slutligen, är *kampen för socialismen*. Även här måste vi smida medan järnet är varmt, och socialdemokratin är klämd mot väggen med hjälp av en konkret plan för samarbete med Sovjetunionen. Vad som krävs på denna punkt har redan nämnts ovan.

Dessa kampsektorer är av strategiskt varierande betydelse, men är givetvis inte skilda från varandra, utan de överlappar varann och smälter samman. Samhällets politiska kris kräver att delfrågor kombineras med övergripande frågor: det är just det som utgör den revolutionära situationens kärna.

9. Den enda vägen

Kan man förvänta sig att kommunistpartiets centralkommitté på egen hand kommer att kunna slå in på den rätta vägen? Hela dess historia visar att den är oförmögen till det.

Apparaten hann knapp börja korrigera sig innan den upptäckte ett ”trotskistiskt” perspektiv. Thälmann insåg inte detta omedelbart, men fick från Moskva veta att ”delen” måste offras för ”helheten”, det vill säga att den tyska revolutionens intressen måste offras för den stalinistiska apparatens intressen. De förvirrade försöken att ändra politiken drogs tillbaka. Den byråkratiska reaktionen segrade över hela linjen.

Det handlar naturligtvis inte om Thälmann. Om dagens Komintern hade givit sina sektioner möjlighet att leva, tänka och utveckla sig själva, så skulle de för länge sedan, under de senaste femton åren, ha kunnat välja sina egna ledarskap. Men istället byggde byråkratin ett system av utnämnda ledare och stöd med hjälp av konstgjorda jippon. Thälmann är både ett resultat av och offer för detta system.

Kadrernas utveckling har bromsats och de försvagar partiet. De kompenserar sin oförmåga med förtryck. Partiets vacklan och osäkerhet överförs oundvikligt till klassen i sin helhet. Massorna kan inte uppmanas göra djärva aktioner när partiet själv har berövats sin revolutionära beslutsamhet.

Även om Thälmann imorgon skulle få ett telegram från Manuilskij om att det krävdes en svängning mot enhetsfrontspolitiken, så skulle den nya svängen i toppen inte föra med sig något gott. Ledarskapet är alltför komprometterat. En riktig politik kräver en frisk ledning.

Idag är partidemokratin byråkratins leksak. Den måste återigen bli en verklighet. Partiet måste bli ett parti, först då kommer massorna att tro på det. I praktiken innebär det att ställa *en extraordinär partikongress* och *en extraordinär kongress för Komintern* på dagordningen.

Partikongressen måste naturligtvis föregås av en genomgående diskussion. Apparaten alla barriärer måste rivas. Varenda partiorganisation, varje cell har rätt att sammankalla sina egna möten och lyssna till varenda kommunist, vare sig partimedlem eller utesluten ur partiet, om den anser det nödvändigt för att utarbeta sin ståndpunkt. Pressen måste ställas till diskussionens förfogande. Varenda partitidning måste dagligen ha tillräckligt utrymme för kritiska artiklar. Speciella partikommissioner, som väljs vid massmöten för partimedlemmarna, måste se till att tidningarna tjänar partiet och inte byråkratin.

Förvisso kommer diskussionen att kräva mycket tid och energi. Apparaten kommer att argumentera: hur kan partiet tillåta sig "lyxen att diskutera" vid en så kritisk tidpunkt? De byråkratiska frälsarna tror att partiet måste hålla käft när förhållanden är svåra. Marxisterna anser tvärtom att ju svårare situationen är, desto viktigare är partiets självständiga roll.

1917 var bolsjevikpartiets ledarskap mycket högaktat. Trots det ägde det rum en rad djupgående partidiskussioner under 1917. Just innan oktoberrevolutionen debatterade hela partiet passionerat vilken av centralkommitténs två delar som hade rätt: majoriteten som var för upproret, eller minoriteten som var mot det. Trots de stora åsiktsskillnaderna skedde inte några uteslutningar eller förtryck. Massor som stod utanför partiet drogs in i diskussionerna. I Petrograd skickade ett möte med icke partianslutna kvinnor en delegation till centralkommittén för att stöda majoriteten. Javisst tog diskussionen tid. Men i gengäld utvecklades ur denna öppna diskussion utan hot, lögn och förfälskningar, en övergripande och okuvlig förvisning om att politiken var rätt. Och det är det enda som gör segern möjlig.

Vilken riktning kommer saker och ting att ta i Tyskland? Kommer oppositionens lilla hjul att lyckas vrida partiets stora hjul i tid? Så står frågan nu. Ofta hörs det pessimistiska röster. Det finns många element inom de olika kommunistiska grupperna, inom partiet själv liksom i dess utkanter, som säger till sig själva: vänsteroppositionen har rätt ståndpunkt i varje viktig fråga. Men den är svag. Dess kadrer är få till antalet och politiskt oerfarna. Kan en sådan organisation, med en liten veckotidning (*Die Permanente Revolution*) med framgång ställa sig upp mot Kominterns mäktiga apparat?

Lärdomarna från händelser är starkare än den stalinistiska byråkratin. Vi vill vara de som tolkar dessa lärdomar för de kommunistiska massorna. Däri ligger vår historiska roll som fraktion. Vi kräver inte, som Seydewitz och company, att det revolutionära proletariatet utan vidare ska tro på oss. Vi vill ha en mer blygsam roll: vi erbjuder den kommunistiska förtruppen hjälp att utarbeta en riktig linje. Vi samlar och skolar våra egna kadrer för detta arbete. Det går inte att hoppa över detta förberedande steg. I varje nytt skede av kampen kommer proletariatets mest funderande och kritiska element att ansluta sig till oss.

Det revolutionära partiet startar med en idé, ett program, som riktar sig mot klassamhällets allra mäktigaste apparat. Det är inte kadreerna som skapar idén utan idén som skapar kadreerna. Ett av de mest framträdande dragen hos den stalinistiska byråkratins speciella opportunistik är rädslan för apparatens makt. Den marxistiska kritiken är starkare än alla apparater.

Vilka organisatoriska former vänsteroppositionen kommer att anta under sin vidare utveckling beror på många saker: hur tunga de historiska slagen är, hur starkt den stalinistiska byråkratins motstånd är, de kommunistiska basmedlemmarnas aktivitet, oppositionens egen energi. Men de principer och metoder vi kämpar för har prövats av världshistoriens mäktigaste händelser, av segrar såväl som nederlag. De kommer att slå sig fram.

Oppositionens framgångar är obestridliga och uppenbara i alla länder, inklusive Tyskland. Men utvecklingen går långsammare än vad många av oss trodde. Vi kan beklaga det men det är inte förvånande. På ett cyniskt sätt ger byråkratin de kommunisterna som börjar lyssna på

vänsteroppositionen följande alternativ: håll med om hetsen mot ”trotskismen” eller sparkas ut ur Kominterns led. För partiombudsmännen handlar det om position och löner: det stalinistiska apparaten slår an denna not med perfektion. Men de tusentals gräsrotskommunister som slits mellan sin hängivenhet för kommunismens idéer och hotet om uteslutning ur Komintern är oändligt mycket viktigare. Det är därför det finns ett stort antal delvisa, skrämda eller dolda oppositionsmedlemmar inom det officiella kommunistpartiet.

Denna mycket speciella kombination av historiska omständigheter räcker för att förklara vänsteroppositionens långsamma organisatoriska tillväxt. Trots denna långsamhet snurrar Kominterns andliga liv idag mer än någonsin kring kampen mot ”trotskismen”. SUKP:s och de andra Komintern-sektionernas teoretiska tidskrifter och teoretiska tidningsartiklar ägnar sig i huvudsak åt kampen mot vänsteroppositionen, än öppet än dolt. Ändå mer symptomatisk är den vansinniga organisatoriska hets som apparaten bedriver mot oppositionen: de avbryter dess möten med hjälp av batonger, använder alla möjliga andra sorters fysiskt våld, sluter hemliga överenskommelser med borgerliga pacifister, franska radikaler och frimurare¹ mot ”trotskisterna”, sprider giftigt förtal från det stalinistiska centrat, etc, etc.

Stalinisterna känner mer direkt och bättre än oppositionen i vilken omfattning våra idéer undergräver deras apparat. Men den stalinistiska fraktionens självförsvarsmetoder är tveeggade. Till en viss punkt är de avskräckande. Men på samma gång förbereder de massornas reaktion mot systemet av lögner och våld.

När mensjevikernas och socialistrevolutionärernas regering i juli 1917 brännmärkte bolsjevikerna som agenter för den tyska generalstaben, så påverkade denna avskräckande manöver till en början soldaterna, bönderna och arbetarnas efterblivna skikt väldigt mycket. Men när de efterföljande händelserna visade att bolsjevikerna hade rätt, så började massorna säga till sig själva: så det medvetna förtälet och de våldsamma förföljelserna mot leninisterna berodde bara på att de hade rätt. Och misstankarna mot bolsjevikerna förvandlades till varm hängivenhet och kärlek till dem. Det är visserligen andra förhållanden idag, men samma komplicerade process äger rum. Med hjälp av ett enormt förtal och förtryck har den stalinistiska byråkratin under en period otvivelaktigt lyckats skrämja partiets gräsrotter. Samtidigt förbereder de en oerhörd rehabilitering av bolsjevik-leninisterna i de revolutionära massornas ögon. Om detta kan det inte finnas minsta tvivel.

Ja, vi är fortfarande svaga. Kommunistpartiet har fortfarande massorna, men det saknar både lära och en strategisk inriktning. Vänsteroppositionen har utarbetat sin marxistiska inriktning, men har ännu inte massorna. Resten av ”vänster”grupperna har varken det ena eller det andra. På ett hopplöst sätt tynar Leninbund² bort. De tänker ersätta en seriös, principiell politik med Urbahns fantasier och infall. Trots apparatens kadrer är brandleriterna steg för steg på väg utför. Små taktiska recept kan inte ersätta en revolutionärt strategisk uppfattning. SAP kandiderar om den proletära ledningen över proletariatet. Grundlösa anspråk! Som Fritz Sternbergs senaste bok visar³ överskrider inte ens detta ”partis” mest seriösa företrädare vänstercentrismens gränser. Ju mer ihärdigt de försöker skapa en ”självständig” lära, ju mer visar de sig vara Thalheimers lärjungar. Men denna skola är lika hopplös som ett lik.

Ett nytt historiskt parti kan inte bara uppstå genom att ett antal gamla socialdemokrater alltför sent har övertygat sig själva om att Ebert-Wels' politik är kontrarevolutionär. Lika lite kan ett nytt parti improviseras fram av en grupp kommunister som inte har gjort någonting för

1 Det **franska radikalpartiet** hade en tradition av motstånd mot prästerskapet, och var ett fäste för frimurarna.

2 **Leninbund** var en organisation som bildades av Maslow-Fischer-Urbahns efter att de hade uteslutits ur KPD 1927. Fram till 1930 hade Leninbund uppfattningar som låg nära vänsteroppositionen, men när Urbahns tog över ledarskapet uteslöt de oppositionens sympatisörer.

3 **Fritz Sternberg** (1895-1963) var en ekonomisk och politisk analytiker som skrev för *Die Weltbühne*. Han var medlem i SPD, USPD, SPD igen och slutligen SAP. Boken som hänsyftas är troligen *The Decline of German Capitalism* från 1932. Efter Andra världskriget skrev han ett antal böcker om ekonomi och det kalla kriget.

att rättfärdiga sina anspråk på ledningen över proletariatet. För att ett nytt parti ska kunna uppstå krävs å ena sidan stora historiska händelser som knäcker ryggen på de gamla partierna, och å den andra att principiella ståndpunkter har utarbetats och kadrer testats i händelsernas skärseid.

Samtidigt som vi av all kraft kämpar för att Komintern ska återfödats och den röda tråden i dess fortsatta utveckling ska återuppstå, så är vi minst av allt benägna till någon organisationsfetischism. För oss står den proletära världsrevolutionens öde över Kominterns organisatoriska öde. Om det värsta scenariot skulle bli verklighet, om de nuvarande officiella partierna trots våra ansträngningar skulle falla samman på grund av den stalinistiska byråkratin, så skulle det i viss mening innebära att börja om på nytt. Då kommer den nya internationalen att uppstå ur den kommunistiska vänsteroppositionens idéer och medlemmar.

Det är därför som ”pessimism” och ”optimism” inte kan tillämpas på det arbete vi utför. Det står utöver olika stadier, delvisa nederlag och segrar. Vår politik är en långsiktig politik.

Efterord

Denna pamfletts olika delar skrevs vid olika tillfällen, och var redan färdig när ett nyhetstelegram från Berlin berättade om konflikten mellan riksdagens överväldigande majoritet och regeringen Papen och följaktligen rikets president. Vi ämnar följa den konkreta händelseutvecklingen i *Die Permanente Revolutions* spalter. Här vill vi bara betona några allmänna slutsatser som var öppna för kritik när vi började skriva pamfletten, men som tack vare vittnesmålet från fakta sedan dess har blivit obestridda.

1. Schleicher-Papen-regeringens *bonapartistiska* karaktär har fullständigt avslöjats genom dess isolerade ställning i riksdagen. De jordbruks- och kapitalistiska kretsar som står bakom presidentens regering utgör en ojämförligt mindre andel av den tyska nationen än andelen röster på Papen i riksdagen.
2. Fiendskapen mellan Papen och Hitler är en fiendskap mellan jordbrukarnas och kapitalisternas ledarskap och den reaktionära småbourgeoisin. Precis som den liberala borgarklassen en gång utnyttjade småbourgeoisins revolutionära rörelse samtidigt som den med alla medel höll den borta från makten, så är monopolbourgeoisien beredd att belöna Hitler som sin lakej, men inte som sin herre. Om det inte blir absolut nödvändigt kommer den inte att ta till fascismens hela styrka.
3. Det faktum att stor-, mellan- och småbourgeoisins olika delar öppet kämpar om makten och inte är rädda för en ytterst riskfylld konflikt, visar att borgarklassen inte anser sig vara direkt hotad av proletariatet. Inte bara nationalsocialisterna och Centern, utan även socialdemokratins ledare har vågat inleda en *konstitutionell* konflikt bara därför att de är övertygade om att den inte kommer att övergå i *revolutionär kamp*.
4. Det enda parti vars röster mot Papen hade ett revolutionärt syfte är *kommunistpartiet*. Men det befinner sig långt från revolutionära syften för revolutionära landvinningar.
5. Händelsernas logik är sådan att de socialdemokratiska arbetarna ser kampen för ”parlamentet” och ”demokratin” som en fråga om *makten*. Utifrån revolutionär synvinkel är det konfliktens kärna. Frågan om makten är frågan om proletariatets revolutionära aktionsenhet. Om det ska bli möjligt att, utifrån en proletärt demokratisk representation, skapa kampens klassorgan, det vill säga *arbetarsovjeter*, så måste man under den allra närmaste framtiden föra en enhetsfrontspolitik gentemot socialdemokratin.
6. Med tanke på gåvorna till kapitalisterna och de fruktansvärda angreppen på proletariatets levnadsstandard måste kommunistpartiet föra fram parollen om *arbetarkontroll över produktionen*.

7. De besuttna klassernas olika delar kan tillåta sig att gräla sinsemellan bara därför att det revolutionära partiet är svagt. Om det revolutionära partiet på ett riktigt sätt kunde utnyttja grälet bland de besuttna klasserna, så skulle det kunna bli oändligt mycket starkare. Men för att kunna göra det måste det veta hur man skiljer de olika delarna utifrån deras sociala sammansättning, och inte slänga allihopa i samma hög. Den fullständigt och slutgiltigt bankrutta teorin om "socialfascismen" måste äntligen kastas bort som värdelöst skräp.

Kapitel 12. Den tyska bonapartismen (30 oktober 1932)

Riksdagsvalen utsatte ”presidentens” regering för en ny kritisk prövning.¹ Det är därför värdefullt att påminna oss om dess sociala och politiska karaktär. Det är just genom att analysera så konkreta, och vid första anblick ”plötsliga” politiska fenomen som Papen-Schleichers regering, som den marxistiska metoden visar sina ovärderliga fördelar.

En gång kallade vi ”presidentens” regering för en sorts bonapartism. Det är fel att betrakta denna definition som ett slumpmässig resultat av en önskan att hitta ett välkänt namn på ett okänt fenomen. Kapitalismens nedgång ställer återigen bonapartismen på dagordningen, jämte och knuten till fascismen. Vi har tidigare betecknat Brünings regering som en bonapartistisk regering. I efterhand begränsade vi definitionen till en halv eller för-bonapartistisk regering.

Vad sa de andra kommunisterna och ”vänster”grupperna i denna fråga? Att förvänta sig att Kominterns nuvarande ledning skulle försöka göra vetenskapliga definitioner av nya fenomen vore givetvis naivt, för att inte säga dumt. Stalinisterna placerar helt enkelt Papen i det fascistiska lägret. Om Wels och Hitler är ”tvillingar” då är en struntsak som Papen absolut inte värt att bry sitt huvud med. Det är den sorts politiska litteratur som Marx kallade vulgär och som han lärde oss att förakta. Fascismen utgör i själva verket ett av inbördeskrigets två huvudläger. När Hitler sträckte sig efter makten krävde han först av allt att gatorna skulle överlåtas till honom i 72 timmar. Hindenburg vägrade. Papen-Schleichers uppgift: att undvika inbördeskrig genom att vänligt tygla nationalsocialisterna och kedja proletariatet med polisbojor. Bara det faktum att en sådan regim är möjlig beror på proletariatets relativa svaghet.

SAP viftar undan frågan om regeringen Papen liksom alla andra frågor med hjälp av allmänna fraser. Brandleriterna teg om vår definition så länge det handlade om Brüning, det vill säga bonapartismens inkubationstid. Men när presidentens regering helt och fullt bekräftade den marxistiska karakteriseringen av bonapartismen i teorin och praktiken, då kom brandleriterna med sin kritik: Thalheimers visa ugglar flyger bara sent om natten.

Arbeitertribüne i Stuttgart lär oss att bonapartismen höjer den polisiära och militära apparaten över borgarklassen för att försvara dess klasstyre mot sina egna politiska partier, och att den måste ha stöd från bönderna och måste använda socialdemokratiska metoder. Papen har inget stöd bland bönderna och lägger inte fram något pseudoradikalt program. Därför ”passar” vårt försök att definiera Papens regering som bonapartism ”inte alls”. Detta är en bister men ytlig kritik.

Hur definierar brandleriterna själva Papens regering? I samma nummer av *Arbeitertribüne* finns lämpligt nog annonser för Brandlers föreläsningar i detta ämne: ”Junkermonarkistisk, fascistisk eller proletär diktatur?” I denna trio beskrivs Papens regim som en junkermonarkistisk diktatur. Detta är värdigt *Vorwärts* och överhuvudtaget vulgära demokrater. Att adliga tyska bonapartister ger privata små presenter till junkrarna är uppenbart. Att dessa herrar lutar åt monarkistiska uppfattningar är också välkänt. Men det är rent liberalt nonsens att presidentens regim till sitt väsen är monarkistisk.

Termer som *liberalism*, *bonapartism* och *fascism* är till sin karaktär generaliseringar. Historiska fenomen upprepar sig aldrig helt och hållet. Det är inte svårt att visa att inte ens Napoleon III:s regering, jämfört med Napoleon I:s regim, var ”bonapartistisk” - inte bara därför att det var tveksamt om Napoleon själv tillhörde Bonapartes släkt, utan också på grund av att hans förhållande till klasserna, i synnerhet bönderna och trasproletariatet, inte alls var desamma som Napoleon I:s. Dessutom uppstod bonapartismen under en epok av stora

¹ Trotskij talar här om presidentens regering för att skilja presidentens faktiska styre via kanslern från den normala parlamentariska regering som Weimarkonstitutionen föreskrev.

krigiska segrar, som det Andra kejsardömet² inte alls upplevde. Men om vi vill att *alla* bonapartismens drag ska upprepa sig, så kommer vi att upptäcka att bonapartismen är en unik engångsföreteelse, med andra ord att bonapartismen i allmänhet inte existerar, men att det en gång fanns en general vid namn Bonaparte som föddes på Korsika. Samma sak gäller liberalism och alla andra generaliserande historiska benämningar. När man drar paralleller med bonapartismen, måste man klart ange vilka av dess kännetecken som uttrycks allra tydligast under de nuvarande historiska förhållandena.

Dagens tyska bonapartism har en ytterst komplicerad och så att säga sammansatt karaktär. Papens regering vore omöjlig utan fascismen. Men fascismen sitter inte vid makten. Och regeringen Papen är inte fascistisk. Å andra sidan vore Papens regering, åtminstone i sin nuvarande form, omöjlig utan Hindenburg. Trots Tysklands slutgiltiga förnedring under kriget står han för Tysklands stora segrar och symboliserar i folkmassornas minne armén. Omvalet av Hindenburg hade *folkomröstningens* alla kännetecken. Miljontals arbetare, småborgare och bönder (socialdemokraterna och Centern) röstade på Hindenburg. De såg inget politiskt program i honom. De ville först och främst undvika inbördeskrig, och lyfte upp Hindenburg på sina axlar som en sorts överordnad domare, som nationens skiljedomare. Men just det är bonapartismens viktigaste funktion: att höja sig ovanför de två stridande lägren för att bevara egendom och ordning. Den undertrycker inbördeskriget, eller föregår det, eller låter det inte flamma upp på nytt. När vi talar om Papen får vi inte glömma Hindenburg, på vilken socialdemokratens bifall vilar. Den tyska bonapartismens sammansatta karaktär visar sig i det faktum att det var två stora, oberoende partier – socialdemokraternas och nationalsocialisternas – demagogi som knöt massorna till Hindenburg. Trots att båda blev förvånade över resultatet av sitt arbete, så ändrar det inte ett enda dyft på saker och ting.

Socialdemokratien hävdar att fascismen är ett resultat av kommunismen. Det är rätt i den meningen att fascismen inte alls skulle behövas om inte klasskampen hade skärpts, om inte det revolutionära proletariatet fanns, om inte det kapitalistiska samhället befann sig i kris. Wels-Hilferding-Otto Bauers fjäskande teori har ingen annan innebörd. Ja, fascismen är det borgerliga samhällets reaktion på hotet om en proletär revolution. Men just på grund av att detta hot inte är överhängande idag försöker de härskande klasserna klara sig utan inbördeskrig med hjälp av en bonapartistisk diktatur.

I sin kritik av vår karakterisering av Hindenburg-Papen-Schleichers regering hänvisar brandleriterna till Marx, och säger ironiskt att de hoppas att hans auktoritet ska väga tungt även hos oss. Det är svårt att lura sig själv på ett mer beklämmande sätt. Faktum är att Marx och Engels inte bara skrev om de två Bonapartes bonapartism, utan också om andra sorter. Från och med 1864 liknar de mer än en gång Bismarcks ”nationella” regim vid den franska bonapartismen. Och det trots att Bismarck inte var någon pseudoradikal demagog, och såvitt vi vet inte hade stöd bland bönderna. Järnkanslern kom inte till makten som resultatet av en folkomröstning, utan utsågs som sig bör av sin rättmätiga arvslinga. Och ändå har Marx och Engels rätt. På ett bonapartistiskt sätt utnyttjade Bismarck motsättningarna mellan de besuttna klasserna och det framväxande proletariatet, och övervann på så sätt fiendskapen mellan de två besuttna klasserna, junkrarna och borgarklassen, och höjde den militära och polisiära apparaten över nationen. Bismarcks politik tillhör just den tradition som den nuvarande tyska bonapartismens ”teoretiker” åberopar. Bismarck löste förvisso på detta sätt problemet med Tysklands enande, Tysklands yttre storhet, medan Papen hittills bara har lovat att skaffa Tyskland ”jämlighet” på det internationella området. Ingen liten skillnad! Men vi försöker inte bevisa att Papens bonapartism är av samma kaliber som Bismarcks bonapartism. Napoleon III var också bara en parodi på sin påstådda farbror.

2 Det **Andra kejsardömet**, Napoleon III:s kejsardöme, sträckte sig från 1852 fram tills kejsaren tillfångatogs vid Sedan 1870.

Som vi ser är hänvisningarna till Marx klart förhastade. Vi har sedan länge misstänkt att Thälheimer inte förstår den marxistiska dialektiken. Men vi måste medge att vi trodde att han åtminstone kände till Marx och Engels texter. Vi tar tillfället i akt att rätta till vårt misstag.

Vår av brandleriterna förkastade karakterisering av presidentens regering fick en lysande bekräftelse på ett helt oväntat och på sitt sätt ytterst ”auktoritativt” sätt. Med syftning på upplösningen av ”fem dagars”-riksdagen, citerade *D.A.Z. (Deutsche Allgemeine Zeitung*, den tunga industrins tidning) i en lång artikel 28 augusti ur Marx arbete, *Louis Bonapartes Adertonde Brumaire*. Av vilken orsak? Varken mer eller mindre än för att stöda presidentens historiska och politiska rätt att sätta stöveln i nacken på folkets representanter. I ett svårt ögonblick tog den tunga industrins tidning risken att dricka ur marxismens förgiftade källa. Med anmärkningsvärd smidighet plockar tidningen ett långt citat ur denna odödliga pamflett, som förklarar hur och varför den franska presidenten som ett förkroppsligande av ”nationen” tog makten över det splittrade parlamentet. Samma artikel i *D.A.Z.* påminner oss passande nog om hur Bismarck på våren 1890 utarbetade en plan för en ytterst lämplig förändring av regeringen. Berlintidningen spelade – åtminstone i augusti – rollen av officiellt organ, och kallade Napoleon III och Bismarck, i egenskap av föregångare till presidentens regering, vid sitt rätta namn.

Det är naturligtvis mycket riskabelt att, med hänvisning till ”Papen från 20 juli”, citera ur *Louis Bonapartes Adertonde Brumaire*, eftersom Marx ytterst kyligt kallade Napoleons regim för en regim av äventyrare, bovar och hallickar. *D.A.Z.* skulle faktiskt kunna straffas för elakt förtal av regeringen. Men om vi lämnar denna ovidkommande olägenhet åt sidan, så återstår ändå det obestriddiga faktum att det var historiska instinkter som ledde *D.A.Z.* rätt. Tyvärr kan vi inte säga samma sak om Thalheimers teoretiska visdom.

Den nedåtgående kapitalismens bonapartism skiljer sig betydligt från det uppåtstigande borgerliga samhällets bonapartism. Den tyska bonapartismen stöds inte *direkt* av städernas och landsbygdens småbourgeois, och det är ingen slump. Just därför skrev vi en gång om regeringen Papens *svaghet*, som klarar sig kvar bara tack vare att två läger neutraliserar varandra: proletariatet och fascisterna.

Men bakom Papen står de stora godsägarna, finanskapitalet, generalerna – genmäler andra ”marxister”. Utgör inte de besuttna klasserna i sig själva en stor kraft? Detta argument visar återigen att det är mycket lättare att förstå klassförhållanden i allmän sociologisk mening än i konkret historisk form. Ja, omedelbart bakom Papen står de besuttna överskikten och inga andra: just däri ligger orsaken till hans svaghet.

Under dagens kapitalistiska förhållanden är det i allmänhet omöjligt med en regering som inte är finanskapitalets organ. Men av alla tänkbara organ är regeringen Papen den minst stabila. Om de härskande klasserna kunde härskas direkt, så skulle de inte behöva varken parlamentarismen, eller socialdemokratien eller fascismen. Papens regering visar finanskapitalet alltför tydligt, och lämnar det till och med utan den preussiske kommissionären Brachts fikonlov. Just på grund av att den partilösa ”nationella” regeringen i själva verket bara kan tala i namn av samhällets toppar, är kapitalet ännu mer noggrant att inte identifiera sig med Papens regering. *D.A.Z.* vill finna stöd för presidentens regering bland de nationalsocialistiska massorna, och kräver med sina ultimatum att Papen ska gå i block med Hitler, med andra ord att kapitulera för honom.

När vi bedömer ”styrkan” hos presidentens regering får vi inte glömma det faktum att om finanskapitalet står bakom Papen, så betyder det ingalunda att det faller tillsammans med honom. Finanskapitalet har avsevärt fler möjligheter än Hindenburg-Papen-Schleicher. Om motsättningarna förvärras återstår den rena fascismen. Om motsättningarna lindras kommer de att manövrera tills proletariatet sätter knät mot bröstet på dem. Den närmaste framtiden kommer att visa hur länge Papen kommer att manövrera.

Dessa rader kommer att gå i tryck när de nya riksdagsvalen redan har genomförts. Den bonapartistiska karaktären på Papens "anti-franska" regering kommer oundvikligen att visa sig med ny styrka, men också dess svaghet. I sinom tid kommer vi att ta upp det igen.

Del 4: Beslutet tas.

Inledning

I slutet av *Den enda vägen* lovade Trotskij att följa de kommande händelserna närmare, men av olika skäl skrev han inte offentligt om Tyskland under tre månader efter oktober 1932. (Under denna period gjorde han sin första resa från Turkiet på nästan fyra år – för att tala inför ett studentmöte i Köpenhamn. Och efter sin återkomst till Turkiet fick han höra den fruktansvärda nyheten att hans trettioåriga dotter Zina hade begått självmord i Berlin.) Så mellan ”Den tyska bonapartismen” och ”Före beslutet” ägde följande snabba scenförändringar rum i det tyska dramat:

Nazisterna började tappa lite fart. En del av deras anhängare blev otåliga och skeptiska till Hitlers manövrar för att ta makten under ”laglig” täckmantel. Medlen för att upprätthålla den jättelika apparaten och stormtrupperna började sina. Det återspeglades i resultaten från valen 6 november:

<i>Parti</i>	<i>Röster</i>	<i>Procent</i>
Nationalsocialisterna	11.737.000	33,1
Socialdemokraterna	7.248.000	20,4
Kommunisterna	5.980.000	16,9
Centern	4.231.000	11,9
Nationalisterna	2.959.000	8,8
Bayerska folkpartiet	1.095.000	3,1
Övriga partier	2.635.000	7,6

Nazisterna hade förlorat två miljoner röster. Deras totala antal röster var nu mindre än SPD-KPD:s sammanlagda röstantal. Detta var Weimarrepublikens sista ”fria” val, och nazisterna kom aldrig nära att få majoriteten. Men de grundläggande frågorna avgörs ofta utan hänsyn till vad som händer i valbåsen. Vid denna tidpunkt hade den lilla minoritet kapitalister som tog beslutet i Tyskland dragit slutsatsen att det till varje pris krävdes en stark regering, och att det inte gick att uppnå någon stabilitet utan nazisterna i regeringen.

Papen och hans regering avgick 17 november, och Hindenburg utsåg 2 december Schleicher till kansler. Schleicher försökte bilda ytterligare en regim ”ovanför partierna” genom att göra trevare om att splittra den fackliga byråkratin från SPD och en grupp olikänkande kring Gregor Strasser från nazisterna. Men den ”sociala generalen” varade bara 57 dagar. 30 januari 1933 utsåg Hindenburg, som SPD hade hjälpt att rösta fram som det mindre onda, Hitler till kansler för en koalitionsregering där Papen var vice kansler.

För att få denna utnämning gick Hitler med på att acceptera bara tre av regeringsposterna. Hugenberg och de andra konservativa och reaktionära koalitionsmedlemmarna trodde att de på så sätt skulle kunna kontrollera sina nazistiska kollegor. Hitler, å sin sida, accepterade detta arrangemang trots att det gav de högsta ekonomiska och militära posterna till icke-nazister. eftersom han var övertygad om att det, när han väl satt på den högsta posten, inte skulle ta lång tid innan han hade rensat rent och och givit nazisterna hela makten.

Trotskij hade inte trott att arbetarpartiernas ledare skulle vara så dumma eller feiga att de skulle låta Hitler komma till makten utan våldsamt kamp. När han 5 februari skrev ”Före beslutet”, innan Hitler hade hunnit befästa sin ställning, uppmanade Trotskij fortfarande till motstånd, till en mobilisering av arbetarna i en kamp på liv eller död mot fascisterna. Men

SPD:s ledare argumenterade att utnämningen av Hitler var i enlighet med konstitutionen, och förbjöd alla handlingar som nazisterna kunde betrakta som provokationer, medan KPD:s högsta ledning fortfarande i ena andetaget fördömde SPD som huvudfaran, och i det nästa (utan något gensvar) uppmanade till generalstrejk, samtidigt som de gick under jorden eller i landsflykt.

Hitler gav inte sina motståndare mycket tid att hindra honom från att befästa sin makt. Han fick Hindenburg att återigen upplösa riksdagen och utlysa nya val till 5 mars. KPD:s möten förbjöds, dess tidningar stängdes. Slutligen tog nazisterna över polisen i Preussen och fyllde den med sina stormtrupper. SPD:s möten bröts upp. Inte ens centerpartiet undkom terrorn, som nu genomfördes av och via regeringen.

”Före beslutet” trycktes i *Oppositionsbulletinen* nr 23, mars 1933 och översattes till engelska i *The Militant*, 24 februari 1933. Efterskriften, daterad 6 februari, översattes till den engelska utgåvan av *The Struggle Against Fascism in Germany* av Frank Manning och George Saunders.

Enhetsfront för försvar: Ett brev till en socialdemokratisk arbetare, översattes till engelska i *The Militant*, 1 och 15 april 1933.

Kapitel 13. Före beslutet (5 februari 1933)

Det kontrarevolutionära lägret

Förändringarna i regeringen sedan Brünings tid visar hur andefattigt och ihåligt det allmänna begrepp om fascism är (fix och färdig fascism, nationalfascism, socialfascism, vänstersocialfascism) som stalinisterna smetar på allt och alla, utom sig själva. De besuttna klasserna översta skikt är så litet och så hatat av folket att det inte kan härska i sitt eget namn. Det behöver en täckmantel: den traditionella monarkin ("Guds vilja"), den liberala parlamentarismen ("folkets suveränitet"), bonapartismen ("en opartisk skiljedomare"), eller slutligen fascismen ("folkets ilska"). Krig och revolution har berövat dem monarkin. Tack vare reformisterna har de i fjorton år kunnat stödja sig på demokratins kryckor. När parlamentet under trycket från klassmotsättningarna springer i bitar, försöker de gömma sig bakom presidenten. Så inleds *bonapartismens* kapitel, det vill säga den byråkratiska polisregimen som höjer sig över samhället och vidmakthåller sig på den relativa jämvikten mellan två fientliga läger.

Bonapartismen gick via övergångsregeringarna under Brüning och Papen, och antog sin renaste form i general Schleicher – men bara för att i honom avslöja sin oförmåga. Samtliga klasser var fientligt inställda, tveksamma eller oroade och fäste ögonen på denna förbryllande politiska figur, som bara liknade ett frågetecken med en generals gradbeteckningar. Men den främsta orsaken till Schleichers misslyckande, och för övrigt också till hans tidigare framgång, låg inte hos honom själv: bonapartismen kan bli stabil först när revolutionens och kontrarevolutionens läger har mätt sina krafter i strid. Och den skrämmande industri- och jordbrukskris som hänger över landet som en mardröm underlättar inte bonapartismens balansgång. Vid en första anblick underlättade förvisso proletariats passivitet den "sociala generalens" uppgifter i betydande grad. Men det visade sig bli annorlunda. Just denna passivitet försvagade den ring av skräck som knyter samman de besuttna klasserna, och blottade de motsättningar som splittrar dem.

Ekonomiskt lever Tysklands jordbruksekonomi som en parasit, och den är en avsevärd black om foten på industrin. Men industriborgarklassens smala sociala bas gör det *politiskt* nödvändigt att bevara det "nationella" jordbruket, det vill säga klassen av junkrar och rika bönder och alla de skikt som är beroende av dem. Bismarck lade grunden och band samman jordbrukarna och industriägarna med hårda band av militära segrar, krigsskadestånd i form av guld, höga profiter och skräck för proletariats. Men Bismarcks tider har gått in i evigheten. Dagens Tyskland får inte fart av segrar utan av nederlag. Frankrike betalar inte henne några krigsskadestånd, utan hon betalar istället Frankrike. Den ruttnande kapitalismen ger inga profiter, den öppnar inga perspektiv. Det enda som binder samman de besuttna klasserna är deras rädsla för arbetarna. Men under den mest kritiska perioden var det tyska proletariats – och här ligger skulden helt hos dess ledning – förlamat, och motsättningarna inom de besuttna visade sig öppet. I och med att vänstern var avvaktande passiv föll den "sociala generalen" under slagen från högern.

När det skedde gjorde de besuttna klassernas översta skikt ett överslag angående regeringen: på den negativa sidan – splittring inom dess egna led, bland tillgångarna – en åttioårig fältmarskalk. Vad fanns det mer? Ingenting, utom för Hugenberg. Medan Schleicher personifierade bonapartismen i oförfalskad form, personifierar Hugenberg ägandet i kemiskt ren form. Generalen var förtegen och vägrade svara på frågan om kapitalismen eller socialismen är bäst. Hugenberg drar sig inte för att förkunna, att det inte finns något bättre än en Ostpreussisk junker på tronen. Den djupast rotade, mest tröga och fast förankrade egendomsformen är det privata jordägandet. Om det tyska jordbruket ekonomiskt stöts av

industrin, då är det inte mer än rätt att Hugenberg ska stå i ledningen för de besuttnas kamp mot folket.

Således har den allenarådande skiljedomarens regim, som har höjt sig ovan alla klasser och partier, lett direkt till det tyska nationalistpartiets överhöghet, de besuttnas mest egoistiska och giriga klick. Hugenbergs regering är själva urtypen för samhällseliga parasiter. Men just därför blev den, just när det behövdes, omöjlig i sin rena form. Hugenberg behöver en täckmantel. Idag kan han inte gömma sig bakom kejsarens mantel, så han tvingas ta till nazisternas bruna skjorta. Om man inte via monarkin kan få de högsta himmelska makternas bifall för egendomsägarna, då återstår bara det reaktionära och ohämmade slöddrets bifall.

Installeringen av Hitler vid makten fyllde ett tvåfaldigt syfte: för det första att dekorera egendomsägarnas klick med ledarna för ”en nationell rörelse”, och för det andra att ställa fascismens stridskrafter till de besuttna klassernas direkta förfogande.

Det var inte med lätt hjärta som den högsta klicken slöt en överenskommelse med de illaluktande fascisterna. Det finns för många, alldeles för många, knytnävar bakom de ohämmade uppkomlingarna, och däri ligger faran med deras brunskjortor till allierade. Men just det är också deras grundläggande, eller mer exakt enda, fördel. Och denna fördel är avgörande, ty tiderna är sådana att det bara är knytnävarna som kan garantera egendomen. De kan inte klara sig utan nazisterna. Men det är inte möjligt att ge dem den verkliga makten. Idag är inte hotet från proletariatet så akut att de högsta kretsarna medvetet kan provocera fram ett inbördeskrig med tveksam utgång. Den nya regeringen svarar mot detta nya skede i den sociala krisens utveckling i Tyskland. Herrarna behåller de militära och ekonomiska posterna, medan pöbeln tilldelas dekorativa eller sekundära poster. De fascistiska ministrarnas inofficiella men desto verkligare funktion är att ingjuta skräck i revolutionen. Men fascisterna måste undertrycka och tillintetgöra den proletära förtruppen inom de ramar som jordbrukarnas och industriägarnas företrädare har satt upp. Så ser planen ut. Men hur kommer den gå att genomföra?

Hugenberg-Hitlers regering rymmer ett komplicerat system av motsättningar: mellan jordbrukarnas traditionella representanter å ena sidan och storkapitalets erkända representanter å den andra; mellan båda dessa på ena sidan och den reaktionära småbourgeoisins orakel på den andra. Denna kombination är ytterst instabil. Den kommer inte att vara länge i sin nuvarande form. Vad kommer att komma i dess ställe om den faller samman? Med tanke på att de viktigaste maktinstrumenten inte är i Hitlers händer, och eftersom han tillräckligt klart har visat att han jämsides med sitt hat mot proletariatet har en djupt inrotad avundsjuka mot de besuttna klasserna och deras institutioner, så är det omöjligt att helt utesluta att de högsta kretsarna, i händelse av en brytning med Hitler, än en gång kommer att försöka slå in på president-bonapartismens väg. Men sannolikheten för denna hursomhelst bara tillfälliga variant är mycket låg. Det är oändligt mer troligt att krisen kommer att fortsätta att utvecklas i riktning mot fascismen. Hitler som kansler är en så direkt och öppen utmaning mot proletariatet, att det till och med i allra värsta fall är absolut oundvikligt med en massreaktion. Och det kommer att räcka för att placera fascisterna på de främsta platserna, och ersätta deras alltför korpulenta handledare. Men på ett villkor: att fascisterna själva håller sig på fötterna.

Otvivelaktigt är Hitlers maktövertagande ett fruktansvärt slag för arbetarklassen. Men det är ännu inte något avgörande eller oåterkalleligt nederlag. Fienden kunde ha krossats medan han fortfarande strävade uppåt, men han har idag intagit en hel rad styresposter. Det ger hans sida en stor fördel, men det har ännu inte ägt rum något slag. Att inta fördelaktiga positioner avgör i sig själv ingenting – det är de levande krafterna som avgör.

Reichswehr och polisen, *Stahlhelm* och nazisternas stormtrupper utgör tre självständiga arméer som står till de besuttna klassernas tjänst. Men i och med den nuvarande regeringens

sammansättning är inte dessa arméer enade i en enda hand. *Reichswehr*, för att inte tala om *Stahlhelm*, är inte i händerna på Hitler. Hans egna väpnade styrkor utgör en tveivelaktig storhet som återstår att bekräfta. Hans miljonreserv består av mänskligt damm. För att erövra hela makten måste Hitler provocera fram något som liknar inbördeskrig (han är själv rädd för ett fullständigt inbördeskrig). Hans betydelsefulla regeringskollegor, som förfogar över *Reichswehr* och *Stahlhelm*, föredrar att strypa proletariatet med ”fredliga” medel. De är mycket mindre benägna att provocera fram ett mindre inbördeskrig eftersom de är rädda för ett stort. Alltså är det långt mellan en regering som leds av en fascistisk kansler och en fullständig seger för fascismen. Det betyder att det fortfarande finns tid kvar för det revolutionära lägret. Hur mycket? Det går inte att räkna ut på förhand. Bara slagen själva kan mäta hur långvariga de blir.

Det proletära lägret

När det officiella kommunistpartiet säger att socialdemokratin är det borgerliga samhällets viktigaste stöd, så upprepar det bara den tanke som var utgångspunkten för att organisera Tredje internationalen. När borgarklassen bjuder in socialdemokratin till makten, så röstar socialdemokratin på den kapitalistiska regimen. Socialdemokratin tolererar (uthärdar) varje borgerlig regering som tolererar socialdemokratin. Men till och med när den helt har kastats ut från makten fortsätter socialdemokratin att stöda det borgerliga samhället, och rekommenderar arbetarna att spara sina krafter till strider som de aldrig är beredda att kalla till. Socialdemokratin förlamar proletariatets revolutionära energi, och ger på så sätt det borgerliga samhället chansen att överleva under förhållanden då det inte längre klarar av att leva, och gör på detta sätt fascismen politiskt nödvändig. Den som kallade Hitler till makten var samma fältmarskalk som hade blivit vald med hjälp av de socialdemokratiska arbetarnas röster! Ordningföljden på de politiska figurerna från Wels till Hitler är uppenbar. Det kan bland marxister inte finnas två uppfattningar i denna fråga. Men det handlar inte om att tolka en politisk situation, utan om hur den ska omvandlas på ett revolutionärt sätt.

Felet med den stalinistiska byråkratin är inte att den är ”oförsonlig”, utan att den är politiskt impotent. Av det faktum att bolsjevismen under Lenins ledning visade sig vara segerrik i Ryssland, drar den stalinistiska byråkratin slutsatsen att det är det tyska proletariatets ”plikt” att samlas kring Thälmann. Den ställer följande ultimatum: om inte de tyska arbetarna på förhand och utan reservationer accepterar kommunisternas ledarskap, så får de inte så mycket som våga tänka på verklig kamp. Stalinisterna uttrycker det på ett annat sätt. Men inga omskrivningar, inskränkningar eller ordvändningar kan förändra den byråkratiska ultimatismens grundläggande karaktär, som hjälpte socialdemokratin att ge Tyskland till Hitler.

Den tyska arbetarklassens historia efter 1914 är en av den moderna historiens mest tragiska sidor. Vilka chockerande förräderier av dess historiska parti, socialdemokratin! Vilken oduglighet och oförmåga från revolutionärernas sida! Men vi behöver inte gå så långt tillbaka. Under det fascistiska upprorets två eller tre senaste år har den stalinistiska byråkratins politik varit en enda lång kedja av brott som bokstavligen talat räddade reformismen, och därmed förberedde fascismens senare framgångar. Nu när fienden redan har intagit viktiga regeringsposter uppstår oundvikligen frågan: är det inte försent att uppmana till en omgruppering av styrkorna för att slå tillbaka fienden? Men först måste vi besvara en annan fråga, nämligen vad betyder ”försent” under de givna förhållandena? Ska det tolkas som att inte ens den allra djärvaste revolutionära vändning längre radikalt kan förändra styrkeförhållandena? Eller betyder det att det inte är möjligt eller finns något hopp om att få till stånd den nödvändiga vändningen? Det är två olika frågor.

I grund och botten har vi redan svarat på den första frågan ovan. Även under de mest gynnsamma förhållanden krävs det månader – och vilka månader! - för Hitler att upprätta

fascismens makt. Om man betänker den svåra ekonomiska och politiska situationen, den nuvarande farans olycksbådande karaktär, arbetarnas fruktansvärda oro, deras antal, deras ursinne, de erfarna kämpar som finns inom deras led, och de tyska arbetarnas ojämförliga förmåga till organisering och disciplin, då är svaret uppenbart: under de månader som det tar för fascisterna att riva ner de inre och yttre murarna och befästa sin diktatur, kan proletariatet med en riktig ledning erövra makten både två och tre gånger.

För två och ett halvt år sedan föreslog vänsteroppositionen envist att kommunistpartiets samtliga institutioner och organisationer, från den centrala exekutivkommittén till minsta lokala enhet, omedelbart skulle vända sig till motsvarande socialdemokratiska organisation med konkreta förslag om gemensamma aktioner mot risken för att den proletära demokratin upphävdes. Om man på denna grundval hade inlett en kamp mot nazisterna, så hade inte Hitler varit kansler idag och kommunistpartiet skulle ha haft ledningen över arbetarklassen. Men det går inte att återvända till det förgångna. Konsekvenserna av begångna misstag har blivit politiska fakta, och utgör nu en del av den objektiva bakgrunden. Vi måste ta situationen som den är. Det hade inte behövt vara så illa som det är, men det är inte hopplöst. En politisk vändning – en verklig, djärv och öppen vändning som är ordentligt genomtänkt från alla sidor – kan helt och hållet rädda situationen och öppna vägen till seger.

Hitler behöver tid. Om det verkligen skulle ske en återhämtning för handeln och industrin, så skulle det ingalunda innebära att fascismen stärkte sig gentemot proletariatet. Vid minsta tecken på uppgång, kommer kapitalet, som är svältfött på profiter, att känna ett akut behov av lugn och ro på fabrikerna, och det kommer i ett slag att förändra styrkeförhållandena till arbetarnas fördel. För att den ekonomiska kampen ända från början ska smälta samman med den politiska kampen, är det avgörande att kommunisterna är på sin post, det vill säga i fabrikerna och fackföreningarna. De socialdemokratiska ledarna har tillkännagivit att de vill sluta en överenskommelse med de kommunistiska arbetarna. Nå då så! Låt de 300.000 arbetarna i RGO ta reformisterna på orden och vända sig till ADGB med förslag om att omedelbart få gå med i de Fria fackföreningarna som en fraktion. Detta enda steg kommer att innebära en förändring av arbetarnas självkänsla, och därmed av hela den politiska situationen.

Men är svängningen i sig själv möjlig? För närvarande är hela uppgiften begränsad till detta. Som regel kan de vulgära marxisterna, som tenderar att vara fatalister, bara se objektiva orsaker inom politiken. Men ju intensivare klasskampen blir, ju närmare katastrofen den är, ju oftare ligger nyckeln till hela situationen hos ett givet parti och dess ledning. Just nu står frågan så här: om den stalinistiska byråkratin tidigare trots, låt oss säga tio atmosfärers politiskt tryck, har kunnat vidhålla sin tjockskalliga ultimatism, kommer den att kunna stå emot ett tio gånger högre tryck, etthundra atmosfärer?

Men kanske kommer massorna att handla själva, och välta omkull apparatens hinder på samma sätt som under transportstrejken i Berlin i november 1932? Det finns naturligtvis ingen grund för att anse det vara uteslutet att massorna kan inleda en spontan rörelse. För att kunna bli effektiv måste den idag överträffa strejken i Berlin ett- eller tvåhundra gånger i omfattning. Det tyska proletariatet är tillräckligt mäktigt för att ryckas med i en sådan rörelse även om det hindras uppifrån. Men spontana rörelser kallas så just för att de saknar ett ledarskap. Vår fråga berör problemet om vad partiet ska göra för att ge massrörelsen kraft, hjälpa den att uppnå sin fulla omfattning, ställa sig i spetsen för den och garantera den seger...

I dagens telegram finns nyheter om en generalstrejk i Lübeck som svar på fängslandet av en socialdemokratisk funktionär. Om detta är sant så återupprättar det inte på minsta sätt den socialdemokratiska byråkratin. Men det dömer oåterkalleligen stalinisterna och deras teorier om socialfascismen. Bara en utveckling och skärpning av fiendskapen mellan nationalsocialisterna och socialdemokraterna kan, efter alla misstag som har gjorts, bryta kommunisternas isolering och öppna vägen mot revolutionen. Men man får inte hindra utan

måste underlätta denna process som uppstår ur själva förhållandenas logik. Vägen dit ligger i en djärv *enhetsfrontspolitik*.

Socialdemokratin kommer att klamra sig fast vid valen i mars för att förlama arbetarnas energi, men dessa val kommer givetvis inte att lösa någonting. Om det inte sker några större händelser innan valen och lyfter frågan till ett annat plan, så bör kommunistpartiet automatiskt få fler röster. De kommer att vara oändligt många fler om kommunistpartiet redan idag skulle ta initiativ till en *defensiv* enhetsfront. Ja, idag är det fråga om *försvar*! Men kommunistpartiet kan förstöra för sig själv om det, i kölvattnet på socialdemokratin, om än med andra ord, omvandlar sin valagitation till ett rent parlamentariskt kattrakande, till ett sätt att avleda massornas uppmärksamhet från sin nuvarande kraftlöshet och från förberedelserna av sitt försvar. För närvarande är en djärv enhetsfrontspolitik den enda riktiga grundvalen också för valkampanjen.

Återigen, finns det tillräckliga krafter i kommunistpartiet för en vändning? Har de kommunistiska arbetarna tillräcklig energi och beslutsamhet för att hjälpa de etthundra atmosfärernas tryck att banka lite vett i byråkraternas skallar? Oavsett hur stötande ett sådant erkännande må vara, så är det just så frågan ställs idag...

Ovanstående rader hade skrivits när vi, efter en oundviklig fördröjning, kunde läsa i tyska tidningar att Moskva äntligen hade larmat det tyska kommunistpartiets centrala exekutivkommitté: nu är det dags för en överenskommelse med socialdemokratin. Vi har inte kunnat bekräfta dessa nyheter, men det mesta tyder på att de är sanna: den stalinistiska byråkratin beordrar en vändning först när händelserna har utdelat ett kraftigt slag mot arbetarnas huvuden (i Sovjetunionen, Kina, Storbritannien, Tyskland). När den fascistiska kanslern riktar sina maskingevär mot det bakbundna proletariats tinning – då och först då får Kominterns presidium en ingivelse: det är dags att lossa på repen.

Det säger sig självt att vänsteroppositionen kraftfullt kommer att ta ställning för detta sena medgivande, och den kommer att försöka krama så mycket som möjligt ur det för att gynna proletariats seger. Men samtidigt kommer vänsteroppositionen inte för ett ögonblick att glömma bort att Kominterns svängning är en rent empirisk sigsagsväng, som görs i panik. De personer som likställde socialdemokratin med fascismen kan, under kampen mot fascismen, övergå till att idealisera socialdemokratin. Vi måste noggrant se till att kommunismen bevarar sitt fullständiga oberoende. Samordna angreppen organisatoriskt men inte blanda ihop fanorna, vara fullständigt lojal i relationerna till vår allierade men hålla ögonen på honom, vår fiende imorgon.¹

Om den stalinistiska fraktionen verkligen skulle genomföra den vändning som hela situationen kräver, så kommer vänsteroppositionen givetvis att inta sina platser i den gemensamma kampen. Men massornas tilltro till vändningen kommer att vara större ju mer demokratiskt den genomförs. Thälmanns tal och den centrala exekutivkommitténs manifest är inte tillräckliga för händelsernas nuvarande framfart. Partiets röst behövs. Det måste hållas en partikongress. Det är det enda sättet att återge partiet tilltron till sig själv, och fördjupa arbetarnas tilltro till partiet! Kongressen måste hållas inom två eller tre veckor, innan öppnandet av riksdagen (om riksdagen överhuvudtaget sammankallas på nytt).

Handlingsprogrammet är klart och enkelt:

Omedelbara förslag till alla socialdemokratiska organisationer uppifrån och ner om en defensiv enhetsfront.

¹ I ljuset av de senaste händelserna och mot bakgrund av stalinisternas tragiska misstag, liknar historien om Wels och companys kapitulation ett narrspel i en tragedi av Shakespeare. Igår förkunnade dessa herrar att den fascistiska faran var oskadliggjord tack vare [SPD:s] korrekta politik, och att enhetsfrontspolitiken, som för inte så länge sedan var tillåten, hädanefter var kontrarevolutionär. Dagen efter dessa beaktelser kom Hitler till makten och Stalin deklarerade att enhetsfrontspolitiken, som för inte så långesedan var kontrarevolutionär, från och med nu är nödvändig. - Trotskijs anmärkning.

Omedelbara förslag till ADGB att låta RGO gå med i fackföreningarna.

Omedelbara förberedelser för en extraordinär partikongress.

Det som står på spel är arbetarklassens, Kommunistiska internationalens och – låt oss inte glömma det – sovjetrepublikens huvud!

Efterskrift

Vilka planer kan Hitler-Hugenbergers regering ha för riksdagsvalen? Det är helt uppenbart att den nuvarande regeringen inte kan acceptera en riksdag där oppositionen har majoriteten. Med tanke på detta måste valkampanjen och valen på ett eller annat sätt leda till en *upplösning*. Regeringen inser att även en total seger, det vill säga om de får 51% av mandaten i parlamentet, inte skulle innebära en fredlig lösning av krisen, utan tvärtom skulle kunna vara signalen till avgörande åtgärder mot fascismen. Det är därför regeringen måste vara beredd på beslutsamma aktioner när valresultaten blir kända.

De nödvändiga mobiliseringarna av styrkorna för detta kan likaså bli användbara i händelse av att regeringspartierna hamnar i minoritet och följaktligen slutgiltigt måste överge legaliteten från Weimar. I båda fall, i händelse av ett parlamentariskt nederlag för regeringen (mindre än 50%) och i händelse av seger (mer än 50%), kan vi alltså förvänta oss att de nya valen kommer att orsaka avgörande strider.

Det är inte uteslutet med en tredje variant: under täckmantel av att förbereda valen genomför nationalsocialisterna en statskupp utan att vänta på dem. Om ni ursäktar skulle ett sådant steg taktiskt sett – ur nazisternas synvinkel – vara riktigare. Men med tanke på partiets småborgerliga natur, dess oförmåga till självständiga initiativ, och dess beroende av sina klenrogna allierade, måste vi dra slutsatsen att Hitler knappast kommer att besluta sig för detta steg. Det är knappast troligt att Hitler skulle planera en sådan kupp tillsammans med sina allierade, eftersom det andra syftet med valen är just att ändra omfattningen av hans allierades deltagande i regeringen.

Men i agitationen måste vi föra fram denna tredje möjlighet. Om känslorna skulle svalla alltför högt under perioden innan valet, kan en statskupp bli nödvändig för regeringen, även om dess praktiska planer idag inte sträcker sig så långt.

Hursomhelst står det alldeles klart att proletariatet i sina taktiska övervägande måste agera i termer av *mycket lite tid*. Uppenbarligen kommer varken en regeringsmajoritet i riksdagen, upplösning av den nya riksdagen på obestämd tid, eller en fascistisk kupp innan valen att betyda att frågan slutgiltigt har lösts till fascismens fördel. Men var och en av dessa tre varianter skulle innebära ett nytt, mycket betydelsefullt skede i kampen mellan revolution och kontrarevolution.

Vänsteroppositionens uppgift under valkampanjen består av att ge arbetarna en analys av de tre möjliga varianterna inom ramen för det allmänna perspektivet på en oundviklig kamp mellan proletariatet och fascismen, inte för en hel livstid utan till döds. Att ställa frågan så gör agitationen för en enhetsfront nödvändigt konkret.

Kommunistpartiet har oupphörligt ropat: "Proletariatet går alltmer på offensiven." På detta svarar SAP: "Nej, proletariatet är på defensiven. Vi manar det bara på offensiven." Båda formuleringarna visar att dessa människor inte vet vad offensiv och defensiv betyder, det vill säga anfall och försvar. Det olycksaliga faktum är att proletariatet inte är på defensiven, utan på reträtt som imorgon kan övergå i panikflykt.

Vi manar inte proletariatet på offensiven utan till ett *aktivt försvar*. Just operationernas defensiva karaktär (försvar av de proletära organisationerna, tidningarna, mötena, etc) utgör startpunkten för en enhetsfront i förhållande till socialdemokratin. Att hoppa över det aktiva

försvaret är att hålla på med högljudda men tomma fraser. I händelse av framgång kommer naturligtvis det aktiva försvaret att övergå i anfall. Men det är i ett senare skede. Vägen dit går via enhetsfronten i namn av försvar.

För att ännu tydligare visa den historiska innebörden av kommunistpartiets aktioner och beslut under dessa dagar och veckor, måste man enligt min uppfattning ställa frågan inför kommunisterna utan minsta omskrivning. Tvärtom måste den framställas med skärpa och obevekligt: om partiet förkastar enhetsfronten och skapandet av lokala försvarskommittéer, det vill säga framtida sovjeter, så skulle det innebära att partiet kapitulerar inför fascismen, ett historiskt brott som är liktydigt med att likvidera partiet och Kommunistiska internationalen. I händelse av en sådan katastrof kommer proletariatet att komma till Fjärde internationalen, över högar av lik, efter år av outhärdligt lidande och elände.

6 februari 1933

Kapitel 14. Enhetsfront för försvar: Ett brev till en socialdemokratisk arbetare (23 februari 1933)

Översättning (från engelska): *Hans Åkesson*

Engelsk originaltitel: *The United Front for Defence: A Letter to a Social Democratic Worker*

Först publicerad på engelska i *The Militant*, 1:a and 15:e april, 1933.

Denna pamflett vänder sig till socialdemokratiska arbetare, trots att författaren tillhör ett annat parti. Meningsskiljaktigheterna mellan kommunism och socialdemokrati är betydliga. Jag anser att de är oförsonliga. Inte desto mindre ställer händelseutvecklingen ofta arbetarklassen inför uppgifter som med nödvändighet kräver ett gemensamt agerande av de båda partierna. Är ett sådant agerande möjligt? Absolut, som historiska erfarenheter och teori bevisat; allt beror på villkoren för, och karaktären hos, nämnda uppgifter. Nu förhåller det sig så att det är lättare att gå in i gemensam aktion, om frågan för proletariatet inte gäller att gå till offensiv för nya mål, utan att försvara redan uppnådda positioner.

Det är så frågan ställs i Tyskland. Det tyska proletariatet befinner sig i ett läge där det retirerar och ger upp sina positioner. Förvisso, råder det ingen brist på talträngda individer, som tvärsäkert påstår att vi befinner oss mitt i en revolutionär offensiv. Dessa personer kan uppenbarligen inte skilja mellan höger och vänster. Utan tvekan kommer offensivens timme att slå. Men problemet idag är att hejda den oordnade *reträkten* och därefter omgruppera styrkorna till försvar. Inom såväl politik som krigskonst gäller att en klar förståelse av problemet underlättar dess lösande. Att bli nerdrogad av fraser hjälper endast motståndaren. Man måste klart uppfatta det som sker; klassfienden, dvs monopolkapitalet och de stora feodala egendomarna, skonade under oktoberrevolutionen, attackerar längs hela linjen. Fienden utnyttjar två medel med olika historiska ursprung; 1) Militär och polisapparaten, rustad av alla föregående regeringar som stått på Weimarkonstitutionens grund, 2) National-socialismen, dvs trupperna till småborgerlighetens kontrarevolution, som står för huvuddelen av beväpningen och hetsen mot arbetarna.

Målet för kapitalet och det landägande kastet är uppenbart; att krossa proletariatets organisationer och avhända dem möjligheten inte bara att gå på offensiven utan också att försvara sig. Som synes har tjugo år av samarbete mellan socialdemokratin och borgerligheten inte mjukat upp kapitalisternas hjärtan ett fota. De anför denna kamp med en våldsam och oförsonlig beslutsamhet som inte skyggar för något och minst av allt sina egna lagböcker.

Utsugarklassen skulle ha föredragit att avvärpa och atomisera proletariatet till den minsta möjliga kostnaden, utan inbördeskrig, med bistånd från Weimarrepublikens militär och polis. Den är, av goda skäl, rädd för att enbart "legala" åtgärder kommer att visa sig otillräckliga för att tvinga arbetarna tillbaka till en ställning där de inte längre har några rättigheter. Till detta behöver den fascismens styrkor som tillökning. Men Hitlers parti, gödd av monopolkapitalet, vill inte bli någon reservtrupp, utan den enda styrande makten i Tyskland. Denna situation förorsakar oupphörliga konflikter mellan bundsförvanterna i regeringen. Konflikter som ibland kan bli väldigt skarpa. Dessa frälsare kan kosta på sig lyxen att inlåta sig i inbördes intriger bara därför att proletariatet överger sina ställningar utan strid och tar stryk under en reträtt utan plan, utan system och utan riktning. Fienden går så långt den inte drar sig för att offentligt diskutera när och hur den ska slå till nästa gång: genom frontalanfall, genom att kasta sig över kommunisternas vänsterflygel, genom att tränga in djupt i ryggen på fackföreningarna och skära av förbindelserna, etc... Utsugarna diskuterar om Weimar republiken, som

ett uttjänat pipskaft: de frågar sig om de fortfarande skall utnyttjas ett tag eller om de skall kasseras med detsamma.

Borgerligheten åtnjuter fullständig manöverfrihet, dvs den kan välja metod, tid och plats. Dess hövdingar samlar under sig både lagens och banditväsendets vapen. Under proletariatet samlas ingenting och det försvarar sig inte. Dess styrkor är utspridda och dess hövdingar diskuterar likgiltigt om det överhuvudtaget är möjligt att samla styrkor. Däri ligger det väsentliga i den ändlösa diskussionen om enhetsfront. Om inte arbetarnas avantgarde blir medvetna om situationen och ingriper beslutsamt i debatten, komma det tyska proletariatet att korsfästas för åratals på fascismens kors.

Är det inte för sent?

Här kanske min socialdemokratiska samtalspartner avbryter mig och säger: ”*Är du inte lite väl sent ute med att propagera för enhetsfront, varför har du inte gjort det förut?*” Denna invändning är oriktig. Detta är inte första gången som frågan om en enhetsfront mot fascismen tas upp. Jag tillåter mig själv att hänvisa till vad jag hade anledning att säga om detta ämne i september 1930, efter nationalsocialisternas första stora framgång. Jag vände mig till de kommunistiska arbetarna och skrev: ”Kommunistpartiet måste rikta ett upprop till försvar av de materiella och moraliska positioner som arbetarklassen lyckats vinna inom den tyska staten. Detta berör direkt det öde som arbetarnas politiska organisationer, fackföreningar, tryckerier, föreningar, bibliotek, etc, kommer att gå till mötes. Kommunistiska arbetare måste säga till sina socialdemokratiska motparter: ”Våra partiets politik är oförenligt motstridiga. Men om fascisterna dyker upp i natt för att ödelägga er partilokal, så ska vi, med vapen i hand, störta till er hjälp. Vill ni lova oss, att om vår organisation är hotad, så rusar ni till vår hjälp?” Detta är själva kärnan i vår politik under den nuvarande perioden. All agitation måste följa denna tonart.

Ju enträgnare, seriösare och mer genomtänkt vi driver denna agitation, ju mer vi föreslår betydande försvarsåtgärder i varje fabrik, inom alla arbetarkvarter och distrikt, desto mindre blir faran att överraskas av en fascistisk attack och desto större blir vissheten att en sådan attack kommer att ena, hellre än splittra arbetarleden.”

Utdraget är från en pamflett som skrevs för två och ett halvt år sedan. Det råder idag inget tvivel om att denna politik, om den tagits upp i tid, så skulle inte Hitler vara rikskansler idag och det tyska proletariatets ställning oantastlig. Men man kan inte vrida tiden tillbaka. Som ett resultat av de misstag som begicks och den tid som fick förflyta, så är uppgiften att föra fram försvarsproblemet oändligt mycket svårare, men den återstår fortfarande. Tom nu är det möjligt att ändra förhållandet mellan krafterna till förmån för proletariatet. För en sådan avsikt måste man ha en plan, ett system, en sammanlänkning av styrkor till försvaret. Framför allt måste man vara besluten att försvara sig. Jag skyndar mig att tillägga att endast den försvarar sig bra, som inte inskränker sig till försvar utan som vid första tillfälle förutsatt sig att gå över till en offensiv. Vilken hållning har då socialdemokratin intagit i denna fråga?

En non-aggressionspakt

De socialdemokratiska ledarna föreslår kommunistpartiet att sluta en ”non-aggressionspakt”. När jag första gången läste denna fras i *Vorwärts*, trodde jag att det var en olycklig tillfällighet. Receptet med non-aggressionspakt tycks dock vara på ropet idag och i centrum för alla diskussioner. Socialdemokratiska ledare saknar inte ett beprövat och utstuderat praktiskt tänkande. Desto större anledning att fråga sig hur de kunde välja en slogan som går tvärs emot deras egna intressen. Sovjetunionen har undertecknat en sådan strikt begränsad pakt med Polen. Antag att krig utbröt mellan Tyskland och Polen, då skulle inte den nämnda pakten på något sätt förbinda Sovjetunionen att komma till Polens hjälp – icke angrepp och

inget mer. Inte på något sätt innebär detta något gemensamt handlande till försvar, tvärtom, den utesluter en sådan aktion. Om den innebar något annat skulle den ha en helt annan karaktär och kallas vid ett annat namn.

Vilken betydelse lägger då de socialdemokratiska ledarna i detta uttryck? Hotar kommunisterna med att plundra de socialdemokratiska organisationerna? Eller är socialdemokraterna hågade att dra åstad i korståg mot kommunisterna? I själva verket är någonting helt annat på spel. Om man vill använda diplomatins språk, skulle det vara på sin plats att tala om en *försvarsallians* mot en tredje part, dvs mot fascismen, och inte om en ”non-aggressionspakt”. Målet är varken att förhindra eller frambesvärja en väpnad kamp mellan kommunister och socialdemokrater – det föreligger ingen som helst krigsrisk – utan att samla de socialdemokratiska och kommunistiska styrkorna mot den beväpnade attack som redan igångsatts av nationalsocialisterna.

Hur otroligt det än verkar så ersätter de socialdemokratiska ledarna frågan om *verkligt försvar* mot fascismens väpnade attacker med frågan om den *politiska polemiken* mellan kommunister och socialdemokrater. På samma sätt skulle man kunna ersätta frågan om hur man förhindrar en tågurspårning, med frågan om behovet av ömsesidig artighet mellan andra- och tredje klasspassagerare.

Det olyckliga är hur som helst att detta oövertänkta uttryck ”non-aggressionspakt”, inte ens kommer att tjäna den minimala målsättning det har i sin ursprungliga mening. Det fördrag som två stater sluter om att inte angripa varandra, innebär inte att de upphör med sina tvister, kontroverser, intriger och manövrer. Trots pakten tuggar de halvofficiella polska tidningarna fradga när de talar om Sovjetunionen. På sin kant överöser inte den sovjetiska pressen de polska ledarna med komplimanger. Saken är den att de socialdemokratiska ledarna tagit ut en felaktig kurs när den försöker ersätta en vanlig diplomatisk formulering med proletariats politiska uppgifter.

ORGANISERA FÖRSVARET GEMENSAMT! GLÖM INTE DET FÖRGÅNGNA! FÖRBERED ER FÖR FRAMTIDEN!

Mera sippa socialdemokratiska journalister tolkar sina tankegångar på följande sätt: de är inte motståndare till ”kritik grundad på fakta”, men de är emot misstänkliggöranden, kränkningar och förtal. En mycket lovvärd inställning. Men var ska gränsen dras mellan tillåten kritik och olovliga kampanjer? Och var finns de opartiska domarna? Den allmänna regeln är att kritik inte uppskattas av den kritiserade, framför allt om han inte kan invända mot dess väsentliga delar.

Om kritiken mot kommunismen är bra eller dålig är en helt annan fråga. Om kommunisterna och socialdemokraterna hade samma uppfattning i detta ämne, skulle de inte vara två, från varandra oberoende partier i världsskala. Låt oss anta att den kommunistiska inte är mycket värd. Skulle detta faktum minska den dödliga faran från fascismen eller upphäva behovet av gemensamt motstånd?

Låt oss betrakta det från andra hållet, den socialdemokratiska polemiken mot kommunismen. *Vorwärts* (jag tar helt enkelt första bästa exempel jag har till hands) publicerar Stampfers tal som behandlar non-aggressionspakten. I samma nummer finns en teckning med överskriften ”Bolsjevikerna undertecknar en non-aggressionspakt med Pilsudski, men vägrar göra upp om en liknande pakt med socialdemokraterna”. Nu är en teckning också en polemisk ”aggression” och i detta fall en mycket olycklig sådan. *Vorwärts* tycks helt ha glömt bort att det fanns ett non-aggressionsfördrag mellan Sovjet och Tyskland under den tid då socialdemokraten Müller ledde riksregeringen.

Vorwärts från den 15:e februari kan på en sida i första kolumnen anklaga kommunisternas fabrikskommitté vid Aschingerverken för att ha förrått arbetarnas intressen under förhandlingar om en ny löneskala. De använder ordet ”förrått” helt ohöljt. Hemligheterna bakom

denna polemik (är det kritik grundad på fakta eller en förtalskampanj?) är enkel: det var nyval till fabrikskommittén vid Aschingerwerken vid denna tidpunkt. Kan vi då be *Vorwärts*, för en enhetsfronts bästa, att upphöra med angrepp av denna art? Om det skulle inträffa, så måste *Vorwärts* sluta att vara sig själv, dvs en socialdemokratisk tidning. Om *Vorwärts* verkligen tror på det den låter trycka om kommunisterna, så är dess första plikt att öppna arbetarnas ögon för de senares misstag, skurkstreck och ”förräderier”. Hur kan det vara på något annat sätt? Behovet av en stridsöverenskommelse härrör från förekomsten av två partier, men det kan inte bortse från detta faktum. Det politiska livet fortgår. Varje parti, även om det har den ärligaste inställning till frågan om enhetsfront, kan inte undvika att tänka på sin egen framtid.

Motståndarna sluter leden inför en gemensam fara

Låt oss för ett ögonblick anta att en kommunistisk ledamot av Aschingerverkens fabrikskommitté förklarar för en socialdemokratisk medlem: ”När nu *Vorwärts* betraktar min inställning i frågan om löneskalorna som ett svek, så inte tänker jag försvara mitt huvud och din hals mot fascisternas kulor tillsammans med dig”. Det spelar ingen roll hur undfallande vi betraktar detta uttalande, det kan bara betecknas som ytterst enfaldigt.

Den intelligente kommunisten, den seriöse bolsjeviken säger till socialdemokraten: ”Du känner till mitt missnöje, över de åsikter som framförts i *Vorwärts*. Jag ägnar och skall ägna all min kraft åt undergräva dess skadliga inflytande bland arbetare. Men det ska jag göra med mina tal, med kritik och övertalning. Fascisterna vill däremot göra slut på *Vorwärts* existens. Jag lovar att tillsammans med dig försvara din tidning av hela min förmåga, men jag förväntar mig att du ställer upp på att vid första vädjan från mig på samma sätt komma till *Die Rote Fahnes* försvar oavsett din inställning till dess åsikter.” Är inte detta ett oantastligt sätt att framställa frågan? Överensstämmer inte detta med de grundläggande intressena hos hela proletariatet?

Bolsjeviken begär inte av socialdemokraten att ändra åsikt om bolsjevism och bolsjeviktidningarna. Dessutom begär han inte heller att socialdemokraten ska förplikta sig att hålla tyst om sin åsikt angående kommunismen. Att begära något sådant vore oförlåtligt. ”Så länge som”, säger kommunisten, ”jag inte har övertygat dig eller du mig, ska vi båda ha full frihet att kritisera varandra. Var och en får använda de argument och uttryck han finner lämpliga. Men när fascisterna försöker sätta munkavle på oss, hejdar vi honom tillsammans!” Kan en intelligent socialdemokratisk arbetare motsätta sig ett sådant förslag?

Fejderna mellan kommunistiska och socialdemokratiska tidningar, likgiltigt hur bittra de är, kan inte hindra tidningarnas sättare från att göra upp en kampöverenskommelse om gemensamt försvar av sina tidningar mot överfall från fascistligor. Socialdemokratiska och kommunistiska ledamöter i riksdagen, delstatsparlamenten, kommunfullmäktige osv tvingas att rent fysiskt försvara varandra när nazisterna använder stolar och batonger, behövs fler exempel?

Vad som gäller i varje enskilt fall, gäller också som allmän regel: Att den oundvikliga kampen mellan socialdemokrater och kommunister om ledningen över arbetarklassen, inte får hindra dem att sluta leden när slag riktas mot hela arbetarklassen. Är inte detta uppenbart?

Två tyngder, två skalor

Vorwärts är upprörda därför att kommunisterna anklagar socialdemokraterna (Ebert, Scheidemann, Noske, Hermann, Muller, Grzesinsky) för att bereda vägen för Hitler. *Vorwärts* har sin fulla rätt att vara upprörd. Men följande yttrande är verkligen tarvligt; hur kan vi, utropar de, gå in i en enhetsfront med sådana bakdanare? Vad är detta? Pryd ömtålig känslighet? Nej det luktar istället hyckleri.

Faktiskt, och ledarna för den tyska socialdemokratien kan inte ha glömt det, så hävdade Wilhelm Liebknecht och August Bebel ofta att socialdemokratien var redo att, för bestämda syftemål, sluta förbund med Fan och hans mormor. Däremot krävde inte socialdemokratiens grundare av Djävulen att han under ett sådant fördrag måste lämna in hornen på museum och att hans mormor måste låta döpa sig i den lutherska kyrkan. Varför då denna pryda ömtålighet hos socialdemokratiska politiker, som sedan 1914 ingått enhetsfronter med der Kaiser, Ludendorff, Groener, Brüning och Hindenburg? Varför då *två* tyngder och *två* skalor – en för de borgerliga partierna och en för kommunisterna?

Centrumpartiets ledare anser att varje icketroende, varje person som förnekar katolska kyrkans – den store Frälsarens – lärosatser är fördömd och inom kort ämnad för den eviga pinan. Detta hindrade inte Hilferding, som inte har något särskilt skäl att tro på den obefläckade avelsen, från att formera enhetsfront med katolikerna i regering och riksdag. Centrumpartiet och socialdemokraterna grundade ”järnfronten”. Men inte upphörde katolikerna med sin olidliga propaganda i kyrkorna. Varför då dessa krav från Hilferdings sida gentemot kommunisterna? Antingen en ände på den ömsesidiga kritiken, dvs på kampen mellan olika riktningar inom arbetarklassen, eller också förkastas alla tankar på gemensam aktion. ”Allt eller intet!” Ett sådant ultimatum har aldrig socialdemokratien ställt till det borgerliga lägret. Varje socialdemokratisk arbetare må närmare betänka innebörden av att använda två tyngder och två skalor.

Antag att någon, t.o.m idag, skulle fråga Wels på ett möte hur det kan komma sig att socialdemokratien, som gav republiken dess första kansler och dess förste president, ändå har lett fram landet till Hitler. Säkerligen kommer Wels att svara att det till stor utsträckning är bolsjevismens fel. Osvikligt har *Vorwärts* från dag till dag upprepat denna förklaring ad nauseam. Tror ni att kommunisterna inom en enhetsfront kommer att avstå från rätt och plikt att för arbetarna redogöra för vad de håller för sant? Kommunisterna känner inget behov av det. Enhetsfronten mot fascismen är bara ett kapitel i boken om proletariats kamp. De föregående kapitlen kan inte lyftas bort. Det förflutna kan inte falla i glömska. Vi måste bygga vidare på det. Vi bevarar i minnet under vilka förhållanden som Rosa Luxemburg och Karl Liebknecht dog. Vi bolsjeviker har lärt arbetarna att inte glömma något. Vi begär inte av Djävulen att han skär av sig svansen – han skulle bara göra sig illa och vi skulle inte dra någon nytta av det. Vi accepterar Djävulen precis såsom naturen skapat honom. Vi har inget behov av att de socialdemokratiska ledarna ska visa botfärdighet eller förklara sig lojala mot marxismen, men vi har behov av **socialdemokratiens vilja att kämpa mot den fiende som faktiskt utgör ett dödligt hot**. För vår del är vi redo att i gemensam kamp stå för de löften vi givit. Vi lovar att kämpa helhjärtat och uthålligt till kampens slut. Det är allt som behövs för en kampöverenskommelse.

Era ledare vill inte ta någon kamp!

Emellertid, det återstår att få reda på varför de socialdemokratiska ledarna använder denna polemik – non-aggressionspakt och kommunisternas motbjudande beteende – istället för att svara på denna enkla fråga; på vilket sätt ska vi bekämpa fascisterna? Det enkla skälet är att de socialdemokratiska ledarna inte vill kämpa. De närde hoppet att Hindenburg skulle rädda dem från Hitler. Nu väntar de på något annat under. De vill inte ta någon kamp. Stridsvanan är sedan länge försvunnen. Kampen skrämmer dem.

Så här skrev Stampfer angående fascistbanditernas aktioner i Eisleben: ”Än har inte tron på lag och rättvisa dött ut i Tyskland.” (*Vorwärts* den 14e februari.)

Det är omöjligt att läsa dessa ord utan att bli upprörd. I stället för att mötas av ett upprop för en kämpande enhetsfront möts vi av dessa tröstens ord; ”Än har inte tron på rättvisa dött ut.” Borgerligheten har dock sin egen rättvisa och proletariats sin. Den beväpnade orättvisan får alltid övertaget gentemot den avväpnade rättvisan. Hela mänsklighetens historia har visat

det. Den som vädjar till rättvisans hjärnspöke bedrar arbetarna. Den som önskar seger för proletarietets rättvisa mot fascismens våld, måste agitera för kamp och börja bilda organ för proletarietets enhetsfront.

I hela den socialdemokratiska pressen finns det inte en rad som visar på någon verklig kampförberedelse. Det finns ingenting, bara allmänna fraser gällande en obestämbar framtid och några spridda tröstande ord. ”Börjar nazisterna med något, så ska...” Och nazisterna började med något. De marscherade framåt steg för steg och tog lugnt och stilla över den ena ställningen efter den andra. Dessa småborgerliga, reaktionära nidgärningsmän tar inte hänsyn till risker. Numera behöver de inte riskera något alls – de är i förväg säkra på att fienden retirerar utan strid. Och de har inte missräknat sig.

Det händer naturligtvis att en kämpe måste retirera för att kunna förbereda ett språng framåt. Men de socialdemokratiska ledarna är inte hågade att göra något språng. De *vill* inte ta något språng. Alla deras långa utlägg är till för att dölja detta faktum. För inte så länge sedan försäkrade man att det ej fanns något skäl till kamp så länge som nazisterna höll sig inom lagens rāmärken. Nu har vi fått en god inblick i vad denna laglydnad bestod i – en serie in-teckningar i statskuppen. En statskupp som är möjlig enbart därför att de socialdemokratiska ledarna lugnat arbetarna med fraser om kuppens laglighet och uppmuntrat dem med hoppet om en ny riksdag, som bara skulle bli mer impotent än den föregående. Nazisterna har inte kunnat önska sig något bättre.

Idag talar socialdemokratin inte om kamp ens i en avlägsen framtid. I samband med att arbetarklassens organisationer och press redan börjat falla sönder vill *Vorwärts* ”påminna” regeringen om att ”i ett utvecklat kapitalistiskt land, kommer produktionsförhållandena att sammanföra arbetarna i fabriker”. Dessa ord visar på att ledarna inom socialdemokratin i förväg accepterar sönderfallet av de politiska, ekonomiska och kulturella organisationer som tre generationer arbetare skapat. ”Trots detta” så kommer arbetarna att fortfarande vara sammanförda inom industrin. Så vad ska vi med arbetarorganisationer till när frågan kan lösas så enkelt.

Fackföreningsledare och socialdemokratiska ledare tvär sina händer och ägnar sig åt annat medan de väntar. Om arbetarna själva, ”sammanförda inom industrin”, skulle slita sönder lyd-nadens band och inleda kampen, skulle helt klart, ledarna ingripa som de gjorde 1918. De skulle anta rollen av fredsstiftare och medlare och tvinga sig på arbetarnas ryggar för att återta de positioner de förlorat.

Ledarna döljer sin rädsla och ovilja till strid inför massans ögon under ihåliga fraser om non-aggressionspakt. Socialdemokratiska arbetare, era ledare vill inte slåss!

Är vårt förslag en manöver?

Nu kommer vår socialdemokrat att återigen avbryta oss och säga; ”Eftersom ni inte har något förtroende för våra ledares vilja att kämpa mot fascismen, då måste ert förslag om enhetsfront uppenbarligen vara en manöver.” Han kommer sedan att repetera de idéer som *Vorwärts* låtit trycka om att arbetarna behöver enhet och inte ”manövrer”.

Denna typ av argument kan låta övertygande. I själva verket är det bara innehållslösa fraser. Jodå, vi kommunister tror visst att funktionärer inom socialdemokratin och fackförbunden kommer att göra sitt bästa för att undvika att dras in i striderna. I den avgörande stunden kommer en god portion arbetarklassbyråkrati att gå direkt över till fascisterna. Andra delar som lyckats skeppa iväg sina noggrant hopskrapade tillgångar till något annat land, kommer att emigrera vid första bästa tillfälle. Allt detta har redan börjat och en stegrad fortsättning i större skala är oundviklig. Men vi förväxlar inte dessa delar, idag de mest inflytelserika inom den reformistiska byråkratin, med det socialdemokratiska partiet och fackföreningarna som helhet. Partiets proletära kärna kommer säkert att befinna sig där det blåser hårdast och bakom

dem en stor del av apparaten. Exakt var kommer då rågångarna att dras mellan överlöparna, förrädarna och desertörerna på ena sidan och på den andra *de som vill kämpa*? Det kan vi bara finna ut genom att pröva.

Det är därför som kommunisterna, utan det minsta förtroende för den socialdemokratiska byråkratin, inte kan avstå från att vända sig till hela partiet. Detta är det enda möjliga sättet att skilja de kampberedda från desertörerna. Om vi misstagit oss på Wels, Breitschied, Hilferding, Crispian och de andra, så låt dem då bevisa att vi ljuger i handling. Vi kommer då offentligt på torgen förklara ett mea culpa. Om allt detta är en ”manöver” från vår sida, då är den en riktig och nödvändig manöver som tjänar sitt ändamål

Ni socialdemokrater befinner er i ert parti därför att ni har tillit till ert program, er taktik och era ledare. Detta är ett faktum som vi erkänner. Ni håller vår kritik för oriktig. Det finns inget som tvingar er att tro på kommunisterna och ingen seriös kommunist kräver det av er. Men inget tvingar heller kommunisterna att lita på socialdemokratiska funktionärer och betrakta socialdemokratien som marxistiskt, revolutionärt och sant socialistiskt. I annat fall hade inte kommunisterna någon anledning att skapa ett separat parti och en international. Vi måste inse att förhållandena är som de är. Vi kan inte bygga en enhetsfront av luft, utan på de grunder som hela den tidigare utvecklingen frambringat. Om ni uppriktigt tror att era ledare kommer att leda arbetarna i kamp mot fascismen, vad är det då för kommunistisk ”manöver” som ni misstror? Vari består den manöver som *Vorwärts* hela tiden talar om? Tänk över detta noga! Är det inte en manöver av era ledare, som vill skrämmas med ordet ”manöver” och på det sättet hålla er borta från enhetsfronten?

Enhetsfrontens uppgifter och metoder

Enhetsfronten måste ha sina organisationer. Det finns ingen anledning att spekulera i hur dessa ska se ut. Situationen kommer att själv forma dessa organ. På många håll har arbetarna redan föreslagit organisationsformer för en enhetsfront. De är ett slags försvarskarteller baserade på de lokala arbetarorganisationerna. Sådana initiativ måste vi ta fasta på, fördjupa, konsolidera och föra vidare. Täck alla industriregioner med karteller och förbered en försvarskongress för Tysklands arbetare!

Det faktum att arbetslösa och icke arbetslösa arbetare fjärrar sig från varandra är ett dödligt hot, inte bara mot förhandlingarna om kollektivavtal, utan även mot fackföreningarna och detta tom utan hotet från de fascistiska korstågen. Enhetsfronten mellan socialdemokrater och kommunister måste också främst innebära en front mellan de arbetslösa och de icke arbetslösa arbetarna. Utan detta kan vi glömma varje tanke på en framgångsrik kamp i Tyskland.

RGO måste gå in i den fria fackföreningsrörelsen (ADGB) såsom en kommunistisk fraktion. Detta är ett viktigt villkor om enhetsfronten ska lyckas. Kommunisterna inom fackföreningsrörelsen måste åtnjuta arbetardemokratins rättigheter, i första hand full kritikfrihet. För sin egen del måste de respektera fackförbundens stadgar och disciplin.

Försvaret mot fascismen är inte någonting isolerat. Fascismen är endast en knölpåk i finanskapitalets händer. Syftet med att krossa den proletära demokratin är att öka graden av arbetskraftens utsugning. Det finns ofantliga arbetsområden för proletariatets enhetsfront – kampen för det dagliga brödet leder, i sin förlängning och tillspetsning, under de nuvarande förhållandena fram till *arbetarkontroll över produktionen*.

Fabrikerna, gruvorna och storgodsen fyller sina sociala funktioner endast tack vare arbetarnas mödor. Hur kan det då komma sig att de inte har rätt att veta ägarens avsikter med företaget, varför han minskar produktionen och skickar bort arbetarna, hur han sätter sina priser, etc? Man svarar oss: ”Affärshemligheter.” Vad är då affärshemligheter? Det är en sammansvärjning av kapitalister mot arbetare och hela folket. Arbetarna måste i sin tvåfaldiga

roll som producent och konsument erövra rätten att kontrollera bolagens förehavanden, avslöja bedrägeri och svindel, för att med fakta och siffror i sin hand försvara sina och hela folkets intressen. Kampen för arbetarkontroll över produktionen kan och bör bli enhetsfrontens paroll.

När det gäller organisation, så kommer de nödvändiga formerna för samarbete mellan socialdemokratiska och kommunistiska arbetare att finnas ut med lätthet.

Det gäller bara att gå från ord till handling.

Den oförenliga karaktären mellan de socialdemokratiska och kommunistiska partierna

Om nu ett gemensamt försvar mot kapitalets attack är möjlig, kan vi då inte gå vidare och bilda ett riktigt block för alla frågor mellan de två partierna? Då skulle polemiken mellan de båda partierna anta en intern, stillsam och hjärtlig karaktär. Vissa vänstersocialdemokrater, typ Seydewitz, går som bekant ännu längre och drömmer om en fullständig förening mellan socialdemokratin och kommunistpartiet. Det är en dröm som förblir en dröm. Det som skiljer kommunister från socialdemokratin är motsättningar på grundläggande frågor. Det enklaste sättet att översätta huvudinnehållet mellan deras åtskiljda ståndpunkter lyder:

Socialdemokratin ser sig själva som kapitalismens demokratiska husläkare, vi är dess dödgrävare.

Den oförenliga karaktären mellan partierna framträder klarast i skenet av den senaste utvecklingen i Tyskland. Leipart stämmer upp en klagovisa för borgarna; om att när de fört Hitler till makten förstört "arbetarnas integrering i staten" och han varnar dem för den "fara" som uppstår i och med detta (*Vorwärts* den 15e februari 1933).

Leipart framställer sålunda sig själv som den borgerliga statens vakthund när han önskar skydda den från den proletära revolutionen. Kan vi ens drömma om att förenas med Leipart?

Vorwärts stoltserar dagligen med att hundratusentals socialdemokrater dog under kriget "för tron på ett friare Tyskland"... Den glömmer bara att förklara varför det bättre Tyskland visade sig bli Hitler-Hugenburgs Tyskland. I själva verket dog arbetare från Tyskland och andra krigförande länder, såsom kanonmat och slavar till kapitalet. Att idealisera detta är att fortfara med förräderiet från den 4e augusti 1914.

Vorwärts fortsätter att åberopa Marx, Engels, Wilhelm Liebknecht och Bebel, vilka mellan åren 1841 och 1871 talade om kampen för den tyska nationens enande. Lögnaktiga åberopanden! Vid denna tid var det frågan om att fullborda den borgerliga revolutionen. Varje proletär revolutionär var då tvungen att bekämpa partikularism och provinsialism, som var ett arv från feodalismen, med kravet på skapandet av en nationalstat. Nu för tiden har detta mål en progressiv prägel endast i Kina, Indokina, Indien, Indonesien och andra efterblivna, koloniala och halvkoloniala länder. I de utvecklade europeiska länderna utgör nationsgränserna samma reaktionära bojor som de feodala gränserna en gång utgjorde.

"Nation och demokrati är tvillingar", tillägger *Vorwärts*. Sant! Men tvillingarna har åldrats, blivit kranka och drabbats av senilitet. Nationen som en ekonomisk enhet och demokratin såsom formen för borgerlighetens dominans har utvecklats till att fjättra produktivkrafterna och civilisationen. Låt oss erinra oss Göthes ord än en gång: "Allt som varder fött är dömt att förgås".

Några millioner till kan offras för "korridoren", för Alsace-Lorraine eller för Malmedy. Dessa omtvistade landplättar kan täckas av staplar med höjder på tre, fem eller tio lik. Allt detta kan man kalla att försvara nationen. Men mänskligheten gör inga framsteg på grund av detta; tvärtom den kommer att falla platt, bakåt in i barbari. Utvägen består inte i Tysklands "nationella befrielse", utan i att befria Europa från barriärerna mellan nationerna. Borgerlig-

heten kan inte lösa detta problem, lika lite som feodaltherrarna på sin tid förmådde ända partikularismen. Därför är en koalition med borgerligheten dubbelt klandervärd. En proletär revolution är nödvändig. En federation av proletära republiker i Europa och hela världen är nödvändig.

Socialpatriotism är programmet för kapitalismens husläkare, internationalism är programmet för kapitalismens dödgrävare. Denna motsättning är oförenlig.

Demokrati och diktatur

Socialdemokrater menar att den demokratiska konstitutionen står ovanför klasskampen. Vi anser att klasskampen står ovanför den demokratiska konstitutionen. Är det så att erfarenheten av efterkrigstidens Tyskland gått förlorad utan lämningar, alldeles såsom erfarenheterna från kriget inte levde kvar? Novemberrevolutionen förde socialdemokratien till makten. Socialdemokraterna drev massornas mäktiga rörelse längs ”rättens” och ”konstitutionens” väg. Hela det efterföljande politiska livet i Tyskland utvecklades på Weimar-republikens grund och inom dess ramar.

Resultatet ser vi nu. Den borgerliga demokratin har av sig själv övergått lagenligt och fredligt till en fascistisk diktatur. Hemligheten bakom är enkel. Borgerlig demokrati och fascistisk diktatur är verktyg för en och samma klass, exploatörerna. Det är fullkomligt omöjligt att avstyra att det ena verktyget byts mot det andra genom att återropa konstitutionen, överklaga hos riksdomstolen i Leipzig, kräva nyval etc. Det som måste göras är att mobilisera proletariatets revolutionära krafter. Konstitutionell fetischism är den bästa hjälp fascismen kan få. Idag är allt detta inga profetior, teoretiska påståenden, utan den krassa verkligheten. Jag frågar dig, socialdemokratiska arbetare: ”Om Weimarrepubliken banade väg för fascist-diktaturen, hur kan man då förvänta sig att den skulle bana vägen för socialismen?”

”Men kan inte vi socialdemokrater få majoritet i en demokratisk riksdag?” Det kan ni inte. Kapitalismen utvecklas inte längre – den förruttnar. Antalet industriarbetare ökar inte längre. Enbart dessa dessa sociala fakta räcker för att utesluta möjligheten till en lugn och stadig tillväxt för ett arbetarparti i riksdagen såsom före kriget. Men om riksdagens arbetarrepresentation, mot alla odds, plötslig skulle tilltaga, skulle då borgerligheten fredligt invänta sin expropriation? Hela regeringsmaskineriet är i dess händer! Även om borgerligheten låter det hela passera och medger proletariatet att tillskansa sig 51% av riksdagen, skulle inte Reichwehr, polisen, Stahlhelm och de fascistiska stormtrupperna driva bort denna riksdag på samma sätt som camarillan idag med ett penndrag upplöser alla parlament den ogillar?

”Alltså ned med riksdagens allmänna val?”

Nej, det är inte så jag menar. Vi marxister är inte anarkister. Vi är anhängare av att använda parlamentet. Det är inget verktyg för att omvandla samhället, men ett sätt att rikta upprop till arbetarna. Icke desto mindre kommer man till en punkt i klasskampens utveckling när det blir nödvändigt att avgöra vem som ska styra landet: Storfinsansen eller proletariatet. Långa haranger om demokrati i allmänhet och nationen i synnerhet utgör under sådana förhållanden oanständiga skämt. Mitt framför våra ögon beväpnar och organiserar sig en liten minoritet av tyskarna för att, som det förefaller, krossa halva nationen och strypmörda den andra halvan. Det rör sig idag inte om några mindre reformer, utan om liv eller död för det borgerliga samhället. Aldrig har sådana frågor avgjorts med omröstningar. Alla som idag vänder sig till riksdagen eller riksdomstolen i Leipzig, hjälper i praktiken fascismen och bedrar arbetarna.

Det finns inget annat sätt

”Vad bör man då göra under sådana omständigheter?” kommer min socialdemokratiska samtalspartner att fråga.

-Proletariatets revolution.

”Och efter den?”

-Proletariatets diktatur.

”Som i Ryssland? Försakelser och lidanden? Förkväva all fri yttranderätt? Nej, tack! Det vill jag inte ha.”

Det är just därför att du inte är hågad att beträda revolutionens och diktaturens stig som vi inte kan bilda ett gemensamt parti. Men trots det måste jag tillåta mig påpeka att dina invändningar inte är värdig en medveten proletär. Ja, de ryska arbetarnas försakelser är verkligen betydande. Men för det första, de ryska arbetarna vet under vilket namn de gör dessa offer. Även om de skulle mötas av nederlag, så har hela mänskligheten lärt sig en hel del av deras erfarenheter. Men under vilket namn har den tyska arbetarklassen offrat sig under de år imperialisternas krig pågick? Vad leder deras försakelser till? Vad ger de i avkastning? Vad lär man sig av dem? **Endast de offer som banar väg för en bättre framtid är människovärdiga.** Det var den första invändningen du reste – den första, men inte den enda.

Det ryska proletariatet har lidit mycket därför att Ryssland, som ett resultat av speciella historiska faktorer blev proletariatets förstfödda stat och var därför tvunget att med egna resurser lyfta sig ur yttersta fattigdom. Glöm inte att Ryssland var Europas mest efterblivna land och att proletariatet utgjorde endast en försvinnande liten del av befolkningen. I ett sådant land måste proletariatets diktatur anta sin strängaste form. Utifrån detta härrör följdverkningar: En byråkrati har utvecklats och tagit makten och en kedja av misstag begås av det politiska ledarskapet som är underkastat byråkratins inflytande. Sent på året 1918 var makten helt i händerna på de tyska socialdemokraterna och om de då beslutsamt hade trätt in på socialismens väg och slutit en oupplöslig allians med Sovjetryssland, så hade den europeiska historien gått i en annan riktning. Mänskligheten skulle ha vunnit socialism mycket tidigare och med betydligt mindre umbäranden. Vi kan inte lastas för att detta inte skedde.

Jo då, för närvarande är den sovjetiska diktaturen extremt byråkratisk och vanställd till sin prägel. Personligen har jag i pressen mer än en gång kritiserat sovjetregimen som en förvrängning av arbetarstaten. Tusen sinom tusen av mina kamrater hopas i fängelser och förvisningsorter pga deras kamp mot den stalinistiska byråkratin. Men även om man fördömer sovjetregimens negativa sidor, så måste man bibehålla ett riktigt historiskt perspektiv. Om det tyska proletariatet, tog makten i morgondag, så skulle detta inte bara öppna dörrarna till en fenomenal ekonomisk och kulturell utveckling utan även omedelbart kraftigt mildra diktaturen i Sovjetunionen.

Man får dock inte förledas att tro att proletariatets diktatur måste begagna den röda terrorns metod såsom vi nödgades tillämpa den i Ryssland. Vi var pionjärerna. De ryska illdådsbelastade besuttna klasserna antog att den nya regimen inte skulle hålla ut. Den europeiska och amerikanska borgerligheten bistod den ryska kontrarevolutionen. Under sådana förhållanden kunde vi stå rycken enbart till priset av utomordentliga ansträngningar och oförsonliga vederläggningar mot vår klassfiende. I Tyskland skulle proletariatets seger gå i helt andra banor. Om den tyska borgerligheten skulle förlora makten, kommer de borgerliga inte att hysa något hopp om att återta sitt välde. En allians mellan Sovjettyskland och Sovjetryssland skulle fördubbla ... Nej, tioudubbla de bägge ländernas motståndskraft. I det övriga Europa skulle borgerlighetens ställning råka i ett sådant vanrykte att det är osannolikt att den skulle kunna förmå sina arméer att marschera mot det proletära Tyskland. Men, utan tvivel skulle det bli inbördeskrig. Det finns alldeles för många fascister för att undvika det. Dock skulle de tyska proletärerna i besittning av statsmakten och med Sovjetunionen bakom sig inom kort sönder-smula fascismen genom att dra över väsentliga delar av småborgerligheten på sin sida. De

tyska proletärerens diktatur kommer att anta en ojämförligt mildare och mer kultiverad gestaltning än proletariatets diktatur i Ryssland.

”I så fall, varför överhuvudtaget en diktatur?”

För att omindetgöra utsugning och parasitism; för att krossa exploatörernas motstånd; för att göra slut på deras lust att återupprätta utsugning; för att lägga all makt, alla produktionsmedel, alla samhällsresurser i arbetarklassens händer och för att låta den använda all denna makt och alla dessa redskap i den socialistiska samhällsomvandlingens tjänst. Det finns inget annat sätt.

Det tyska proletariatet kommer att göra sin revolution på tyska och inte på ryska

”Och ändå händer det alltför ofta att ni kommunister kommer fram och hotar oss: – Vänta bara, när vi gripit makten så skall vi ställa upp er mot en mur.”

Sådana hot framförs bara av en handfull sinnesslöa och skrävlande pratmakare, vilka kommer att vara de första att fly fältet under ett kritiskt läge. En allvarligt sinnad revolutionär erkänner revolutionärt våld som oundvikligt och dess uppbyggande funktion, samtidigt som han förklarar att våldets tillämpning i den socialistiska samhällsomvandlingen har mycket klara gränser. Kommunister kan inte göra sig beredda för detta om de inte söker nå ett närmande och en ömsesidig uppfattning med de socialdemokratiska arbetarna. Revolutionär enighet inom lejonparten av det tyska proletariatet kommer att nedbringa den revolutionära diktaturens repression till ett minimum. Det är inte fråga om att mekaniskt efterapa Sovjetryssland, att göra dygd av det som var nödvändigt där. Det är ovärdigt marxister. Att dra erfarenheter från oktoberrevolutionen betyder inte att man planlöst ska kopiera den. Man måste ta med skillnaderna mellan länderna, i social sammansättning och framför allt i arbetarklassens relativa styrka och bildningsnivå. Bara obotliga kälkborgare håller för troligt att man kan göra den socialistiska revolutionen med konstitutionella, fredliga metoder, genom att vinna riksdomstolen i Leipzig. Den tyska arbetarklassen kan inte ta en omväg kring revolutionen, men dess revolution kommer att tala tyska och inte ryska. Jag är förvissad om att den kommer att taga till orda bättre än vi gjorde.

Vad skall vi försvara?

”Bra! Men vi socialdemokrater ämnar ändå komma till makten på den demokratiska vägen. Ni kommunister menar att det är en befängd utopi. I så fall, hur kan en försvarsenhetsfront vara möjlig? Det är nödvändigt med en klar uppfattning om vad som ska försvaras. Om vi försvarar en sak och ni en annan, kommer vi aldrig att samlas till någon gemensam aktion. Kommer ni kommunister att gå med på att försvara Weimarkonstitutionen?”

Det är en berättigad fråga och jag skall ge ett öppen hjärtligt svar. Weimarkonstitutionen är ett helt system av institutioner, rättigheter och lagar. Låt oss börja från toppen. Längst upp har republiken en president. Kommer vi kommunister att försvara Hindenburg mot fascisterna? Jag tror inte att det föreligger något behov av detta, Hindenburg har själv satt fascismen till makten. Sedan har vi regeringen med Hitler som ordförande. Denna regering behöver inte försvara sig mot fascismen. Först när dessa rader gått i tryck vet vi antagligen riksdagens sammansättning efter valen den 5:e mars. Men redan nu kan vi säga att om riksdagen visar sig bli regeringsfientlig och Hitler då får för sig att han skall göra sig av med riksdagen och socialdemokraterna bestämt visar att de tänker kämpa för den senare, då kommer kommunister att hjälpa socialdemokraterna av hela sin förmåga.

Vi kommunister varken kan eller vill upprätta en proletariatets diktatur mot eller utan de socialdemokratiska arbetarna. Vi vill ha en sådan diktatur tillsammans med er. Vi anser att ett gemensamt försvar mot fascismen är ett första steg i denna riktning. I våra ögon är inte

riksdagen den stora historiska erövringen som arbetarna måste försvara mot de fascistiska vandalerna. Det finns värdefullare ting. Inom den borgerliga demokratins ramar, har det under årtiondenas lopp uppstått brottstycken av arbetardemokrati; partier, arbetartidningar, fackföreningar, fabrikskommittéer, föreningar, kooperativ, idrottsklubbar etc. Fascismens uppgift är inte främst att fullborda den borgerliga demokratins ödeläggelse, utan framför allt att krossa de första antydningarna till arbetardemokrati. Vår uppgift består i att använda dessa redan färdiga delar av den proletära demokratin som grunden för ett sovjetsystem i en arbetarstat. För att nå dit måste vi ta bort den borgerliga demokratins skal, för att få fram kärnan med arbetardemokrati. Det är detta som är huvudinnehållets i den proletära revolutionen och fascismen hotar denna livsviktiga kärna av arbetardemokrati. Denna situation dikterar enhetsfrontens program. Vi är redo att försvara era tryckerier och våra, men även den demokratiska principen om tryckfrihet. Vi är redo att försvara era möteslokaler och våra, men även den demokratiska principen om mötesrätt och föreningsfrihet. Vi är materialister och därför skiljer vi inte själen från kroppen. Så länge vi inte har styrkan att upprätta ett sovjetsystem, så står vi på den borgerliga demokratins grund. Men samtidigt hyser vi inga illusioner alls.

När det gäller pressfriheten

”Vad kommer ni att göra med den socialdemokratiska pressen om ni lyckas ta makten? Kommer ni att förbjuda våra tidningar i likhet med de ryska bolsjevikerna, som förbjöd mensjevikernas tidningar?”

Det var en dålig fråga. Vad menar du med ”våra” tidningar? I Ryssland blev proletarietets diktatur möjligt endast därför att en överväldigande majoritet av de mensjevikiska arbetarna gick över till bolsjevikerna, allt medans de småborgerliga resterna av mensjevikerna åtog sig borgerlighetens kamp för att återupprätta ”demokratin”, dvs egentligen kapitalismen. Men tom i Ryssland var tidningsförbudet mot mensjevikerna inte något vi önskade. Vi tvangs till detta av de oerhört hårda villkor under vilken kampen fördes för att rädda och bevara den revolutionära diktaturen. I Sovjetryssland däremot kommer förhållandena att, som jag redan påpekat, att vara mycket gynnsammare och detta kommer också att återspeglas i hållningen till pressen. Jag har svårt att tro att det tyska proletarietet skulle behöva bruka repression på det här området.

För säkerhets skull vill jag tillägga att arbetarstaten inte kan tolerera en enda dag av det gamla (det borgerliga) tillståndet av ”pressfrihet”. Det är ett tillstånd där de som styr tryckerier, pappersbolagen, bokhandeln osv också är de som ger ut tidningar och böcker. Den borgerliga ”pressfriheten” innebär finanskapitalets monopol att packa på folk kapitalisternas bigotterier med hjälp av hundratusentals pappersark nedsmittade av lättspredda lögnvirus i perfekt tryckkvalité. Proletär pressfrihet innebär att tryckerier, pappersbolag och bokhandeln förstatligas i arbetarnas intresse. Vi skiljer inte skälen från kroppen. Pressfrihet utan sätmaskiner, utan tryckpressar och utan papper blir bara ömkliga fantasier. I arbetarstaten ställs tryckeriutrustning till olika gruppers förfogande allt efter deras verkliga storlek. Hur då? Socialdemokraterna erhåller tryckutrustning motsvarande antalet anhängare. Jag tror inte att dessa vid denna tidpunkt kommer att vara särskilt många, i annat fall skulle själva eran av proletär diktatur vara omöjlig. Hur som helst, låt oss lämna denna fråga åt framtiden. Men själva principen att fördela de tekniska medlen för tryckning inte efter tjockleken på checkhäftet utan efter antalet anhängare till ett program, en strömning en skola, den principen, är, hoppas jag, den ärligaste, den mest demokratiska och mest äkta proletära principen. Håller du med mig?

”Kanske det.”

– Ska vi ta i hand på det?

”Jag skulle vilja fundera lite grann först.”

Jag begär inget annat, käre vän. Syftet med alla mina yttranden är att du ska fundera än en gång på alla de stora problem som rör proletär politik.

Del 5: Genomgång av lärdomarna

Inledning

27 februari 1933 anlade nazisterna en brand i riksdagen, och skyllde på kommunisterna. Påföljande dag undertecknade Hindenburg ett påbud som upphävde de delar av konstitutionen som garanterade yttrande-, press- församlings-, förenings- och andra medborgerliga rättigheter. Tusentals KPD- och SPD-funktionärer arresterades. Bara nazisterna och nationalisterna tilläts bedriva valkampanjer under sista veckan inför valen 5 mars. Resultaten:

<i>Parti</i>		<i>Röster</i>	<i>Procent</i>
Nationalsozialisterna	17.277.000	43,9	
Socialdemokraterna	7.182.000	18,3	
Kommunisterna		4.848.000	12,3
Centern		4.425.000	11,7
Nationalisterna		3.137.000	8,0
Bayerska folkpartiet	1.074.000	2,7	
Övriga		1.533.000	3,8

Nazistpartiets motståndare hade tillfredsställelsen att se att det inte ens fick majoriteten under ett sådant ”val”. Men det var den enda tillfredsställelse de fick. 23 mars bad Hitler den nya riksdagen om diktatorisk makt, vilket enligt konstitutionen krävde två tredjedelars majoritet.

Alla KPD:s ledamöter satt antingen i fängelse eller var på flykt. Hitlers krav fick ett överväldigande stöd, 441 röster mot 84. Både de liberala och konservativa partierna röstade för och bara socialdemokraterna röstade mot.

Men SPD-ledningens motstånd var rent parlamentariskt. De erbjöd sig stöda Hitlers utrikespolitik, gick självmant med på att omorganisera fackföreningarna enligt ”italiensk modell”, och uppmanade arbetarna att gå med i Hitlers ”nationella arbetardag” 1 maj, dagen innan nazisterna tog över hela fackföreningsrörelsen och skickade ledarna till koncentrationsläger.

När Hitler tog makten uppmanade KPD till generalstrejk, men liksom tidigare talade de för döva öron. 5 mars övergav Kommunistiska internationalens exekutivkommitté linjen om ”socialfascism”, och uppmanade sina partier att försöka få till stånd en antifascistisk enhetsfront med socialdemokraterna. En månad senare, 7 april, hävdade den att KPD:s politiska linje ”var helt korrekt fram till och under Hitlers statskupp”. Under de följande månaderna vacklade stalinisterna fram och tillbaka mellan och kring dessa ståndpunkter. De talade fortfarande om hur snabbt den proletära revolutionen skulle följa på Hitlers seger, allt medan KPD krossades i bitar.

I början av mars insåg Trotskij att den tyska arbetarklassen hade lidit ett definitivt och allvarligt nederlag, troligen det värsta nederlaget i historien. Bättre och tidigare än de flesta tyskar förstod han att Hitler snabbt skulle radera ut alla sina ickefascistiska motståndare, inte bara bland arbetarna och liberalerna, utan även bland sina konservativa och reaktionära

kompanjoner, som nationalisterna och *Stahlhelm*. Han förutsade helt riktigt utrensningarna av missnöjda delar inom nazistpartiet och SA ett år innan de ägde rum.

Hans skrifter om denna period syftade därför till att bekämpa alla illusioner om hur djupgående nederlaget var, och tydligt klargöra de dyrköpta lärdomarna av dessa erfarenheter. Enligt hans uppfattning var den viktigaste lärdomen att KPD var slut som revolutionärt parti, och att man behövde bygga ett nytt marxistiskt parti. ”De tyska arbetarna kommer att resa sig igen – stalinismen aldrig!” var den undertitel han gav en artikel i mars. För honom innebar det att man måste överge perspektivet att reformera KPD, och istället ta itu med den mödosamma uppgiften att bygga ett nytt tyskt parti. Men vid denna tidpunkt, och fram till juni 1933, upprätthöll han fortfarande perspektivet på att stanna som en fraktion inom den Kommunistiska internationalen och i övriga kommunistiska partier för att återskapa dem på leninistisk grund.

”Det tyska proletariats tragedi: de tyska arbetarna kommer att resa sig igen – stalinismen aldrig!” fanns i *Oppositionsbulletinen*, nr 34, maj 1933, och översattes till engelska i *The Militant*, 8 april 1933.

”Tyskland och Sovjetunionen”, ett brev som var undertecknat med ett smeknamn, översattes till USA:s kommunistiska förbunds *Internbulletin*, nr 11, 31 mars 1933.

”Hitler och Röda armén” fanns i *Oppositionsbulletinen*, nr 34, maj 1933, och översattes till engelska i *The Militant*, 8 april 1933.

”Den tyska katastrofen: ledarskapets ansvar” fanns i *Oppositionsbulletinen*, nr 35, juli 1933, och publicerades första gången på engelska i översättning av Max Schachtman i *The new Republic*, 5 juli 1933.

”Vad är nationalsocialismen?” översattes från ryska och tyska, och publicerades i flera olika versioner i olika tidningar, inklusive *The Modern Thinker*, oktober 1933. De två sista styckena lades till som efterskrift 2 november 1933.

”Hur länge kan Hitler sitta kvar?” översattes till *Class Struggle*, september-oktober och november 1933. Den publicerades också i *The American Mercury*, januari 1934.

***Kapitel 15. Det tyska proletariats tragedi: de tyska arbetarna
kommer att resa sig igen – stalinismen aldrig!
(14 mars 1933)***

Europas mäktigaste proletariat, mätt utifrån dess plats i produktionen, dess sociala vikt och styrkan hos dess organisationer, gjorde inget motstånd mot Hitlers maktövertagande och hans första våldsamma angrepp mot arbetarorganisationerna. Detta faktum är en första utgångspunkt för de fortsatta strategiska bedömningarna.

Det vore rent ut sagt idiotiskt att tro att Tysklands framtida utveckling kommer att följa i Italiens fotsår, att Hitler steg för steg kommer att stärka sin makt utan att möta hårt motstånd, att den tyska fascismen kommer att få åtnjuta många år vid makten. Nej, den tyska nationalsocialismens fortsatta öden måste härledas ur en analys av de tyska och internationella förhållandena, och inte från rent historiska jämförelser. Men så mycket är redan uppenbart: om vi från och med september 1930 krävde att Kommunistiska internationalen skulle driva en politik på kort sikt i Tyskland, så är det nu nödvändigt att utarbeta en långsiktig politik. Innan det kan bli möjligt med några *avgörande* strider måste den revolutionära förtruppen nyorientera sig, det vill säga den måste förstå vad som har hänt, slå fast ansvaret för detta stora historiska nederlag, staka ut den nya vägen och på så sätt återfå sitt självförtroende.

Socialdemokratins kriminella roll behöver inte kommenteras: Komintern bildades för fjorton år sedan just för att rädda proletariatet från socialdemokratins demoraliserande inflytande. Om Komintern fortfarande inte har lyckats med det, om det tyska proletariatet vid tidpunkten för sin största historiska prövning visade sig vara kraftlöst, avväpnat och förlamat, då ligger den direkta och omedelbara skulden för detta hos Kominterns postleninistiska ledarskap. Det är den första slutsatsen som bör dras.

Under de förrådiska slagen från den stalinistiska byråkratin, förblev vänsteroppositionen det officiella partiet troget ända till slutet. Bolsjevikleninisterna delar nu samma öde som alla andra kommunistiska organisationer: våra medlemmar arresteras, våra tidningar förbjuds, vår litteratur konfiskeras. Hitler skyndade sig till och med att stoppa *Oppositionsbulletinen* på ryska. Men även om bolsjevikleninisterna precis som hela den proletära förtruppen drabbas av konsekvenserna av fascismens första verkliga seger, så kan de inte och kommer de inte att ha ens skuggan av ett ansvar för Kominterns officiella politik.

Ända sedan 1923, det vill säga sedan kampen mot vänsteroppositionen inleddes, har det stalinistiska ledarskapet med all sin kraft, om än indirekt, hjälpt socialdemokratien att få in proletariatet på fel spår, förvirra det och göra det svagare: när förhållandena talade för en djärv revolutionär offensiv höll det tillbaka och hindrade arbetarna; när den revolutionära situationen redan hade passerat förbi förkunnade det att den närmade sig; under täckmantel av en enhetsfrontspolitik slöt det överenskommelser med de småborgerliga frasmakarna och pratkvarnarna, och svansade kraftlöst efter socialdemokratien; i en situation av politisk ebb och ett svagt kommunistparti förkunnade det den ”tredje perioden” och kamp om gatorna; det ersatte en seriös kamp med skutt, äventyr eller parader; det isolerade kommunisterna från massfackföreningarna; det likställde socialdemokratien med fascismen och förkastade enhetsfronten med arbetarnas massorganisationer mot nationalsocialisternas aggressiva gäng; det saboterade minsta initiativ till enhetsfront för ett lokalt försvar, och lurade samtidigt systematiskt arbetarna om de verkliga styrkeförhållandena, förvrängde fakta, utgav vänner för att vara fiender och fiender för att vara vänner – och drog åt snaran allt hårdare runt partiets hals, och lät det inte längre andas fritt, och inte heller tala eller tänka fritt.

Av den omfattande litteratur som har ägnats frågan om fascismen räcker det att nämna det tal som Thälmann, det tyska kommunistpartiets officiella ledare, höll vid Kommunistiska

internationalens exekutivkommittés möte i april 1931, och där han fördömde ”pessimisterna”, det vill säga de som kunde förutse, på följande sätt:

Vi har inte låtit oss skrämmas på flykten av panikkänslor... Vi har nyktert och beslutsamt slagit fast det faktum, att 14 september [1930] i viss mening var Hitlers bästa dag, och att det därefter inte kommer att komma några bättre dagar utan bara sämre. Vår bedömning av detta partis utveckling har bekräftats av händelserna... Idag har fascisterna ingen anledning att skratta.

Apropå att socialdemokratin hade bildat försvarsgrupper, sa Thälmann i samma tal att dessa grupper inte i något avseende skilde sig från nationalsocialisternas stöttrupper och att båda dessutom förberedde sig för att tillintetgöra kommunismen.

Idag sitter Thälmann i fängelse. Inför den segrande reaktionen befinner sig bolsjevikleninisterna i samma led som Thälmann. Men Thälmanns politik är Stalins politik, det vill säga Kominterns officiella politik. Just denna politik är orsaken till att partiet fullständigt demoraliserades i farans ögonblick, då ledarna tappade fattningen, partimedlemmarna som var ovana att tänka blev slagna till marken, och viktiga historiska positioner gavs upp utan strid. En felaktig politisk teori bär på sitt eget straff. Apparatus styrka och envishet förvärrar bara katastrofens omfattning.

Efter att till fienden ha överlämnat allt det som gick att överlämna på så kort tid, försöker stalinisterna nu rätta till det förgångna med hjälp av krampaktiga handlingar, som bara på ett ännu klarare sätt belyser hela den rad av brott som de har begått. Nu när kommunistpartiets press är tystad, apparaten är krossad, fascismens blodiga fana ostraffat vajar över Karl Liebknecht-huset¹, så slår Kominterns exekutivkommitté in på vägen till enhetsfronten inte bara underifrån utan också uppifrån. Den nya svängen är skarpare än alla de tidigare, men den har inte genomförts på initiativ från EKKI själv, utan den stalinistiska byråkratin har lämnat över initiativet till Andra internationalen. Den senare har lyckats lägga beslag på enhetsfrontens vapen, som den hittills varit dödligt förskräckt för. I den mån man kan tala om politiska fördelar under en reträtt i panik, så ligger de helt och hållet hos reformisterna. Och när den stalinistiska byråkratin tvingades svara på en fråga, så gjorde den det på sämsta möjliga sätt: de avvisar inte ett samförstånd mellan de två internationerna, men accepterar det heller inte, de leker kurragömma. Byråkraterna har så dåligt självförtroende, är i sådant förfall, att de inte längre vågar visa sig för världens proletariat ansikte mot ansikte med Andra internationalens ledare, borgarklassens brännmärkta agenter, de som röstade på Hindenburg som banade vägen för fascismen.

I en speciell appell från EKKI 5 mars, ”Till arbetarna i alla länder”, säger stalinisterna inte ett ord om att socialfascismen är huvudfienden. De talar inte längre om sin store ledares upptäckt: ”Socialdemokratin och fascismen är inte varandras motsats utan tvillingar.” De hävdar inte längre att kampen mot fascismen *förutsätter* att man först besegrar socialdemokratin. De andas inte ett ord om hur olämpligt det är med en enhetsfront uppifrån. Tvärtom räknar de noggrant upp de tidigare fall då den stalinistiska byråkratin oväntat för arbetarna och även för sig själv tvingades improvisera fram förslag om enhetsfront till de reformistiska topparna. På så sätt stupar konstgjorda, felaktiga och bluffteorier på historiens rasande orkan.

”Med hänsyn till varje enskilt lands säregenheter” och den omöjlighet att organisera enhetsfronten i internationell skala som dessa påstås medföra (plötsligt glömmes bort kampen mot ”undantagen”, det vill säga högerns teori om nationella särdrag), rekommenderar den stalinistiska byråkratin att de nationella kommunistpartierna ska rikta förslag om enhetsfront till ”de socialdemokratiska partiernas centralkommittéer”. Så sent som igår

1 **Karl Liebknecht-huset** var kommunistpartiets högkvarter i Berlin, som nazisterna marscherade mot 22 januari 1933.

förkunnades detta vara en kapitulation för socialfascismen! På så sätt hamnar stalinismens stora lärdomar från de fyra senaste åren i papperskorgen. På så sätt förvandlas ett helt politiskt system till damm.

Och inte nog med det: efter att just ha deklarerat att det är omöjligt att få till stånd villkor för en enhetsfront på det internationella planet, glömmer EKKI genast detta, och knappt tjugo rader senare formulerar den de villkor under vilka det är tillåtet med en enhetsfront i *alla* länder, trots olika nationella förhållanden. Reträtten inför fascismen följs av panikflykt från stalinismens teoretiska budord. Bitar och stycken av tankar och principer kasseras längs vägen som någon sorts barlast.

De villkor som Komintern ställer upp för enhetsfronten i alla länder (aktionskommittéer mot fascismen, demonstrationer och strejker mot lönesänkningar) innebär ingenting nytt. Tvärtom är de en schematisk och byråkratisk återgivning av vänsteroppositionens paroller som formulerades mycket klarare och mer konkret för två och ett halvt år sedan. På den tiden innebar det att man placerades i socialfascismens läger. Enhetsfronten kunde på denna grundval ha varit avgörande för Tyskland, men då hade man varit tvungen att genomföra den i tid. Inom politiken är tiden en viktig faktor.

Vilket är då det praktiska värdet av EKKI:s förslag? För Tyskland är det minimalt. Enhetsfrontspolitiken förutsätter en ”front”, det vill säga stabila positioner och en centraliserad ledning. Tidigare lade vänsteroppositionen fram villkoren för enhetsfronten som villkor för ett *aktivt försvar*, med perspektivet att övergå till offensiven. Nu befinner sig det tyska proletarietet i *oordnad reträtt*, utan ens reträttstrider. I detta läge kan och kommer det att uppstå frivilliga förbund mellan kommunistiska och socialdemokratiska arbetare för olika tillfälliga uppgifter, men det systematiska uppbygget av enhetsfronten skjuts oundvikligen upp till en obestämd framtid. Det får inte finnas några illusioner om detta.

För ungefär arton månader sedan skrev vi att nyckeln till situationen låg i det tyska kommunistpartiets händer. Nu har den stalinistiska byråkratin släppt taget om nyckeln. Det kommer att krävas stora händelser utanför partiets kontroll för att ge arbetarna möjlighet att tvärstanna, befästa sig, återuppbygga sina led och övergå till ett aktivt försvar. Det går inte att exakt veta när detta kommer att hända. Kanske mycket snabbare än den jublande kontrarevolutionen hoppas. Men hursomhelst är det inte de som utfärdade EKKI:s manifest som kommer att avgöra enhetsfrontens politik i Tyskland.

Efter att ha övergivit en central ställning måste man befästa löpgravarna, och förbereda baser för ett kommande angrepp från alla sidor. I Tyskland innebär det att kritiskt granska de tidigare händelserna, upprätthålla förtruppskamparnas gnista, samla dem och närhelst det är möjligt organisera reträttstrider – i väntan på det ögonblick då de olika kampgrupperna kommer att dras samman i en mäktig armé. Dessa förberedelser inbegriper också att försvara proletarietets ställningar i länderna närmast Tyskland: Österrike, Tjeckoslovakien, Polen, de baltiska staterna, Skandinavien, Belgien, Nederländerna, Frankrike och Schweiz. Det fascistiska Tyskland måste omges av en mäktig ring av proletära fästningar. Utan att för ett ögonblick upphöra med försöken att stoppa de tyska arbetarnas oordnade reträtt, är det nödvändigt att skapa befästa proletära ställningar runt Tysklands gränser för kampen mot fascismen.

Först av allt i Österrike, som är omedelbart hotad av den fascistiska omstörtningen. Man kan med tillförsikt säga, att om det österrikiska proletarietet skulle gripa makten idag och förvandla sitt land till ett revolutionärt slagfält, så skulle Österrike bli för det tyska proletarietets kamp vad Piedmont¹ var för den italienska borgarklassens revolution. Det går

1 **Piedmont** var det största furstedommet i Italien, varifrån den italienska borgarklassen inledde sin **risorgimento**, rörelsen för Italiens enande som startades under Victor Emmanuel II 1848. Kungens minister Cavour lyckades förena centrala och södra Italien, och hjälpte Garibaldi i fälttåget för att erövra Sicilien och Neapel. Enandet fullbordades 1861, när Victor Emmanuel utropades till kung över Italien.

inte att förutsäga hur långt det österrikiska proletariatet, som pressas framåt av händelserna men förlamas av den reformistiska byråkratin, kommer att gå längs denna väg. Kommunismens uppgift är att hjälpa händelserna och övervinna austromarxismen. Enhetsfrontspolitiken är ett av medlen för detta. De villkor som EKKI:s manifest så senfärdigt övertar från vänsteroppositionen behåller alltså hela sin styrka.

Men enhetsfrontspolitiken medför inte bara fördelar utan också faror. Den leder lätt till att ledarna kommer överens om sammanslutningar bakom ryggen på massorna, till att man passivt anpassar sig till sin bundsförvant, till opportunistisk vacklan. Det enda sättet att avvärja dessa faror är två uttalade garantier: fullständig frihet att kritisera sin bundsförvant och ett återupprättande av den fullständiga friheten att kritisera i sitt eget parti. En vägran att kritisera sina bundsförvanter leder direkt och omedelbart till en kapitulation inför reformismen. En enhetsfrontspolitik i avsaknad av partidemokrati, det vill säga utan att partiet kan kontrollera apparaten, ger ledarna fria händer att göra opportunistiska experiment, vilket är ett oundvikligt komplement till de äventyrspolitiska experimenten.

Hur har EKKI agerat? Dussintals gånger har vänsteroppositionen förutsagt att stalinisterna under händelsernas tryck kommer att tvingas att avsäga sig ultravänsterismen, och att de när de slår in på vägen mot enhetsfronten kommer att börja begå alla de opportunistiska förräderier som de så sent som igår tillskrev oss. Även denna gång har förutsägelseerna bokstavligt talat förverkligats.

När EKKI nu gör en förvirrande sväng mot enhetsfrontens ståndpunkter, så trampar den på de garantier som är de enda som kan säkerställa att enhetsfrontspolitiken får ett revolutionärt innehåll. Stalinisterna tar hänsyn till och godtar reformisternas hycklande diplomatiska krav om så kallad ömsesidig icke-aggression. De bryter mot marxismens och bolsjevismens samtliga traditioner och rekommenderar de kommunistiska partierna att, om enhetsfronten blir verklighet, ”avstå från alla angrepp på de socialdemokratiska organisationerna i samband med den gemensamma aktionen.” Just så står det. ”Att avstå från alla angrepp[!] mot socialdemokratin” (vilken skamlig formulering!) är att ge upp friheten att kritisera politiskt, det vill säga en av det revolutionära partiets grundläggande uppgifter.

Denna kapitulation påkallas inte av praktiska behov utan av panik. Reformisterna går med på och kommer att gå med på överenskommelser bara när trycket från händelserna och massorna tvingar dem till det. Kravet om ”icke-aggression” är utpressning, det vill säga ett försök från de reformistiska ledarna att utverka ytterligare fördelar. Att vika sig för denna utpressning är att bygga enhetsfronten på ruten grund och ge de reformistiska affärsmännen möjlighet att med första bästa godtyckliga förevändning riva ner den.

Kritiken ska givetvis motsvara de verkliga förhållandena och ha rimliga proportioner, än mer så i samband med en enhetsfront. Idiotiskt tal om ”socialfascism” måste tillbakavisas. Det är inte en eftergift till socialdemokratin utan till marxismen. Bundsförvanten ska inte kritiseras för förräderiet 1918 utan för sitt skadliga arbete 1933. Men precis som i det politiska livet, vars röst är just kritiken, kan denna kritik inte upphöra ens för en timme. Om kommunisternas avslöjanden motsvarar verkligheten så tjänar de enhetsfrontens syften, knuffar den tillfälliga bundsförvanten framåt, och, vilket är viktigare, skolar hela proletariatet revolutionärt. Att överge denna grundläggande plikt är det första steget i den skamliga och kriminella politik som Stalin lurade på de kinesiska kommunisterna gentemot Guomindang.

Saker och ting är inte bättre när det gäller den andra garantin. Efter att ha tillbakavisat kritik av socialdemokratin, så kan inte den stalinistiska apparaten ens tänka sig att återge de egna partimedlemmarna rätten att kritisera. Själva vändningen genomförs som vanligt med hjälp av byråkratiska uppenbarelser. Inte en enda nationell kongress, inga internationella kongresser, inte ens ett plenarmöte för EKKI, inga förberedelser i partipressen, inga analyser av den tidigare politiken. Och det är inget förvånande i detta. Redan under de första diskussionerna i

partiet skulle varje tänkande arbetare fråga funktionärerna: varför har bolsjevikleninisterna uteslutits ur alla sektioner, och varför arresteras, landsförvisas och ställs de inför exekutionspatruller i Sovjetunionen? Beror det bara på att de gräver djupare och ser längre? Den stalinistiska byråkratin kan inte tillåta sådana slutsatser. Den är förmögen till all möjlig smörja och helomvändningar, men att konfrontera bolsjevikleninisterna ärligt inför arbetarna – det kan och vågar den inte göra. I sin kamp för att rädda sig själv ödelägger den stalinistiska apparaten således sin nya svängning genom att redan på förhand göra den suspekt för inte bara de socialdemokratiska utan även de kommunistiska arbetarna.

Publiceringen av EKKI:s manifest åtföljs av ytterligare en omständighet, som är ovidkommande för den fråga vi betraktar, men som väldigt klart belyser Kominterns nuvarande ställning och de ledande stalinistiska gruppernas inställning till den. I *Pravda* 6 mars publiceras inte manifestet som en direkt och öppen vädjan från det i Moskva belägna EKKI – som har varit brukligt – utan i form av en översättning av ett dokument ur *l'Humanité*, som skickades från Paris av nyhetsbyrån TASS. Vilket idiotiskt och förnedrande knep! Efter alla framgångar, efter att ha förverkligat den första Femårsplanen, efter ”klassernas försvinnande”, efter ”inträdet i socialismen”, vågar inte den stalinistiska byråkratin längre publicera ett manifest från Kommunistiska internationals exekutivkommitté i sitt eget namn. Det visar dess verkliga förhållande till Komintern och hur självsäker den känner sig på det internationella området.

Manifestet är inte det enda svaret på Andra internationals initiativ. Med hjälp av mellanhänder i form av ett antal pappersorganisationer – den revolutionära fackliga oppositionen (RGO) i Tyskland och Polen, den Antifascistiska alliansen och det så kallade Allmänna arbetarförbundet i Italien – så sammankallar Komintern i april en ”paneuropeisk antifascistisk arbetarkongress”. Listan över de inbjudna är, som sig vederbör, förvirrad och omfattande: fabriker (det står ”fabriker” trots att kommunisterna med hjälp av Stalin-Lozovkij's ansträngningar har blivit utkastade från praktiskt taget varenda fabrik i världen), lokala arbetarorganisationer, revolutionära, reformistiska, katolska (tillhörande partier eller ej), idrotts-, antifascistiska, och bondeorganisationer. Och vidare: ”Vi vill också bjuda in alla individer som verkligen[!] kämpar för arbetarnas sak.” Efter att under lång tid ha äventyrat massornas sak, vädjar strategerna till ”individer”, till de enstöringar som inte har hittat någon plats bland massorna men som ändå ”verkligen kämpar för arbetarnas sak”. Barbusse och general Schoenaich¹ kommer återigen att mobiliseras för att rädda Europa från Hitler.

Detta är det färdiggjorda librettot till en av de kvacksalvarföreställningar som stalinisterna brukar använda för att dölja sin oförmåga. Vad har centristernas och pacifisternas Amsterdamblock uppnått i kampen mot de japanska banditernas aggression i Kina? Ingenting. Av respekt mot stalinisternas ”neutralitet” har pacifisterna inte ens utfärdat något protestuttalande. Nu förbereds en ny upplaga av Amsterdamblocket, inte mot kriget utan mot fascismen. Vad kommer det antifascistiska blocket av övergivna ”fabriker” och maktlösa ”individer” att göra? Ingenting. Det kommer att utfärda ett ihåligt manifest, om det denna gång i själva verket ens går så långt som till att hålla en kongress.

Enskilda individers anlag har två sidor: en opportunistisk och en äventyrspolitisk. Den gamla tidens ryska socialistrevolutionärer sträckte ut höger hand till liberalerna och höll en bomb i den vänstra. De tio senaste årens erfarenheter vittnar om att den stalinistiska byråkratin, efter varje större nederlag som berodde på eller åtminstone förvärrades av Kominterns politik, osvikligt försökte bättra på sitt rykte med hjälp ett eller annat storslaget äventyr (Estland, Bulgarien, Kanton). Existerar inte den faran även nu? Hursomhelst anser vi det nödvändigt att höja ett varningens finger. Äventyrligheter som syftar till att ersätta de förlamade massornas handlingar förvirrar massorna ännu mer och förvärrar katastrofen.

1 **Paul Freiherr von Schoenaich** (1886-1954) var en junker och marinofficer som hade blivit pacifist, och som skrev vänligt inställda artiklar om Sovjetunionen och ledare i *Die Weltbühne*.

De nuvarande förhållandena i världen, såväl som förhållandena i varje enskilt land, är lika dödliga för socialdemokratin som de är gynnsamma för det revolutionära partiet. Men den stalinistiska byråkratin har lyckats omvandla kapitalismens och reformismens kris till en kris för kommunismen. Det är summan av tio års okontrollerat styre från epigonernas sida.

Det kommer att finnas hycklare som säger: oppositionen kritiserar ett parti som är i händerna på bödeln. Skurkar kommer att tillägga: oppositionen hjälper bödeln. Med hjälp av en blandning av skenbar känslsamhet och giftiga lögnar kommer stalinisterna att försöka gömma centralkommittén bakom apparaten, och apparaten bakom partiet, för att sopa undan frågan om vem som är ansvarig för katastrofen, för den felaktiga strategin, den katastrofala regimen, det kriminella ledarskapet: *det* är att hjälpa dagens och morgondagens bödlar.

Den stalinistiska byråkratins politik i Kina var inte mindre katastrofal än vad den är i Tyskland nu. Men där ägde det hela rum bakom ryggen på världsproletariatet, under förhållanden som det inte förstod. Oppositionens kritiska röster nådde knappt utanför Sovjetunionen till arbetarna i andra länder. Den stalinistiska apparaten gick praktiskt taget ostraffad genom de kinesiska erfarenheterna. I Tyskland är situationen en helt annan. Dramats alla skeden utvecklades inför hela världsproletariatet. Under varje skede höjde oppositionen rösten. Hela händelseutvecklingen förutsades redan på förhand. Den stalinistiska byråkratin förtalade oppositionen, och tillskrev den idéer och planer som var den främmande, utslöt alla som vågade prata om enhetsfronten, hjälpte den socialdemokratiska byråkratin att krossa de lokala försvarskommittéerna, utestängde arbetarna från varje möjlighet att slå in på masskampens väg, förvirrade förtruppen, och förlamade proletariatet. Genom att gå mot en enhetsfront för försvar tillsammans med socialdemokratin, hamnade till sist stalinisterna i en panikslagen och kapitulerande enhetsfront med dem.

Och nu, när de redan står på ruinens rand, fruktar Kominterns ledarskap ljus och kritik mer än något annat. Låt världsrevolutionen gå under, men länge leve det fåfänga anseendet. De bankrutta sprider förvirring, döljer bevisen och sopar igen spåren. Det faktum att det tyska kommunistpartiet "bara" förlorade 1,2 miljoner vid det första slaget – samtidigt som antalet röstande ökade med tre till fyra miljoner – förkunnar *Pravda* vara en "enorm politisk seger". På samma sätt förkunnade Stalin det 1924 vara en "enorm seger" när arbetarna i Tyskland, som slog till reträtt utan strid, ändå hade givit kommunistpartiet 3,6 miljoner röster. Proletariatet, som har lurats och avväpnats av båda apparaterna, har denna gång givit kommunistpartiet nästan fem miljoner röster, men det visar bara att de hade givit det två eller tre gånger det antalet om det hade litat på dess ledning. Om kommunistpartiet hade visat att det kunde ta och behålla makten, så skulle proletariatet ha fört det till makten. Men det erbjuder bara proletariatet förvirring, sicksacksvingar, nederlag och elände.

Ja, fem miljoner kommunister tog sig ändå till valurnorna, en efter en. Men på fabrikerna och gatorna finns det inga. De är förvirrade, splittrade, demoraliserade. Under apparatens ok har de förlorat sin självständighet. Stalinismens byråkratiska terror förlamade deras viljestyrka innan turen kom till de fascistiska gängens terror.

Det måste sägas klart, ärligt, öppet: stalinismen i Tyskland har haft sitt 4 augusti. Hädanefter kommer de avancerade arbetarna bara att tala om perioden av stalinistisk byråkratisk dominans med en känsla av skam, med hat och förbannelser. Det officiella tyska kommunistpartiet är dömt. Från och med nu kommer det bara att falla sönder, förfalla och smälta till ett intet. Den tyska kommunismen kan bara återfödas på en ny grundval och med ett nytt ledarskap.

Den ojämna utvecklingens lagar styr även stalinismens öde. I olika länder befinner den sig i olika stadier av förfall. I vilken grad de tragiska erfarenheterna i Tyskland kommer att fungera som en signal till ett återfödande av Kominterns övriga sektioner får framtiden utvisa. Men i Tyskland har i varje fall den stalinistiska byråkratins svanesång ljudit. Det tyska proletariatet

kommer att resa sig igen, stalinismen – aldrig. Under fruktansvärda slag från fienden kommer de avancerade tyska arbetarna att tvingas bygga ett nytt parti. Bolsjevikleninisterna kommer att ägna alla sina krafter åt detta arbete.

Kapitel 16. Tyskland och Sovjetunionen (17 mars 1933)

Att de tyska arbetarna inte alls gjorde motstånd har givit upphov till en del oro i våra egna led. Vi förväntade oss att den fascistiska farans frammarsch skulle övervinna inte bara reformisternas förrädiska politik utan också stalinisternas ultimativa sabotage. Dessa förhoppningar infriades inte. Var våra förväntningar felaktiga? Frågan kan inte ställas så formellt. Vi var *tvungna* att utgå från en linje som hade sin grund i motstånd, och göra allt i vår makt för att förverkliga den. Att *på förhand* tillstå att det inte var möjligt med motstånd skulle inte ha knuffat proletariatet framåt, utan hade bara infört ytterligare ett demoraliserande element.

Händelserna har bekräftat detta. Den första lärdomen dras i Trotskijs artikel ”Det tyska proletariatets tragedi”. Nu kan man nästan säkert säga att bara en förändrad konjunktur skulle kunna ge en impuls till verklig masskamp. Fram tills dess består uppgiften huvudsakligen av kritik och förberedelser. Den fascistiska terrorregimen kommer att bli en svår prövning för våra kadrer i sin helhet och varje enskild medlem i synnerhet. Det är just sådana perioder som stålsätter och skolar revolutionärerna. Så länge fascisterna tolererar fackföreningarnas existens måste vänsteroppositionen till varje pris tränga in i dem och inleda ett bestämt hemligt arbete i dem. Övergången till olaglighet innebär inte bara att gå under jorden (upprätta en tidning i utlandet, smuggling och distribution, illegala celler inom landet, etc), utan också förmågan att genomföra hemligt arbete i massorganisationerna i den mån dessa existerar.

För många kamrater är frågan om Röda arméns möjliga roll viktig. Det handlar uppenbarligen inte om att förändra vår principiella ståndpunkt. Om den inre situationen i Sovjetunionen hade tillåtit det, så skulle sovjetregeringen, när Hitler tog de första stegen mot makten, ha mobiliserat några armédivisioner i Vitryssland och Ukraina, givetvis under skydd av att försvara Sovjets gränser. Utifrån den obestridliga tanken att Röda armén bara kan hjälpa till och inte ersätta revolutionen i ett annat land, lutar vissa kamrater åt slutsatsen att det i avsaknad av ett öppet inbördeskrig i Tyskland vore otillåtet att mobilisera i Sovjetunionen. Att ställa frågan så är alltför abstrakt. Givetvis kan inte Röda armén ersätta de tyska arbetarna när det gäller att göra revolutionen, istället kan den bara understöda de tyska arbetarnas revolution. Men under olika skeden kan detta stöd yttra sig på olika sätt. Exempelvis kan Röda armén hjälpa de tyska arbetarna att *inleda* revolutionen.

Det som förlamade det tyska proletariatet var känslan av splittring, isolering och förtvivlan. Utsikten av väpnad hjälp från utlandet skulle ha haft ett oerhört uppmuntrande inflytande på förtruppen. En första verklig motståndshandling från de tyska arbetarnas sida kunde ha provocerat fram en brytning mellan det fascistiska Tyskland och Sovjetunionen och kunde ha lett till en militär lösning. Sovjetregeringen kan inte ha minsta intresse av att agera som *angripare*. Det är ingen principfråga utan är en fråga om politisk ändamålsenlighet. Bondemassorna skulle ha haft svårt att förstå ett krig med målet att hjälpa det tyska proletariatet. Men det går att dra in bönderna i ett krig som startar som ett *försvar* av sovjetiskt territorium mot en hotande fara. (Allt som skrevs i Trotskijs *Ryska revolutionens historia* i frågan om försvar och anfall när det handlar om revolutionen gäller lika mycket frågan om krig).

Vilken form Röda arméns aktion skulle ta under de tyska händelserna måste naturligtvis ligga helt i linje med utvecklingen av dessa händelser och stämningarna hos de tyska arbetarmassorna. Man just på grund av att de tyska arbetarna känner sig oförmögna att bryta passivitetens fjättrar, skulle initiativet under kampen, även i den preliminära form som nämndes ovan, ligga hos Röda armén. *Men det som hindrar detta initiativ är inte den nuvarande situationen i Tyskland, utan situationen i Sovjetunionen.* Det förefaller som om

många utländska kamrater inte tillräckligt beaktar denna sida av frågan. Det är mer än ett år sedan vi talade om behovet av att Röda armén skulle ingripa i händelse av att fascismen skulle komma till makten. Då grundade vi vårt tänkande på förhoppningen att det inte bara i Tyskland utan också i Ryssland skulle ske nödvändiga politiska förändringar som skulle kunna förbättra den ekonomiska situationen, och att sovjetmakten därmed skulle ha skaffat sig en nödvändig rörelsefrihet. Men i själva verket har den inre utvecklingen under det senaste året varit ytterst ogynnsamma. Både den ekonomiska situationen och massornas stämningar gör ett krig i allra högsta grad svårt. All information från Sovjetunionen talar för att parollen om militär hjälp till det tyska proletariet under nuvarande förhållanden även för de avancerade ryska arbetarna skulle verka ogenomförbar, orealistisk och fantastisk.

Vi viker inte en tum från vår principiella ståndpunkt. Även om den aktiva internationalismen idag framför allt tjänar syftet att *skoningslöst kritisera den stalinistiska byråkratin* som i denna avgörande timma förlamar arbetarstaten, så kan vi ändå inte på något sätt bortse från den objektiva situationen: konsekvenserna av misstagen har förvandlats till objektiva faktorer. Att under nuvarande förhållanden kräva en mobilisering av Röda armén vore ren äventyrspolitik. Men så mycket mer beslutsamt måste vi kräva en förändring av Sovjetunionens politik i namn av att befästa den proletära diktaturen och Röda arméns aktiva roll.

Kapitel 17. Hitler och Röda armén (21 mars 1933)

Amerika har reproducerat kapitalismen i storartad skala, men den europeiska socialismen i bara obetydlig skala. Den amerikanska socialdemokratin har aldrig varit något annat än en karikatyr av den europeiska socialdemokratin. Denna ”lag om den ojämna utvecklingen” har också helt och fullt gällt stalinismen. USA:s kommunistiska parti är svagare än något av de europeiska partierna, och ändå genomför den stalinistiska byråkratin i Amerika alla svängar och misstag på ett otroligt överdrivet sätt.

För ett och ett halvt år sedan trodde stalinisterna att ett japanskt angrepp mot Sovjetunionen skulle komma inom några dagar, och de försökte grunda hela sin politik på grundval av denna ”prognos”, som var ett påbud från den borgerliga pressen. Vi deklarerade tvärtom att *så länge Japan inte hade införlivat Manchuriet*, var ett anfall från Japan helt osannolikt. De amerikanska stalinisterna anklagade oss då för att stå i den japanska generalstabens tjänst. Dessa herrar hämtar i allmänhet sina argument från kloaker och avloppsrör.

Vidare deklarerade vi att faran för en fascistisk seger i Tyskland – en fara för världsrevolutionen och framförallt för Sovjetunionen – var mycket mer reell och överhängande än faran för en japansk invasion. Stalinisterna i Europa skrek att vi var ”panikslagna”. De amerikanska stalinisterna förkunnade mer oblygt att vi medvetet syftade att dra världsproletariatets uppmärksamhet från den överhängande faran för Sovjetunionen i öst. Händelserna visade vem som hade rätt. På ett och ett halvt år har det ”överhängande” japanska anfallet fortfarande inte ägt rum. (Det betyder givetvis inte att faran för en japansk invasion överhuvudtaget inte existerar.) Under samma period har Hitler kommit till makten och med några få slag besekrat Sovjetunionens viktigaste bundsförvant, det tyska kommunistpartiet, som dessförinnan hade försvagats av stalinismens lögnar och osanningar.

För ett och ett halvt år sedan skrev vi att huvuddelen av Röda armén borde vända sig västerut för att kunna krossa fascismen innan den ödelade det tyska proletariatet och gick samman med den europeiska och världsimperialismen. Som svar på detta förkunnade de amerikanska stalinisterna, som är dummast och mest oförsänkta av alla, att vi ville dra in Sovjetunionen i krig, avbryta hennes ekonomiska uppbygge och säkerställa imperialismens seger. Den gamla fabeln säger att inget är så farligt som en okunnig vän. Att uppmana till militära aktioner mot Japan när det inte fanns och inte kunde finnas en överhängande fara i den riktningen, innebar att avleda uppmärksamheten från den verkliga faran från fascismen. Naturligtvis gjorde inte stalinisterna det för att de ville att Hitler skulle segra, utan på grund av politisk blindhet. Samtidigt måste vi göra dem rättvisa: om de hade eftersträvat Hitlers seger så kunde de inte ha agerat på något annat sätt än de gjorde. Nu när Hitler sitter vid makten och hela hans politik tvingar honom att förbereda ett slag åt öster (avslöjandet av Görings polsk-ukrainska program är tillräckligt belysande!), säger stalinisterna: den som vädjar till Röda armén skadar det socialistiska uppbygget. Men även om vi förbiser frågan om hjälp till det tyska proletariatet, så återstår frågan om att försvara det socialistiska uppbygget mot den tyska fascismen, världsimperialismens stöttrupper. Förnekar stalinisterna denna fara? Det mesta de kan säga är att Hitler ännu så länge inte är förmögen att gå ut i krig. Det är sant, och det sa vi redan för en tid sedan. Men även om Hitler inte kan genomföra ett krig idag, så kommer han att kunna det imorgon – och han kommer inte att kunna undvika att genomföra ett krig – och kräver inte en riktig strategi att man hindrar Hitler från att förbereda detta slag, det vill säga att de tyska arbetarna skakar av sig Hitler innan han gör sig av med de tyska arbetarna? Marxisterna har ofta hånat den parlamentariska kretinismen, men *kolchos*- [kollektivjordbruk] kretinism är inte bättre. Man kan inte så utsäde och plantera morötter med ryggen vänd åt väster, varifrån det största hotet kommer för första gången sedan 1917. Om inte detta hot hindras i tid kan det bli en dödsfara.

Eller har kanske stalinisterna antagit den pacifistiska visdomen att bara ”rent defensiva” krig är tillåtna? Låt Hitler angripa oss först så kommer vi att försvara oss. Så resonerade alltid den tyska socialdemokratin: låt nationalsocialisterna angripa konstitutionen först, ja då... etc. Men när Hitler *öppet* angrep konstitutionen var det redan försent att tänka på att försvara den.

Den som inte överträffar fienden när han fortfarande är svag, som passivt låter honom stärka och förstärka sig själv, skydda sin eftertrupp, skapa en egen armé, få stöd utifrån, skaffa sig själv allierade, den som ger fienden hela initiativet – en sådan person är en förrädare, även om motiven för detta förräderi inte är att hjälpa imperialismen, utan utgörs av småborgerlig svaghet och politisk blindhet.

Att under dessa förhållanden ”rättfärdiga” en avvaktande och undvikande politik kan bara vara svaghet. Det är ett allvarligt argument men vi måste redogöra det klart för oss själva. Vi måste säga: stalinisternas politik i Sovjetunionen har ställt till en sådan oordning i ekonomin och mellan proletariatet och bönderna, har försvagat partiet så mycket, att de nödvändiga förutsättningarna för en aktiv utrikespolitik inte existerar idag.

Vi beaktar styrkan i detta argument. Vi vet att konsekvenserna av en felaktig politik under resans gång omvandlas till objektiva hinder. Vi räknar med dessa hinder, vi vill inte förespråka ett äventyr. Men vi drar slutsatsen att det krävs en grundläggande förändring av partiets politik, metoder och ledarskap för att garantera att sovjetstaten, utöver allt annat, får en verklig försvarsförmåga och frihet att ta internationella initiativ.

Kapitel 18. Den tyska katastrofen: ledarskapets ansvar (28 maj 1933)

Den imperialistiska epoken har, åtminstone i Europa, bestått av skarpa svängar, där politiken har fått en ytterst hastigt skiftande karaktär. Vid varje svängning är det inte den ena eller andra delvisa reformen som har stått på spel, utan regimens öde. På grund av detta faktum har det revolutionära partiet och dess ledarskap en alldeles särskild roll. Om Bebels ledarskap på den gamla goda tiden, när socialdemokratin växte stadigt och oavbrutet, precis som den kapitalism som gav näring åt den, liknade en generalstab som lugnt utarbetade planer för ett krig i en obestämd framtid (ett krig som kanske inte ens alls skulle komma), så liknar under de nuvarande förhållandena det revolutionära partiets centralkommitté fälthögkvarteret hos en armé i aktion. Studerandets strategi har ersatts av slagfältets strategi.

Kampen mot en centraliserad fiende kräver centralisering. Skolade i en anda av strikt disciplin anammade de tyska arbetarna denna tanke med förnyad kraft under kriget och de politiska omvälvningar som följde på det. Arbetarna är inte blinda för ledarskapets brister, men de kan inte som individer skaka av sig organisationens grepp. Arbetarna i stort anser det bättre med en stark ledning även om den har sina fel, än att dra åt olika håll eller tillgripa ”frilansarbete”. Aldrig tidigare i mänsklighetens historia har en politisk ledning spelat en så viktig roll eller haft ett sådant ansvar som under den nuvarande epoken.

Det tyska proletariats exemplösa nederlag är den viktigaste händelsen sedan det ryska proletariet erövrade makten. Den första uppgiften dagen efter detta nederlag är att analysera ledarskapets misstag. För att undertrycka all kritik pekar de mest ansvariga ledarna (som himlen vare lovad är oskadda) hjärtknipande på de fängslade gräsrotterna som genomförde deras politik. Ett så hycklande sentimentalt argument kan bara mötas med förakt. Vår solidaritet med de som Hitler har fängslat är oantastlig, men denna solidaritet sträcker sig inte till att acceptera ledarnas misstag. De förluster som vi drabbats av kommer bara att få sitt rättfärdigande om de besegrades tankar förs fram. Ett första villkor för detta är modig kritik.

Under en hel månad har inte en enda kommunistisk tidning, *Pravda* i Moskva är inget undantag, yttrat ett ord om katastrofen 5 mars. Alla väntade de på att få höra vad Kommunistiska internationalens exekutivkommittés presidium skulle säga. Presidiet å sin sida, vacklade mellan två motsägelsefulla varianter: ”Den tyska centralkommittén ledde oss på villovägar” och ”Den tyska centralkommittén förde en riktig politik.” Den första varianten utslöts: förberedelserna av katastrofen hade skett inför ögonen på alla, och diskussionen med vänsteroppositionen som föregick katastrofen hade alltför tydligt blottställt Kommunistiska internationalens ledare. Slutligen, 7 april, förkunnades beslutet: ”Centralkommitténs politiska linje... med Thälmann i ledningen, var helt korrekt fram till och under Hitlers statskupp.” Det är bara att beklaga att alla de som fascisterna förpassade till ett liv efter detta inte fick höra denna lugnande försäkran innan de dog.

Presidiets resolution försöker inte analysera det tyska kommunistpartiets politik – vilket man först av allt skulle ha förväntat sig – utan den är ytterligare en i raden av anklagelser mot socialdemokratin. Man säger oss att den föredrog en koalition med borgarklassen framför en koalition med kommunisterna, undvek verklig kamp mot fascismen, hämmade massornas initiativ, och eftersom den hade ”ledningen över arbetarnas massorganisationer” så lyckades den förhindra en generalstrejk. Allt detta är sant. Men det är inget nytt. Socialdemokratin som ett parti för sociala reformer, förlorade sin framåtsträvande uppgift när kapitalismen övergick i imperialismen. Under kriget var socialdemokratin imperialismens direkta verktyg. Efter kriget engagerade den sig officiellt som kapitalismens husläkare. Kommunistpartiet strävade efter att bli dess dödgrävare. På vems sida stod hela händelseutvecklingen? De internationella relationernas kaotiska tillstånd, sammanbrottet för de pacifistiska illusionerna, den aldrig

tidigare skådade kris som ledde till krig med efterföljande epidemier – man skulle tro att detta avslöjade den europeiska kapitalismens förfall och reformismens hopplöshet.

Och vad hände med kommunistpartiet? I verkligheten ignorerar Kommunistiska internationalesen en av sina egna sektioner, trots att den fick omkring sex miljoner röster i valet. Det är inte bara en förtrupp, det är en mäktig oberoende armé. Varför blev dess del i händelserna då bara rollen som offer för förtrycket och pogromerna? Varför visade det sig i avgörandets stund vara panikslaget? Det finns omständigheter då man inte kan dra sig tillbaka utan att kämpa. Ett nederlag kan bero på att fiendens styrkor är övermäktiga. Det går att hämta sig efter ett nederlag. Att passivt ge upp alla avgörande positioner visar på en inneboende oförmåga att kämpa, och det passerar inte ostraffat.

Presidiet berättar att kommunistpartiets politik var riktig ”före såväl som under statskuppen”. Men en korrekt politik börjar med en korrekt bedömning av situationen. Under de fyra senaste åren, i själva verket ända fram till 5 mars 1933, har vi dag in och dag ut hört att en mäktig antifascistisk front oavbrutet växte i Tyskland, att nationalsocialismen var på reträtt och föll samman, och att hela situationen skyddades av en revolutionär offensiv. *Hur kan politiken ha varit korrekt när hela den analys som den grundade sig på rasade samman som ett korthus?*

Presidiet rättfärdigar den passiva reträtten med det faktum att kommunistpartiet ”saknade stöd från arbetarklassens majoritet”, och att det därmed hade varit ett brott att kasta sig in i en avgörande strid. Ändå anser samma resolution att man särskilt ska hylla uppmaningen till politisk generalstrejk 20 juli [1932], medan den av någon okänd orsak undviker att nämna en identisk uppmaning 5 mars [1933]. Är inte generalstrejken en ”avgörande strid”? De två uppmaningarna till strejk motsvarade helt och fullt de förpliktelser som utgick från den ”ledande rollen” i den ”antifascistiska fronten”, under förhållanden av en ”revolutionär offensiv”. Tyvärr talade strejkuppmaningarna för döva öron, ingen svarade på dem och gick ut i strejk. Men om det finns en så skriande motsättning mellan den officiella tolkningen av händelserna och uppmaningarna till strejk å ena sidan, och fakta och handlingar å den andra, så är det svårt att förstå hur man ska kunna skilja på en korrekt och en katastrofal politik. Hursomhelst har presidiet glömt att förklara vad som var rätt – uppmaningarna till strejk eller att arbetarna var likgiltiga inför dem.

Men kanske splittringen av proletariats led var orsaken till nederlaget? En sådan förklaring existerar speciellt för dem som inte orkar tänka. Som allmän paroll är proletariats enhet en myt. Proletariatet är inte homogent. Splittringen inleddes när proletariatet vaknade politiskt, och är en av mekanismerna bakom dess tillväxt. Proletariats förtrupp kan bara samla klassens överväldigande majoritet kring sig i samband med en allt djupare samhällskris, som ställer den inför maktövertagandet som en omedelbar uppgift. Men bestigningen av denna revolutionära topp sker med hjälp av successiva splittringar.

Det var inte Lenin som uppfann enhetsfrontspolitiken. Precis som splittringen inom proletariatet tvingades den fram av klasskampens dialektik. Det går inte att uppnå framgångar utan tillfälliga överenskommelser i syfte att fullfölja omedelbara uppgifter, mellan olika delar, organisationer och grupper inom proletariatet. Strejker, fackföreningar, tidningar, parlamentsval, gatudemonstrationer, kräver då och då att sprickan sluts i praktiken, allteftersom behovet uppstår. Det vill säga de kräver att det bildas en enhetsfront för ett visst ändamål, även om de inte alltid tar formen av en sådan. Under rörelsens första stadier kan enheten kortvarigt och spontant uppstå underifrån, men när massorna är vana att kämpa via sina organisationer måste enheten också komma till stånd i toppen. Under de förhållanden som existerar i de utvecklade kapitalistiska länderna är parollen ”bara underifrån” fullständigt otidsenlig, och den lever på minnena från den revolutionära rörelsens första tid, speciellt i det tsaristiska Ryssland.

I ett visst läge omvandlas kampen för enhet i handling från ett grundläggande faktum till en taktisk uppgift. En enkel formel som enhetsfronten löser ingenting. Inte bara kommunisterna vädjar om enhet, utan också reformisterna, och till och med fascisterna. Den taktiska tillämpningen av enhetsfronten är under varje given period underordnad en klar strategisk uppfattning. Som förberedelse inför arbetarnas revolutionära enhet utan och mot reformismen, krävs en långvarig, envis och tålmodig erfarenhet av att tillämpa enhetsfronten med reformisterna, hela tiden givetvis med det slutgiltiga revolutionära målet i sikte. Just på detta område gav Lenin oss ojämförliga exempel.

Kommunistiska internationalens strategiska uppfattning var felaktig från början till slut. Det tyska kommunistpartiets utgångspunkt var att det bara handlade om en arbetsdelning mellan socialdemokratien och fascismen, att de hade liknande om inte identiska intressen. Istället för att ytterligare förvärpa oenigheten mellan kommunismens främsta politiska motståndare och dess dödsfiende – för vilket det hade räckt att ljudligt säga sanningen istället för att bryta mot den – så övertygade Kommunistiska internationalen reformisterna och fascisterna om att de var tvillingar. Den förutsade att de skulle försonas, och gjorde de socialdemokratiska arbetarna förbittrade och stötte bort dem, och stärkte på så sätt de reformistiska ledarnas ställning. Ännu värre: i alla de fall där det trots de hinder som ledarskapet satte upp, ändå skapades lokala enade försvarskommittéer bland arbetarna, så tvingade byråkratin dess företrädare att lämna dem eller annars bli uteslutna. Den enda gången den framhårdade och var ståndaktig var när det handlade om att sabotera enhetsfronten, uppifrån såväl som underifrån. Allt detta gjorde den säkert med de allra bästa avsikter.

Naturligtvis kunde ingen som helst politik från kommunistpartiets sida ha förvandlat socialdemokratien till ett revolutionärt parti. Men det var heller inte målet. Man måste utnyttja motsättningen mellan reformismen och fascismen till det yttersta – för att försvaga fascismen och samtidigt försvaga reformismen genom att för arbetarna visa den socialdemokratiska ledningens oförmåga. Dessa två uppgifter sammansmälte på ett naturligt sätt till en enda. Komintern-byråkratins politik ledde till ett motsatt resultat: reformisternas kapitulation tjänade fascismens och inte kommunismens intressen, de socialdemokratiska arbetarna stannade hos sina ledare, de kommunistiska arbetarna tappade tilltron till sig själva och till ledarskapet.

Massorna ville kämpa, men förhindrades envist att göra det av ledarna. Proletariatet slets inifrån sönder av spänningar, oro och till sist förvirring. Det är farligt att hålla gjutmetall alltför länge på elden. Det är ännu farligare att alltför länge hålla ett samhälle i ett tillstånd av revolutionär kris. Småbourgeoisin gick till sin överväldigande majoritet över till nationalsocialismen bara på grund av att proletariatet, som var förklamat uppifrån, visade sig oförmöget att leda den längs en annan väg. Avsaknaden av motstånd från arbetarnas sida ökade fascismens självförtroende och minskade storbourgeoisins rädsla för ett inbördeskrig. De kommunistiska avdelningarnas ökande isolering från proletariatet ledde oundvikligen till att de blev demoraliserade, och därmed blev till och med ett delvis motstånd omöjligt. I och med det var Hitlers triumftåg över de proletära organisationernas benknotor säkerställd.

Kommunistiska internationalens felaktiga strategiska uppfattning kolliderade hela tiden med verkligheten, och ledde därför till en linje av obegripliga och oförklarliga svängar. Kommunistiska internationalens grundläggande princip var: *det är inte tillåtet med en enhetsfront med de reformistiska ledarna!* Men i det mest kritiska ögonblicket vädjade så det tyska kommunistpartiets centralkommitté, utan förklaring och utan förberedelser, till socialdemokratins ledning, och föreslog enhetsfronten som ett ultimatum: idag eller aldrig! Varken de reformistiska ledarna eller arbetarna tolkade denna åtgärd som ett resultat av rädsla, utan tvärtom som en djävulsk fälla. När detta försök till kompromiss oundvikligen misslyckades, gav Kommunistiska internationalen order om att man skulle bortse från

appellen, och återigen förkunnade de att själva tanken på en enhetsfront var kontrarevolutionär. En sådan skymf mot massornas politiska medvetande kunde inte passera ostraffad. Om det före 5 mars med viss svårighet fortfarande gick att tänka sig att Kommunistiska internationalen, i rädsla för fienden, i sista stund, under slagen från fienden, skulle kunna vända sig till socialdemokratin – då gjorde presidiet appell 5 mars, med förslag på enade aktioner till de socialdemokratiska partierna i hela världen, oberoende av de inre förhållandena i varje land, till och med denna förklaring omöjlig. I detta försenade och världsomfattande förslag om enhetsfront, när Tyskland lystes upp av flammorna från riksdagsbranden¹, stod inte längre ett ord om socialfascism. Kommunistiska internationalen var till och med redo – det är svårt att tro, men det står skrivet i svart på vitt! - *att avstå från att kritisera socialdemokratin* under hela tiden den gemensamma kampen pågår.

Svallvågorna från denna panikslagna kapitulation inför reformismen hade knappt hunnit lägga sig innan Wels svor tro och huldhet till Hitler, och Leipart erbjöd fascismen hjälp och stöd. ”Kommunisterna”, deklarerade omedelbart Kommunistiska internationalens presidium, ”hade rätt när de kallade socialdemokraterna för socialfascister.” Dessa personer har alltid rätt. Men varför övergav de då själva teorin om socialfascismen bara några få dagar innan den så otvetydigt blev bekräftad? Tack och lov vågar ingen ställa så besvärande frågor till ledarna. Men olyckan upphör inte med det: byråkratin tänker alltför sakta för att hänga med i händelsernas nuvarande tempo. Knappt hade presidiet återgått till den ökända upptäckten: ”Fascismen och socialdemokratin är tvillingar”, förrän Hitler fullständigt krossade de Fria fackföreningarna och för övrigt arresterade Leipart & company. Relationerna mellan tvillingbröderna är inte helt och hållet broderliga.

Istället för att se reformismen som en historisk realitet med sina egna intressen och motsättningar, svängar till höger och till vänster, så använde byråkratin mekaniska modeller. Leiparts beredvillighet att *efter* nederlaget krypa på alla fyra används som argument mot en enhetsfront *före* nederlaget i syfte att *undvika* nederlaget. Som om politiken att sluta överenskommelser om kamp med reformisterna hade sin grund i de reformistiska ledarnas tapperhet och inte på att den proletära demokratins organ är oförenliga med de fascistiska gängen.

I augusti 1932, medan Tyskland fortfarande styrdes av den ”sociala generalen” Schleicher, som antogs säkerställa den av Kommunistiska internationalen förkunnade alliansen mellan Hitler och Wels, så skrev jag:

Alla tecken tyder på att trekanten Wels-Schleicher-Hitler kommer att spricka innan den ens har börjat ta form.

Men den kanske ersätts av koalitionen Hitler-Wels? Enligt Stalin är de ”tvillingar, inte motsatser”. Låt oss anta att socialdemokratin utan att frukta sina arbetare vill erbjuda sig att acceptera Hitler. Men Hitler har inget behov av det: han behöver inte accepteras av socialdemokratin utan måste tvärtom utplåna den. Hitlers regering kan bara genomföra sin uppgift genom att krossa proletariatets motstånd och undanröja alla tänkbara motståndsorgan. Däri ligger fascismens historiska roll. (Ur ”Den enda vägen”.)

Utan tvivel vore reformisterna glada om Hitler skulle tillåta dem att existera lagligt överksamma tills bättre tider kommer. Men tyvärr för dem inser Hitler – erfarenheterna från Italien har inte gått honom spårlöst förbi – att arbetarorganisationerna vid första bästa politiska kris oundvikligen blir en hotande fara, även om deras ledare accepterar en munkavle.

¹ **Riksdagsbranden** anlades av nazisterna 27 februari 1933. De arresterade sedan M van der Lubbe (en holländsk medborgare som hade tillhört en kommunistisk organisation i Nederländerna), Ernst Torgler (ledare för KPD:s riksdagsgrupp) och Giorgi Dimitrov (ledare för det bulgariska kommunistpartiet). Nazisterna hävdade att branden var signalen till ett kommunistiskt uppror, och utnyttjade händelsen till att slutgiltigt befästa sin makt.

Doktor Ley¹, den nuvarande ”arbetarfrontens” korpral, har med mycket bättre logik än Kommunistiska internationalens presidium slagit fast förhållandet mellan de så kallade tvillingarna. ”Marxismen spelar död”, sa han 2 maj:

bara för att resa sig igen i ett mer gynnsamt läge... Den listiga räven lurar inte oss! Det är bättre för oss att ge honom ett avgörande slag än att tolerera honom till han hämtar sig. Leipart och Grassmann² må låtsas att de är Hitler hängiven – men det är bättre att hålla dem bakom lås och bom. Det är därför vi sliter det viktigaste vapnet [fackföreningarna] ur det marxistiska slöddrets händer, och på så sätt berövar dem den sista chansen att på nytt beväpna sig.

Om Kommunistiska internationalens byråkrati inte vore så ofelbar och om den lyssnade på kritik, så skulle den inte ha gjort ännu fler misstag mellan 22 mars, när Leipart svor trohet till Hitler, och 2 maj, när Hitler trots denna ed arresterade honom.

I själva verket kunde teorin om ”socialfascismen” ha tillbakavisats även om inte fascisterna hade gjort ett så grundligt arbete med att tvinga sig in i fackföreningarna. Även om Hitler som ett resultat av styrkeförhållandena tillfälligt och formellt hade tvingats lämna kvar Leipart som ledare för fackföreningarna, så skulle inte en sådan överenskommelse ha avskaffat deras i grunden oförenliga intressen. Även om reformisterna hade tolererats av fascismen, så skulle de ha kommit ihåg Weimar-demokratins köttgrytor, och det skulle ensamt ha gjort dem till dolda fiender. Hur kan man undvika att se socialdemokratins och fascismens oförenliga intressen, när inte ens *Stahlhelm* kan tillåtas existera under Tredje riket? Under en tid accepterade Mussolini socialdemokratins och till och med kommunistpartiet, men bara för att desto mer skoningslöst krossa dem senare. De socialdemokratiska riksdagsmännens röster på Hitlers utrikespolitik drar ytterligare vanära över deras parti, men kommer inte att lindra dess öde ett dyft.

I hemlighet säger de olyckliga ledarna att en av huvudorsakerna till fascismens seger var Hitlers geni, som förutsåg allt och inte förbisåg någonting. Det vore meningslöst att nu i efterhand kritisera fascisternas politik. Det räcker att påminna om att Hitler missade den fascistiska flodens höjdpunkt förra sommaren. Men inte ens detta allvarliga tidsmässiga misstag – ett enormt misstag – fick några ödesdigra resultat. Provokationen med Görings riksdagsbrand genomfördes visserligen på ett grovt sätt, men ledde ändå till det önskade resultatet. Samma sak måste sägas om den fascistiska politiken i sin helhet, ty den ledde till seger. Tyvärr går det inte att förneka att det fascistiska ledarskapet var överlägset proletariats ledarskap. Men det är bara på grund av en opassande ödmjukhet som de besegrade hövdingarna håller tyst om sin egen del i Hitlers seger. Det finns damspel och det finns ”förloraren vinner”. Spelet i Tyskland kännetecknades av att Hitler spelade dam och att hans motståndare spelade för att förlora. Vad gäller politiskt geni, så behövde Hitler inte ha något. Hans fienders strategi kompenserade alla hans egna strategiska brister.

1 **Dr Robert Ley** (1890-1945) nazistisk Gauleiter (områdesbefäl) i Köln, var Hitlers ”arbetarledare”, ordförande för nazisternas ”fackföreningar”.

2 **Peter Grassmann** var Leiparts näst högsta befäl i de Fria fackföreningarna.

Kapitel 19. Vad är nationalsocialismen? (2 november 1933)

Engelsk originaltitel: *What is National Socialism?*

Översättning: *Per-Olof Mattson*

Först tryckt i *Aldrig mera Auschwitz! Den fascistiska epoken*, Arbetarmakt 1996

Naiva människor tror att kungamakten har sitt säte i kungen själv, i hans mantel av hermelin och hans krona, i hans kött och ben. Men i själva verket är kungamakten ett inbördes förhållande mellan människor. Kungen är kung bara därför att miljoner människors intressen och fördomar refrakteras genom hans person. När utvecklingens flod sveper bort dessa inbördes förhållanden, då visar sig kungen bara vara en urlakad människa med plussig underläpp. Den som en gång kallades Alfonso XIII skulle kunna utbreda sig över detta utifrån färska intryck.

Ledaren genom folkets vilja skiljer sig från ledaren genom Guds vilja i det att den förre tvingas röja väg för sig själv eller åtminstone hjälpa händelsernas gång med att upptäcka honom. Inte desto mindre är ledaren alltid ett förhållande mellan människor, det individuella tillfredsställandet av ett kollektivt behov. Kontroversen om Hitlers personlighet blir tydligare ju mer hemligheten med hans framgång söks hos honom själv. Ännu så länge skulle det vara svårt att hitta en annan politisk gestalt som i samma grad är brännpunkten för anonyma historiska krafter. Varje ursinnig småborgare skulle inte ha kunnat bli Hitler, men en partikel av Hitler är inneboende i varje ursinnig småborgare.

Den tyska kapitalismens snabba tillväxt före första världskriget betecknar inte på något sätt en enkel utplåning av mellanklasserna. Även om den ruinerade några av småbourgeoisens skikt, skapade den andra på nytt: hantverkare och butiks innehavare kring fabrikerna, tekniker och direktörer i fabrikerna. Men samtidigt som de bevarat sig själva och även vuxit numerärt – den gamla och nya småbourgeoisien utgör något mindre än hälften av den tyska nationen – har medelklasserna förlorat den sista skuggan av oberoende. De lever i den storskaliga industrins och banksystemets periferi, de lever på smulorna från monopolens och kartellernas bord och de andliga allmosorna från sina teoretiker och yrkespolitiker.

Nederlaget 1918 reste en mur på den tyska imperialismens väg. Yttre dynamik omvandlades till inre. Kriget övergick i revolution. Socialdemokratin, som hjälpte hohenzollrarna med att föra kriget till dess tragiska slut, tillät inte proletariatet att föra revolutionen till dess slut. Weimardemokratin ägnade 14 år åt att hitta ändlösa ursaker för sin egen existens. Kommunistpartiet manade arbetarna till en ny revolution, men visade sig oförmöget att leda den. Det tyska proletariatet genomgick krigets, revolutionens, parlamentarismens och pseudobolsjevismens uppgång och fall. När bourgeoisiens gamla partier hade uttömt sig själva till botten, visade sig arbetarklassens dynamiska kraft också vara försvagad.

Kaoset efter kriget drabbade inte hantverkarna, gatuförsäljarna och de offentligt anställda mindre grymt än arbetarna. Den ekonomiska krisen i jordbruket ruinerade bönderna. Mellanskiktens nedgång innebar inte att de omvandlades till proletärer, eftersom proletariatet självt avsondrade en gigantisk armé av kroniskt arbetslösa. Småbourgeoisens utarmning, som med nöd och näppe doldes av slipsar och strumpor av konstgjort silke, frätte sönder alla officiella trosklänningar och först av alla den demokratiska parlamentarismen.

Mångfalden av partier, valens kylslagna feber och de oändliga regeringsbytena förvärrade samhällskrisen genom att skapa ett kalejdoskop av resultatlösa politiska kombinationer. I den atmosfär som blivit vitglödgd av krig, nederlag, krigsskadestånd, inflation, ockupationen av

Ruhr, kris, nöd och förtvivlan, reste sig småbourgeoisien mot alla de gamla partier som hade lurat den. De bitande klagomålen från små egendomsägare som aldrig tar sig ur bankrutten, från deras universitetsutbildade söner utan ställning och klienter, från deras döttrar utan hemgift och friare, krävde ordning och en järnåve.

Nationalsocialismens banér höjdes av uppkomlingar från den gamla arméns lägre och mellersta officersled. Officerare och underofficerare, som dekorerats med medaljer för tapperhet i tjänsten, kunde inte tro att deras hjältemod och lidanden för fosterlandet inte bara hade mynnat ut i intet, utan inte ens gav dem några speciella anspråk på tacksamhet. Härav deras hat mot revolutionen och proletariatet. På samma gång ville de inte försona sig med att av bankirerna, industriägarna och ministrarna skickas tillbaka till sina blygsamma poster som bokhållare, ingenjörer, postkassörer och skollärare. Härav deras ”socialism”. Vid Yser och Verdun hade de lärt sig att riskera sitt eget och andras liv och tala befallningarnas språk, som kraftfullt imponerade på småbourgeoisien bakom linjerna. Således blev dessa människor ledare.

I början av sin politiska karriär utmärkte sig Hitler enbart för sitt häftiga temperament, en röst som var högre än andras, och en intellektuell medelmåttighet som var mycket mer självsäker. Han förde inte in något färdigt program i rörelsen, om man bortser från den förolämpade soldatens hämndbegär. Hitler började med klagomål och missnöje över villkoren i Versaillesfördraget, de höga levnadskostnaderna, bristen på respekt för en meriterad underofficer och sammansvärjningarna bland bankirer och journalister med mosaik trosbekännelse. I landet fanns det gott om ruinerade och drunknande människor med sår och färska blåmärken. De ville alla slå näven i bordet. Detta kunde Hitler göra bättre än andra. Det är sant att han inte visste hur det onda skulle botas. Men hans haranger gav återklang, ena gången som befallningar och andra gången som böner riktade till ett obevekligt öde. Undergångsdömda klasser, liksom dödligt sjuka, tröttnar aldrig på att variera sina klagomål eller lyssna på tröstande ord. Hitlers tal var alla anpassade till detta tonläge. Sentimental formlöshet, frånvaro av disciplinerat tänkande, okunnighet jämsides med brokig lärdom – alla dessa minus förvandlades till plus. De försåg honom med möjligheten att förena alla typer av missnöje i nationalsocialismens tiggarskål, och leda massan i den riktning som den knuffade honom. I agitatorns medvetande bevarades allt som hade mötts med bifall från hans tidiga improvisationer. Hans politiska tankar var frukten av oratorisk återklang. Det var så urvalet av paroller gick till. Det var så programmet konsoliderades. Det var så ”ledaren” tog form ur råmaterialet.

Mussolini reagerade från början mer medvetet på socialt material än Hitler, för vilken en Metternichs polismystik ligger närmare än Machiavellis politiska algebra. Mussolini är mentalt djärvare och mer cynisk. Det kan sägas att den romerske ateisten bara använder religionen på samma sätt som polisen och domstolarna, medan hans kollega i Berlin verkligen tror på den romerska kyrkans ofelbarhet. Under den tid när den framtida italienske diktatorn betraktade Marx som ”vår gemensamma odödlige lärare”, försvarade han inte utan skicklighet den teori som i det nutida samhällslivet främst ser ömsesidiga handlingar från två klasser, bourgeoisien och proletariatet. Det är sant, som Mussolini skrev 1914, att det mellan dem finns ett otal mellanliggande skikt som förefaller utgöra ”ett förenande nät för det mänskliga kollektivet”, men ”under krisperioder rör sig de mellanliggande klasserna, beroende på sina intressen och idéer, mot den ena eller andra av grundklasserna.” En mycket viktig generalisering! Precis som vetenskaplig medicin utrustar en med möjligheten att inte bara bota den sjuke utan också skicka de friska att möta sina förfäder på snabbaste sätt, så gjorde den vetenskapliga analysen av klassförhållandena, som av sin skapare avsetts för proletariatets mobilisering, det möjligt för Mussolini, efter det att han hoppat över till det motsatta lägret, att mobilisera mellanklasserna mot proletariatet. Hitler genomförde samma bedrift när han översatte fascismens metodologi till den tyska mystikens språk.

De bål som bränner marxismens ogudaktiga litteratur belyser också på ett briljant sätt nationalsocialismens klasskaraktär. Medan nazisterna uppträdde som ett parti och inte som en statsmakt, fann de inget riktigt sätt för att närma sig arbetarklassen. Å andra sidan betraktade inte storbourgeoisien, inte ens de som stödde Hitler med pengar, hans parti som sitt. Den nationella ”pånyttfödelsen” förlitade sig helt och hållet på mellanklasserna, nationens mest efterblivna del, historiens tunga ballast. Politikens konst bestod i att sammanfoga småbourgeoisien till en enhet genom dess gemensamma fientlighet mot proletariatet. Vad måste göras för att förbättra saker och ting? Först av allt strypa de som befinner sig under. Småbourgeoisien, som är kraftlös inför storkapitalet, hoppas att i framtiden återvinna sin sociala värdighet genom att ruinera arbetarna.

Nazisterna benämner sin omvälvning med den usurperade titeln revolution. Faktum är att fascismen, i Tyskland liksom Italien, lämnar samhällssystemet orört. I sig själv äger Hitlers omvälvning inte ens rätten till namnet kontrarevolution. Men den kan inte betraktas som en isolerad händelse; den är slutet på en cykel med chocker som började i Tyskland 1918. Novemberrevolutionen, som gav makten till arbetar- och bondråden, var proletär i sina grundläggande tendenser. Men det parti som stod i spetsen för proletariatet återlämnade makten till bourgeoisien. I denna bemärkelse öppnade socialdemokratin kontrarevolutionens era innan revolutionen kunde fullborda sitt arbete. Så länge bourgeoisien var beroende av socialdemokratin, och därmed av arbetarna, behöll emellertid regimen inslag av kompromiss. Ändå lämnade den internationella situationen och den tyska kapitalismens inre situation inget ytterligare utrymme för eftergifter. Liksom socialdemokratin räddade bourgeoisien från den proletära revolutionen, kom fascismen i sin tur att befria bourgeoisien från socialdemokratin. Hitlers kupp är bara den sista länken i kedjan av kontrarevolutionära förskjutningar.

Småborgaren är fientlig till utvecklingsidén, eftersom utvecklingen oundvikligen går emot honom; framsteg har inte gett honom annat än oinlösliga lån. Nationalsocialismen avvisar inte bara marxismen utan också darwinismen. Nazisterna förbannar materialismen därför att teknologins segrar över naturen har betecknat det stora kapitalets seger över det lilla. Rörelsens ledare likviderar ”intellektualismen” eftersom de själva är i besittning av intellekt av andra eller tredje graden, och framför allt därför att deras historiska roll inte tillåter dem att föra en enda tanke till dess slutsats. Småborgaren behöver en högre auktoritet, som står över materien och historien, och som är tryggad från konkurrens, inflation, kris och auktionsförrättaren. Mot utvecklingen, materialistiskt tänkande och rationalism – från 1900-, 1800- och 1700-talet – ställs i hans medvetande en nationell idealism som källa till heroisk inspiration. Hitlers nation är småbourgeoisiens egen mytologiska skugga, patetiska feberfantasier om ett tusenårsrike.

För att resa den över historien, ges nationen stöd av rasen. Historien betraktas som ett utflöde av rasen. Rasens egenskaper är konstruerade utan relation till samhällsförhållanden i förändring. Genom att avvisa ”ekonomiskt tänkande” som tarvligt, sänker sig nationalsocialismen till ett lägre stadium: från ekonomisk materialism vädjar den till zoologisk materialism.

Rasteorin, som tycks speciellt skapad för en anspråksfull självlärd individ som söker en universalnyckel till alla livets hemligheter, framträder som särskilt melankolisk i idéhistoriens ljus. För att skapa religionen om det rena tyska blodet, tvingades Hitler i andra hand låna rasismens idéer från en fransman, greve Gobineau, diplomat och litterär dilettant. Hitler fann den politiska metodologin färdigkonstruerad i Italien, där Mussolini i hög grad hade lånat från marxismens teori om klasskampen. Marxismen är själv frukten av en förening mellan tysk filosofi, fransk historieskrivning och brittisk ekonomi. Att i efterhand utreda idéernas genealogi, även de mest reaktionära och virriga, innebär att inte lämna ett spår av rasism kvar.

Den nationalsocialistiska filosofins oerhörda fattigdom hindrade naturligtvis inte de akademiska vetenskaperna från att ansluta sig i Hitlers kölvatten med alla segel hissade, när

hans seger väl var tillräckligt tydlig. För majoriteten av professorsslöddret var Weimarregimens år perioder av upplopp och uppståndelse. Historiker, ekonomer, jurister och filosofer hade förlorat sig i gissningar om vilket av de stridande sanningskriterierna som var det rätta, dvs. vilket av lägren som i slutändan skulle visa sig behärska situationen. Den fascistiska diktaturen utplånar alla Fausts tvivel och Hamlets vacklanden i universitetens katedrar. Från att ha befunnit sig i den parlamentariska relativitetens skymning, inträder kunskapen åter i det absolutas rike. Einstein har tvingats slå upp sina bopålar utanför Tysklands gränser.

På politikens plan är rasismen en andefattig och bombastisk variant av chauvinism i allians med frenologi. Liksom den ruinerade adeln sökte tröst i sitt blods förfining, så berusar sig den utarmade småbourgeoisien med sagor om sin ras speciella överlägsenhet. Det är värt att notera det faktum att nationalsocialismens ledare inte är infödda tyskar utan inkräktare från Österrike, som Hitler själv, från tsarrikets tidigare baltiska provinser, som Rosenberg, och från koloniala länder, som Hess, som är Hitlers nuvarande suppleant som partiledare. Ett barbariskt larm av nationalism vid civilisationens gränser fordrades för att hos dess ”ledare” ingjuta de idéer som senare fann gensvar i hjärtat hos de mest barbariska klasserna i Tyskland.

Personlighet och klass – liberalism och marxism – är av ondo. Nationen – är god. Men vid privategendomens tröskel vänds denna filosofi ut och in. Frälsning ligger endast i personlig privategendom. Idén om nationell egendom är bolsjevismens avföda. När han förgudligar nationen vill småborgaren inte ge den något. Han förväntar sig tvärtom att nationen ska begåva honom med egendom och rädda honom från arbetaren och domstolsbetjänten. Olyckligtvis kommer tredje riket inte att begåva småborgaren med något annat än nya skatter.

På den moderna ekonomins område, som är internationellt i sina band och anonymt till sina metoder, förefaller rasprincipen vara uppgrävd på en medeltida kyrkogård. Nazisterna börjar på förhand med eftergifter: rasens renhet, som inom andens rike måste bestyrkas av ett pass, måste på ekonomins område huvudsakligen demonstreras genom effektivitet. Under de nuvarande förhållandena innebär detta konkurrensförmåga. Rasismen återvänder genom baddörren som ekonomisk liberalism, men befriad från politiska friheter.

Nationalism inom ekonomin reduceras i praktiken till kraftlösa men vildsinta utbrott av antisemitism. Nazisterna abstraherar ockrar- och bankkapitalet från det moderna ekonomiska systemet eftersom det tillhör ondskans ande, och det är som bekant just inom detta område som den judiska bourgeoisien intar en viktig ställning. När han böjer sig för kapitalismen i dess helhet, förklarar småborgaren krig mot vinningens onda ande förklädd till en polsk jude i långskörtad kaftan och vanligtvis utan ett öre på fickan. Pogromen blir det främsta beviset för rasmässig överlägsenhet.

Det program med vilket nationalsocialismen kom till makten påminner dock mycket om – en judisk diversehandel i någon avlägsen provins. Vad kan man inte hitta där – till låga priser och med ännu lägre kvalitet! Minnen av den fria konkurrensens ”lyckliga” dagar, och dunkla frambesvärjningar av klassamhällets stabilitet, förhoppningar om kolonialimperiets pånyttfödelse, och drömmar om en tillsluten ekonomi, fraser om att återvända från romersk lag till den germanska, och böner om ett amerikanskt moratorium, en avundsjuk fientlighet mot ojämlikhet i gestalt av en egendomsägare i automobil, och djurisk rädsla för jämlikhet i gestalt av en arbetare i keps och utan krage, nationalismens ursinne, och rädslan för kreditorer ute i världen... allt avfall från internationellt politiskt tänkande har gått åt till att fylla den nya germanska messianismens andliga skattkammare.

Fascismen har öppnat samhällets djup för politiken. Inte bara i bondehem utan också i städernas höghus lever idag 900-talet eller 1200-talets sida vid sida med 1900-talet. Hundra miljoner människor använder elektricitet och tror fortfarande på den magiska kraften i tecken och djävulsutdrivning. Påven i Rom talar i radion om den mirakulösa omvandlingen av vatten

till vin. Filmstjärnor går till medier. Piloter som flyger mirakulösa mekanismer som skapats av människans genialitet bär amuletter på sina ylletröjor. Vilka outtömliga reserver de besitter av mörker, okunnighet och barbari! Förtvivlan har fått dem på fötter och fascismen har gett dem ett banér. Allt som borde ha eliminerats från den nationella organismen i form av kulturella exkrement under samhällets normala utveckling har nu kommit framvällande ur strupen; det kapitalistiska samhället spyrr upp det osmälta barbariet. Sådan är nationalsocialismens fysiologi.

Den tyska fascismen, liksom den italienska, steg till makten på småbourgeoisens ryggar, som den förvandlade till en murbräcka mot arbetarklassens organisationer och demokratins institutioner. Men fascismen vid makten är minst av allt småbourgeoisens styre. Den är tvärtom monopolkapitalets mest skoningslösa diktatur. Mussolini har rätt: medelklasserna är oförmögna till en självständig politik. Under stora krisperioder uppmanas de till att reducera en av de två huvudklassernas politik till absurditeter. Fascismen lyckas ställa dem i kapitalets tjänst. Sådana paroller som statlig kontroll över trusterna och eliminerandet av arbetsfria inkomster kastades omedelbart över bord vid maktövertagandet. Istället gav de tyska småstaternas partikularism som förlitade sig på småbourgeoisens särdrag plats åt en kapitalistisk och polisiär centralism. Varje framgång i nationalsocialismens in- och utrikespolitik kommer oundvikligen att innebära ett ytterligare krossande av mindre kapital från de störres sida.

De småborgerliga illusionernas program förkastas inte, det slits helt enkelt bort från verkligheten och upplöses i rituella handlingar. Förenandet av alla klasser reduceras till halvsymboliskt tvångsarbete och konfiskeringen av arbetarnas högtid 1:a maj för "folkets väl". Bevarandet av den gotiska skriften i motsättning till den latinska är en symbolisk revansch för världsmarknadens ok. Beroendet av internationella bankirer, bland dem även judar, lättas inte ett jota, varför det är förbjudet att slakta djur enligt den talmudiska ritualen. Om vägen till helvetet är kantad av goda föresatser, så är tredje rikets vägar kantade av symboler.

Nationalsocialismen reser sig, genom att reducera de småborgerliga illusionernas program till en naken byråkratisk maskerad, över nationen som den värsta formen av imperialism. Förhoppningar om att Hitlers regering kommer att falla idag eller imorgon, som ett offer för sin egen inre inkonsekvens, är fullständigt fåfänga. Nazisterna behövde programmet för att ta makten, men makten tjänar inte alls Hitler med avsikt att uppfylla programmet. Han får sina uppgifter anvisade av monopolkapitalet. Den tvångsmässiga koncentrationen av alla folkets krafter och resurser i imperialismens intresse – den fascistiska diktaturens verkliga uppdrag – innebär krigsförberedelser, och denna uppgift medger i sin tur inget inre motstånd och leder till en ytterligare mekanisk maktkoncentration. Fascismen kan inte reformeras eller pensioneras. Den kan bara störtas. Regimens politiska omloppsbanan vilar på alternativet krig eller revolution.

Efterskrift

P.S.: Nazidiktaturens första årsdag närmar sig. Alla regimens tendenser har haft tid på sig att anta en klar och tydlig karaktär. Den "socialistiska" revolution som de småborgerliga massorna föreställde sig som ett nödvändigt komplement till den nationella revolutionen är officiellt likviderad och fördömd. Klassernas brödraskap fann sin höjdpunkt i det faktum att de bemedlade under en dag som speciellt utsetts av regeringen avstod från smörgåsbordet och efterrätten till förmån för de obemedlade. Kampen mot arbetslösheten reduceras till delandet av halvt svältmässiga arbetslöshetsunderstöd i två. Återstoden är en uppgift för enhetlig statistik. "Planerad" självhushållning är helt enkelt ett nytt stadium i ekonomiskt sönderfall.

Ju kraftlösare nazisternas polisregim är på nationalekonomins område, desto mer tvingas den överföra sina ansträngningar till utrikespolitikens område. Detta överensstämmer helt och

hållet med den tyska kapitalismens inre dynamik, som helt igenom är aggressiv. Nazistledarnas plötsliga vändning till fredliga deklamationer kan bara bedra fullständiga dumbommar. Vilka andra metoder står till Hitlers förfogande för att överföra ansvaret för inre nödlägen på yttre fiender, och att under diktaturens tryck samla nationalismens explosiva kraft? Denna del av programmet, som skisserats öppet även före nazisternas maktövertagande, uppfylls nu med järnlogik inför världens ögon. Datumet för den nya europeiska katastrofen kommer att bestämmas av den tid som behövs för att rusta Tyskland. Det är inte fråga om månader, men det är inte heller fråga om årtionden. Det kommer bara att dröja några år innan Europa återigen kastas in i ett krig, om inte Hitler i tid föregrips av Tysklands inre krafter.

2 november 1933

Kapitel 20. Hur länge kan Hitler sitta kvar? (22 juni 1933)

Efter en brand är det svårt att ställa i ordning igen. Efter ett allvarligt politiskt nederlag är det ännu svårare att hitta vägen igen. Partierna är ovilliga att erkänna att de har blivit besegrade, i synnerhet om de har en stor del av ansvaret för nederlaget. Ju mer omfattande ett nederlag är, ju svårare har det politiska tänkandet att hitta nya ståndpunkter, utarbeta nya perspektiv och underordna det fortsatta arbetets inriktning och hastighet under detta perspektiv.

Precis som i den revolutionära kampens historia, finns det i den militärvetenskapliga historien ett flertal nederlag som är resultatet av att ledningen inte hade utvärderat omfattningen på ett föregående nederlag, och försökte skyla över det med hjälp av alltför tidiga anfall. Under ett krig leder kriminella försök av denna sort till att levande krafter, som har blivit moraliskt undergrävda av de tidigare motgångarna, ödeläggs i massiv skala. Under den revolutionära kampen fjärrar de tidigare nederlagen de mest kampvilliga elementen från massorna, varefter de faller offer för äventyren.

Den nuvarande katastrofen i Tyskland är utan tvekan det värsta nederlag som någonsin drabbat arbetarklassen. Därför är det så viktigt med en fullständig strategisk vändning, men desto envisare är samtidigt partibyråkratins motstånd. Det är inte de som orsakade nederlaget som kallas för ”defaitister” - ty då skulle de vara tvungna att kalla sig själv för det – utan istället de som drar de nödvändiga politiska slutsatserna av nederlaget. Den nuvarande diskussionen om vilka perspektiven är för den politiska utvecklingen i Tyskland har en enorm betydelse för Europas och hela världens öde.

I samband härmed tänker vi avstå från att bedöma socialdemokratin: detta partis upprörande förfall ger inte ens utrymme för byråkratin att manövrera om sitt anseende. Ledarna försöker inte ens låtsas att de har några idéer eller planer. Efter att fullkomligt ha tappat huvudet politiskt, koncentrerar de sig nu på att rädda huvudet fysiskt. Dessa personer har ända sedan början av det imperialistiska kriget förberett sitt skamliga nederlag med hela sin politik.

Nu är det bara det kommunistiska partiets inriktning som är av politiskt intresse. Som massorganisation är det fullständigt krossat. Men den centrala apparaten finns kvar och den ger ut olaglig och emigrantlitteratur, kallar samman antifascistiska kongresser i utlandet, och utarbetar planer för kampen mot nazisternas diktatur. Alla de brister som präglar en besegrad stab får nu ett oöverträffat uttryck i denna apparat.

”Fascisterna är kalifer för en timme”, skriver Kominterns officiella organ. ”Deras seger är inte varaktig, och kommer snabbt att följas av den proletära revolutionen... Kampen för proletariatets diktatur står på dagordningen i Tyskland.” Apparaten retirerar, överger varenda ställning, förlorar sina egna anhängare, men fortsätter att upprepa att den antifascistiska vägen växer, att stämningen stiger, att man måste vara redo för ett uppror, om inte imorgon så inom några månader. Den besegrade ledarstaben använder optimistiska fraser som ett sätt att bevara sig själv politiskt. Ju djupare det tyska proletariatets inre liv kastas ner i mörker, ju större är riskerna med hycklad optimism: det finns varken fackföreningar, parlamentsval, medlemsavgifter eller tidningar – inga som helst uppgifter som kan bedöma konsekvenserna av en felaktig politik eller störa ledarnas sinnesro.

Den viktigaste motiveringen till ledarnas lugnande prognos är det faktum att Hitler ”inte kommer att infria sina löften”. Som om Mussolini var tvungen att uppfylla sitt fantastiska program för att kunna hålla sig kvar vid makten i mer än tio år! Bluffmakare straffas inte automatiskt med en revolution, utan revolutionen är ett komplicerat socialt fenomen som bara uppstår när en rad historiska villkor är för handen. Vi ska ännu en gång påminna oss om vilka

de är: förvirring och splittring inom de härskande klasserna, missnöje inom småbourgeoisin som har förlorat tron på den existerande samhällsordningen, ökande kampvilja inom arbetarklassen, och slutligen en korrekt politik från det revolutionära partiet – sådana är de omedelbara förutsättningarna för en revolution. Existerar de?

Under de senaste åren har Tysklands besuttna klasser varit indraget i ett grymt och för alla parter förödande krig. Nu har de allihopa – om än med tungt hjärta – underkastat sig fascismen. Fiendskapen mellan jordbrukare och industriägare, liksom mellan olika grupper av industriägare, har inte försvunnit, men vi kan vara övertygade om att den snart kommer att bli reglerad.

Under den senaste perioden har den tyska småbourgeoisin sjudit som en kokande kastrull. Till och med deras nationalistiska fantasier innehöll ett element av samhällelig fara. Nu har småbourgeoisin enats kring en regering som har rest sig dess rygg, och den tyglas av en rent militär organisation som har uppstått i dess mitt. Medelklasserna har blivit samhällets viktigaste stöttepelare. Slutsatsen är obestridlig: vad gäller stor- och småbourgeoisin har förutsättningarna för en revolutionär situation försvunnit i fjärran eller, vilket är samma sak, i en obestämd framtid.

Vad gäller arbetarklassen är situationen lika uppenbar. Om den, på grund av sitt ledarskaps brister, för några månader sedan inte kunde försvara sina mäktiga lagliga positioner mot kontrarevolutionens angrepp, så är den nu, två dagar efter sammanbrottet, oändligt mycket mindre redo för ett angrepp mot fascismens mäktiga lagliga positioner. De materiella och moraliska faktorerna har på ett skarpt och djupgående sätt förändrat styrkeförhållandena till proletariats nackdel. Eller är det fortfarande nödvändigt att bevisa det? Situationen är lika ogynnsam på ledarskapets område: kommunistpartiet existerar inte, apparaten är berövat kritikens friskluft och kvävs av en djup intern strid. I vilken mening kan man då tala om att ”kampen för proletariats diktatur står på dagordningen i Tyskland”? Vad betyder ”dag” här?

Det är inte svårt att förutsäga att man, både uppriktigt och hycklande, kommer att avslöja vår pessimism, vår bristande tilltro till revolutionens skapande krafter, etc. Ynkliga förebråelser! Vi vet lika väl som alla andra att fascismen försvarar en historiskt förlorad sak. Deras metoder kan uppnå imponerande men instabila resultat. Bara klasser som har överlevt sig själva kan kuvas med våld. Men proletariatet har alltid varit samhällets viktigaste produktivkraft. För en tid kan den tillrättavisas, men det går inte att förslava den för alltid. Hitlers lovar att ”omskola” arbetarna, men han tvingas använda pedagogiska metoder som inte ens passar för att träna hundar. Fascismen kommer oundvikligen att bryta nacken mot arbetarnas oförsonliga motstånd. Men hur och när? Allmänna historiska förutsägelser avlägsnar inte politikens brännande fråga: vad måste göras nu, och vad får i synnerhet *inte* göras, för att förbereda och skynda på nationalsocialismens krossande?

Att räkna med att det fascistiska förtrycket och den materiella nöden omedelbart kommer att leda till en revolution tyder på den allra mest vulgära materialism. Givetvis ”bestäms medvetandet av varat”. Men det innebär ingalunda att det finns ett mekaniskt och direkt samband mellan medvetandet och yttre omständigheter. Tillvaron återspeglas i medvetandet i enlighet med medvetandets lagar. Ett och samma objektiva faktum kan få olika, och ibland motsatt, politisk effekt, beroende på den övergripande situationen och föregående händelser. Under mänsklighetens utveckling har förtryck följaktligen ofta framkallat revolutionär ilska. Men efter kontrarevolutionens seger har förtrycket mer än en gång släckt protesternas sista gnista. En ekonomisk kris kan påskynda det revolutionära utbrottet, och det har hänt mer än en gång i historien. Men när krisen drabbar proletariatet efter ett tungt politiskt nederlag, då kan den förvärra sönderfallet. Låt oss vara mer konkreta. Vi förväntar oss inte att en ytterligare förvärring av den industriella krisen kommer att leda till några omedelbara revolutionära resultat.

Förvisso visar historien att en långvarig återhämtning inom industrin ofta *har* givit opportunisterna övertaget inom arbetarklassen. Men efter en lång period av kris och reaktion ökar en uppgång i konjunkturen tvärtom arbetarnas aktivitet, och driver in dem på kampens väg. Vi anser i många avseenden att denna variant är den mest sannolika.

Men för närvarande ligger inte tyngdpunkten på konjunkturella prognoser. Tunga psykologiska svängningar av mångmiljonhövdade massor kräver lång tid: det bör vara vår utgångspunkt. Förändringar av konjunkturen, sammandrabbningar inom de besuttna klasserna, internationella problem, kan och kommer att påverka arbetarna.

Men yttre händelser kan inte helt enkelt upphäva massmedvetandets inre lagar, de tillåter inte arbetarna att genast suddas ut konsekvenserna av nederlaget och på så sätt öppna en ny sida i den revolutionära kampens bok. Även om en synnerligen gynnsam förändring av de inre och yttre villkoren skulle innebära att en vändning började visa sig redan efter en exceptionellt kort tid, låt oss säga ett eller två år, så är frågan om vilken politik vi ska ha densamma under de kommande tolv eller tjugofyra månaderna, allt medan kontrarevolutionen kommer att göra ytterligare erövringar. Utan ett korrekt perspektiv går det inte att utarbeta en realistisk taktik. Det går inte att ha ett korrekt perspektiv om man inte inser att det inte är den proletära revolutionen som för närvarande håller på att mogna i Tyskland, utan att tvärtom den fascistiska kontrarevolutionen fördjupas. Och det är inte samma sak!

Byråkratin, även den revolutionära, glömmar alltför lätt att proletariatet inte bara är ett objekt utan även ett subjekt för politiken. Nazisterna tänker med ett slag mot huvudet förvandla arbetarna till rasismens *homunculi* [bokstavligen ”små män”, används ofta i betydelsen ”okända huvudrollsinnnehavare” - öa]. Kominterns ledarskap tänker sig tvärtom att Hitlers slag kommer att göra arbetarna till lydiga kommunister. Båda uträkningarna är fel. Arbetarna är inte lera i händerna på en krukmakare. De börjar inte om historien på nytt varje gång. De hatar och föraktar nazisterna, och är minst av allt benägna att återgå till den politik som ledde in dem i Hitlers snara. Arbetarna känner sig lurade och förrådade av sina egna ledare. De vet inte vad som behöver göras, men de vet vad man inte ska göra. De är uteslutande plågade och vill bryta sig loss ur den onda cirkeln av förvirring, hot, lögn och skrävel, för att väja åt sidan, ducka, vänta på att stormen blåser över, vila sig från att behöva avgöra frågor som ligger över deras förmåga. De behöver tid för att läka såren efter disillusionen. Det vanliga namnet på detta tillstånd är *politisk likgiltighet*. Massorna faller ner i en argt passivitet. Ett inte så litet antal söker skydd i de fascistiska organisationerna. Man kan givetvis inte jämföra individuella politikernas demonstrativa övergång till fascismens sida med arbetares anonyma inträde i diktaturens tvångsorganisationer. Det förstnämnda handlar om karriärism, det andra att måla sig i skyddsfärg, att underkasta sig bossen. Men det faktum att massor av arbetare byter sida och ställer sig under fanan med hakkorset är ett obestridligt bevis på den känsla av hjälplöshet som har gripit proletariatet. Reaktionen har uppenbarligen trängt djupt in i arbetarklassen. Och det är inte bara för en enda dag.

I detta läge är den högljudda partibyråkratin, som inte har glömt någonting och inte lärt någonting, uppenbarligen politiskt otidsenlig. Arbetarna mår illa av den officiella ofelbarheten. Apparaten blir alltmer isolerad. Arbetarna vill inte först piskas av Hitlers knutpiska, och sedan dessutom av den skrävande optimismens knutpiska. De vill höra sanningen. Den skriande motsättningen mellan de officiella perspektiven och de verkliga förhållandena demoraliserar bara de avancerade arbetarna ännu mer.

Det som kallas massornas *radikalisering* är en komplicerad molekylär process i det kollektiva medvetandet. För att hitta tillbaka till vägen måste arbetarna först av allt förstå vad som har hänt. Det är otänkbart med en radikaliserings utan att massorna har tillgodogjort sig sitt eget nederlag – eller att åtminstone förtruppen kritiskt har omvärderat historien och höjt sig över nederlaget till ett nytt skede.

Denna process har fortfarande inte påbörjats. Mellan de optimistiska utropen tvingas apparatens press själv medge att nazisterna inte bara fortsätter att stärka sina ställningar i byarna, och underblåser böndernas hat mot arbetarna så att det blir vitglödande, utan även att utrensningarna av de sista arbetarkommunisterna fortsätter inom industrin, dessutom utan att det görs något motstånd. Inget av detta är oväntat. Den sida som besegras får bära konsekvenserna av nederlaget.

I sin jakt efter ett stöd för sina optimistiska perspektiv kastar sig byråkratin inför dessa fakta, från sin naturliga subjektivism till en fullständig fatalism. Även om stämningarna bland massorna är på nedgång, säger de lugnande, så kommer hitlerismen ändå snart att explodera som ett resultat av sina egna motsättningar. Så sent som igår ansåg de att alla partier i Tyskland – från nazisterna till socialdemokratin – bara var olika varianter på fascismen och genomförde samma program. Nu sätter de allt sitt hopp till motsättningar inom fiendelägret.

Misstagen i de nya politiska kalkylerna är inte mindre grova än de gamla. De gamla kapitalistiska partiernas ”motstånd” mot nazisterna är bara det instinktiva motstånd som en sjuk person gör när en frisör eller armékirurg drar ut hans ruttna tand. Polisen har exempelvis ockuperat det tyska Nationalistpartiets lokaler. Händelserna förlöper enligt schemat. Konflikten mellan Hugenberg och Hitler kommer bara att vara en episod på vägen mot att all makt samlas i Hitlers händer. För att kunna fullfölja sin uppgift måste fascismen smälta samman med statsapparaten.

Troligen är många av fascisternas fotfolk redan missnöjda: de fick inte ens plundra som de ville. Men oavsett hur skarpt detta missnöje kan bli, så kan det inte bli en verklig politisk faktor. Regeringsapparaten kommer att en efter en krossa de bångstyriga vaktgarderna, ombilda de opålitliga avdelningarna, muta topparna. Det är allmänt sett helt oundvikligt att småbourgeoisins breda massor kommer att lugna ner sig. Innan de av fascismen förrådda underskikten återgår till sin bontentillvaro kan det i vissa fall föregås av utbrott av missnöje. Men att förvänta sig självständiga revolutionära initiativ från detta håll är hursomhelst uteslutet.

De nationalsocialistiska fabrikskommittéerna beror oändligt mycket mindre på arbetarna än vad de reformistiska fabrikskommittéerna gjorde på sin tid. I händelse av ett spirande återuppvaknande kan förvisso till och med de fascistiska fabrikskommittéerna bli stödjepunkter för arbetarklassens framryckning. 9 januari 1905 blev de arbetarorganisationer som den tsaristiska ochranan hade skapat under en dag en hävstång för revolutionen.¹ Men nu, när de tyska arbetarna genomlider smärtsamma besvikelser och förnedring, vore det absurt att förvänta sig att de kommer att inleda en verklig kamp under de fascistiska byråkraternas ledning. Fabrikskommittéerna kommer att utses uppifrån och formas till organ för att förråda och förtrycka arbetarna.

Vi får inte lura oss själva! Ett nederlag som skyls över med illusioner innebär en katastrof. Räddningen utgörs av klarhet. Endast en skoningslös kritik av alla misstag och fel kan förbereda den stora hämnden.

Det får anses bevisat av erfarenheterna att den tyska fascismen arbetar i ett högre tempo än den italienska fascismen – inte bara därför att Hitler kan dra nytta av Mussolinis erfarenheter, utan framförallt på grund av samhällsstrukturens högre nivå i Tyskland och landets mycket skarpare motsättningar. Utifrån detta kan man dra slutsatsen att den regerande nationalsocialismen kommer att bli snabbare förbrukad än sin italienska föregångare. Men även om den förfaller och faller sönder, så kan inte nationalsocialismen falla av sig själv. Den måste störtas. Det går inte att ändra den politiska regimen i dagens Tyskland utan ett uppror.

1 **Ochranan** var den tsaristiska hemliga polisen. Under Sergej Zubatov drev ochranan en sorts ”polissocialism”, och organiserade fackföreningar under polisens beskydd som en förebyggande åtgärd. Dessa fackföreningar blev kärnan i rörelsen för generalstrejken 1905.

För närvarande finns det förvisso inga direkta och omedelbara framtidsutsikter om ett sådant uppror, men oavsett vilka omvägar utvecklingen kommer att ta, så måste de oundvikligen leda till ett uppror.

Som bekant är inte småbourgeoisin förmögen till en självständig revolutionär politik. Men småbourgeoisins politik och stämningar är ingalunda helt betydelselösa för ödet som drabbar den regim som har upprättats med dess hjälp. Precis som medelklassernas besvikelser och missnöje redan har förvandlat den italienska fascismen, kommer de att omvandla nationalsocialismen från en folkrörelse till en polisapparat. Oavsett hur stark den må vara i sig själv, så kan inte apparaten ersätta att den levande kontrarevolutionen genomtränger samhällets alla porer. Fascismens byråkratiska degenerering innebär därför början till slutet för den.

Men i detta skede måste en ny svårighet visa sig. Under inverkan från nederlaget växer proletarietets återhållsamma tendenser. Arbetarna blir försiktiga, misstroagna och avvaktande. Även om reaktionens mest våldsamma utbrott har upphört, så är den fascistiska statens hårda lava en alltför hotfull påminnelse om vad som har hänt. Sådan är den politiska situationen i dagens Italien. För att låna från ekonomins begreppsvärld, kan man säga att den småborgerliga reaktionens besvikelse och missnöje förbereder den tidpunkt då arbetarrörelsens svåra *kris* kommer att övergå i en *depression*, som därefter i ett visst läge kommer att lämna plats för en *återhämtning*. Det är fullständigt meningslöst att redan nu försöka förutsäga hur och när och under vilka paroller denna återhämtning kommer att inledas: den ekonomiska utvecklingens olika skeden är alltid ”oväntade”, och det gäller ännu mer den politiska utvecklingens stadier.

För en organism som just har genomgått en allvarlig sjukdom är det särskilt viktigt med en riktig behandling. Precis som för de arbetare som har blivit överkörda av fascismens ångvält, kommer en äventyrspolitisk taktik oundvikligen att orsaka ett återfall i apati. En alltför tidig aktiespekulation leder således ofta till att krisen återuppstår. Exemplet Italien visar att ett tillstånd av politisk depression kan dra ut i årtal, speciellt om det politiska ledarskapet är felaktigt. En riktig politik kräver att proletariet inte påtvingas en felaktig marschrukt, utan att perspektiven och parollerna för kampen hämtas ur rörelsens levande dialektik. Gynnsamma yttre stimuli kan avsevärt förkorta processens olika stadier: det är inte alls nödvändigt att depressionen behöver vara i flera år som i Italien. Men det går inte att hoppa över de grundläggande stadier då massorna reser sig. Att skynda på utan att försöka hoppa över – däri ligger det revolutionära ledarskapets hela konst! När arbetarrörelsen väl har slitit sig loss från fascismens blytungta barlast, så kan den på relativt kort tid bli mycket omfattande. Först därefter, och endast under proletarietets ledning, kan småbourgeoisins missnöje få en progressiv politisk roll och återupprätta en gynnsam situation för den revolutionära kampen.

De härskande klasserna måste ta itu med den andra sidan av denna process. När den fascistiska staten har förlorat stödet inom småbourgeoisin, så kommer den att bli en mycket otillförlitlig förtryckarapparat. Kapitalets politiker kommer att bli tvungna att nyorientera sig. Motsättningarna inom de besuttna klasserna kommer att bryta fram till ytan.

När Hitler ställs inför massor som går på offensiven, så kommer han att märka att hans eftertrupp är opålitlig. En omedelbart revolutionär situation kommer alltså att uppstå, och förbåda nationalsocialismens sista timme.

Men innan proletariet kan ställa sig dessa stora uppgifter måste den göra en balansräkning över historien. Denna balansräknings mest allmänna formulering är: de gamla partierna har gått under. En liten minoritet av arbetarna säger redan: det är nödvändigt att förbereda ett nytt parti. Socialdemokratins motbjudande slapphet och den officiella pseudobolsjevismens kriminella oansvar kommer att brännas upp i kampens lågor. Herrar nazister har talat om en

ras av krigare. Timmen kommer att slå då fascismen kommer att drabba samman med en oövervinnlig ras av revolutionära kämpar.

Del 6. För en ny International

Trotskij's förslag i mars att vänsteroppositionen skulle överge perspektivet att reformera KPD och inse behovet att bygga ett nytt parti i Tyskland, utgjorde en skarp sväng i hans tänkande och i den metod som hade väglett vänsteroppositionen ända sedan dess bildande som en definitiv tendens i Sovjetunionen nästan tio år tidigare. Men efter en diskussion inom och mellan de olika sektionerna, antog vänsteroppositionen förändringen. Vid denna tidpunkt, i juli 1933, förde Trotskij fram ytterligare ett förslag.

Komintern hade inte bara försökt dölja den ödesdigra politik som den hade fört i Tyskland, anmärkte han, utan inte ett enda av de partier som var anslutna till Komintern hade protesterat mot politiken, sedan händelseutvecklingen hade visat hela världen att den var brottsligt bankrutt. Inte ett enda av Kominterns partier hade ifrågasatt politiken eller ens krävt en diskussion om händelserna i Tyskland. Det innebar att de alla bar ett politiskt ansvar för vad som hade hänt. Därför, sa han, var vänsteroppositionen tvungen att helt och hållet överge försöken att reformera Kommunistiska internationalen och dess partier. Den måste nu förkunna behovet att bygga en ny International.

De argument som Trotskij lade fram i de två artiklar från juli som återges här, diskuterades och godtogs och utgjorde grunden för vänsteroppositionens agerande och den bredare rörelse för Fjärde internationalen som efterträdde den. (Med ett undantag: i den andra av dessa artiklar ansåg Trotskij, att även om det var nödvändigt att bygga ett nytt leninistiskt parti i Sovjetunionen, så var det fortfarande möjligt att reformera sovjetstaten – det vill säga återupprätta arbetardemokratien och en internationalistisk inriktning utan att behöva göra en revolution i Sovjetunionen. Några månader senare blev både Trotskij och oppositionen överens om att sovjetstaten i grunden inte kunde reformeras annat än med hjälp av en revolution – även om det, eftersom den fortfarande var en arbetarstat, bara behövdes en politisk och inte en social revolution.)

Så, precis som händelserna i Tyskland 1923 bidrog till framväxten av vänsteroppositionen, blev händelserna i Tyskland 1933 den tändande gnistan till att oppositionen omvandlades till kärnan i den Fjärde internationalen.

”Det är nödvändigt att bygga kommunistpartier och en international på nytt”, som undertecknades med pseudonym, fanns i *Oppositionsbulletinen*, nr 36-37, oktober 1933, och översattes till engelska i *The Militant*, 14 oktober 1933. Texten här är översatt efter en engelsk nyöversättning som John G Wright gjorde till tidskriften *Fourth International*, juli 1943.

”Det är omöjligt att stanna i samma 'International' som Stalin, Manuilskij, Lozovskij & company” fanns, undertecknad med pseudonym, i *Oppositionsbulletinen*, nr 36-37, oktober 1933, och översattes till engelska i *The Militant*, 21 oktober 1933. Trotskij hade fått visum för att bo i Frankrike, och artikeln skrevs ombord på det italienska skeppet *Bulgaria*, på väg från Turkiet till Marseilles.

Kapitel 21. Det är nödvändigt att bygga kommunistpartier och en international på nytt (15 juli 1933)

Engelsk originaltitel: *It is Necessary to Build Communist Parties and an International Anew*

Översättning: *Per-Erik Gustafsson*

Först publicerad i *Fjärde Internationalen* 4/88

Inriktningen på att reformera Komintern

Från dagen den bildades har Vänsteroppositionen sett som sin uppgift att reformera Komintern, att återuppliva den genom marxistisk kritik och internt fraktionsarbete.

I en rad länder framför allt Tyskland, har de senaste årens händelser med överväldigande styrka visat den ödesdiga karaktären hos den byråkratiska centrismens politik. Men den stalinistiska byråkratin, beväpnad med extraordinära resurser, har inte utan framgång lyckats ställa sin kasts intressen i motsättning till den historiska utvecklingens krav. Resultatet har blivit att Kominterns utveckling har löpt, inte mot återuppväckelse utan mot sönderfall och splittring.

Men inriktningen på ”reformering”, tagen som helhet, var inte något misstag: Den representerade ett nödvändigt steg i utvecklingen av den marxistiska grenen av Komintern; Den gav ett tillfälle att träna kadrer av bolsjevik-leninister; och det var inte utan att den lämnade sina spår i arbetarrörelsen i sin helhet. Den stalinistiska byråkratins politik stod under den här perioden ständigt under Vänsteroppositionens tryck. De progressiva åtgärder som Sovjetregeringen anammade, och som motverkade Thermidor-offensiven, var bara partiella och senkomna lån från Vänsteroppositionen. Liknande manifestationer, dock i mindre skala, kunde iaktas i alla Komintern-sektioners verksamhet.

Det ska tilläggas att graden av degeneration hos ett revolutionärt parti, som regel inte kan bestämmas i förväg, baserat på enbart på symptom. Faktiska bekräftelser i form av händelser är oersättliga. Förra året var det ännu teoretiskt omöjligt att betrakta det som absolut uteslutet att Bolsjevik-leninisterna, på grund av klasskampens skärpning, skulle lyckas med att förmå Komintern att ta upp kampen mot fascismen. Det samtidiga försöket av SAP i Tyskland att inta en oberoende hållning, fick inget inflytande på händelseutvecklingen, därför att massorna – i det kritiska ögonblicket – väntade på signaler från sina gamla organisationers politiska ledarskap. När Vänsteroppositionen bedrev fraktionspolitik och skolade sin kadrer i erfarenheterna av den politiken, dolde vi dock aldrig – för oss själva eller andra – att ett nytt nederlag för proletariatet som en följd av centrismen, oundvikligen skulle få en avgörande betydelse, och skulle i sin tur kräva en drastisk omprövning av vårt ställningstagande i frågan: fraktion eller parti?

Bytet av inriktning

Det farligaste som kan hända i politiken är att man blir fånge i sina egna paroller – de som var giltiga igår men tömda på innehåll idag. Teoretiskt sett lämnade KPDs kollaps fortfarande två vägar öppna för den stalinistiska byråkratin: Antingen en total omvärdering av politiken och styret; Eller tvärtom, en fullständig strypning av alla tecken på liv i Kominterns sektioner. Vänsteroppositionen leddes av denna teoretiska möjlighet när den, efter att ha lyft fram parollen om ett nytt parti i Tyskland, lämnade frågan öppen om Kominterns öde. Det var

emellertid uppenbart att de kommande veckorna skulle ge ett svar och alltför lite hopp om att det skulle bli ett gynnsamt sådant.

Allt som hänt sedan den 5 maj – Resolutionen från EKKIs presidium om situationen i Tyskland; Alla sektioners tysta acceptering av denna skamliga resolution; Den anti-fascistiska kongressen i Paris; Den officiella linjen från KPDs centralkommitté i exil; Det österrikiska kommunistpartiets öde; Det bulgariska kommunistpartiets öde; etc -allt detta vittnar slutgiltigt att ödet, för inte bara KPD utan också för hela Komintern, bestämdes i Tyskland.

Ledarskapet i Moskva hade inte bara proklamerat den politik som ledde till Hitlers seger som ofelbar, de hade också förhindrat all diskussion om vad som hade hänt. Detta skamliga förbud blev inte kränkt eller förkastat. Inga nationella kongresser; inga internationella kongresser; inga diskussioner på partinivå; inga diskussioner i pressen! En rörelse som inte vaknar när fascismen dundrar fram, och som fogligt underkastar sig sådana kränkande handlingar från byråkratins sida, demonstrerar därmed att den är död och att ingenting någonsin kan återuppväcka den. Att säga detta öppet och officiellt är vår direkta plikt gentemot proletariatet och dess framtid. I allt vårt kommande arbete är det nödvändigt att ha som utgångspunkt den officiella Kommunistiska Internationalens kollaps.

Realism kontra pessimism!

Det faktum att två partier, det socialdemokratiska och det kommunistiska, vilka växte fram med 50 års mellanrum och båda utgick från den marxistiska teorin och proletariatets klassintressen, kunde nå ett så sorgligt slut – det ena genom totalt förräderi, det andra genom bankrutt – kan skapa pessimistiska stämningar även bland avancerade arbetare. ”Var finns garantin att inte en ny revolutionär grupp går samma öde till mötes?” De som kräver garantier i förväg borde i allmänhet hålla sig borta från revolutionär politik. Orsakerna till socialdemokratins och den officiella kommunismens fall måste sökas, inte i marxistisk teori eller i bristande kvalitet hos de som tillämpade den, utan i de konkreta förutsättningarna i den historiska processen. Det är inte frågan om att ställa abstrakta principer mot varann. Det handlar istället om levande sociala krafterns kamp – med dess ofrånkomliga upp- och nedgångar, dess organisationers förfall, där hela generationer går förlorade, och nödvändigheten som därför uppstår att mobilisera nya krafter på ett nytt historiskt stadium. Det finns ingen utstakad väg för proletariatets revolutionära uppsving. Med de ofrånkomliga uppehållen och partiella reträtterna, är det nödvändigt att gå framåt på en väg korsad av oräkneliga hinder och täckt av det förflutnas spillror. De som skräms av detta borde stiga åt sidan.

Men hur kan man förklara att vår gruppering, vars analys och prognos har bekräftats av den verkliga utvecklingen, växer så sakta? Orsaken måste sökas i klasskampens utveckling. Fascismens seger tar sitt grepp om tiotals miljoner. Politiska prognoser når bara tusentals eller tiotusentals, vilka dessutom känner trycket från miljonerna. En revolutionär tendens kan inte skörda stora segrar samtidigt som proletariatet lider enorma nederlag. Men det utgör inget försvar för att stå handfallen. Just i perioder av ebb formas och härdas kadrer vilka senare kommer att kallas att leda massorna i ett nytt angrepp.

Nya vändningar

De försök att skapa ett ”andra parti” eller den ”Fjärde Internationalen” som har gjorts mer än en gång i det förflutna, sprang fram ur den sektaristiska erfarenheten hos isolerade grupper som var ”desillusionerade” på bolsjevismen, och som följaktligen misslyckades varje gång. Vi tar inte vårt eget ”missnöje” eller vår ”desillusionering” som utgångspunkt, utan klasskampens objektiva utveckling. Alla omständigheter i den proletära revolutionens utveckling

kräver obönhörligt en ny avantgardeorganisation och ger också de nödvändiga förutsättningarna för det.

Upplösningen av socialdemokratien pågår nu parallellt med Kominterns kollaps. Hur djupgående reaktionen inom proletariatet än är, så måste hundratusentals arbetare i hela världen redan fråga sig hur den framtida klasskampen och en ny organisering av krafterna kommer att se ut. Ytterligare hundratusentals kommer att ansluta sig till dem i en nära framtid. Att begära av dessa arbetare, av vilka en del lämnade Komintern i förtrytelse medan en majoritet inte tillhörde Komintern ens i dess bästa år, att de följer den stalinistiska byråkratins ledarskap som är oförmögen att glömma eller lära någonting, är att ägna sig åt donquijoteri och att hindra det proletära avantgardets formering.

Otvivelaktigt kommer det, bland de stalinistiska organisationernas medlemmar, att återfinnas ärliga kommunister som kommer att hälsa vår nya linje med rädsla och till och med ilska. En del av dem kommer kanske tillfälligt överge en sympatisk inställning till oss för en fientlig. Men det är nödvändigt att inte låta sig ledas av sentimentala och personliga överväganden, utan på masskriterier.

Samtidigt som hundratusentals och miljoner arbetare, speciellt i Tyskland, lämnar kommunismen delvis för fascismen och huvudsakligen in i likgiltighet, går tiotusentals socialdemokratiska arbetare, påverkade av samma nederlag, åt vänster – till kommunismen. Det kan här, emellertid, inte bli tal om att de accepterar det hopplöst misskrediterade stalinistiska ledarskapet.

Ända till nu har dessa vänstersocialistiska organisationer varit emot oss pga vår vägran att bryta med Komintern och bygga självständiga partier. Denna viktiga oenighet är nu borta pga händelseutvecklingen. Därför har diskussionen om formella organisatoriska frågor övergått till det programmatiska, politiska planet. Det nya partiet kan växa större än det gamla bara om det, genom att stå fast vid besluten vid Kominterns fyra första kongresser, är kapabelt att i sitt program, strategi, taktik och organisation ta hänsyn till de senaste tio årens förfärliga läxa.

Bolsjevik-leninisterna måste delta i öppna diskussioner med de revolutionära socialistiska organisationerna. Som grund för diskussionerna ska vi föreslå de elva punkter som antogs av vår förkonferens (efter en ändring av punkten om "fraktion och parti" enligt de nuvarande tesernas anda). Vi är givetvis beredda på att diskutera alla andra programmatiska förslag omsorgsfullt och på ett kamratligt sätt. Vi måste och skall visa att principiell oförsonlighet inte har någonting med sektarisk snobbism att göra. Vi ska visa att marxistisk politik består i att få reformistiska arbetare attraherade av revolutionära tankar, och inte i att förskjuta revolutionära arbetare till fascismen.

Formeringen av starka revolutionära organisationer i flera länder -organisationer befriade från allt ansvar för de reformistiska och centristiska byråkraternas brott och misstag och beväpnade med det marxistiska programmet och ett klart revolutionärt perspektiv – kommer att starta en ny era i världsproletariatets utveckling. Dessa organisationer kommer att attrahera alla de genuina kommunistiska element som ännu inte kan få sig själva att bryta med stalinistbyråkratin, och ännu viktigare, de kommer gradvis att samla den unga generationen arbetare under sin fana.

Sovjetunionen och SUKP

Sovjetunionens existens, trots den mycket långt gångna degenereringen av arbetarstaten, förblir ännu ett faktum av omätbar revolutionär betydelse. Sovjetunionens sammanbrott skulle leda till en fruktansvärd reaktion i hela världen, kanske för decennier framöver. Kampen för att bevara, rehabilitera och stärka den första arbetarstaten hänger oupplösligt ihop med världsproletariatets kamp för den socialistiska revolutionen.

Den stalinistiska byråkratins diktatur växte fram som ett resultat av Sovjetunionens efterblivenhet (böndernas flertal) och den proletära revolutionens tröghet i väst (frånvaron av oberoende revolutionära proletära partier). Den ledde i sin tur inte bara till degenerationen av proletariatets diktatur i Sovjetunionen, utan också till en fruktansvärd försvagning av det proletära avantgardet i hela världen. Motsättningen mellan Sovjetstatens progressiva roll och stalinistbyråkratins reaktionära roll, är en av många manifestationer av "lagen om den ojämna utvecklingen". I vår revolutionära politik måste vi ta denna historiskt givna motsättning som vår utgångspunkt.

Sovjetunionens så kallade vänner (vänsterdemokrater, pacifister, Brandleriter, och dylika) upprepar Kominternfunktionärernas argument att kampen mot den stalinistiska byråkratin, främst kritiken av dess falska politik, "är kontrarevolutionär". Det är byråkratins politiska lakejers ståndpunkter, men aldrig en revolutionärs. Sovjetunionens kan försvaras både internt och externt enbart med hjälp av en korrekt politik. Alla andra överväganden är antingen sekundära eller helt enkelt lögn.

Det nuvarande SUKP är inte ett parti, utan en dominerande apparat, kontrollerad av en okontrollerad byråkrati. Både inom och utom SUKP pågår omgrupperingar av de spridda styrkor från dess grundläggande delar: det proletära och det Thermidorianskt-Bonapartistiska. Över båda dessa står den centristiska byråkratin som för ett utrotningskrig mot Bolsjevik-leninisterna. Även om de då och då hamnar i starka konflikter med sina halv-allierade, Thermidorianerna, så banar stalinisterna väg för dem genom att krossa, strypa och korrumpera Bolsjevikpartiet.

Om Sovjet inte kan nå socialismen utan en proletär revolution i väst, så kommer inte de ryska Bolsjevik-leninisterna med bara sina egna styrkor, att kunna återskapa Bolsjevikpartiet och rädda proletariatets diktatur utan återuppbygget av en genuin proletär international.

Sovjetunionen och Komintern

Att försvara Sovjetunionen mot hotet om militär intervention har blivit en uppgift mer akut än någonsin. De officiella sektionerna av Komintern är lika impotenta i det här sammanhanget som alla andra. I deras munnar har försvaret av Sovjet blivit en rituell fras, tömd på allt innehåll. Kominterns otillräcklighet döljs av ovärdiga komedier, som antikrigskongressen i Amsterdam och antifascistkongressen i Paris. Kominterns faktiska motstånd mot imperialisternas militära intervention kommer att visa sig var ännu mer otillräckligt än dess motstånd mot Hitler. Att hysa några illusioner i det fallet vore att gå med förbundna ögon mot en ny katastrof. Det aktiva försvaret av Sovjet kräver genuint revolutionära organisationer, oberoende av stalinistbyråkratin, stående på egna ben och med stöd från massorna.

Grundandet och tillväxten av sådana revolutionära organisationer, deras kamp för Sovjetunionen, deras konstanta beredvillighet till en enad front med stalinisterna mot intervention och kontrarevolution -allt detta kommer att ha en enorm betydelse för Sovjetrepublikens interna utveckling. Stalinisterna kommer, om de behåller makten, att få allt mindre möjligheter att slingra sig undan den enade fronten när farorna, både inhemska och utländska, blir alltmer akuta och när världsproletariatets oberoende organisation blir en starkare kraft. De nya styrkeförhållandena kommer att försvaga byråkratins diktatur, och stärka Bolsjevik-leninisterna i Sovjetunionen och uppvisa ett långt bättre perspektiv för arbetarrepubliken i dess helhet.

Bara skapandet av en marxistisk international, totalt oberoende av den stalinistiska byråkratin och i politisk konfrontation med den, kan rädda Sovjetunionen från kollaps genom att binda samman dess öde med ödet för den världsomfattande proletära revolutionen.

”Likvidationism”

Byråkratiska kvacksalvare (och deras lakejer t ex Brandleriterna) talar om vår ”likvidationism”. De repeterar aningslöst och samvetslöst ord tagna ur bolsjevikernas gamla vokabulär. Likvidationism var beteckningen på den tendens som, under ”konstitutionell” tsarism, förnekade behovet av ett illegalt parti. De ville ersätta revolutionär kamp med kontrarevolutionär ”laglighet”. Vad har vi gemensamt med likvidatorerna? I det här sammanhanget är det mycket mer lämpligt att påminna om ultimativerna (Bogdanov, m fl), som fullt ut förstod behovet av en illegal organisation men gjorde om den till ett instrument kännetecknat av en hopplöst felaktig politik. Efter krossandet av revolutionen såg de som den första uppgiften att förbereda ett väpnat uppror. Lenin tvekade inte att bryta med dem, trots att det fanns en hel del oklanderliga revolutionärer bland dem. (De bästa av dem återvände senare till Bolsjevikerna).

Lika falska till karaktären är stalinisternas (och deras lakejer Brandleriternas) påståenden om att Vänsteroppositionen håller på att åstadkomma en ”augustikonferens” mot ”bolsjevism”. Här hänvisas det till ett försök 1912 (ett av många) att ena Bolsjeviker och Mensjeviker. (Låt oss komma ihåg att Stalin gjorde ett sådant försök, men inte i augusti 1912 utan i mars 1917!). För att den analogin ska ha minsta mening, vore det nödvändigt för det första att erkänna den stalinistiska byråkratin som bolsjevismens bärare; För det andra vore det nödvändigt för oss att ställa frågan om enandet av Andra och Tredje Internationalerna. Det går inte att prata om vare sig det ena eller det andra! Kvacksalvarnas analogi är avsedd att dölja det faktum att de brandleritiska opportunisterna försöker ställa in sig hos de stalinistiska centristererna på en grund av ömsesidig amnesti, medan Bolsjevik-leninisterna ställer sig uppgiften att bygga det proletära partiet på en principiell grund, prövad i de största slagen, segrarna och förlusterna, i den imperialistiska epoken.

På den nya vägen

Syftet med dessa teser är anmoda kamraterna att stryka över det avslutade historiska skedet, och att skissa nya perspektiv att arbeta efter. Men det som sagts ovan innebär inte att de omedelbart förestående praktiska uppgifterna, de konkreta förändringarna i politiken, eller tempot och metoden att slå in på den nya vägen, skulle vara förutbestämda. Bara efter att en principiell enighet har blivit säkrad med avseende på de nya perspektiven – och våra tidigare erfarenheter säger mig att vi kommer att uppnå en sådan enighet – kommer det ställas konkreta taktiska frågor på dagordningen, tillämpliga på förhållandena i varje särskilt land.

I vilket fall är det som står under diskussion nu inte en omedelbar proklamation av nya partier och en oberoende International, utan förberedelserna för dem. Det nya perspektivet kännetecknas framförallt av att allt prat om ”reformer” och kraven på att återupprätta de oppositionella i de officiella partierna, måste överges då de är utopiska och reaktionära. Det dagliga arbetet måste anta en oberoende karaktär, bestämd av våra egna möjligheter och styrkor och inte de formella kriterierna på en ”fraktion”. Vänsteroppositionen upphör totalt med att känna sig, och agera som, en ”opposition”. Den blir en oberoende organisation som banar sin egen väg. Den bygger inte bara sina egna fraktioner i de socialdemokratiska och stalinistiska partierna, utan genomför också oberoende arbete bland partilösa och oorganiserade arbetare. Den skapar sin egen bas i fackföreningarna, oberoende av den stalinistiska byråkratins fackliga politik. Den deltar i valen under egen fana, när omständigheterna är gynnsamma för det. I förhållandet till reformistiska och centriska arbetarorganisationer (inklusive de stalinistiska) vägleds den av generella principer om enhetsfrontspolitik. Framför allt tillämpar den enhetsfrontspolitiken i syfte att försvara Sovjet mot intervention utifrån och kontrarevolution inifrån.

Översättning: Per-Erik Gustafsson

Kapitel 22. Det är omöjligt att stanna i samma "International" som Stalin, Manuilskij, Lozovskij & company. (Ett samtal.) (20 juli 1933)

A: Det är dags att bryta med Moskvas karikatyr till International. Vi kan inte ens bära skuggan av ansvar för stalinisterna. Vi har varit väldigt försiktiga och tålmodiga med Komintern, men det finns en gräns för allt: nu då Hitler inför hela världen har placerats vid makten av Wels å ena sidan och Stalin å den andra, nu då Komintern trots katastrofen har förklarat att dess politik är ofelbar – då kan ingen människa vid sina sinnens fulla bruk längre hoppas på att denna klick kan "reformeras".

B: Förvisso inte klicken, men Komintern i sin helhet?

A: Man ska inte låta sig luras av allmänna fraser. "Komintern i sin helhet" är en abstraktion, för att inte säga en tom fras. Den stalinistiska klicken har kontrollen. Det har inte hållits någon kongress på sex år. Vem har trampat på stadgarna? Klicken. Med vilken rätt? Med troninkräktarens rätt. Inte en enda sektion, inte en enda lokalorganisation, inte en enda tidning har vågat andas ett ord om behovet av en internationell kongress. Det betyder faktiskt att ödet för "Komintern i sin helhet" ligger i händerna på en oansvarig klick.

B: Det går inte att förneka, men var inte saker och ting sådana för ett år sedan, när vi fortfarande höll fast vid parollen att reformera Komintern?

A: Nej. Saker och ting var inte sådana. För ett år sedan gick det fortfarande att hoppas på att situationen i Tyskland gick att rädda. Vi gjorde allt i vår makt för att belysa logiken i situationen. Om Komintern hade varit en livskraftig organisation, skulle dess ledarskap inte ha kunnat undvika att höra händelsernas röst: det går inte att tänka sig en kraftfullare röst. Och om Komintern var döv denna gång, så betyder det att den är ett lik. I ytterligare ett avseende har det ägt rum en avgörande förändring: förra året existerade fortfarande det tyska kommunistpartiet. Under de stora händelsernas virvel måste det fortfarande räkna med arbetarmassorna. Ända fram till sanningens ögonblick fanns det en viss rätt att hoppas på att utvecklingen av massornas kamp inte bara skulle få Thälmanns centralkommitté, utan även Stalin-Manuilskijs presidium, att vända om. Det skedde inte. Av det tyska kommunistpartiet återstår bara en apparat som för varje dag blir allt svagare och alltmer isolerad från massorna. Vi har nått en punkt där centralkommittén till och med förbjuder de lokala illegala organisationerna att publicera egna artiklar och appeller: lokalkommittéernas enda plikt är att återge Manuilskijs och Heckerts uppenbarelser.¹ För dessa människor utgör minsta tankeverksamhet en dödlig fara. För dem är inte Hitlers seger egentligen ett "nederlag", ty den har befriat dem från all kontroll underifrån... Men nu när Kominterns starkaste parti har lämnat scenen, finns det absolut inga medel, ingen hävstång, med vilken man kan påverka klicken som styr Komintern.

B: Kan man tala om det tyska kommunistpartiet som Kominterns *starkaste* parti? Har du inte glömt Sovjetunionens kommunistiska parti?

A: Nej, jag har inte glömt bort det. Även om man skulle hålla med om att SUKP är ett parti (inom SUKP:s administrativa kadrer, som byts ut i enlighet med klickens vilja, kämpar i själva verket flera partier dolt mot varandra), så är detta parti hursomhelst inte en aktiv sektion i Komintern. De sovjetiska arbetarna har ingen aning om vad som händer med den proletära rörelsen i väst: de får inte reda på någonting, eller, ännu värre – de blir skamligt lurade. Inom själva politbyrån, i dess nuvarande sammansättning, finns det inte en person som känner till arbetarrörelsens liv och strömningar i de kapitalistiska länderna.

¹ **Fritz Heckert** var KPD:s representant med uppgift att rapportera om situationen i Tyskland vid EKKI:s möte 1 april 1933. Heckert hyllade lydigt Stalin och fördömde Trotskij, "Hitlers sammansvurne", och EKKI skrev lydigt under på KPD:s politik "före såväl som efter statskuppen".

Parollen att ”reformera” Komintern var ingen tom fras för oss. Vi räknade med reformeringen som en realitet. Utvecklingen har blivit den värsta möjliga. Just därför måste vi förkunna att reformpolitiken är fullständigt uttömd.

B: Ska vi alltså låta den centristiska byråkratin ärva Kominterns fana?

A: Man ska inte låta sig vilseledas av tvetydiga formuleringar. Vad menar man med en fana? Ett program? Men det är längesedan vi förkastade det program som antogs av sjätte kongressen som en skadlig blandning av opportunism och äventyrspolitik. Under flera år räknade vi med att man, på grundval av lärdomarna från händelseutvecklingen, skulle kunna förändra Kominterns program med interna medel. Precis som möjligheten till ”reformer”, har även denna möjlighet försvunnit. Mot Kominterns bedrövliga, eklektiska program måste vi ställa vårt marxistiska program.

B: Och Kominterns fyra första kongresser?

A: Givetvis överger vi inte dem, speciellt eftersom stalinisterna för längesedan har förkastat dem och överlämnat dem till oss. Vi kommer att bygga vårt program på de grundvalar som slogs fast av de fyra första kongresserna: det är en oklanderlig marxistisk grund, det är vår grund. Enbart vänsteroppositionen har översatt de tio senaste årens lärdomar till marxistiska termer. Vår internationella förkongress har sammanfattat dessa lärdomar i elva punkter. Men en punkt har utelämnats från denna sammanfattning. Förkongressen sammanträdde innan den avgörande prövning som historien utsatte Komintern för hade ägt rum. Kominterns fullständiga och slutgiltiga sammanbrott återspeglas inte i förkongressens beslut. Det måste kongressen göra. I allt övrigt är förkongressens beslut helt och fullt giltiga. De fyra första kongressernas viktigaste dokument plus vänsteroppositionens elva punkter – det är de grundläggande delarna i den Kommunistiska internationalens verkliga program.

B: Trots allt kommer våra motståndare säga att vi förkastar Lenins fana.

A: Det har våra motståndare ropat länge, och allt högre ju mer de har trampat bolsjevismens arv i smutsen. För vår del ska vi säga till arbetarna i hela världen att vi tar på oss att försvara Marx' och Lenins fana, att fortsätta och utveckla deras arbete i oförsonlig kamp inte bara mot de reformistiska förrädarna – det är självklart – utan också mot bolsjevismens centristiska förfälskare, de som har bemäktigat sig Lenins fana, de som har organiserat nederlag och kapitulation och ödelagt den proletära förtruppen: stalinisterna.

B: Vad ska då hända med SUKP? Vad ska göras med Sovjetunionen? Kommer inte motståndarna att säga att vi anser att arbetarstatens framsteg har gått förlorade och att vi förbereder ett väpnat uppror mot sovjetregeringen?

A: Givetvis kommer de att säga det. De har de redan gjort ett bra tag. Vad kan de annat säga för att rättfärdiga sina förföljelser mot bolsjevikleninisterna? Men vi vägleds inte av våra motståndares falska anklagelser, utan av klasskampens verkliga förlopp. Oktoberrevolutionen med bolsjevikpartiet i ledningen skapade arbetarstaten. Nu existerar inte bolsjevikpartiet längre. Men oktoberrevolutionens grundläggande sociala innehåll lever fortfarande. Även om det har ägt tum tekniska framsteg under (och mot) byråkratins diktatur, så gör denna diktatur det avsevärt lättare att återupprätta kapitalismen. Men tack och lov har vi inte nått denna punkt av återupprättande ännu. Under gynnsamma inrikespolitiska och, framförallt, internationella förhållanden kan arbetarstatens byggnadsverk återskapas på de sociala grundvalar som finns i Sovjetunionen utan en ny revolution. Under lång tid hade vi räknat med att vi skulle kunna lyckas reformera SUKP självt, och via det återupprätta sovjetregimen. Men det nuvarande officiella partiet liknar mycket mindre ett parti än för två eller till och med ett år sedan. Det har inte hållits någon partikongress på mer än tre år, och ingen talar om det. Den stalinistiska klicken skär ner och omdanar sitt ”parti” som om det vore en disciplinerad bataljon. Utrensningarna och uteslutningarna var först tänkta att förvirra partiet, skrämja det, beröva det möjligheten att tänka och handla. Nu syftar förtrycket till att

förhindra en omorganisering av partiet. Men det proletära partiet är oundvikligt för att inte sovjetstaten ska gå under. Det finns många element som talar för det, men den enda chansen för dessa att komma till ytan och förenas är genom kamp mot den stalinistiska byråkratin. Att idag tala om en ”reform” av SUKP är att titta bakåt och inte framåt, att lugna sitt sinne med tomma fraser. I Sovjetunionen är det nödvändigt att bygga ett nytt bolsjevikiskt parti.

B: Men leder inte den vägen till inbördeskrig?

A: Den stalinistiska byråkratin gav order om ett inbördeskrig mot vänsteroppositionen redan då vi helt allvarligt och med övertygelse stod för att reformera SUKP. Arresteringar, landsförvisningar, avrättningar – vad är det om inte inbördeskrig, åtminstone början till det? Under den stalinistiska byråkratins kamp mot vänsteroppositionen utgjorde den ett av de kontrarevolutionära krafternas verktyg, och följaktligen blev den isolerad från massorna. Nu ställs inbördeskriget på dagordningen längs en annan linje: mellan kontrarevolutionen på offensiven och den stalinistiska byråkratin på defensiven. Under kampen mot kontrarevolutionen kommer bolsjevikleninisterna uppenbarligen att utgöra den sovjetiska frontens vänster. Hela situationen kommer att leda till ett kampförbund med stalinisterna. Men vi ska inte utifrån det tro att den stalinistiska byråkratin kommer att vara enhällig i sin kamp. I det avgörande ögonblicket kommer den att splittras och de olika delarna kommer att hamna i de två olika fiendliga lägren.

B: Så inbördeskrig är oundvikligt?

A: Det pågår redan. Om den nuvarande inriktningen fortsätter, så kan det bara bli värre. Om Kominterns oförmåga blir ännu större, den internationella proletära förtruppens förlamas, och fascismen i världen under dessa förhållanden oundvikligen tillväxer, så går kontrarevolutionens seger i Sovjetunionen inte att undvika. Bolsjevikleninisterna kommer givetvis att fortsätta sitt arbete i Sovjetunionen oavsett vad som händer. Men det är bara genom att den revolutionära världsrörelsen ingriper som arbetarstaten kan räddas. Under mänsklighetens hela historia har det aldrig tidigare funnits mer gynnsamma objektiva förhållanden för en sådan nydaning och sanering. Det enda som saknas är ett revolutionärt parti. Den stalinistiska klickan kan bara härska genom att krossa partiet i Sovjetunionen såväl som resten av världen. Det enda sättet att komma ur denna onda cirkel är att bryta med den stalinistiska byråkratin. Det är nödvändigt att bygga ett parti på ett nytt ställe, under en obefläckad fana.

B: Och hur kommer de revolutionära partierna i den kapitalistiska världen att kunna agera mot den stalinistiska byråkratin i Sovjetunionen?

A: Frågan handlar helt och hållet om verklig styrka. Vi har sett hur den stalinistiska byråkratin kröp för Guomindang, och inför de brittiska fackföreningarna. Vi ser hur den nu till och med kryper inför de småborgerliga pacifisterna. Den stalinistiska byråkratin kommer att tvingas ta hänsyn till starka revolutionära partier som verkligen kan kämpa mot imperialismen, och följaktligen försvara Sovjetunionen. Ännu mycket viktigare är det faktum att dessa organisationer kommer att få en enorm auktoritet i ögonen på de sovjetiska arbetarna, och sålunda till sist kommer att skapa gynnsamma förhållanden för ett verkligt bolsjevikiskt parti återuppstår. Endast längs denna väg är det möjligt att reformera sovjetstaten utan en ny proletär revolution.

B: Alltså: vi överger parollen om att reformera SUKP och bygger nya partier som ett verktyg för att reformera Sovjetunionen.

A: Helt riktigt.

B: Är vi starka nog för en så enorm uppgift?

A: Det är inte rätt sätt att ställa frågan. Först måste man klart och modigt formulera det historiska problemet, och sedan samla styrkorna för att lösa det. Förvisso är vi fortfarande

svaga. Men det betyder inte att historien ger oss väntetid. En psykologisk bakgrund till opportunisten är rädslan för stora uppgifter, det vill säga att tvivla på de revolutionära möjligheterna. Men stora uppgifter faller inte från himlen, de uppstår under klasskampens gång. Det är under just de förhållandena vi måste leta efter styrkorna för att lösa de stora uppgifterna.

B: Men leder inte ett överskattande av ens egna styrkor ofta till äventyrspolitik?

A: Sant. Det vore ren äventyrspolitik att ”utropa” vår nuvarande organisation till den Kommunistiska internationalen, eller om vi under detta namn mekaniskt skulle ena oss med olika andra motståndarorganisationer. Det går inte att ”utropa” en ny International: perspektivet idag är fortfarande att bygga den. Men man kan och bör från och med idag förkunna *nödvändigheten* att skapa en ny International.

Ferdinand Lasalle var inte främmande för varken opportunist eller äventyrspolitik, men uttryckte ändå mycket bra den revolutionära politikens grundläggande förutsättningar: ”Alla stora handlingar inleds genom att slå fast hur det är.” Innan man kan svara på konkreta frågor som – hur en ny International ska byggas, vilka metoder som ska användas, vilka datum som ska slås fast – måste man öppet säga hur det är: *Komintern är död för revolutionen*.

B: På denna punkt kan det enligt din uppfattning inte längre finnas några tvivel?

A: Inte skuggan av ett tvivel. Hela utvecklingen av kampen mot nationalsocialismen, resultatet av denna kamp och lärdomarna av detta resultat visar inte bara Kominterns totala politiska bankrutt, utan i lika hög grad dess inneboende oförmåga att lära sig, att rätta till sina metoder, det vill säga ”att reformera sig själv”. Lärdomarna från Tyskland vore inte så obestridliga och förkrossande om de inte vore kronan på verket av en tio år lång historia av centristiska misstag, ödesdigra fel, ännu mer skrämmande nederlag, alltmer meningslösa offer och förluster, och – jämsides med det – fullständigt teoretiskt förfall, byråkratisk degenerering, mekaniskt upprepande, demoralisering, bedrägeri mot massorna, oavbrutna förfalskningar, landsförvisning av revolutionärer, och urval av ämbetsmän, legoknektar och rena lakejer. Dagens Komintern är en dyrbar apparat för att försvaga proletariats förtrupp. Det är allt! Det är det enda den klarar av.

När den borgerliga demokratin tillåter ett visst rörelseutrymme, kan stalinisterna tack vare sin apparat låtsas utföra politiska aktiviteter. Münzenberg har blivit en symbol för Komintern. Och vem är Münzenberg? Han är en Oustric¹ på det ”proletära” området. Tomma till intet förpliktigande paroller, lite bolsjevism, lite liberalism, en journalistisk boskapsauktion, litterära salonger där vänskap med Sovjetunionen har ett visst pris, spelad fiendskap mot reformisterna som med lätthet förvandlas till vänskap med dem (Barbusse), och framförallt gott om pengar och självständighet från arbetarmassorna – det är vad Münzenberg är. Stalinisterna lever politiskt på den borgerliga demokratis gracer, men kräver ovanpå allt det att den ska slå ner bolsjevikleninisterna. Går det att sjunka djupare?... Men så fort borgarklassen på allvar hotar med fascisterna, eller bara med polisen, så sticker stalinisterna svansen mellan benen och försvinner lydigt ut i tomma intet. Komintern i dödsstrid har inget att erbjuda världsproletariatet, absolut inget annat än elände.

B: Det går inte annat än att hålla med om att Kominterns centrala apparat har blivit en broms på den revolutionära rörelsen, precis som man måste hålla med om att det är fullständigt omöjligt att tänka sig att det går att reformera apparaten självständigt från massorna. Men de nationella sektionerna? Är de alla lika degenererade och förfallna?

A: Efter katastrofen i Tyskland såg vi hur de stalinistiska partierna krossades utan motstånd från massorna i Österrike såväl som i Bulgarien. Även om situationen är mer gynnsam i vissa länder, så är skillnaden trots allt inte särskilt stor. Men låt oss anta att en eller annan sektion i

1 **Oustric** var en finansfamilj i Frankrike som låg bakom en bankskandal på 20-talet – öa.

Komintern skulle erövrats av vänsteroppositionen: morgonen efter det, om inte kvällen innan, kommer den att uteslutas ur Komintern och tvingas att hitta sig en ny International (något åt detta hållet hände i Chile). Sådana exempel såg vi också under Tredje internationalens framväxt: således omvandlade sig det franska socialistpartiet officiellt till kommunistpartiet. Men det ändrade inte vår allmänna hållning till Andra internationalen.

B: Tror du inte att tusentals "stalinister" som är sympatiskt inställda till oss kommer att rygga tillbaka av skräck när de får höra att vi till sist bryter med Komintern?

A: Det är möjligt. Det är till och med mycket sannolikt. Men ännu mer beslutsamt kommer de att ansluta sig till oss i nästa skede. Å andra sidan får vi inte glömma att det i alla länder finns tusentals revolutionärer som har lämnat det officiella partiet eller har uteslutits ur det, och som inte anslöt sig till oss i första hand därför att vi för dem bara var en del av det parti som de kände motvilja mot. Ett ännu större antal arbetare bryter just nu med reformismen och försöker hitta ett revolutionärt ledarskap. Och mitt i den ruttnande socialdemokratin och havererade stalinismen, håller det slutligen på att växa fram en ung generation av arbetare som behöver en obefläckad fana. Bolsjevikleninisterna kan och bör utgöra den kärna kring vilken alla dessa olika element kan samla sig. Då kommer allt levande som existerar i den stalinistiska "Internationalen" att kasta av sig sina sista tvivel och ansluta sig till oss.

B: Är du inte rädd för att den nya inriktningen kommer att stöta på motstånd inom våra egna led?

A: Till en början är det helt oundvikligt. I många länder är vänsteroppositionens mesta, om än inte uteslutande, arbete knutet till det officiella partiet. Den finns i mycket liten utsträckning i fackföreningarna och har nästan varit helt ointresserad av vad som händer inom socialdemokratin. Det är hög tid att göra slut på den inskränkta propagandismen! Varenda medlem i vår organisation måste noggrant tänka igenom problemet. Händelserna kommer att hjälpa oss: varje dag kommer att ge oss ytterligare ovedersägliga argument för behovet av en ny International. Jag tvivlar inte på att en samtidig och beslutsam svängning kommer att öppna upp ett brett politiskt perspektiv för oss.

Del 7. Senare slutsatser.

Inom ett år efter Trotskijs ankomst till Frankrike, orsakade fascismens tillväxt i detta land en politisk kris och ett flertal förändringar inom regeringen. Vid den tiden hade Kommunistiska internationalen kastat teorin om socialfascismen överbord, och förberedde sig, efter en läpparnas bekännelse till enhetsfronten, att gå över till en opportunistisk förvrängning av enhetsfronten känd som Folkfronten, under vilken arbetarklassens partier gick in en allians med de kapitalistiska partierna för att gå mot fascismen. Med början i oktober 1934 skrev Trotskij flera pamfletter och artiklar om kampen mot fascismen i Frankrike. Dessa har publicerats på engelska under titeln *Whither France?* [Publicerad på denna webbplats under namnet [Om Frankrike \(1934-36\)](#).] Men innan det skrev han en mer allmän artikel, som har tagits med här eftersom den klargör och kompletterar hans analys under krisen i Tyskland om relationerna mellan bonapartism och fascism.

1935 tilläts Trotskij flytta till Norge, och i början av 1937 fick han asyl i Mexico. 1938, fem år efter att vänsteroppositionen hade förespråkade det, grundades Fjärde internationalen. Ett år senare inleddes Andra världskriget. I augusti 1940, kort efter att Tyskland hade besegrat Frankrike och ockuperat delar av det, och marskalk Pétain hade upprättat en militärdiktatur i den icke ockuperade delen, återvände Trotskij för sista gången till frågan om bonapartism, fascism och krig. Den sista artikeln i denna bok avslutades aldrig. Den skrevs av från diktafoninspelningar som Trotskij hade talat in 20 augusti 1940, samma dag som han sårades dödligt av Stalins utsände lönnmördare. Utan tvivel hade författaren förändrat och putsat på slutversionen, men artikeln tas ändå med här eftersom den uttrycker Trotskijs sista tankar om det ämne som hade en så framträdande plats i hans skrifter om kampen mot fascismen i Tyskland.

”Bonapartism och fascism”, en osignerad artikel som fanns i *Oppositionsbulletinen* nr 40, oktober 1934, och översattes till engelska i *The New International*, augusti 1934.

”Bonapartism, fascism och krig”, en artikel som inte var fullbordad vid Trotskijs död 20 augusti 1940, publicerades i *Oppositionsbulletinen* nr 84, augusti-oktober 1940. I den utgåvan satte *Bulletinens* redaktörer in några interpoleringar, inom parentes, för att komplettera meningar och göra övergångar när dessa saknades i originalmanuskriptet. Ordningen på styckena i *Bulletinen* skiljer sig från den engelska versionen, eftersom ordningen på delarna i manuskriptet inte hade markerats av Trotskij. En engelsk översättning av John G Wright, utan *Bulletinens* interpoleringar, trycktes i *Fourth International*, oktober 1940.

Kapitel 23. Bonapartism och fascism (15 juli 1934)

Den stora praktiska betydelsen av en korrekt teoretisk inriktning är som allra tydligast under perioder av akuta samhällskonflikter, snabba politiska förändringar, och plötsliga förändringar av situationen. Under sådana perioder förbrukas politiska *begrepp* och *generaliseringar* snabbt, och de måste antingen ersättas helt (vilket är lättast) eller konkretiseras, preciseras eller delvis rättas till (vilket är svårare). Just under sådana perioder uppstår med nödvändighet alla möjliga *övergående, mellanliggande* situationer och kombinationer, som skakar om de vanliga mönstren och gör det dubbelt nödvändigt med tålmodig teoretisk uppmärksamhet. Med ett ord, om man under den lugna och ”organiska” perioden (före kriget) kunde klara sig med några få färdiga abstraktioner, så visar under vår epok varje ny händelse med kraft dialektikens viktigaste lag: *Sanningen är alltid konkret.*

Den stalinistiska teorin om fascismen utgör utan tvivel ett av de mest tragiska exempel som finns på vilka skadliga praktiska konsekvenser som kan uppstå när man byter ut en dialektisk analys av verkligheten, i alla dess konkreta skeden och övergående stadier, det vill säga både under dess gradvisa förändringar såväl som dess revolutionära (eller kontrarevolutionära) språng, med abstrakta kategorier som formulerats på grundval av delvisa och otillräckliga historiska erfarenheter (eller en inskränkt och otillräcklig syn på helheten). Stalinisterna antog teorin som säger att finanskapitalet under den nuvarande perioden inte kan anpassa sig till den parlamentariska demokratin utan är tvungen att ta till fascismen. Utifrån denna tanke, som inom vissa ramar är helt riktig, drog de på ett rent härledande, formellt logiskt sätt samma slutsats för alla länder och alla utvecklingsstadier. För dem var Primo de Rivera, Mussolini, Chiang Kai-shek, Masaryk, Brüning, Dollfuss, Pilsudski den serbiske kungen Alexander, Severing, MacDonald, etc representanter för fascismen.¹ När de gjorde det, glömde de: (a) att kapitalismen inte heller tidigare har anpassat sig till en ”ren” demokrati, och än har kompletterat den med ett öppet förtryck, och än har ersatt den med det, (b) att det inte någonstans existerar en ”ren” finanskapitalism, (c) att finanskapitalet, även om det har en dominerande ställning, inte fungerar i ett vakuum utan måste ta hänsyn till både andra skikt inom borgarklassen och de förtryckta klassernas motstånd, (d) att det slutligen med nödvändighet införs en rad övergångsformer mellan den parlamentariska demokratin och den fascistiska regimen, den ena efter den andra, än ”med fredliga medel”, än med inbördeskrig. Och om vi vill gå framåt och inte kastas längs bak, så måste var och en av dessa övergångsformer bedömas på ett teoretiskt korrekt sätt och proletariatet måste utarbeta en motsvarande politik.

På grundval av de tyska erfarenheterna (även om det kunde och borde ha gjorts redan på grundval av Italien) lade bolsjevikleninisterna för första gången märke till en övergångsform som vi kallade bonapartism (regeringarna Brüning, Papen, Schleicher). På ett mer exakt och utvecklat sätt noterade vi senare den bonapartistiska regimen i Österrike. Det har blivit uppenbart att denna övergångsform, givetvis inte på något ödesbestämt sätt utan i dialektisk mening, är ödesbestämd för länder och perioder då fascismen, med allt större framgång, utan något framgångsrikt motstånd från proletariatet angriper den parlamentariska demokratins ställningar för att därefter strypa proletariatet.

¹ **Miguel Primo de Rivera** (1870-1930) styrde Spanien under Alfonso XIII mellan 1923 och 1929, då han drevs bort efter påtryckningar från massorna.

Thomas G Masaryk (1850-1937) var tjeckisk nationalist och Tjeckoslovakiens första president (1918-1935).

Engelbert Dollfuss (1892-1934) var kansler i Österrike 1932. Han utropade en diktatur och dödades 1934 av nazisterna under deras misslyckade kupp.

Alexander I (1888-1934) var kung över Jugoslavien mellan 1921 och 1934. Han avskaffade 1921 konstitutionen och upplöste 1929 parlamentet. Han mördades i oktober 1934.

Under perioden Brüning-Schleicher förkunnade Manuilskij-Kuusinen: ”Fascismen är redan här.” De sa att teorin om ett mellanliggande, bonapartistiskt stadium var ett försök att skyla över och dölja fascismen för att underlätta socialdemokratins politik om de ”mindre onda”. På den tiden kallades socialdemokraterna för ”socialfascister”, och ”vänster”-socialdemokrater som Zyromsky, Marceau Pivert och Just sades vara de allra farligaste socialfascisterna – efter ”trotskisterna”.¹ Nu har allt detta förändrats. Vad gäller dagens Frankrike vågar inte stalinisterna upprepa: ”Fascismen är redan här.” Tvärtom har de accepterat enhetsfrontspolitiken, som de förkastade igår, för att förhindra fascismens seger i Frankrike. De har känt sig tvingade att skilja mellan Doumergues regim och en fascistisk regim.² Men de har kommit på denna skillnad på ett erfarenhetsmässigt och inte marxistiskt sätt. De försöker inte ens definiera Doumergues regim vetenskapligt. Den som utnyttjar abstrakta kategorier på teorins område är dömd att kapitulera blint för fakta. Och ändå är det just i Frankrike som övergången från parlamentarism till bonapartism (eller mer exakt de första stadierna i denna övergång) har varit särskilt slående och tydliga. Det räcker att påminna om att Doumergues regering trädde fram på scenen mellan fascisternas övning inför inbördeskriget (6 februari) och proletariatets generalstrejk (12 februari). Så fort de oförsonliga kontrahenterna hade intagit sina stridsställningar i det kapitalistiska samhällets två ytterpoler, dröjde det inte länge förrän det blev uppenbart att parlamentarismens räknemaskin förlorade all betydelse. Det är sant att Doumergues regering, precis som Brüning-Schleichers regering på sin tid, vid första anblick verkar härska med parlamentets tillåtelse. Men det är ett parlament som har abdikerat, ett parlament som vet att regeringen skulle avskaffa dem om de gjorde motstånd. Tack vare den relativa jämvikten mellan kontrarevolutionens läger som angriper och revolutionens läger som försvarar sig, tack vare att de tillfälligt har neutraliserat varann, har maktens axel höjt sig ovanför klasserna och deras parlamentariska företrädare. Man måste hitta ett regeringsöverhuvud utanför parlamentet och ”utanför partierna”. Detta regeringsöverhuvud har kallat in två generaler till sin hjälp. Denna treenighet har skaffat sig stöd både till höger och till vänster genom att på ett symmetriskt sätt skaffa sig en parlamentarisk gisslan. Regeringen är inte parlamentsmajoritetens verkställande organ, utan en skiljedomare mellan två stridande läger.

Men en regering som höjer sig ovanför nationen hänger inte i luften. Den nuvarande regeringens verkliga axel går genom polisen, byråkratin, och den militära klicken. Det rör sig om en militär polisdictatur, som med näppe skyler sig med parlamentarismens utanpåverk. Men en sabelns regering som fungerar som nationens skiljedomare – det är just *bonapartism*.

Sabeln i sig själv har inget självständigt program. Det är ”ordningens” verktyg. Den mobiliseras för att försvara den existerande samhällsordningen. Genom att *politiskt* höja sig ovanför klasserna utgör bonapartismen, för övrigt precis som sin föregångare caesarismen, *i politisk mening* alltid och under alla epoker en regering för utsugarnas starkaste och mest beslutsamma delar. Följaktligen kan dagens bonapartism bara vara finanskapitalets regering, som styr, inspirerar och korrupperar byråkratin, polisens, officerskastens och pressens toppar.

Den enda uppgiften för den ”konstitutionella reform” som det har talats om så mycket under de senaste månaderna, är att anpassa de statliga institutionerna till den bonapartistiska regeringens behov och fördel. Finanskapitalet letar efter lagliga vägar för att alltid kunna påtvinga nationen den mest lämpliga skiljedomaren med kvasiparlamentets framtvingade medgivande. Uppenbarligen är inte regeringen Doumergue den lämpligaste ”starka regeringen”. Det finns lämpligare Bonaparte-kandidater i reserv. På detta område är det

1 **Jean Zyromsky** (1890-1975) och **Marceau Pivert** (1895-1958) var vänstermedlemmar i det franska socialistpartiet. Pivert deltog i Blums Folkfrontsregering. **Just** var en fransk socialistisk journalist som var knuten till Zyromsky och Pivert.

2 **Gaston Doumergue** (1863-1937) var fransk premiärminister mellan februari och november 1934, och härskade på kunglig kungörelse. Trotskij betecknade hans regim som bonapartistisk.

möjligt med nya erfarenheter och kombinationer, om klasskampens framtida förlopp ger dem tillräcklig tid.

Om vi ska våga oss på en prognos, måste vi upprepa vad bolsjevikleninisterna en gång sa om Tyskland: den nuvarande franska bonapartismens politiska chanser är inte stora. Dess stabilitet bestäms av den tillfälliga och i grunden instabila jämvikt som för närvarande existerar mellan proletariatets och fascismens läger. Styrkeförhållandena mellan dessa två läger ändrar sig snabbt, delvis under inverkan från den ekonomiska konjunkturen, men huvudsakligen beroende på den proletära förtruppens kvalitéer. Det är oundvikligt att dessa två läger kommer att drabba samman. Tidsperspektiven handlar om månader och inte år. En stabil regim kan upprättas först efter sammandrabbningen, beroende på resultatet.

Precis som bonapartismen kan fascismen vid makten bara vara finanskapitalets regering. I denna *sociala* mening går den inte att skilja från bonapartismen eller till och med den parlamentariska demokratin. Stalinisterna har om och om igen gjort denna upptäckt, och varje gång har de glömt att *sociala* frågor löses på det *politiska* området. Finanskapitalets är inte så stark därför att den kan upprätta vilken regering som helst och närsomhelst, efter sina egna önskemål. Den har inte denna förmåga. Dess styrka utgörs av att varje icke proletär regering är tvungen att tjäna finanskapitalet, eller ännu bättre av att finanskapitalet kan byta ut ett maktsystem som försvagas mot ett annat system som bättre motsvarar de förändrade förhållandena. Men övergången från ett system till ett annat innebär en *politisk kris*, som, om den sammanträffar med det revolutionära proletariatets aktivitet, kan bli en social risk för borgarklassen. Övergången i Frankrike från en parlamentarisk demokrati till bonapartism, åtföljdes av ett utbrott av inbördeskrig. En övergång från bonapartism till fascism är fylld av oändligt mycket våldigare oroligheter och följaktligen också revolutionära möjligheter.

Fram till igår ansåg stalinisterna att vårt ”främsta misstag” var att vi i fascismen såg småbourgeoisin och inte finanskapitalet. Även i detta fall använder de abstrakta kategorier istället för dialektiken mellan klasser. Fascismen är ett speciellt sätt att mobilisera och organisera småbourgeoisin i finanskapitalets sociala intresse. Under den demokratiska regimen försökte kapitalet av naturnödvändighet inplantera förtroende för den reformistiska och pacifistiska småbourgeoisin i arbetarna. Övergången till fascismen är tvärtom otänkbar utan att småbourgeoisin dessförinnan har fyllts av hat mot proletariatet. Under dessa två system grundas samma superklass', finanskapitalets, makt på direkt motsatta förhållanden mellan de förtryckta klasserna.

Men det går bara att politiskt mobilisera småbourgeoisin mot proletariatet med hjälp av en social demagogi som innebär att storbourgeoisin leker med elden. Den lössläppta småborgerliga reaktionen utgör en fara för ”samhällsordningen”, vilket har bekräftats av de senaste händelserna i Tyskland. Det är därför den franska borgarklassen, samtidigt som den stöder och aktivt finansierar de reaktionära banditernas ena flygel, försöker undvika att driva det hela till en punkt där fascismen segrar politiskt, utan bara siktar till att upprätta en ”stark” makt, som när det kommer till kritan ska tygla de två ytterlighetslägren.

Detta räcker för att visa hur viktigt det är att skilja mellan den bonapartistiska makten från den fascistiska. Men det vore oförlåtligt att falla för den andra ytterligheten, det vill säga omvandla bonapartismen och fascismen till två logiskt oförenliga kategorier. Precis som bonapartismen till en början kombinerar den parlamentariska regimen med fascismen, så känner den segerrika fascismen sig tvingad att inte bara gå i förbund med bonapartisterna, utan dessutom internt närma sig det bonapartistiska systemet. Finanskapitalet kan inte hålla makten så länge med hjälp av reaktionär social demagogi och småborgerlig terror. När de fascistiska ledarna har tagit makten tvingas de använda statsapparaten för att tysta de massor som följer dem. Av samma anledning förlorar de stödet bland de breda småborgerliga massorna. En liten del av dem suggs upp i den byråkratiska apparaten. En annan sjunker ner i likgiltighet. Under olika fanor börjar en tredje del göra motstånd. Men genom att fascismen

stödjer sig på den byråkratiska apparaten och vacklar mellan klasserna, så återföds den, samtidigt som den förlorar sin sociala massbas, i bonapartismen. Även här avbryts den gradvisa utvecklingen av våldsamma och blodiga händelser. Till skillnad från den förfascistiska eller *förebyggande bonapartismen* (Giolitti¹, Brüning-Schleicher, Doumergue, etc) som återspeglar den ytterst instabila och kortlivade jämvikten mellan de krigförande lägren, så kännetecknas *bonapartismen av fascistiskt ursprung* (Mussolini, Hitler, etc) som växte fram ur de två krossade, desillusionerade och demoraliserade lägren bland massorna, av mycket större stabilitet.

Frågan ”fascism eller bonapartism?” har givit upphov till en del motsättningar bland våra polska kamrater när det gäller Pilsudskis regim. Att sådana motsättningar kan uppstå är det bästa vittnesmålet om att vi inte talar om orubbliga logiska kategorier, utan om levande sociala formationer med ytterst uttalade säregenheter i olika länder och under olika skeden.

Pilsudski kom till makten efter ett uppror vars grund var en småborgerlig massrörelse, och han siktade *direkt* på att de traditionella partierna skulle dominera i namn av den ”starka staten”. Det är ett fascistiskt drag som präglar rörelsen och regimen. Men den polska fascismens specifika politiska vikt, det vill säga tyngd, var mycket mindre än den italienska fascismens på sin tid och ännu mycket mindre än den tyska fascismens. Pilsudski var tvungen att i mycket högre grad utnyttja militära konspirationsmetoder och ställa frågan om arbetarnas organisationer på ett mycket mer försiktigt sätt. Det räcker att påminna sig om att Pilsudskis statskupp ägde rum med det polska stalinistiska partiets sympati och stöd. Den ukrainska och judiska småbourgeoisins allt större fientlighet mot Pilsudskis regim gjorde det i sin tur svårare för honom att inleda ett frontalangrepp mot arbetarklassen.

Som resultatet av denna situation utgjorde och utgör fortfarande vacklandet mellan klasserna och klassernas nationella delar en mycket större del för Pilsudski, och massterror en mycket mindre del, än under motsvarande perioder för Mussolini och Hitler. Det finns ett bonapartistiskt element hos Pilsudski, men det vore helt fel att jämföra Pilsudski med Giolitti eller Schleicher, och se fram emot att han skulle ersättas av en ny polsk Mussolini eller Hitler. Det är metodologiskt fel att måla upp någon sorts ”perfekt” fascism och ställa den mot den verkligt fascistiska regim som har vuxit fram, med alla sina säregenheter och motsättningar, på grundval av de klassförhållanden och förhållanden mellan nationaliteterna som existerar i den polska staten. Kommer Pilsudski att kunna fullfölja krossandet av de proletära organisationerna (vilket situationens hela logik oundvikligen driver honom att göra)? Det beror inte på någon formell definition av ”fascismen som sådan”, utan på de verkliga styrkeförhållandena, dynamiken hos de politiska processer som sker bland massorna, den proletära förtruppens strategi, och slutligen händelseutvecklingen i Västeuropa och i synnerhet Frankrike.

Historien kanske kommer att inregistrera det faktum att den polska fascismen störtades och förvandlades till damm innan den lyckades hitta sin egen ”totalitära” uttrycksform.

Vi sa tidigare att bonapartismen av fascistiskt ursprung är ojämförligt mycket mer stabil än de förebyggande bonapartistiska experiment som storbourgeoisin tar till i hopp om att undvika fascistisk blodutgjutelse. Men – ur teoretisk och praktisk synvinkel – är det ännu mycket viktigare att betona, att *själva det faktum att fascismen pånyttföds som bonapartism utgör början på slutet för den*. Hur länge fascismens bortvittrande kommer att ta, och när dess sjukdom kommer att övergå i döds kamp, hänger på många inre och yttre omständigheter. Men det faktum att småbourgeoisins kontrarevolutionära aktivitet kvävs, det vill säga desillusioneras, det vill säga faller sönder, och att dess angrepp mot proletariatet försvagas, öppnar upp nya revolutionära möjligheter. Historien visar att det är omöjligt att hålla proletariatet kedjat bara med hjälp av polisapparaten. Det är riktigt att erfarenheterna från Italien visar att det psykologiska arvet från den enorma katastrofen finns kvar inom de

1 **Giovanni Giolitti** (1842-1928) var italiensk premiärminister innan Mussolini kom till makten.

arbetande klasserna mycket längre än de styrkeförhållanden som orsakade katastrofen. Men den psykologiska inaktiviteten efter nederlaget är bara en osäker stötta. Under inverkan av en kraftig omvälvning kan den rasa samman efter ett enda slag. En sådan omvälvning – för Italien, Tyskland, Österrike och andra länder – skulle kunna utgöras av en framgång för det franska proletariatets kamp.

Den revolutionära nyckeln till situationen i Europa och hela världen finns nu framförallt i Frankrike!

Kapitel 24. Bonapartism, fascism och krig (20 augusti 1940)

I sin ytterst pretentiösa, förvirrade och dumma artikel [”National Defense: The Case for Socialism”, *Partisan Review*, juli-augusti 1940 – engelske redakörens anmärkning] försöker Dwight MacDonald¹ tillskriva oss uppfattningen att fascismen bara är en upprepning av bonapartismen. Det är svårt att tänka sig en större dumhet. Vi har analyserat fascismen vartefter den utvecklades, genom dess olika utvecklingsstadier, och har ibland poängterat den ena och därefter den andra aspekten på den. Fascismen innehåller ett element av bonapartism. Utan detta element, närmare bestämt att statsmakten på grund av den enorma skärpningen av klasskampen höjer sig ovanför samhället, vore fascismen omöjlig. Men redan från början pekade vi på att det i huvudsak rörde sig om den imperialistiska nedgångsepokens bonapartism, som är kvalitativt annorlunda än den borgerliga uppgångsepokens bonapartism. I nästa skede gjorde vi skillnad på den rena bonapartismen som en föregångare till den fascistiska regimen. Därför att fallet med den rena bonapartismen liknar en monarks styre[.] [*Oppositionsbulletinens* redaktörer gjorde några tillägg, här inom hakparenteser, för att komplettera meningar och göra övergångar från en punkt till en annan, där Trotskijs diktafoninspelning, och därmed manuskriptet, var ofullständigt. Det bör hållas i åtanke att dessa tillägg inte är Trotskijs, utan *Oppositionsbulletinens* redaktions. - engelske redakörens anmärkning.]

I efterkrigstiden Italien var det en djupt revolutionär situation. Proletariatet hade alla möjligheter [att gripa makten]. [Borgarklassen hoppades först kunna avvärja diktaturen med hjälp av en bonapartistisk regim med Giolitti i ledningen. Men denna regim visade sig inte vara stabil, och lämnade plats åt de fascistiska styrkorna, som rekryterats inom småbourgeoisin.] [Det var samma sak med] Brünings och Schleichers regeringar, och Hindenburgs presidentstyre i Tyskland, Pétains regering i Frankrike,² men de har alla visat sig vara, eller kommer med nödvändighet att visa sig vara, instabila. Under den imperialistiska nedgångsepoken räcker inte en rent bonapartistisk bonapartism alls till. Imperialismen måste mobilisera småbourgeoisin och krossa proletariatet under dess tyngd. Imperialismen kan bara fullfölja denna uppgift om proletariatet visar sig oförmöget att erövra makten och den sociala krisen driver småbourgeoisin till våldsamma utbrott.

Att samhällskrisen är så djup beror på att den nuvarande koncentration av produktionsmedlen, det vill säga trusternas monopol, värdelagen – gör att marknaden redan är oförmögen att styra de ekonomiska förhållandena. Statliga ingripanden blir helt nödvändiga. (I så måtto som proletariatet -) [Detta ingripande kommer inte att lösa proletariatets problem om inte proletariatet griper makten och inför socialistiska metoder för att styra ekonomin.]

Som vi mer än en gång har slagit fast, är det nuvarande kriget en fortsättning på det förra kriget. Men en fortsättning betyder inte en upprepning. Som en allmän regel är en fortsättning en utveckling, en fördjupning, en skärpning. Vår politik, det revolutionära proletariatets politik gentemot det andra imperialistiska kriget, är en fortsättning av den politik som utarbetades under det förra imperialistiska kriget, huvudsakligen under Lenins ledning. Men en fortsättning betyder inte en upprepning. Även i detta fall är fortsättningen en utveckling, en fördjupning och en skärpning.

1 **Dwight MacDonald** (1906-1982) var vid denna tidpunkt för *Partisan Review*. Under den korta tiden (1939-40) var han medlem i [det amerikanska trotskistiska partiet – öa] SWP, men lämnade det tillsammans med Max Schachtman och James Burnham. Han lämnade strax därefter Schachtmans organisation Workers Party, blev under tiden anarkistsympatisör och därefter vänsterliberal.

2 **Philippe Pétain** (1856-1951) hade befälet över fransmännen vid Verdun 1916, och blev marskalk i franska armén 1918. Han förde befälet över de franska trupperna i Marocko 1925-26. Var försvarsminister i Doumergues regering 1934, och premiärminister i det fria Frankrike 1940-44. Han åtalades 1945 för samarbete med nazisterna och dömdes till döden, ett straff som de Gaulle omvandlade till livstids fängelse.

Under det förra kriget överraskades inte bara proletariatet i sin helhet utan även dess förtrupp, och i viss mening förtruppens förtrupp. Utarbetandet av den revolutionära politikens principer gentemot kriget inleddes när kriget redan var i full gång och militärapparaten härskade oinskränkt. Ett år efter krigsutbrottet tvingades den revolutionära minoriteten fortfarande anpassa sig till en centristisk majoritet vid Zimmerwaldkonferensen.¹ Innan februarirevolutionen och till och med efter den, betraktade inte de revolutionära elementen sig som utmanare om makten, utan bara som en opposition allra längst ut till vänster. Till och med Lenin förpassade den socialistiska revolutionen till en mer eller mindre avlägsen framtid. [1915 eller 1916] skrev han i Schweiz: [citat]² Om det är så Lenin betraktade situationen, finns det knappast någon anledning att tala om de andra.

Yttersta vänsterns politiska ståndpunkt visade sig allra mest åskådligt i frågan om fosterlandsförsvaret. 1915 skrev Lenin om de revolutionära krig som det segerrika proletariatet skulle tvingas föra. Men det handlade om ett vagt historiskt perspektiv och inte en uppgift för nästa dag. Den revolutionära flygelns uppmärksamhet riktade in sig på frågan om att försvara det kapitalistiska fosterlandet. Revolutionärerna besvarade naturligtvis denna fråga nekande. Det var helt rätt. Detta rent negativa svar fungerade som grundval för propagandan och för att skola medlemmarna, men det gick inte att vinna massorna med ett sådant svar eftersom de inte ville veta av en utländsk erövrare. I Ryssland före kriget utgjorde bolsjevikerna fyra femtedelar av den proletära förtruppen, det vill säga av de arbetare som deltog i det politiska livet (tidningar, val etc). Efter februarirevolutionen fick försvarsvännerna, mensjevikerna och socialistrevolutionärerna, den obegränsade makten. Förvisso hade bolsjevikerna inom åtta månader erövat arbetarnas överväldigande majoritet. Men den avgörande rollen för detta spelades inte av en vägran att försvara det borgerliga fosterlandet, utan av parollen ”All makt åt sovjeterna!” Och enbart denna revolutionära paroll! Kritiken av imperialismen, dess militarism, förkastandet av ett försvar av den borgerliga demokratin och så vidare, kunde aldrig ha erövat folkets överväldigande majoritet till bolsjevikernas sida. Med undantag för Ryssland, [förde] den revolutionära flygeln i alla övriga krigförande länder [fortfarande fram rent negativa paroller].

Om proletariatet i ett givet ögonblick inte klarar av att eröva makten, så börjar imperialismen styra det ekonomiska livet med sina egna metoder. Det politiska verktyget för detta är det fascistiska partiet, som får statsmakten. Produktivkrafterna står inte bara i oförsonlig motsättning till privategendomen, utan också med nationsgränserna. Imperialismen är själva uttrycket för denna motsättning. Den imperialistiska kapitalismen försöker lösa denna motsättning genom att utvidga gränserna, eröva nya områden, och så vidare. Den totalitära staten, som underkastar alla det ekonomiska, politiska och kulturella livets aspekter under finanskapitalet, är det verktyg som används för att skapa en stat ovanför nationerna, ett imperialistiskt imperium, som härskar över kontinenter, över hela världen.

Vi har redan analyserat alla dessa fascismens drag, vart och ett för sig och allihopa sammantagna, i den mån de visar sig eller träder i förgrunden.

1 **Zimmerwaldkonferensen** hölls i september 1915 på initiativ av de italienska och schweiziska socialistpartierna i syfte att förena de medlemmar inom världsrörelsen som var mot kriget. Huvuddelen av deltagarna var centrister, och resolutionerna bröt inte klart med Andra internationalen. En andra konferens, som hölls i Kienthal, Schweiz, i april 1916, var radikalare, men enligt Lenin utgjorde ändå inte de ståndpunkter som intogs och sammansättningen av deltagarna en stabil grund för att bilda Tredje internationalen.

2 Här lade den engelske översättaren till: ”Flera Lenincitat från denna period passar Trotskijs beskrivning. Vi citerar två:

”Det är emellertid möjligt att fem, tio eller ännu fler år kommer att förflyta, innan den socialistiska revolutionen börjar.” (*Valda verk i 10 band*, bd 6, s 50.)

”Vi äldre kommer kanske inte att uppleva de avgörande striderna i denna kommande revolution.” (*Ibid*, bd 6, s 244.)

Oppositionsbulletinens redaktörer satte in det senare citatet på detta ställe i texten. - engelske redaktörens kommentar.

Både de teoretiska analyserna och det senare kvartsseklets rikhaltiga historiska erfarenheter visar lika klart att fascismen alltid är den sista länken i en speciell politisk utvecklingskurva som består av: en ytterst allvarlig kris för det kapitalistiska samhället, ökande radikaliserings inom arbetarklassen, en ökande sympati för arbetarklassen och längtan efter förändringar bland landsbygden och städernas småbourgeoisier, en uttalad förvirring inom storbourgeoisin, feiga och förrädiska manövrar från storbourgeoisin för att undvika ett revolutionärt utbrott, utmattning inom proletariatet, ökande förvirring och likgiltighet, förvärrad samhällskris, förtvivlan inom småbourgeoisin samtidigt som den längtar efter förändring, kollektiv neuros inom småbourgeoisin som gör att den kan tänka sig att tro på underverk och ta till våldsamma åtgärder, ökande fientlighet mot proletariatet som har svikit dess förväntningar. Detta är förutsättningarna för att ett fascistiskt parti snabbt ska kunna bildas och segra.

Det är fullständigt självklart att arbetarklassens radikaliserings i USA bara har genomgått sina första stadier, nästan helt och hållet på det fackliga området (CIO). Förkrigsperioden, och därefter kriget självt, kan tillfälligt avbryta denna radikaliseringsprocess, speciellt om ett stort antal arbetare dras in i krigsindustrin. Men detta avbrott av radikaliseringsprocessen kan inte bli långvarigt. Radikaliseringsens andra stadium kommer att bli ännu mer uttryckligt. Frågan om att bilda ett oberoende arbetarparti kommer att hamna på dagordningen. Våra övergångskrav kommer att bli ytterst populära. Å andra sidan kommer de fascistiska, reaktionära strömningarna att dra sig i bakgrunden, och inta försvarsställning och invänta mer gynnsamma tillfällen. Detta är det närmaste perspektivet. Det finns inga mer ovärdiga sysselsättningar än att spekulera i om vi kommer att lyckas skapa ett starkt revolutionärt förtruppparti eller ej. Vi har ett gynnsamt perspektiv framför oss, som på alla sätt rättfärdigar en revolutionär verksamhet. Det är nödvändigt att utnyttja de möjligheter som öppnar sig och bygga det revolutionära partiet.

Andra världskriget ställer frågan om en förändrad regim mycket mer oavvisligt, enträget än det första kriget. Det handlar först och främst om den politiska regimen. Arbetarna är medvetna om att demokratin lider skeppsbrott överallt, och att de hotas av fascismen till och med i de länder där fascismen ännu inte existerar. De demokratiska ländernas borgarklasser kommer givetvis att utnyttja det fascistiska hotet mot arbetarna. Men å andra sidan tvingar demokratiernas bankrutt, deras sammanbrott och smärtfria omvandling till reaktionära diktaturer, arbetarna att ställa sig frågan om makten och gör dem mottagliga för att ställa frågan om makten.

Reaktionen utövar idag en makt som kanske aldrig tidigare har skådats i mänsklighetens historia. Men det vore en oförlåtlig blunder att bara se reaktionen. Den historiska utvecklingen är motsägelsefull. Under ytan på den officiella reaktionen äger djupgående processer rum bland massorna, som samlar på sig erfarenheter och blir mottagliga för nya politiska perspektiv. Den demokratiska statens gamla konservativa traditioner, som var så mäktiga under det senaste imperialistiska kriget, existerar idag bara som en ytterst instabil rest. Före det senaste kriget hade de europeiska arbetarna ett flertal mäktiga partier. Men de ställde bara reformer på dagordningen, delvisa erövringar, och inte alls erövrandet av makten.

Ännu idag saknar den amerikanska arbetarklassen ett eget massparti. Men den objektiva situationen och de erfarenheter som de amerikanska arbetarna har samlat på sig kan inom en mycket kort tidsperiod ställa frågan om att erövra makten på dagordningen. Detta perspektiv måste utgöra grunden för vår agitation. Det handlar inte bara om att ha en ståndpunkt i frågan om den kapitalistiska militarismen och förkasta försvaret av den borgerliga staten, utan om att direkt förbereda erövringen av makten och försvaret av det proletära fosterlandet.

Kan inte stalinisterna ta ledningen över ett nytt revolutionärt uppsving och kan de inte krossa revolutionen som de gjorde i Spanien och tidigare i Kina? Det är givetvis inte tillåtet att utesluta en sådan möjlighet i exempelvis Frankrike. Revolutionens första vågor har ofta, eller rättare sagt alltid, lyft fram de ”vänster”partier som inte misskrediterat sig fullständigt

under den tidigare perioden och som har en imponerande politisk tradition bakom sig. Således lyfte februarirevolutionen fram mensjevnikerna och socialistrevolutionärerna, som bara en kort tid innan revolutionen var emot den. Och således lyfte den tyska revolutionen i november 1918 socialdemokraterna till makten, trots att de var oförsonliga motståndare till revolutionära uppror.

För tolv år sedan skrev Trotskij en artikel, som publicerades i *The New Republic*:

Det har inte funnits någon tidsepok i mänsklighetens historia som varit så fylld av motsättningar som vår. När fiendskapen mellan klasserna och nationerna blir alltför stark, ”brinner” de demokratiska ”säkringarna”. Därur uppstår diktaturens kortslutningar. Givetvis är det de svagaste ”strömbrytarna” som går sönder först. Men de inrikespolitiska och internationella motsättningarna minskar inte: de ökar. Det är tveksamt om de är ämnade att lugna ner sig, med tanke på att utvecklingen hittills bara har fått fäste i den kapitalistiska världens periferi. Gikt börjar i lillfingret eller stortån, men när den väl börjat går den direkt till hjärtat.” (”Vilken väg för Ryssland?”, *The New Republic*, 22 maj 1929.)

Detta skrevs vid en tidpunkt då hela den borgerliga demokratin i alla länder trodde att fascismen bara var möjlig i efterblivna länder som inte hade tagit examen i demokratins skola. Redaktionen för *The New Republic* hade under denna period ännu inte fått GPU:s välsignelse, och beledsagade Trotskijs artikel med en egen artikel. Denna artikel är så typisk för den vanliga amerikanska källborgaren att vi ska citera de mest intressanta styckena:

Med tanke på sina personliga olyckor uppvisar den landsförvisade ryske ledaren en anmärkningsvärd förmåga till opartisk analys. Men hans opartiskhet är stelbent marxistisk, och förefaller oss sakna en realistisk syn på historien – själva den sak som han är så stolt över. Hans uppfattning att demokratin är en regeringsform som bara tål fint väder, och inte klarar av internationella eller inhemska stridigheter, kan (som han halvt om halvt själv medger) bara underbyggas med exempel från länder där demokratin bara har tagit sina första kraftlösa steg, och dessutom länder där den industriella revolutionen knappt har mer än inletts.

Längre fram avfärdar *The New Republics* redaktion exemplet med Kerenskijs demokrati i Sovjetryssland, och varför den inte lyckades stå emot klassmotsättningarna och lämnade plats för ett revolutionärt perspektiv. Tidskriften skriver snusföruftigt:

Kerenskijs svaghet var en historisk slump, vilket Trotskij inte kan medge eftersom det inte finns plats för något sådant i hans mekaniska schema.

Precis som Dwight MacDonald anklagade *The New Republic* marxisterna för att inte kunna förstå historien på ett realistiskt sätt, på grund av deras mekaniska sätt att betrakta politiska händelser. *The New Republic* var av uppfattningen att fascismen är ett resultat av kapitalismens efterblivenhet och inte dess övermognad. Enligt tidskriftens uppfattning, vilket, upprepar jag, var samma uppfattning som den överväldigande majoriteten av de genomsnittliga källborgarna hyste, så är fascismen de efterblivna borgerliga ländernas öde. Den kloka redaktionen gjorde sig inte ens omakett att fundera över varför den allmänna övertygelsen på 1800-talet var att de efterblivna länderna måste utvecklas längs demokratins väg. Hursomhelst uppstod demokratin i de gamla kapitalistiska länderna vid en tidpunkt när deras ekonomiska utvecklingsnivå inte var högre utan lägre än det moderna Italiens ekonomiska utveckling. Och dessutom utgjorde demokratin under den tidsperioden den historiska utvecklingsväg som alla länder, ett efter ett, slog in på, och de efterblivna länderna följde de mer utvecklade länderna och gick ibland före dem. Vår tidsperiod präglas tvärtom av demokratins sammanbrott, dessutom ett sammanbrott som börjar med de svagaste länkarna

men gradvis utsträcker sig till de länkar som verkade starka och ogenomträngliga. Alltså tillät den ortodoxa eller mekaniska, det vill säga marxistiska, synen på händelserna oss att förutsäga utvecklingens förlopp många år i förväg. I motsats till det var *The New Republics* realistiska metod en blind kattunges metod. *The New Republic* följde upp sin kritiska inställning till marxismen med att påverkas av den mest avskyvärda karikatyr av marxismen, nämligen stalinismen.

De flesta av den nya sortens källborgare grundar sina angrepp på marxismen på det faktum, att tvärtmot Marx' prognos fascismen kom istället för socialismen. Det finns inget dummare och mer vulgärt än denna sorts kritik. Marx visade och bevisade, att när kapitalismen når en viss nivå är samhällets enda utväg att nationalisera produktionsmedlen, det vill säga socialism. Han visade också, att med tanke på samhällets klasstruktur är bara proletariatet förmöget att lösa denna uppgift i oförsonlig revolutionär kamp mot borgarklassen. Han visade vidare att proletariatet för att kunna fullfölja denna uppgift behövde ett revolutionärt parti. Hela sitt liv förde Marx, och tillsammans med honom och efter honom Engels, och efter dem Lenin, en skoningslös kamp mot de förrädare inom de proletära partierna, de socialistiska partierna, som hindrade att man löste denna revolutionära historiska uppgift. Marx', Engels' och Lenins oförsonliga kamp mot opportunisten å ena sidan och anarkismen å den andra visar att de på intet vis underskattade denna fara. Av vad bestod den? Av att opportunisten inom arbetarklassens högsta kretsar påverkades av borgarklassen och kunde hindra, sakta ner, försvåra, skjuta upp fullföljandet av proletariatets revolutionära uppgift. Det är just detta samhälleliga förhållande som vi nu upplever. Fascismen kom inte alls "istället för" socialismen. Fascismen är en fortsättning på kapitalismen, ett försök att förlänga dess existens med hjälp av de mest bestialiska och fruktansvärda åtgärder. Kapitalismen fick chansen att använda fascismen bara därför att proletariatet inte genomförde den socialistiska revolutionen i tid. De opportunistiska partierna förlamade proletariatet så att det inte kunde fullfölja sin uppgift. Det enda man kan säga är att det visade sig finnas fler hinder, svårigheter, stadier för proletariatets revolutionära utveckling än vad den vetenskapliga socialismens grundare förutsåg. Fascismen och raden av imperialistiska krig utgör den förfärliga skola som proletariatet måste gå för att befria sig från småbourgeoisins traditioner och vidskepelse, för att göra av med de opportunistiska, demokratiska och äventyrspolitiska partierna, för att smida och skola den revolutionära förtruppen och på så sätt förbereda sig för att lösa den uppgift förutan vilken det inte finns och inte kan finnas någon räddning för mänsklighetens utveckling.

Eastman¹, kan man tänka sig, har dragit slutsatsen att samlandet av produktionsmedlen i statens händer hotar hans "frihet", och han har därför bestämt sig för att förkasta socialismen. Denna lilla historia förtjänar att tas med i en bok om ideologins historia. Förstatligandet av produktionsmedlen är det enda sättet att lösa de ekonomiska problemen i ett givet läge av mänsklighetens utveckling. Dröjer man med att lösa detta problem, leder det till fascismens barbari. Alla de mellanliggande lösningar som borgarklassen har genomfört med hjälp av småbourgeoisin har drabbats av ett bedrövligt och skamligt fördärv. Allt detta är helt ointressant för Eastman. Han märkte att hans "frihet" (att förvirra, vara likgiltig, passiv, syssla med litterärt dilettanteri) hotades från diverse håll, och bestämde sig genast för att vidta en egen åtgärd: förkasta socialismen. Förvånansvärt nog påverkade inte detta beslut varken Wall Street eller fackföreningarnas politik. Livet gick vidare precis på samma sätt som om Max Eastman hade förblivit socialist. Det kan anses vara en allmän regel att ju mer kraftlösa de småborgerliga radikalerna är, speciellt i USA, ju mer [bestämt klänger de sig fast vid sin frihet].

1 **Max Eastman** (1883-1969) var redaktör för *The Masses* innan Första världskriget, därefter redaktör för *The Liberator*. Han stödde tidigt den ryska vänsteroppositionen, men var aldrig medlem i något parti. Han översatte flera av Trotskijs böcker och var den förste som gjorde den amerikanska allmänheten bekant med orsakerna bakom kampen mellan Trotskij och Stalin. I mitten av 30-talet började han lämna marxismen och förkastade 1940 socialismen. Han blev antikommunist och redaktör för *Det bästa*.

I Frankrike existerar ingen fascism i ordets verkliga mening. Den senila marskalk Pétains regim utgör en senil form av bonapartism under den imperialistiska nedgångsepoken. Men även denna regim visade sig vara möjlig först efter att den långvariga radikaliserings inom den franska arbetarklassen, som ledde till explosionen i juni 1936, inte hade lett till en revolutionär utväg. De Andra och Tredje internationalerna, "Folkfrontens"¹ reaktionära kvacksalvare, lurade och demoraliserade arbetarklassen. Efter fem års propaganda för en allians mellan demokratierna och kollektiv säkerhet, och efter att Stalin plötsligt inträtt i Hitlers läger, överraskades den franska arbetarklassen. Kriget orsakade en fruktansvärd förvirring och stämningar av passiv defaitism, eller rättare sagt den likgiltighet som råder i en återvändsgränd. Ur alla dessa omständigheter uppstod först en militär katastrof utan motstycke och sedan den ömkliga Pétains regim.

Just på grund av att Pétains regim är en senil bonapartism, saknar den stabilitet och den kan störtas av ett revolutionärt massuppror mycket tidigare än en fascistisk regim.

Under alla diskussioner om politiska frågor uppstår ständigt frågan: kommer vi att lyckas skapa ett starkt parti innan krisen kommer? Kommer inte fascismen att föregripa oss? Är det inte oundvikligt med ett fascistiskt utvecklingskede? Fascismens framgångar får folk att tappa alla proportioner, får dem att glömma de faktiska förhållanden som möjliggjorde att fascismen stärktes och segrade. Ändå är en det särskilt viktigt för USA:s arbetare att klart förstå dessa förhållanden. Vi kan slå fast det som en historisk lag: fascismen lyckades bara segra i de länder där de konservativa arbetarpartierna hindrade proletariatet från att utnyttja en revolutionär situation och gripa makten. I Tyskland rörde det sig om två revolutionära situationer: 1918-19 och 1923-24. Till och med 1929 var det fortfarande möjligt med en direkt kamp om makten från proletariatets sida. I alla dessa tre fall förhindrade socialdemokratin och Komintern på ett kriminellt och fruktansvärt sätt erövrandet av makten och ställde på så sätt samhället i en återvändsgränd. Först under dessa förhållanden och i denna situation visade sig fascismens stormartade uppgång och maktövertagande vara möjligt.

---

1 **Folkfronten** var Kominterns högersväng 1935, det vill säga politiken att bygga koalitionsregeringar mellan arbetarpartierna och de liberala kapitalistiska partierna. Denna linje drevs fram till Stalin-Hitlerpakten strax innan Andra världskriget 1939.